Ю. В. ЧАРНЯКЕВІЧ

АТЛАС
ГАВОРАК
ПАЎНОЧНА-ЎСХОДНЯЙ БРЭСТЧЫНЫ

АТЛАС
ГАВОРАК
ПАЎНОЧНА-ЎСХОДНЯЙ БРЭСТЧЫНЫ

Ю. В. ЧАРНЯКЕВІЧ

АТЛАС

ГАВОРАК

ПАЎНОЧНА-ЎСХОДНЯЙ БРЭСТЧЫНЫ

Мінск
"Тэхналогія"
2009

УДК 811.161.3’282.2(476.7)(084.4)
ББК 81.2 Бел-67
Ч-21

Навуковы рэдактар:
загадчык кафедры беларускага мовазнаўства БДПУ імя Максіма Танка,
кандыдат філалагічных навук, дацэнт *П.А. Міхайлаў*

Рэцэнзенты:
загадчык кафедры гісторыі беларускай мовы БДУ, доктар філалагічных навук,
прафесар *М.Р. Прыгодзіч*
кандыдат філалагічных навук, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь
Ф.Д. Клімчук

Чарнякевіч, Ю. В.

Ч-21 Атлас гаворак паўночна-ўсходняй Брэстчыны / Ю. В. Чарнякевіч. – Мінск : Тэхналогія, 2009. – 255 с.

ISBN 978-985-458-191-0

Рэгіянальны атлас складаецца з 365 лінгвістычных картаў, у тым ліку 90 фанетычных, 74 марфалагічных, 180 лексічных і 20 ізаглосных. Гэтыя карты прысвечаны найбольш важным з’явам моўнай сістэмы гаворак жыхароў паўночна-ўсходняй Брэстчыны.

Вялікі фактычны матэрыял выдання можа быць выкарыстаны пры выкладанні курсаў дыялекталогіі, гісторыі беларускай літаратурнай мовы, гістарычнай граматыкі беларускай мовы для студэнтаў вышэйшых навучальных устаноў, у распрацоўцы спецкурсаў і спецсемінараў, правядзенні лекцый і практычных заняткаў.

Праца будзе карыснай для навукоўцаў пры стварэнні новых рэгіянальных дыялектных атласаў, пры складанні праграм па вывучэнні беларускіх народных гаворак, пры параўнальным даследаванні гаворак беларускай і іншых славянскіх моў, пры вывучэнні фарміравання заходнепалескіх і гродзенска-баранавіцкіх гаворак.

УДК 811.161.3’282.2(476.7)(084.4)
ББК 81.2 Бел-67

ISBN 978-985-458-191-0

Змест

ПРАДМОВА

Лінгвагеаграфічныя даследаванні на Беларусі маюць ужо больш як стогадовую традыцыю. Як вядома, яны былі закладзены адным з першых даследчыкаў мясцовых гаворак, найбуйнейшым мовазнаўцам канца XIX – пачатку XX стагоддзяў Я.Ф. Карскім і мелі свой працяг у публікацыях П.А. Бузука. У другой палове XX стагоддзя найбольш грунтоўнае і паслядоўнае дыялекталагічнае і лінгвагеаграфічнае вывучэнне Беларусі ўвасобілася ў такіх фундаментальных працах айчынных навукоўцаў, як "Дыялекталагічны атлас беларускай мовы" (ДАБМ, 1963), "Лінгвістычная геаграфія і групоўка беларускіх гаворак" (ЛГГБГ, 1968, 1969), "Лексічны атлас беларускіх народных гаворак" (ЛАБНГ, у 5 т., 1993–1998).

На жаль, у стварэнні рэгіянальных дыялектных атласаў набыткі айчынных лінгвагеографаў больш сціплыя. На Беларусі праводзіліся лінгвагеаграфічныя даследаванні Тураўшчыны (калектыў навукоўцаў пад кіраўніцтвам А.А. Крывіцкага), Выганаўскага Палесся (Я.Р. Самуйлік), Бярозаўшчыны (Л.В. Леванцэвіч), Пружаншчыны (А.А. Босак). Аднак толькі Л.В. Леванцэвіч і А.А. Босак апублікавалі лінгвістычныя атласы па выніках даследаванняў.

Для нашага лінгвагеаграфічнага праекта мы вызначылі тэрыторыю паўночна-ўсходняй Брэстчыны – рэгіёна на памежжы Панямоння і Палесся. Як вядома, мясцовыя гаворкі знаходзяцца ў зоне міждыялектных кантактаў. На поўдзень ад названага рэгіёна праходзіць мяжа паміж асноўным масівам беларускіх гаворак і заходнепалескімі гаворкамі [ЛГГБГ, 1969: карты №71, №75]. А такія рэгіёны, як правіла, уяўляюць асаблівую цікавасць для навукоўцаў і патрабуюць дэталёвага лінгвагеаграфічнага вывучэння гаворак па максімальна густой сетцы апорных населеных пунктаў. Важна, каб сетка ўключала ўсе тыя населеныя пункты даследаванай тэрыторыі, у якіх захавалася карэннае насельніцтва. Гэта неабходна перш за ўсё для дакладнага вызначэння характару дыялектнага ландшафту паўночна-ўсходняй Брэстчыны: з'яўляюцца даследаваныя гаворкі самастойнымі моўнымі аб'яднаннямі ці належаць да іншых дыялектных адзінак, дзе праходзяць межы паміж асобнымі моўнымі з'явамі, які характар маюць пучкі ізаглос у рэгіёне і інш.

Фармулёўкі пытанняў у праграме (апытальніку) для збору фактычнага матэрыялу ўяўляюць сабою тры тыпы: "Як у вас вымаўляюць... (гавораць)", "Якія канчаткі (формы) маюць..." і "Як называецца...". Першы з іх выкарыстоўваецца для ўстанаўлення моўных фактаў у раздзеле "Фанетыка", другі – "Марфалогія", трэці – у раздзеле "Лексіка". Усяго "Апытальнік для збору матэрыялу па вывучэнні гаворак паўночна-ўсходняй Брэстчыны" змяшчае 344 пытанні (фанетыка – 90, марфалогія – 74, лексіка – 180). У выніку навуковай апрацоўкі сабранага фактычнага матэрыялу і наступнай яго ўніфікацыі складзена і падаецца ў Атласе 365 лінгвістычных картаў: 90 фанетычных, 74 марфалагічных, 180 лексічных і 20 ізаглосных, а таксама 1 карта групоўкі гаворак.

Пры збіранні матэрыялаў, як правіла, аўтар арыентаваўся на вывучэнне маўлення жыхароў старэйшага пакалення. Інфарматарамі былі пераважна жанчыны, што пражылі ў вёсцы ўсё сваё жыццё: тут яны нарадзіліся, выйшлі замуж, не пакідалі надоўга роднай вёскі, нярэдка не маюць агульнай сярэдняй адукацыі.

Фактычны матэрыял для Атласа сабраны асабіста аўтарам у межах абранай сеткі апорных населеных пунктаў, якая ўключае і тыя, што абследаваліся раней па апытальніках "Дыялекталагічнага атласа беларускай мовы" і "Лексічнага атласа беларускіх народных гаворак". Палявыя даследаванні праведзены на працягу 2006–2007 гг. у 64 населеных пунктах Брэсцкай (Івацэвіцкі, Баранавіцкі, Ляхавіцкі, Пружанскі, Бярозаўскі, Пінскі, Ганцавіцкі раёны), Гродзенскай (Слонімскі і Зэльвенскі раёны) і Мінскай (Клецкі раён) абласцей.

Для запісу матэрыялаў выкарыстана фанетычная транскрыпцыя, рэкамендаваная пры зборы дыялектных фактаў для ДАБМ [гл. ДАБМ, 1963, с. 34–35] з некаторымі нашымі зменамі: вымаўленне свісцячай афрыкаты [дз] і шыпячай афрыкаты [дж] перадаецца на пісьме як [дз], [дж] (а не [z], [ž]); білабіяльны гук [в] абазначаецца як *w*; санорны гук [й] перадаецца літарай *й*; заднеязычны фрыкатыўны гук [г] на пісьме перадаецца як *г*, а графемай *g* абазначана вымаўленне заднеязычнага выбухнога [г].

У адказах на "Апытальнік..." падкрэсліванне нумара азначае, што ў дадзеным населеным пункце існуе два ці больш варыянтаў адказу.

Такім чынам, лінгвістычныя карты "Атласа гаворак паўночна-ўсходняй Брэстчыны" прысвечаны найбольш важным з'явам моўнай сістэмы гаворак жыхароў паўночна-ўсходняй Брэстчыны.

Аўтар выказвае падзяку навуковаму кіраўніку, загадчыку кафедры беларускага мовазнаўства Беларускага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя Максіма Танка, кандыдату філалагічных навук, дацэнту Паўлу Міхайлаву за каштоўную дапамогу ў працы над стварэннем гэтага атласа, а таксама ўсім людзям, якія спрыялі выхаду ў свет выдання: Віталю і Аксені Шураўкам, Аляксандру Стэльмаху і ўсёй камандзе сайта Onliner.by за разуменне і падтрымку; Алене Талапіле, Антону і Станіславу Калеснікам за давер і спрыянне; Вадзіму Шклярыку за інфармацыйнае забеспячэнне.

Асаблівая падзяка ўсім тым бабулям, якіх давялося апытваць, усяму таму пакаленню, чыё дзяцінства і маладосць прыпалі на цяжкія ваенныя і пасляваенныя гады. Гэтым людзям аўтар і прысвячае сваю працу.

СПІС АБСЛЕДАВАНЫХ НАСЕЛЕНЫХ ПУНКТАЎ

№ на карце	Назва населенага пункта	№ на карце	Назва населенага пункта
1	Уласы	31	Добрынева
2	Лаўрынавічы	32	Дабромысль
2а	Шылавічы	33	Верчыцы
2б	Туркі	34	Жамайдзякі
3	Каралін	35	Старажоўшчына
4	Селявічы	36	Падстарынь
5	Паўлавічы	37	Магіліцы
6	Сурынка	38	Свяціца
7	Залессе	39	Боркі
8	Падгорная	40	Альшаніцы
9	Тартакі	41	Заполле
10	Ястрэмбель	42	Размеркі
11	Блізная	43	Яглевічы
12	Сценявічы	44	Нехачава
13	Коўбавічы	45	Воля
14	Гута	46	Гічыцы
15	Уцёс	47	Плехаўшчына
16	Малыя Лукі	48	Сакалова
17	Альхоўцы	49	Хадакі
18	Юндзілы	50	Уласаўцы
19	Була	51	Козікі
20	Быцень	52	Бабровічы
21	Ямічна	53	Выганашчы
22	Мілавіды	54	Раздзялавічы
23	Востраў	55	Хатынічы
24	Крывошын	56	Корачын
25	Меляхі	57	Аброва
26	Гарадзішча	58	Святая Воля
27	Куршынавічы	59	Яловая
28	Машукі	60	Гутка
29	Старыя Буды	61	Рудня
30	Бусяж	62	Сакалоўка

АЛФАВІТНЫ СПІС ВЁСАК І СПІС ІНФАРМАТАРАЎ

Назва населенага пункта	Раён	№ на карце	Прозвішча, імя, імя па бацьку і год нараджэння інфарматара
Аброва	Івацэвіцкі	57	Равенка (Пупечыц) Марыя Рыгораўна, 1934 г.н. Мічна (Лучыц) Соф'я Аляксандраўна, 1930 г.н.
Альхоўцы	Ляхавіцкі	17	Смаршчок Ніна Іванаўна, 1926 г.н. Страмогуз Надзея Мікалаеўна, 1929 г.н.
Альшаніцы	Івацэвіцкі	40	Піцук (Бабей) Надзея Антонаўна, 1925 г.н. Шчурская Марыя Мартынаўна, 1918 г. н. Кучык Марыя Мікалаеўна, 1935 г.н.
Баброві́чы	Івацэвіцкі	52	Горбач Алена Данілаўна, 1937 г.н. Горбач Надзея Мікалаеўна, 1924 г.н. Дзячок Аляксандра Андронаўна, 1928 г.н. Петруковіч Вольга Рыгораўна, 1927 г.н.
Блізная	Пружанскі	11	Шыла Марыя Антонаўна, 1925 г.н. Дабрыянік Анастасія Якаўлеўна, 1924 г.н. Клутко Алена Аляксандраўна, 1923 г.н.
Боркі	Ганцавіцкі	39	Жылінская Марыя Антонаўна, 1935 г.н. Савасцюк Ядзвіга Іосіфаўна, 1933 г.н. Грыцкевіч Таццяна Адамаўна, 1926 г.н.
Була	Івацэвіцкі	19	Аніш чык Алена Іванаўна, 1936 г.н.
Бусяж	Івацэвіцкі	30	Шурко Ганна Андрэеўна, 1935 г.н. Здзітавет (Дземідовіч) Сцефаніда Іванаўна, 1920 г.н.
Быцень	Івацэвіцкі	20	Макарэвіч Валянціна Канстанцінаўна, 1927 г.н. Жышко Лізавета Іванаўна, 1914 г.н. Маслоўская Вера Уладзіміраўна, 1921 г.н. Серада Галіна Міхайлаўна, 1925 г.н.
Верчыцы	Пружанскі	33	Густыр Яўгенія Мікалаеўна, 1922 г.н. Ярмасюк Марыя Рыгораўна, 1917 г.н. Паўловіч Вера Міхайлаўна, 1927 г.н.
Воля	Івацэвіцкі	45	Кронда Ніна Пятроўна, 1925 г.н. Кронда (Жыхар) Марыя Сямёнаўна, 1928 г.н. Кронда Любоў Мікалаеўна, 1922 г.н.
Востраў	Ляхавіцкі	23	Русакевіч Марыя Андрэеўна, 1932 г.н. Петрашэвіч Марыя Іванаўна, 1935 г.н.
Выганашчы	Івацэвіцкі	53	Кармановіч Марыя Несцераўна, 1921 г.н. Лукашэвіч Антаніна Емяльянаўна, 1927 г.н.
Гарадзішча	Ляхавіцкі	26	Клімко Марыя Адамаўна, 1929 г.н. Ходар (Бубеньчык) Марыя Адамаўна, 1927 г.н.
Гічыцы	Івацэвіцкі	46	Свяргун Алена Андрэеўна, 1936 г.н.
Гута	Баранавіцкі	14	Капусцінская Уладзіслава Аляксандраўна, 1920 г.н. Коршак Станіслава Людзвігаўна, 1924 г.н.
Гутка	Івацэвіцкі	60	Дзегцярык (Галавач) Аляксандра Лазараўна, 1930 г.н. Шабацько Марыя Кузьмінічна, 1921 г.н.

Назва населенага пункта	Раён	№ на карце	Прозвішча, імя, імя па бацьку і год нараджэння інфарматара
Дабромысль	Івацэвіцкі	32	Лаўрэнчык Аляксандра Сільвестраўна, 1928 г.н. Якубальнік Алена Міхайлаўна, 1923 г.н.
Добрынева	Івацэвіцкі	31	Скіндзель (Горбач) Ніна Васілеўна, 1924 г.н. Саленік (Дрозд) Надзея Іванаўна, 1927 г.н. Журко (Горбач) Яўгенія Сцяпанаўна, 1923 г.н. Грынчык (Грынчык) Вера Сцяпанаўна, 1929 г.н.
Жамайдзякі	Івацэвіцкі	34	Піскун (Радкевіч) Кацярына Васільеўна, 1927 г.н. Пархута Ганна Уладзіміраўна, 1925 г.н.
Залессе	Слонімскі	7	Дарашэвіч Ганна Іванаўна, 1930 г.н. Міхальчык Надзея Пракопаўна, 1926 г.н.
Заполле	Івацэвіцкі	41	Мігель (Ціток) Алена Антонаўна, 1921 г.н. Станкевіч Вера Восіпаўна, 1933 г.н.
Каралін	Зэльвенскі	3	Макарэвіч Надзея Іванаўна, 1932 г.н. Сапач Дар'я Сцяпанаўна, 1924 г.н. Ушэйка Ніна Васілеўна, 1930 г.н. Макарэвіч Надзея Данілаўна, 1929 г.н.
Козікі	Івацэвіцкі	51	Шырко Марыя Іванаўна, 1930 г.н. Лішко Ганна Раманаўна, 1926 г.н. Лішко Вольга Мікалаеўна, 1925 г.н. Саевец (Краўчэня) Надзея Кірылаўна, 1929 г.н.
Корачын	Івацэвіцкі	56	Кузьменя Надзея Аляксандраўна, 1937 г.н. Клютко Яўгенія Андрэеўна, 1925 г.н.
Коўбавічы	Баранавіцкі	13	Юрэня (Самсонік) Марыя Яўгенаўна, 1930 г.н. Юрэня Аляксандра Паўлаўна, 1927 г.н. Бартноўская Зінаіда Іванаўна, 1932 г.н.
Крывошын	Ляхавіцкі	24	Гатоўчыц Надзея Іванаўна, 1930 г.н. Варвяшэвіч Лідзія Мікалаеўна, 1932 г.н. Уласень Надзея Фамінічна, 1907 г.н.
Куршынавічы	Ляхавіцкі	27	Грачыха (Шпак) Соф'я Уладзіміраўна, 1936 г.н. Матусевіч (Шпак) Марыя Іванаўна, 1932 г.н.
Лаўрынавічы	Баранавіцкі	2	Кунцэвіч (Борза) Марыя Мітрафанаўна, 1920 г.н. Краўчэня (Сялява) Леаніла Іванаўна, 1930 г.н.
Магіліцы	Івацэвіцкі	37	Галушка Марыя Іванаўна, 1932 г.н. Горбач Яўгенія Андрэеўна, 1920 г.н.
Малыя Лукі	Баранавіцкі	16	Бубен (Сушчэня) Марыя Уладзіміраўна, 1928 г.н. Дурыло (Жыло) Аляксандра Сцяпанаўна, 1934 г.н. Бадак (Сянько) Марыя Якімаўна, 1938 г.н. Дрозд (Ананько) Юлія Сцяпанаўна, 1933 г.н.
Машукі	Клецкі	28	Есіс Яўгенія Паўлаўна, 1924 г.н.
Меляхі	Ляхавіцкі	25	Юруць Ганна Мікалаеўна, 1928 г.н. Максімчык Надзея Максімаўна, 1932 г.н.
Мілавіды	Баранавіцкі	22	Карповіч Ядзвіга Браніславаўна, 1928 г.н. Брычыкава Ніна Якімаўна, 1932 г.н. Ваўчок Любоў Пятроўна, 1927 г.н.
Нехачава	Івацэвіцкі	44	Хацімка Ніна Аляксандраўна, 1932 г.н. Майсевіч (Манекала) Алена Мікалаеўна, 1932 г.н.

Назва населенага пункта	Раён	№ на карце	Прозвішча, імя, імя па бацьку і год нараджэння інфарматара
Падгорная	Баранавіцкі	8	Сотнік Алена Дзям'янаўна, 1929 г.н. Лавуш Клаўдзія Аляксееўна, 1918 г.н.
Падстарынь	Івацэвіцкі	36	Букшта Алена Васілеўна, 1928 г.н. Лапчук Ніна Барысаўна, 1931 г.н.
Паўлавічы	Зэльвенскі	5	Ксянжук (Саўчук) Ганна Міхайлаўна, 1928 г.н.
Плехаўшчына	Бярозаўскі	47	Цюшкевіч (Жэбрун) Надзея Іванаўна, 1931 г.н. Сянкевіч (Сянкевіч) Любоў Гаўрылаўна, 1931 г.н.
Раздзялавічы	Ганцавіцкі	54	Рабцэвіч Соф'я Сямёнаўна, 1932 г.н. Рабцэвіч Соф'я Фёдараўна, 1939 г.н.
Размеркі	Івацэвіцкі	42	Валошчык Ганна Андрэеўна, 1917 г.н. Слесарчык Вера Мікалаеўна, 1934 г.н.
Рудня	Івацэвіцкі	61	Сцяшко Ганна Сямёнаўна, 1927 г.н. Кулін (Ладыга) Марыя Паўлаўна, 1932 г.н. Мохар (Домась) Соф'я Якаўлеўна, 1938 г.н.
Сакалова	Бярозаўскі	48	Цяўянская (Бык) Алена Васілеўна, 1936 г.н. Шупенька Вера Міхайлаўна, 1926 г.н.
Сакалоўка	Пінскі	62	Баршчук Марыя Адамаўна, 1937 г.н. Камяк (Доўбыж) Вольга Мікалаеўна, 1934 г.н. Камяк (Козел) Праскоўя Адамаўна, 1920 г.н. Доўбыш (Баршчук) Таццяна Сцяпанаўна, 1932 г.н.
Святая Воля	Івацэвіцкі	58	Куратнік Соф'я Майсееўна, 1925 г.н. Краўчэня Кацярына Сцяпанаўна, 1927 г.н. Каленік Ніна Мікалаеўна, 1934 г.н.
Свяціца	Ляхавіцкі	38	Буйкевіч Соф'я Яўгенаўна, 1940 г.н. Грыцкевіч Таццяна Раманаўна, 1926 г.н. Буйкевіч Зінаіда Мікалаеўна, 1934 г.н.
Селявічы	Слонімскі	4	Сяркевіч Юзэфа Паўлаўна, 1932 г.н. Лукашэвіч Яніна Францаўна, 1924 г.н. Засімовіч Алена Лук'янаўна, 1928 г.н.
Старажоўшчына	Івацэвіцкі	35	Гаўрусік (Паўловіч) Марыя Міхайлаўна, 1937 г.н. Міхальчык Ніна Дзмітрыеўна, 1927 г.н.
Старыя Буды	Ляхавіцкі	29	Плакса (Чаранкевіч) Валянціна Пракопаўна, 1935 г.н. Баркоўская Анастасія Мікалаеўна, 1928 г.н. Матусевіч Яўгенія Іосіфаўна, 1939 г.н.
Сурынка	Слонімскі	6	Лысуха Марыя Іванаўна, 1925 г.н.
Сценявічы	Слонімскі	12	Міхальчык Марыя Іосіфаўна, 1937 г.н. Мароз Надзея Іванаўна, 1930 г.н.
Тартакі	Баранавіцкі	9	Раманко Ядзвіга Сцяпанаўна, 1924 г.н. Раманоўская Соф'я Іванаўна, 1919 г.н. Козел (Жукоўская) Ядзвіга Юльянаўна, 1926 г.н.
Туркі	Баранавіцкі	26	Шадура (Шадура) Надзея Андрэеўна, 1930 г.н. Голец (Пранчак) Вера Макараўна, 1928 г.н.
Уласаўцы	Івацэвіцкі	50	Уласавец Марыя Мацьвееўна, 1935 г.н.
Уласы	Баранавіцкі	1	Васіна (Грэбень) Таццяна Андрэеўна, 1929 г.н. Левая Марыя Кандратаўна, 1942 г.н.

Назва населенага пункта	Раён	№ на карце	Прозвішча, імя, імя па бацьку і год нараджэння інфарматара
Уцёс	Баранавіцкі	15	Рымша Надзея Іванаўна, 1920 г.н. Гутырчык Вера Захараўна, 1932 г.н. Данільчык Вольга Іванаўна, 1923 г.н.
Хадакі	Івацэвіцкі	49	Саявец (Рудзьман) Праскоўя Несцераўна, 1931 г.н. Анісімава (Міраноўская) Надзея Пятроўна, 1928 г.н.
Хатынічы	Ганцавіцкі	55	Крупеніч Соф'я Уладзіміраўна, 1934 г.н.
Шылавічы	Слонімскі	2а	Маркач (Ёрш) Соф'я Авакумаўна, 1930 г.н. Шухно (Бандаровіч) Ганна Іванаўна, 1936 г.н.
Юндзілы	Пружанскі	18	Якуцэня Любоў Антонаўна, 1929 г.н. Густыр (Капля) Алена Аляксееўна, 1935 г.н. Нячай (Кандратовіч) Марыя Антонаўна, 1925 г.н.
Яглевічы	Івацэвіцкі	43	Міхінкевіч Надзея Аляксееўна, 1930 г.н.
Яловая	Ганцавіцкі	59	Крысюк Вольга Іванаўна, 1922 г.н. Кісялевіч Вольга Іванаўна, 1931 г.н. Крупеніч Марыя Іванаўна, 1922 г.н.
Ямічна	Баранавіцкі	21	Русак Галіна Адамаўна, 1937 г.н. Альхоўская Клаўдзія Пятроўна, 1934 г.н.
Ястрэмбель	Баранавіцкі	10	Бабко Алена Уладзіміраўна, 1931 г.н. Фурс (Кабушка) Марыя Міхайлаўна, 1936 г.н. Савасценчык Вольга Якімаўна, 1926 г.н.

ПРЫНЯТЫЯ СКАРАЧЭННІ

адз. лік – адзіночны лік
буд. час – будучы час
в. (вв.) – вёска (вёскі)
В. склон – вінавальны склон
Д. склон – давальны склон
ж. род – жаночы род
заг. лад – загадны лад
м. род – мужчынскі род
М. склон – месны склон
мн. лік – множны лік
н. род – ніякі род
Н. склон – назоўны склон
прош. час – прошлы час
Р. склон – родны склон
с. – старонка
ст. (стст.) – стагоддзе (стагоддзі)
Т. склон – творны склон
цяп. час – цяперашні час

АПЫТАЛЬНІК ДЛЯ ЗБОРУ МАТЭРЫЯЛУ

ФАНЕТЫКА

Вакалізм

Націскныя галосныя

Фанема [а]

1. Як вымаўляецца гук [а] у сярэдзіне слоў:
пра́ўда, каза́ў, бра́ў, даў, узяў; пра́ўда, казо́ў, броў, доў.

2. Як вымаўляецца гук [а] у сярэдзіне слова:
скна́ра; скне́ра…

3. Які гук вымаўляецца замест націскнога [а] пасля шыпячых у 3-й асобе дзеясловаў адз. ліку:
крыча́ла, дрыжа́ла, маўча́ла; крычэ́ла, моўчэ́ла, дрыжэ́ла…

Фанема [о]

4. Які гук вымаўляецца на месцы этымалагічнага [о] у закрытых складах:
боб, бок, больш, по́йдзеш, мой, воз, вол, йон, нож, ноч, стол, паро́г, конь, каро́ўка, кот, то́лькі, жо́нка; бôб, бôк, бôльш, пốйдзеш, мôй, вôз, вôл, нôж, нôч, стôл, парốг, кôнь, карốўка, кôт, тốлькі, жốнка; бэб, бэк, бэльш, пэ́йдзеш, мэй, вэз, вэл, вэн, нэч, стэл, порэ́г, кэнь, корэ́ўка, кэт, тэ́лькі, жэ́нка; быб, бык, бы́льш, пыйдзеш, мый, выз, выл, вын, ныж, ныч, стыл, порыг, кынь, корыўка, кыт, тылькі, жынка; біб, бік, більш, пійдэш, мій, віз, віл, він, дім, ніс, ніж, ніч, стіл, паріг, кінь, каріўка, кіт, тількі, жінка, гіркі...

5. Які гук вымаўляецца на месцы этымалагічнага [о] у закрытых складах пасля губных у слове *мёд*:
мёд; мйод; мед; мэд…

6. Які гук вымаўляецца на месцы этымалагічнага [о] у закрытых складах пасля губных у словах *мёрзлы, цвёрды*:
мё́рзлы, цвё́рды; ме́рзлы, цве́рды…

7. Які гук вымаўляецца на месцы этымалагічнага [о] у закрытых складах пасля губных у слове *авёс*:
авё́с; авйо́с; овйо́с; аўйо́с; аве́с; ове́с...

8. Які гук вымаўляецца на месцы этымалагічнага [о] у закрытых складах пасля губных у слове *бёрда*:
бё́рдо; бйо́рдо; бе́рдо; бэ́рдо…

9. Які гук вымаўляецца на месцы этымалагічнага [о] сярэдзіне слова пасля мяккіх (у адкрытых складах) у слове *далёка*:
далё́ко; дале́ко...

Фанема [э]

10. Які гук вымаўляецца на месцы этымалагічнага [е] перад цвёрдымі зычнымі:
снег, се́но, лес, хлеб, век, дзед, сме́лы, це́сто, це́сны, ме́ра, па́бег, чалаве́к; снêг, сếно, лêс, хлêб, вêк, дзêд, смếлы, цếсто, цếсны, мếра, пабếг, чалавếк; сніг, сіно, ліс, хліб, вік, дід, смілы, тісто, тісно, міра, побіг, чоловік...

Пераход [э] ў [о]

11. Які галосны – [э] ці [о] – вымаўляецца пад націскам у каранях слоў перад шыпячымі ў слове *адзёжа*:
адзё́жа; адзе́жа…

Фанема [ы]

12. Які гук вымаўляецца замест гука [ы] пад націскам у сярэдзіне слова:
пыл, бык, мы, вы, высо́кі, кабы́лка; пыта́ць, адмыка́ць, выбіва́ць; піл, кобілка, бік, мі, ві, вісо́кі; піта́ці, одміка́ці, вібіва́ці…

13. Які гук вымаўляецца замест гука [ы] пад націскам у сярэдзіне слоў *быў, была*:
быў, была́; буў, була́…

Фанема [і]

14. Які гук вымаўляецца замест [і] пад націскам у сярэдзіне слова пасля мяккіх зычных:
зацірка, павуцінне; зацёрка, павуцённе...

Ненаціскныя галосныя

Гук [а]

15. Які гук вымаўляецца на месцы [а] у 1-м складзе перад націскам пасля цвёрдых зычных (гіпер-оканне):
давай, знайшла; довай, знойшла...

16. Які гук вымаўляецца на месцы [а] у 1-м складзе перад націскам пасля фанемы [п]:
пята, пятак; пйата, пйатак; пйета, пйетак, пэта, пэтак...

17. Які гук вымаўляецца на месцы [а] у 1-м складзе пасля націску:
заяц, пояс; заяц, поес...

Гук [э]

18. Які галосны гук вымаўляецца ў 1-м складзе перад націскам на месцы этымалагічнага [э] перад цвёрдым зычным (з ѣ):
бяда, сцяна, сяўба, зямля, сяло, вядро, гняздо; бэда, стэна, сэўба, зэмля, сэло, вэдро, гнэздо; біда, сціна, сіўба, зімля, сіло, відро, гніздо; беда, сцена, сеўба, земля, село, ведро, гнездо...

19. Які галосны гук вымаўляецца ў 1-м складзе перад націскам на месцы этымалагічнага [э] перад цвёрдым зычным:
няма, ня знаю, няхай, ня буду; нема, не знаю, нехай, не буду; нэма, нэ знаю, нэхай, нэ буду; німа, ні знаю, ніхай, ні буду...

20. Які галосны гук вымаўляецца ў 1-м складзе перад націскам на месцы этымалагічнага [э] пасля шыпячых:
пчала, жанаты, шчака; пчола, жонаты, шчока; пчэла, жэнаты, шчэка...

21. Які галосны гук вымаўляецца ў 2-м і 3-м складах перад націскам на месцы этымалагічнага [э]:
леснікі, верацёна, верацяно; ляснікі, вярацёна, вярацяно...

22. Які галосны гук вымаўляецца ў паслянаціскных складах на месцы этымалагічнага [э] перад мяккімі зычнымі:
возеро; восень; возяро, восянь...

23. Які галосны гук вымаўляецца ў канцавым закрытым складзе на месцы этымалагічнага [э]:
восем; восім...

24. Які галосны гук вымаўляецца ў канцавым адкрытым складзе на месцы этымалагічнага [э] пасля цвёрдых зычных:
морэ, горэ, сэрцэ; моро, горо, сэрцо...

Гук [о]

25. Які галосны гук вымаўляецца ў 1-м складзе перад націскам на месцы этымалагічнага [о] пасля цвёрдых зычных:
мароз, карова; галава, малако; мороз, корова; голова, молоко...

26. Які галосны гук вымаўляецца ў 1-м складзе перад націскам на месцы этымалагічнага [о] пасля цвёрдых зычных у прыназоўніку-прыстаўцы *пад, пад-*:
пад нагамі, пад вачамі; паднябенне, падкарміць; под ногамі, под вочамі; поднебенне, подкорміці; пуд ногамі, пуд вочамі; пуднебенне, пудкорміці; під ногамі, під вочамі; підкорміці, піднебенне...

Гук [у]

27. Які галосны гук вымаўляецца ў ненаціскных складах замест гука [у] у 1-м складзе перад націскам:
субота; сыбота...

Кансанантызм

Фанемы [ш], [ч]

28. Як утвараюцца **асновы асабовых формаў** ад дзеясловаў на *с*, *т*:
нашу́, прашу́, заплачу́; носю́, просю́, заплатю́...

Фанема [дж]

29. Як утвараюцца **асновы асабовых формаў** ад дзеясловаў на *д*:
хаджу́, гляджу́; ходзю́, гледзю́; ходю́, гледю́; хажу́, гляжу́...

30. Як вымаўляецца афрыката [дж] у пачатку і сярэдзіне слова:
дро́жджы, джа́ло; ураджа́й, саджа́ць; дро́жжы, жа́ло; уража́й, сажа́ць...

Фанема [ф]

31. Як вымаўляецца гук [ф] перад [а] у слове *фарба*:
фа́рба; хва́рба...

32. Як вымаўляецца гук [ф] перад [у] у слове *фунт*:
фунт; хунт...

33. Як вымаўляецца гук [ф] перад [у] у слове *фундамент*:
фунда́мент; хунда́мент...

34. Ці вымаўляецца гук [ф] у слове *фасоль*:
пасо́ля; фасо́ля; хвасо́ля...

35. Ці вымаўляецца гук [ф] у слове *карто́фля*:
карто́пля; карто́фля...

Фанема [х]

36. Які **гук** вымаўляецца ў пачатку слова *хутар*:
ху́тар; фу́тар...

37. Які **гук** вымаўляецца ў пачатку слова *хуліган*:
хуліга́н; фуліга́н...

Фанемы [г], [к], [х]

38. Які гук вымаўляецца перад фанемай [і] у канцавым адкрытым складзе:
сухі́, гарадскі́, тугі́; сухі́й, городскі́й, тугі́й; сухы́й, городскы́й, тугы́й...

Фанемы [г], [g]

39. Як вымаўляецца гук [г]? Як заднеязычны працяглы (фрыкатыўны) гук, як гартанны гук ці як заднеязычны выбухны гук [g] перад галоснымі ў пачатку слова *газета*:
газе́та; gaзе́та...

40. Як вымаўляецца гук [g]? Як заднеязычны працяглы (фрыкатыўны) гук, як гартанны гук ці як заднеязычны выбухны гук [g] перад галоснымі ў пачатку слова *gузік*:
gу́зік; гу́зік...

Фанемы [г], [в]

41. Які **пры́стаўны гук** вымаўляецца ў пачатку слоў *востры*, *вастрыць*:
во́стры, вастры́ць; го́стры, гастры́ць...

42. Які **пры́стаўны гук** вымаўляецца ў пачатку слова *вока*:
во́ко; о́ко; го́ко...

43. Які **пры́стаўны гук** вымаўляецца ў пачатку слова *араць*:
ара́ць; гара́ць...

44. Які **пры́стаўны гук** вымаўляецца ў пачатку слова *ануча*:
ану́ча; гану́ча...

45. Які **прыстаўны гук** вымаўляецца ў пачатку слова *вуліца*:
ву́ліца; гу́ліца; у́ліца...

46. Які **прыстаўны гук** вымаўляецца ў пачатку слова *восень*:
во́сень; о́сень; го́сянь...

47. Які **прыстаўны гук** вымаўляецца ў пачатку слова *возера*:
во́зеро; о́зеро...

48. Які **прыстаўны гук** вымаўляецца ў пачатку слова *арэх*:
арэ́х; гарэ́х...

49. Які **прыстаўны гук** вымаўляецца ў пачатку слова *вуха*:
ву́хо; у́хо...

50. Які **прыстаўны гук** вымаўляецца ў пачатку слоў *ён, яна, яно, яны*:
ён (йон); вон...

51. Які **прыстаўны гук** вымаўляецца ў сярэдзіне слова перад націскным [у]:
паву́к, наву́ка; пау́к, нау́ка...

Фанемы [ў], [w]

52. Які гук вымаўляецца на месцы этымалагічных зычных [в], [л]:
по́ўны, жо́ўты, то́ўсты; ла́ўка, тра́ўка; воўк, знаў, каза́ў, піў; по́wны, жо́wты, то́wсты; ла́wка, тра́wка; воwк, знаў, каза́w, піw...

Фанемы [л], [ў]

53. Які гук вымаўляецца на месцы этымалагічнага гука [л] у слове *сажалка*:
са́жалка; са́жаўка...

Фанемы [н], [л]

54. Які гук вымаўляецца на месцы гука [н’] перад [і]:
ніткі, нізко; ны́ткі, ны́зко...

55. Які гук вымаўляецца на месцы гука [н’] перад [э]:
не́хто, не́бо; нэ́хто, нэ́бо...

56. Які гук вымаўляецца на месцы гука [л’] перад [э]:
по́ле; по́лэ...

Фанемы [з], [с]

57. Які гук вымаўляецца на месцы гукаў [з’], [с’] перад [і] у пачатку слова:
зіма́, сіла; зыма́, сы́ла...

58. Які гук вымаўляецца на месцы гукаў [з’], [с’] перад [э] у пачатку слова:
зе́рне, село́; зэ́рне, сэло́...

Фанемы [б’], [п’], [м’], [в’]

59. Як вымаўляюцца ў гаворцы мяккія губныя зычныя [п’], [в’] перад фанемай [а]:
пяць, вя́жэ; пйа́ць, вйа́жэ...

60. Як вымаўляецца губны зычны [м’] перад [ę]:
мя́со, мя́та; мйа́со, мйа́та; мня́со, мня́та...

61. Як вымаўляюцца губныя зычныя [б’], [п’], [м’], [в’] перад [е]:
пе́ршы, ме́ншы; бе́раг, ве́чар; бэ́рог, пэ́ршы, мэ́ншы, вэ́чор...

Спалучэнне зычных фанем

62. Які **гук** вымаўляецца ў спалучэнні [чн]:
ручні́к; рушні́к...

63. Які **гук** вымаўляецца ў спалучэнні [чн]:
сма́чно; сма́шно...

64. Які **гук** вымаўляецца ў спалучэнні [чн]:
кане́чне; кане́шне...

65. Ці падвойваюцца зычныя (акрамя заднеязычных) перад [j] паміж галоснымі (на месцы старажытнага спалучэння "мяккі зычны" + *j*):

[суд'дз'á, га'л'л'ó, калóс'с'е, Пал'éс'с'е, в'асéл'л'е]; *[судз'já, гал'jó, в'ас'éл'jo, калóс'je, Пал'éс'je, в'асéл'je]*; *[судз'а, гал'ó, в'ас'éл'о, калóс'е, Палéс'е]*...

66. Замест спалучэння [дн] ці не вымаўляюцца ў гаворцы падвойныя зычныя [нн] (поўная рэгрэсіўная асіміляцыя) у слове *трудно*:

трýдно; трýнно...

67. Замест спалучэння [дн] ці не вымаўляюцца ў гаворцы падвойныя зычныя [нн] (поўная рэгрэсіўная асіміляцыя) у слове *галодны*:

галóдны; галóнны...

68. Замест спалучэння [дн] ці не вымаўляюцца ў гаворцы падвойныя зычныя [нн] (поўная рэгрэсіўная асіміляцыя) у словах *халодны, родны*:

рóдны; халóдны; рóнны; халóнны...

69. Наяўнасць у гаворцы асіміляцыйнай мяккасці:

сьвет, сьнег, сьлед, зьняў, зьвер; свет, снег, след, зняў, звер...

70. Ці адбываецца аглушэнне звонкіх зычных (няпоўная рэгрэсіўная асіміляцыя па глухасці) у сярэдзіне слова:

кáска, загáтка, нóшка, бáпка, сусéтка, клáтка, сцéшка, бліско; кáзка, загáдка, нóжка, бáбка, сусéдка, клáдка, сцéжка, блізко...

71. Ці адбываецца аглушэнне звонкіх зычных (няпоўная рэгрэсіўная асіміляцыя па глухасці) у канцы слоў:

дуп, вос, нош, сат, плух, лух, стох; дуб, воз, нож, сад, плуг, луг, стог...

72. Ці адбываецца азванчэнне глухіх зычных (рэгрэсіўная асіміляцыя па звонкасці) перад галоснымі:

сýтачкі; сýдачкі...

73. Ці адбываецца азванчэнне глухіх зычных (рэгрэсіўная асіміляцыя па звонкасці) у запазычаннях:

сачавіца; соцэвіца...

74. Ці адбываецца азванчэнне глухіх зычных (рэгрэсіўная асіміляцыя па звонкасці) у запазычаннях:

жалéзо; залéзо...

75. Ці адбываецца азванчэнне глухіх зычных (рэгрэсіўная асіміляцыя па звонкасці) у запазычаннях:

пінцылін; піліцылін...

76. Ці прысутнічае ў гаворцы дысіміляцыя (распадабненне двух аднолькавых у якіх-небудзь адносінах гукаў) у слове *трáктар*:

трáктар; трáхтар...

77. Ці прысутнічае ў гаворцы дысіміляцыя (распадабненне двух аднолькавых у якіх-небудзь адносінах гукаў) у слове *доктар*:

дóктар; дóхтар...

78. Ці прысутнічае ў гаворцы метатэза (перастаноўка гукаў ці складоў у слове):

нагавіцы; ганавіцы...

79. Ці прысутнічае ў гаворцы эпентэза (узнікненне ў слове гука, які адсутнічаў у першапачатковай форме гэтага слова):

трэ́ці; трэ́йці...

80. Ці прысутнічае ў гаворцы эпентэза (узнікненне ў слове гука, які адсутнічаў у першапачатковай форме гэтага слова):

рóбяць, спяць, кóрмяць; рóбйаць, спйáць, кóрмйаць; рóбляць, спляць, кóрмляць...

Дзеканне і цеканне

81. Як вымаўляюцца этымалагічна мяккія [д’] і [т’] перад [і]:
ціхо, ціна, дзікі; тіхо, тіна, ходіла, дікі; тыхо, тына, ходыла, дыкі...

82. Як вымаўляюцца этымалагічна мяккія [д’] і [т’] перад [е]:
дзень, дзе́сяць, мясце́чко; день, де́сеть, месте́чко; дэнь, дэ́сэть, мэстэ́чко...

83. Як вымаўляюцца этымалагічна мяккія [д’] і [т’] перад ѣ:
дзед, дзе́жка, дзе́ўка; це́сто, це́сно, це́ло; дед, де́жка, де́шка; те́сто, те́сно, те́ло; дід, ді́жка, ді́шка; ті́сто, ті́сно, ті́ло...

84. Як вымаўляецца этымалагічны гук [т] у канцы слова:
ко́рмяць, ро́бяць, чыта́юць, жыву́ць; ко́рмять, ро́бять, чыта́ють, жыву́ть; ко́рмят, ро́бят, чыта́ют, жыву́т...

Наяўнасць/адсутнасць прыстаўных і пачатковых гукаў

85. Якая форма слова ўжываецца:
льну́; льна́; лну; лна; лёну; ілну́; ільну́...

86. Якая форма слова ужываецца:
ржаны́; аржаны́; іржаны́...

87. Ці прысутнічае ў гаворцы з’ява адпадзення пачатковага гука [г] і [в] у слове *вазьму*:
вазьму́; азьму́...

88. Ці прысутнічае ў гаворцы з’ява адпадзення пачатковага гука [г] і [в] у слове *гектар*:
гекта́р; акта́р...

Мяккасць/цвёрдасць [л]

89. Мякка ці цвёрда вымаўляецца гук [л] у спалучэнні *-льц-* у словах *крыльцы*, *відэльцы*:
кры́льцы, відэ́льцы; кры́лцы, відэ́лцы...

90. Мякка ці цвёрда вымаўляецца гук [л] у спалучэнні *-льн-* у слове *пільнаваць*:
пільнава́ць; пілнава́ць...

МАРФАЛОГІЯ

Назоўнік

Назоўнікі адзіночнага ліку

91. Як утвараюцца формы Д. і М. склонаў назоўнікаў адз. ліку ж. роду на *-а* з асновай на заднеязычны пад націскам:
к дузе́, к назе́, аб сасе́; у руцэ́, к дачцэ́, у муцэ́; к дуге́, к наге́, аб сахе́; у руке́, к дачке́, у муке́...

92. Як утвараюцца формы Д. і М. склонаў назоўнікаў адз. ліку ж. роду на *-а* з асновай на заднеязычны не пад націскам:
на даро́зе, на ла́ўцы, у за́гарадцы, аб му́се; на даро́зі, на ла́ўцы, у за́гарадцы, даць му́сі; на доро́зы, на ла́ўцы, у за́городцы, даць му́сы; на даро́ге, на ла́ўке, у за́гарадке, аб му́хе; на даро́гі, на ла́ўкі, у за́гарадкі, му́хі; на доро́гі, на ла́ўкі, у за́городкі, му́хі...

93. Як утвараюцца формы Д. і М. склонаў назоўнікаў адз. ліку ж. роду на *-а* з іншай асновай не пад націскам:
на ла́ве, к каро́ве, на бяро́зе, у ха́це, на рабо́це; на ла́ві, к каро́ві, на бяро́зі, у ха́ці, на рабо́ці; на ла́вы, к коро́вы, на бэро́зы, у ха́ты, на робо́ты...

94. Як утвараюцца формы Д. і М. склонаў назоўнікаў адз. ліку ж. роду на *-а* пры аснове на зацвярдзелы зычны пад націскам:
на шашы́, на мяжы́, на гары́; на шашэ́, на мяжэ́, на гарэ́...

95. Як утвараюцца формы Д. і М. склонаў назоўнікаў адз. ліку ж. роду на *-а* пры аснове на мяккі зычны пад націскам:
к радні́, на зямлі́, у сям’і́; к радне́, на зямле́, у сям’е́...

96. Якія канчаткі маюць у Т. склоне адз. ліку назоўнікі ж. роду на *-а (-я)* пры аснове на цвёрды зычны пад націскам:
вадóю, галавóю, пілóю, лазóю; вадóй, галавóй, пілóй, лазóй...

97. Якія канчаткі маюць у Т. склоне адз. ліку назоўнікі ж. роду на *-а (-я)* пры аснове на цвёрды зычны не пад націскам:
за карóваю, за хáтаю, з рабóтаю, пад лáваю; за карóвай, за хáтай, з рабóтай, пад лáвай...

98. Якія канчаткі маюць у Т. склоне адз. ліку назоўнікі ж. роду на *-а (-я)* пры аснове на мяккі зычны пад націскам:
зямлёю, раднёю, гульнёю, сям'ёю; зямлёй, раднёй, гульнёй, сям'ёй...

99. Якія канчаткі маюць у Т. склоне адз. ліку назоўнікі ж. роду на *-а (-я)* пры аснове на мяккі зычны не пад націскам:
пад лáзняю, пад вíшняю, за я́блыняю; под лáзнёю, под вíшнёю, за я́блынёю; пад лáзняй, пад вíшняй, за я́блыняй; под лáзней, под вíшней, за я́блыней; под лáзнёй, под вíшнёй, за я́блынёй...

100. Якія канчаткі маюць назоўнікі м. роду ў М. склоне адз. ліку:
на фрóнце, у калхóзе, на парóзе; на фрóнці, у калхóзі, на парóзі; на фрóнты, у колхóзы, на порóзы...

101. Якія канчаткі маюць назоўнікі м. роду ў М. склоне адз. ліку:
на лу́зе; на лу́зі; на лугу́; на лу́гові...

102. Якія канчаткі маюць назоўнікі м. роду ў М. склоне адз. ліку:
у лéсе, у дóме, на вóзе, на агарóдзе; у лéсі, у дóмі, на вóзі, на агарóдзі; у лесу́, у дому́, на возу́, на агарóду...

103. Якія канчаткі маюць назоўнікі м. роду ў М. склоне адз. ліку:
у сáдзе, на ду́бе; у сáдзі, у дóмі, на ду́бі; у саду́, у дому́, на дубу́...

104. Якія канчаткі маюць назоўнікі м. роду ў М. склоне адз. ліку:
на нажы́, на ключы́, у канцы́; на нажэ́, на ключэ́, у канцэ́; на нажу́, на ключу́, у канцу́...

105. Якія канчаткі маюць назоўнікі м. роду ў М. склоне адз. ліку:
на трáктары, аб загáры; на трáктарэ, аб загáрэ; на трáктару, аб загáру...

106. Якія канчаткі маюць назоўнікі м. роду ў М. склоне адз. ліку:
на пні́, на плятні́; на пнé, на плятнé; на пню́, на плятню́...

107. Якія канчаткі маюць назоўнікі м. роду ў М. склоне адз. ліку:
на кáмені, у вéрасні; на кáмене, у вéрасне; на кáменю, у вéрасню...

108. Якія канчаткі маюць адушаўлёныя назоўнікі м. роду ў Д і М. склонах адз. ліку:
брáту, сы́ну; пры брáце, аб сы́не; (пры) брáтові, об сы́нові...

109. Якія канчаткі маюць назоўнікі н. роду ў М. склоне адз. ліку:
у мясцéчку, у гняздзéчку; у месцéчке, у гняздзéчке...

110. Якія канчаткі маюць назоўнікі н. роду ў М. склоне адз. ліку:
на плячы́, у вядры́; на плячэ́, у вядрэ́; на плячу́, у вядру́...

111. Якія канчаткі маюць назоўнікі н. роду ў М. склоне адз. ліку:
аб гóры, на мóры; аб гóрэ, на мóрэ; аб гóру, на мóру...

112. Якія канчаткі маюць назоўнікі ж. роду ў Т. склоне адз. ліку:
мы́шшу; мы́шом; мы́шаю; мы́шэй; мышэ́ю; мішэ́ю; мышóю...

113. Якія канчаткі маюць назоўнікі м. роду ў Т. склоне адз. ліку:
канём, рублём, трáктарам, фéльчарам, таўкачóм, урачóм; конéм, рублéм, трáкторэм, фéльчэрэм, тоўкачэ́м, урачэ́м...

114. Якія існуюць канструкцыі:
ісці па вóду; ісці за вадóй...

115. Якія існуюць канструкцыі:
ехаць на кані; ехаць на каню́; ехаць канём...

116. Якія існуюць канструкцыі:
ісці па грыбы; ў грыбы; ісці за грыба́мі...

117. Якія існуюць канструкцыі:
ісці па дро́вы; ісці за дро́вамі...

118. Якія канчаткі маюць назоўнікі, што абазначаюць назвы маладых істот, у форме Р. склону:
цяля́ці, ягня́ці, кураня́ці; целёнка, егнёнка, куро́нка; тэля́ты, егня́ты, курэня́ты; тэля́та, егня́та, курэня́та...

119. Якія канчаткі маюць назоўнікі, што абазначаюць назвы маладых істот, у форме Т. склону:
це́лем, я́гнем, курэ́нем; з цялём, ягнём, куранём; з цялёнкам, ягнёнкам, куранёнкам; тэля́том, егня́том, курэня́том; з цяля́цем, ягня́цем, кураня́цем...

120. Якія канчаткі маюць назоўнікі, што абазначаюць назвы маладых істот, у форме Д. і М. склонаў:
(аб) цяля́ці, ягня́ці, кураня́ці; (об) целёнку, егнёнку, курэнёнку; (об) тэля́ты, егня́ты, курэня́ты; (об) тэля́ту, егня́ту, курэня́ту...

Назоўнікі множнага ліку

121. Якія канчаткі маюць назоўнікі м. роду мн. ліку з цвёрдай асновай ў Н. склоне пад націскам:
сталы́, грыбы́; сталэ́, грыбэ́...

122. Якія канчаткі маюць назоўнікі м. роду мн. ліку з мяккай і зацвярдзелай асновай ў Н. склоне пад націскам:
кавалі́, пні́, нажы́, ключы́; кавале́, пне́, нажэ́, ключэ́...

123. Якія канчаткі маюць назоўнікі м. роду мн. ліку ў Р. склоне пад націскам:
індыко́ў, камяко́ў; індыкэ́w, комекэ́w; індыкэ́й, комекэ́й...

124. Якія канчаткі маюць назоўнікі ж. роду мн. ліку ў Р. склоне не пад націскам:
хат, сцен; ха́таў, сцэ́наў; хато́ў, сцяно́ў; хатэ́й, сцянэ́й...

125. Якія канчаткі маюць назоўнікі м. роду мн. ліку ў Д. склоне пад націскам:
бацька́м, брата́м, пастуха́м; бацько́м, брато́м, пастухо́м...

126. Якія канчаткі маюць назоўнікі ўсіх родаў мн. ліку ў М. склоне:
ляса́х, паля́х, луга́х; лясо́х, палёх, луго́х...

127. Ці прысутнічаюць у гаворцы рэшткі парнага ліку:
плеча́мі, вача́мі, дзвяра́мі; плячы́ма, вачы́ма, дзвяры́ма...

Прыметнік

128. Якія канчаткі маюць прыметнікі ж. роду адз. ліку ў Н. склоне:
малада́я, стара́я; малада́, стара́...

129. Якія канчаткі маюць прыметнікі ж. роду адз. ліку ў Н. склоне:
но́вая, до́брая; но́ва, до́бра...

130. Якія канчаткі маюць прыметнікі м. роду адз. ліку ў Н. склоне:
сухі́, гарадскі́, тугі́; сухі́й, городскі́й, тугі́й...

131. Якія канчаткі маюць прыметнікі н. роду адз. ліку ў Н. склоне:
старо́е, маладо́е; старэ́е, маладэ́е; старэ́, молодэ́...

132. Якія канчаткі маюць прыметнікі м. роду адз. ліку ў М. склоне:
у густо́м лесі, аб маладо́м хлапцу; у густо́му лесі, аб маладо́му хлапцу; у густэ́м лесі, об молодэ́м хлопцу; у густы́м лесе, аб маланы́м хлапцу...

133. Якія канчаткі маюць прыметнікі м. роду адз. ліку ў М. склоне:
(у) нóвам, бéлам, чырвóнам; (у) нóваму, бéламу, чырвóнаму; (у) нóвум, бéлум, чырвóнум; (у) нóвым, бéлым, чырвóным...

134. Якія канчаткі маюць прыметнікі ж. роду адз. ліку ў Р. склоне:
маладóе, нóвае; маладóй, нóвай; молодэ́е, нóвэе; молодэ́й, нóвэй...

135. Якія канчаткі маюць прыметнікі ж. роду адз. ліку ў М. склоне:
(у) нóвай, бéлай, чырвóнай; (у) нóвуй, бéлуй, чырвóнуй; (у) нóвэй, бéлэй, чырвóнэй; (у) нóвый, бíлый, чырвóный...

136. Якія канчаткі маюць прыметнікі ж. роду адз. ліку ў Т. склоне:
з маладóй; з маладóю...

Дзеепрыметнік

137. Якую форму мае дзеепрыметнік *згорнуты*:
згóрнуты; згóрнены...

Займеннік

138. Якія ёсць формы Н. склону адз. ліку займенніка *той*:
той; таé; тóе; тэ́е; тый...

139. Як утвараюцца формы Т. склону адз. ліку ад займенніка *тая*:
за той (хатай); за тóю; за таéю; за тэй...

140. Як утвараюцца формы Р. склону адз. ліку займеннікаў *мой, твой, свой*:
майгó, твайгó, свайгó; магó, твагó, свагó...

141. Як утвараюцца формы Р. склону адз. ліку займеннікаў:
да маé сястры, да тваé, да сваé; да маё́й сястры, да тваё́й, да сваё́й; да маéй сястры, да тваéй, да сваéй; до моéй сестры, до твоéй, до своéй; до моéе сэстры́, до твоéе, до своéе...

142. Як утвараюцца формы Т. склону адз. ліку займеннікаў:
з маё́ю, з тваё́ю, з сваё́ю мамаю; з маё́й, з тваё́й, з сваё́й мамай; з маéю, з тваéю, з сваéю мамаю; з моéю, з твоéю, з своéю мамою; з моéй, з твоéй, з своéй мамой...

143. Як утвараюцца формы Н. склону адз. ліку займеннікаў *наша, ваша*:
нáша хата, вáша; нáшая хата, вáшая...

144. Як утвараюцца формы Н. склону мн. ліку займеннікаў:
нáшы хаты, вáшы; нáшыя хаты, вáшыя...

Лічэбнік

145. Якія склонавыя формы маюць лічэбнікі ў Р., М. і Д. склонах:
двух, двум; двох, двом...

146. Якія склонавыя формы маюць лічэбнікі ў Т. склоне:
двумá; двомá; двымá...

147. Якія склонавыя формы маюць колькасныя лічэбнікі, пачынаючы з пяці, у Р. і М. склонах:
пяці, шасці, пятнáццаці; пяцё́х, шасцё́х, пятнáццацёх...

148. Якія склонавыя формы маюць колькасныя лічэбнікі, пачынаючы з пяці, у Д. склоне:
пяці, шасці, пятнáццаці; пяцё́м, шасцё́м, пятнáццацём...

149. Якія склонавыя формы маюць колькасныя лічэбнікі, пачынаючы з пяці, у Т. склоне:
пяцьйý, шасцьйý, пятнáццацьйу; пяцьмí, шасцьмí, пятнáццацьмі; пяцьмá, шасцьмá, пятнáццацьма...

Дзеяслоў

150. Якія **канчаткі** маюць дзеясловы I спражэння цяп. часу ў форме 1-й асобы мн. ліку пад націскам:
ідзéм, жывéм, вядзéм; ідзё́м, жывё́м, вядзё́м; ідóм, жывóм, вядóм...

151. Націск у дзеясловах I спражэння цяп. часу ў форме 2-й асобы мн. ліку:
несяцé, ведзяцé; нясéце, вядзéце...

152. Якія **канчаткі** маюць дзеясловы II спражэння цяп. часу ў форме 1-й асобы мн. ліку пад націскам:
сядзíм, глядзíм; сядзімó, глядзімó...

153. Як утвараюцца **асновы асабовых формаў** дзеясловаў I спражэння на *-г-, -к-* (1-я асоба, адз. лік):
стрыгý, пякý; стрыжý, пэчý...

154. Як утвараюцца **асновы асабовых формаў** (1-я асоба, адз. лік):
драмлю́, сы́плю, шчы́плю; драм'ю́, сы́п'ю, шчы́п'ю...

155. Як утвараюцца **асновы асабовых формаў** (1-я асоба, мн. лік):
сы́плем, шчы́плем (сы́племо, шчы́племо); сы́плям, шчы́плям (сы́плямо, шчы́плямо); сы́плём, шчы́плём (сы́плёмо, шчы́плёмо)...

156. Якія формы мае **нетэматычны дзеяслоў** *есці*:
ядýць; ядзя́ць...

157. Як утвараюцца **формы зваротных дзеясловаў** (вымаўленне галосных [а], [о] у постфіксе *-ся* дзеясловаў 1-й асобы адз. ліку):
баю́ся, купáюся; баю́са, купáюса; баю́сё, купáюсё; бою́с, купáюс...

158. Як утвараюцца **формы зваротных дзеясловаў** (вымаўленне зычнага [с] у постфіксе *-ся* дзеясловаў 1-й асобы адз. ліку):
баю́ся, купáюся; баю́сё, купáюсё; купáюса; купáюс; баю́са; бою́са...

159. Як утвараюцца **формы буд. часу**:
я не буду прасíць, буду жы́ць; не прасíцьму, жы́цьму...

160. Як утвараюцца **формы заг. ладу** (2-я асоба, мн. лік дзеясловаў II спражэння):
вы гавары́це, рабíце; вы гаварэ́це, рабéце...

161. Як утвараюцца **формы заг. ладу** (2-я асоба, мн. лік дзеясловаў I спражэння):
ідзíце, кладзíце, нясíце; ідзéце, кладзéце, нясéце...

162. Як утвараюцца **інфінітывы**:
браць, даць, жаць; брáці, дáці, жáці...

163. Як утвараюцца **інфінітывы** з асновай на *-к-*:
пячы́, таўчы́; пякчы́, таўкчы́; пякці́, таўкці́...

164. Як утвараюцца **інфінітывы** з асновай на *-г-*:
бéгчы, стры́гчы, дапамагчы́; бéгці, стры́гці, дапамагці́...

ЛЕКСІКА

З'явы і паняцці жывёльнага свету

165. Як называецца статак жывёл аднаго віду: *табýн, чарадá, стáтак, стáда...*

166. Я. н. перхаць у жывёл: *чашуя́, кашутá, паршы́...*

167. Я. н. непакрытая шэрсцю частка пысы ў каровы: *пры́ха, мы́за, гýбы, пры́хы, хрáпы, пы́сак...*

168. Я. н. ніжняя сківаца ў жывёл: *скíвіцы, пашчэ́нкі, пáшчапкі...*

169. Я. н. бакавыя вялікія зубы ў свіней: *кло, клык, íкол...*

170. Я. н. капыт: *капы́т, пазуры́...*

171. Я. н. прагал у капыце ў парнакапытных: *рáкавіна, рáтвіца, рáпаціна, міжрáкаціца...*

172. Я. н. чэрава ў жывёлы: *чэ́рава, трыбýх...*

173. Я. н. жывёла з вялікім чэравам: *трыбухáтая, чаравáтая, букáта, юклáта, лантýх, пузáта...*

174. Я. н. страўнік у свінні: *кіндзюк, тэльбух, трыбух...*
175. Я. н. жывёла з апалымі бакамі: *тошчая, перахлябістая, худая, кошчава, падцяглая...*
176. Я. н. дачасны ацёл, акот: (карова, кабыла) *звергла, скінула, скідалася...*
177. Я. н. карова, якая першы раз ацялілася: *первацёлка, першацёлка...*
178. Я. н. цяля гэтага года: *гэтарашняе, сысун, гэтагодняе, цяперашняе...*
179. Я. н. цяля, якое перазімавала: *пярэзімак, першапашнік, пералетак, выпустак...*
180. Я. н. аднагадовае жарабя: *рачняк, аднагодак, гадавік, выпустак...*
181. Я. н. конь ва ўзросце 2 гадоў: *двухгодак, двухзімак, жарэбчык...*
182. Я. н. конь з норавам: *натурысты, натурлівы, зацінглівы, наравісты...*
183. Я. н. шрам у жывёлы: *шнар, пас, пісак, шрам...*
184. Я. н. бязрогая карова: *бязрогая, галуза, галузая, галамоўзая...*
185. Я. н. чарга пасвіць статак (радоўка): *вочарадзь, калейка, пярэпаскі...*
186. Я. н. самка лася (*Alces alces*): *ласіца, ласіха, лашыца...*
187. Я. н. вожык (*Erinaceus europaeus*): *вожык, ежык, ёжык, еж, ожык...*
188. Я. н. кажан (*Microchiroptera*): *лятучая мыш, кажан, раменнік, шкурат, скурат, каржан...*
189. Я. н. пацук (*Rattus*): *пацук, шчур, крыса...*
190. Я. н. дзюба ў птушкі: *дзюб, дзюба...*
191. Птушкі (зерне): *дзяўбуць, клююць, даўбуць...*
192. Я. н. самец качкі (*Anas strepera*): *качар, кáчур, качур, селязень, капчар, селязень...*
193. Я. н. тупы канец яйка: *каца, пуха...*
194. Гусі: *ґерґечуць, ґеґаюць, гагочаць, гергаюць, крычаць...*
195. Качкі: *квакаюць, кракаюць, грагаюць, зыпаюць...*
196. Я. н. бусел (*Ciconia ciconia*): *бусько, бусел, бусько, бусэнь...*
197. Я. н. гняздо бусла: *гняздо, буслаўка, бусліна, бухлаўка, кубло...*
198. Я. н. крумкач (*Corvus corax*): *крумкач, крук, воран...*
199. Я. н. адросткі пёраў пасля лінькі: *асны, пішчы, шпяне, дудкі, дзясна, пічые, цеслы...*

Раслінны свет

200. Я. н. засохлае стаялае дрэва: *сухастоіна, сухапастой, сушка...*
201. Я. н. пілавінне: *пілавіны, апілкі, пілавінне...*
202. Я. н. кавалачкі сухога дрэва, прызначаныя для распальвання агню ў печы: *трэскі, распалка, падпал, цёска, паджог, ломаччэ...*
203. Я. н. месца на двары, дзе сякуць дровы: *дрывотня, дрывотнік, дрыварня...*
204. Я. н. буякі (*Vaccinium uliginosum* L.): *лахачы, лахіны. дурніцы...*
205. Я. н. журавіны (*Oxycoccus quadripetalus* Gilib.): *журахвіны, жураўліны, журавіны...*
206. Дзеяслоў са значэннем "збіраць" (пра ягады): *збіраць, браць...*
207. Я. н. драсён (*Polygonum hydropiper* L.): *драсён, гарчак, дракуць...*
208. Я. н. чорнагалоўнік (*Prunella vulgaris* L.): *чарнагалоў, чарнагалоўка, гарлянка, брунэлька, бурнэлька...*
209. Я. н. ваўчкі (*Bidens tripartita* L.): *ваўчкі, чарада, ваўкі...*
210. Я. н. піжма (*Tanacetum vulgare* L.): *піжма, ліснік...*
211. Я. н. пырнік (*Agropyron repens* L.): *пырнік, пырэй, пырай...*
212. Я. н. трыпутнік (*Plantago major* L.): *бабка, падарожнік, бабок...*
213. Я. н. жыгучка (крапіва з дробнымі лісточкамі) (*Urtica urens* L.): *жыжка, жыгучка, жышкая крапіва...*
214. Я. н. шчаўе (*Rumex acetosa* L.): *шчавей, шчаўе...*
215. Я. н. старая няскошаная трава: *віш, вішэй, вішар...*

216. Я. н. баравік (*Boletus edulis* Fr.): *грыб, баравік, праўдзівы грыб, праўдзівік, шчыры грыб...*
217. Я. н. бабка (падбярозавік) (*Leccinum scabrum* (Fr.) S.F. Gray): *ба́бка, беразня́к...*
218. Я. н. ваўнянка (*Lactarius torminosus* (Fr.) S.F. Gray): *во́ўнянка, ваўня́нка, валня́нка, валавя́нка...*
219. Я. н. сыраежка (любая) (*Russula* S.F. Gray): *сураве́жа, сыра́ежа, гарчакі́...*
220. Я. н. вязка грыбоў: *вяно́к, бунт, ве́шала, вясло́, вя́зка, шнур...*

Пчалярства

221. Я. н. пчаляр: *пчалаво́д, бо́ртнік, пчо́ляр, пчо́льнік, пчаля́р...*
222. Я. н. круглы вулей, які стаіць вертыкальна: *кадо́ўб, стая́н, стая́к, кало́да...*
223. Я. н. пасудзіна, куды адграбаюць рой: *ко́зуб, райні́ца, рае́ўня, каро́бка...*
224. Я. н. прыстасаванне, з дапамогай якога робяць падкурванне пчол: *кура́ч, дыма́р, зу́бель, падкура́ч, курады́мка, дымаку́рка...*

Насельнікі вадаёмаў і насякомыя

225. Я. н. мянтуз (*Lota lota*): *мянё́к, мянту́з, мень...*
226. Я. н. унутраны паветраны мяшок у рыбы: *пузы́р, дух, пухі́р, пухло́, душаві́к...*
227. Я. н. п'яўка (*Hirudinea*): *п'я́ўка, п'я́віца, пля́ўка...*
228. Я. н. апалонік (хвастатая лічынка жабы): *гала́вач, пра́чык, апало́нік, пра́нік...*
229. Я. н. авадзень (*Oestridae, Hypodermatinae*): *о́вад, абадзё́н, авадзё́н, абадзе́нь...*
230. Я. н. куслівая муха, якую баяцца коні (здрок) (*Gasterophilus intestinalis*): *здрок, стро́ка, стро́к, сляпе́нь...*
231. Я. н. божая кароўка (*Coccinellidea*): *бо́жая каро́ўка, пе́трык, хве́дарка, андрэ́йка, я́дзерка...*
232. Я. н. страказа (*Odonata*): *страказа́, ба́бка, ко́нік...*
233. Я. н. матыль (матылёк): *маты́ль, матылё́к, маты́лька, ба́бка...*
234. Я. н. вусень: *ву́сень, гу́сень, чарвя́к, осэ́ныця, гуся́нка, мо́шка, гу́сеніца...*
235. Я. н. павуціна: *павуці́на, павуце́нне...*
236. Я. н. клоп (*Cimex lectularius*): *блашы́ца, блыха́, клоп, плюска...*
237. Я. н. блыха (*Pulex irritans*): *блыха́, ско́чка...*
238. Я. н. цвыркун (*Gryllus domesticus*): *свярчо́к, свяршчо́к, свяршо́к, ту́рчык, свірку́н...*
239. Я. н. мурашнік: *мураве́йнік, мура́шнік, мураве́й, мураў́ё, капе́ц...*

Навакольныя з'явы

240. Я. н. бурбалкі на лужах у час вялікага дажджу: *бу́лбаткі, бу́лькаўкі, бу́лькі, бульбу́шкі, бу́льбы, бу́нькі...*
241. Я. н. ледзяшы (доўгія кавалкі лёду, што звісаюць са стрэхаў зімой): *со́плі, саплякі́, супэ́ль, капяжы́, сасу́лькі, стрэ́лкі, смаркачы́...*
242. Я. н. вясенняя паводка: *разво́ддзе, паво́дка, зато́па, розка́лы...*
243. Я. н. глыбокая яма на рэчцы: *вір, яма, бу́хта, віхо́р...*
244. Я. н. палонка (прасечаная ў лёдзе адтуліна на рацэ, возеры): *пало́нка, про́руб, апало́нка, про́луб, пе́лька...*
245. Напрасткі (ісці, ехаць): *напрасткі́, про́ста, напрамкі́, наўпрасткі́...*
246. На кукішкі (сесці): *на ку́ркішкі, на ко́кішкі, на кара́чкі, на чу́пачкі, на цупы́шкі, на цы́пачкі...*
247. Я. н. багністае балота: *ба́гна, дрыгва́, драгва́...*

Сельская гаспадарка

248. Аб працэсе з'яўлення пылу і апылення жыта: (жыта) *красу́е, расу́я...*
249. Я. н. перыяд уборкі збожжа: *жніво́, жні́ва, жніва́...*

250. Я. н. палоска, якую займае адна жняя: *пóстаць, загóн, гóні, палóска...*
251. Я. н. ніжняя частка снапа: *уздрó, гузы́р, срáка...*
252. Я. н. градка, на якой садзяць гародніну: *грáдка, загóн, градá, ляхá...*
253. Я. н. парасткі ў прарошчаным насенні: *храсткí, расткí, пáраскі...*
254. Я. н. часнок: *чáсныk, часны́к, чóснік, часнóк...*
255. Я. н. мякаць гарбуза, дзе знаходзіцца насенне: *кíшкі, вы́чаўкі, мя́са, мязгá...*
256. Я. н. шалупіны ад струкоў бабовых раслін, насення сланечніка: *лупавíны, лушчавíны, лупáйкі, лýпаўкі, лушпавíны...*
257. Я. н. адыходы пасля выціскання алею з тоўчанага ільнянога семя і канапляў: *жамéрыны, макýха, лупáўкі, мякíна, жмы́ха, мякíна, жмыхá, жмáкі...*
258. Я. н. тытунь: *табáк, тытýнь, табáка, цюцю́н, тытíн...*
259. Як кажуць пра апрацоўку пасеваў бульбы акучнікам, сошкай: *абганя́ць, абвóрваць, асыпáць...*
260. Я. н. застаронак (запоўненае снапамі збожжа месца ў гумне): *старанá, торп, стóўб, прыстарóнак, пастарóнак...*
261. Я. н. зерне найвышэйшай якасці, якое адлятае найдалей пры веянні: *адбóрнае, пярэ́дняе, семяннóе, пéршае, буйнóе...*
262. Я. н. адыходы з насення траў: *паслéд, зéлле, пустазéлле, пазáддзе, бузá...*
263. Я. н. час кашэння травы на сена: *касьбá, касавíца, сенакóс, касéнё...*
264. Я. н. радок скошанай травы: *пракóс, пакóс, вал, рад, закóс, кружóк, градóк...*
265. Я. н. пласт сена: *пярэ́бірак, шчы́нак, пярэ́чынак, пласт, шчын...*
266. Я. н. малая ўкладка сена на сенажаці: капíца, капá, кóпка...
267. Я. н. вялікая ўкладка сена прадаўгаватай формы (на полі): *скірдá, скíрда, сцíрта...*
268. Я. н. месца, дзе стаяў стог: *сцéжар, падóк, стóгавішча, падэ́нак, стажарышча, тóклішча...*
269. Я. н. доўбня (палка з тоўстым канцом): *даўбéшка, даўбéнька, дóўбня, шля́га...*
270. Я. н. рыдлёўка (жалезная лапата): *зелязня́к, жалязня́к, лапáта, рыдля́ўка, рыдлёўка, ры́дзель...*
271. Я. н. дзяржальна рыдлёўкі: *чаранóк, рýчка, чэ́ран, чарашóк, трóнак...*
272. Я. н. матыка з зубцамі: *гáчка, капанíца, óсыпка, маты́ка...*
273. Я. н. матыка без зубцоў: *гáка, маты́ка, óсыпка, капанíца...*
274. Я. н. драўляныя вілы: *вíлы, сахóр, сахавíлы, вілкí...*
275. Я. н. жалезныя вілы: *вíлы, вілкí, вíлкі...*
276. Я. н. аброць: *вóбруць, óбруць, уздэ́чка, гуздэ́чка, абрóць...*
277. Я. н. жалезнае прыстасаванне для кілзання каня (у аброці): *цýглі, кéлзы, вýдзіла, вандзíдла, вянцы́дла, муштукí...*
278. Я. н. званочкі, якія надзявалі на шыю запрэжанаму каню (шамкі): *шаластуны́, шастуны́, званкí, шаргуны́, шамкí, бубéнчыкі...*

Чалавек

279. Я. н. чалавек, які саромеецца чаго-небудзь, чырванее, калі кажа што-небудзь: *стыдлíвы, сарамлíвы, сарамя́жлівы, сарамáтлівы...*
280. Я. н. чалавек, які пазбягае людзей: *дзíкі, нелюдзíмы, нялю́дны, бязлю́дны...*
281. Я. н. чалавек, які часта маўчыць: *маўклíвы, маўчлíвы, ваўкавáты...*
282. Я. н. чалавек, які хлусіць: *муця́р, маню́ка, манцю́к, брахýн, муцю́н, ілгýн...*
283. Я. н. рабацінне (маленькія плямкі на твары): *рабацéна, вяснýшкі, рабацíнне...*
284. Я. н. парушына (тое, што запарушыла вока): *парушы́на, цярусíна, смяцíна...*

285. Я. н. скіўіцы: *скіўіцы, пашчэнкі, пашчапкі, шчэлепы...*
286. Я. н. перхаць: *кошасць, чашуя, пархі, перхаць...*
287. Я. н. стрэмка: *страмяк, дзерава, страмяка, шпага...*
288. Я. н. пухір на скуры, напоўнены вадкасцю: *вадыр, пухір, вадзянік...*
289. Я. н. ступня: *ступень, ступа, ступак, падошва...*
290. Як кажуць на чалавека з пакалечанай нагой: *кульгавы, клыбаты, крывы...*
291. Я. н. мыліца (падпорка пад руку, калі чалавек кульгае): *куля, кастыль, каштыль, мыліца, кульбака...*
292. Я. н. незаплеценыя валасы: *валасы, косы...*
293. Я. н. сляды поту, слёз на твары: *рагі, пацёкі, дзягі, пасы...*
294. Я. н. малярыя: *трасца, ліхарадка, шэхля, шохля...*
295. Я. н. астма: *задышка, удушша, удуха, адуха...*
296. Я. н. жаўтуха: *жаўтачка, жаўтуха...*
297. Я. н. адчуванне пякучага болю ў страваводзе (пякотка): *пячайка, пякота, пякотка, жога...*
298. Я. н. сястра мужа: *завіца, залавіца, залвіца...*
299. Я. н. калыска, якую бралі на поле: *калыска, калыбель, лубянка...*
300. Я. н. гарбар (той, хто апрацоўвае скуры): *гарбар, аўчыннік, чамбар, кушнер, кушнер, шкурат, шкурнік...*
301. Я. н. нязжаты пасмык жыта, які пакідалі на полі пасля заканчэння жніва: *каза, барада, кветка...*
302. Я. н. уваходзіны (свята, якое спраўляюць з прычыны пераезду ў новую хату): *уходзіны, ухошчыны, улазіны...*
303. Я. н. шчадрэц (свята, якое спраўляюць 13 студзеня): *шчодрык, шчадрэц, шчадруха, шчодра...*
304. Я. н. Вялікдзень: *Паска, Вялікдзень, Вялічка, Вялікадня...*

Хатняя гаспадарка

305. Я. н. бакавая частка ў праёме дзвярэй: *вушак, ушак, праўшняк...*
306. Я. н. лесвіца: *драбіны, драбіна, страміна, леска...*
307. Я. н. праход у печ: *вусце, пелюсці, пелюсць, чалеснік, чэлюсць, солам'я, сопот...*
308. Я. н. месца ў печы, дзе гараць дровы: *под, чарэнь, чарэн, чарон, ток...*
309. Я. н. верхняя частка ўнутры печы: *паднябенне, склепаванне, скляпенне...*
310. Я. н. прыпечак: *прыпек, прыпечак...*
311. Я. н. ямка збоку печы, дзе сушаць што-небудзь: *пячорка, пячурка, печка, ямка, прымурок...*
312. Я. н. выступ на коміне, на які кладуць запалкі ды іншыя дробныя рэчы: *комінак, ґзымс, прымурак...*
313. Я. н. прамежак паміж печкай і сцяной, куды кладуць рэчы на прасушку: *запечак, запечак, прамуґа, прамуда, люхта...*
314. Я. н. дзяржанне ў качарзе: *чаранок, тронак, вожах, качарэжнік...*
315. Я. н. месца каля печы, дзе стаяць вілы, качарга: *качаргешнік, качарэжнік, памяльнік...*
316. Я. н. прыстасаванне, пры дапамозе якога раней здабывалі агонь: *красадла, вогніва, крэсіва, красала, крэсіла...*
317. Я. н. аднастворкавыя маленькія варотцы для праходу (весніцы): *дзверцы, фортка, брамка, веснічкі, варотцы, калітка...*
318. Я. н. вялікія двухстворкавыя вароты для праезду: *вароты, брама, весніцы...*
319. Я. н. кросны (ткацкі варштат): *вярстат, стаў, вярстаць, кросны...*
320. Я. н. палавік: *ходнік, палавік, полатнік...*

321. Я. н. шнурок для крыжыка, медальёна: *жы́чка, шнуро́к, тасёмка, касні́к, гі́чка, сту́жка...*
322. Я. н. боты (абутак з халявамі): *бо́ты, чо́баты, сапагі́...*
323. Я. н. цеста для закваскі, пакінутае ў дзяжы: *заква́ска, рашчы́на, ро́шчына, кі́сля, галу́шка...*

Стравы

324. Я. н. ацеслівы (блага выпечаны) хлеб: *ацёслівы, ацесліва́ты, сыры́, глізо́вый, сырава́ты, лі́пкі...*
325. Я. н. бохан хлеба: *бо́хан, бу́лка, буха́нка...*
326. Я. н. печыва з хлебнага кіслага цеста, што пякуць на скаварадзе: *скаваро́днік, паламя́нка, прасня́к, бо́нда, ляпёшка, ко́ржан...*
327. Я. н. зарумянены вяршок малака пры кіпячэнні ў печцы: *пе́нка, плёўка, пага́рка, прыга́рка...*
328. Я. н. выскваркі (маленькія смажаныя кавалкі сала): *сква́ркі, скваркі́, шква́ркі, вы́жаркі...*
329. Я. н. халадзец: *дрыгва́, ква́шаніна, юшны́к, ква́шаліна, ляк, сту́дзень...*
330. Я. н. зацірка: *заці́рка, калату́ша, за́ціра, по́ліўка, заціру́ха...*
331. Я. н. вадкая частка стравы: *ю́шка, шчо́лак, ю́ха...*
332. Я. н. суп з бульбы: *крышаны́, шчо́лакі, суп, пахлёбка...*
333. Я. н. мачанка, прыгатаваная з дамешкам малака і мукі: *верашча́ка, мача́нка, мача́нне...*
334. Бульбу на бабку, бліны трэба: *це́рці, драць, таркава́ць...*
335. Я. н. бліны з цёртай бульбы: *картафля́нікі, бульбя́нікі, драні́кі, ала́дкі, бульбяныя ала́дкі, бульбяныя бліны́...*
336. Я. н. страва, прыгатаваная на сырой вадзе з кавалачкаў хлеба, пасоленая або пасаладжаная: *каплу́н, гарму́шка, пата́пцы, цу́ра, харму́шка...*
337. Я. н. селядзец: *селядзе́ц, сле́дзь, асяле́дзец, сялёнец, слезь...*
338. Я. н. селядзечны расол: *расо́л, лёк, ляк, сок...*

Побыт

339. Я. н. дзяржанне ў кошыку: *каблу́к, ду́жка, ру́чка, бі́ло...*
340. Я. н. шэры колер: *шэ́ры, ша́ры, сі́вы, се́ры...*
341. Я. н. бутэлька: *бутэ́лька, буты́лка, пля́шка...*
342. Я. н. корак (затычка для бутэлькі): *за́ткала, ко́рак, ко́рка, про́бка, карашо́к, ко́рань...*
343. Я. н. невялікая дошка, на якой рэжуць мяса, сала: *кружо́к, стальні́ца, до́ска...*
344. Я. н. салянка (драўляная пасудзіна для солі): *сальні́ца, саля́нка, ра́жка...*

АДКАЗЫ НА “АПЫТАЛЬНІК ДЛЯ ЗБОРУ МАТЭРЫЯЛУ”

ФАНЕТЫКА

Вакалізм

Націскныя галосныя

Фанема [а]

1. Як вымаўляецца гук [а] у сярэдзіне слоў *праўда, казаў, браў, даў, узяў*:
праўда, казаў, браў, даў, узяў 1-2а, 2б-9, 11, 12, 15, 17-23, 24-62;
настоўнік, казоў, броў, доў 2а, 10, 13-15, 16, 23.

2. Як вымаўляецца гук [а] у сярэдзіне слова *скнара*:
скнара 1, 2, 2б, 8-10, 13-17, 21-29, 32, 37-39, 45, 47, 48, 51-60, 62;
скнера 2а, 3-7, 11, 12, 18-20, 30, 31, 33-36, 40-44, 46, 49, 50, 61.

3. Які гук вымаўляецца замест націскнога [а] пасля шыпячых у 3-й асобе дзеясловаў адз. ліку:
крычала, дрыжала 1-51, 54-62; *маўчала* 1-46, 49, 50; *моўчала* 47, 48, 51, 54-62;
крычэла, моўчэла, дрыжэла 52, 53.

Фанема [о]

4. Які гук вымаўляецца на месцы этымалагічнага [о] у закрытых складах:
боб, бок, больш, пойдзеш, мой, воз, вол, йон, нож, ноч, стол, парог, конь, кароўка, кот, толькі, жонка 2, 2а, 3-7, 9, 11, 12, 18-21, 30, 33, 35, 42, 45;
бôб, бôк, бôльш, пôйдзеш, мôй, вôз, вôл, нôж, нôч, стôл, кôнь, кôт, тôлькі, жôнка 1, 2б, 8, 10, 13-17, 22-29, 31, 32, 34, 36-41, 43, 44, 46-50, 54-56, 59, 61; *парôг, карôўка* 1, 2б, 8, 10, 13-17, 22-29, 31, 32, 34, 36-41, 43, 44, 46, 49, 50; *порôг, корôўка* 47, 48, 54-56, 59, 61;
бэб, бэк, бэльш, пэйдзеш, мэй, вэз, вэл, вэн, нэч, стэл, порэг, кэнь, корэўка, кэт, тэлькі, жэнка 51, 52, 53, 58, 60, 62;
быб, бык, быльш, пыйдзеш, мый, выз, выл, вын, ныж, ныч, стыл, порыг, кынь, корыўка, кыт, тылькі, жынка 51, 52, 53, 62.

5. Які гук вымаўляецца на месцы этымалагічнага [о] у закрытых складах пасля губных у слове *мёд*:
мёд 1-9, 10-16, 19, 20, 22-25, 27; *мйод* 17, 21, 26, 28-30, 32, 33, 35, 37, 39, 43-46, 49-52, 53-57, 59;
мед 10, 18, 31, 32, 34, 36, 38, 40-42, 61; *мэд* 47, 48, 52, 53, 58, 60, 62.

6. Які гук вымаўляецца на месцы этымалагічнага [о] у закрытых складах пасля губных у словах *мёрзлы, цвёрды*:
мёрзлы, цвёрды 1, 2, 2б-4, 6, 7, 9-11, 17-20, 22-30, 32, 35, 38, 39, 44, 45, 52, 56, 59;
мерзлы 2а, 5, 8, 12-16, 21, 31, 33, 34, 36, 37, 40-43, 46, 49, 50, 56; *мэрзлы*: 47, 48, 51, 52-59, 60-62; *цверды* 2а, 5, 8, 12-14, 16, 21, 31, 33, 34, 36, 37, 41-43, 46, 49, 50-52, 53-56, 58, 59, 60; *твэрды* 47, 48, 57, 61, 62.

7. Які гук вымаўляецца на месцы этымалагічнага [о] у закрытых складах пасля губных у слове *авёс*:
авёс 1, 2, 2б-4, 7-11, 12-14, 16, 19, 20, 22-25, 27; *авйос* 17, 18, 21, 26, 28-39, 43-46, 49, 50; *овйос* 47, 48, 51-62; *аўйос* 2а, 6, 8, 13, 15, 40-42;
авес 5, 11.

8. Які гук вымаўляецца на месцы этымалагічнага [о] у закрытых складах пасля губных у слове *бёрда*:

бёрдо 1, 2, 2б, 3, 10, 14-16, 23-25, 27; *бйордо* 18, 21, 26, 29, 32, 33, 38, 39, 45, 52, 54, 55, 58, 59; *бéрдо* 2а, 4-9, 11-13, 19-21, 22, 28, 30, 31, 33-37, 40-44, 46, 49, 50; *бэ́рдо* 47, 48, 51, 52, 53, 56-58, 60-62.

9. Які гук вымаўляецца на месцы этымалагічнага [о] у сярэдзіне слова пасля мяккіх (у адкрытых складах) у слове *далёка*:

далёко 1-2а, 2б, 7, 8, 10, 11, 12, 14-17, 21, 22, 24-29, 31, 32, 33, 35, 37-39, 43-50, 52-57, 58-62; *далéко* 2а, 3-6, 9, 12, 13, 18-20, 23, 30, 31, 33, 34, 36, 37, 40-42, 51, 57.

Фанема [э]

10. Які гук вымаўляецца на месцы этымалагічнага [э] перад цвёрдымі зычнымі:

снег, сéно, лес, хлеб, век, дзед, смéлы, цéсто, цéсны, мéра, пáбег, чалавéк 2, 2а, 3-7, 9, 11, 12, 18-21, 30, 33, 35, 42, 45;

снêг, сêно, лêс, хлêб, вêк, дзêд, смêлы, цêсто, цêсны, мêра 1, 2б, 8, 10, 13-17, 22-29, 31, 32, 34, 36-41, 43, 44, 45-61; *пабêг, чалавêк* 1, 2б, 8, 10, 13-17, 22-29, 31, 32, 34, 36-41, 43, 44, 45, 46, 49, 50; *побêг, чоловêк* 47, 48, 51-61;

сніг, сіно, ліс, хліб, вік, дід, смілы, тісто, тісно, міра, побіг, чоловік 62.

Пераход [э] ў [о]

11. Які галосны – [э] ці [о] вымаўляецца пад націскам у каранях слоў перад шыпячымі ў слове *адзёжа*:

адзêжа 1, 9, 10, 11, 14, 15, 20-23, 28, 32, 33, 35-37, 40, 43-45, 46, 49, 50; *одзêжа* 51, 52, 56, 58; *одêжа* 47, 57, 61;

адзéжа 1-8, 11-13, 16, 19, 23-27, 29-31, 34, 38, 39, 41, 42, 45; *одзéжа* 52-55, 58, 59, 60; *одéжа* 57; *одэ́жа* 47, 48.

Фанема [ы]

12. Які гук вымаўляецца замест гука [ы] пад націскам у сярэдзіне слова:

пыл, бык, мы, вы, высóкі 1-47, 49-52, 54-56, 58, 59; *кабылка* 1-46, 49, 50; *кобылка* 47, 51, 52, 54-56, 58, 59;

піл, кобілка, бік, мі, ві, вісóкі 48, 53, 57, 60-62;

пытáць, адмыкáць, выбівáць 1-27, 28, 30, 31, 35, 37, 38, 41-46, 50; *пытáць, одмыкáць, выбівáць* 54, 55, 59; *пытáці, адмыкáці, выбівáці* 27, 29, 32-34, 36, 37, 39-41, 49; *пытáці, одмыкáці, выбівáці* 47, 51, 52,56, 58;

пітáці, одмікáці, вібівáці 48, 53, 60; *пітáты, одмікáты, вібівáты* 57, 61, 62.

13. Які гук вымаўляецца замест гука [ы] пад націскам у сярэдзіне слоў *быў, была*:

бы́ў, былá 1-37, 38-47, 49-51, 54, 55, 56, 59;

бу́ў, булá 37, 48, 52-54, 57, 58, 59-62.

Фанема [і]

14. Які гук вымаўляецца замест [і] пад націскам у сярэдзіне слова пасля мяккіх зычных:

зацíрка 8, 9, 13-15, 20-24, 56, 27, 32, 37, 43, 45, 46, 52, 60;

зáцірка 31;

зацéрка 1-7, 10-12, 16-18, 19, 25, 29, 30, 33, 35, 36, 40-42, 47-50, 53, 56;

зáцерка 44;

калату́ша 25, 28, 38, 39; *колоту́ша* 51, 53-55, 57, 59;

пóліўка 58, 60; *пóлывка* 62;

павуцíна 8-10, 13, 19, 22, 23, 32, 36, 42, 43, 49, 53, 57; *паўцíна* 31, 56; *павуцíнье* 37;

павуцéньe 1, 2, 7, 12, 17, 24-27, 29, 30, 33-35, 38, 41, 45, 46; *павуцéннe* 50-52, 54, 55, 58-62;
паўцéньe 28, 39, 44, 49; *паўцéннe* 47, 48; *павуцéньё* 2а, 2б, 14-16;
павутá 3, 4-6, 11, 18, 21, 40;
пáвуць 20, 37.

Ненаціскныя галосныя

Гук [а]

15. Які гук вымаўляецца на месцы [а] у 1-м складзе перад націскам пасля цвёрдых зычных (гіпероканне):
давáй 1-50, 56, 57, 61, 62; *знайшлá* 1-50, 56, 57, 60, 61;
довáй 51-55, 58, 59, 60; *знойшлá* 51-55, 58, 59, 62.

16. Які гук вымаўляецца на месцы [а] у 1-м складзе перад націскам пасля фанемы [п]:
пятá, пятáк 1-27, 30, 31, 33, 34, 40, 42; *пйатá, пйатáк* 28, 29, 32, 35-39, 41, 43-46, 49-53, 54, 55, 57-59, 61;
пйетá, пйетáк 53, 60, 62; *петá, петáк* 56; *пэтá, пэтáк* 47.

17. Які гук вымаўляецца на месцы [а] у 1-м складзе пасля націску:
зáяц, пóяс 1-46, 49, 50;
зáец, пóес 47-49, 50-62.

Гук [э]

18. Які галосны гук вымаўляецца ў 1-м складзе перад націскам на месцы этымалагічнага [э] перад цвёрдым зычным (з ѣ):
бядá, сцянá, сяўбá, зямлá, сялó, вядрó, гняздó 1-46, 49, 50; *бадá, вадрó* 51-55, 58, 59;
сценá 51-56, 58-60; *стенá* 57; *стэнá* 47, 48, 61, 62; *сеўбá, гнездó* 51-56, 57-60; *сэўбá, гнэздó* 47, 48, 61, 62; *землá, селó* 51-59; *зэмлá, сэлó* 47, 48, 60-62; *бедá, ведрó* 56, 57, 61; *бэдá, вэдрó* 47, 48, 60, 62.

19. Які галосны гук вымаўляецца ў 1-м складзе перад націскам на месцы этымалагічнага [э] перад цвёрдым зычным:
нямá, ня знáю, няхáй, ня бýду 1, 6, 8, 9, 13-15, 17, 25, 29, 38;
немá, не знáю, нехáй, не бýду 1, 2, 2а, 2б, 13-15, 19-24, 25, 29, 30, 35, 36, 38, 45, 51, 52, 54, 58; *нэмá, нэ знáю, нэхáй, нэ бýду* 47, 48, 57, 61, 62;
нiмá, нi знáю, нiхáй, нi бýду 2, 2а, 2б, 3-6, 7, 8, 9, 10-12, 16, 17, 18, 19-24, 26-28, 30, 31-35, 36, 37, 39-45, 46, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 58-60; *нымá, ны знáю, ныхáй, ны бýду* 62.

20. Які галосны гук вымаўляецца ў 1-м складзе перад націскам на месцы этымалагічнага [э] пасля шыпячых:
пчалá, жанáты, шчакá 1-46, 49, 50;
пчолá, жонáты, шчокá 47, 48, 51-56, 59, 60; пчолá 57, 62; шчокá, пчолá 61;
жэнáты, *шчэкá* 57; 62; *жэнáты* 61.

21. Які галосны гук вымаўляецца ў 2-м і 3-м складах перад націскам на месцы этымалагічнага [э]:
леснiкí 9, 14, 15, 21-23, 28, 32, 33, 37, 38, 42-62; *верацёна; верацянó, велiчынá* 9, 14, 15, 21-23, 28, 32, 33, 37, 38, 42-46, 49, 50; *верэцёна; верэценó, велiчынá* 56, 57, 61; *вэрэцёна; вэрэцянó, вэлiчынá* 47, 48, 60, 62;
ляснiкí, вярацёна; вярацянó, вялiчынá 1-8, 10-13, 16-20, 24-27, 29-31, 34-36, 39-41; *варэцёна; варэценó, валiчынá* 51-55, 58, 59.

22. Які галосны гук вымаўляецца ў паслянаціскных складах на месцы этымалагічнага [э] перад мяккімі зычнымі:
вóзеро 2а, 2б, 7, 9, 10, 12, 14-17, 22-25, 29, 38, 51, 53; *óзеро* 1, 2, 21, 26-28, 31, 32, 37, 39, 44-46, 49, 52, 54-56, 58-60; *óзэро* 47, 48, 57, 61, 62;

во́зяро 3-6, 8, 9, 11, 13, 18, 19, 33, 34, 36, 40-42; *о́зяро* 20, 30, 35, 43, 50;
во́сень 2а, 2б, 7, 12, 17, 23, 25, 29, 33, 34, 42, 54-56, 59; *о́сень* 1, 2, 3, 5, 20, 28, 31, 32, 44-46, 49, 51-53, 58, 60; *о́сэнь* 47, 48, 57, 61, 62;
во́сянь 4, 6, 8-11, 13-16, 18, 19, 21-23, 24, 26, 27, 36-39, 41; *о́сянь* 30, 35, 43, 50; *го́сянь* 40.

23. **Які галосны гук вымаўляецца ў канцавым закрытым складзе на месцы этымалагічнага [э]:**
во́сем 3-5, 10, 11, 14, 15, 17, 18, 21-23, 25, 27, 29, 33-37, 45, 52, 53, 58; *во́сэм* 48;
во́сім 1-2б, 6-9, 12, 13, 16, 19, 20, 24, 26, 27, 28, 30-32, 38-44, 46, 47, 49-51, 54-57, 59; *о́сім* 60; *во́сым* 61, 62.

24. **Які галосны гук вымаўляецца ў канцавым адкрытым складзе на месцы этымалагічнага [э] пасля цвёрдых зычных:**
мо́рэ, го́рэ, сэ́рцэ 25-29, 37-39, 44, 46-49, 51-62;
мо́ро, го́ро, сэ́рцо 1-24, 30-36, 40-43, 45, 50.

Гук [о]

25. **Які галосны гук вымаўляецца ў 1-м складзе перад націскам на месцы этымалагічнага [о] пасля цвёрдых зычных:**
маро́з, каро́ва; галава́, малако́ 1-46, 49, 50;
моро́з, коро́ва; голова́, молоко́ 47, 48, 51-62.

26. **Які галосны гук вымаўляецца ў 1-м складзе перад націскам на месцы этымалагічнага [о] пасля цвёрдых зычных у прыназоўніку-прыстаўцы** *пад, пад-*:
пад нага́мі, пад вача́мі; паднябе́нне, падкармі́ць 1-46, 49, 50;
под ного́мі, под воча́мі; поднебе́нне, подкормі́ці 47, 56;
пуд ного́мі, пуд воча́мі; пуднебе́нне, пудкормі́ці 48, 52, 58;
під ного́мі, під воча́мі 53, 57, 60-62; *підкормі́ці, піднебе́нне* 53; *підкормі́ты, піднэбэ́нне* 57, 60-62;
пыд ного́мі, пыд воча́мі; пыднебе́нне, пыдкармі́ці 51, 52, 54, 55, 58, 59.

Гук [у]

27. **Які галосны гук вымаўляецца ў ненаціскных складах замест гука [у] у 1-м складзе перад націскам:**
субо́та 2а, 3-5, 7-9, 11-13, 18-20, 30-37, 41-62;
сыбо́та 1, 2, 2б, 6, 10, 14-17, 21-29, 38-40.

Кансанантызм

Фанемы [ш], [ч]

28. Як утвараюцца **асновы асабовых формаў** ад дзеясловаў на *с, т*:
нашу́, прашу́, заплачу́ 1-46, 49, 50; *ношу́, прошу́, заплачу́* 47, 51, 54-56, 59;
носю́, просю́, заплатю́ 48, 51-53, 57-59, 60-62.

Фанема [дж]

29. Як утвараюцца **асновы асабовых формаў** ад дзеясловаў на *д*:
хаджу́, гляджу́ 1-16, 17-19, 20-23, 24, 25, 26, 27-29, 30, 31, 32, 34-36, 37-39, 41, 42, 43, 44, 46; *ходжу́, гледжу́* 51, 54, 55;
ходзю́, гледзю́ 48, 52, 53, 58, 59, 60;
ходю́, гледю́ 48, 57, 61, 62;
хажу́, гляжу́ 16, 17, 20-24, 27-29, 31, 32, 33, 36, 37-39, 40, 43, 44, 45, 46, 49, 50; *хожу́, глежу́* 47, 54, 55, 56, 59.

30. Як вымаўляецца афрыката [дж] у пачатку і сярэдзіне слова:
дрóжджы, джáло 1-20, 21-23, 24-26, 27-29, 30, 31, 32, 34-36, 37-39, 41, 42, 43-46, 49, 50, 54-56, 60; *ураджáй, саджáць* 1-20, 21-23, 24-26, 27-29, 30, 31, 32, 34-36, 37-39, 41, 42, 43-46, 49, 50; *уроджáй, соджáць* 54-56, 60;
дрóжжы, жáло 20-23, 27-29, 31, 32, 33, 36-39, 40, 43-46, 47, 48, 49, 50, 51-54, 55, 56-59, 60, 61, 62; *уражáй, сажáць* 20-23, 27-29, 31, 32, 33, 36-39, 40, 43-46, 49, 50; *урожáй, сажáць* 47, 48, 51-54, 55, 56-59, 60, 61, 62.

Фанема [ф]

31. Як вымаўляецца гук [ф] перад [а] у слове *фарба*:
фáрба 2, 2а, 4-16, 18-24, 28-37, 40-47, 49, 50, 52-54, 58, 60;
хвáрба 1, 2б, 3, 17, 25-27, 38, 39, 48, 51, 55-57, 59, 61, 62.
32. Як вымаўляецца гук [ф] перад [у] у слове *фунт*:
фунт 1, 2а-27, 29-41, 42-46, 50-54, 56, 58;
хунт 2, 28, 41, 47-49, 55, 57, 59-62.
33. Як вымаўляецца гук [ф] перад [у] у слове *фундамент*:
фундáмент 1, 2б-27, 29-38, 40-46, 49, 50, 53, 54, 56-58;
хундáмент 2, 2а, 28, 39, 47, 48, 51, 52, 55, 59-61.
34. Ці вымаўляецца гук [ф] у слове *фасоль*:
пасóля 1-13, 15-21, 23, 25-36, 38-42, 45-49, 51-55, 57-62;
фасóля 14, 22, 24, 37, 44;
хвасóля 43, 50, 56.
35. Ці вымаўляецца гук [ф] у слове *картóфля*:
картóфля 1, 2б, 3, 8-10, 12-16, 19, 21, 23-26, 29, 53, 54; *картóфлі* 7, 30, 42- 44;
картóпля 2, 5, 6, 11, 16, 17, 20, 22, 27, 28, 33, 37, 39, 48, 49, 57; *картóплі* 2а, 4, 7, 34-36, 40, 41, 45-47, 50, 51, 56, 60-62;
бýльба 38, 52, 55, 58, 59;
картóшка 18, 20, 24, 31, 32, 49, 56.

Фанема [х]

36. Які **гук** вымаўляецца ў пачатку слова *хутар*:
хýтар 2, 6, 7, 16, 18, 19, 21, 28, 31, 32, 34-43, 46, 49, 50; *хýтор* 47,48, 51-62;
фýтар 1, 2а-5, 8-16, 17, 18, 20, 22-27, 29, 30, 33, 44, 45.
37. Які **гук** вымаўляецца ў пачатку слова *хуліган*:
хулігáн 2, 2а, 3, 5-8, 10, 11, 13-19, 21-23, 25-29, 31-35, 37-40, 49, 51-54, 56, 57, 59-62;
фулігáн 1, 2а, 2б, 4, 9, 12, 20, 24, 30, 36, 41-48, 50, 55, 58.

Фанемы [г], [к], [х]

38. Які гук вымаўляецца перад фанемай [і] у канцавым адкрытым складзе:
сухí, гарадскí, тугí 1-46, 49, 50; *сухíй, городскíй, тугíй* 47, 48, 51-56, 58-60;
сухы́й, городскы́й, тугы́й 57, 61, 62.

Фанемы [г], [g]

39. Як вымаўляецца гук [г]? Як заднеязычны працяглы (фрыкатыўны) гук, як гартанны гук ці як заднеязычны выбухны гук [g] перад галоснымі ў пачатку слова *газета*:
газéта 1-2б, 6-8, 10, 12, 15-47, 49, 50, 52-62;
gазéта 3-5, 9, 11, 13, 14, 48, 51.

40. Як вымаўляецца гук [g]? Як заднеязычны працяглы (фрыкатыўны) гук, як гартанны гук ці як заднеязычны выбухны гук [g] перад галоснымі ў пачатку слова *gузік*:
gўзік 1-20, 23-31, 33-36, 38, 40-43, 47, 48, 50-56, 58-62;
гўзік 21, 22, 32, 37, 39, 44-46, 49, 57.

Фанемы [г], [в]

41. Якi **прыстаўны гук** вымаўляецца ў пачатку слоў *востры, вастрыць*:
вóстры, вастрыць 1, 2, 2а;
гóстры 2б-62; *гастрыць* 2б-46, 49, 50; *гострыці* 47, 48, 51-56, 58-60; *гострыты* 57, 61, 62.

42. Якi **прыстаўны гук** вымаўляецца ў пачатку слова *вока*:
вóко 1-3, 6-8, 10, 12-20, 21, 22-30, 32, 34-36, 38, 40-42, 45, 52;
óко 4, 5, 9, 11, 21, 31, 32, 33, 37, 43, 44, 46-50, 53, 54, 55-62;
гóко 39, 51.

43. Якi **прыстаўны гук** вымаўляецца ў пачатку слова *араць*:
арáць 1-2а, 2б, 4, 9, 10, 14, 17, 24-28;
гарáць 2а, 3, 5-8, 11-13, 15, 16, 18-23, 29-46, 49, 50; *горáці* 47, 48, 51-56, 58-60; *горáты* 57, 61, 62.

44. Якi **прыстаўны гук** вымаўляецца ў пачатку слова *ануча*:
анýча 1-2б, 4-8, 10, 13-20, 22-25, 28-32, 37, 38, 43, 46, 49, 50; *онýча* 47, 48, 52, 53, 56-58, 60, 62;
ганýча 3, 9, 11, 12, 21, 26, 27, 33-36, 39-42, 44, 45; *гонýча* 51, 54, 55, 59, 61.

45. Якi **прыстаўны гук** вымаўляецца ў пачатку слова *вуліца*:
вýліца 2а, 2б, 4, 6, 8-10, 12-14, 16-18, 20, 22, 24-27, 29, 30, 32, 33, 38, 39, 42, 52-55, 58-60;
гýліца 3, 5, 7, 11, 12, 15, 19, 21, 23, 28, 31, 34-37, 40, 41, 45, 47, 48, 55;
ýліца 1, 2, 18, 30, 32, 43, 44, 46, 47, 49-51, 56, 57, 58, 59, 61, 62.

46. Якi **прыстаўны гук** вымаўляецца ў пачатку слова *восень*:
вóсень 2а, 2б, 7, 12, 17, 23, 25, 29, 33, 34, 42, 54-56, 59; *вóсянь* 4, 6, 8-11, 13-16, 18, 19, 21-23, 24, 26, 27, 36-39, 41;
óсень 1, 2, 3, 5, 20, 28, 31, 32, 44-46, 49, 51-55, 58, 59, 60; *óсэнь* 47, 48, 57, 61, 62; *óсянь* 30, 35, 43, 50;
гóсянь 40.

47. Якi **прыстаўны гук** вымаўляецца ў пачатку слова *возера*:
вóзеро 2а, 2б, 7, 9, 10, 12, 14-17, 22-25, 29, 38, 51, 52, 53; *вóзяро* 3-6, 8, 9, 11, 13, 18, 19, 33, 34, 36, 40-42;
óзеро 1, 2, 21, 26-28, 31, 32, 37, 39, 44-46, 49, 52, 54-56, 58-60; *óзяро* 20, 30, 35, 43, 50; *óзэро* 47, 48, 57, 61, 62.

48. Якi **прыстаўны гук** вымаўляецца ў пачатку слова *арэх*:
арэ́х 1-2а, 10, 16, 28, 29, 32, 43, 44, 46, 50; *орэ́х* 47, 48, 51-53, 56-58, 60-61;
гарэ́х 2б-9, 11-15, 17-31, 33-42, 45, 49; *горэ́х* 54, 55, 59.

49. Якi **прыстаўны гук** вымаўляецца ў пачатку слова *вуха*:
вýхо 2б, 6, 17, 19, 25-30, 35, 40, 42, 47, 51, 53, 60, 62;
вухó 2, 2а, 3, 7, 8, 10, 11-15, 18, 20-24, 36-38, 41, 45, 46, 54, 55, 58, 59;
ýхо 1, 9, 16, 34, 39, 50, 52, 56, 57, 61;
ухó 2, 4, 5, 10, 31, 32, 33, 41, 43, 44, 48, 49.

50. Якi **прыстаўны гук** вымаўляецца ў пачатку слоў *ён, яна, яно, яны*:
ён, янá, янó, яны́ 1-46, 49, 50, *ён, йонá, йонó, йоны́* 54-56, 59;
вон 47, 48, 56, 57, 61; *вэн* 51-53, 56, 58, 60; *вын* 62; *вонá, вонó, воны́* 47, 48, 51-53, 56-58, 60-61.

51. Які **прыстаўны гук** вымаўляецца ў сярэдзіне слова перад націскным [у]:
павўк, навўка 1, 2, 2а-11, 12-27, 29, 30, 32-38, 40-43, 45, 46, 50-55, 57-62;
паўк, наўка 2а, 12, 28, 31, 39, 44, 47-49, 56.

Фанемы [ў], [w]

52. Які гук вымаўляецца на месцы этымалагічных зычных [в], [л]:
пóўны, жóўты, тóўсты; лáўка, трáўка; воўк, знаў, казáў, піў 1-48, 49-51, 54, 55, 56-58, 59, 61;
пówны, жówты, тówсты; лáwка, трáwка; воwк, знаў, казáw, піw 48, 51-53, 54, 55, 58, 59, 60, 61, 62.

Фанемы [л], [ў]

53. Які гук вымаўляецца на месцы этымалагічнага гука [л] у слове *сажалка*:
сáжалка 2, 2б, 6-13, 15-46, 49, 50; сáжэлка 47, 48, 51-62;
сáжаўка 1, 2а, 3-5, 14.

Фанемы [н], [л]

54. Які гук вымаўляецца на месцы гука [н'] перад [і]:
ніткі, нізко 1-56, 58-60;
ныткі, нызко 57, 61, 62.

55. Які гук вымаўляецца на месцы гука [н'] перад [э]:
нéхто, нéбо 1-46, 49-57, 58-60;
нэ́хто, нэ́бо 47, 48, 57, 60-62.

56. Які гук вымаўляецца на месцы гука [л'] перад [э]:
пóле 1-47, 49-52, 53-61;
пóлэ 48, 52, 62.

Фанемы [з], [с]

57. Якія гукі вымаўляюцца на месцы гукаў [з'], [с'] перад [і] у пачатку слова:
зімá, сíла 1-47, 49-56, 58-60;
зымá, сыла 48, 57, 61, 62.

58. Які гукі вымаўляюцца на месцы гукаў [з'], [с'] перад [э] у пачатку слова:
зéрне, селó 1-46, 49-56, 58-60;
зэ́рне, сэлó 47, 48, 57, 60-62.

Фанемы [б'], [п'], [м'], [в']

59. Як вымаўляюцца ў гаворцы мяккія губныя зычныя [п'], [в'] перад фанемай [а]:
пяць, вяжэ 1, 2-2б, 3-10, 11-16, 17, 18-20, 21-27, 30-35, 37, 40, 42;
пйáць, вйáжэ 1, 2б, 10, 16, 17, 20-27, 28, 29, 30-35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 43-62.

60. Як вымаўляецца губны зычны [м'] перад [ę]:
мя́со, мя́та 2, 2а, 3-9, 11-15, 18-20, 21, 22, 30-32, 35, 37, 40, 42;
мйáсо, мйáта 1, 2б, 10, 16, 17, 20, 21, 22-29, 30-33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 43-46, 50, 52-55, 59;
мня́со, мня́та 33, 47-49, 51, 56-58, 60-62.

61. Як вымаўляюцца губныя зычныя [б'], [п'], [м'], [в'] перад [э]:
пéршы, мéншы 1-46, 49, 50, 51, 53, 56, 57, 61; *бéраг, вéчар* 1-46, 49, 50; *бéрог, вéчор* 53, 55, 56, 57, 61;
бэ́рог, пэ́ршы, мэ́ншы, вэ́чор 47, 48, 51, 52, 53-56, 57, 58-61, 62.

Спалучэнне зычных фанем

62. Які **гук** вымаўляецца ў спалучэнні [чн]:
ручнíк 1-2а, 2б, 8-10, 12-14, 16, 17, 18, 19, 21-25, 27-33, 34-36, 37, 38, 40-52, 54-57, 58, 59, 61, 62;
рушнíк 2а, 2б-7, 10, 11, 12, 15, 18, 20, 21, 26, 33, 36, 37, 39, 53, 57, 60, 61.

63. Які **гук** вымаўляецца ў спалучэнні [чн]:
смáчно 2а, 7-9, 12-15, 17-21, 22-26, 27-30, 32, 33-35, 37, 38, 40-59, 61, 62;
смáшно 1, 2, 2б-6, 10-12, 16, 21, 26, 31, 33, 36, 37, 39, 60, 61.

64. Які **гук** вымаўляецца ў спалучэнні [чн]:
канéчне 2а, 2б, 6-8, 13-15, 17-21, 22-26, 27-33, 34, 36, 37-46, 49, 50; *конéчне* 47, 48, 51-59, 61, 62;
канéшне 1, 2, 3-5, 9-12, 15, 16, 21, 26, 33, 35, 36, 37, *конéшне* 60, 61.

65. Ці падвойваюцца зычныя (акрамя заднеязычных) перад [j] паміж галоснымі (на месцы старажытнага спалучэння "мяккі зычны" + *j*):
[*суд'дз'á, га'л'л'ó, калóс'с'е, Пал'éс'с'е*] 47, 48, 51-55, 57-62; [*васéл'л'е*] 51-54, 55, 58, 59, 60; [*весéл'л'е*] 57, 61; [*вэсéл'л'е*] 47, 48, 62;
[*судз'já, гал'jó, в'ас'éл'jо, калóс'jе, Пал'éс'jе*] 1, 2, 2а, 2б, 3, 5, 9, 11, 12, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 22-27, 28, 29, 30, 31-35, 37-45, 49, 50; [*судз'já, гол'jó, вес'éл'jо, колóс'jе, Пол'éс'jе*] 56, 61; [*васéл'jе*] 54, 55;
[*судз'а, гал'ó, в'ас'éл'о, калóс'е, Палéс'е*] 1-2б, 4, 6-8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25-27, 29, 36, 46, 49.

66. Замест спалучэння [дн] ці не вымаўляюцца ў гаворцы падвойныя зычныя [нн] (поўная рэгрэсіўная асіміляцыя) у слове *трудно*:
трýдно 2б-10, 12, 14-16, 18-20, 22-29, 30-32, 34-37, 39-53, 56-58, 62;
трýнно 1, 2б, 11, 13, 17, 21, 29, 33, 38, 54, 55, 59-61.

67. Замест спалучэння [дн] ці не вымаўляюцца ў гаворцы падвойныя зычныя [нн] (поўная рэгрэсіўная асіміляцыя) у слове *галодны*:
галóдны 1-2б, 3-16, 18-37, 39-46, 49, 50; *голóдны* 47, 48, 51-53, 55-59, 61;
галóнны 2б, 17, 38; *голóнны* 54, 60, 61.

68. Замест спалучэння [дн] ці не вымаўляюцца ў гаворцы падвойныя зычныя [нн] (поўная рэгрэсіўная асіміляцыя) у словах *халодны, родны*:
рóдны 1-2б, 3-10, 12-16, 18-23, 25-29, 30-32, 34-37, 39, 41-51, 53, 55-59, 62; *халóдны* 1, 2а, 2б-10, 12-16, 18-23, 25-29, 30-32, 34-37, 39, 41-46, 49, 50; *холóдны* 47, 48, 51, 53, 55-59, 62;
рóнны 1, 2, 2б, 11, 17, 24, 29, 33, 34, 38, 40, 52, 54, 55, 60, 61; *халóнны* 1, 2, 2б, 11, 17, 24, 29, 33, 34, 38, 40; *холóнны* 52, 54, 55, 60, 61.

69. Наяўнасць у гаворцы асіміляцыйнай мяккасці:
сьвет, сьнег, сьлед, зьняў, зьвер 1-59;
свет, снег, след, зняў, звер 60-62.

70. Ці адбываецца аглушэнне звонкіх зычных (няпоўная рэгрэсіўная асіміляцыя па глухасці) у сярэдзіне слова:
кáска, загáтка, нóшка, бáпка, сусéтка, клáтка, сцéшка, блíско 1-47, 49-51, 53, 56-58, 59, 60;
кáзка, загáдка, нóжка, бáбка, сусéдка, клáдка, сцéжка, блíзко 48, 52, 54, 55, 58, 60-62.

71. Ці адбываецца аглушэнне звонкіх зычных (няпоўная рэгрэсіўная асіміляцыя па глухасці) у канцы слоў:
дуп, вос, нош, сат, плух, лух, стох 1-47, 49-51, 53, 55, 56, 58, 59;
дуб, воз, нож, сад, плуг, луг, стог 48, 51, 52, 54, 55, 57, 60-62.

72. Ці адбываецца азванчэнне глухіх зычных (рэгрэсіўная асіміляцыя па звонкасці) перад галоснымі:
сýтачкі 1-46, 49, 50; *сýточкі* 47, 51, 53, 54, 56, 57, 60-62;
сýдочкі 48, 52, 55, 58, 59.

73. Ці адбываецца азванчэнне глухіх зычных (рэгрэсіўная асіміляцыя па звонкасці) у запазычаннях:

сачавіца 1, 2, 2б, 4-11, 13-18, 21-29, 31-33, 36-39, 43, 44, 46, 49, 50; *сочэвіца* 47, 48, 51, 53-55, 57-59, 61; *сачывіца* 2а, 3, 12, 19, 20, 30, 34, 35, 40-42, 45;

соцэвіца 52, 56, 60, 62.

74. Ці адбываецца азванчэнне глухіх зычных (рэгрэсіўная асіміляцыя па звонкасці) у запазычаннях:

жалéзо 1-38, 41-46, 49, 50; *жэлéзо* 47, 48, 51, 53, 56, 57, 61;

залéзо 39, 40, *зэлéзо* 52, 54, 55, 58-60, 62.

75. Ці адбываецца азванчэнне глухіх зычных (рэгрэсіўная асіміляцыя па звонкасці) у запазычаннях:

пінцылін 2а, 3, 4, 6, 7, 9, 11-14, 17-20, 24-28, 30, 35, 38, 39, 47;

пііцылін 1, 2, 2б, 5, 8, 10, 15, 16, 21-23, 29, 31-34, 36, 37, 40-46, 48-62.

76. Ці прысутнічае ў гаворцы дысіміляцыя (распадабненне двух аднолькавых у якіх-небудзь адносінах гукаў) у слове *тра́ктар*:

тра́ктар 1, 3, 5, <u>40</u>, <u>41</u>, 42, 44, 45, 50; *тра́ктор* 51, 56, 57, 59, 61;

тра́хтар 2-2б, 4, 6-40, 41, 43, 46, 49; *тра́хтор* 47, 48, 52-55, 58-60, 62.

77. Ці прысутнічае ў гаворцы дысіміляцыя (распадабненне двух аднолькавых у якіх-небудзь адносінах гукаў) у слове *доктар*:

до́ктар 1, 3-5, <u>7</u>, 12, 27, 35, <u>40</u>-42, 44; *до́ктор* <u>53</u>, 57, 59, 61;

до́хтар 2-2б, 6, <u>7</u>-11, 13-26, 28-34, 36-<u>40</u>, 43, 45, 46, 49, 50; *до́хтор* 47, 48, 51-<u>53</u>, 54-56, 58-60, 62.

78. Ці прысутнічае ў гаворцы метатэза (перастаноўка гукаў ці складоў у слове):

нагавіцы 2-27, 29, 31-34, 36, 37, 40, 46, 49; *ногавіцы* 47, 48, 51, 54-58, 60, 62;

ганавіцы 28, 30, 35, 38, 39, 41-45, 50; *гановіцы* 52, 53, 59, 61.

Адсутнасць назвы: 1.

79. Ці прысутнічае ў гаворцы эпентэза (узнікненне ў слове гука, які адсутнічаў у першапачатковай форме гэтага слова):

трэ́ці 1, 2, 2б, 8, 9, 10, 15-17, 21-24, 29, 30, 32, 35, <u>36</u>, 37, 44-46, 49;

трэ́йці 2а, 3-7, 11-14, 18-20, 25-28, 31, 33, 34, <u>36</u>, 38-43, 47, 48, 50-62.

80. Ці прысутнічае ў гаворцы эпентэза (узнікненне ў слове гука, які адсутнічаў у першапачатковай форме гэтага слова):

спя́ць 1-<u>28</u>, 29-32, 34-46, <u>55</u>, <u>59</u>; ***ро́бяць, ко́рмяць*** 1-<u>28</u>, 29-32, 34-46; ***ро́баць, ко́рмаць*** <u>55</u>, <u>59</u>; ***ро́бйаць, спйа́ць, ко́рмйаць*** 33, <u>49</u>; ***ро́бйат, спйа́т, ко́рмйат*** 47, 48;

ро́бляць, сплЯ́ць, ко́рмляць 28, 39, <u>49</u>, 50, <u>55</u>, 56, <u>59</u>; ***ро́блять, сплЯ́ть, ко́рмлять*** 57, 61, 62;

ро́блят, сплЯ́т, ко́рмлят 51-54, 58, 60.

Дзеканне і цеканне

81. Як вымаўляюцца этымалагічна мяккія [д’] і [т’] перад [і]:

ціхо, ціна, дзікі 1-46, 49-56, 58, <u>59</u>, <u>60</u>; *хадзіла* 1-46, 49, 50; *ходзіла* 51-56, 58, <u>59</u>, <u>60</u>;

тіхо, тіна, ходіла, дікі 47, 48, 57, <u>59</u>, <u>60</u>, 61, <u>62</u>;

тыхо, тына, ходыла, дыкі <u>62</u>.

82. Як вымаўляюцца этымалагічна мяккія [д’] і [т’] перад [е]:

дзень 1-46, 49-56, 58, <u>59</u>; *дзе́сяць, мясце́чко* 1-46, 49, 50; *дзе́сець, месце́чко* 51-56, 58, <u>59</u>;

день, де́сеть, месте́чко <u>59</u>, <u>60</u>, <u>61</u>;

дэнь, дэ́сэть, мэстэ́чко 47, 48, 57, <u>60</u>, <u>61</u>, 62.

83. Як вымаўляюцца этымалагічна мяккія [д'] і [т'] перад *ѣ*:
дзед, дзёжка, дзёўка; цéсто, цéсно, цéло 1-56, 58-60;
дед, дéжка, дéwка; тéсто, тéсно, тéло 57, 60, 61; *дід, діжка, дíwка; тíсто, тíсно, тíло* 62.

84. Як вымаўляецца этымалагічны гук [т] у канцы слова:
кóрмяць, рóбяць, чытáюць, жывýць 1-2а, 2б, 3, 4-6, 7-29, 30-32, 33-36, 37-44, 45, 46;
кóрмляць, рóбляць, чытáюць, жывýць 49, 50, 51, 54-56, 59;
кóрмяц, рóбяц, чытáюц, жывýц 2а;
кóрмлять, рóблять, чытáють, жывýть 57, 61, 62;
кóрмят, рóбят, чытáют, жывýт 3, 6, 7, 15, 30, 37, 45, 46; *кóрмлят, рóблят, чытáют, жывýт* 50, 51, 52, 53, 56, 58, 60; *кóрмйат, рóбйат, чытáют, жывýт* 33, 47, 48.

Наяўнасць/адсутнасць прыстаўных і пачатковых гукаў

85. Якая форма слова ўжываецца:
льнý 1-2а, 2б, 6, 7, 10, 16, 17, 20, 21, 24, 25-28, 30-32, 37-39, 41, 42, 44-47, 49-50, 52, 55, 57, 60-62; *льнá* 2а, 8, 9, 12, 13, 22, 35, 51, 53;
лну 14, 15, 25, 36, 40, 54; *лна* 59;
лёну 33, 47, 56;
ілнý 48, 58;
ільнý 3-5, 11, 18, 19, 23, 29, 34; *ільнá* 43, 59.

86. Якая форма слова ўжываецца:
ржаны́ 2а, 2б-9, 11-15, 17-23, 25, 30, 32, 33, 35-37, 40-47, 49, 50, 54, 56, 58, 61;
аржаны́ 2б, 24, 26, 27, 29, 31, 34, 39;
іржаны́ 1, 2, 10, 16, 28, 38, 48, 51-53, 55, 57, 59, 60, 62.

87. Ці прысутнічае ў гаворцы з'ява адпадзення пачатковага гука [г] і [в] у слове *вазьму*:
вазьмý 1-9, 11, 12, 14-34, 37, 39, 40, 42-44, 46, 49, 50; *возьмý* 47, 48, 53, 54, 56-58, 61;
азьмý 10, 13, 35, 36, 38, 41, 45; *озьмý* 51, 52, 55, 59, 60, 62.

88. Ці прысутнічае ў гаворцы з'ява адпадзення пачатковага гука [г] і [в] у слове *гектар*:
гектáр 1, 2, 2б-5, 8, 9, 11, 14, 16-34, 38-40, 43, 44, 46-48, 50, 51, 53, 54, 56-58, 60-62;
актáр 2а, 6, 7, 10, 12, 13, 15, 35-37, 41, 42, 45, 49; *ектáр* 52, 55, 59.

Мяккасць/цвёрдасць [л]

89. Мякка ці цвёрда вымаўляецца гук [л] у злучэнні *-льц-* у словах *крыльцы, відэльцы*:
кры́льцы, відэ́льцы 1-36, 38-40, 43-47, 49, 50, 54, 56, 57, 59, 61, 62;
кры́лцы, відэ́лцы 37, 41, 42, 48, 51-53, 55, 58, 60.

90. Мякка ці цвёрда вымаўляецца гук [л] у злучэнні *-льн-* у слове *пільнаваць*:
пільнавáць 2, 2б, 7-10, 12, 13, 15-18, 20-25, 26, 28-32, 34, 35, 38, 39, 41, 42, 44-46, 50; *пільновáці* 47, 52, 53, 55-57, 59-62;
пілнавáць 1, 2, 3-6, 8, 11, 13, 14, 19, 25, 27, 33, 36, 37, 40, 43, 49; *пілновáці* 48, 51, 52, 54, 58.

МАРФАЛОГІЯ

Назоўнік

Назоўнікі адзіночнага ліку

91. Як утвараюцца формы Д. і М. склонаў назоўнікаў адз. ліку ж. роду на *-а* з асновай на заднеязычны пад націскам:
к дузé, к назé, аб сасé; у руцэ́, к дачцэ́, у муцэ́ 1-20, 21-30, 32-34, 36-41, 42, 43, 46, 49, 50; *к дузé, к нозé, об сосé; у руцэ́, к дочцэ́, у муцэ́* 47, 48, 51-56, 57-61, 62;

к дугé, к нагé, аб сахé; у рукé, к дачкé, у мукé 20, 31, 32, 35, 41, 44, 45, 49; *к дугé, к ногé, об сохé; у рукé, к дочкé, у мукé* 56, 61, 62.

92. Як утвараюцца формы Д. і М. склонаў назоўнікаў адз. ліку ж. роду на *-а* з асновай на заднеязычны не пад націскам:

на дарóзе, на лáўцы, у зáгарадцы, аб мýсе 2а, 2б-7, 11, 12, 15, 17-19, 21, 24-27, 29, 30, 32-34, 36-40, 41, 43; *на дорóзе, на лáўцы, у зáгородцы, об мýсе* 48, 57-61; *на дарóзі, на лáўцы, у зáгарадцы, даць мýсі* 8, 9, 10, 13, 14, 16, 20, 22, 23, 28, 35, 42, 43, 44-46, 49, 50; *на дорóзі, на лáўцы, у зáгородцы, даць мýсі* 54, 55, 60; *на дорóзы, на лáўцы, у зáгородцы, даць мýсы* 62; *на дарóге, на лáўке, у зáгарадке, аб мýхе* 9, 21, 27, 36, 41, 43; *на дорóге, на лáўке, у зáгородке, об мýхе* 53; *на дарóгі, на лáўкі, у зáгарадкі, мýхі* 1, 2, 2б, 31, 35, 44-46, 49, 50; *на дорóгі, на лáўкі, у зáгородкі, мýхі* 47, 51, 52, 56.

93. Як утвараюцца формы Д. і М. склонаў назоўнікаў адз. ліку ж. роду на *-а* з іншай асновай не пад націскам:

на лáве, к карóве, на бярóзе, у хáце, на рабóце 1, 2, 2б, 5, 10, 17, 21, 33, 41, 49; на *лáве, к корóве, на бэрóзе, у хáце, на робóце* 48, 57;

на лáві, к карóві, на бярóзі, у хáці, на рабóці 2, 2а, 2б-4, 5-9, 10-16, 17-20, 21-32, 33-40, 41-46, 50; *на лáві, к корóві, на барóзі, у хáці, на робóці* 47, 48, 51-56, 58-61, 62;

на лáвы, к корóвы, на бэрóзы, у хáты, на робóты 57, 61, 62.

94. Як утвараюцца формы Д. і М. склонаў назоўнікаў адз. ліку ж. роду на *-а* пры аснове на зацвярдзелы зычны пад націскам:

на шашы́, на мяжы́, на гары́ 2-5, 6, 7, 10, 11, 12, 14-28, 30, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39; *на шошы́, на мэжы́, на горы́* 47;

на шашэ́, на мяжэ́, на гарэ́ 1, 5, 8, 9, 11, 13, 29, 30, 31-33, 34, 36, 37, 39-46, 49, 50; *на шошэ́, на межэ́, на горэ́* 51-56, 58-60; *на шошэ́, на мэжэ́, на горэ́* 47, 48, 57, 61, 62.

95. Як утвараюцца формы Д. і М. склонаў назоўнікаў адз. ліку ж. роду на *-а* пры аснове на мяккі зычны пад націскам:

к радні́, на зямлí, у сям'í 1-2а, 3-19, 21-35, 38, 40;

к раднé, на зямлé, у сям'é 2б, 20, 36, 37, 39, 41-46, 49, 50; *к роднé, на землé, у сем'е* 51-56, 58-60; *к роднé, на зэмлé, у сэм'é* 47, 48, 57, 61, 62.

96. Якія канчаткі маюць у Т. склоне адз. ліку назоўнікі ж. роду на *-а (-я)* пры аснове на цвёрды зычны пад націскам:

вадóю, галавóю, пілóю, лазóю 1-2а, 3-6, 7-9, 10-33, 34, 35, 36, 37, 38-40, 41-46, 50; *водóю, головóю, пілóю, лозóю* 47, 48, 51, 52, 54, 55, 57-62;

вадóй, галавóй, пілóй, лазóй 2а, 6, 7, 10, 34, 36, 37, 40, 49; *вадóй, галавóй, пілóй, лазóй* 53, 56.

97. Якія канчаткі маюць у Т. склоне адз. ліку назоўнікі ж. роду на *-а (-я)* пры аснове на цвёрды зычны не пад націскам:

за карóваю, за хáтаю, з рабóтаю, пад лáваю 1, 2, 2б-4, 8-11, 13-38, 40-46, 49, 50; *за корóвою, за хáтою, з робóтою, пыд лáвою* 47, 48, 51-56, 58-62;

за карóвай, за хáтай, з рабóтай, пад лáвай 2а, 5-7, 12, 39; *за корóвой, за хáтой, з робóтой, пiд лáвой* 57.

98. Якія канчаткі маюць у Т. склоне адз. ліку назоўнікі ж. роду на *-а (-я)* пры аснове на мяккі зычны пад націскам:

зямлёю, раднёю, гульнёю, сям'ёю 1-40, 43, 45, 46; *землёю, роднёю, гульнёю, сем'ёю* 56, 58, 60; *зэмлёю, роднёю, гульнёю, сэм'ёю* 47, 48, 57, 61;

зямлёй, раднёй, гульнёй, сям'ёй 41, 42, 44, 49, 50; *землёй, роднёй, гульнёй, сем'ёй* 51-55, 59; *зэмлёй, роднёй, гульнёй, сэм'ёй* 62.

99. Якія канчаткі маюць у Т. скл. адз. ліку назоўнікі ж. роду на *-а (я)* пры аснове на мяккі зычны не пад націскам:

пад ла́зняю, пад ві́шняю, за я́блыняю 1-34, 37-40, 43, 45, 46, 49; *под ла́знею, под ві́шнею, за я́блынею* 60, 62;

под ла́знёю, под ві́шнёю, за я́блынёю 47, 48, 51-55, 57-59, 61;

пад ла́зняй, пад ві́шняй, за я́блыняй 35, 36, 41, 42, 44, 50; *под ла́зней, под ві́шней, за я́блыней* 60;

под ла́знёй, под ві́шнёй, за я́блынёй 56.

100. Якія канчаткі маюць назоўнікі м. роду ў М. склоне адз. ліку:

на фро́нце, у калхо́зе, на паро́зе 1, 2, 2б, 4, 6, 10, 17, 18-21, 24, 30-33, 34, 36-41; *на фро́нце, у колхо́зе, на поро́зе* 48, 52;

на фро́нці, у калхо́зі, на паро́зі 2, 2а, 3, 4, 5, 7-9, 11-16, 18, 22, 23, 25-29, 33, 35, 42-46, 49, 50; *на фро́нці, у колхо́зі, на поро́зі* 47, 51, 52, 53-56, 58-60;

на фро́нты, у колхо́зы, на поро́зы 57, 61, 62.

101. Якія канчаткі маюць назоўнікі м. роду ў М. склоне адз. ліку:

на лу́зе 1, 3-8, 9, 12, 13, 14, 15, 19, 20, 41;

на лу́зі 2, 8, 9, 11, 13, 14, 28, 31, 33, 39;

на лугу́ 2а, 2б, 10, 16-18, 21-27, 29, 30, 32, 33-38, 40, 41-46, 48-62;

на лу́гові 47, 48.

102. Якія канчаткі маюць назоўнікі м. роду ў М. склоне адз. ліку:

у ле́се, у до́ме, на во́зе, на агаро́дзе 1, 2, 6, 10, 11, 12, 17, 19, 21, 30, 33, 37, 40, 41, 45; *у ле́се, у до́ме, на во́зе, на огоро́ді* 48, 57, 61;

у ле́сі, у до́мі, на во́зі, на агаро́дзі 2а-5, 7-9, 11, 13-16, 18, 20, 22-29, 31-33, 34-36, 38, 39, 42-44, 46, 49, 50; *у ле́сі, у до́мі, на во́зі, на огоро́дзі* 51-56, 58, 59; у *ле́сі, у до́мі, на во́зі, на огоро́ді* 47;

у лесу́, у дому́, на возу́, на агаро́ду 60, 61.

103. Якія канчаткі маюць назоўнікі м. роду ў М. склоне адз. ліку:

у са́дзе, на ду́бе 1, 2, 39; *у са́де, на ду́бе* 57, 61;

у са́дзі, у до́мі, на ду́бі 41, 43, 46, 49, 50, 56; *у са́ді, у до́мі, на ду́бі* 57;

у саду́, у даму́, на дубу́ 2а-38, 40, 42, 44, 45; *у саду́, у дому́, на дубу́* 47, 48, 51-55, 58-60, 62.

104. Якія канчаткі маюць назоўнікі м. роду ў М. склоне адз. ліку:

на нажы́, на ключы́, у канцы́ 2-5, 7-13, 15, 18, 22, 23, 26-28; *на ножы́, на ключы́, у концы́* 57;

на нажэ́, на ключэ́, у канцэ́ 1, 6, 14, 16, 17, 19-21, 24, 25, 29, 30, 32-43, 45, 46, 49, 50; *на ножэ́, на ключэ́, у концэ́* 48, 51-55, 58-60;

на нажу́, на ключу́, у канцу́ 31, 44; *на ножу́, на ключу́, у концу́* 56, 61, 62.

105. Якія канчаткі маюць назоўнікі м. роду ў М. склоне адз. ліку:

на тра́ктары, аб зага́ры 2-3, 5-16, 18-24, 26-28, 30-33, 35-40, 42-46, 49, 50; на *тра́кторы, об зага́ры* 47, 51-56, 59-62;

на тра́ктарэ, аб зага́рэ 1, 17, 25, 29, 34; *на тра́кторэ, об зага́рэ* 48, 57, 58;

на тра́ктару, аб зага́ру 4, 41.

106. Якія канчаткі маюць назоўнікі м. роду ў М. склоне адз. ліку:

на пні́, на плятні́ 1-2а, 3-30, 32-34, 38, 40, 42, 55, 62;

на пне́, на плятне́ 2б, 36, 37, 39, 41, 42, 43, 45, 46, 49, 50; *на пне́, на плетне́* 47, 48, 51-53, 54, 55, 56, 59, 60;

на пню́, на плятню́ 31, 35, 44; *на пню́, на плетню́* 51, 54, 57, 58, 61.

107. Якія канчаткі маюць назоўнікі м. роду ў М. склоне адз. ліку:
на ка́мені, у ве́расні 1-2а, 3-11, 13-30, 32-34, 37-44, 46, 47, 49, 50, 54-59, 62;
на ка́мене, у ве́расне 2б, 12, 45, 48, 51-53, 60;
на ка́меню,у ве́расню 31, 35, 36, 61.

108. Якія канчаткі маюць адушаўлёныя назоўнікі м. роду ў Д. і М. склонах адз. ліку:
бра́ту, сы́ну; пры бра́це, аб сы́не 1-46, 49, 50; *бра́ту, сы́ну; пры бра́це, об сы́не* 51-<u>62</u>;
(пры) бра́тові, об сы́нові 47, 48; *(пры) бра́товэ, об сы́новэ* 48, <u>62</u>.

109. Якія канчаткі маюць назоўнікі н. роду ў М. склоне адз. ліку:
у мясцэ́чку, у гняздзе́чку 2-34, 36-40, 43, 44, 46, 49, 50; *у месце́чку, у гнездзе́чку* 55, 56, 58, 59; *у мэстэ́чку, у гнэздэ́чку* 47, 48, 57; *у мэстэ́чку, у гнездэ́чку* 60;
у месце́чке, у гняздзе́чке 1, 35, 41, 42, 45; *у месце́чке, у гнездзе́чке* 51-54, 60; *у мэстэ́чке, у гнэздэ́чке* 62.

110. Якія канчаткі маюць назоўнікі н. роду ў М. склоне адз. ліку:
на плячы́, у вядры́ 1-2б, 7-10, 12-17, 22-26, 28, 29, 38, 39, 44;
на плячэ́, у вядрэ́ 3-6, 11, 18-21, 27, 30-37, 40-42, 45, 50; *на плечэ̀, у вадрэ̀* 54, 55, 58, 59;
на плэчэ́, у вэдрэ́ 62;
на плячу́, у вядру́ 43, 46, 49; *на плечу́, у ведру́* 56, 57, 61; *на плечу́, у вэдру́* 47, 48, 60; *на плечу́, у вадру́* 51-53.

111. Якія канчаткі маюць назоўнікі н. роду ў М. склоне адз. ліку:
аб го́ры, на мо́ры 1-2а, 3-9, 11-15, 17-30, 32, 33, 36-40, 42-46, 49, 50; *об го́ры, на мо́ры* 47, 51-53, 55, 56, 59-62;
аб го́рэ, на мо́рэ 34; *об го́рэ, на мо́рэ* 48, 54, 58;
аб го́ру, на мо́ру 2б, 10, 16, 31, 35, 41; *об го́ру, на мо́ру* 57.

112. Якія канчаткі маюць назоўнікі ж. роду ў Т. склоне адз. ліку:
мы́шшу 51, 55, 58, 59, 62; *мы́шшу* 1, 2, 2б, 3-7, 9-16, 18-20, 22-25, 28, 30-35, 37-46, 49, 50, 56;
мы́шом 52; *мі́шом* 53;
мы́шаю 21, 36; *мы́шою* 47, 60;
мы́шэй 61;
мышэ́ю 2а; *мішэ́ю* 48;
мышо́ю 8, 17, 26, 27, 29, 54.

113. Якія канчаткі маюць назоўнікі м. роду ў Т. склоне адз. ліку:
канём, рублём, тра́ктарам, фе́льчарам, таўкачо́м, урачо́м 1-46, 49, 50; *конём, рублём, тра́ктором, фе́льчэром, таўкачо́м, урачо́м* 56, <u>57</u>, <u>58</u>;
коне́м, рубле́м, тра́кторэм, фе́льчэрэм, тоўкачэ́м, урачэ́м 47, 48, 51-55, <u>57</u>, <u>58</u>-62.

114. Якія існуюць канструкцыі:
ісці па во́ду 1, 2, 2б, 8-10, 13-17, 20-32, 34, 36-41, 43-46, 49, 50; *ісці па ваду́* 42, 45; *ісці по во́ду* 47, 48, 51-53, 55, <u>56</u>, 58-62;
ісці за вадо́ю 2а, 3-7, 11, 12, 18, 19, 33, 35; *ісці за водо́ю* 54, <u>56</u>, 57.

115. Якія існуюць канструкцыі:
ехаць на кані́ 1, 2, 2б, 15, 17, 24-29, 38, 39, 41, 42, 45; *ехаць на коні́* 55, 59-62;
ехаць на каню́ 21, 22, 32, 37, 43, 44, 46, 49, 50; *ехаць на коню́* 56;
ехаць канём 2а, 3-14, 16, 18-20, 23, 30, 31, 33-36, 40; *ехаць конём* 47, 48, 51-54, 57, 58.

116. Якія існуюць канструкцыі:
ісці па грыбы́ 1-2б, 4, 6, 8-10, 12, 13, 15-17, 20, 24-26, 28, 30, 33, 34, 36-38, 40-47, 50; *ісці по грыбы́* 53, 56, 60, 62;
у грыбы́ 7, 29, 31, 39, 48, 51, 52, 54, 55, 58, 61;
ісці за грыба́мі 3, 5, 11, 14, 18, 19, 21-23, 27, 32, 35, 37, 49, 57, 59.

117. Якія існуюць канструкцыі:
ісці па дро́вы 1-34, 36, 38-46, 49, 50; *ісці по дро́вы* 52-56, 60-62;
ісці за дро́вамі 35, 47, 48;
Няма адказу: 37, 51, 57, 58.

118. Якія канчаткі маюць назоўнікі, што абазначаюць назвы маладых істот у форме Р. склону:
цяля́ці, ягня́ці, кураня́ці 1-46, 49, 50; *целя́ці, егня́ці, курэня́ці* 51-56, 58-60;
целёнка, егнёнка, куро́нка 57;
тэля́ты, егня́ты, курэня́ты 61, 62; *тэля́та, егня́та, курэня́та* 47, 48.

119. Якія канчаткі маюць назоўнікі, што абазначаюць назвы маладых істот у форме Т. склону:
це́лем, я́гнем, курэ́нем 1-2б, 7, 19, 29, 31, 32, 42, 44-46; *це́лям, я́гням, курэ́ням* 3-6, 8-14, 16-18, 20, 23-27, 30, 33, 34, 40, 43;
з цялём, ягнём, куранём 15, 21, 22, 28, 35-37;
з цялёнкам, ягнёнкам, куранёнкам 41; *з целёнком, егнёнком, курэнёнком* 57;
тэля́том, егня́том, курэня́том 47, 48, 62;
з цяля́цем, ягня́цем, кураня́цем 38, 39, 49, 50; *з целя́цем, егня́цем, курэня́цем* 51-56, 58-60;
з теля́тем, егня́тем, курэня́тем 61.

120. Якія канчаткі маюць назоўнікі, што абазначаюць назвы маладых істот у форме Д. і М. склонаў:
(аб) цяля́ці, ягня́ці, кураня́ці 1-46, 49, 50; *(об) целя́ці, егня́ці, курэня́ці* 51-55, 58-60;
(об) тэля́ті, егня́ті, курэня́ті 47, 48;
(об) целёнку, егнёнку, курэнёнку 56;
(об) тэля́ты, егня́ты, курэня́ты 57, 61;
(об) тэля́ту, егня́ту, курэня́ту 62.

Назоўнікі множнага ліку

121. Якія канчаткі маюць назоўнікі м. роду мн. ліку з цвёрдай асновай ў Н. склоне пад націскам:
сталы́, грыбы́ 3, 5, 7, 11, 12, 17, 18, 19, 20-23, 22, 25, 27, 28, 29, 30, 31-38, 39-46, 49, 50;
столы́, грыбы́ 47, 48, 51-62;
сталэ́, грыбэ́ 1-2б, 4, 6, 7-10, 12-16, 17, 19, 20, 21, 22, 24, 25, 26, 29, 31, 39.

122. Якія канчаткі маюць назоўнікі м. роду мн. ліку з мяккай і зацвярдзелай асновай ў Н. склоне пад націскам:
кавалі́, пні́, нажы́, ключы́ 3, 17, 19, 20, 21-25, 26-28, 31, 32, 33, 35, 37, 39-42, 44; *ковалі́, пні́, ножы́, ключы́* 53, 55, 56;
кавале́, пне́, нажэ́, ключэ́ 1-2б, 4-16, 18, 20, 21, 26, 29-31, 32, 34-37, 38, 39-42, 43, 45, 46, 49, 50; *ковале́, пне́, ножэ́, ключэ́* 47, 48, 51, 53, 54, 55, 56, 57-62.

123. Якія канчаткі маюць назоўнікі м. роду мн. ліку ў Р. склоне пад націскам:
індыко́ў, камяко́ў 1-46, 49, 50; *індыко́ў, комэко́ў* 47; *індыко́w, комеко́w* 57;
індыкэ́w, комекэ́w 51, 52, 53, 56, 60;
індыкэ́й, комекэ́й 52, 54, 55, 58, 59; *індыкэ́й, комэкэ́й* 60-62.

124. Якія канчаткі маюць назоўнікі ж. роду мн. ліку ў Р. склоне не пад націскам:
хат, сцен 1, 2, 4, 10, 12, 16, 17, 20-23, 31-33, 42, 43, 46, 47, 51, 53, 59;
ха́таў, сце́наў 2б, 6, 7-9, 13-15, 24-29, 38, 39;
хато́ў, сцяно́ў 2а, 3, 5, 7, 11, 18, 19, 30, 34-37, 40-42, 44, 45, 50;
хатэ́й, сцянэ́й 49; *хатэ́й, сценэ́й* 51, 52, 53-56, 58; *хатэ́й, стэнэ́й* 47, 48, 57, 59-62.

125. Якія канчаткі маюць назоўнікі м. роду мн. ліку ў Д. склоне пад націскам:
бацькáм, братáм, пастухáм 3-9, 10-15, 18-23, 26, 27, 29, 30-35, 37, 40-53, 56, 57, 58, 60-62;
бацькóм, братóм, пастухóм 1-2б, 16, 17, 24-26, 27, 28, 29, 36, 37-39, 54, 55, 57, 59.

126. Якія канчаткі маюць назоўнікі м. і н. родаў мн. ліку ў М. склоне:
лясáх, палях, лугáх 1, 2б-9, 11-16, 18-24, 26, 27, 29-36, 38, 40-46, 49, 50; *лесáх, полях, лугáх* 47, 48, 51-53, 56, 57-62;
лясóх, палёх, лугóх 2-2б, 10, 16, 17, 25, 26, 27, 28, 29, 37, 39; *лесóх, полёх, лугóх* 54, 55, 57.

127. Ці прысутнічаюць у гаворцы рэшткі парнага ліку:
плячáмі, вачáмі, дзвярáмі 2, 2б-19, 21-34, 38-40, 44, 45; *плечáмі, очáмі, дзверáмі* 56, 59;
плячыма, вачыма, дзвярыма 1, 2а, 20, 35-37, 41-44, 46, 49, 50; *плечыма, очыма, дзверыма* 51-55, 58, 60; *плечыма, очыма, двэрыма* 47, 48, 57, 61, 62.

Прыметнік

128. Якія канчаткі маюць прыметнікі ж. роду адз. ліку ў Н. склоне:
маладáя, старáя 1-34, 37-39, 40-46, 49, 50; *молодáя, старáя* 47, 48, 51-53, 54-62;
маладá, старá 35-37, 40; *молодá, старá* 53.

129. Якія канчаткі маюць прыметнікі ж. роду адз. ліку ў Н. склоне:
нóвая, дóбрая 2а, 12, 38, 39, 43-54, 56-58, 60-62;
нóва, дóбра 1, 2, 2б-11, 13-37, 40-42, 55, 59.

130. Якія канчаткі маюць прыметнікі м. роду адз. ліку ў Н. склоне:
сухí, гарадскí, тугí 1-46, 49, 50; *сухí, городскí, тугí* 54-56, 59;
сухíй, городскíй, тугíй 47, 48, 51-53, 58, 60; *сухый, городскый, тугый* 57, 61, 62.

131. Якія канчаткі маюць прыметнікі н. роду адз. ліку ў Н. склоне:
старóе, маладóе 1-17, 18-24, 25-31, 33-35, 40-42, 44, 43, 45, 46, 50; *старóе, молодóе* 47;
старэ́е, маладэ́е 31, 36, 37, 38, 39, 43, 45, 46, 50; *старэ́е, молодэ́е* 51, 52, 53, 54-56, 57-60, 61, 62;
старэ́, молодэ́ 17, 24, 31, 36, 52, 54, 57, 61, 62.

132. Якія канчаткі маюць прыметнікі м. роду адз. ліку ў М. склоне:
у густóм лесі, аб маладóм хлапцу 1-2б, 3-29, 31-36, 38-46, 49, 50; *у густóм лесі, об молодóм хлопцу* 54, 55, 57, 59, 61;
у густóму лесі, аб маладóму хлапцу 30; *у густóму лесі, об молодóму хлопцу* 47, 54;
у густэ́м лесі, об молодэ́м хлопцу 51-53, 58, 60, 62;
у густым лесе, аб маладым хлапцу 2б, 37; *у густым лесе, об молодым хлопцу* 48, 51-53, 56, 57, 58, 62.

133. Якія канчаткі маюць прыметнікі м. роду адз. ліку ў М. склоне:
(у) нóвам, бéлам, чырвóнам 2а, 7, 9, 10, 12, 16, 17, 19, 21, 27, 29, 31, 32, 38, 41-46, 49, 50;
(у) нóвом, бéлом, чырвóном 48, 54, 55, 57, 59-62;
(у) нóваму, бéламу, чырвóнаму 11, 17; *(у) нóвому, бéлому, чырвóному* 47, 52, 53, 54;
(у) нóвум, бéлум, чырвóнум 1, 2, 2б, 3-6, 8, 10, 11, 13, 14, 15, 18, 20, 22-25, 26, 28, 30, 32-35, 36, 37, 39-41;
(у) нóвым, бéлым, чырвóным 8, 9, 14, 19, 25, 27, 29, 36, 51, 52, 53, 56, 58, 62.

134. Якія канчаткі маюць прыметнікі ж. роду адз. ліку ў Р. склоне:
маладóе, нóвае 1-2а, 3-6, 7-11, 12-19, 20-24, 25-29, 30-36, 37-39, 40-42, 43, 44-46, 49, 50;
молодóе, нóвое 54-56, 57,59, 61;
маладóй, нóвай 2а, 6, 7, 12, 20, 25, 30, 37, 40-42, 49; *молодóй, нóвой* 56, 59, 61;
молодэ́е, нóвэе 52, 53, 60, 62;
молодэ́й, нóвэй 51, 58;
молодóйі, нóвойі 62.

135. Якія канчаткі маюць прыметнікі ж. роду адз. ліку ў М. склоне:
(у) нóвай, бéлай, чырвóнай 2а, 7, 9, 10, 12, 17, 21, 26, 31, 32, 36, 38, 41-46, 49, 50; *(у) нóвой, бéлой, чырвóной* 47, 48, 54-57, 59, 61;
(у) нóвуй, бéлуй, чырвóнуй 1, 2, 2б-6, 8, 10, 11, 13-16, 18-20, 22-25, 27-30, 32-35, 37, 39-41;
(у) нóвэй, бéлэй, чырвóнэй 51-53, 58, 60; *(у) нóвэй, білэй, чырвóнэй* 62;
(у) нóвый, білый, чырвóный 62.

136. Якія канчаткі маюць прыметнікі ж. роду адз. ліку ў Т. склоне:
з маладóй 2а, 6, 7, 12, 20, 25, 30, 37, 40, 41, 44, 49; *з молодóй* 51, 56, 58, 59, 61;
з маладóю 1, 2, 2б-5, 8-11, 13-19, 21-24, 26-29, 31-36, 38, 39, 42, 43, 45, 46, 50; *з молодóю* 52-55, 57, 60, 62.

Дзеепрыметнік

137. Якую форму мае дзеепрыметнік *згорнуты*:
згóрнуты 1, 2а, 4, 5, 7-9, 11-14, 17-20, 26, 28, 29, 30, 31, 33-35, 38, 40, 42, 44, 45, 47, 48, 53, 56, 57, 60-62;
згóрнены 2, 2б, 25, 28, 29, 46, 49, 51, 52, 54, 55, 58, 59; згóрняны 3, 6, 10, 14-16, 17, 21-24, 26, 27, 36, 37, 39, 41, 43, 50.

Займеннік

138. Якія ёсць формы Н. склону адз. ліку займенніка *той*:
той 17, 21, 24, 25-29, 38, 53;
таé 1, 3-6, 8-11, 13-16, 17-19, 21, 22, 23, 25, 30-34, 36, 37, 40-44, 46, 50; *тоé* 57; *тóе* 2-2б, 7, 12, 20, 35, 47, 48, 52, 53, 60;
тэ́е 39, 45, 49, 51, 54-56, 58, 59, 61;
тый 62.

139. Як утвараюцца формы Т. склону адз. ліку ад займенніка *тая*:
за той (хатай) 1, 9, 10, 13, 14, 16, 22, 24, 32, 43, 46, 49, 56; *за тóю* 2а, 3-8, 11, 12, 15, 17-20, 23, 25-31, 33-35, 37, 38, 41, 44, 45, 47;
за таéю 21, 36, 42, 50; *за тоéю* 52, 53, 55, 57-59, 61;
за тэй 52, 60; *за тэ́ю* 2, 2б, 39, 40, 48, 51, 53, 54, 62.

140. Як утвараюцца формы Р. склону адз. ліку займеннікаў *мой, твой, свой*:
майгó, твайгó, свайгó 1-2б, 8-10, 12-17, 21-25, 28, 38;
магó, твагó, свагó 3-7, 11, 18-20, 26, 27, 29-37, 39-46, 49, 50; *могó, твогó, своró* 47, 48, 51-62.

141. Як утвараюцца формы Р. склону адз. ліку займеннікаў:
да маé сястры, да твaé, да свaé 2-9, 11-15, 17-26, 29-39, 40-46, 50; *до моé сестры, до твоé, до своé* 47, 48, 51, 54-56, 59, 62;
да маёй сястры, да тваёй, да сваёй 10, 16, 27, 28, 39;
да маéй сястры, да тваéй, да сваéй 1, 2а, 10, 49; *до моéй сестры, до твоéй, до своéй* 52, 53, 57, 58, 61;
до моéе сэстры, до твоéе, до своéе 60.

142. Як утвараюцца формы Т. склону адз. ліку займеннікаў:
з маёю, з тваёю, з сваёю мамаю 2а, 15, 17, 19, 21, 25-27, 29, 30, 37, 44;
з маёй, з тваёй, з сваёй мамай 1, 9, 10, 13, 14, 16, 22, 24, 32, 43, 46, 49; *з моёй, з твоёй, з своёй мамой* 52, 58, 60;
з маéю, з тваéю, з сваéю мамаю 2, 2б-8, 11, 12, 18, 20, 23, 28, 31, 33-36, 38-42, 45, 50; *з моéю, з твоéю, з своéю мамою* 47, 48, 51, 53-55, 59, 62;
з моéй, з твоéй, з своéй мамой 56, 57, 61.

143. Як утвараюцца формы Н. склону адз. ліку займеннікаў *наша, ваша*:
наша хата, ваша 1, 2, 2б, 3-5, 10, 11, 15-18, 24-29, 31, 33, 34, 38, 39, 40, 43-46, 49-56, 57-60, 61, 62;
нашая хата, вашая 2а, 6-9, 12-14, 19-24, 25-29, 30, 32, 35-38, 39, 41, 42, 47, 48, 56, 60.

144. Як утвараюцца формы Н. склону мн. ліку займеннікаў:
нашы хаты, вашы 1, 2, 2б, 3-5, 10, 11, 15-18, 31, 33, 34, 43, 44, 46, 49;
нашыя хаты, вашыя 2а, 6-9, 12-14, 19-30, 32, 35-42, 45, 50; *нашые хаты, вашые* 47, 48, 51-62.

Лічэбнік

145. Якія склонавыя формы маюць лічэбнікі ў Р., М. і Д. склонах:
двух, двум 1-2б, 4, 9, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 31, 35, 38, 39, 44;
двох, двом 1-2б, 3, 4-8, 9-23, 24, 27, 28, 30, 31-34, 35-37, 38, 39, 40-44; 45-62.

146. Якія склонавыя формы маюць лічэбнікі ў Т. склоне:
двума 1, 2, 2б, 4, 6, 7, 9, 10-12, 14, 15, 16-18, 19, 21-29, 31-36, 38, 39, 41-47, 49, 50, 57, 61;
двама 1, 2, 2б, 3, 4, 5, 8, 10, 13, 14, 16-18, 20, 30, 37, 40, 54, 55;
двома 48, 51-53, 56, 58, 59, 62;
двыма 60.

147. Якія склонавыя формы маюць колькасныя лічэбнікі, пачынаючы з пяці, у Р. і М. склонах:
пяці, шасці, пятнаццаці 2-2б, 12, 26-28, 31, 39, 41-43, 45, 46, 49, 50; *пйаці, шэсці, пйатнаццаці* 53-55; *пэці, шэсці, пэтнаццаці* 47, 48, 60;
пяцёх, шасцёх, пятнаццаців 1, 3-11, 13-25, 29, 30, 32-38, 40, 44; *пйацёх, шэсцёх, патнаццацёх* 51, 52, 58, 59; *пецёх, шэсцёх, петнаццацёх* 56; *петёх, шэстёх, петнаццатёх* 57, 61; *пэтёх, шэстёх, пэтнаццатёх* 62.

148. Якія склонавыя формы маюць колькасныя лічэбнікі, пачынаючы з пяці, у Д. склоне:
пяці, шасці, пятнаццаці 26-28, 31, 37, 39, 43, 44, 46, 50; *пйаці, шэсці, патнаццаці* 55, 58; *петі, шэсті, петнаццаті* 57; *пэці, шэсці, пэтнаццаці* 62;
пяцём, шасцём, пятнаццацём 1-25, 29, 30, 32-36, 38, 40-42, 45; *пецём, шэсцём, петнаццацём* 56; *пецём, шэсцём, петнаццацём* 56; *петём, шэстём, петнаццатём* 61; *пйацём, шасцём, патнаццацём* 51-55, 59; *пэцём, шэсцём, пэтнаццацём* 47, 48, 60.

149. Якія склонавыя формы маюць колькасныя лічэбнікі, пачынаючы з пяці, у Т. склоне:
пяцьйў, шасцьйў, пятнаццацьйу 8, 9, 13-15, 17, 24-29, 38, 39;
пяцьмі, шасцьмі, пятнаццацьмі 1-7, 10-12, 16, 18-23, 30, 32-37, 40, 43-46, 49, 50; *пэцьмі, шэсцьмі, пэтнаццацьмі* 47, 48;
пяцьма, шасцьма, пятнаццацьма 31, 41, 42; *пецьма, шэсцьма, петнаццацьма* 56; *петьма, шэстьма, петнаццатьма* 57, 61; *пйацьма, шэсцьма, патнаццацьма* 51-55, 58, 59; *пэцьма, шэсцьма, пэтнаццацьма* 60; *пэтьма, шэстьма, пэтнаццатьма* 62.

Дзеяслоў

150. Якія **канчаткі** маюць дзеясловы I спражэння цяп. часу ў форме 1-й асобы мн. ліку пад націскам:
ідзем, жывем, вядзем 2а, 3-9, 11-13, 18-21, 22, 30-38, 40-46, 49, 50; *ідзем, жывем, ведзем* 56; *ідзем, жывэм, вадзем* 51, 52, 53, 58; *ідэм, жывэм, вэдэм* 47, 48, 57, 60-62;
ідзём, жывём, вядзём 1, 2, 2б, 10, 14-17, 21, 22, 23-27, 29, 38; *ідзём, жывём, вядзём* 46; *ідзём, жывём, вадзём* 51; *ідзём, жывём, ведзём* 56; *ідём, жывём, вэдём* 57;
ідом, жывом, вядом 28, 29, 39; *ідом, жывом, вадом* 53-55, 59.

151. **Націск** у дзеясловах I спражэння цяп. часу ў форме 2-й асобы мн. ліку:
несяце, ведзяце 1-46, 50; *несеце, вадзеце* 51, 54, 55, 59; *несеце, вэдзеце* 60; *нэсэтэ̀, вэдэтэ̀* 61, 62;

нясéце, вядзéце 49; *несéце, ведзéце* 56; *несéце, вадзéце* 52, 53, 58; *нэсэ́тэ, вэдэ́тэ* 47, 48, 57.

152. Якія **канчаткі** маюць дзеясловы II спражэння цяп. часу ў форме 1-й асобы мн. ліку пад націскам:

сядзíм, глядзíм 2б, 4, 7-10, 12-15, 16-18, 20-24, 25, 28, 29-31, 33-35, 38, 39, 40, 42, 43-46;
сядзімó, глядзімó 1-2а, 3, 4-6, 11, 15-18, 19, 24, 25, 26-28, 29, 32, 33, 36-38, 39, 41, 42, 49, 50;
седзімó, гледзімó 51-56, 58-60; *сэдімó, гледімó* 47, 48, 57, 61; *сэдымó, глэдымó* 62.

153. Як утвараюцца **асновы асабовых формаў** дзеясловаў I спражэння на *-г-, -к-* (1-я асоба, адз. лік):

стрыгý 1-48, 50-56, 59, 60; *някý* 1-46, 49, 50; *пэкý* 47, 48, 60; *пекý* 56; *пакý* 54, 55, 59;
стрыжý 49, 57, 58, 61, 62; *пачý* 51-53, 58; *пэчý* 57, 61, 62.

154. Як утвараюцца **асновы асабовых формаў** (1-я асоба, адз. лік):

драмлю́, сыплю, шчыплю 1-32, 34-46, 50; *дрэмлю́, сыплю, шчыплю* 51-62;
драм'ю́, сып'ю, шчып'ю 33, 49; *дрэм'ю́, сып'ю, шчып'ю* 47, 48.

155. Як утвараюцца **асновы асабовых формаў** (1-я асоба, мн. лік):

сыплем, шчыплем (сыплемо, шчыплемо) 2-3, 5, 7, 10, 12, , 14-16, 17, 20, 22-24, 25, 26, 28, 29, 31-33, 34, 37, 38, 41-49, 51-53, 56-8, 60-62;
сыплям, шчыплям (сыплямо, шчыплямо) 1, 3, 4, 5, 6, 7-9, 11, 12, 13, 14-16, 18-20, 21, 22-24, 26, 27, 30, 33, 34-36, 38, 40, 50;
сыплём, шчыплём (сыплёмо, шчыплёмо) 39, 54, 55, 59.

156. Якія формы мае **нетэматычны дзеяслоў** *есці*:

ядýць 1-46, 50, *едýць* 56;
ядзя́ць 49; *едзя́ць* 54, 55, 59; *едзя́т* 47, 48, 51-53, 58, 60; *едзя́ть* 57, 61, 62.

157. Як утвараюцца **формы зваротных дзеясловаў** (вымаўленне галосных [а], [о] у постфіксе *-ся* дзеясловаў 1-й асобы адз. л.):

купáюся 1, 2-2б, 7, 8, 9, 10, 11, 12-17, 19, 20, 21, 22-25, 26-28, 29, 32, 33, 34, 35, 36, 38, 40-42, 44, 45; *купáюса* 31, 37, 38, 39, 43, 46-55, 57-62; *баюся* 1-2б, 7-10, 11, 12-17, 19, 20, 21, 22-25, 26-28, 29, 32, 33, 34, 35, 36, 38, 40-42, 44, 45; *баюса* 31, 37, 38, 39, 43, 46, 49, 50; *боюса* 47, 48, 51, 52-55, 57-62;
баюсё, купáюсё 2-2б, 3-6, 7, 8, 10, 12-17, 18, 19, 20, 22-25, 29, 30, 34, 35;
баюс, купáюс 50; *боюс, купáюс* 48, 51, 52, 56.

158. Як утвараюцца **формы зваротных дзеясловаў** (вымаўленне зычнага [с] у постфіксе *-ся* дзеясловаў 1-й асобы адз. л.):

баюся, купáюся 1-2б, 7, 8, 9, 10, 11, 12-17, 19, 20, 21, 22-25, 26-28, 29, 32, 33, 34, 35, 36, 38, 40-42, 44, 45; *баюсё, купáюсё* 1-2б, 3-6, 7, 8, 10, 12-17, 18, 19, 20, 22-25, 29, 30, 34, 35;
купáюса 31, 37, 38, 39, 43, 46-55, 57-62; *купáюс* 56; *баюса* 31, 37, 38, 39, 43, 46, 49, 50; *боюса* 47, 48, 51-55, 57-62; *боюс* 56.

159. Як утвараюцца **формы буд. часу**:

я не буду прасíць, буду жыць 1-10, 11-14, 16, 17, 19-22, 23, 24, 26, 27, 31, 34, 35, 37, 42, 43, 44, 46, 50; *я не буду прасíці, буду жыці* 32, 36, 40, 49; *я не буду просíці, буду жыці* 53, 56; *не прасíцьму, жыцьму* 10, 15, 16, 17, 18, 22, 24, 25, 27, 28, 30, 38, 42, 45; *не просíцьму, жыцьму* 54, 55, 59; *не просíтьму, жытьму* 57, 61; *не прасíціму, жыціму* 29, 33, 34, 39, 41; *не просíціму, жыціму* 47, 48, 51-53, 60; *не просíтыму, жытыму* 62.

160. Як утвараюцца **формы заг. ладу** (2-я асоба, мн. лік дзеясловаў II спражэння):

вы гаварыце, рабіце 28; *вы говорыце, робіце* 55; *палажыце, станавíце* 28; *положыце, становíце* 55; *положытэ, становíтэ* 57, 61, 62;
вы гаварэ́це, рабéце 1-28, 29-46, 47-9, 50; *вы говорэ́це, робéце* 47, 48, 51-55, 56, 58-60;

вы говорэ́тэ, робе́тэ 57, 61; *вы говорэ́тэ, робэ́тэ* 62; *палажэ́це, станаве́це* 1-28, 29-46, 49, 50; *положэ́це, станове́це* 47, 48, 51-55, 56, 58-60.

161. Як утвараюцца **формы заг. ладу** (2-я асоба, мн. лік дзеясловаў I спражэння):

ідзі́це, кладзі́це, нясі́це 14, 28; *ідзі́це, кладзі́це, несі́це* 55, 59; *іді́тэ, кладі́тэ, нэсі́тэ* 62; *ідзе́це, кладзе́це, нясе́це* 1-14, 15-28, 29-46, 49, 50; *ідзе́це, кладзе́це, несе́це* 47, 48, 51-55, 56, 58, 59, 60; *ідэ́тэ, кладэ́тэ, нэсэ́тэ* 57, 61.

162. Як утвараюцца **інфінітывы**:

браць, даць, жаць 1-12, 14-27, 28, 30, 31, 35, 37, 38, 41-43, 45, 46, 50, 54, 55, 59; *хадзі́ць, паі́ць* 1-27, 28, 30, 31, 35, 37, 38, 41-46, 50; *ходзі́ць, поі́ць* 54, 55, 59;

бра́ці, да́ці, жа́ці 13, 27, 29, 31-34, 36, 37, 39-41, 44, 47-50, 51-53, 56, 58, 60; *бра́ті, да́ті, жа́ті* 57; *бра́ты, да́ты, жа́ты* 61, 62; *хадзі́ці, паі́ці* 27, 29, 32-34, 36, 37, 39-41, 49, 50; *ходзі́ці, поі́ці* 47, 48, 51-53, 56, 58, 60; *ході́ті, поі́ті* 57; *ході́ты, поі́ты* 61; *ходы́ты, поі́ты* 62.

163. Як утвараюцца **інфінітывы** з асновай на *-к-*:

пячы́, таўчы́ 1-26, 7, 9, 10, 12, 14-17, 19-21, 22, 23, 25-32, 34-37, 40-46, 49, 50; *пэчы́, тоўчы́* 47, 48; *печы́, тоўчы́* 56, 57;

пякчы́, таўкчы́ 3, 5-7, 8, 11, 12, 13, 18, 21, 24, 33, 38;

пякці́, таўкці́ 4, 18, 33, 38, 39; *пекці́, тоўкці́* 61; *пакці́, тоўкці́* 51-55, 58, 59; *пэкці́, тоўкці́* 60, 62; *пэкты́, тоўкты́* 62.

164. Як утвараюцца **інфінітывы** з асновай на *-г-*:

бе́гчы 1-38, 40-46; 49, 56; *бэ́гчы* 47; *стры́гчы, дапамагчы́* 1-38, 40-46; *стры́гчы, допомогчы́* 47, 56;

бе́гці 39, 50-55, 58-60; *бе́гті* 57; *бе́гты* 61; *бэ́гці* 48; *бэ́гты* 62; *стры́гці, дапамагці́* 39, 49, 50; *стры́гці, допомогці́* 48, 51-55, 58-60; *стры́гті, допомогті́* 57; *стры́гты, допомогты́* 61, 62.

ЛЕКСІКА

З'явы і паняцці жывёльнага свету

165. Як называецца статак жывёл аднаго віду:

табу́н 1, 2, 2б, 5, 8, 9, 10, 11, 13-18, 22-31, 32, 33, 37, 38, 40, 43, 44, 46, 48-53, 54, 56-58, 60-62;

чарада́ 4, 39, 41, 42; *чэрэда́* 47, 54, 55, 59;

ста́до 2а, 3, 6, 7, 9, 12, 19-21, 31, 34-36, 45.

166. Я. н. перхаць у жывёл:

чашуя́ 5, 6, 10, 18, 19, 26, 27, 30, 31, 33-36, 40-43, 45, 46, 49, 50; *чэшуя́* 47, 48, 51-53, 57, 58, 60-62;

кашута́ 2а, 2б-4, 7-9, 11-17, 20-25, 32, 37, 38;

пе́рхаць 1, 2, 39, 54;

паршы́ 29, 56; *па́ршы* 44, 55, 59; *по́ршы* 28, *парха́* 2б.

167. Я. н. непакрытая шэрсцю частка пысы ў каровы:

пры́ха 2а, 8-10, 12-17, 20-25, 31, 32, 36-39, 42, 43, 45, 46, 48-58, 60-62; *пры́хі* 59;

пы́ка 3, 4, 11, 18, 19, 30, 34, 35, 40, 41, 44;

мы́за 1, 2, 2б, 26-29;

хра́пы 6, 47.

Адзінкавыя: *пы́ска* 5; *пы́ха* 7; *пы́сак* 33.

168. Я.н. ніжняя сківіца ў жывёл:

скі́віцы 3, 23, 31, 34, 39, 41, 43, 45-62; *скі́вічы* 36;

пашчэ́нкі 1, 2, 2б, 7, 9, 12, 16, 20, 25-29, 32, 34, 36-38, 44; *пашчэ́нькі* 10, 17, 22, 24, 38;
пашчэ́мкі 2а, 19, 21; *пашчэ́мы* 8, 13;
па́шчанкі 5, 35 ; *па́шчанькі* 14, 15;
па́шчакі 6, 11, 18, 30, 33, 40, 42.
Адзінкавыя: *па́шчыкі* 4.

169. Я.н. бакавыя вялікія зубы ў свіней:
клык 2-3, 5-7, 11, 12, 19-21, 23, 25, 29-32, 34-37, 40-46, 49, 50, 56, 57;
ікóл 1, 8-10, 13-15, 17, 22, 24, 26-28, 33, 38, 39, 47, 48, 51-55, 58-62;
кло 4, 16, 18.

170. Я. н. капыт:
капы́т 1, 2, 2б-6, 8-11, 13-19, 21-40, 42-46, 50; *копы́т* 47, 51-57, 59-61; *пазуры́* 2а, 7, 12, 20, 41, 49; *пазурэ́* 48, 58; *пазюрэ́* 62.

171. Я. н. прагал у капыце ў парнакапытных:
ра́кавіна 1-10, 12, 13, 16-24, 27-43, 45, 46, 49, 50; *ра́ковіна* 47, 48, 51, 54-59; *міжра́кавіна* 11, 14, 15;
ра́поціца 52, 53, 61;
ра́тычка 26, 44.
Адзінкавыя: *міжкапы́цьйе* 25; *ра́портка* 60; *ра́хвіна* 62.

172. Я. н. чэрава ў жывёлы:
чэ́раво 1, 2, 7, 9, 12, 16, 17, 20, 21, 23-29, 34, 37, 38, 40, 43, 46, 49; *чэ́рэво* 48, 52, 54, 59;
трыбу́х 2а-3, 4-6, 8, 10, 11, 13, 18, 19, 30-32, 35, 36, 39, 41, 42, 44, 45, 47, 50, 51, 53, 55-58, 60-62;
жывóт 14, 15, 22, 33.
Адзінкавыя: *бэ́бах* 3.

173. Я. н. жывёла з вялікім чэравам:
трыбуха́та 1, 2а-16, 18-23, 25, 26, 27, 30, 32-37, 39-45, 47, 49, 51, 53-55, 56, 57-62;
чарава́та 2, 17, 24, 26, 27, 28, 31, 38, 46, 48, 50; *чэрэва́та* 52, 56.

174. Я. н. страўнік у свінні:
кіндзю́к 2б, 3, 7-10, 12-17, 19, 21, 22, 24, 29-32, 35, 37, 38, 41, 42, 44, 45, 48, 49, 51-53, 56-58, 60;
ке́ндюк 5; *ке́ндюх* 56;
трыбу́х 1, 2, 4, 6, 11, 18, 20, 23, 25-28, 33, 34, 36, 39, 40, 43, 46, 50, 54, 55, 59, 61, 62.
Адзінкавыя: *цімбу́х* 2а, *тэ́льбух* 47.

175. Я. н. жывёла з апалымі бакамі:
тóшча 2а, 5, 6, 7, 10-12, 19, 20, 29, 34, 35, 37, 43-46, 48, 51, 57, 58, 60, 61; *перахля́біста* 4, 7-9, 13-15, 18, 28, 37; *перэхля́біста* 56;
худа́я 1, 2, 2б, 3, 6, 16, 17, 21-24, 26, 27, 30-33, 36, 38-42, 47, 49, 50, 52, 53, 54, 55, 59, 62.
Адзінкавыя: *хля́біста* 25, *сухобóка* 54 .

176. Я. н. дачасны ацёл, акот (карова, кабыла):
зве́ргла 1-2б, 6, 7, 9, 10, 12, 14-17, 21-29, 31-33, 36-38, 43, 46, 49, 50; *звэ́ргла* 47, 48, 51, 52, 56-58, 60-62;
скі́нула 8, 13, 20, 39, 41, 42, 44, 45, 53-55, 59;
скі́далася 3-5, 11, 18, 19, 30, 34, 35, 40.

177. Я. н. карова, якая першы раз ацялілася:
первацёлка 1-5, 7-9, 12-15, 17-20, 23, 24, 26-42, 44-46, 49, 50; *пэрвоцёлка* 47, 51-56, 58, 59, 61, 62;
першацёлка 6, 10, 11, 16, 21, 22, 25, 43; *пэршоцёлка* 48, 57, 60.

178. Я. н. цяля гэтага года:

сысу́н 1-9, 11-13, 15, 18-20, 22, 30-34, 36, 37, 39, 45-47, 51, 53-55, 58-62; *сасу́н* 23, 41-44, 50; *сосу́н* 48;

цяпе́рашняе 10, 16, 17, 24-28, 38; *цяпе́рашнік* 22;

гэтаго́дняе 29, 35, 49; *гэтого́днее* 56, 57; *гэ́того года* 52.

Адзінкавыя: *вы́пустак* 14; *пе́ршае цяля́тко* 21; *пе́ршого го́да* 40.

179. Я. н. цяля, якое перазімавала:

пярэ́зімак 1-7, 10-12, 14-20, 24-27, 30-32, 34, 36, 38, 43, 45, 49; *пэрэ́зімок* 48, 53-55, 57, 60; *перазі́мак* 21;

першапа́шнік 8, 13, 37; *пэршопа́шнік* 53, 54, 57, 60;

вы́пустак 9, 23, 28, 29, 33, 34, 35, 37, 39-42, 44, 46, 50; *вы́пусток* 47, 51, 52, 56, 58, 59; *ві́пусток* 61, 62.

Адзінкавыя: *пералё́так* 22.

180. Я. н. аднагадовае жарабя:

аднаго́дак 1, 2, 2б, 5, 8, 10, 13-17, 21-30, 34, 35, 38, 40-42, 45, 46, 49, 50; *одного́док* 47, 56, 57, 60-62; *аднаго́дка* 44; *одного́дка* 52;

гадаві́к 2а, 6, 7, 9, 12, 19, 31, 36, 37, 39, 43; *годові́к* 55;

вы́пусток 53, 54.

Адзінкавыя: *ле́ташнё* 4; *цяпе́рашняе* 16; *пе́ршага году* 21.

Адсутнасць назвы: 3, 11, 18, 20, 32, 33, 48, 51, 58, 59.

181. Я. н. конь ва ўзросце 2 гадоў:

двухго́дак 1, 2, 5-10, 13-15, 19, 22, 23, 25-30, 35-37, 43-45; *двухго́док* 47, 52-54, 60, 62; *жарэ́бчык* 2а, 12, 17, 24, 31, 38, 40-42, 49; *жэрэ́бчык* 55-57, 61; *жаро́бчык* 46; *жаро́бка* 50; *жарабя́* 34, 39.

Адзінкавыя: *пярэ́зімак* 5; *двухзі́мак* 9; *прашлаго́дня* 16; *друго́га году* 21.

Адсутнасць назвы 3, 4, 11, 18, 20, 32, 33, 48, 51, 58, 59.

182. Я. н. конь з норавам:

наraві́сты 1, 2б, 9, 10, 14-17, 21-28, 37-39 ;

нату́рысты 48, 51-53, 55, 58, 59, 60, 61; *нату́рністы* 54;

нату́рлівы 3, 7, 11, 12, 18, 20, 31, 33, 44, 47, 49, 56, 57, 62;

заці́нлівы 2, 4-6, 8, 13, 30, 32, 34, 36, 40, 43, 46; *заці́нґлівы* 2а, 19;

заце́нлівы 34, 41, 42, 45, 50.

Адзінкавыя: *заце́нлівы* 35; *пога́ны* 59.

183. Я. н шрам у жывёлы:

шнар 1, 2, 2б, 3, 10, 17-19, 22, 24, 33, 34, 36, 38, 41-44, 46, 50, 56, 57;

шрам 2а, 4, 6, 7, 11, 12, 14-16, 20, 25-30, 45, 51, 52-55, 58-62;

пас 39, 40, 48, 49;

піса́к 8, 9, 13, 21, 23, 31, 32, 37;

пало́ска 5, 30, 35; *поло́са* 47.

Адзінкавыя: *шмаргале́* 10; *шва́йка* 35.

184. Я. н. бязрогая карова:

бязро́га 1-8, 11-13, 16, 17, 19, 20, 24-27, 29, 34, 36, 38-40, 42, 43, 45, 46, 49, 50; *бэзро́га* 47, 48, 51-61;

галу́за 9, 10, 14, 15, 18, 21-23, 31, 32, 35, 37, 41, 44;

галамо́ўзая 28, 30, 33; *голомоўза* 62.

Адзінкавыя: *чуба́рка* 46.

185. Я. н. чарга пасвіць статак (радоўка):
вóчарадзь 1, 2, 2б, 6-10, 12, 13, 16, 17, 21-24, 29-31, 34, 36, 38-42, 45; *óчарадзь* 14, 15, 20, 28, 32, 37, 43, 44, 46, 50; *вóчэрэдзь* 51, 52, 58, 62; *óчэрэдзь* 47, 53-57, 60, 61;
калéйка 2а, 2б-5, 11, 18, 19, 33, 35, 49; *колéйка* 48;
чаргá 25-27; *чэргá* 59.

186. Я. н. самка лася (*Alces alces*):
ласíха 1-4, 6, 7, 10, 12, 14, 15, 17-20, 22-24, 28, 30, 32-35, 38, 43-45, 49, 50; *лосíха* 47, 56, 61;
ласíца 5, 8, 9, 11, 13, 16, 21, 26, 27, 29, 31, 36, 37, 39-42, 46; *лосíца* 48, 51, 53-55, 58, 60, 62;
лóша 52, 57, 59.
Адзінкавыя: *лашыіца* 25.

187. Я. н. вожык (*Erinaceus europaeus*):
вóжык 1-2б, 4, 6, 8, 9, 11-17, 19-21, 23-27, 29, 30, 34, 35, 38, 39, 41-43, 46, 47, 50;
ёжык 3, 5, 7, 10, 18, 22, 31-33, 36, 37, 40, 44, 45, 49, 51-53, 57, 61, 62;
óжык 28, 54-56, 59;
éжык 58, 60; *еж* 48.

188. Я. н. кажан (*Microchiroptera*):
лятýча мыш 1, 2, 2б-6, 8-11, 13-41, 43-46, 49, 50; *летýча мыш* 48, 51, 53, 54, 56, 58, 59;
летýча міш 60;
кажáн 2а, 7, 12, 42; *кожáн* 47;
коржáн 55, 57;
шкурáт 52; *шкурáтка* 61; *шкурáб* 62.

189. Я. н. пацук (*Rattus*):
пацýк 2, 2б, 8-10, 13, 15-17, 22, 24-29, 31, 32, 38, 39, 55, 59, 60;
шчур 2а, 3-7, 11, 12, 18-21, 30, 33-36, 40-43, 46, 47, 51, 56-58, 61, 62;
крыса 1, 14, 23, 37, 44, 45, 48-50, 52-54, 61.

190. Я. н. дзюба ў птушкі:
дзюба 1-3, 6-10, 12, 13, 15-32, 34-46, 48-50, 53-56, 59; *дюба* 61, 62;
дзюб 4, 5, 11, 33; *дюб* 57;
дзёwб 51, 52, 58.
Адзінкавыя: *дзёб* 14; *дзюбáк* 47; *дзёўбэнь* 60.

191. Птушкі (зерне):
дзяўбýць 1, 2, 2б-6, 9-11, 17-19, 22-30, 33-39, 42, 44-46, 49, 50; *дзеўбýць* 47, 48, 54-56, 59;
доўбýць 52; *доўбýт* 60;
дзёўбýць 40; *дёўбýть* 61;
клюіоць 2а, 7, 8, 12-16, 20, 21, 31, 32, 43, 51, 53, 57, 58.
Адзінкавыя: *дзюўбýць* 41; *дэ́ўбают* 62.

192. Я. н. самец качкі (*Anas strepera*):
кáчар 1, 2, 3-8, 10, 13-16, 18-20, 22-24, 30-36, 38, 40-42, 44-46, 49, 50; *кáчэр* 47, 48, 56, 57;
кáчур 9, 11, 17, 21, 26, 27, 52;
качýр 2а, 2б, 12, 28, 29, 37, 39, 51, 53-55, 58-62;
сéлязень 25, 43.

193. Я. н. тупы канец яйца:
кацá 1, 2б, 9, 14, 16, 18, 29-36, 40-42, 44, 45, 51-53, 57, 58;
кáца 24, 26, 27, 38;
пухá 5, 8, 11, 13, 32, 33, 48, 55, 59, 61, 62;
срáка 3, 4, 15, 17, 21-23, 25, 28, 37, 43, 46, 49, 50, 54, 60; *жóпа* 19, 39, 56;

пятка 2, 2а, 6, 7, 10, 12, 20; *пэтá* 47.
Адзінкавыя: *пушóк* 60.

194. Гусі:
gергéчуць 3, 5, 11, 18, 19, 21, 24, 27, 32, 37-39, 46, 53, 56, 57, 60, 61; *gаргéчуць* 16, 41, 50;
гагóчуць 1, 2, 8, 13, 14, 20, 22, 31;
gágаюць 2а, 4, 7, 12, 23, 30, 34, 35, 40, 42, 43; *gágаюm* 48; *gраgаюць* 17, 33;
gэ́рgаюць 6, 26, 52; *gэ́gаюць* 25, 36, 49, 51, 55, 58, 59; *gэ́gаюm* 48;
крычáць 9, 10, 28, 33, 54.
Адзінкавыя: *дэ́ркаюць* 2б, *gалgéчуць* 29, *кáркаюць* 44, *gрáкаюць* 45, *gырgэ́чуть* 62.

195. Качкі:
квáкаюць 1-2а, 3-6, 8-11, 13-15, 18, 21, 22, 25, 26, 28, 31, 32, 34, 36, 41, 45, 50, 53; *квáкаюm* 47, 62; *квáкаюmь* 61;
крáкаюць 2б, 7, 12, 16, 19, 20, 23, 24, 27, 29, 30, 35, 37, 38, 42, 43, 46, 49, 51, 52, 57, 58, 59;
gрágаюць 17, 40; *gрágаюm* 48;
крычáць 33; *крычáть* 60.
Адзінкавыя: *gэ́gаюць* 39. *gágаюць* 56. *кáркаюць* 44. *крэ́кчуць* 54. *крэ́каюць* 55.

196. Я. н. бусел (*Ciconia ciconia*):
бýсел 2б, 4, 5, 7-10, 12-19, 21, 22, 25-29, 32-334, 37, 40-43, 47, 53, 56; *бýсял* 2а, 3, 6, 11, 20, 30, 31, 35, 44, 45; *бýсёл* 23, 48;
бýсько 24, 36, 38, 39, 46, 49-52, 54, 55, 57-62;
баця́н 1, 2, 2б.

197. Я. н. гняздо бусла:
гняздó 1-2а, 3, 5, 7, 10-12, 16, 20, 22, 23, 26, 32, 34; *гнездó* 48, 51-54, 57-59, 61; *бýславо гняздó* 2б, 21, 30, 35; *бýслово гнездó* 48; *буслóво гняздó* 4, 6, 8, 13-15, 17, 19; *буслóвэ гняздó* 9; *бýськаво гняздó* 36, 46, 50; *буськóвэ гнездó* 60, 62; *буслíнае гняздо* 32;
бýслаўка 18, 25, 29, 33, 39; *бýслоўка* 47, 59;
буслóўка 24, 27, 28, 31, 37, 38, 40-42, 44, 45, 49, 56; *буслéўка* 43; *бусля́ўка* 54.
Адзінкавыя: *бýхлоўка* 55.

198. Я. н. крумкач (*Corvus corax*):
крумкáч 1-2б, 6-10, 12-17, 19, 21-34, 35, 38, 41, 46, 49, 50, 56, 60;
крук 3-6, 11, 18, 34, 40, 42, 45, 47, 61;
вóран 20, 37, 39, 43; *вóрон* 48, 51, 53-55, 57-59.
Адзінкавыя: *крэўкáч* 36; *крумчáк* 44; *кроўкáч* 52; *кромкáч* 62.

199. Я. н. адросткі пёраў пасля лінькі:
асны́ 2а, 3, 5, 8, 11, 13, 17, 24, 26, 27, 33, 35, 38, 40-42, 45, 46, 49, 50; *гасны́* 34; *осны́* 47, 48, 52-55, 60, 61;
асцюкí 6, 7, 9, 12, 18, 20, 21, 31, 37, 43, 44; *гасцюкí* 19, 32, 36;
пішчэ́ 2б, 10, 14, 15, 30, 51, 55, 58, 59, 62; *пішчы́* 2, 16, 22, 23, 25, 28, 29, 39.
Адзінкавыя: *пішчарэ́* 57; *піжэ́* 1; *шпíлькі* 4.

Раслінны свет

200. Я. н. засохлае стаялае дрэва:
сухастóй 1-2б, 4, 7, 9-12, 14-17, 19, 22-29, 31, 32, 38, 39, 42, 45; *сухостóй* 47, 51-56, 58-62;
сухапастóй 3, 5, 6, 8, 13, 18, 20, 21, 30, 33-37, 40, 43, 44, 46, 49, 50; *сухопостóй* 48, 57.
Адзінкавыя: *самастóй* 41.

201. Я. н. пілавінне:
апілкі 1-7, 9, 11, 12, 16-20, 24, 26-28, 30, 31, 33-46, 49, 50; *опілкі* 47, 53-57, 59;
пілавіны 8, 10, 13, 21, 22, 25, 29, 32; *піловіны* 48, 60, 62;
пілóвіны 14, 15, 23;
піловíнне 51, 58; *піловéнне* 52, 61.

202. Я. н. кавалачкі сухога дрэва, прызначаныя для распальвання агню ў печы:
трэ́скі 1, 2, 2б, 6, 10, 17, 19, 23-25, 29, 32, 36, 45, 55, 56;
траскí 40-42, 46, 50;
трэскí 60, 62;
смальнякí 3, 4, 11, 30, 34, 35, 44; *смалякí* 9, 14-16, 18, 26-28, 33, 39; *лучы́на* 5, 38, 51, 52, 58, 61;
распáлка 8, 13, 22; *роспáлок* 53; *роспáлкі* 59;
падпáл 2а, 7, 12, 20, 31, 37; *подпáл* 47; *пудпáл* 48;
цéска 52, 57; *цёска* 38, 43, 49, 59.
Адзінкавыя: *апілкі* 21; *смулякí* 54.

203. Я. н. месца на двары, дзе сякуць дровы:
дрывóтня 1-2б, 7-16, 18, 20, 21, 23, 32, 39-42, 55; *дравóтня* 31, 35, 37, 43, 44, 46, 50; *дровóтня* 47, 53, 54, 59; *дровíтня* 60, 62;
дрывóтнік 3, 4, 6, 17, 22, 24-29, 33, 38, 49; *дравóтнік* 45; *дровэ́тнік* 48, 51, 52, 56, 58;
дрывáрня 5, 30, 61; *droвáрня* 57.
Адзінкавыя: *драгóтня* 19; *дрывáрнік* 34; *дравóцья* 36 .

204. Я. н. буякі (*Vaccinium uliginosum* L.):
лахачы́ 2, 2б, 20, 22, 24-27, 29, 31-33, 35, 37, 38, 40-42, 44, 45, 49; *лохочы́* 56; *лахачэ́* 14, 19, 34, 36, 39, 43, 46, 50; *лохочэ́* 47, 48, 51, 54, 55, 57-62; *лухочэ́* 52; *лухочы́* 53;
лахíны 2а, 3-8, 11-13, 18, 30;
лаханэ́ 1, 10, 15, 16; *лаханы́* 17; *лаханí* 23;
дурнíцы 9, 28; *дурнíка* 9, 15.
Адзінкавыя: *дурманэ́* 14; *дурáлы* 21.

205. Я. н. журавіны (*Oxycoccus quadripetalus* Gilib.):
жураўлíны 1-2б, 4-8, 11-16, 18-24, 26-28, 31-34, 36-39, 40-46; *журowлíны* 54, 55; *жураўлíна* 10, 17;
журахлíны 49, 50; *журохлíны* 47, 48, 56; *журохвíны* 51, 52, 57, 58, 59, 61, 62;
журавíны 3, 9, 25, 29, 30, 35, 39, 42; *журовíны* 53, 60.

206. Дзеяслоў са значэннем "збіраць" (пра ягады):
збірáць 1-36, 38, 39-45, 49, 51, 53, 56, 58, 59; *збірáть* 62; *збірáці* 47, 60;
браць 37, 39, 46, 48, 50, 54, 55; *брáці* 52; *брáты* 57, 61.

207. Я. н. драсён (*Polygonum hydropiper* L.):
драсён 1-6, 8-32, 34-42, 44-46;
гарчáк 7, 33, 43; *горчáк* 47-62.

208. Я. н.чорнагалоўнік (*Prunella vulgaris* L.):
гарля́нка 4, 5, 8, 9, 11, 13-15, 17, 26, 27, 35; *горля́нка* 47, 55, 62;
чарнагалóў 3, 10, 18, 19, 22-24, 28, 30, 31, 34, 36, 38-46, 49, 50; *чорноголóў* 48, 51-54, 56-61.
Адзінкавыя: *чарнагалóўнік* 33.
Адсутнасць назвы: 1-2б, 6, 7, 12, 16, 20, 21, 25, 29, 32, 37.

209. Я. н. ваўчкі (*Bidens tripartita* L.):
ваўчкí 8, 13, 17, 23, 24, 26, 31, 35, 36, 38, 39, 41, 46, 50; *воўчкí* 52-57, 59-62;

ваўкі 3, 5, 6, 18, 27, 28, 32, 33, 37, 45; *воўкі* 47;
чарада́ 1-2б, 4, 7, 8, 9-13, 14-16, 19-22, 25, 29, 30, 34, 35, 36, 40, 42-44, 49; *чэрэда́* 48, 51, 52, 58.
Адзінкавыя: *бадзякі* 30.

210. Я. н. піжма (*Tanacetum vulgare* L.):
піжма 1-31, 33-35, 37-39, 43, 45, 47-49, 51-59, 61, 62;
лісік 36, 40-42, 44, 46, 50, 60.
Адзінкавыя: *пізьма* 32.

211. Я. н. пырнік (*Agropyron repens* L.):
пы́рнік 2, 2б, 10, 17, 23, 24, 26-28, 38, 39, 54, 55, 59;
пырэ́й 3, 5, 7-11, 13-15, 18-22, 25, 29, 31, 33, 36, 37, 43, 44, 46-53, 56, 58; *пірэ́й* 53, 57, 60-62;
пы́рай 1, 16;
прэй 2а, 4, 6, 12, 30, 32, 34, 35, 40-42, 45 .

212. Я. н. трыпутнік (*Plantago major* L.):
ба́бка 3-6, 8, 9, 11, 13-19, 23-29, 31, 34, 36-38, 40-43, 45, 47;
падаро́жнік 1-2б, 7, 10, 12, 20-22, 30, 32, 33, 35, 39, 44, 46, 49, 50; *подоро́жнік* 48, 51-58, 60-62.
Адзінкавыя: *бабо́к* 59.

213. Я. н. жыгучка (крапіва з дробнымі лісточкамі) (*Urtica urens* L.):
жыжка 2-5, 7-18, 20-25, 29, 30, 32-38, 40-46, 48-52, 54-59, 61, 62;
жгу́чка 6, 28, 31, 47, 53;
жычка 1, 19;
жышкая крапіва́ 1, 26, 27, 60.
Адзінкавыя: *жышча* 39.

214. Я. н. шчаўе (*Rumex acetosa* L.):
шчаве́й 1-4, 5-16, 18-23, 25, 29-37, 40-52, 56, 58, 60-62;
шча́ўе 17, 24, 26, 27, 28, 38, 57;
шчаўя́ 39, 55, 59; *шчаw'я́* 53, 54.
Адзінкавыя: *шча́ўнык* 4.

215. Я. н. старая няскошаная трава:
віш 1, 2, 2б, 3, 10, 14-18, 21-29, 32, 33, 38, 39, 48, 53-55, 59;
вішэ́й 6, 8, 9, 12, 13, 31, 36, 37, 43, 46, 49-52, 56, 58, 60-62;
віша́р 4, 5, 11, 19, 30, 34, 35, 40-42, 45, 47;
віша́к 44, 57.
Адсутнасць адказу: 2а, 7, 20.

216. Я. н. баравік (*Boletus edulis* Fr.):
праўдзівы грыб 1-4, 6, 9, 10, 14, 22, 23, 29, 30, 34, 35, 37, 47, 51-53, 58;
праўдзівік 5, 7, 11, 14, 15, 20, 21, 25, 31-33, 36, 40-42, 45, 54;
грыб 46, 49, 50, 56, 57, 59, 61;
баравік 8, 9, 12, 13, 15-19, 24, 26-28, 38, 43, 44; *боровік* 48, 55, 60, 62;
Адзінкавыя назвы: *справядлівы грыб* 39.

217. Я. н. бабка (падбярозавік) (*Leccinum scabrum* (Fr.) S.F. Gray):
ба́бка 1-33, 35-38, 40, 43-45, 47, 48, 51-54, 56, 58, 59-62;
падбярэ́знік 34, 41, 42;
падбяро́знік 39, 46, 49, 50; *подбаро́знік* 55;
падбяро́завік 35, 45, 42; *пудберо́зовік* 57.

218. Я. н. ваўнянка (*Lactarius torminosus* (Fr.) S.F. Gray):
во́ўнянка 3 4, 18, 30, 46, 50;
ваўня́нка 10, 25, 29, 34, 40-42; *воўня́нка* 47;
валня́нка 14, 15, 17, 19, 21, 24, 26, 27, 31, 35, 38, 44, 45, 49; *волня́нка* 56;
валавя́нка 5, 11.
Адсутнасць назвы: 1-2б, 6-9, 12 13, 16, 20, 22, 23, 28, 32, 33, 36, 37, 39, 43, 48, 51-55, 57-62.

219. Я. н. сыраежка (любая) (*Russula* S.F. Gray):
сырае́жка 2а, 3, 5-7, 12, 18-21, 31-37, 39-46, 49, 50; *сыроє́жка* 47, 48, 51-59; *сурае́жка* 11;
сураве́жка 1, 2, 2б, 10, 14-17, 22-28, 38; *сыраве́жка* 4, 8, 9, 13, 29, 30;
сырое́жа 60-62.

220. Я. н. вязка грыбоў:
вяно́к 1, 2, 2б, 3, 5, 9, 25, 28, 29, 39-41, 49, 50; *вэно́к* 47, 52, 58, 59-62; *вено́к* 53, 54, 56, 57;
ве́шало 12, 18, 33, 35, 44, 46; *вэ́шэло* 51, 55, 58;
ве́шалка 2а, 6, 7, 34, 45;
вя́зка 10, 14-17, 22, 24, 26, 27, 38, 43, *вйа́зка* 48, 59;
шнур 4, 8, 11, 13, 19, 21, 23, 30, 32, 45, 55;
нізало 20, 31;
нізанка 36, 42, 43.
Адзінкавыя: *вясло́* 2б; *бунт* 37; *нітка* 8.

Пчалярства

221. Я. н. пчаляр:
пчалаво́д 4-6, 8-11, 13, 17, 19, 21-27, 29-34, 37-39, 50; *пчолово́д* 47, 48, 51, 52, 54, 55, 57-60;
пчо́льнік 2а, 7, 12, 20, 28, 36, 43, 62;
пчаля́р 1, 2, 2б, 3, 14-16, 18, 35, 40-42, 44-46, 49; *пчоля́р* 53, 56, 61.

222. Я. н. круглы вулей, які стаіць вертыкальна:
кало́да 1-5, 7-20, 22-24, 26-28, 31, 33-41, 43-46; *коло́да* 51-61;
ка́даўб 25, 29, 30, 42, 49, 50; *ка́доўб* 47, 48, 62.
Адсутнасць назвы: 6, 21, 32.

223. Я. н. пасудзіна, куды адграбаюць рой:
райніца 3-5, 7-11, 13-15, 17, 18, 22-27, 29, 31, 33, 34, 37, 38, 40-42, 44, 46, 49, 50; *ройніца* 56;
рае́ўня 1, 2, 2б, 16, 19, 30, 36, 43, 45; *рое́ўня* 47;
рае́льня 2а, 12, 20;
ко́зуб 28, 39, 48, 51-55, 58-60, 62; *ку́заб* 37;
коро́бка 59, 61.
Адзінкавыя: *рае́ўка* 35, *ко́злік* 57.
Адсутнасць назвы: 6, 21, 32.

224. Я. н. прыстасаванне, з дапамогай якога робяць падкурванне пчол:
дыма́р 1, 2, 2б, 7-10, 13, 16, 21, 23, 26, 28, 31, 35, 39, 40, 42, 43, 45, 47, 48, 50-52, 55-58;
кура́ч 2а, 3-6, 11, 12, 14, 15, 17, 19, 20, 24, 25, 27, 29, 30, 32, 37, 38, 49, 53, 54;
дымаку́рка 22, 41; *дымаку́р* 34, 59;
Адзінкавыя: *кура́ль* 18; *курылка* 33; *дымка* 36; *дымаві́к* 42; *дымо́к* 44; *куро́лка* 60; *куро́дым* 61; *куроді́мка* 62.
Адсутнасць назвы: 46.

Насельнікі вадаёмаў і насякомыя

225. Я. н. мянтуз (*Lota lota*):
мяне́к 1-5, 8, 9, 11-17, 21-32, 35-41, 43; *мене́к* 47, 55;

мянтýз 6, 10, 18, 33, 34, 42, 44-46, 49, 50; *ментýз* 48, 51-54, 56-62;
мент 7, 19, 20.
Адзінкавыя: *мень* 19.

226. Я. н. унутраны паветраны мяшок у рыбы:
пузы́р 3-5, 10, 11, 15, 16, 18, 21, 22, 25, 28, 29, 33-35, 39-43, 45-47, 49, 50, 53-57, 61;
пухíр 2-2б, 6, 14, 19, 20, 30, 44;
дух 8, 9, 13, 23-25, 31, 32, 36-38, 48, 51, 52, 58, 60, 62; *душá* 17, 26, 27;
вóздух 1, 7, 12;
ля́скаўка 32, 60.
Адзінкавыя: *пуздэ́рак* 22. *мешóчок* 59.

227. Я. н. п'яўка (*Hirudinea*):
п'я́ўка 2а, 3, 5, 7-9, 11-15, 17-38, 40-50, 52, 53, 57, 59, 60, 62;
пля́ўка 1, 2, 2б, 6, 10, 16, 39, 55, 56, 61;
п'я́віца 4, 51, 54, 58; *пля́віца* 6.

228. Я. н. апалонік (хвастатая лічынка жабы):
апалóнік 1-2а, 17, 21-29, 37-39; *полóнік* 55, 59;
галавáч 2б-8, 10, 11, 13-15, 19, 30, 31, 34, 40, 43, 45; *головáч* 52, 53;
галавáсцік 12, 18, 20, 32, 33, 35, 42;
пpáнік 16, 36, 41, 42, 44, 46, 49, 50, 56;
пpáчык 47, 48, 57, 60-62;
крýцік 51, 58.
Адзінкавыя: *кія́нка* 9; *полóшык* 54.

229. Я. н. авадзень (*Oestridae, Hypodermatinae*):
авадзё́н 4-6, 8, 9, 11, 13, 17-28, 30-32, 34-38, 40-46; *вадзё́н* 10, 14, 15;
галадзё́н 2а, 7, 12, 16;
óвадзень 1, 50; *óводзень* 56;
вóвад 2, 2б; *óвад* 29, 33; *гóвад* 39; *óвод* 47, 48, 51-54, 57-62; *вóвод* 55.
Адзінкавыя: *абадзё́н* 3; *авадзéнь* 49.

230. Я. н. куслівая муха, якую баяцца коні (здрок) (*Gasterophilus intestinalis*):
стрóк 1, 2, 2б-4, 6, 8, 10, 13-16, 18, 20, 30, 31, 33-35, 45, 60, 62;
стракá 49; *строкá* 48, 52;
стрóка 57, 61;
сляпáк 2а, 5, 7, 9, 11, 12, 19, 21-24, 28, 29, 32, 36-45, 50; *слепáк* 47, 54-56, 58, 59;
слепня́к 51, 53;
сляпéц 17, 26, 27.
Адзінкавыя: *здрок* 25; *стракáч* 46.

231. Я. н. божая кароўка (*Coccinellidea*):
бóжа карóўка 2а, 2б, 4-7, 10-12, 14-16, 18-25, 27, 29-37, 33-35, 37-46, 49, 50; *бóжа корóўка* 54-56, 59; *бóга карóўка* 26; *карóўка* 32, 36; *бóжа корэ́wка* 53; *корэ́wка* 51, 52, 58, 60;
я́дзерко 1, 2, 3, 9, 17, 21; *едранéц* 8, 13;
пéтрык 57; *пэ́трык* 61, 62.
Адзінкавыя: *бóбрык* 28.

232. Я. н. страказа (*Odonata*):
страказá 2а, 3-18, 20-22, 24, 26, 27, 30-38, 40-46, 49, 50; *стрэкозá* 47, 48, 51, 52, 56, 57, 61;
бáбка 1, 2, 2б, 19, 23, 25, 29, 53, 54, 59, 60, 62;
кóнік 28, 39, 55, 58.

233. Я. н. матыль (матылёк):
матылёк 1, 2а, 4, 7, 12, 16, 22, 23, 30, 32-34, 43, 44, 49; *мотылёк* 52-56, 59, 61, 62;
матыль 2, 2б, 3, 5, 6, 9-11, 14, 15, 17-19, 24-29, 35, 36, 38, 39, 41, 42, 45, 46; *мотыль* 60;
матылка 8, 13, 31, 37; *мотылка* 47; *матылька* 21; *мотылька* 50;
бабка 20, 40, 48, 49, 51, 57, 58.

234. Я. н. вусень:
вусень 1-2б, 7, 10, 12, 14, 15, 23, 25, 28, 29, 44, 46; *гусень* 5, 8, 9, 13, 16, 20-22, 31, 32, 37-39, 48, 51, 52, 54, 58, 59, 60; *гусэнь* 61, 62;
чарвяк 6, 30, 34, 40, 41; *чэрвйак* 47;
гусяніца 3, 4, 11, 17-19, 24, 26, 27, 33, 35, 36, 38, 42, 43, 45, 49, 50; *гусеніца* 53, 55-57; *вусяніца* 1.
Адзінкавыя: *гусянка* 46.

235. Я. н. павуцінне:
павуціна 8-10, 13, 19, 22, 23, 32, 36, 42, 43, 49, 53, 57; *паўціна* 31, 56; *павуціньне* 37; *павуцінне* 59;
павуценье 1, 2, 7, 12, 17, 24-27, 29, 30, 33-35, 38, 41, 45, 46; *павуценне* 50-52, 54, 55, 58, 60-62; *паўценье* 28, 39, 44, 49; *паўценне* 47, 48; *павуценьё* 2а, 2б, 14-16;
павута 3, 4-6, 11, 18, 21, 40, 59;
павуць 20, 37.

236. Я. н. клоп (*Cimex lectularius*):
блашчыца 2а, 3-8, 11-13, 18-20, 30-37, 39-46, 49, 50; *блошчыца* 47, 48, 51-62;
плюска 1, 2, 2б, 9, 14, 15, 21, 22, 26, 28; *плюсква* 27;
блыха 10, 16, 23-25, 38;
клоп 17, 25, 29.

237. Я. н. блыха (*Pulex irritans*):
блыха 1, 2, 2б, 3-6, 8, 10, 11, 13, 18, 22, 23, 25, 29, 30, 56, 58; *блаха* 7, 9, 14, 17, 19, 21, 31, 32, 34-37, 39-46, 49, 50; *блоха* 47, 48, 52-55, 57, 59-62;
скочка 2а, 12, 15, 16, 20, 24, 38;
скакун 26-28.

238. Я. н. цвыркун (*Gryllus domesticus*):
сяршчок 1-3, 4-6, 8, 9, 11, 13-21, 23-25, 28, 29, 31, 33-42, 45, 46, 49; *свэршчок* 47; *свяршок* 10, 26, 27; *сярчок* 22, 32, 43; *свіршчок* 30, 44, 50, 56;
цвірыкус 53, 54, 58, 60;
цвіркун 7, 12, 48, 61, 62; *цвіргун* 57.
Адзінкавыя назвы: *свіршчашчук* 4; *шчыльняк* 39; *цвірычкін* 51; *цвіркус* 52; *конік* 55; *цырычык* 59.

239. Я. н. мурашнік:
*мурав*е*йнік* 1-2б, 5-9, 12-15, 18, 20, 22, 26, 27, 31-34, 38, 40, 44-46, 50, 53; *мурафейнік* 41; *муравэйнік* 57, 60; *муравельнік* 10, 37;
мурашнік 17, 23, 24, 29, 30, 35, 38, 42, 43, 49, 52, 56; *мурашнік* 5, 47; *мурашнік* 48;
муравей 11, 16, 19, 21, 25, 30, 36, 42; *муровей* 61; *муровэй* 54, 59, 62;
мураўё 28, 36; *мураўе* 39, 55.
Адзінкавыя назвы: *муравель* 3; *мурайіннік*; *меравіннік* 4; *капец* 13; *муравнік* 14; *мурашэчнік* 51; *мушоронка* 58.

Навакольныя з'явы

240. Я. н. бурбалкі на лужах у час вялікага дажджу:
бульбаткі 1, 2а, 9-12, 14-16, 18, 20, 25, 29, 33, 43, 46; *булбаткі* 26-28, 31;

бýльбаўкі 9, 35, 36, 38, 45, 47, 49, 50; *бýлбаўкі* 24; *бýлбачкі* 17, 21; *бýльбачкі* 39;
бýлькаўкі 23, 32, 51-54, 58, 60, 61;
бýлькі 55, 57, 59;
бýльбы 2, 2б, 4, 6, 8, 13, 28, 30, 48, 62;
бóлбаткі 5, 34, 40-42, 59;
жыды́ 39; *жыдóўкі* 54.
Адзінкавыя: *бýльбалькі* 22; *баўты́* 37; *жмýркі* 56.

241. Я. н. ледзяшы (доўгія кавалкі лёду, што звісаюць са стрэхаў зімой):
сасýлькі 2а, 8, 10, 12, 13, 15, 16, 20, 21, 23, 40, 42-46; *сосýлькі* 47;
сóплі 3, 5, 11, 14, 18, 39, 51, 54, 55, 57-62;
сaплякí 4, 6, 7, 9, 28, 30, 32-34, 36, 37, 49, 50; *соплекí* 48;
сушлякí 24, 26, 27, 38;
стрэ́лкі 1, 2, 2б, 17;
смаркачы́ 31, 41, 42.
Адзінкавыя: *сіслюкí* 19; *смактýшкі* 22; *мерзлякí* 29; *соскí* 52.

242. Я. н. вясенняя паводка:
развóдзье 1-2б, 4, 6, 7, 9-12, 14-18, 20-22, 24, 26, 27, 32, 33, 38, 39, 42, 50; *розвóдзье* 56;
развóддзе 54, 58;
павóдка 3, 5, 8, 13, 19, 23, 25, 28-31, 34-36, 40-44, 46, 49; *повóдка* 48, 53;
затóпа 37, 51, 52, 55, 57, 59.
Адзінкавыя: *павóдзье* 45; *потóпка* 47; *роскáлы* 61.
Адсутнасць назвы: 60, 62.

243. Я. н. глыбокая яма на рэчцы:
я́ма 1, 2, 2б, 3, 4, 6, 10, 12, 17, 18, 22, 24, 26, 27, 30, 31, 35, 36, 38, 42, 44-54, 56-62;
вір 2а, 5, 7, 11, 14-16, 21, 25, 28, 29, 33, 34, 40-42, 55, 59;
бýхта 8, 9, 13, 20, 23, 32, 43;
віхóр 19, 37.
Адзінкавыя: *вакнó* 39.

244. Я. н. палонка (прасечаная ў лёдзе адтуліна на рацэ, возеры):
палóнка 3, 4-9, 13, 18, 20, 23, 25, 28, 29, 31, 35-37, 40-43, 46, 49, 50; *полóнка* 47, 48, 51-58, 60-62; *палóмка* 19;
прóруб 1-2б, 10-12, 14-17, 19, 21, 22, 24, 26, 27, 30, 32-34, 38, 39, 44, 45, 59.
Адзінкавыя: *раўчáк* 4.

245. Напрасткі (ісці, ехаць):
напрасткí 3, 4-6, 8, 9, 11, 13, 14, 17-19, 23-31, 33-46, 50; *напросткí* 47, 51, 53, 55, 56, 59, 60;
прóсто 1-2б, 10, 12, 15, 21, 32, 48, 49, 52, 54, 58, 61, 62;
напрамкí 7, 16, 20, 22; *напрэмкí* 57.

246. На кукішкі (сесці):
на кýкішкі 1, 2, 2б, 7, 14-16, 20, 21, 26, 27, 31, 37; *кýркішкі* 22, 23, 33, 39. 59; *на кýркашках* 30, 34, 35, 36, 40-46, 49, 50; *на кýркошках* 51, 52, 57, 58, 60;
на кóкішкі 9, 10, 17, 24, 25, 28, 29, 32, 38; *на кóркашках* 47, 56; *на кóркішкі* 5;
на чýпачкі 2а, 6, 8, 11-13, 19; *на чýпаткі* 4.
Адзінкавыя: *на чóпаткі* 3. *на кýрпачкі* 18. *на чýчэпкі* 48. *на кýрчыкі* 55. *на пры́седкі* 61. *на карáчкі* 62.

247. Я. н. багністае балота:
дрыгвá 2а, 3-6, 8, 11, 12, 14, 16, 18-21, 23, 25,29, 33, 36, 44, 45, 47, 49, 52-54, 55, 56, 58, 60;
драгвá 13;
бáгна 3, 7, 10, 14, 15, 17, 18, 24, 26, 27, 31, 32, 35, 37-39; *бáдна* 9, 28; *бáгма* 43;

гра́зке бало́то 1, 2, 2б, 22; *гра́зко боло́то* 48; *гра́зкэ боло́то* 62; *гру́зке бало́то* 34, 40-42, 46, 50; *гру́зке боло́то* 51, 59; *гру́зкэ боло́то* 57, 61.
Адзінкавыя: *грузіна́, гру́зь* 51; *прогно́й* 54.

Сельская гаспадарка

248. Аб працэсе з'яўлення пылу і апылення жыта:
красу́я 2, 2б, 11, 17, 18, 24-31, 33-36, 38-46, 49, 50; *кросу́е* 51-61;
расу́я 1, 2а, 3-10, 12-16, 19-23, 37; *росу́е* 47, 48, 62.
Адзінкавыя: *рысу́е* 32.

249. Я. н. перыяд уборкі збожжа:
жніво́ 1, 2а, 3-7, 11, 12, 14, 15, 17, 18, 20, 24, 27, 29, 32, 33, 35, 38, 39, 44, 48, 56-59;
жні́во 2, 2б, 8-10, 13, 16, 19, 21-23, 25, 26, 28, 30, 31, 34, 36, 37, 40-43, 45-47, 49, 50, 51-55, 60-62.

250. Я. н. палоска, якую займае адна жняя:
заго́н 2, 2б, 6, 8, 9-11, 13-17, 20-24, 26-28, 30, 34-43, 45-51, 53-62;
по́стаць 1, 3, 5, 9, 19, 31, 52;
пало́ска 2а, 4, 7, 12, 18, 25, 29, 32, 33, 44.

251. Я. н. ніжняя частка снапа:
вузы́р 36, 43, 46, 50; *гузы́р* 2, 2б, 4, 5, 9, 14, 15, 21, 26, 27, 31, 37, 49, 51; *узы́р* 1, 4, 44, 56;
вузды́р 54, 61, 62; *гузды́р* 48; *узды́р* 33, 39, 47, 59;
вуздзе́р 53; *вузде́р* 60; *гуздзе́р* 52; *уздзе́р* 55;
сра́ка 2а, 5, 7, 8, 10-13, 17, 18, 20, 22-25, 28-31, 32, 34, 35, 38, 40-42, 45; *жо́па* 6, 16, 19.
Адзінкавыя: *ко́мель* 57.

252. Я. н. градка, на якой садзяць гародніну:
града́ 1-4, 6, 8-11, 13, 15-18, 21, 24, 26-28, 30-33, 35, 37, 38, 43-45, 56;
гра́дка 5, 7, 12, 14, 19, 20, 22, 23, 34, 36, 39, 40-43, 46-52, 54, 60-62;
заго́н 25, 29, 55, 57, 58, 59 .

253. Я. н. расткі ў прарошчаным насенні:
расткі́ 2, 2б, 3, 5, 10, 14, 18, 33, 35, 39; *росткі́* 52-60, 62;
храсткі́ 1, 2а, 4, 6-9, 11-13, 15-17, 20, 24-32, 34, 37, 38, 40-43, 45, 46, 49, 50; *хросткі́* 47, 48, 51, 61;
па́расткі 19, 21-23, 36, 44.

254. Я. н. часнок:
часны́к 1-6, 7-17, 19-27, 29-31, 33-46; *чосны́к* 47, 48, 54, 55, 59, 62;
часно́к 7, 18, 28, 32; *чосно́к* 51-53, 56-58, 61.
Адзінкавыя: *чо́снік* 60.

255. Я. н. мякаць гарбуза, дзе знаходзіцца насенне:
мя́со 1, 2, 2б, 4-6, 8-11, 13, 16, 17, 19, 22-27, 29, 31, 34-36, 38, 40, 41, 43, 45; *мня́со* 47;
кі́шкі 18, 30, 33, 37, 46;
вы́чаўкі 28, 39; *вы́чэўкі* 48, 51, 55, 58, 59; *ві́чэўкі* 57, 60-62;
вы́жсымкі 2а, 7, 12;
мя́каць 2б, 42, 44; *мйа́коць* 52-54;
кі́шчыны 50, 56.
Адзінкавыя: *кі́ршчыны, кры́шчыны* 49; *мязга́* 3.
Адсутнасць назвы: 14, 15, 20, 21, 32.

256. Я. н. шалупіны ад струкоў бабовых раслін, насення сланечніка:
лупаві́ны 3, 6, 10, 14-16, 20-23, 25, 37, 45, 49; *лупові́ны* 51-53, 57, 58, 60, 61; *лушпаві́ны* 7, 32, 33, 42, 44; *лушпові́ны* 47, 62;

лушпайкі 1, 2, 2б; *лупайкі* 2а, 12, 39; *лупаўкі* 54, 55; *лушпоўкі* 59; *лушчайкі* 30, 35;
лушчавіны 8, 9, 13, 36, 41, 43, 46, 50; *лушчавіна* 56; *лушчапіны* 5, 18, 19;
лупіны 4, 11, 17, 24, 26-29, 31, 34, 38, 48.
Адзінкавыя: *шалупіны* 40.

257. Я. н. адыходы пасля выціскання алею з тоўчанага ільнянога семя і канопляў:
макуха 4, 5, 11, 14-16, 21, 25, 29, 33, 36, 40, 49; *мокуха* 52; *макуха* 34, 41, 42, 44; *макух* 48;
мякіна 1, 2, 2б, 37; *мякінна* 6; *мекіна* 51, 53, 54, 58, 59;
жамёрыны 17, 24, 26, 27, 38;
жмых 2а, 7, 12, 20, 30, 32, 35, 43, 45; *жмыха* 3, 8, 10, 13, 18, 22, 23, 52;
жмыха 47; *жмуха* 9, 19, 46 50; *жмуха* 31, 57, 61.
Адсутнасць назвы: 28, 39, 42, 55.

258. Я. н. тытунь:
табак 1, 2а, 2б, 4, 6, 8, 10, 11, 13, 16-20, 22, 23, 26, 27, 30, 31, 35-37, 39-46, 49, 50; *тобак* 47, 48, 51-53, 55, 56, 58, 60; *табака* 34;
тытунь 9, 14, 15, 24, 38; *тутунь* 3, 5, 29; *тутун* 1, 2, 7, 12, 21, 25, 28, 32, 54; *тыйтюн* 61, 62; *тытун* 19; *цюцюн* 33, 56, 59; *тютюн* 57.

259. Як скажуць пра апрацоўку пасеваў бульбы акучнікам, сошкай:
абгорваць 2а, 7, 10, 19, 16, 20, 29, 34-36, 40-46, 49, 50; *обгорваць* 47, 48, 51-53, 54-56, 58;
обгорвать 57; *обгорваты* 61;
абганяць 1, 2, 2б, 9, 14, 15, 17, 19, 23-28, 32, 38, 39; *обгоняць* 59;
асыпаць 3, 4-6, 8, 11, 13, 18, 21, 31, 33, 37; *осыпаць* 53; *осыпаці* 60; *осыпаты* 62.

260. Я. н. застаронак (запоўненае снапамі збожжа месца ў гумне):
сарана 1-3, 7, 9, 12, 18, 20, 22, 24, 29, 31, 33, 36-41, 43, 45, 49; *сторона* 47, 48, 52, 55, 57-62;
прыстаранак 4-6, 8, 10, 11, 13, 17, 19, 21, 26-28, 30, 32, 34, 35, 42, 44, 46, 50; *прысторонок* 51, 53, 54, 56;
стоўб 14-16, 25.
Адзінкавыя: *старонак* 23.

261. Я. н. зерне найвышэйшай якасці, якое адлятае найдалей пры веянні:
семянное 1-3, 5, 6, 11, 17, 18, 20, 23, 26, 27, 31--35, 44; *семяннэе* 37, 39, 43, 45, 46, 49, 50;
семеннэе 47, 48, 51, 56, 57, 59, 61;
адборнае 7, 8, 10, 12, 13, 16, 21, 22, 24, 25, 29, 30, 38; *адборнэ* 41, 42; *одборнэ* 52-55, 58, 60;
першае 9, 14, 15, 19; *першэ* 62;
буйное 4, 28, 40.

262. Я. н. адыходы з насення траў:
зельe 1, 2, 2б, 26-29, 49, 56; *зелле* 47, 48, 52, 53, 58, 60; *зілле* 62;
пустазелье 19, 35, 44-46, 50; *пустозеле* 18, 21, 33; *пустозельё* 4; *пустозелле* 51, 52;
послед 2а, 3, 5-17, 20, 22-25, 30-32, 34-43; *послед* 54;
позадкі 55, 59; *позаддзе* 57; *озадкі* 61.

263. Я. н. час касьэння травы на сена:
сенакос 1, 2, 3-7, 9, 11, 12, 14-16, 18-22, 24, 25, 28-35, 36-40, 42, 43, 45, 46, 49, 50; *сенокос* 52, 56, 61; *сінокос* 62;
касьба 2а, 2б, 8, 10, 13, 17, 23, 26, 27, 41; *косьба* 47;
касавіца 35, 44; *косовіца* 48, 51, 53-55, 57-60.
Адзінкавыя: *касеня* 34.

264. Я. н. радок скошанай травы:
пакос 2а, 3-8, 11-13, 18-20, 22, 23, 28, 30-37, 39, 40-46, 49, 50; *покос* 47, 48, 52-54, 56, 60;

пракóс 1, 2, 2б, 9, 10, 14-17, 21, 24-27, 29, 38;
рад 51, 55, 57-59, 62.
Адзінкавыя: *вал* 39; *градóк* 61.

265. Я. н. пласт сена:
пярэ́чынак 2а, 4-9, 11-14, 18-21, 30-37, 40-46, 49, 50; *перэ́чынок* 56; *пэрэ́чынок* 47, 48, 51, 52, 58, 61;
пярэ́бірак 1, 10, 15-17, 22-27, 29, 38; *пэрэ́бірок* 53, 54, 59;
пласт 2, 2б, 57;
шчы́нак 3; *шчы́нок* 55;
шчын 28, 39.
Адсутнасць назвы: 60, 62.

266. Я. н. малая ўкладка сена на сенажаці:
капíца 3, 5, 8, 11-13, 19, 20, 23, 30-37, 40-46, 49, 50; *копíца* 47, 48, 51-53, 55-62;
капá 1-2б, 9, 10, 14-17, 21, 22, 24-29, 38, 39; *копá* 54;
кóпка 4, 6, 7, 18.

267. Я. н. вялікая ўкладка сена прадаўгаватай формы (на полі):
скірдá 1, 2а-4, 6-9, 11-13, 16-19, 21, 23-25, 27, 29, 30, 33, 35, 38-44, 47, 54, 57, 60, 62;
скíрда 10, 22, 26, 32, 46, 48-53, 56, 58, 61;
сцíртá 55;
сцíрта 2, 14, 59;
сцірдá 15, 28, 31, 36, 45;
сцíрда 5, 20, 34, 37.

268. Я. н. месца, дзе стаяў стог:
падóк 3, 4, 6, 8, 10, 13, 15, 18-23, 30-32, 34-37, 40-46, 49, 50; *подóк* 47, 48, 51, 56, 57, 62;
сцéжар 2а, 7, 9, 12, 14, 17, 24-29, 33, 38, 39, 52-55, 58-60; *стэ́жар* 61;
стагавíшчо 1, 2, 2б;
стóгавішчо 5, 11.
Адзінкавыя: *пóдзіно* 16.

269. Я. н. доўбня (палка з тоўстым канцом):
дóўбня 2а, 3, 5, 11, 12, 14, 17-20, 24, 26-29, 31-38, 40, 41, 43, 48-50, 51, 53, 54, 58;
даўбéшка 1, 2, 2б, 6-10, 13, 15, 16, 21-23, 25, 30, 39, 42, 44-46; *доўбéшка* 56, 57; *доўбэ́шка* 61, 62;
доўбэ́нька 47, 52, 55, 59, 60.
Адзінкавыя: *шля́га* 4.

270. Я. н. рыдлёўка (жалезная лапата):
лапáта 1, 2, 2б, 6-9, 10, 11, 13-16, 19, 20, 22, 23, 25, 29-31, 35, 36, 39, 42-46, 49, 50; *лопáта* 48, 51-53;
рыдлёўка 1, 2а, 3, 5, 9, 12, 17, 21, 24, 26-28, 32, 33, 38, 47;
ры́дзель 37, 41;
жалязня́к 4, 18; *жэлезня́к* 56, 61; *зелезня́к* 54, 55, 59, 60; *зэлэзня́к* 62.
Адзінкавыя: *жаля́зка* 34; *шýфля* 40; *зáступень* 57; *грыблёўка* 58.

271. Я. н. дзяржальна рыдлёўкі:
чаранóк 1-2б, 6-10, 12-23, 25-30, 32-37, 40-43, 44-46, 49, 50; *чэрэнóк* 47, 51-54, 56, 59;
рýчка 24, 38, 39, 48, 55, 57, 60, 62;
чэ́ран 3-5, 11, 31; *чэ́рань* 43;
дзержáк 54, 56; *дэржáк* 48, 61.
Адзінкавыя: *трóнак* 42; *дзержáло* 58.

272. Я. н. матыка з зубцамі:
матыка 2, 15-17, 21, 22, 24-29, 32, 38; *мотыка* 47, 55, 59;
гáчка 1, 2а, 3-7, 9, 11, 12, 18-20, 30, 31, 33, 34, 36, 40, 41, 44-46, 49, 50, 56;
драпáч 8, 13, 35, 50; *дрэпáч* 60, 61;
дрáпка 10, 23;
дрэ́бці 2б; *дрáпці* 50;
капаніца 37, 43;
кóпочка 48, 51-54, 58; *капáчка* 39; *капáч* 14;
клюка 57; *ключка* 62;
трохзубка 42, 56.
Адзінкавыя: *трохлáпка* 46.
273. Я. н. матыка без зубцоў:
гáчка 2б, 3, 4, 5, 7, 9, 11, 18, 19, 24, 29, 30, 31, 33, 35, 36, 38, 42, 43, 45-47, 49, 53, 54, 56, 58;
гáк 34, 40, 41;
гáка 48, 50, 51;
матыка 1, 2, 10, 14, 15, 17, 22, 23, 25-28, 37; *мотыка* 52, 55, 59;
цяпка 2а, 12, 20, 44;
асыпáчка 4, 5, 11;
сáпка 21, 57;
капáч 6, 8, 13, 32; *капáчка* 39.
Адзінкавыя: *сéчка* 16; *óсыпка* 60; *ключка* 61; *грасыwка* 62.
274. Я. н. драўляныя вілы:
вілы 2а, 3-7, 9, 10, 11, 12, 18-21, 23, 30-36, 40-47, 53;
вілкі 1, 2, 2б, 22; *вілка* 49;
вілкí 55, 59-61;
сахóр 2б, 8, 13-17, 24-29, 37-39, 50; *сохóр* 48, 51, 54;
соховілы 56, 58, 62; *суховілкі* 52; *соховілкі* 57.
275. Я. н. жалезныя вілы:
вілы 2а, 3-27, 29-48, 50, 51, 53, 54, 56-58;
вілкі 1, 2, 2б; *вілка* 49, 52;
вілкí 28, 55, 59-62.
Адзінкавыя: *сахóр* 2б.
276. Я. н. аброць:
вóбруць 1, 2, 2б, 10, 11, 15, 16, 18, 22, 23, 34, 35, 46; *óбруць* 4, 5, 24, 33, 37, 38, 42; *вóбрыць* 2а, 6, 17, 19, 25-27, 30, 36, 40, 41; *óбрыць* 28, 45, 48, 50, 51, 55, 59;
абрóць 39; *обрóць* 47, 56; *обрыць* 57;
вуздзéчка 12, 20; *уздзéчка* 3, 14, 31, 42, 43, 45, 49; *вуздэ́чка* 7-9, 13, 21, 29, 32, 52-54, 58, 60-62; *уздэ́чка* 44.
277. Я. н. жалезнае прыстасаванне для кілзання каня (у аброці):
цуглі 2-2б, 4, 8-10, 12-17, 20, 21, 25-30, 32, 33, 35, 40, 42, 44; *цунглі* 3;
кéлзы 7, 18, 19, 22-24, 31, 36-39, 42, 45-51, 53, 54, 58, 61; *гéлзы* 41; *кілзы* 62;
кáлзы 49, 52, 56, 59;
келзáнё 5, 11;
вандзіло 1; *вандзідло* 6; *вяндзідло* 34.
Адзінкавыя: *дзуглы* 57; *кóзлы* 55; *вуздзі* 60.
278. Я. н. званочкі, якія надзявалі на шыю запрэжанаму каню (шамкі):
шалестуны 3, 5, 6, 11, 18, 30, 35, 36, 44, 45; *шэлестуны* 57, 60, 61; *шэлэстуны* 48, 62;

шалястунэ́ 4; *шалясту́нікі* 12; *шаластуны́* 34; *шаляхтуны́* 42, 45;
шастуны́ 1, 15, 16, 20, 22, 23, 32, 51, 54, 55, 57-59; *шастунэ́* 8, 13;
шамкі́ 17, 25-29; *шамке́* 10;
званкі́ 2-26, 7, 19, 21, 24, 31, 33, 37-43, 46, 49, 50; *звонкі́* 47, 53, 56.
Адзінкавыя: *шалгунэ́* 9; *бубе́нчыкі* 14; *ша́стаўкі* 15.

Чалавек

279. Я. н. чалавек, які саромеецца чаго-небудзь, чырванее, калі кажа што-небудзь:
стыдлі́вы 2а, 5, 8-10, 12, 13, 16, 19-21, 28-37, 39-54, 56-58, 60, 61;
сарамлі́вы 1, 3, 7, 11, 14, 15, 18, 22, 23; *сорамлі́вы* 62;
сарамя́жлівы 2, 2б, 17, 24-27, 38; *сорамя́жлівы* 55; *сарамя́злівы* 4, 6.
Адзінкавыя: *стыда́* 59.

280. Я. н. чалавек, які пазбягае людзей:
бязлю́дны 1, 3, 10, 15, 17, 18, 21-29, 34, 38; *безлю́дны* 53, 54; *бэзлю́дны* 47, 48, 61; *нялю́дны* 2, 2б, 4, 9, 16, 40; *нелю́дны* 52, 58;
бязлю́днік 6, 7, 19, 43, 44; *безлю́днік* 51;
нелюдзі́мы 2а, 5, 12, 14, 31, 33, 35, 39, 42, 45, 46, 50, 56;
дзі́кі 8, 11, 13, 20, 30, 32, 36, 37, 41, 45, 49, 55, 57, 59, 60, 62.

281. Я. н. чалавек, які часта маўчыць:
маўклі́вы 1, 2а, 4, 5, 7, 9, 10, 12, 14, 15, 17, 19, 20, 22-25, 29-38, 40-43, 45, 49; *моўклі́вы* 55, 56, 60, 62;
маўчлі́вы 6, 11, 18, 21, 26-28, 39, 44, 46, 50; *моўчлі́вы* 48, 52-54, 57, 58, 61, 62;
ваўкава́ты 3, 8, 13; *воўкова́ты* 47;
немы́ 2, 2б.
Адзінкавыя: *манцю́к* 16; *моўчу́н* 39; *пону́ра* 51; *нехоро́шы* 59.

282. Я. н. чалавек, які хлусіць:
муце́ль 4, 6, 11, 18, 19, 20, 30, 31, 34-37, 40-46, 49-53, 56, 57;
муця́р 33, 47, 48; *мута́р* 58;
муцю́н 60, 61;
му́ця 60, 62;
махля́р 1-2б, 8, 9, 13, 16, 17, 25-27;
маню́к 24, 38; *манцю́к* 10, 15, 21-23, 29;
манту́н 39, 54, 59;
мане́ 24, 38, 39, 59; *манё́* 55;
брагу́н 7, 32;
абма́ншчык 2б, 12.
Адзінкавыя: *лгар* 3; *лгач* 5; *ману́н* 14; *ілгу́н* 28.

283. Я. н. рабаціння (маленькія плямкі на твары):
вясну́шкі 1-3, 5-10, 12-20, 23-28, 30, 32, 33, 37, 38, 40, 44-46, 49; *вэсну́шкі* 48, 60; *васну́шкі* 51, 53-55, 59; *весну́шкі* 61; *вяснюшкі* 21;
рабаце́не 4, 11, 22, 29, 31, 34, 35, 39, 41, 46, 50; *рабоце́нне* 47, 52; *работэ́нне* 62; *рабоце́нё* 56; *рабоце́ні* 58; *рабуты́нне* 57;
канапу́шкі 36, 42, 43.
Адзінкавыя: *ластовэ́нне* 60.

284. Я. н. парушына (тое, што запарушыла вока):
церусі́на 2а, 3, 8, 9, 11-18, 21, 23, 31, 32, 37, 43, 45, 51-53; *цярусі́на* 22; *тэрусі́на* 48, 61;
парушы́на 1, 2, 2б, 4-6, 9, 10, 19, 25-30, 33-36, 39-42; *порушы́на* 54, 55;

парусіна 24, 38, 59;
смяціна 44, 46, 49, 50; *смеціна* 47, 56-58, 60; *сметына* 62.

285. Я. н. скіўіцы:
сківіцы 2а, 3, 8, 12, 13, 16, 18, 23, 25, 34, 36, 37, 39-43, 46, 47, 49, 50, 52-55, 59-61; *сківіца* 31, 45, 48, 51, 56-58;
пашчэнкі 1, 2б, 7, 10, 26, 27, 29, 32; *пашчэнка* 9; *пашчэнькі* 17, 22, 24, 38; *пашчэмкі* 19-21; *пашчэнгі* 28;
пашчанкі 5, 14, 15;
пашчакі 6, 30, 33, 35; *пашчака* 4, 11; *пашчыкі* 44.
Адзінкавыя: *шчэлесть* 62.

286. У валасах на галаве (перхаць):
чашуя 5, 6, 10, 11, 18-20, 30, 31, 33-37, 40-43, 45, 46, 49, 50; *чэшуя* 47, 48, 51, 52, 56-58, 60-62;
перхаць 1, 2, 2б, 8, 13, 17, 25-28, 32, 39; *перхоць* 55; *перхець* 53;
кашута 2а, 3, 4, 7, 9, 12, 14-16, 22-24, 29, 38;
парха 21; *паршы* 44, *паршы* 59, *пархі* 2б.
Адзінкавыя: *пархоць*, *пархоч* 54.

287. Я. н. стрэмка:
дзерава 4-6, 11, 18, 30, 33-37, 40, 42, 43, 45, 46, 49, 50; *дзерэво* 51-56, 58, 59; *дерэво* 57; *дэрэво* 47, 48, 61, 62;
страмяк 1, 2, 2б, 3, 7, 14, 16; *страмляк* 8, 13, 20, 24, 38;
страмяка 10, 15, 22, 23;
стром 1, 9, 21;
стромка 28, 29;
стрэмка 2а, 12, 20, 32;
застрамка 17, 25-27, 31, 44.
Адзінкавыя: *залоза* 19; *стрыжань* 41.

288. Я. н. пухір на скуры, напоўнены вадкасцю:
вадыр 2-3, 5-7, 10, 11, 12, 14, 18-20, 22, 23, 25, 30-32, 35, 37;
вадзянік 28, 29, 34, 36, 39, 43-46, 49, 50; *водзенік* 55, 56, 59; *водэнык* 61, 62;
пухір 4, 8, 9, 13, 15, 21, 33, 47, 48; *пукір* 51;
пузыр 52, 58;
мазоль 17, 24, 26, 27, 38, 42; *мазоль вадзяны* 1, 16;
мазыль 40, *музыль* 41, 53.
Адзінкавыя: *водзянка* 54.

289. Я. н. ступня:
ступня 41-43, 46, 49, 50, 52, 56, 60;
ступня 21, 35;
ступень 3, 23, 32, 34, 36, 39, 44, 45, 47, 54, 57, 62;
ступа 4, 5, 7, 9, 11, 15, 18, 19, 22, 30, 31, 33;
ступак 1, 2, 2б, 17, 24, 28, 37, 38; *ступяк* 26, 27;
падэшва 2а, 6, 8, 10, 12, 16, 25, 29, 40;
падошва 13; *подошва* 48, 51, 53, 58; *пыдошва* 55, *подошва* 59.
Адзінкавыя: *стопа* 14.

290. Як кажуць на чалавека з пакалечанай нагой:
кульгавы 1, 2, 2б, 3-6, 7, 9-17, 19-30, 33-35, 37-39, 42-45, 47, 48, 56, 58, 59, 62;
клыбаты 2а, 6, 8, 18, 31, 32, 36, 40, 41, 46, 49-54, 57, 59, 60, 61; *клубаты* 42.
Адзінкавыя: *крывы* 55.

291. Я. н. мыліца (падпорка пад руку, калі чалавек кульгае):
кастыль 1, 9, 14, 22, 31, 34, 35, 37, 44-46, 50; *костыль* 47, 51, 56, 57, 59, 62; *каштыль* 2, 6, 8, 10, 13, 16, 17, 21, 24, 25, 29, 32, 38, 39, 43; *коштыль* 52-55; *коштэль* 60; *кош-туль* 61;
куля 2а, 3-5, 7, 11, 12, 18, 19, 33, 41, 42, 48;
кульбака 23, 30, 40; *кульба* 20;
мыліца 2б, 14, 15, 26-28, 49; *міліца* 58.
Адзінкавыя: *куляса* 36.

292. Я. н. незаплеценыя валасы:
валасы 1-16, 19-23, 25-28, 30-32, 35-37, 43, 44;
косы 17, 18, 24, 29, 33, 34, 38-42, 45-62.

293. Я. н. сляды поту, слёз на твары:
рагі 2а, 6-8, 10, 12-15, 17, 21-24, 26, 27, 30, 32, 37, 38; *рагі* 1, 3-5, 9, 11, 16, 18, 25, 29;
пацёкі 2, 2б, 20, 31, 33-36, 40-45, 49; *поцёкі* 47, 51,52, 56, 58; *потёкі* 61;
дзягі 19, 28, 39, 46, 48, 50, 53, 54, 56, 57, 59.
Адзінкавыя: *пасы* 55; *заеды* 60.
Адсутнасць назвы: 62.

294. Я. н. малярыя:
ліхарадка 2а, 3-8, 10-15, 18-24, 30-32, 34-36, 38, 40-45, 49; *ліхорадка* 56;
трасца 1, 2, 2б, 9, 16, 17, 25, 27-29;
шохля 33, 37, 39, 46-48, 50, 54, 55, 57, 59, 61; *шэхля* 51-53, 58, 60, 62.
Адзінкавыя: *ліхо* 26.

295. Я. н. астма:
задышка 1-6, 10-12, 16-19, 21-32, 35-38, 40, 41-43, 45, 47-52, 53-58, 60-62;
удуха 8, 9, 13-15, 33, 59;
удушша 44, 52; *удушля* 46; *удушлівыя* 33;
асма 7, 20, 34, 39.
Адзінкавыя: *сапавіца* 41.

296. Я. н. жаўтуха:
жаўтуха 1, 2а, 4-7, 11, 12, 16, 19-21, 25, 28, 29, 33, 37, 39, 40, 43, 45, 46, 49, 50; *жоўтуха* 51-54, 56, 57; *жолтуха* 61; *жэўтуха* 62;
жаўтуха 10, 17, 24, 26, 27, 38;
жаўцюха 30, 31, 34-36, 41, 42, 44; *жоўцюхі* 58;
жаўтачка 2, 2б, 3, 8, 9, 13-15, 18, 22, 23, 32; *жоўтачка* 55, 58, 59.
Адзінкавыя: *жоўтлішча* 60.

297. Я. н. адчуванне пякучага болю ў страваводзе (пякотка):
пякотка 2а, 4, 6-8, 11-13, 18-20, 26, 27, 30-37, 40-46, 49, 50; *пекотка* 56;
пеката 9, 10; *пекатка* 21; *пеката* 16;
пячайка 1, 2, 2б, 3, 5, 17, 24, 25, 28, 29, 38, 39; *печайка* 57; *пэчайка* 47, 48, 51, 52, 54, 58-62;
пачайка 55;
жога 14, 15, 22, 23, 53.

298. Я. н. сястра мужа:
залоўка 2-3, 7-15, 18, 20, 21, 30-35, 37, 40-42, 44-46, 49, 50; *золоўка* 47, 48, 51, 56-58, 61;
зовіца 52-55, 59, 60, 62;
залавіца 1, 4, 5, 16, 17, 22-26, 28, 29, 38; *залувіца* 6, 19, 27, 36, 43; *залвіца* 39.

299. Я. н. калыска, якую бралі на поле:
калубель 1-5, 11, 12, 14, 15, 18, 23, 45; *колубель* 53-55, 59; *колубэль* 58, 60-62; *кулубэль* 52;

кулобéль 56; *калюбéль* 20, 30, 34, 37, 40-42; *колюбéль* 57; *калыбéль* 28, 35; *кальбéль* 10, 16, 22, 39; *кульбéль* 44; *калабéль* 21;
калы́ска 8, 9, 13, 17, 24-27, 29, 32, 33, 38; *колы́шка* 47, 48;
лу́бка 6, 7, 19, 36, 42, 43, 46, 49-51.
Адзінкавыя: *карóбка* 31; *кошэ́ль* 58.

300. Я. н. гарбар (той, хто апрацоўвае скуры):
шку́рнік 2а, 3, 6-8, 12-15, 17, 19, 20, 24, 26, 27, 38, 43, 44, 48, 51, 52, 58;
шкурадзёр 1, 2, 2б, 30, 31, 35, 37; *шкуродзёр* 47, 60; *шкуродёр* 61, 62; *скурадзёр* 4;
шкурáт 21, 28, 32, 33, 39, 54, 55, 59;
чымбáр 34, 40, 41.
Адзінкавыя: *гарбáр* 18; *каналу́п* 37; *бóйшчык* 42; *шкуля́р* 53; *лупэ́ка* 57; *шкурáтнік* 60.
Адсутнасць рэаліі: 5, 9-11, 16, 22, 23, 25, 29, 36, 45, 46, 49, 50, 56.

301. Я. н. нязжаты пасмык жыта, які пакідалі на полі пасля заканчэння жніва:
казá 2а, 3-9, 11-13, 18-20, 30-37, 40-46, 49, 50; *козá* 48, 51-54, 56-58, 60-62;
барадá 1, 2, 2б, 10, 14-17, 21-29, 38, 39; *бородá* 47, 55, 59.

302. Я. н. уваходзіны (свята, якое спраўляюць з прычыны пераезду ў новую хату):
ухóдзіны 1-46, 49, 50, 52, 54, 56, 59; *хóдзіны* 55;
ухэ́шчыны 53; *ухэ́шчына* 60, 62; *ухóшчына* 61; *ухóдчына* 47, 48;
улáзіны 51, 58; *улáзыны* 57.

303. Я. н. шчадрэц (свята, якое спраўляюць 13 студзеня):
шчóдра 1, 6, 10, 14, 18, 21, 30, 34, 35, 37, 40, 46, 50-53, 60, 61; *шчóдры* 3, 5, 31, 45, 54, 57, 59; *шчóдрая* 32; *шчóдрае* 39; *шчэ́дрыя вечарá* 2а, 7, 12; *шчóдрыя вечарá* 8, 9, 13, 20; *шчóдрыя дні* 19, 36, 43;
шчóдрык 4, 11, 42, 44, 55, 58;
шчадру́ха 15, 33, 49; *шчэдру́ха* 47; *шчодру́ха* 48, 56, 62;
шчадрэ́ц 2, 2б, 17, 16, 22-29.
Адзінкавыя: *шчадры́нцы* 38; *Багáта Калядá* 41.

304. Я. н. Вялікдзень:
Вялі́кдзень 2-3, 6, 11, 12, 14, 15, 18, 19, 20, 21, 25-30, 32, 33, 35-37, 40-43, 45; *Велі́кдзень* 56; *Валі́кдзень* 59; *Велі́кдэнь* 57; *Вэлі́кдэнь* 47, 48; *Вэлы́кдэнь* 62;
Вялі́кане 7, 24, 38; *Вялі́канё* 4; *Валі́конне* 51-54; *Велі́конне* 61; *Вялі́кадне* 44;
Пáска 1, 5, 8, 10, 13, 16, 22, 23, 31, 34, 39, 46, 49, 50, 55, 58, 60.
Адзінкавыя: *Вялькáнец* 9.

Хатняя гаспадарка

305. Я. н. бакавая частка ў праёме дзвярэй:
вушáк 2а, 3, 6-8, 10, 12, 13, 15-17, 20-29, 36-39, 55, 59; *ушáк* 1, 2, 2б, 5, 9, 14, 32, 33, 47, 48;
праўшня́к 4, 11, 18, 19, 30, 31, 35, 42-46, 49, 50; *проўшня́к* 56, 61; *прэўшня́к* 51-54, 58, 60, 62; *прыўшня́к* 34, 40; *пруўшня́к* 41, *прóўшэнь* 57.

306. Я. н. лесвіца:
драбі́ны 1, 2, 2б, 7, 15-17, 24-27, 38, 39, 54, 55, 59, 60; *драбі́на* 2а, 3-6, 8-14, 18-21, 23, 29-37, 40-52, 56;
страмі́ны 52, 53, 58; *страмі́на* 62;
страбі́ны 57, 61;
лéска 22, 28.

307. Я. н. праход у печ:
пéлюсці 1, 2, 2б, 4-6, 9, 11, 14, 15, 17, 18, 24-27, 30, 34, 35, 38, 40; *пéлюсць* 3, 8; *пéлюсце* 33; *пэ́люсце* 47; *пéлюсця* 10, 16;
вýсце 36, 41, 44, 46, 51, 55, 56; *вýсцё* 39; *вýсця* 50; *вýсці* 45, 49, 59; *ýсце* 43, 48, 53, 57; *ýсці* 42; *ýсте* 61, 62; *гýсце* 52, 54, 58, 60;
сóлам'е 2а, 12, 13, 31, 37; *сóлам'ё* 7, 21; *сóлам'я* 19, 20, 22, 23, 32;
чалéснік 28, 29.

308. Я. н. месца ў печы, дзе гарацьдровы:
чарэ́нь 11, 19, 30, 33-36, 40-46, 48-54, 56-58, 60, 62;
чарэ́н 5, 18, 28, 29, 39, 55, 59, 61;
чарóн 2б, 17, 24-27, 38, 47;
ток 1-2а, 6-10, 12-16, 20-23, 31, 32, 37;
под 3, 4.

309. Я. н. верхняя частка ўнутры печы:
паднябéнё 1, 2, 2б, 4-6, 8, 10, 11, 13, 21, 23, 33; *паднябéня* 26, 27, 35, 36; *паднябéнья* 20; *паднябéне* 17, 30, 31, 34, 40-42, 43-46, 49, 50; *паднебéнье* 24, 38; *поднебéнне* 47, 48, 51, 52, 53, 56; *поднебéнне* 58; *пуднебéнне* 57; *поднэбэ́нне* 61; *пыднебэ́нне* 55, 59; *піднебэ́нне* 60; *піднэбэ́нне* 62;
скляпéнё 2а, 3, 9, 14, 18; *скляпéне* 7, 22, 25, 28, 32, 37, 39, 42; *скляпéнье* 29; *скляпéнне* 54; *скляпéня* 16, 19; *падскляпéнё* 15.
Адзінкавыя: *поддэбэ́нне* 47; *склеповáнне* 52; *нéбо* 53.

310. Я. н. прыпечак:
прыпек 2, 2б-5, 8, 10-14, 17, 18, 20-25, 27-29, 32, 37-41, 43, 44, 46, 49, 54, 61; *прыпяк* 1, 2а, 6, 7, 9, 15, 19, 30, 31, 35, 36, 42, 45, 50; *прыпэк* 60, 62; *прыпак* 55, 59;
прыпечак 16, 26, 33, 34; *прыпечок* 47, 48, 51, 53, 56, 57; *прыпэчок* 52, 58, *прыпачок* 59.

311. Я. н. ямка збоку печы, дзе сушаць што-небудзь:
пячóрка 2-7, 8, 10-15, 16-20, 24-27, 2930, 32-34, 37, 38, 41, 42, 44-46, 49, 50; *печóрка* 56; *пячýрка* 9, 21, 22, 28, 31, 35, 36, 39, 43; *печýрка* 48, 51; *пэчýрка* 47; *пачýрка* 59; *пачýра* 55; *кóпка* 54, 57; *кóбка* 61; *кéпка* 53, 60; *кэ́пка* 58; *кéбка* 62;
я́мка 1, 7, 15, 23, 40.
Адзінкавыя: *прымýрок* 52.

312. Я. н. выступ на коміне, на які кладуць запалкі ды іншыя дробныя рэчы:
прымýрак 2, 2а, 2, 7, 9, 11, 12, 16, 18, 21, 46; *прымýрок* 48, 51, 52, 53, 54, 56, 57, 60-62; *прымóрок* 58;
камінóк 2б, 6, 8, 10, 13, 17, 19, 22-24, 26, 27, 30, 31, 33-36, 38, 40, 41, 43-45, 49, 50; *камíнак* 14, 15; *комíнок* 53;
кóмінак 1, 4, 20, 29, 32, 37;
каптýр 42, 28, 39.
Адзінкавыя: *мýрок*, *на мýрку* 5; *на дóшцы* 25; *лíштвачка* 29; *комінэ́ц* 47.
Адсутнасць назвы: 55, 59.

313. Я. н. прамежак паміж печкай і сцяной, куды кладуць рэчы на прасушку:
запéчак 2, 2б, 13, 30, 31, 34, 35-37, 40, 42, 45, 46, 50; *запéчок* 52, 53, 59, 61, 62;
зáпечак 2а, 3, 5-7, 11, 12, 18-21, 33, 43, 49; *зáпечок* 48, 51, 54, 56-58, 60; *зáпэчок* 47;
зáпек 1, 8; *зáпяк* 4;
прамýда 14, 15, 17, 25-27, 29, 32;
лю́хта 9, 10, 16, 23, 45; *лю́фты* 22.

Адзінкавыя: *падпе́чак* 24; *лясу́ра* 39; *ляпе́чак* 41; *пры́печок* 55.
Адсутнасць назвы: 28.

314. Я. н. дзяржанне ў качарзе:
чарано́к 1-2б, 6-10, 12-14, 16-23, 25, 29, 30, 32-34, 36, 37, 39, 43, 44; *чэрэно́к* 48, 55;
чэ́ран 3-5, 11; *чэ́рань* 43;
во́жах 15, 24, 31, 35, 38, 40-42, 45, 46, 49, 50; *о́жах* 28, 47, 56, 57, 59, 61;
тро́нак 26, 27; *тро́нок* 52-54, 60, 62; *тро́нка* 58.

315. Я. н. месца каля печы, дзе стаяць вілы, качарга:
качаргéшнік 1-6, 8, 9-11, 13-26, 28-38, 40-43, 45, 46, 49, 50; *кочэргéшнік* 51, 58; *качарǵéшнік* 9, 27; *качаргэ́шнік* 34; *кочэргэ́шнік* 56; *качаржэ́шнік* 19;
качарэ́жнік 39, 44; *кочэрэ́жнік* 52-55, 57, 59, 60; *кочэрэ́жнык* 62; *кочэру́жнік* 61;
памяльні́к 7, 12; *помэльні́к* 47, 48.

316. Я. н. прыстасаванне, пры дапамозе якога раней здабывалі агонь:
крэ́сіво 1-6, 8-13, 15-18, 20-22, 24-30, 32-41, 43-50, 55-57, 59, 60;
крэ́сідло 7, 31;
краса́ло 14, 23; *крэса́ло* 51, 52, 58;
• *крэсíло* 53, 61;
крэ́сіло 42.
Адзінкавыя: *крэ́сліво* 19; *во́гніво* 54; *сэчы́ло* 62.

317. Я. н. аднастворкавыя маленькія варотцы для праходу (весніцы):
калі́тка 1, 4, 5, 13, 15, 16, 18, 19-23, 32, 35, 37, 41, 42, 46, 51, 56, 60, 61;
бра́мка 2а, 2б, 7-10, 12, 17, 24-27, 29, 30, 39, 44, 55;
ве́сніцы 2, 11, 33, 38, 45; *ве́снічкі* 2б, 14, 40; *ве́шнічкі* 6; *ве́сначкі* 34; *ве́шніца* 36; *ве́сніцкі* 30;
варо́тцы 28, 31, 42, 43, 49; *варо́тца* 3, 50; *воро́точка* 47;
дзве́рцы 54, 59; *две́рцы* 57; *двэ́рца* 52, 58, 62; *двэ́рчыкі* 48.
Адзінкавыя: *фо́ртка* 53.

318. Я. н. вялікія двухстворкавыя вароты для праезду:
варо́ты 30, 35; *варо́та* 1, 2а, 3, 13, 15-17, 20-22, 24-29, 31-33, 37, 38, 40, 43, 44, 46, 50;
воро́та 47, 48, 51-58;
ве́сніцы 2, 5, 11, 18, 19, 34, 45; *ве́шніцы* 6, 41; *ве́шніца* 36, 42; *ве́снікі* 2б, 14;
бра́ма 4, 7-10, 12;
дзве́ра 23, 39, 49, 59; *дзвэ́ра* 60; *двэра* 61, 62.

319. Я. н. кросны (ткацкі варштат):
вярста́т 2а, 4, 8-10, 12-19, 21-27, 29, 31, 37, 38, 40, 41, 43; *варста́т* 1, 2б, 42, 55, 59;
верста́т 2, 32, 56, 57, 61; *вэрста́т* 48;
вярста́ць 44, 46, 49, 50; *вэрста́ць* 52, 60; *вэрста́ть* 62;
кро́сны 20, 34; *кро́сна* 3, 5-7, 11, 30, 33, 35, 36, 45;
стаў 28, 39, 51, 52-54, 58.
Адзінкавыя: *верста́к* 47.

320. Я. н. палавік:
палаві́к 1-4, 6, 8-10, 12-16, 18-20, 23, 30-34, 36, 37, 39, 40-46, 49, 50; *полові́к* 47, 51, 53, 56, 59; *половы́к* 62;
хо́днік 5, 11, 17, 22, 24-29, 35, 38, 48, 52, 54, 57, 58, 59, 60, 61.
пола́тнік 55; *ла́тнік* 61.
Адзінкавыя: *палау́нік* 21.

321. Я. н. шнурок для крыжыка, медальёна:
шнурóк 1, 2, 2б, 3, 8, 9, 11, 13, 18, 19, 21, 24, 31, 33, 36, 37, 38, 42-46, 48, 50-52, 55, 58, 59; *тасьмá* 10, 14, 15, 17, 26, 27; *цесьмá* 53; *тасёмка* 16, 25, 29, 32, 57; *цясёмка* 2а, 7, 12, 20, 22, 23, 30, 34, 35, 40, 41, 49; *цесёмка* 54, 56;
жы́чка 4, 5, 28, 39;
стýжка 6, 47;
гíчка 61, 62.
Адзінкавыя: *матузóк* 53; *нíтка* 60.

322. Я. н. боты (абутак з халявамі):
бóты 1-2а, 3-7, 8-12, 13-32, 34-46, 49, 50;
чóбаты 33; *чóботы* 47, 48, 51-53, 54-62;
сапагí 2а, 7, 12; *сопогí* 53.

323. Я. н. цеста для закваскі, пакінутае ў дзяжы:
заквáска 1-4, 6, 8, 9, 11-13, 16-20, 24-27, 30-39, 42-46, 48-54, 56, 58, 60, 62;
рóшчына 7, 10, 14, 15, 22, 23, 28, 47, 55, 57, 59, 61;
рашчы́на 5, 21, 29, 41; *расчы́на* 40.

Стравы

324. Я. н. ацеслівы (блага выпечаны) хлеб:
сыры́ 2а, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 12, 14, 18, 20, 28, 29, 31, 35, 39, 41-43,45-47, 50, 51, 53, 54, 56, 58, 60-62;
сыравáты 7, 13, 30, 33; *сыровáты* 48, 49, 52, 55, 57, 59;
ацéслівы 2, 2б, 15-17, 21-27, 32, 38; *ацéсліваты* 1;
цеставáты 30, 34, 40; *цéставаты* 4;
лíпкі 19, 36, 37, 44.
Адзінкавыя: *цéсцены* 11. *закáлец* 9.

325. Я. н. бохан хлеба:
бýлка 1-2б, 6, 12, 14-16, 18, 22, 24, 25, 30, 33, 38, 44, 46, 48, 51-55, 59, 62;
бахáнка 8-10, 13, 17, 26-29, 32, 37, 39, 43, 45, 49; *бохáнка* 50, 57, 61; *бухáнка* 21, 56, 58, 60;
бóхан 3-5, 7, 11, 19, 23, 31, 34-36, 40-42, 47.

326. Я. н. печыва з хлебнага кіслага цеста, што пякуць на скаварадзе:
скаварóднік 2, 16, 24-29; *скаварóннік* 2б, 17, 38; *сковорóднік* 55, 57, 59; *сковорэ́днік* 52-54, 60; *сковорóднык* 61; *сковоры́днык* 62;
ляпёшка 2а, 15, 32, 33, 36; *ляплёшка* 6, 49, 50; *лепёшка* 48, 51, 56, 58;
пы́шка 12, 18-20, 30, 31, 35, 37, 41-43, 45, 46 ;
падпóланка 4, 5, 11;
падпалóнак 1; *подполóнік* 47;
паламя́нка 2а, 7, 13; *падпаламя́нка* 3;
прасня́к 22, 23, 33, 34, 40; *праснáк* 35;
бóнда 8-10, 13, 21;
рашчы́ннік 20, 37.
Адзінкавыя: *палóмнік* 14; *полóнік* 47; *перадпóланнік, пóланнік* 44.

327. Я. н. зарумянены вяршок малака пры кіпячэнні ў печцы:
плéўка 2, 2а, 3, 5-19, 22-42, 43, 45, 53-55, 60-62;
пéнка 1, 2б; *прыгáрка* 4, 21, 42, 44, 59;
пігáрка 20, 46-52, 56-58.

328. *Я.* н. выскваркі (маленькія смажаныя кавалкі сала):
сквáркі 1-4, 6-9, 11, 13-15, 17-30, 32, 33, 35-43, 45-47, 49-51, 56;
шквáркі 10, 12, 31, 48, 52-55, 57, 58, 60-62; *шкваркí* 59;
вы́жаркі 5, 16, 34, 44.

329. *Я.* н. халадзец:
дрыгвá 10, 11, 18, 19, 30, 31, 33, 34-37, 38, 40-43, 45, 46, 48-51, 55, 56, 58-62;
квáшаніна 2а, 3, 5, 14, 15; *квашанíна* 7-9, 12, 13, 16, 17, 22-24, 26, 27, 29, 32, 44; *квáшаліна* 33; *квашэлíна* 47;
халóннае 1, 2, 2б; *халóдна* 25;
холодзéц 52, 53; *холодэ́ц* 57;
ю́ха 28, 39, 54; *дзю́ха* 52;
ляк 4, 6;
сту́дзень 20, 21.

330. *Я.* н. зацірка:
зацíрка 8, 9, 13-15, 20-24, 56, 27, 32, 37, 43, 45, 46, 52, 60;
зáцірка 31;
зацёрка 1-7, 10-12, 16-18, 19, 25, 29, 30, 33, 35, 36, 40-42, 47-50, 53, 56;
зáцерка 44;
калату́ша 25, 28, 38, 39; *колоту́ша* 51, 53-55, 57, 59;
пóліўка 58, 60; *пóлывка* 62.
Адзінкавыя: *зацю́рка* 53.

331. *Я.* н. вадкая частка стравы:
ю́шка 28, 38, 39, 41, 45, 48, 51-53, 55, 56, 58, 59, 61;
шчóлак 1-27, 29-33, 35-37, 42-44, 46, 47, 49, 50, 54, 57, 60, 62;
жы́шка 34, 40.

332. *Я.* н. суп з бульбы:
суп 1-3, 5-7, 14, 16, 17, 19, 21, 24, 26-28, 44; *картафля́ны суп* 29;
крышаны́ 20, 25, 31-33, 37, 39, 42, 43, 47-49, 51-56, 57, 58-62;
шчóлак 4, 38;
шчалакí 41; *шчалакé* 36; *шчóлакі* 18;
рэ́дкія 30, 34, 35, 40, 50; *рэ́дкіе* 57;
рэ́дчыкі 40, 45;
каля́нкі 15, 22, 23.
Адзінкавыя: *бульбя́нка* 7; *хадакí* 45; *рэ́дзікі* 46.

333. *Я.* н. мачанка, прыгатаваная з дамешкам малака і мукі:
мачáнка 2, 2б, 3, 18, 23, 28, 33-35, 39, 42, 44, 46, 49, 50; *мочáнка* 48, 51, 55-61;
абмачáнка 4-6, 11, 19, 20, 36, 43, 45; *аммачáнка* 7;
верашчáка 1, 2а, 8-10, 12-17, 21, 22, 24-27, 29-32, 37, 38, 41; *верашчáга* 40; *верэшчáка* 47, 52-54, 62.

334. Бульбу на бабку, бліны трэба:
цéрці 2а-7, 10-13, 16-20, 22-27, 30, 32-35, 40, 42-45, 52, 58, 60; *тэ́рці* 47, 48; *тэ́рты* 61, 62;
драць 1, 2, 8, 9, 14, 15, 21, 29, 31, 37; *дрáці* 53;
таркавáць 28, 39, 41; *тарковáць* 54-56, 59;
тáрчыць 36, 38, 46, 49-51; *тáрчыты* 57.

335. *Я.* н. бліны з цёртай бульбы:
бульбóвы бліны́ 52, 58; *бульбáные блінцэ́* 55, 59; *картафля́ныя бліны́* 1, 7, 15, 19, 43;

картафляныя блінэ́ 21, 24, 26; *картапля́ныя бліны́* 2, 17, 20, 30, 49; *картопля́ные бліны* 51, 56; *картапля́ны блінцэ́* 4, 44, 46, 50; *та́рчаныя бліны́* 36; *блінцэ́* 6, 54; *млінцэ́* 62; *бліны́* 23;
дра́нікі 2а-3, 5, 8, 10, 12, 18, 20, 27, 28, 29, 31, 35, 37, 39, 42, 45, 53, 57, 60, 61;
ала́дкі 6, 9, 22, 25, 32-34, 40; *ола́дкі* 47, 48; *картапля́ныя ала́дкі* 41;
картапля́нікі 11, 16; *картафля́нікі* 14.
Адзінкавыя: *драчы́* 13; *тарчо́нікі* 36; *бульбе́нікі* 38.

336. Я. н. страва, прыгатаваная на сырой вадзе з кавалачкаў хлеба, пасоленая або пасаладжаная:
гарму́шка 2а, 3, 5-7, 18, 27, 30, 31, 33, 41;
харму́шка 2б, 4, 11, 12, 16, 21, 25, 26, 28, 29, 32, 40, 42, 44;
карму́шка 1, 2, 17, 24, 38;
пата́пцы 23, 39; *пота́пцы* 52-55, 59, 60, 62; *пота́пец* 57; *пота́пэц* 58, 61;
цура́ 8, 9, 13, 22;
цу́ра 14, 15, 20; *цю́ра* 10;
мурца́ 19, 30, 35;
мурцо́ўка 30, 34, 37;
каплу́н 33, 34, 43, 46-51, 56, 58; *клапу́н* 36.
Адзінкавыя: *крышо́нка* 5; *саладу́ха* 20; *гарбу́шка* 45.

337. Я. н. селядзец:
селядзе́ц 1, 2, 2б-4, 7, 11, 13;
сялёдка 5, 6, 8, 10, 15, 16, 19, 21-23, 25, 29, 32, 33; *селёдка* 52, 53;
слёдзь 2а, 9, 12, 14, 17, 18, 20, 24, 26, 27, 30, 31, 34, 35-38, 41-51, 56;
асялёдзец 28; *селёдзец* 52; *сяле́нец* 39; *селе́нец* 55, 57-60; *сэлэ́нэц* 62; *осэле́нец* 61.

338. Я. н. селядзечны расол:
расо́л 2, 2а, 4-7, 12, 18, 19, 21, 23, 36, 39, 43, 45, 49; *росо́л* 48, 51, 54-56, 59-61; *росэ́л* 52, 53, 58, 62;
сок 29, 46, 50, 57;
ляк 3, 8, 9, 11, 13-15, 17, 20, 22, 27, 30-35, 37, 40-42, 44, 47;
лёк 2б, 10, 16, 24-26, 28, 38; *клёк* 1.

Побыт

339. Я. н. дзяржанне ў кошыку:
ду́жка 2а, 6-8, 10, 12-20, 25-28, 30, 31, 34-37, 39-46, 48-51, 55-57, 59, 61;
ру́чка 2, 9, 21-24, 29, 32, 38, 52-54, 58, 60, 62;
каблу́к 1, 2б, 3, 5, 11, 33, 47; *камлу́к* 4.

340. Я. н. шэры колер:
сівы 1, 3, 5, 6, 8-10, 13-19, 21-31, 33-35, 37, 38, 40-42, 44-51, 56, 59-62; *сіва* 52;
ша́ры 2, 2б, 4, 11, 32, 36, 39, 43;
шэ́ры 53-55;
се́ры 2а, 7, 12, 20, 42, 57, 58.

341. Я. н. бутэлька:
буты́лка 1-2б, 5-7, 11-13, 15, 16, 18-22, 30, 32-37, 40-44, 46-53, 57;
бутэ́лька 3, 9, 10, 14, 28, 29, 39; *бутэ́лка* 56; *бытэ́лка* 45;
пля́шка 4, 8, 17, 23-27, 31, 38, 54, 55, 58-62.

342. Я. н. корак (затычка для бутэлькі):
ко́рак 2а-3, 5, 8, 9, 11, 12, 14, 18, 22, 26, 31, 32, 34, 35, 36, 37, 43, 44, 46, 50; *ко́рок* 47, 55, 56, 61; *ако́рак* 1, 28; *ке́рок* 62;
ку́рак 17, 27, 35, 40, 41, 42, 45;
корэшо́к 48, 51, 53, 54, 57; *корошо́к* 52, 58; *корэ́ньчык* 60;

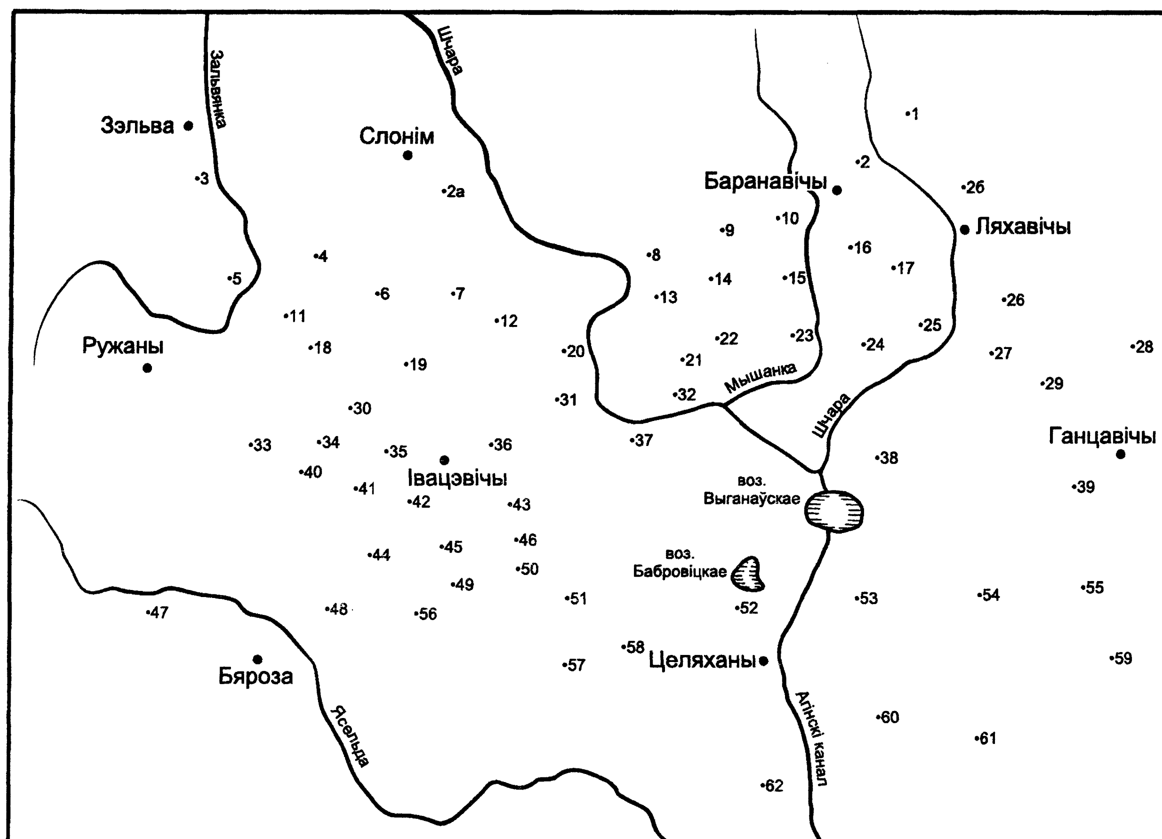
про́бка 2, 4, 7, 10, 13, 15, 16, 19, 21, 24, 25, 30, 33, 38, 39, 49;
за́ткало 6, 20, 23; *за́тыка* 29, 59.

343. Я. н. невялікая дошка, на якой рэжуць мяса, сала:
кружо́к 1, 2, 2б-6, 11, 12, 17, 18, <u>26</u>, <u>27</u>, 28, 30, 33, 36, <u>42</u>-52, 55-57, 62;
стальні́ца 2а, 7, 8, 9, 13, 16, 19-24, 29, 31, 32, 35, 38, 40-<u>42</u>; *стольні́ца* 53, 60; *сталяні́ца* 25, <u>26</u>; *сталяні́чка* <u>27</u>; *стальні́чка* 10, 14, 15, 37;
до́ска 34, 39; *до́шчэчка* 58, 59, 61; *до́шчычка* 54.

344. Я. н. салянка (драўляная пасудзіна для солі):
сальні́ца 1-3, 5, 7, 10, 11, 13-15, 17-19, 22, 24-27, 31, 33, 37-42, 44, 49; *сольні́ца* 48, 51, 52, 54, 56, 59; *салні́ца* 6, 30, 35; *сальні́чка* 4, 16, 20, 21, 34, 43, 45;
саля́нка 8, 9, 12, 23, 28, 29, 32, 36, 46, 50; *соля́нка* 47, 53, 55, 57, 58, 60-62; *саляні́ца* 25.

КАРТЫ

СЕТКА АПОРНЫХ НАСЕЛЕНЫХ ПУНКТАЎ

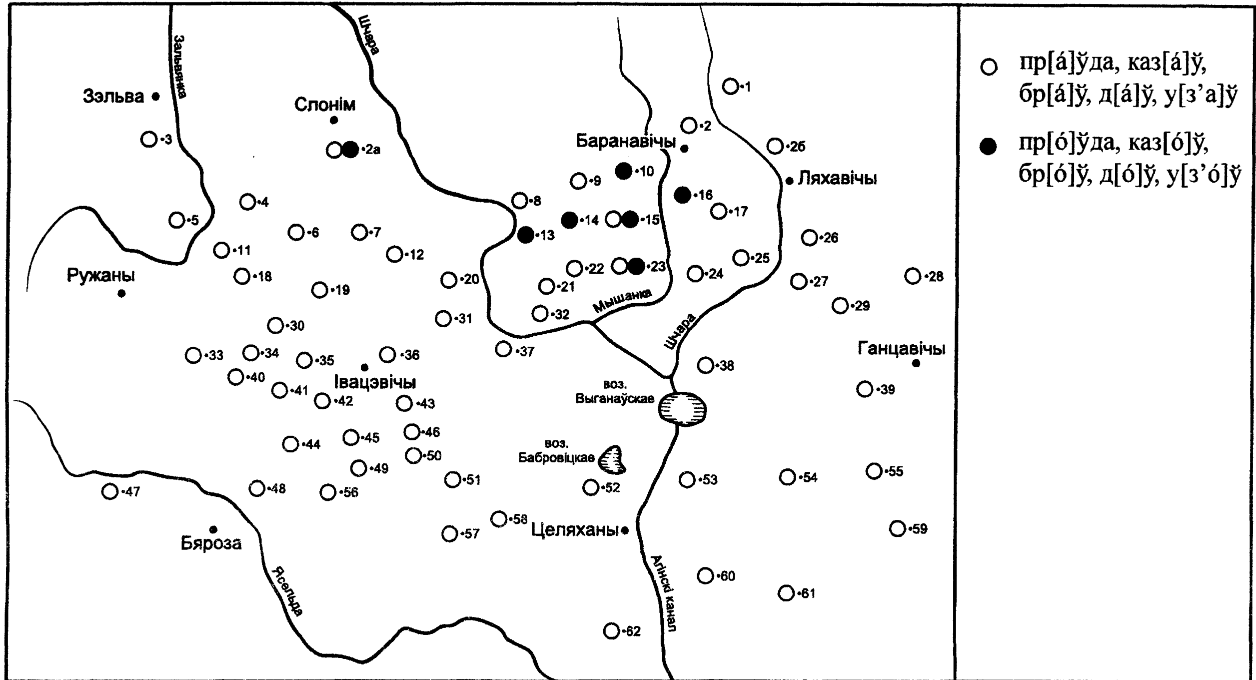
1 - Уласы
2 - Лаўрынавічы
2а - Шылавічы
2б - Туркі
3 - Каралін
4 - Селявічы
5 - Паўлавічы
6 - Сурынка
7 - Залессе
8 - Падгорная
9 - Тартакі
10 - Ястрэмбель
11 - Блізная
12 - Сценявічы
13 - Коўбавічы
14 - Гута
15 - Уцёс
16 - Малыя Лукі
17 - Альхоўцы
18 - Юндзілы
19 - Була
20 - Быцень
21 - Ямічна
22 - Мілавіды
23 - Востраў
24 - Крывошын
25 - Меляхі
26 - Гарадзішча
27 - Куршынавічы
28 - Машукі
29 - Старыя Буды
30 - Бусяж
31 - Добрынева
32 - Дабромысль
33 - Верчыцы
34 - Жамайдзякі
35 - Старажоўшчына
36 - Падстарынь
37 - Магіліцы
38 - Свяціца
39 - Боркі
40 - Альшаніцы
41 - Заполле
42 - Размеркі
43 - Яглевічы
44 - Нехачава
45 - Воля
46 - Гічыцы
47 - Плехаўшчына
48 - Сакалова
49 - Хадакі
50 - Уласаўцы
51 - Козікі
52 - Бабровічы
53 - Выганашчы
54 - Раздзялавічы
55 - Хатынічы
56 - Корачын
57 - Аброва
58 - Святая Воля
59 - Яловая
60 - Гутка
61 - Рудня
62 - Сакалоўка

ЛІНГВІСТЫЧНЫЯ КАРТЫ

Фанетыка

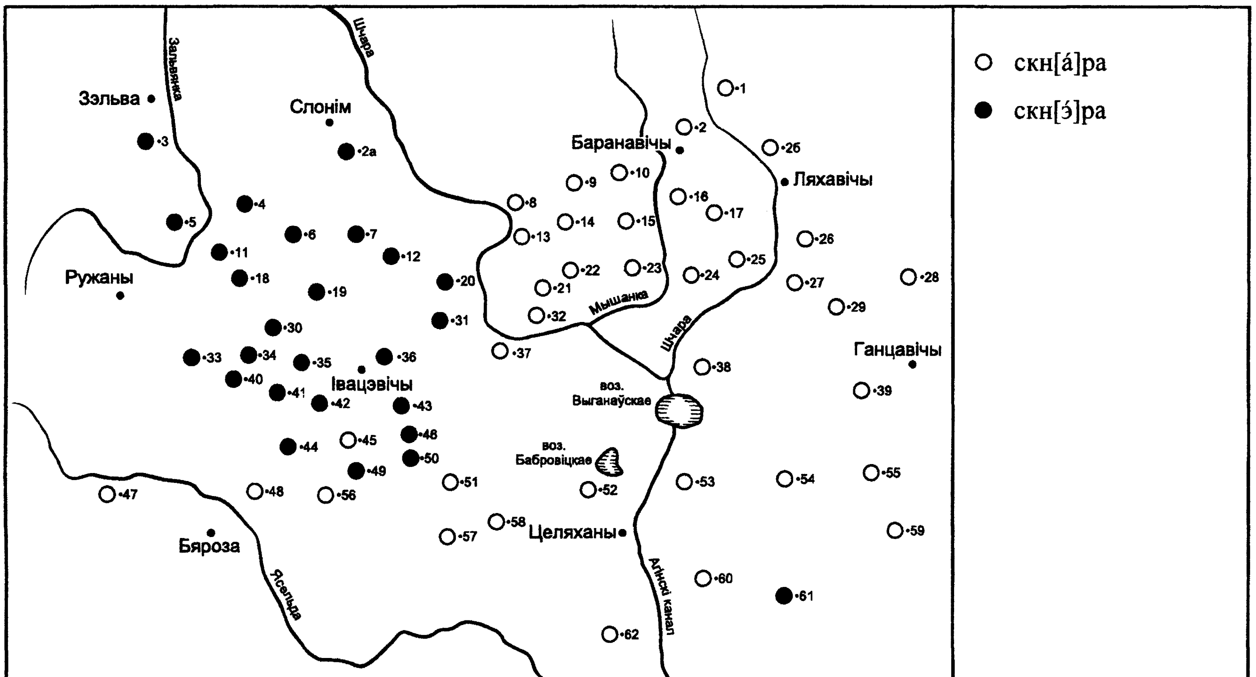
Карта 1

Вымаўленне націскнога галоснага на месцы этымалагічнага [а] перад [ў]

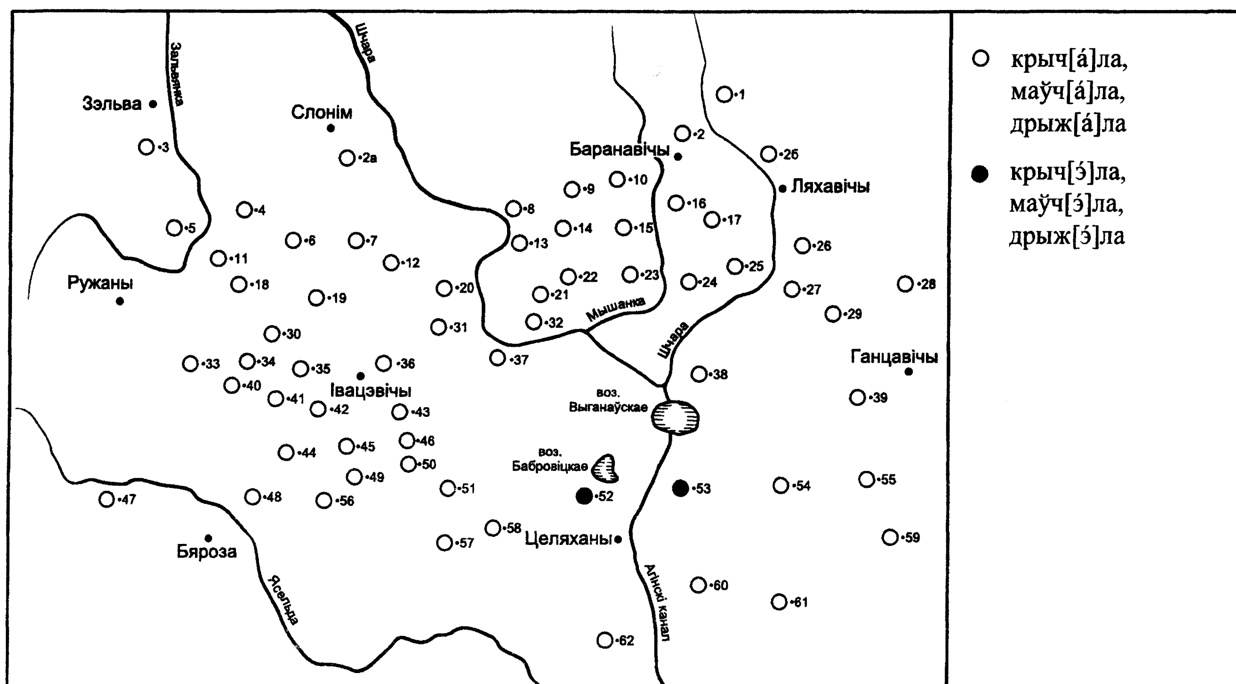
Карта 2

Вымаўленне націскнога галоснага на месцы этымалагічнага [а] у сярэдзіне слова

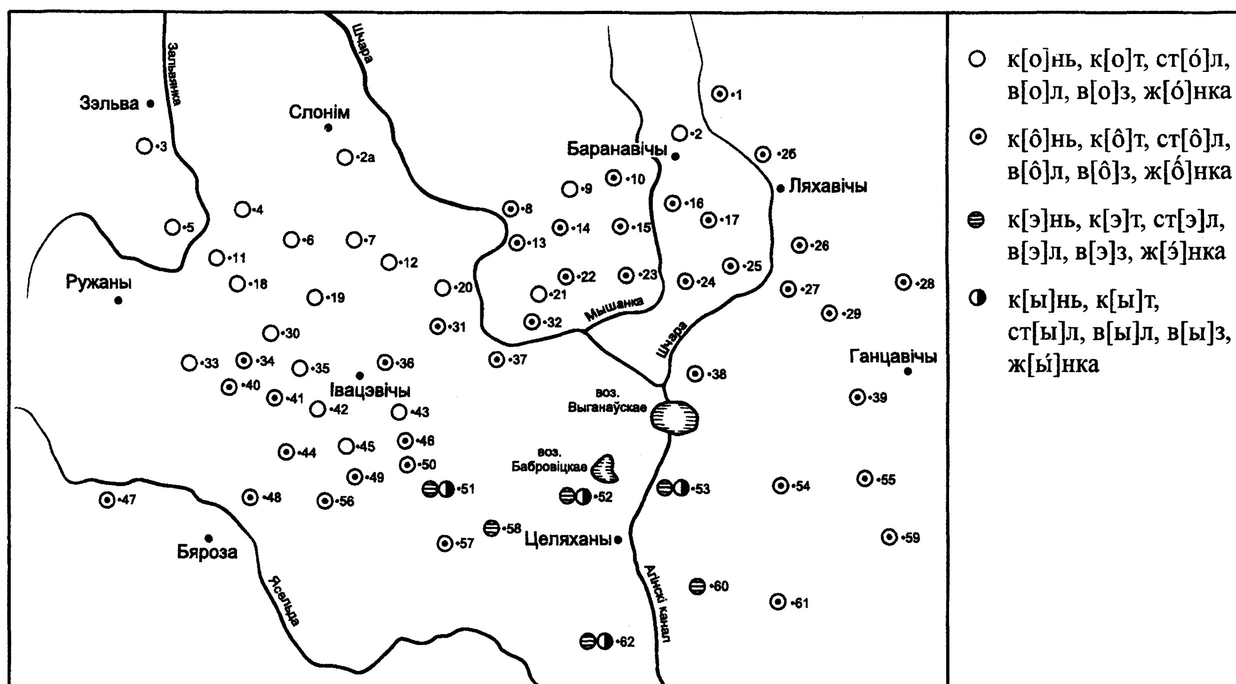
Карта 3

Вымаўленне націскнога галоснага на месцы этымалагічнага [а] у сярэдзіне слова

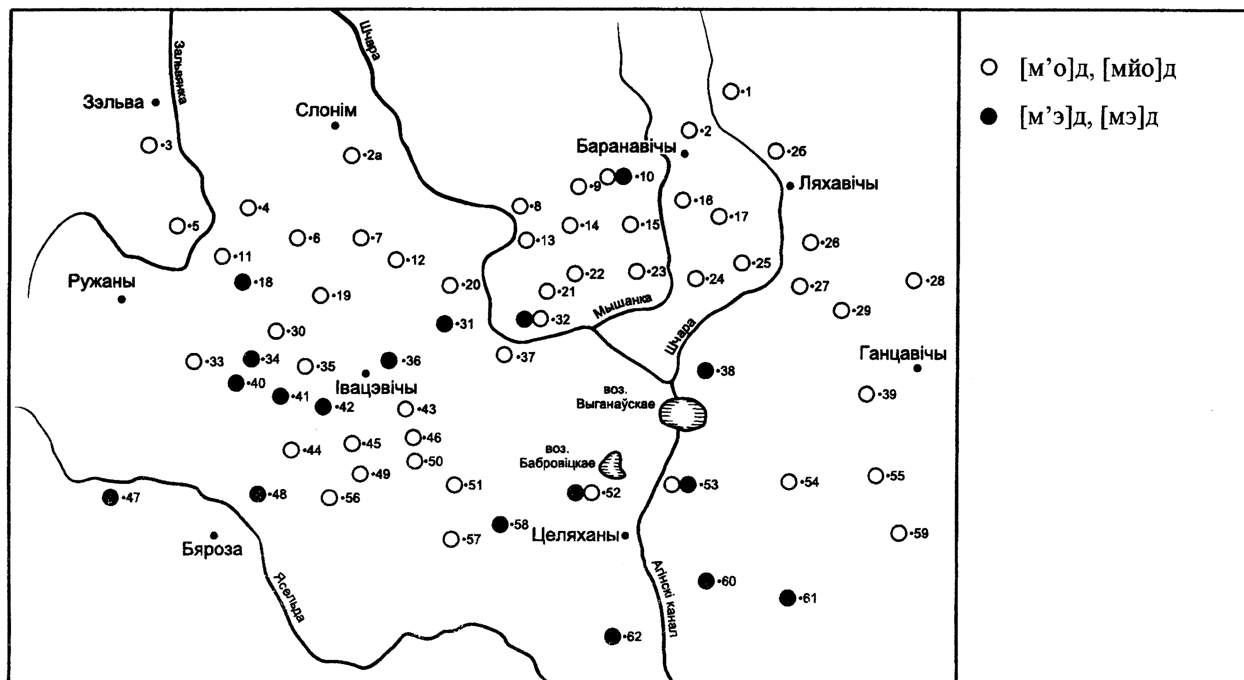
Карта 4

Вымаўленне націскнога галоснага на месцы этымалагічнага [о] у новых закрытых складах

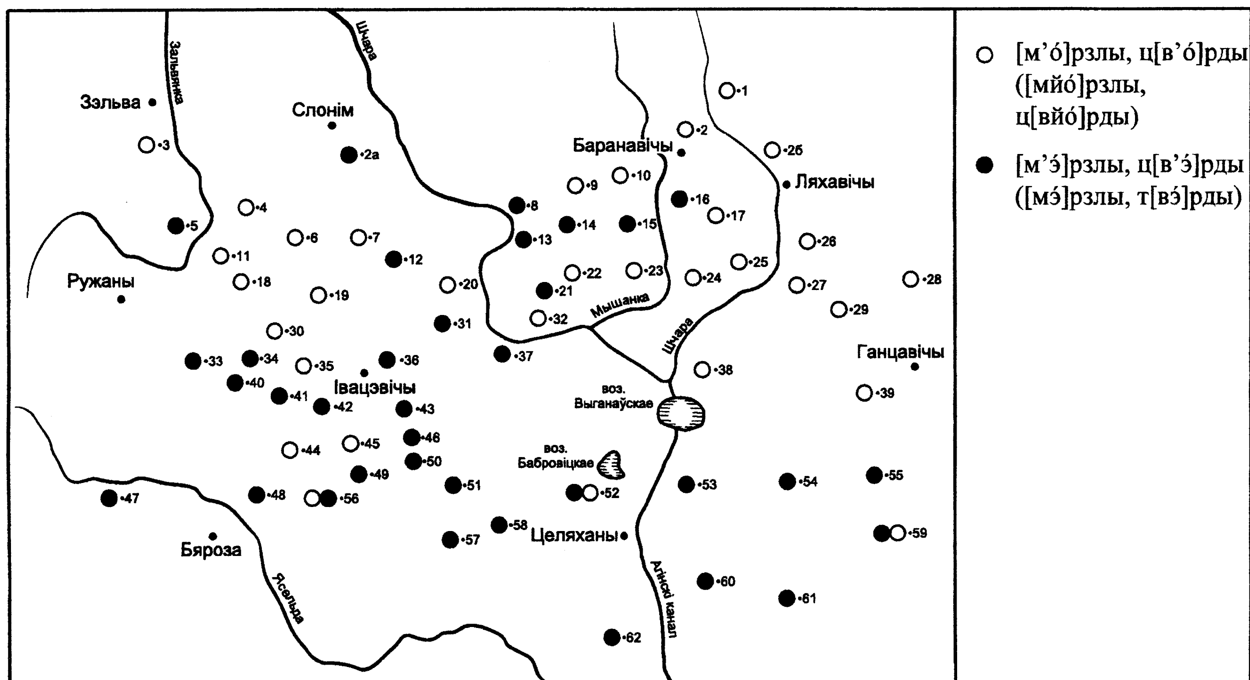
Карта 5

Вымаўленне націскнога галоснага на месцы этымалагічнага [э] у сярэдзіне слова

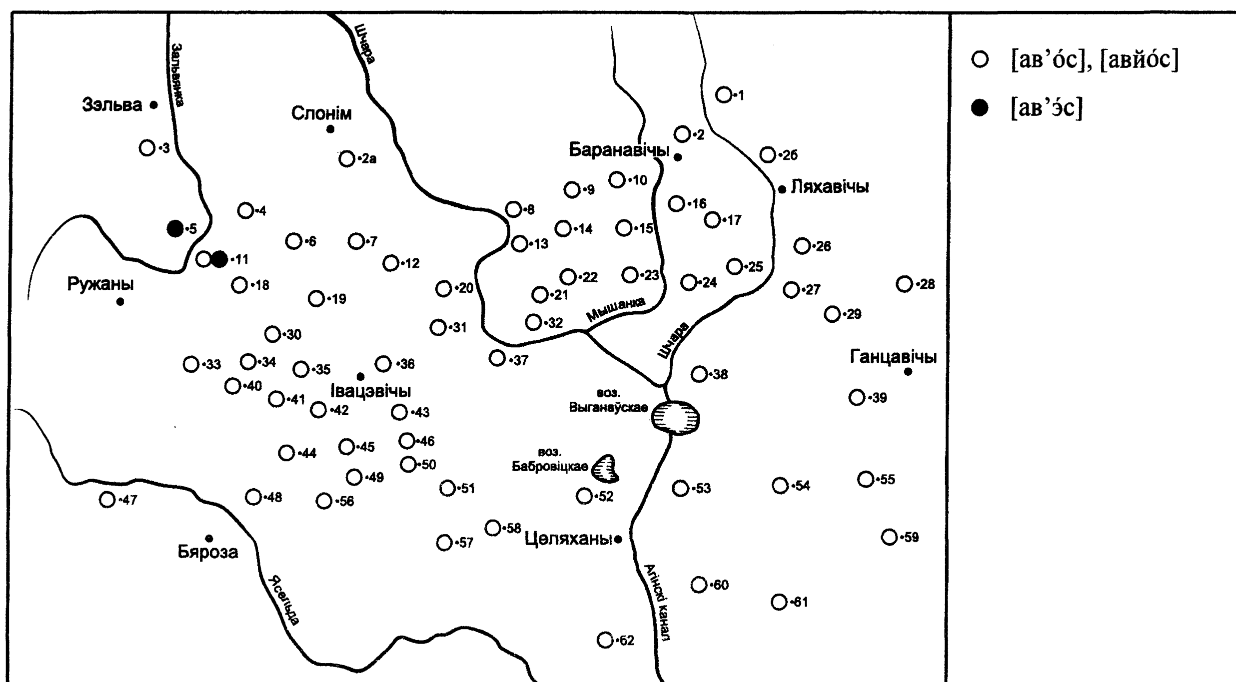
Карта 6

Вымаўленне націскнога галоснага на месцы этымалагічнага [э] у сярэдзіне слова

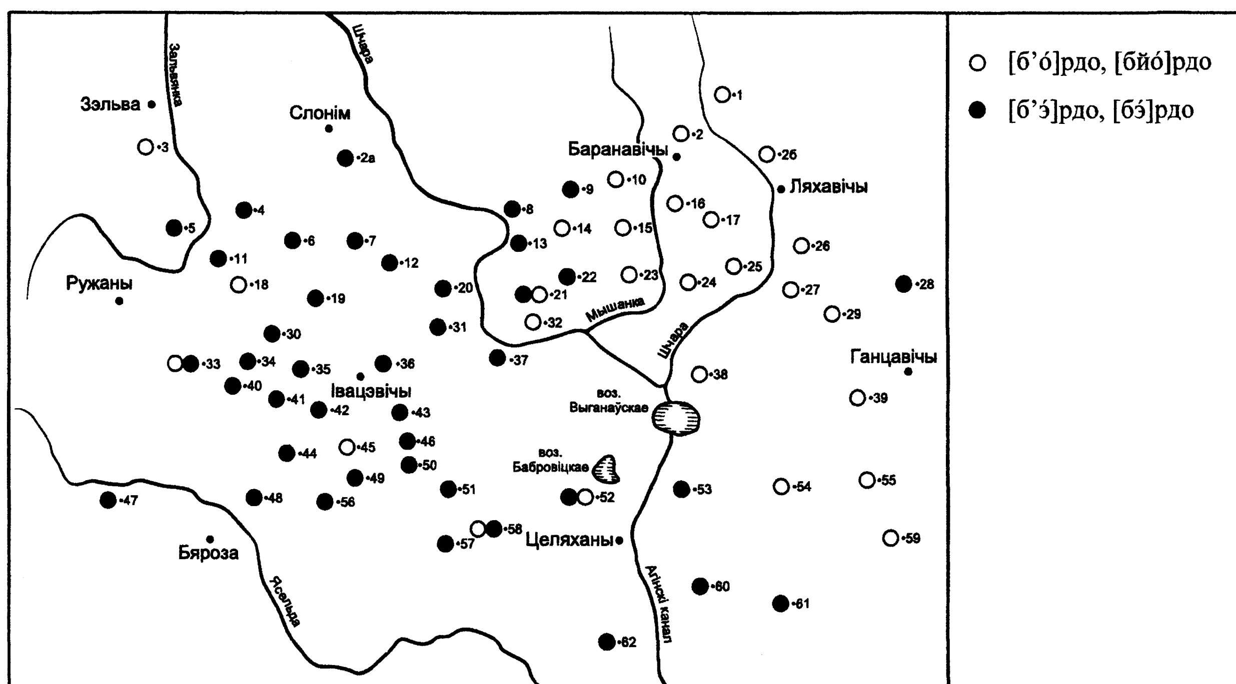
Карта 7

Вымаўленне націскнога галоснага на месцы этымалагічнага [э] у сярэдзіне слова

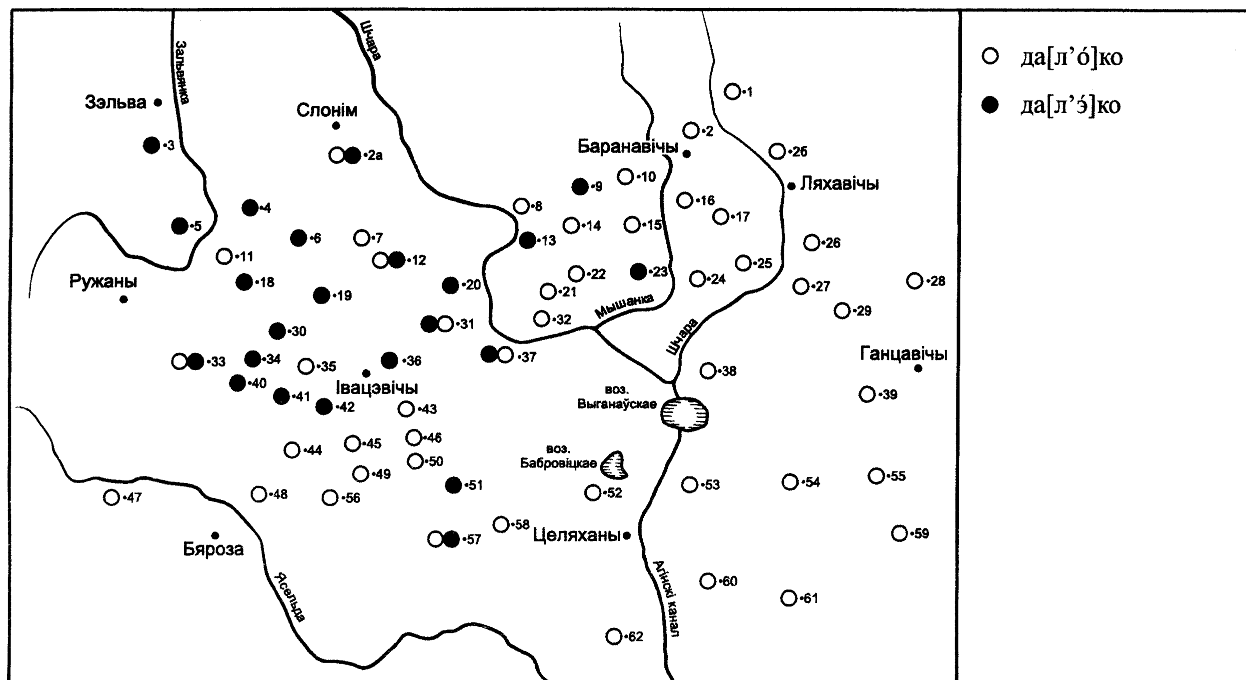
Карта 8

Вымаўленне націскнога галоснага на месцы этымалагічнага [э] у сярэдзіне слова

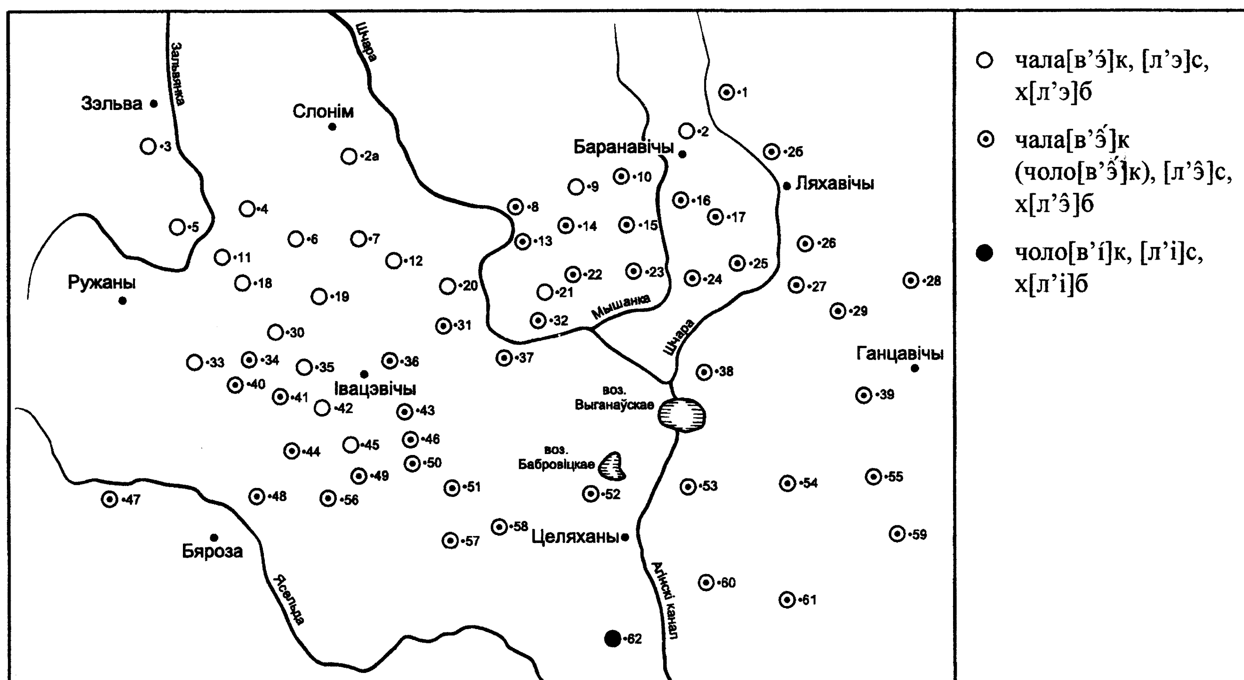
Карта 9

Вымаўленне націскнога галоснага на месцы этымалагічнага [э] у сярэдзіне слова

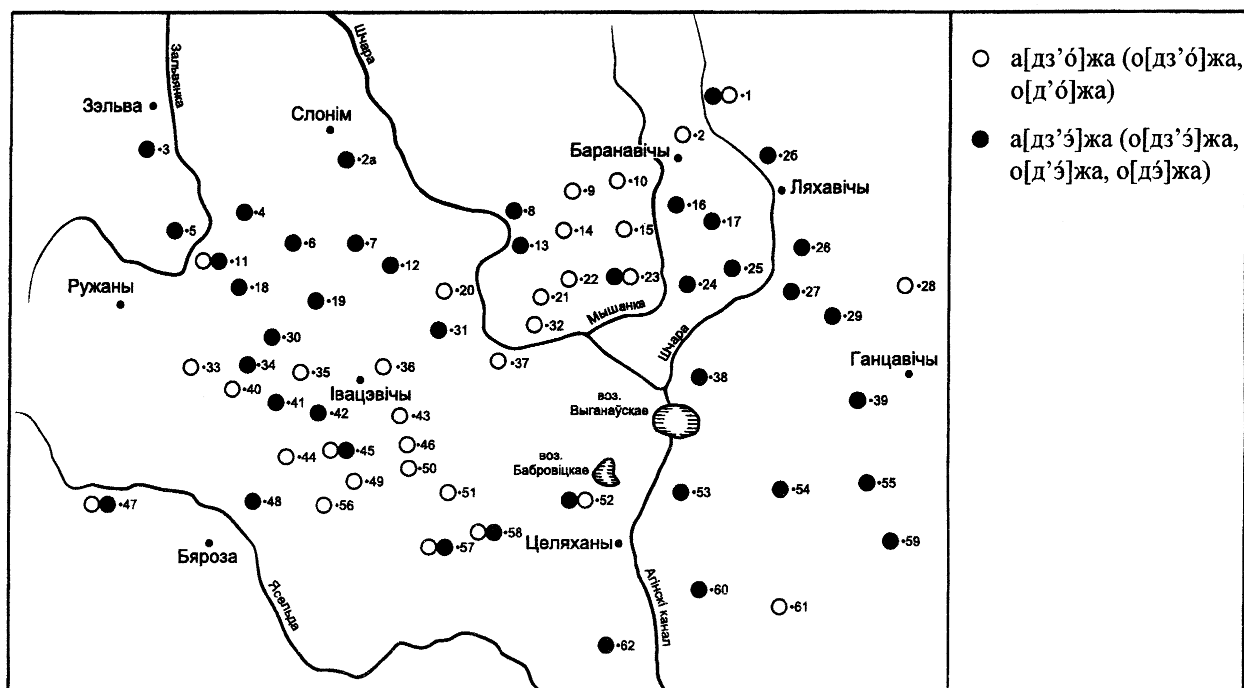
Карта 10

Вымаўленне націскнога галоснага на месцы этымалагічнага [э̂] у новых закрытых складах

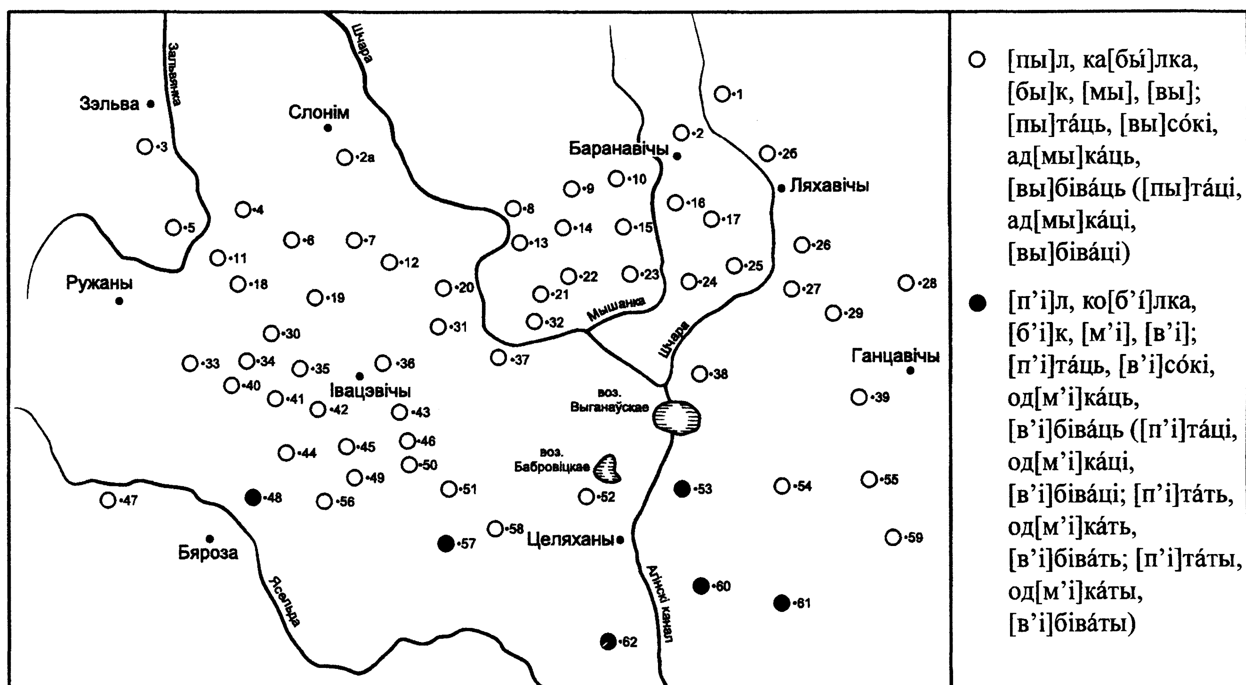
Карта 11

Вымаўленне націскнога галоснага на месцы этымалагічнага [э] у сярэдзіне слова перад шыпячымі

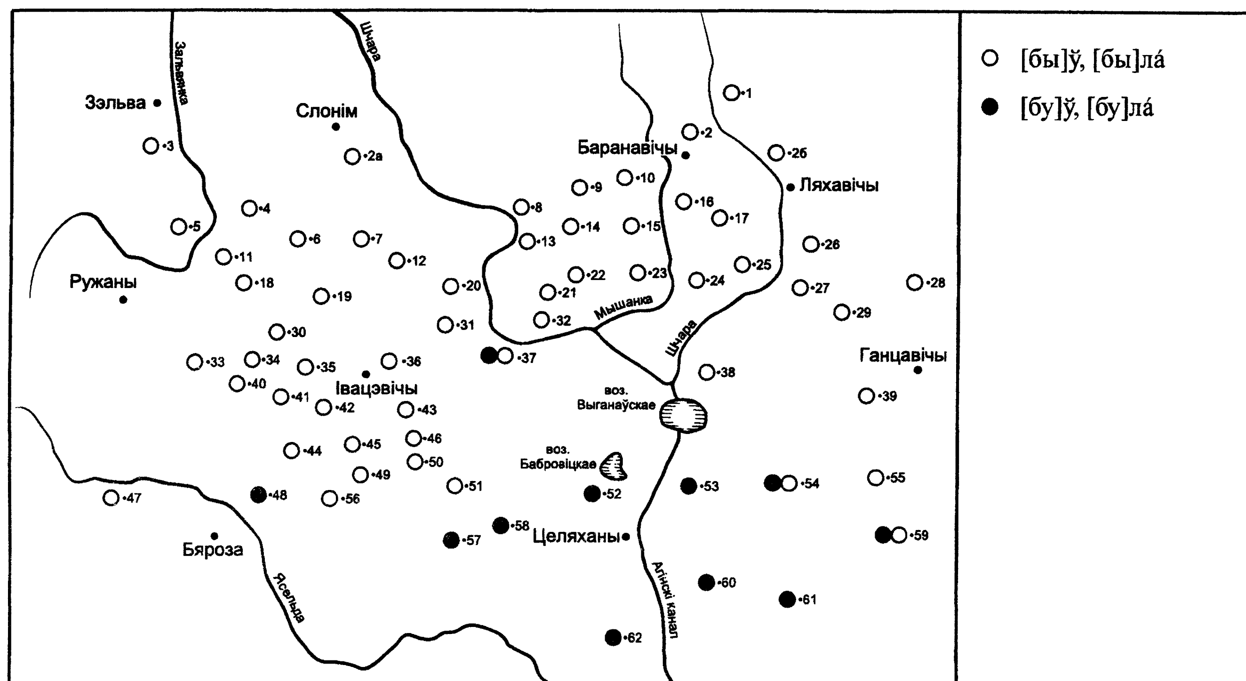
Карта 12

Вымаўленне галоснага пад націскам, у першым і другім складах перад націскам на месцы этымалагічнага [ы] у пазіцыі перад губнымі

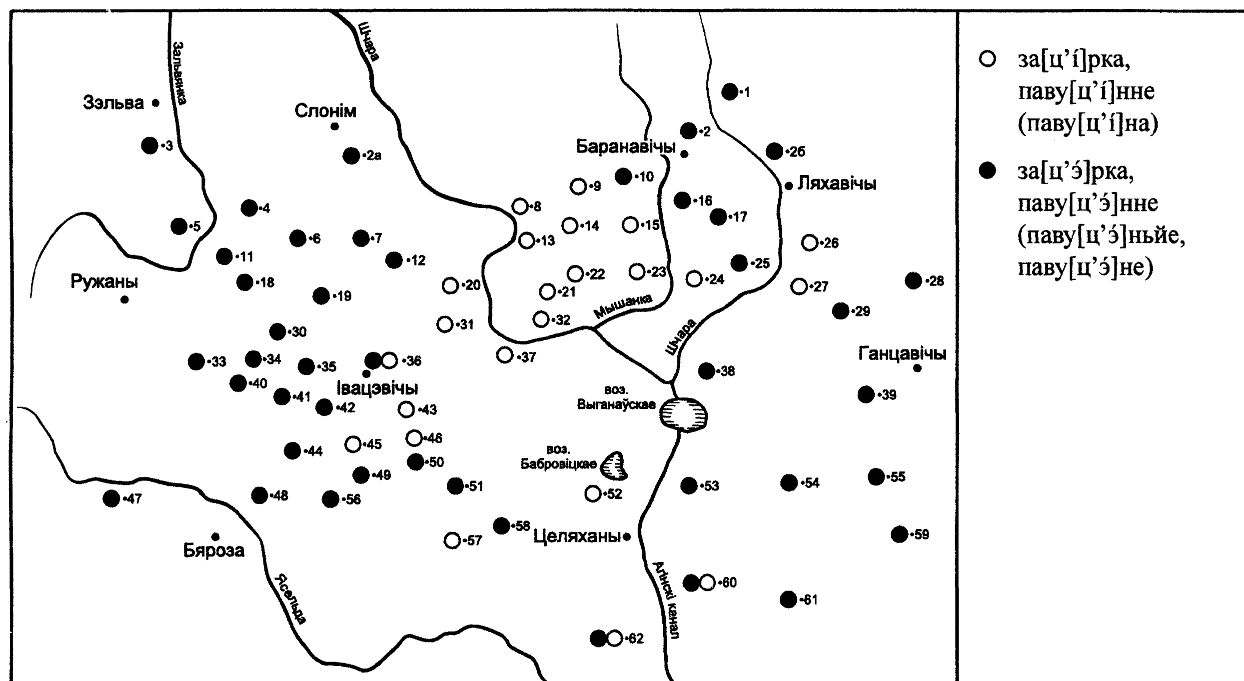
Карта 13

Вымаўленне галоснага пад націскам і ў першым складзе перад націскам на месцы этымалагічнага [ы] у пазіцыі пасля губнога [б]

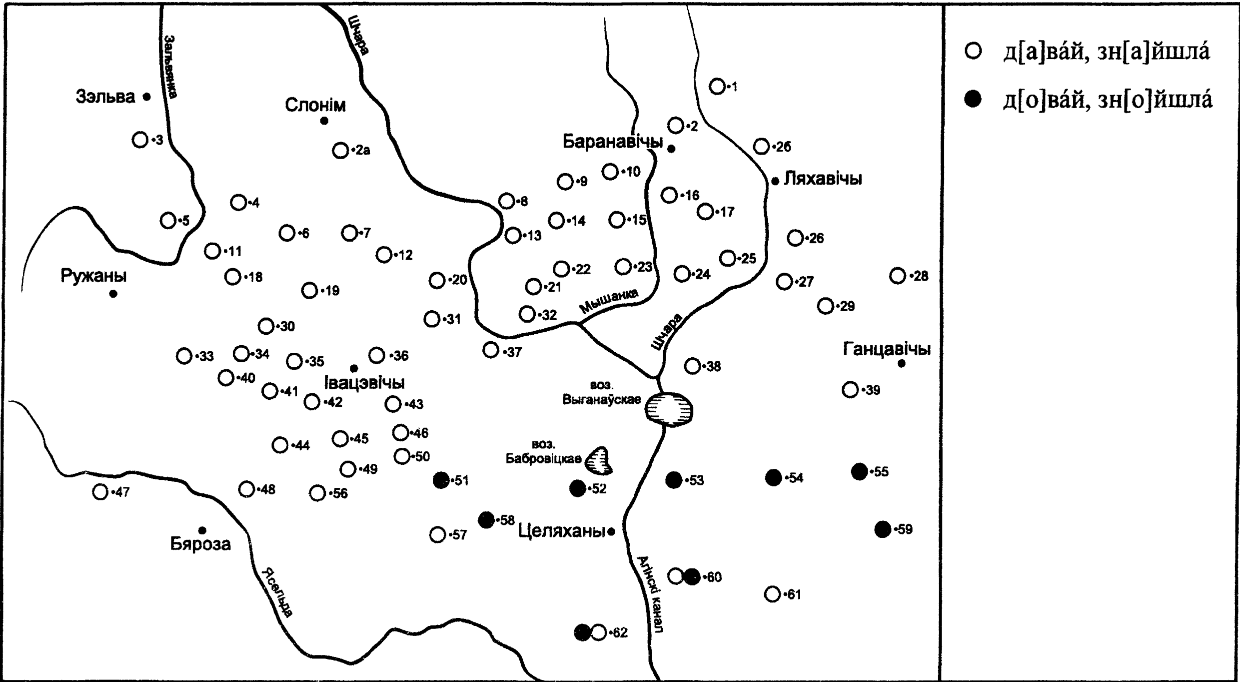
Карта 14

Вымаўленне націскнога галоснага на месцы этымалагічнага [і] у сярэдзіне слова пасля мяккіх зычных

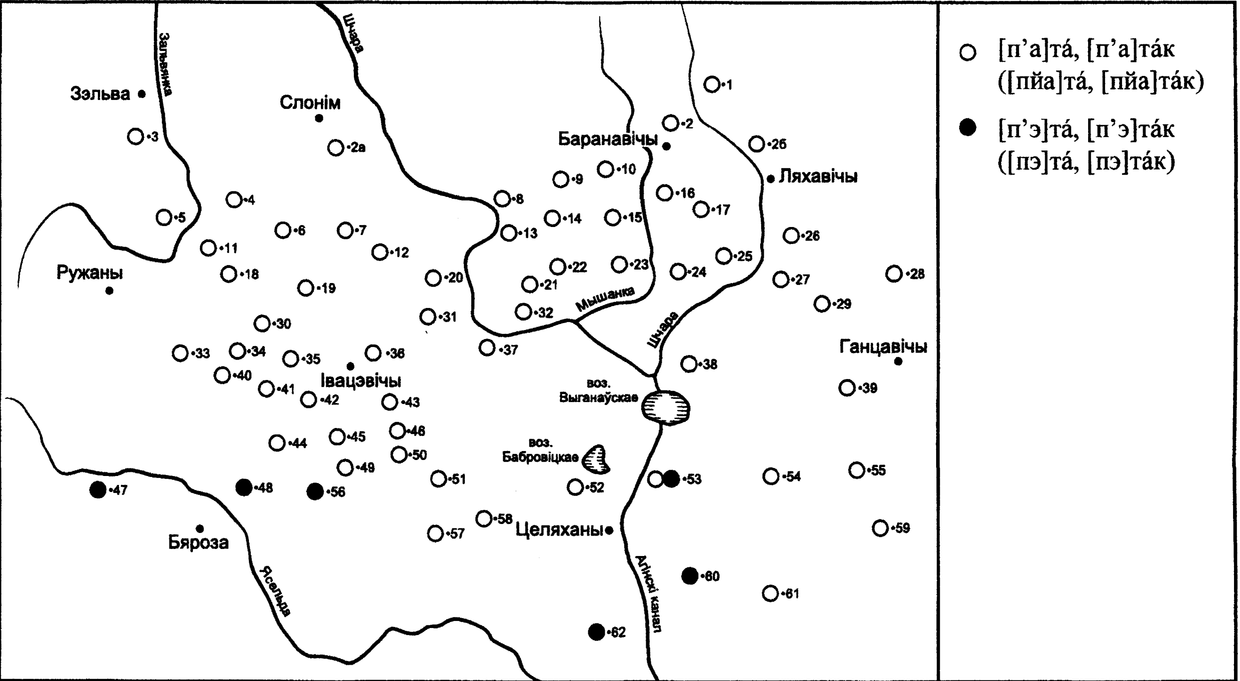
Карта 15

Вымаўленне галоснага на месцы этымалагічнага [а] у першым складзе перад націскам

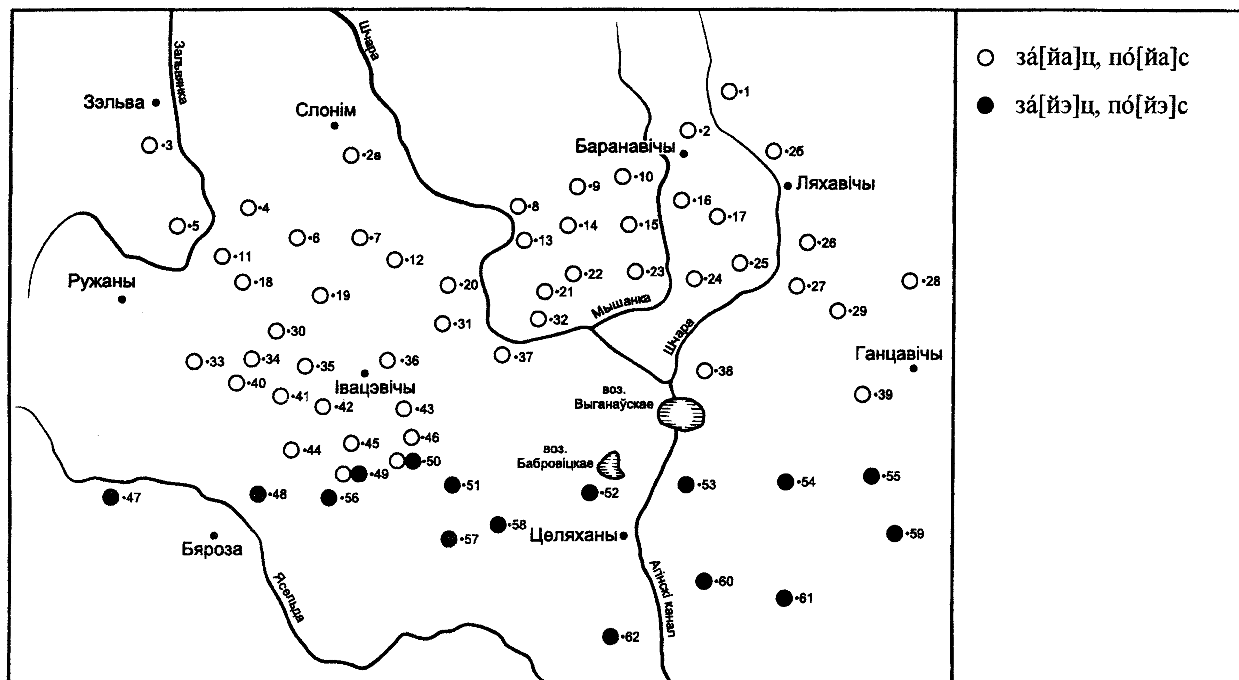
Карта 16

Вымаўленне галоснага на месцы этымалагічнага [а] у пераднаціскным складзе пасля губнога [п]

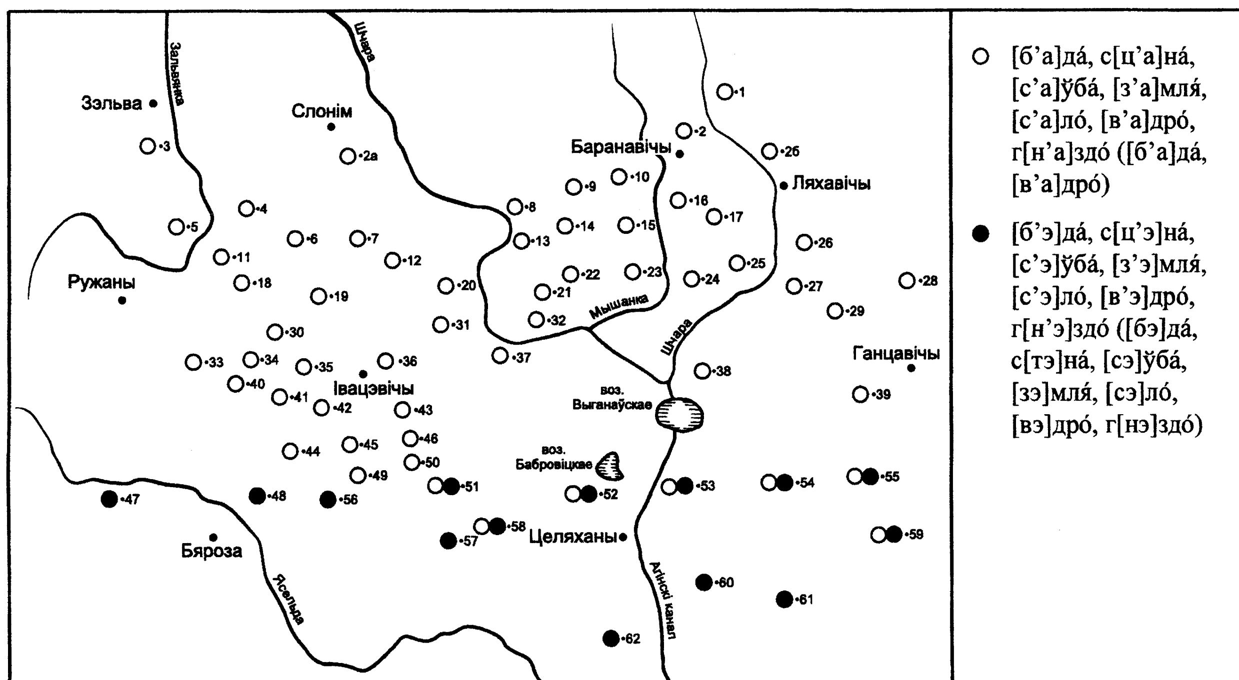
Карта 17

Вымаўленне галоснага на месцы этымалагічнага [а] у паслянаціскным складзе

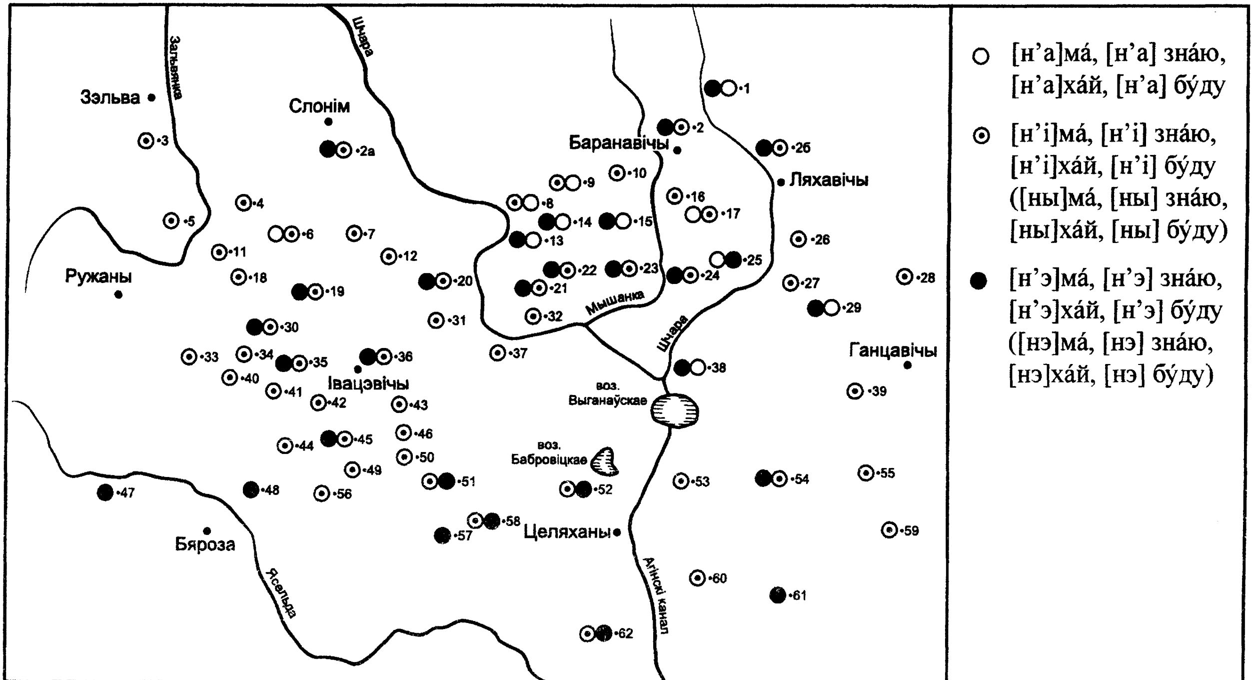
Карта 18

Вымаўленне галоснага на месцы этымалагічнага [э] у першым складзе перад націскам

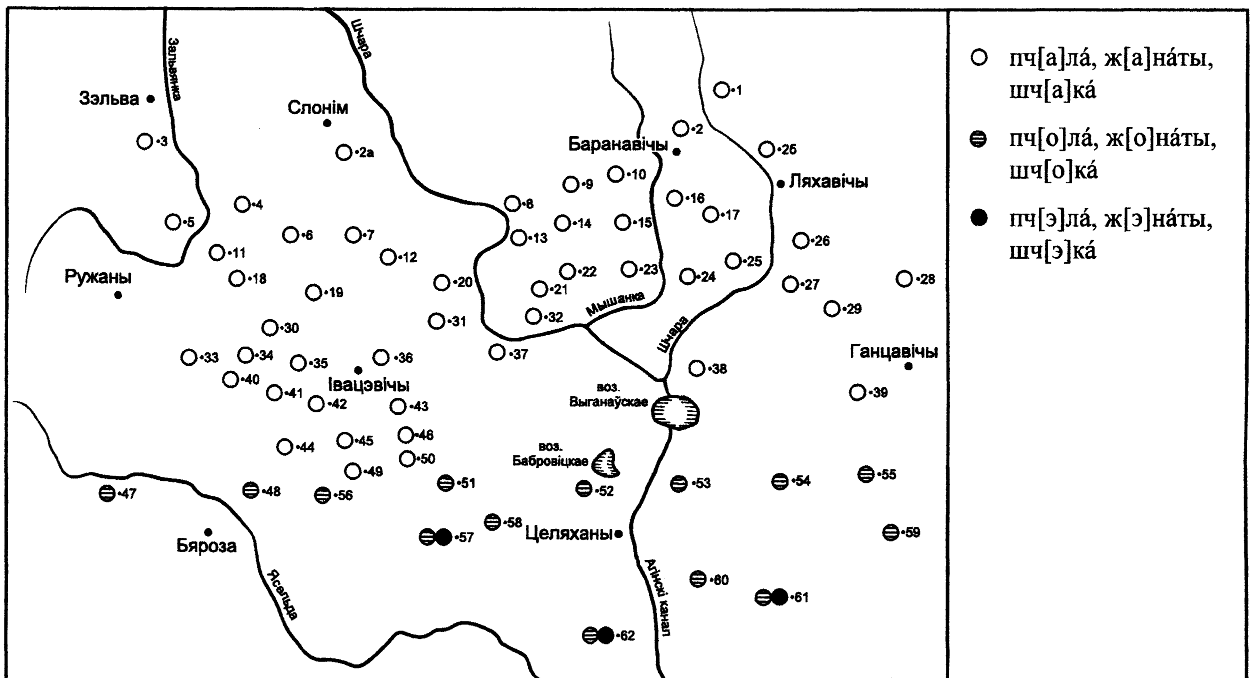
Карта 19

Вымаўленне галоснага на месцы этымалагічнага [э] пасля [н’] у першым складзе перад націскам і ў часціцы *не*

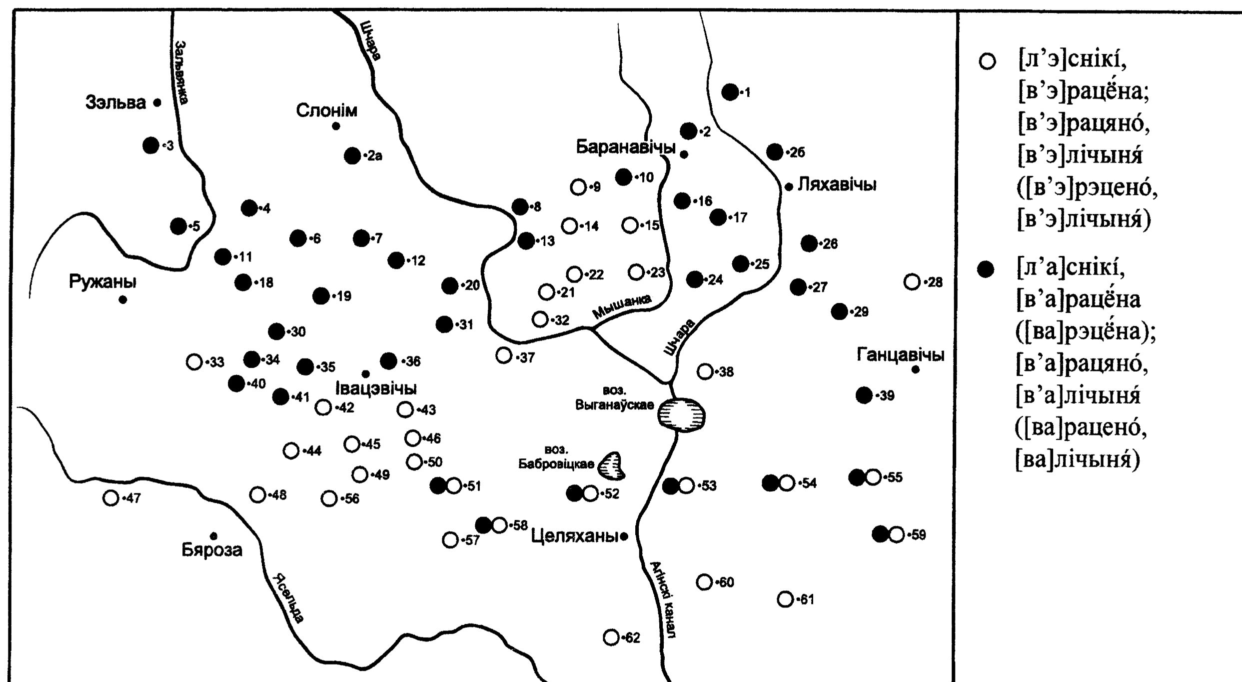
Карта 20

Вымаўлене галоснага на месцы этымалагічнага [э] у першым складзе перад націскам перад шыпячымі

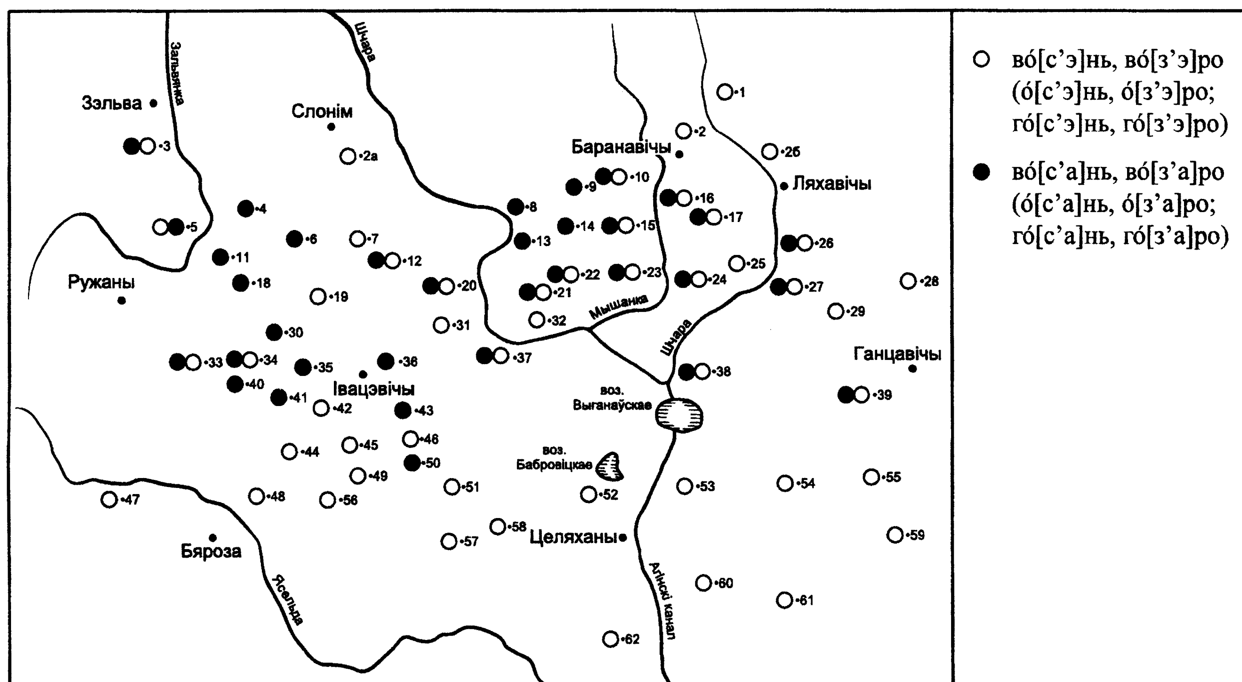
Карта 21

Вымаўленне галоснага на месцы этымалагічнага [э] у другім і трэцім складах перад націскам

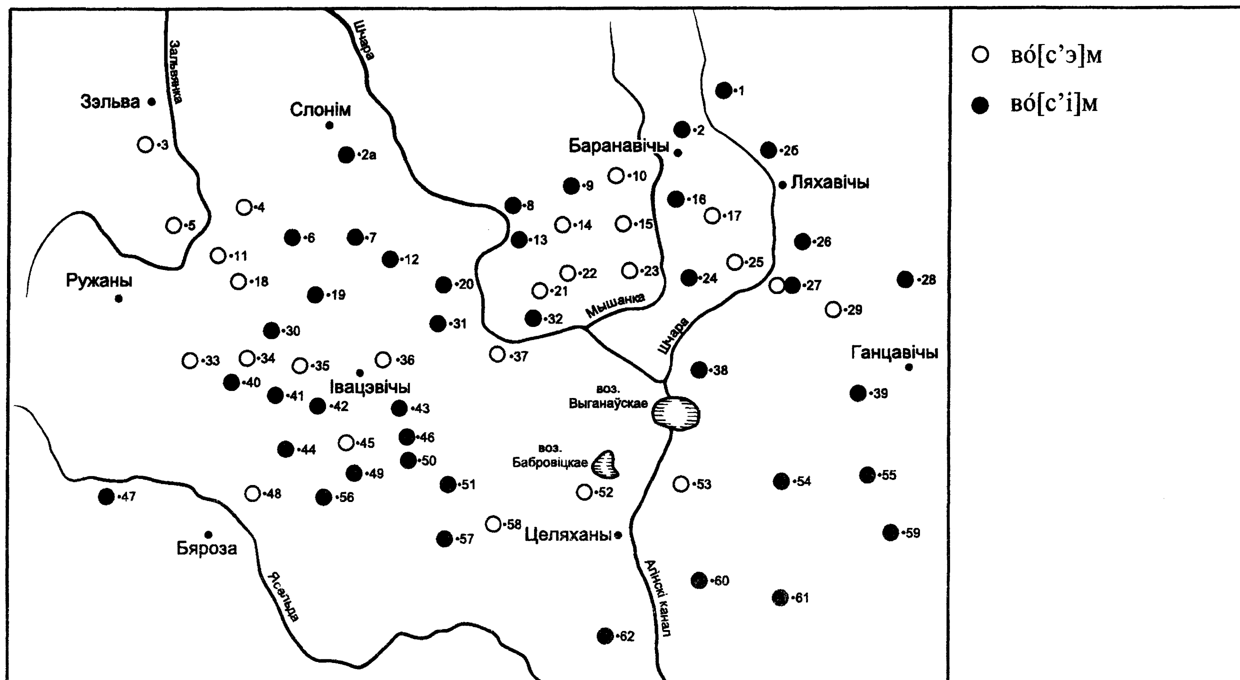
Карта 22

Вымаўленне галоснага на месцы этымалагічнага [э] у паслянаціскным складзе

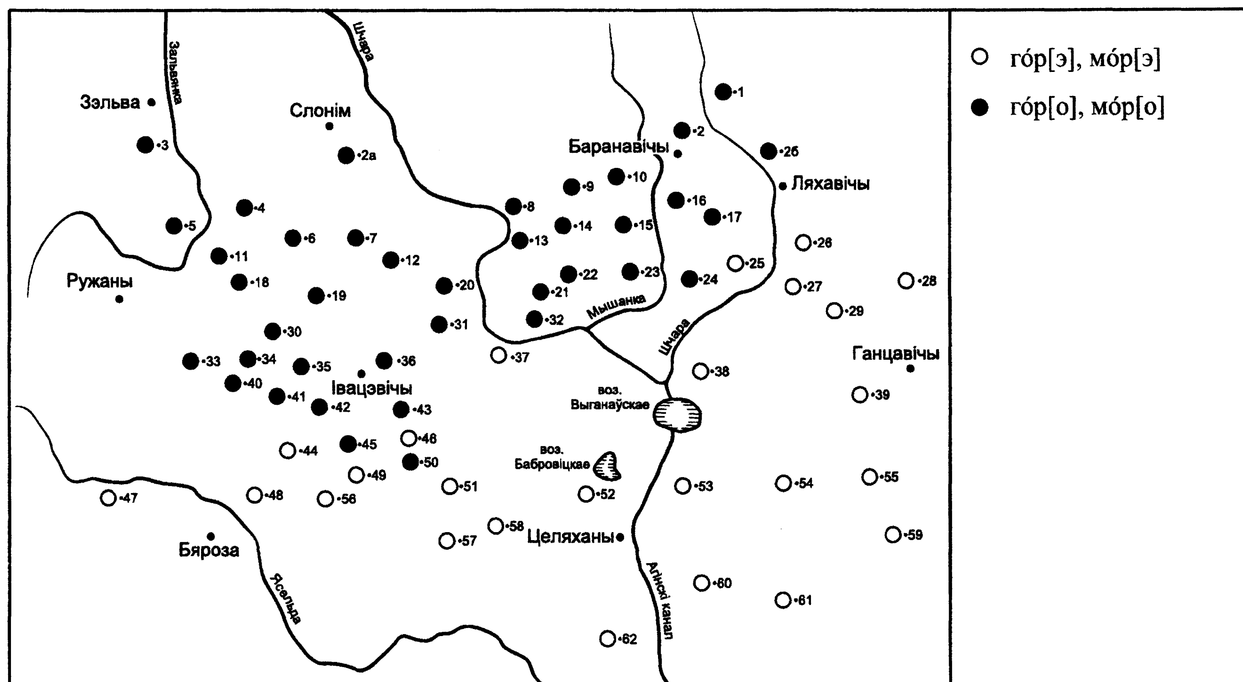
Карта 23

Вымаўленне галоснага ў паслянаціскным складзе на месцы этымалагічнага [э] у слове *восем*

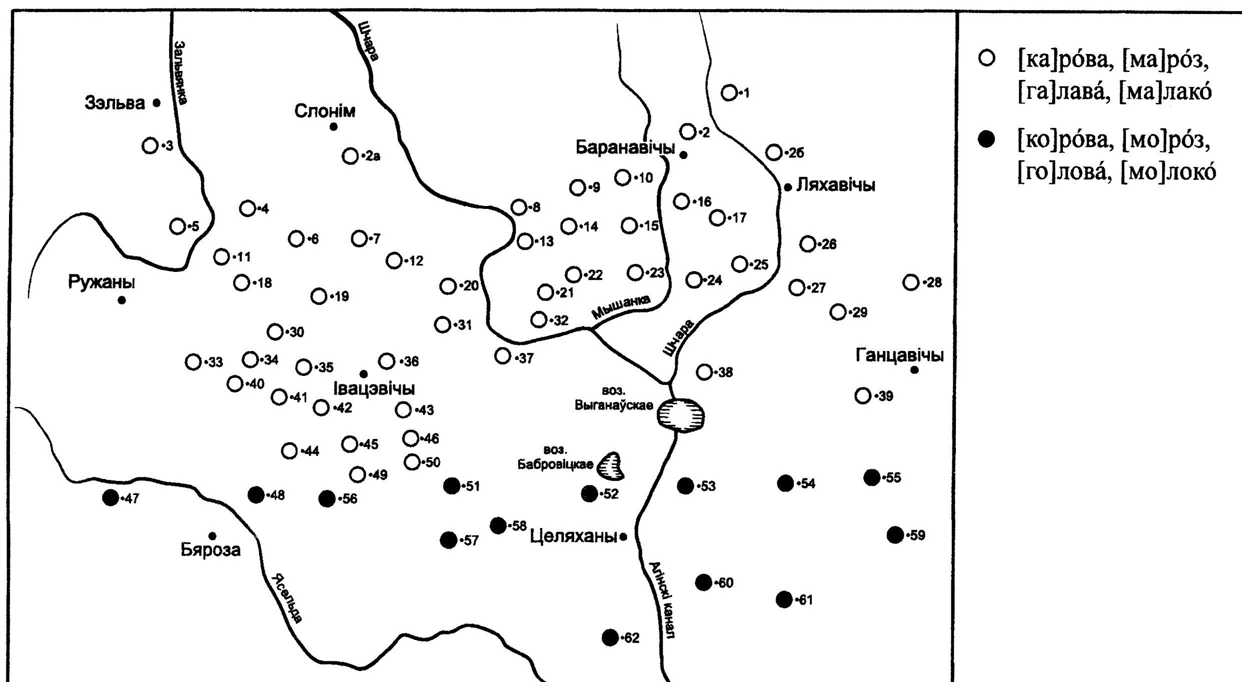
Карта 24

Вымаўленне галоснага на месцы этымалагічнага [э] у канцавым адкрытым складзе

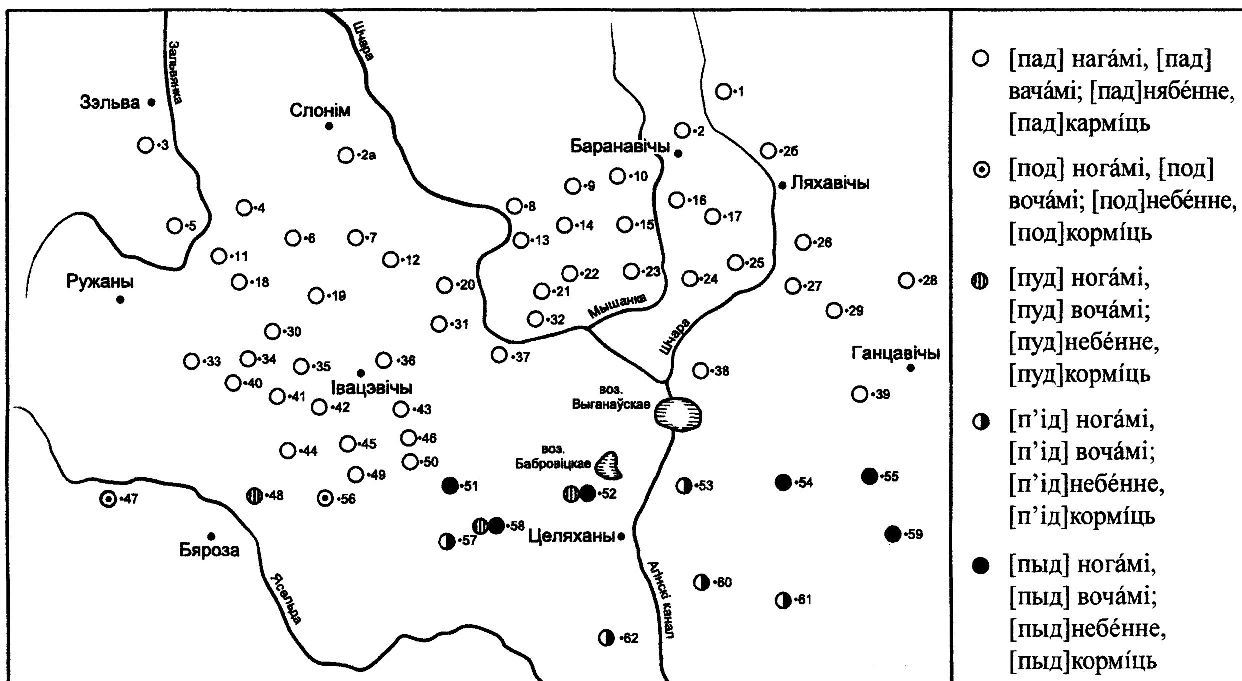
Карта 25

Вымаўленне галоснага на месцы этымалагічнага [о] у пераднаціснах складах

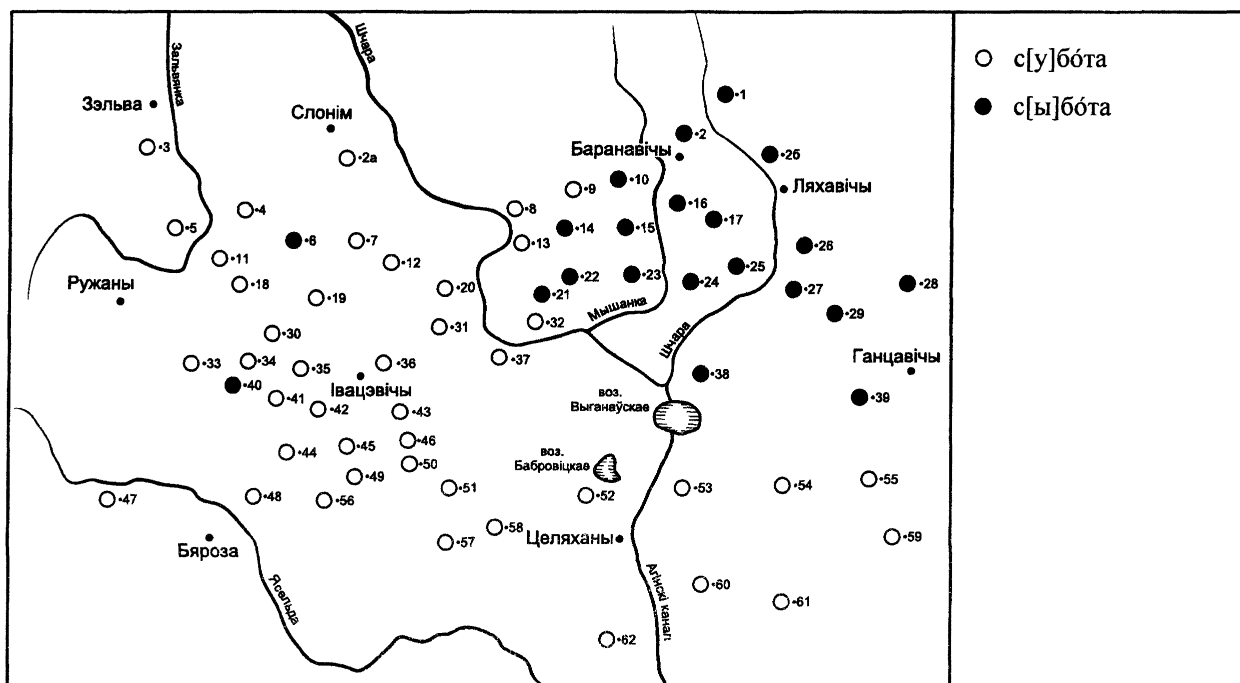
Карта 26

Вымаўленне галоснага на месцы этымалагічнага [о] у прыназоўніку-прыстаўцы *пад*, *пад-*

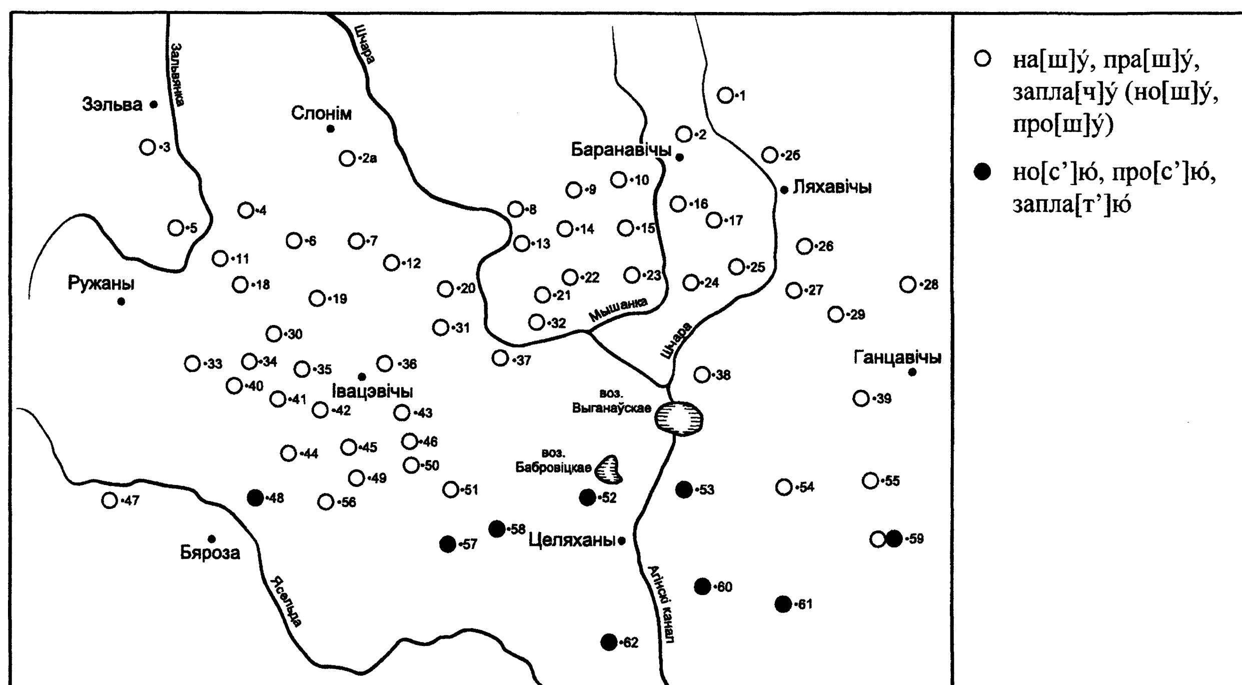
Карта 27

Вымаўленне галоснага на месцы этымалагічнага [у] у пераднацісным складзе ў слове *субота*

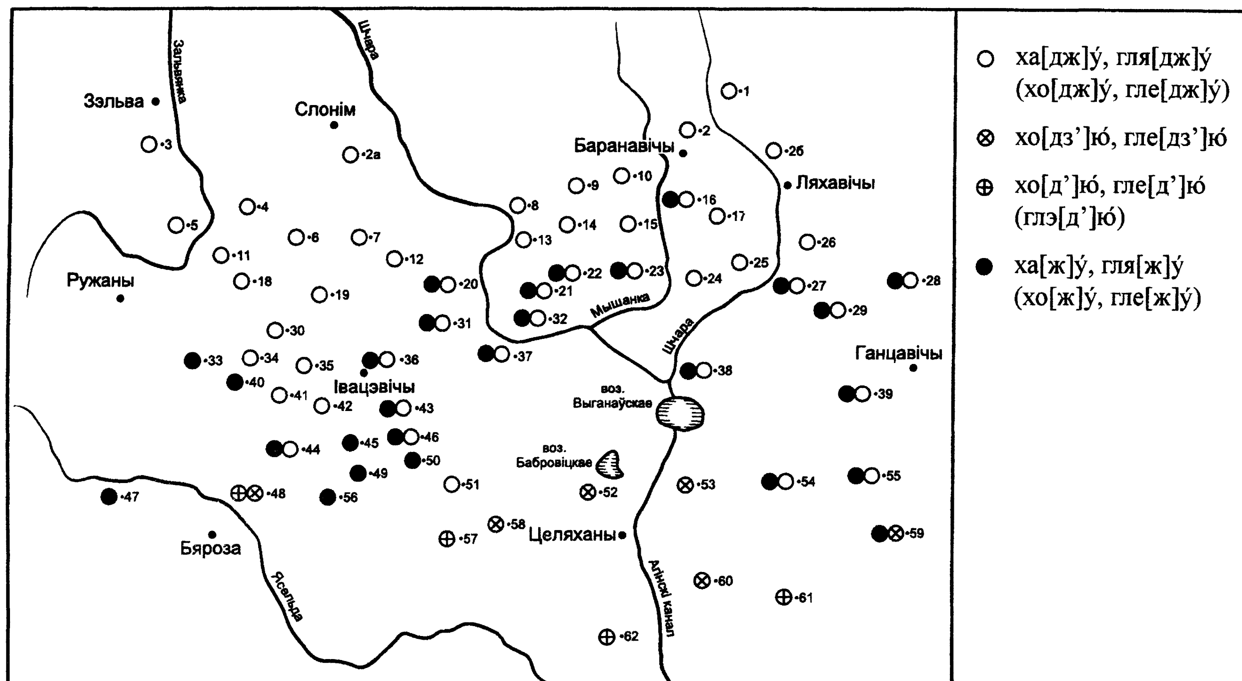
Карта 28

Вымаўленне зычных [ш], [ч], [с], [т] на месцы этымалагічных [ш], [ч] у дзеясловах 1-й асобы адз. ліку

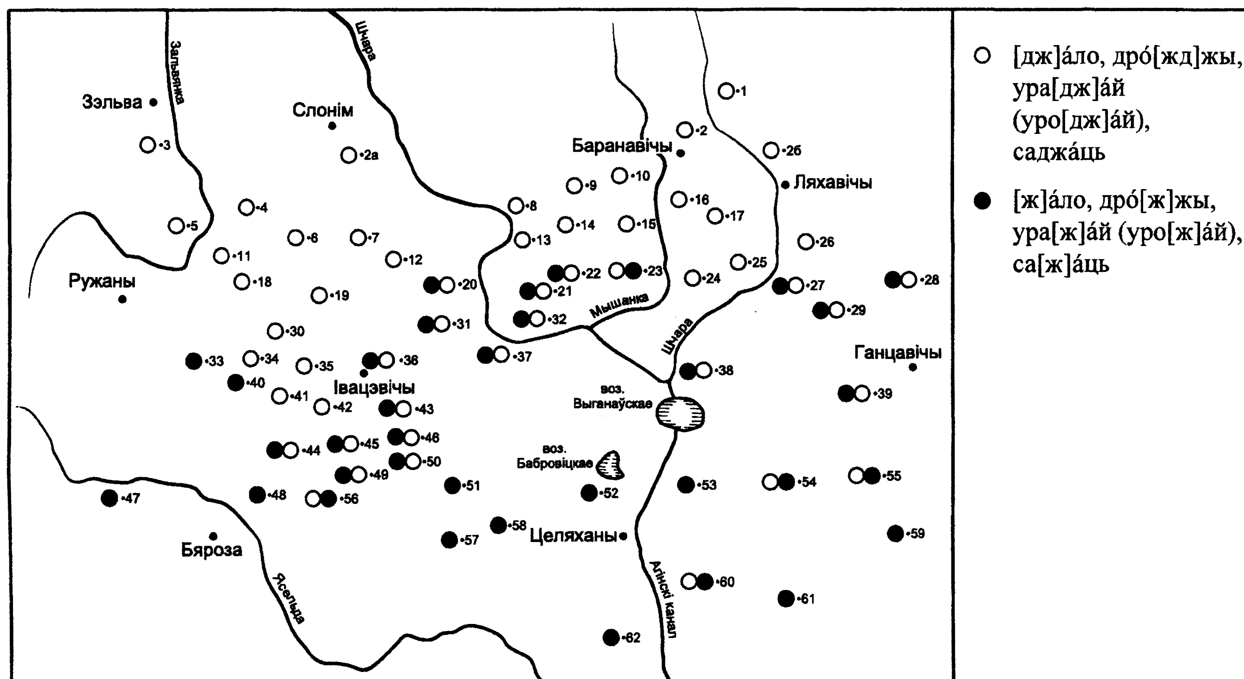
Карта 29

Вымаўленне зычных [дж], [дз’], [д’], [ж] на месцы этымалагічнага [д] у дзеясловах 1-й асобы адз. ліку

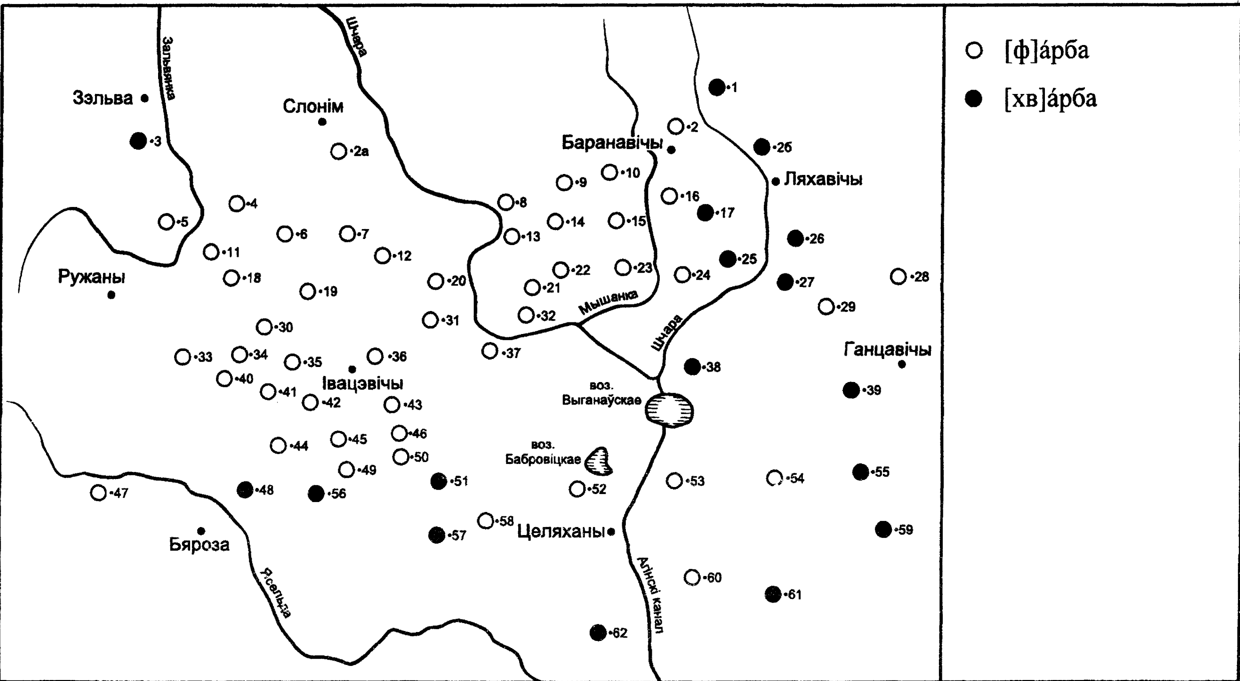
Карта 30

Вымаўленне зычных [ж], [дж] на месцы этымалагічнага [ж]

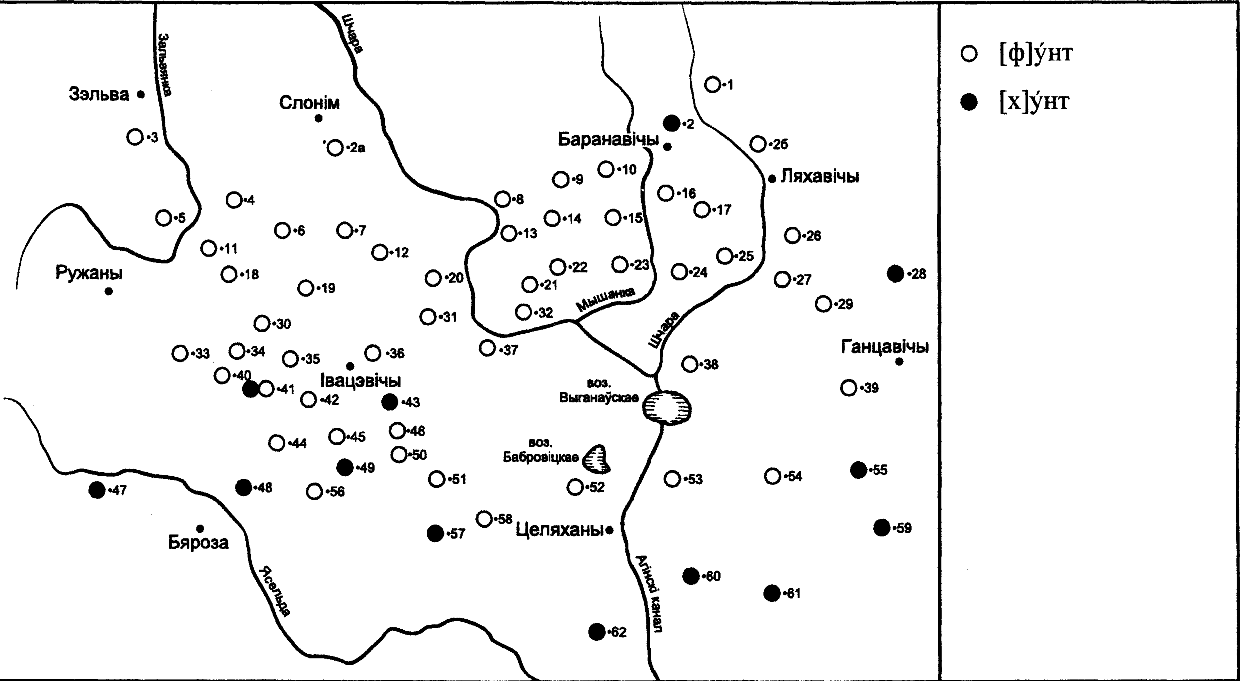
Карта 31

Вымаўленне гукаў [ф], [хв] на месцы этымалагічнага зычнага [ф] перад галосным у слове *фарба*

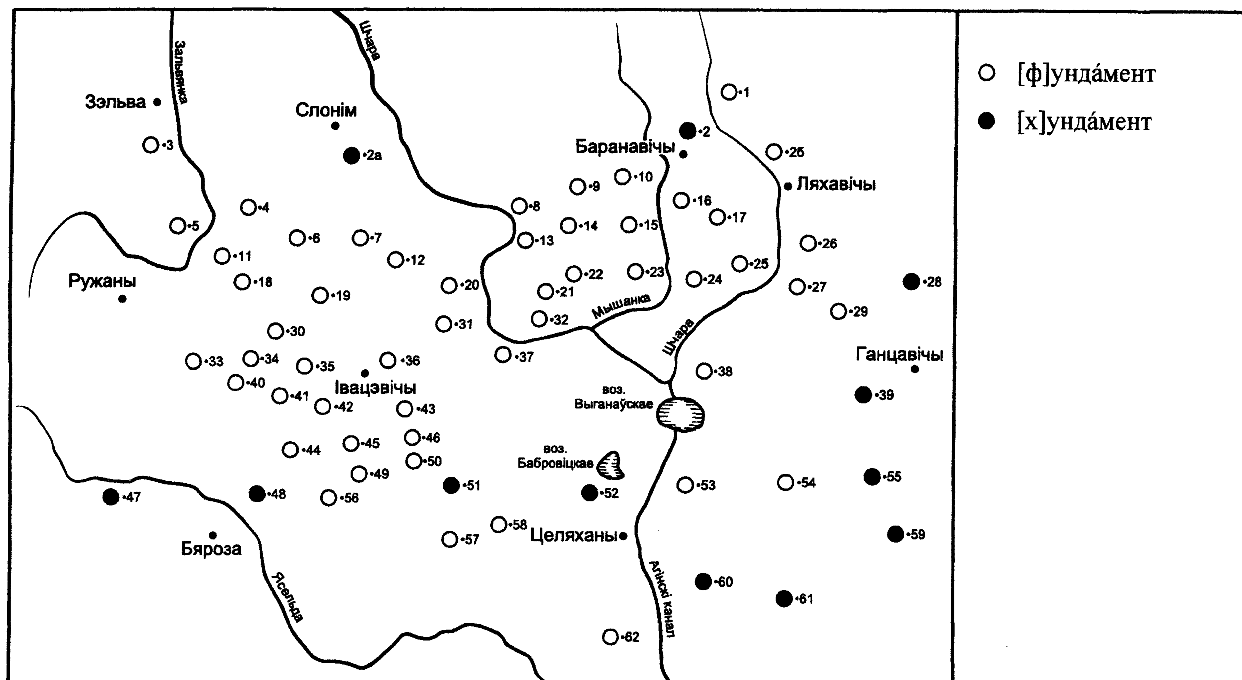
Карта 32

Вымаўленне гукаў [х], [ф] на месцы этымалагічнага зычнага [ф] перад галосным у слове *фунт*

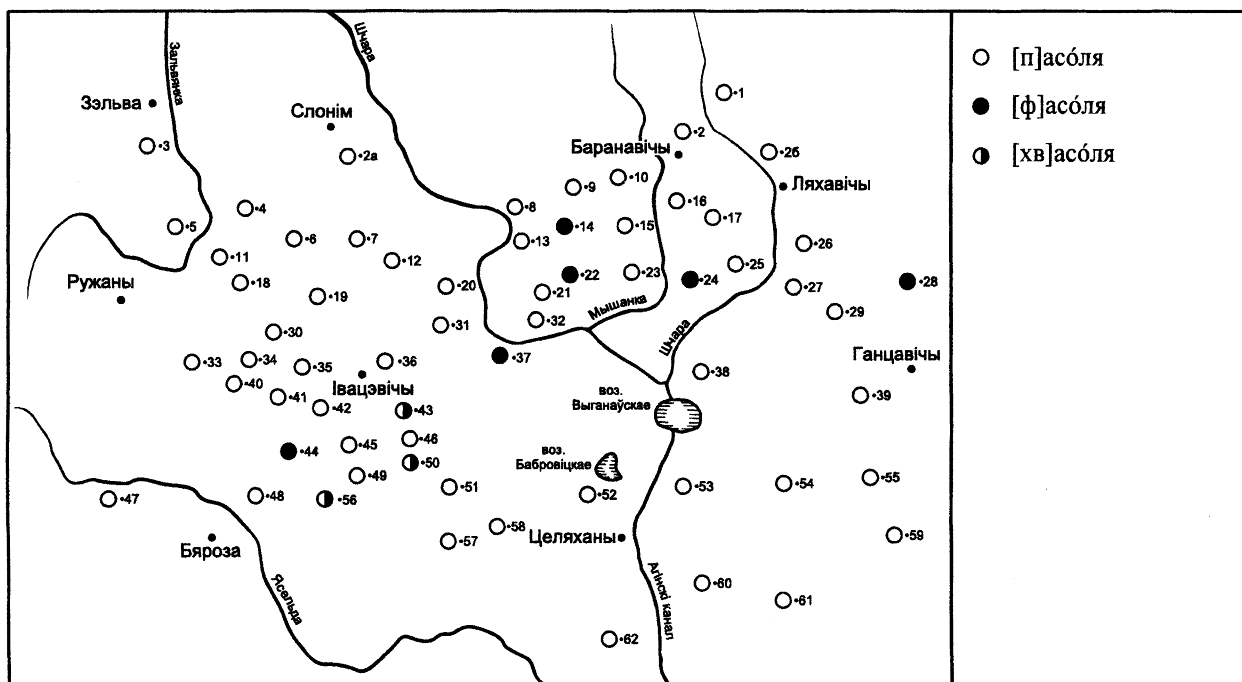
Карта 33

Вымаўленне гукаў [х], [ф] на месцы этымалагічнага зычнага [ф] перад галосным у слове *фундамент*

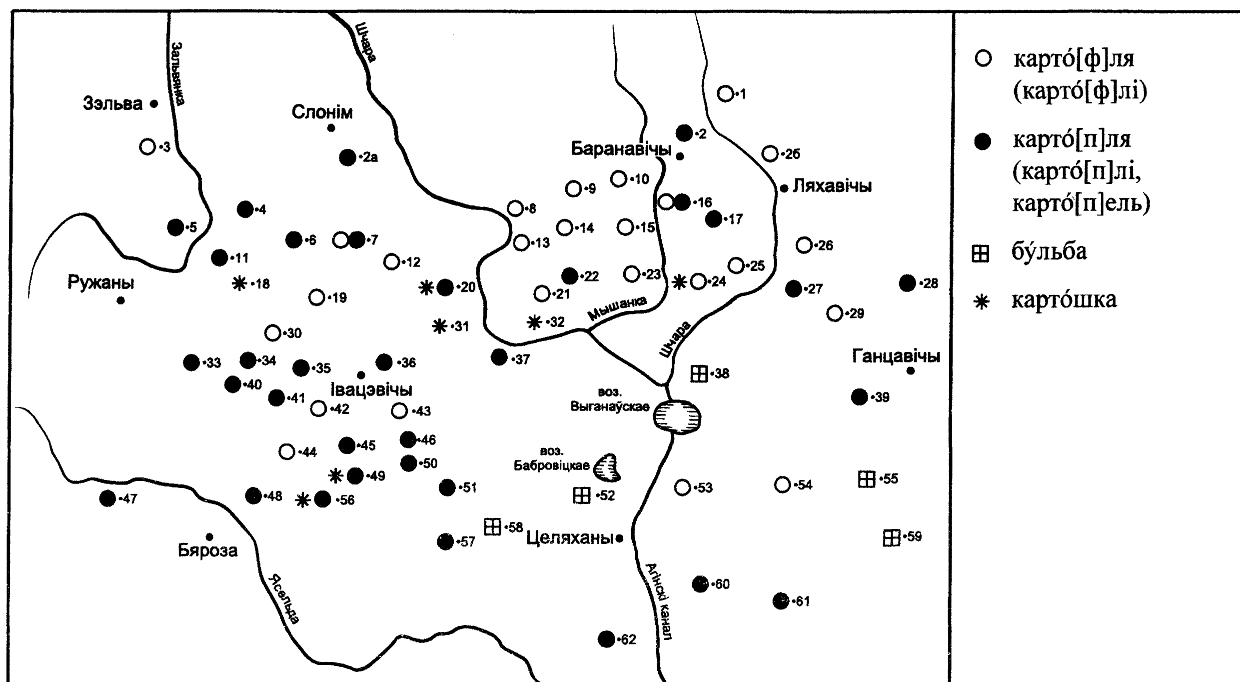
Карта 34

Вымаўленне гукаў [п], [хв], [ф] на месцы этымалагічнага зычнага [ф] перад галосным у слове *фасоль*

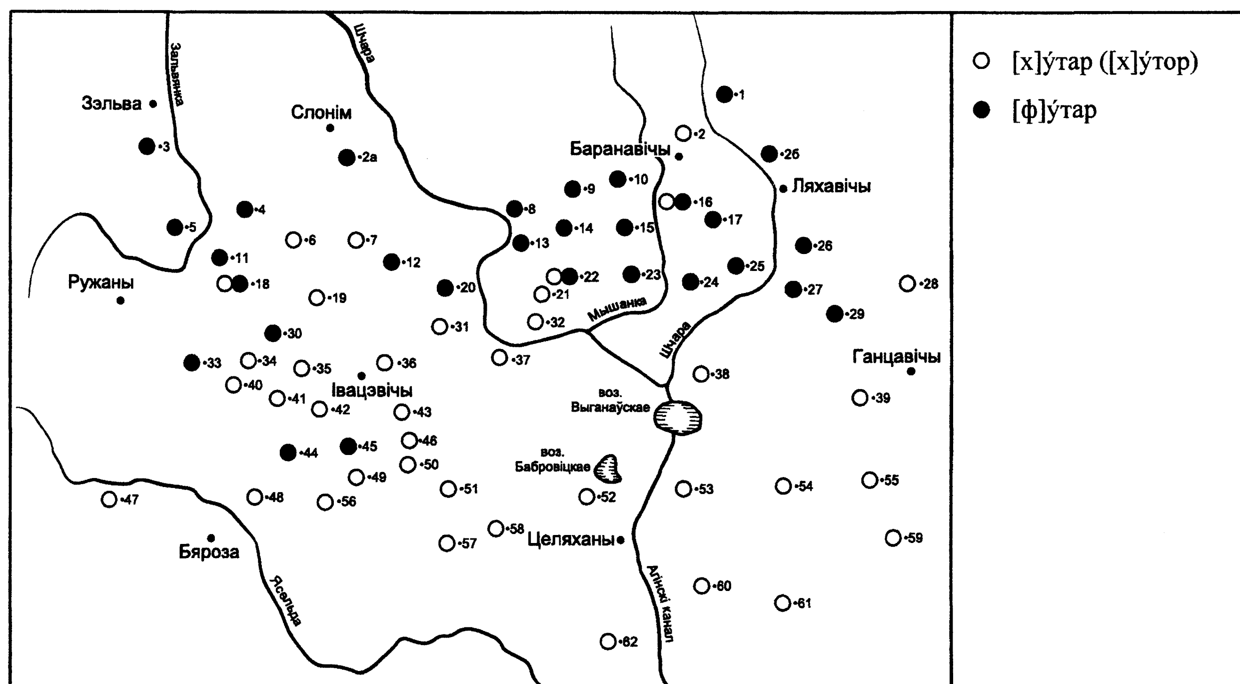
Карта 35

Рэфлексы этымалагічнага зычнага [ф] перад галосным у слове *картофля*

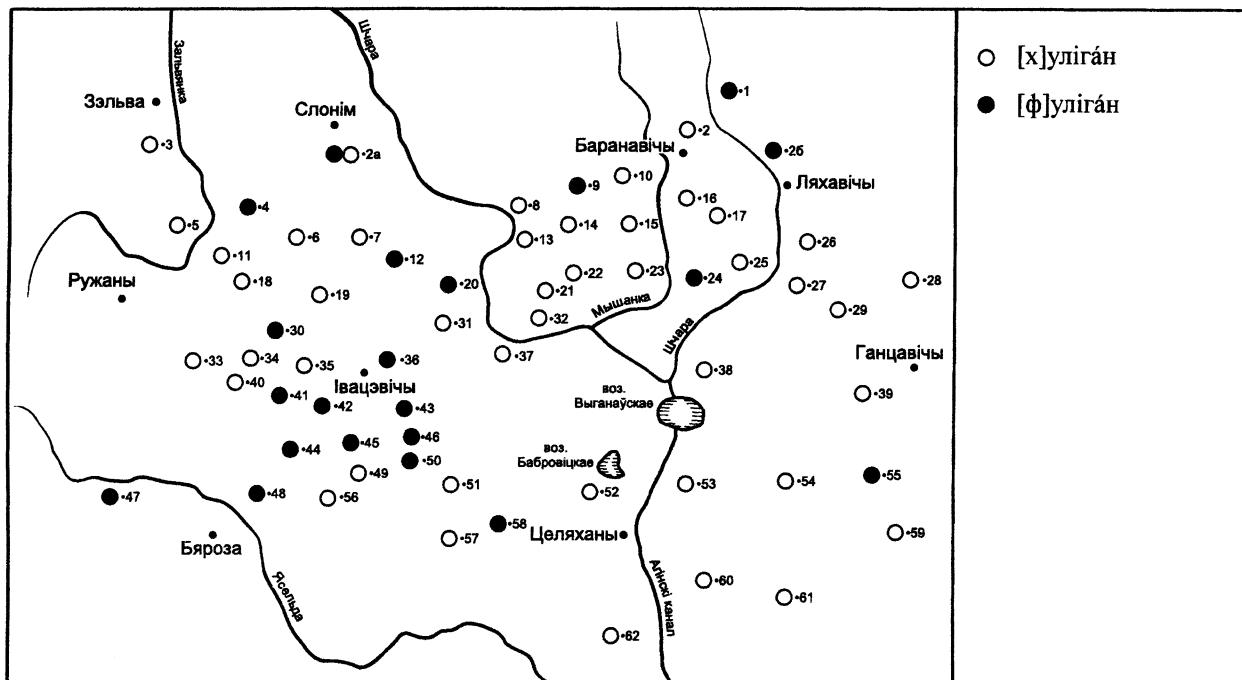
Карта 36

Вымаўленне зычных [х], [ф] на месцы этымалагічнага зычнага [х] у пачатку слова *хутар*

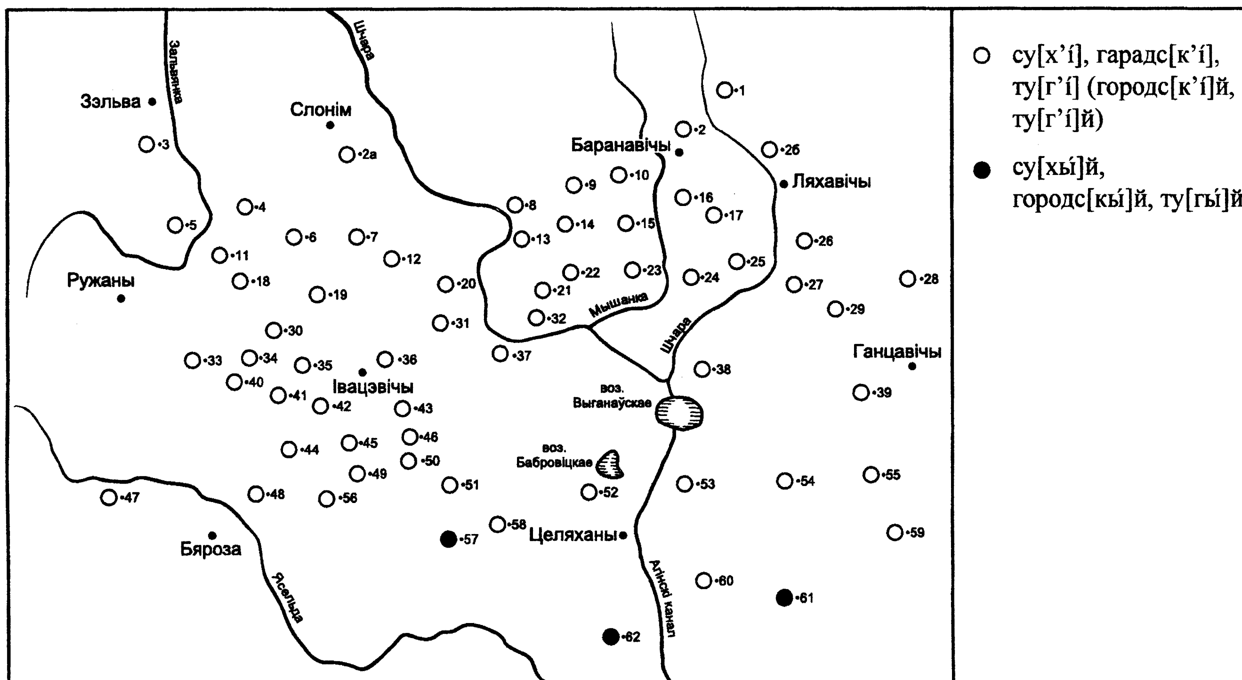
Карта 37

Вымаўленне зычных [х], [ф] на месцы этымалагічнага [х] у пачатку слова *хуліган*

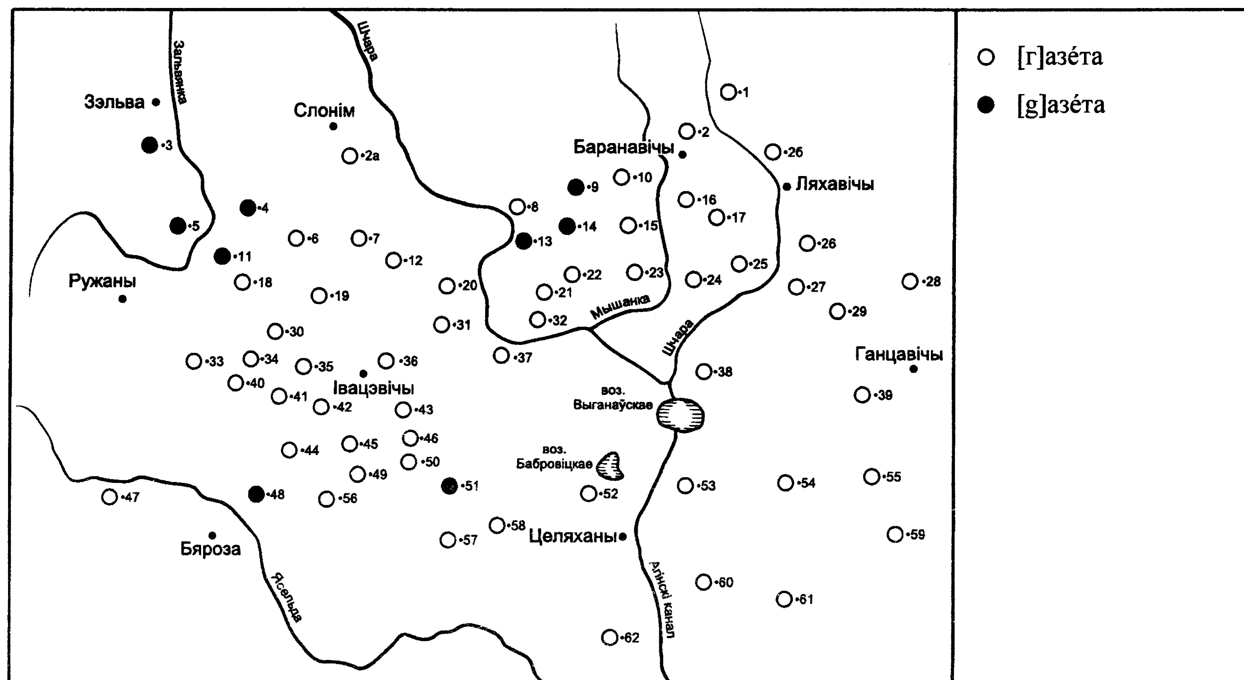
Карта 38

Цвёрдасць / мяккасць заднеязычных у спалучэннях **гы*, **кы*, **хы*

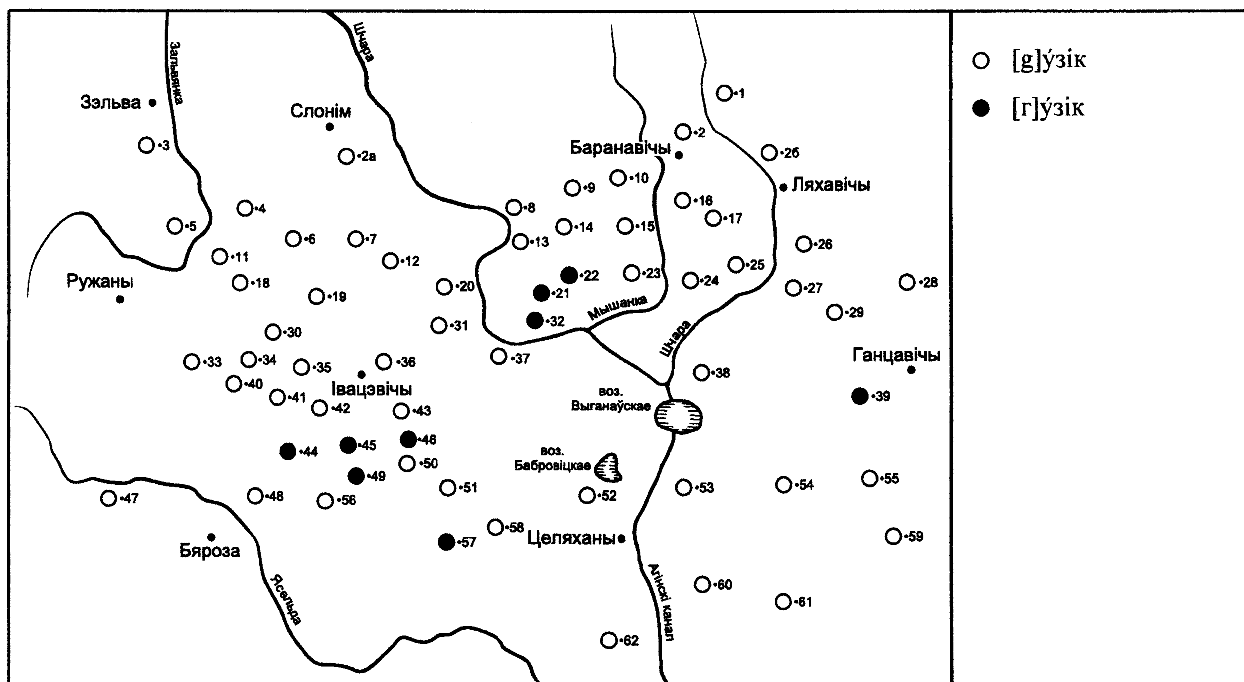
Карта 39

Вымаўленне зычных [г], [g] у пачатку слова *газета*

Карта 40

Вымаўленне зычных [г], [g] у пачатку слова *gузік*

Карта 41

Наяўнасць / адсутнасць прыстаўных зычных [в], [г] у пачатку словаў *гостры, гастрыць*

○ [г]óстры, [г]астры́ць ([г]остры́ць, [г]остры́ці, [г]остры́ты)

● [в]óстры, [в]астры́ць

Карта 42

Наяўнасць / адсутнасць прыстаўных зычных [в], [г] у пачатку слова *вока*

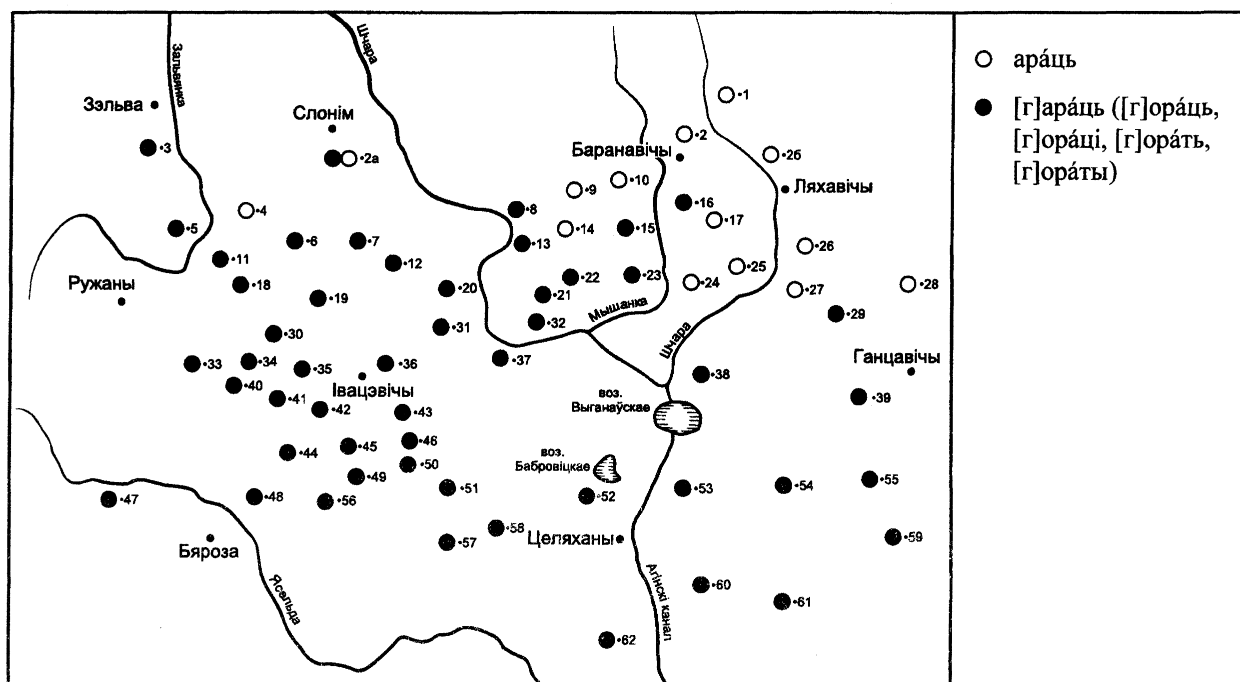
○ [в]óко

⊙ [г]óко

● óко

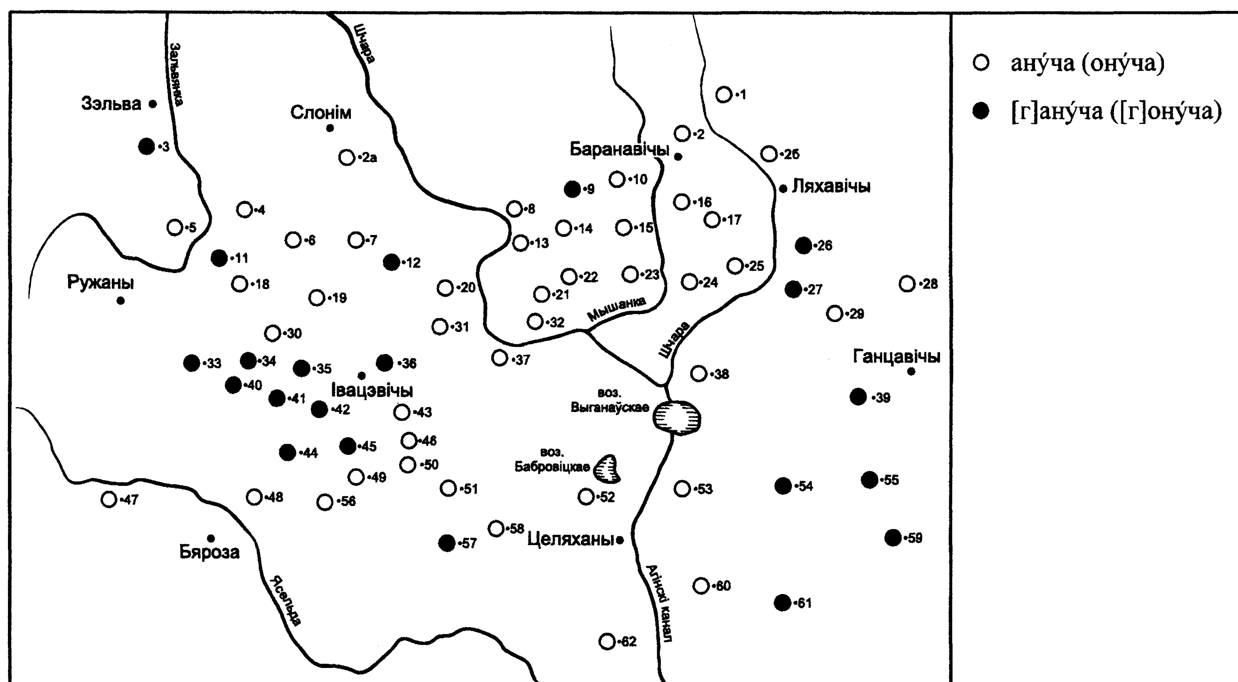
Карта 43

Наяўнасць / адсутнасць прыстаўнога зычнага [г] у пачатку слова *араць*

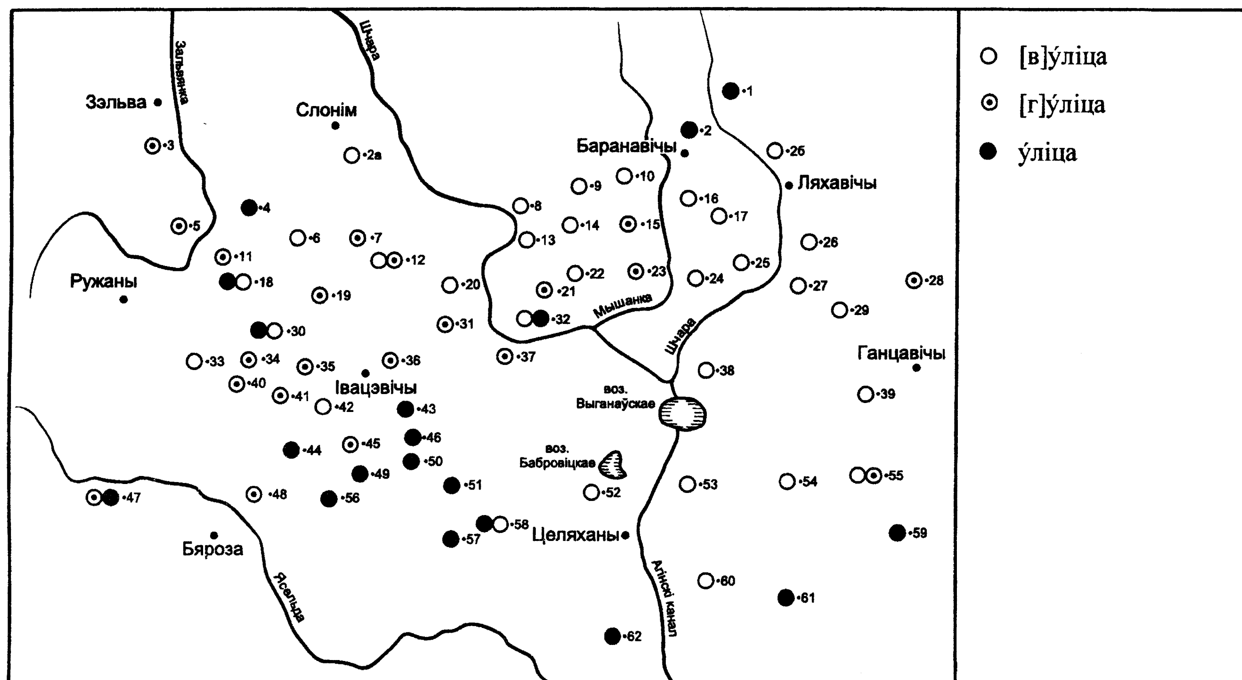
Карта 44

Наяўнасць / адсутнасць прыстаўнога зычнага [г] у пачатку слова *анучa*

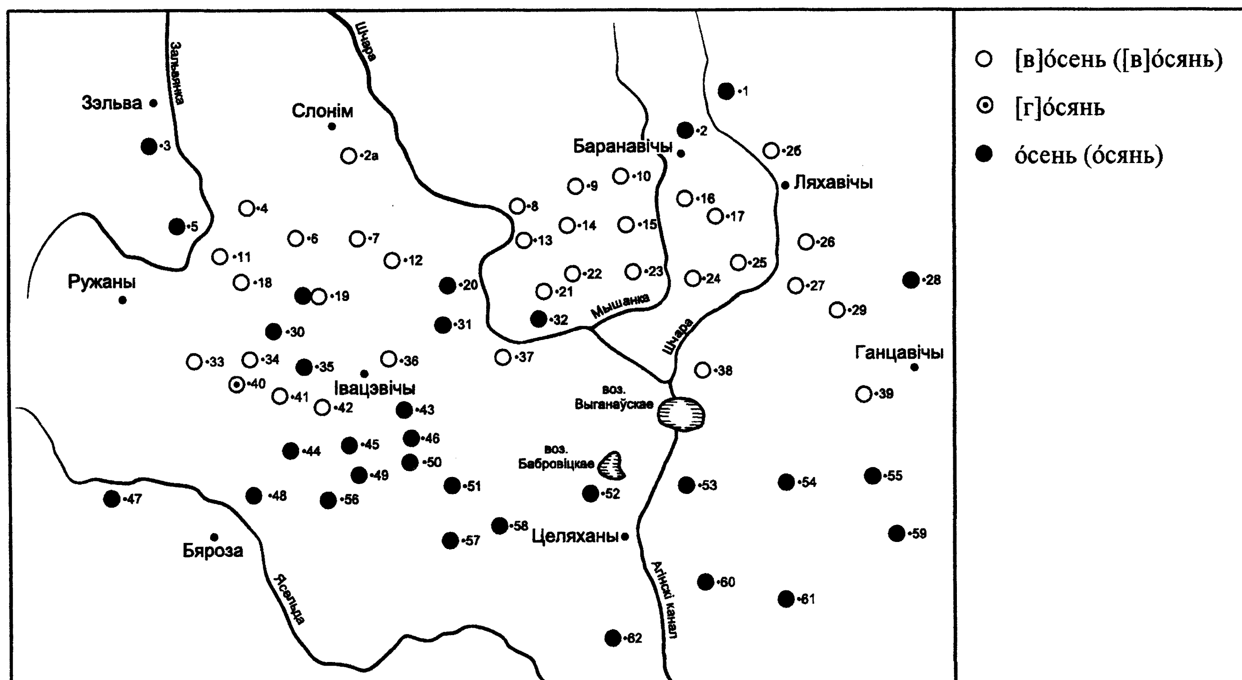
Карта 45

Наяўнасць / адсутнасць прыстаўных зычных [в], [г] у пачатку слова *вуліца*

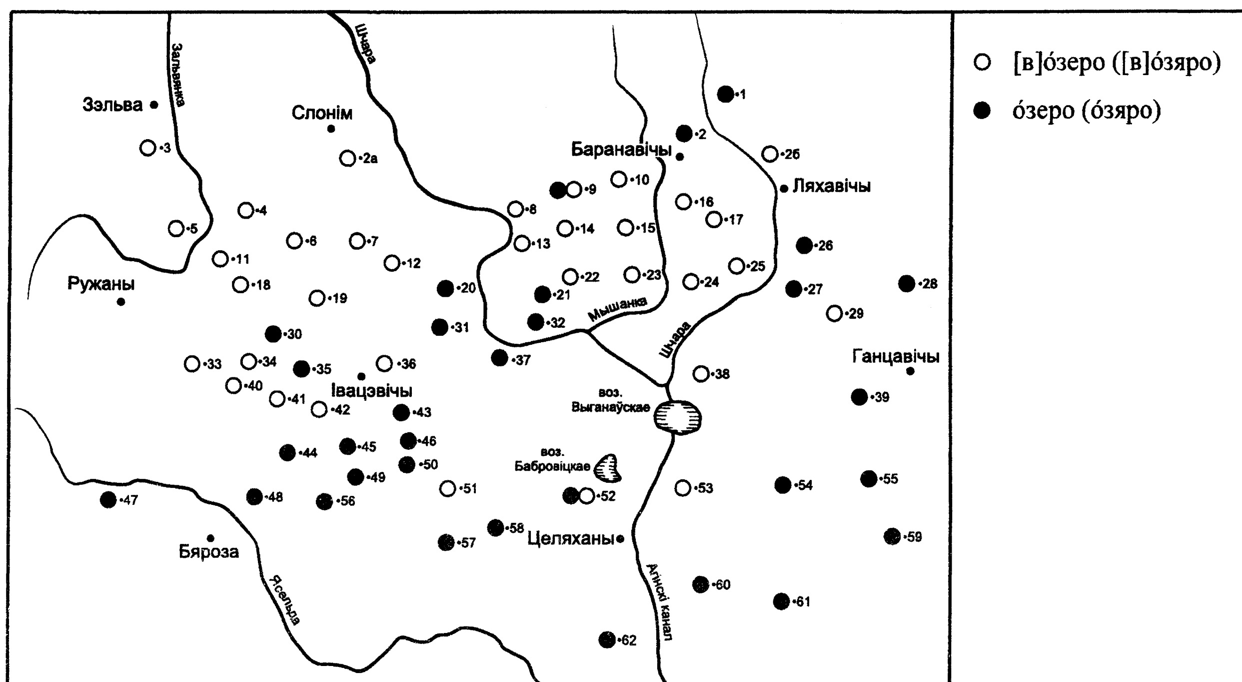
Карта 46

Наяўнасць / адсутнасць прыстаўных зычных [в], [г] у пачатку слова *восень*

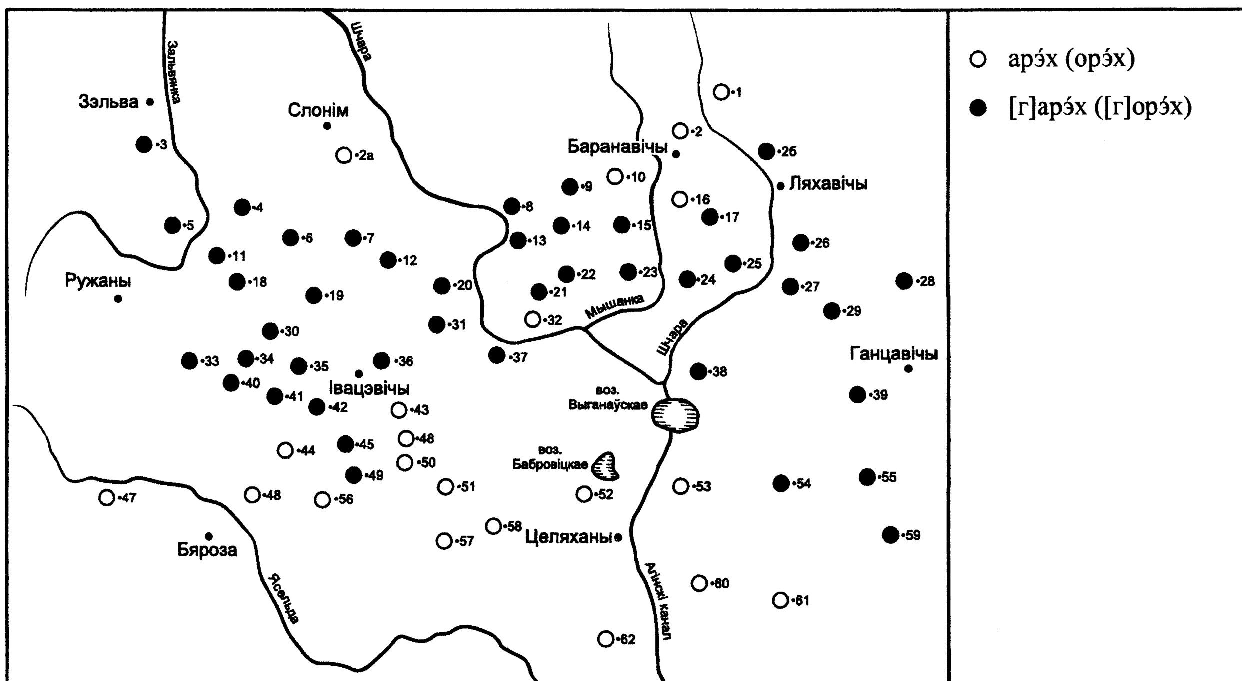
Карта 47

Наяўнасць / адсутнасць прыстаўнога зычнага [в] у пачатку слова *возера*

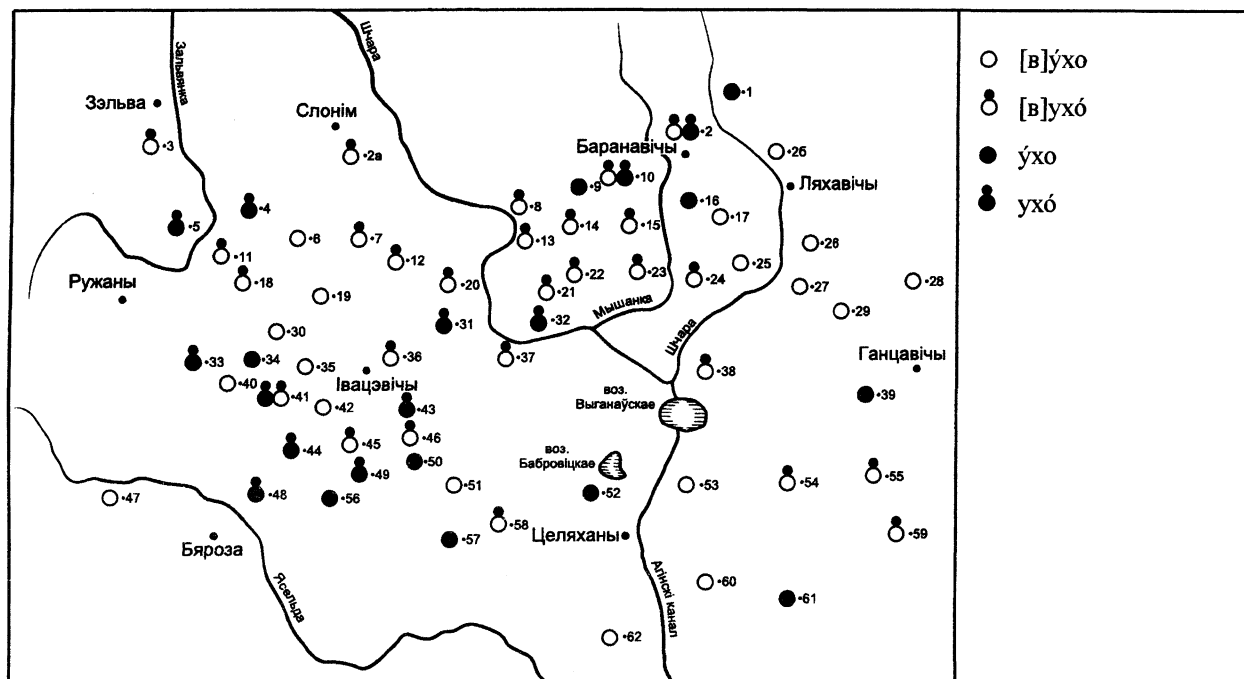
Карта 48

Наяўнасць / адсутнасць прыстаўнога зычнага [г] у пачатку слова *арэх*

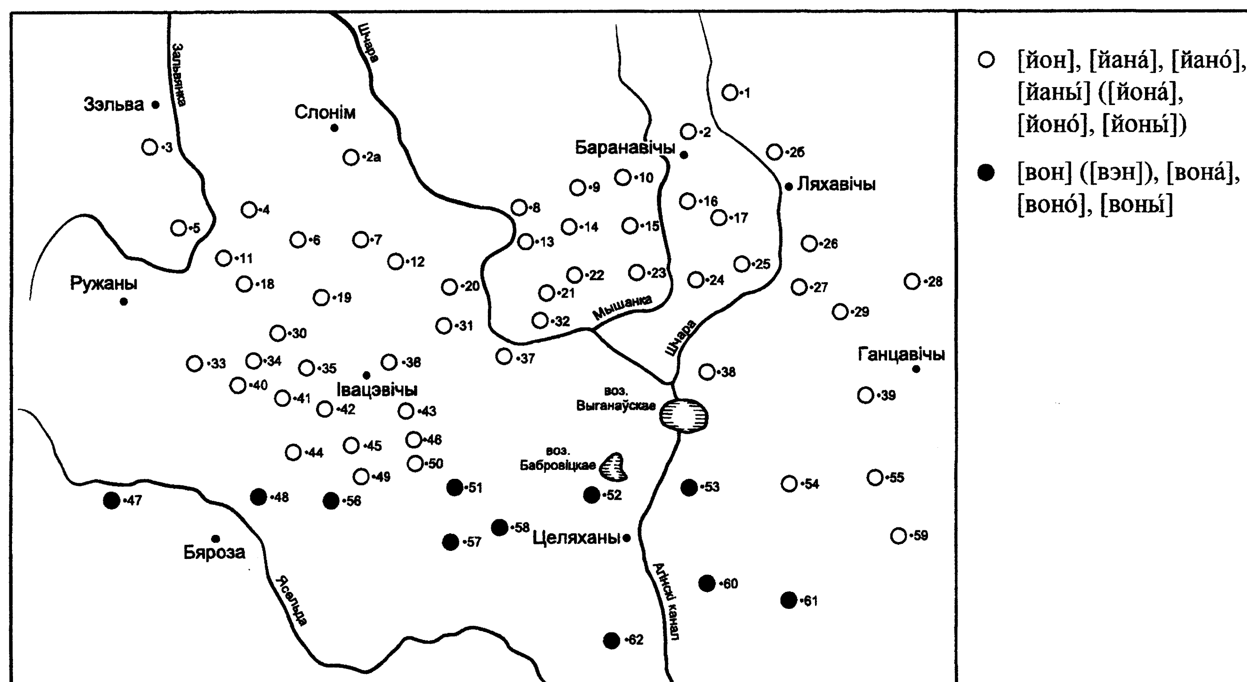
Карта 49

Наяўнасць / адсутнасць прыстаўнога зычнага [в] у пачатку слова *вуха*

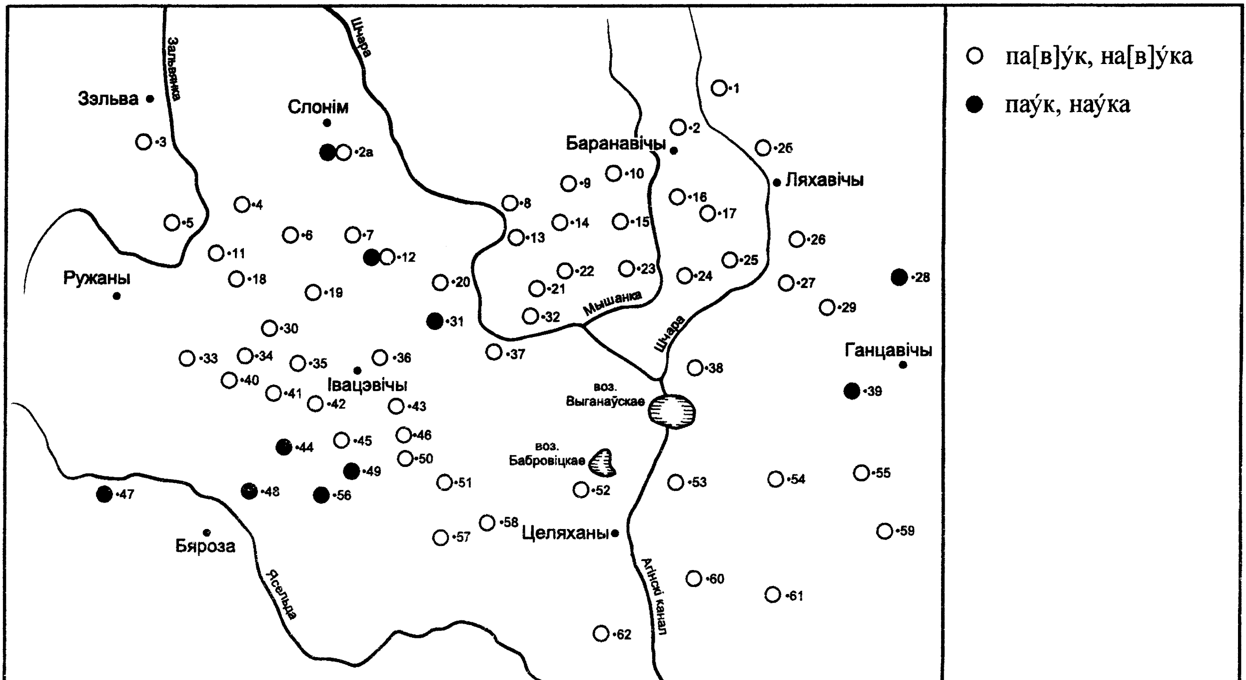
Карта 50

Вымаўленне асабова-ўказальных займеннікаў *ён, яна, яно, яны*

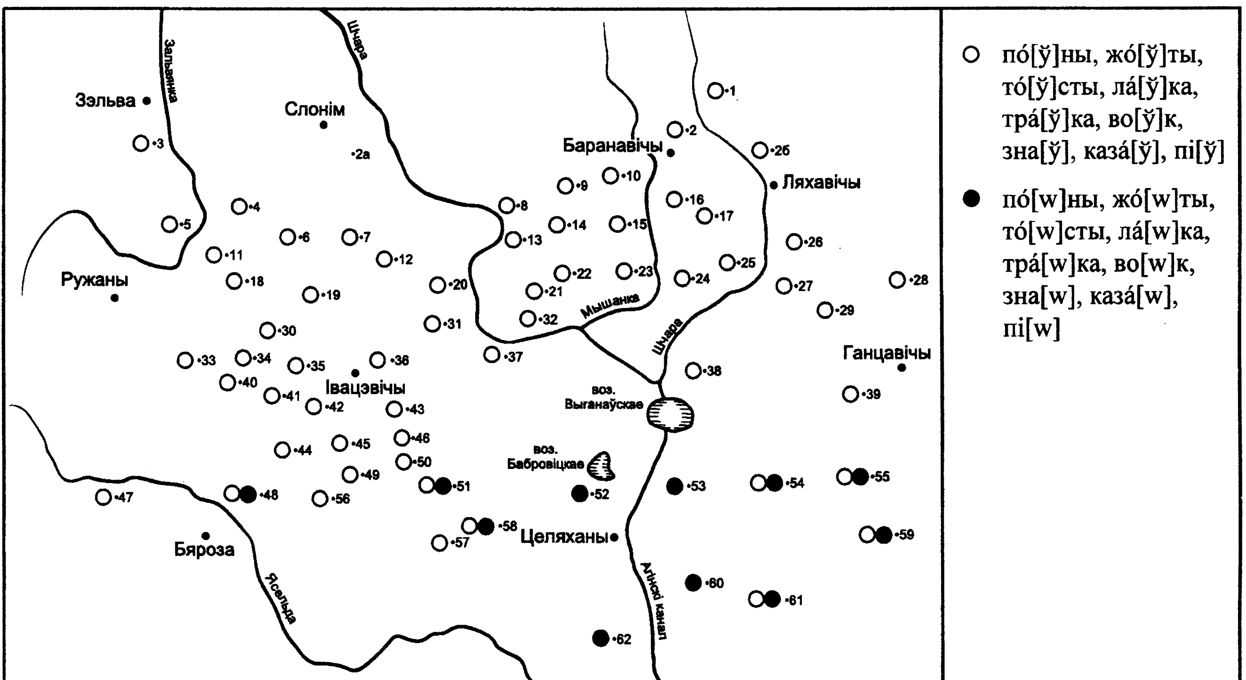
Карта 51

Наяўнасць / адсутнасць прыстаўнога зычнага [в] у сярэдзіне слоў *павук, навука*

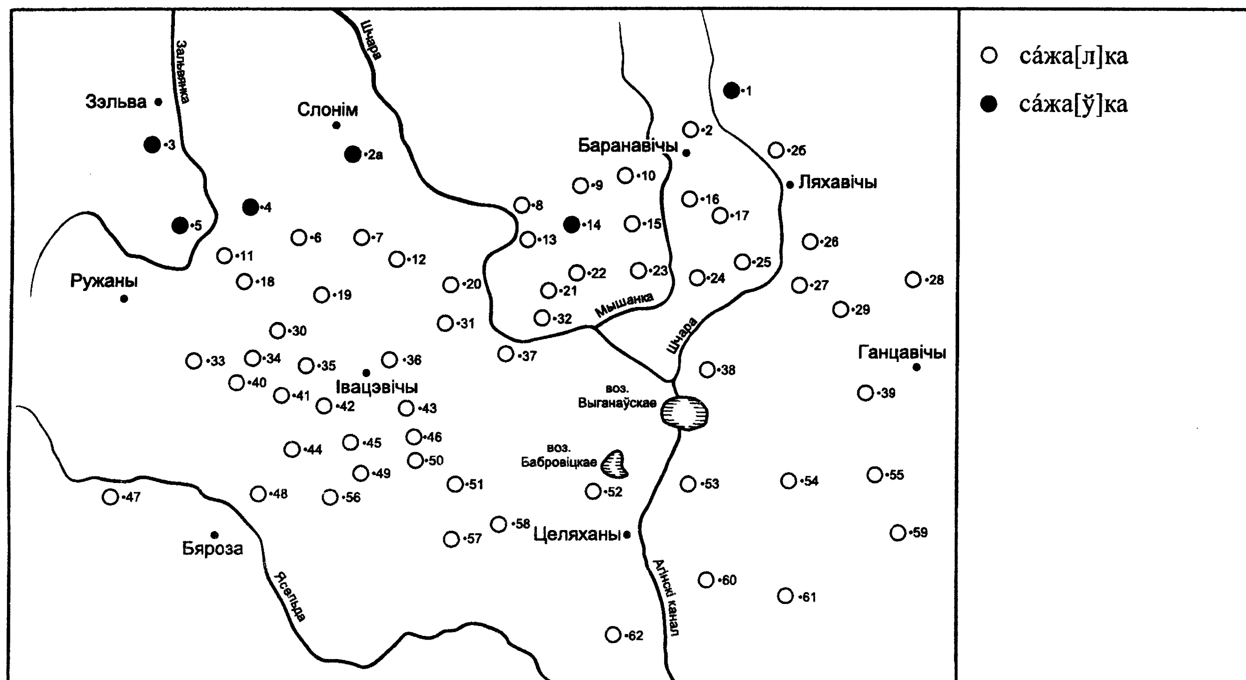
Карта 52

Вымаўленне зычных [ў], [w] на месцы этымалагічных [в], [л] пасля галосных у сярэдзіне і ў канцы слова

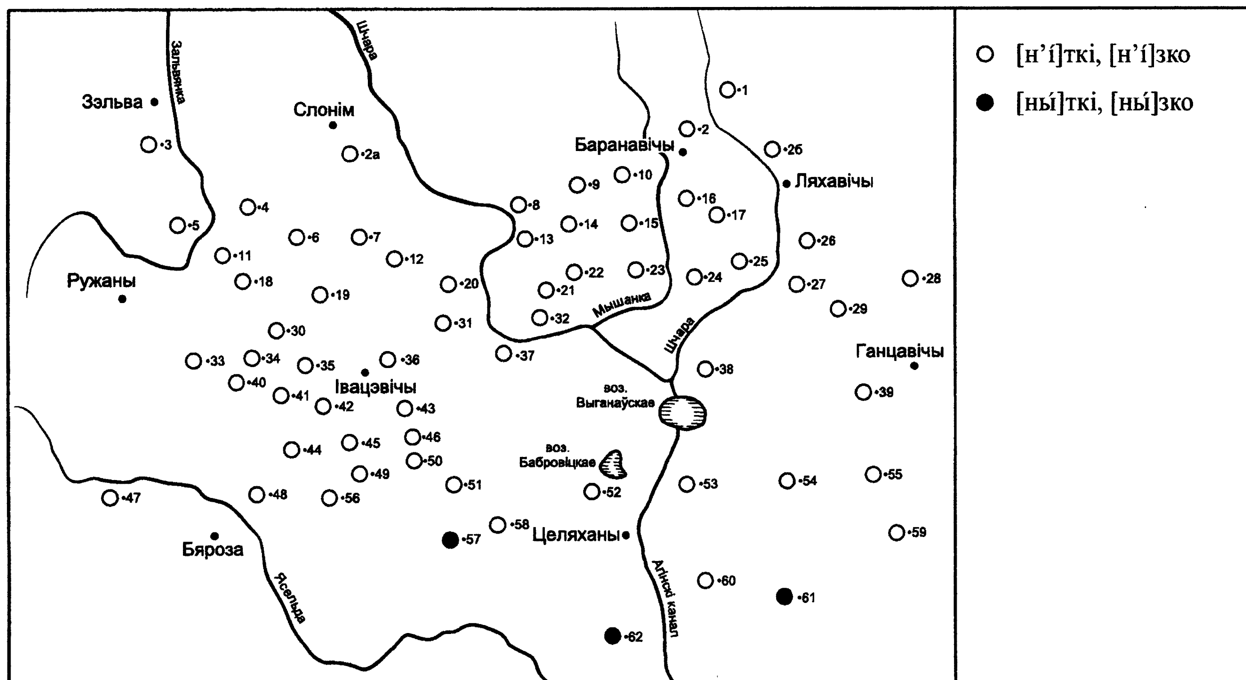
Карта 53

Вымаўленне зычных [л], [ў] на месцы этымалагічнага зычнага [л] пасля галоснага ў слове *сажалка*

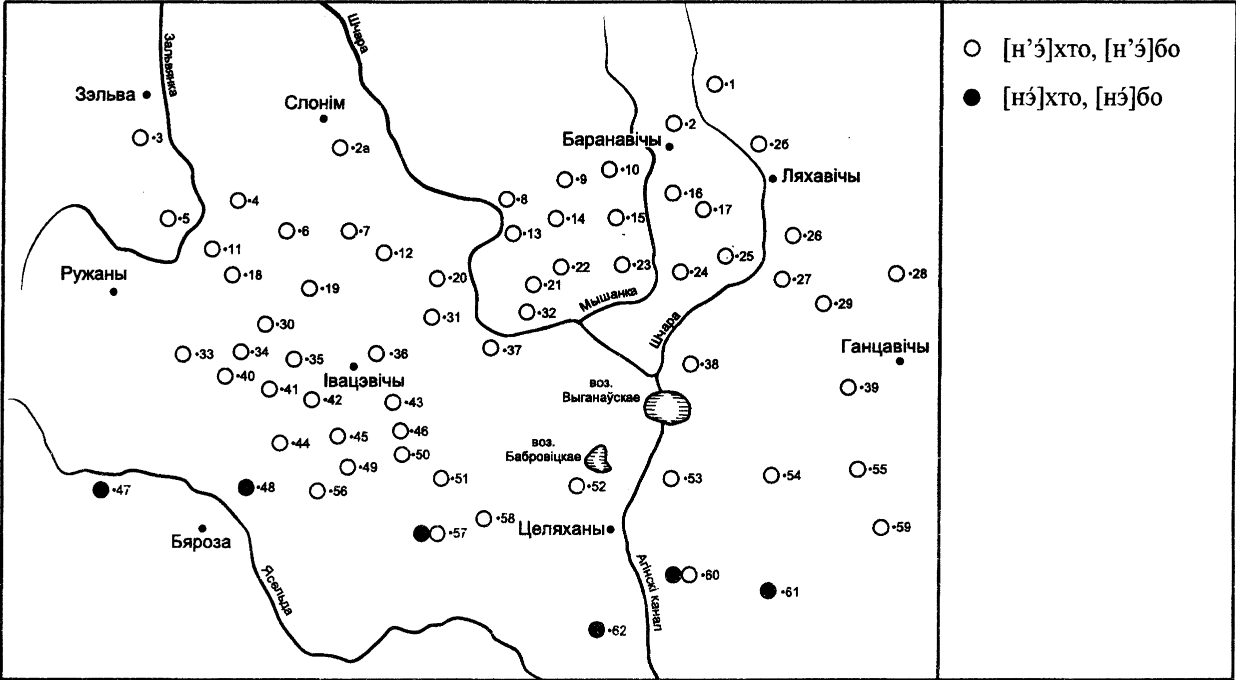
Карта 54

Наяўнасць мяккага / цвёрдага зычнага [н] у пазіцыі перад галосным пярэдняга рада [і]

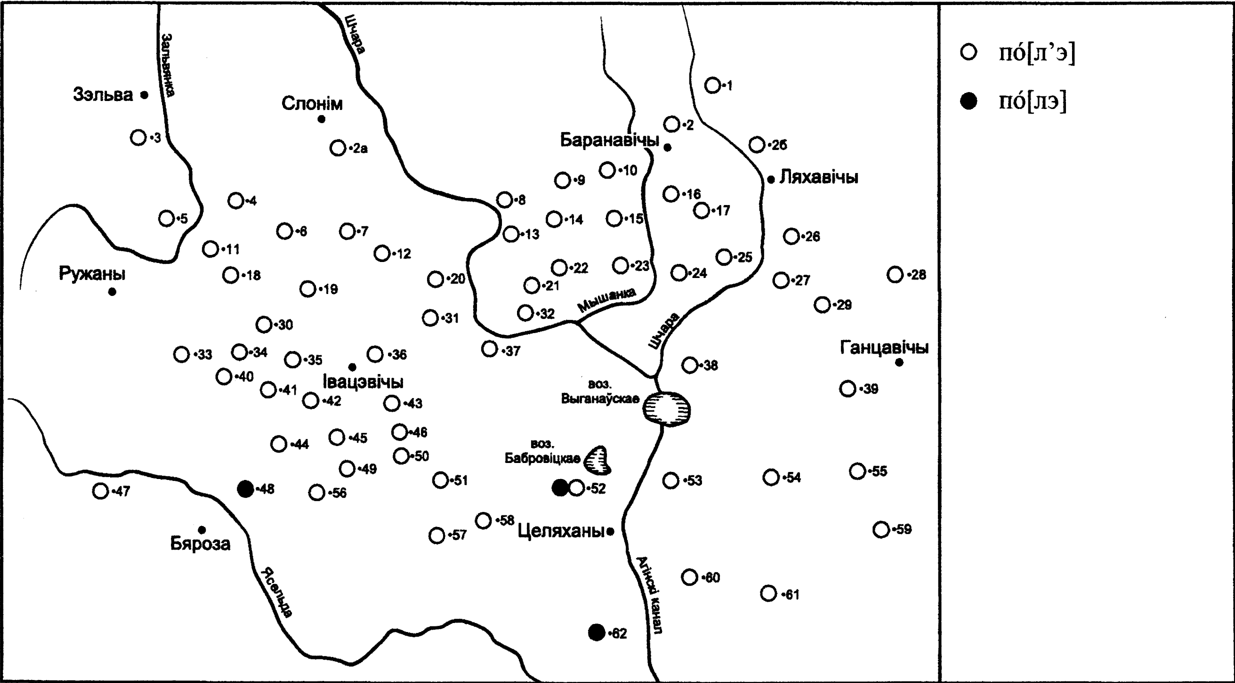
Карта 55

Наяўнасць мяккага / цвёрдага зычнага [н] у пазіцыі перад галосным пярэдняга рада [э]

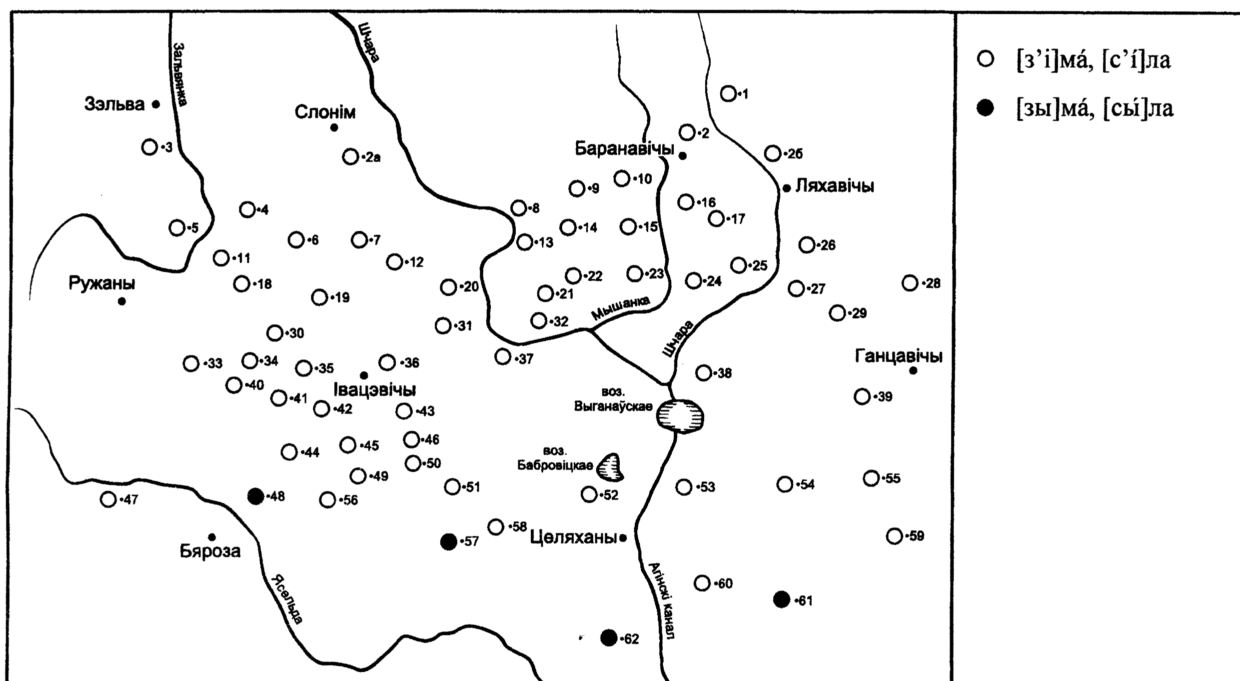
Карта 56

Наяўнасць мяккага / цвёрдага зычнага [л] у пазіцыі перад галосным пярэдняга рада [э]

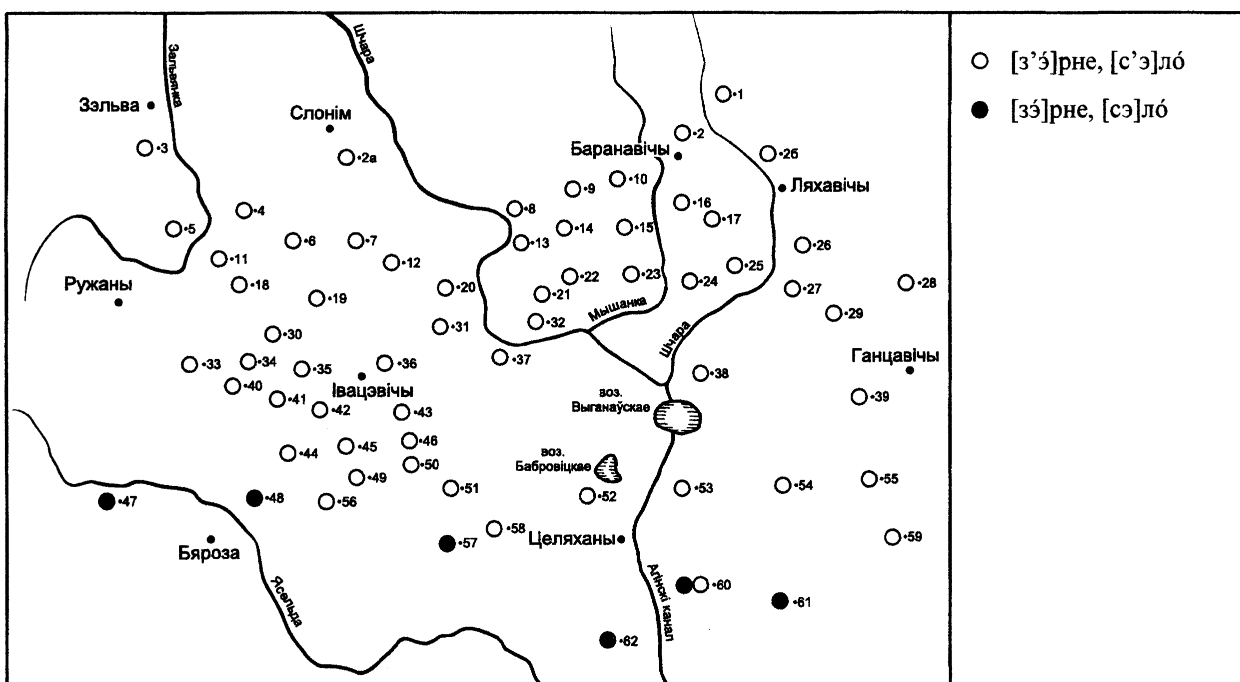
Карта 57

Наяўнасць мяккіх / цвёрдых свісцячых [з], [с] у пазіцыі перад галосным пярэдняга рада [і]

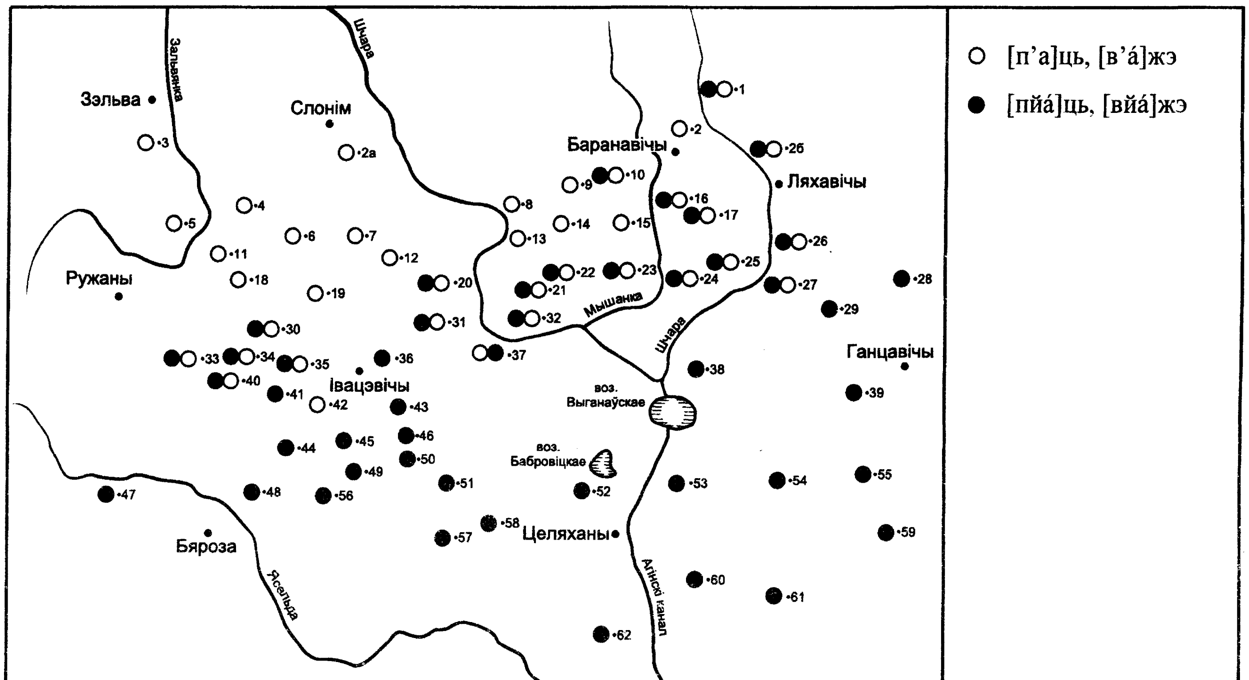
Карта 58

Наяўнасць мяккіх / цвёрдых свісцячых [з], [с] у пазіцыі перад галосным пярэдняга рада [э]

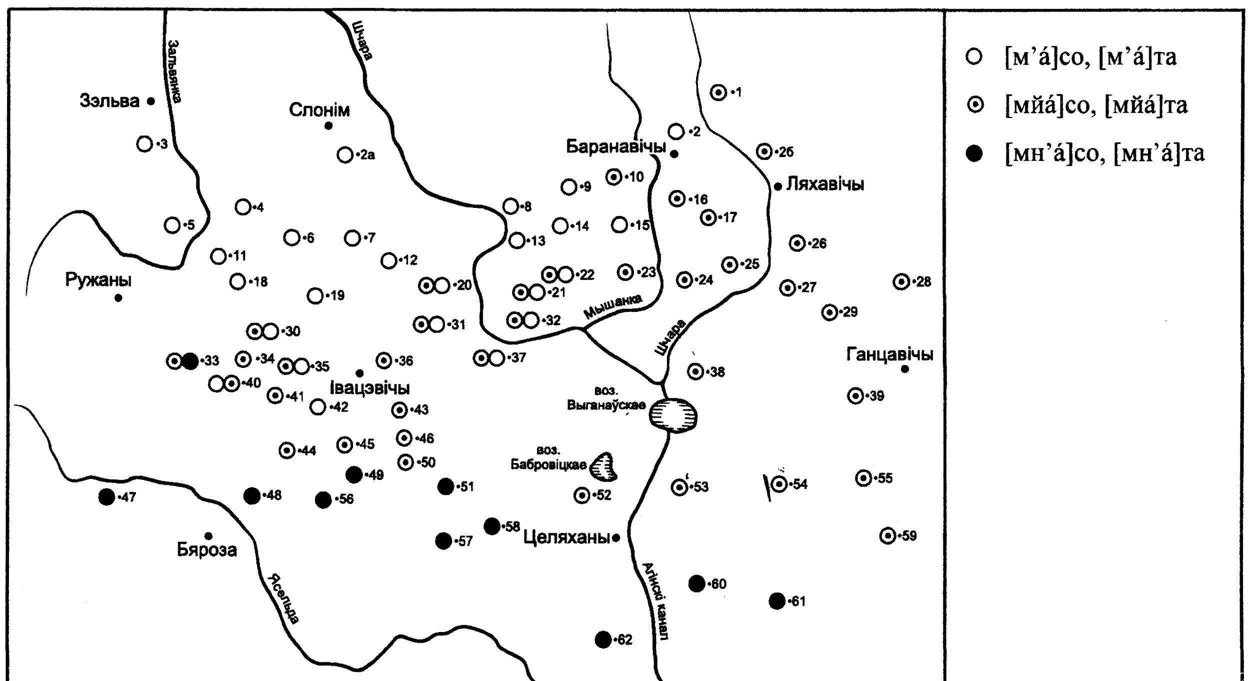
Карта 59

Зычныя на месцы мяккіх губных [п'], [в'] у пазіцыі перад [а]

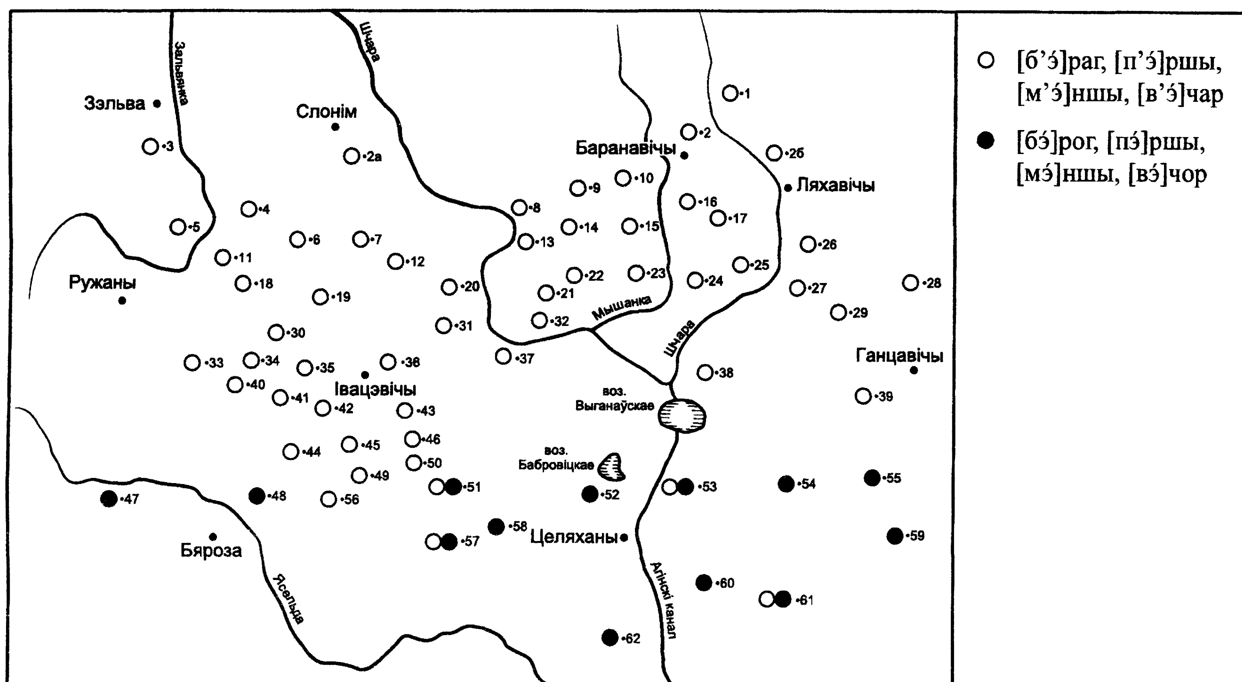
Карта 60

Рэалізацыя этымалагічнага мяккага губнога зычнага [м'] перад галосным

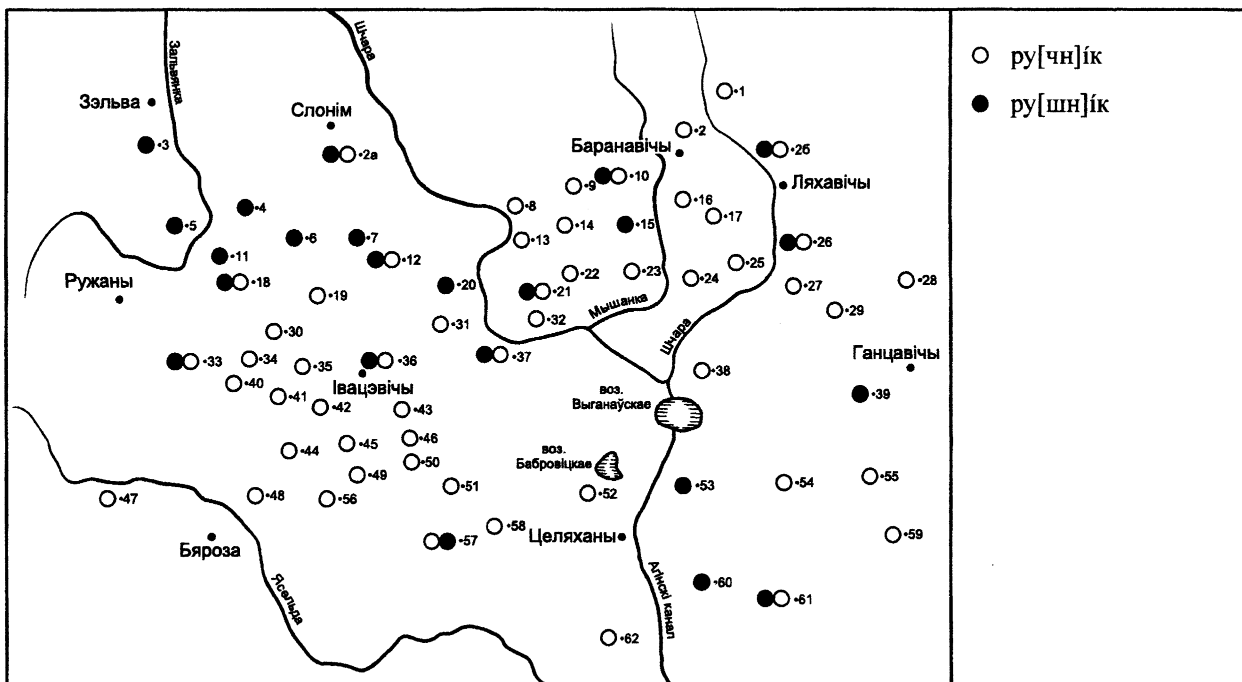
Карта 61

Наяўнасць мяккіх / цвёрдых губных [б], [п], [м], [в] перад [э]

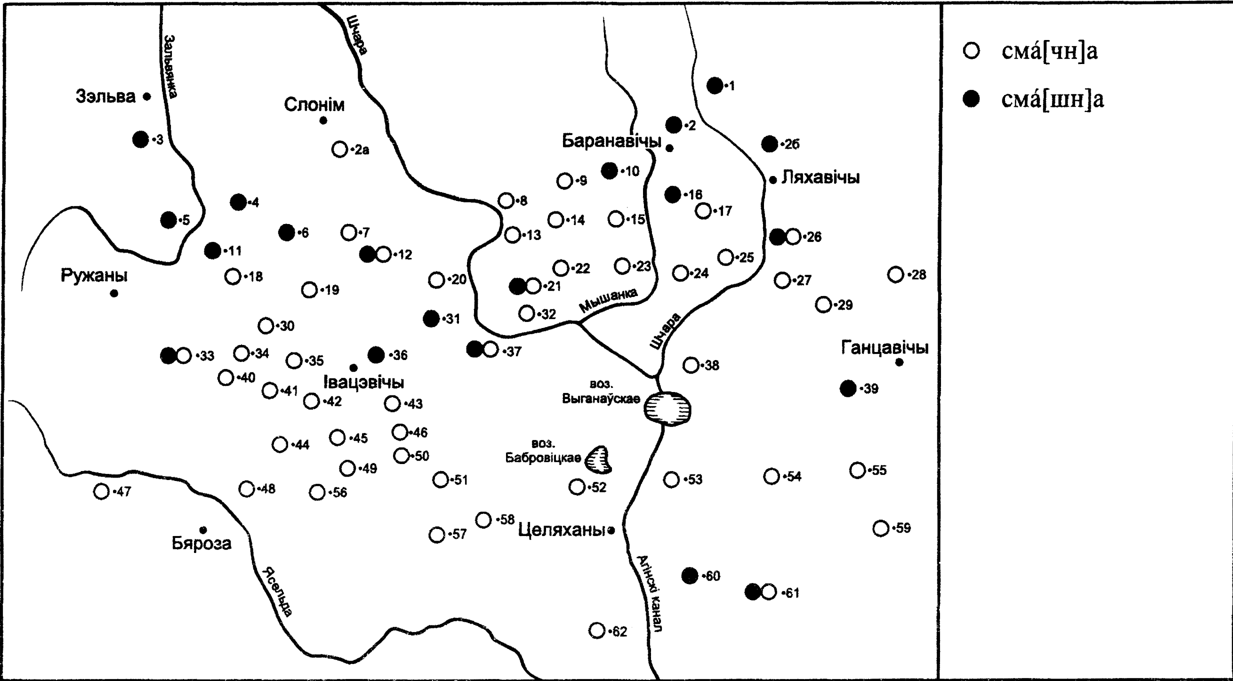
Карта 62

Вымаўленне спалучэнняў [чн], [шн] у слове *ручнік*

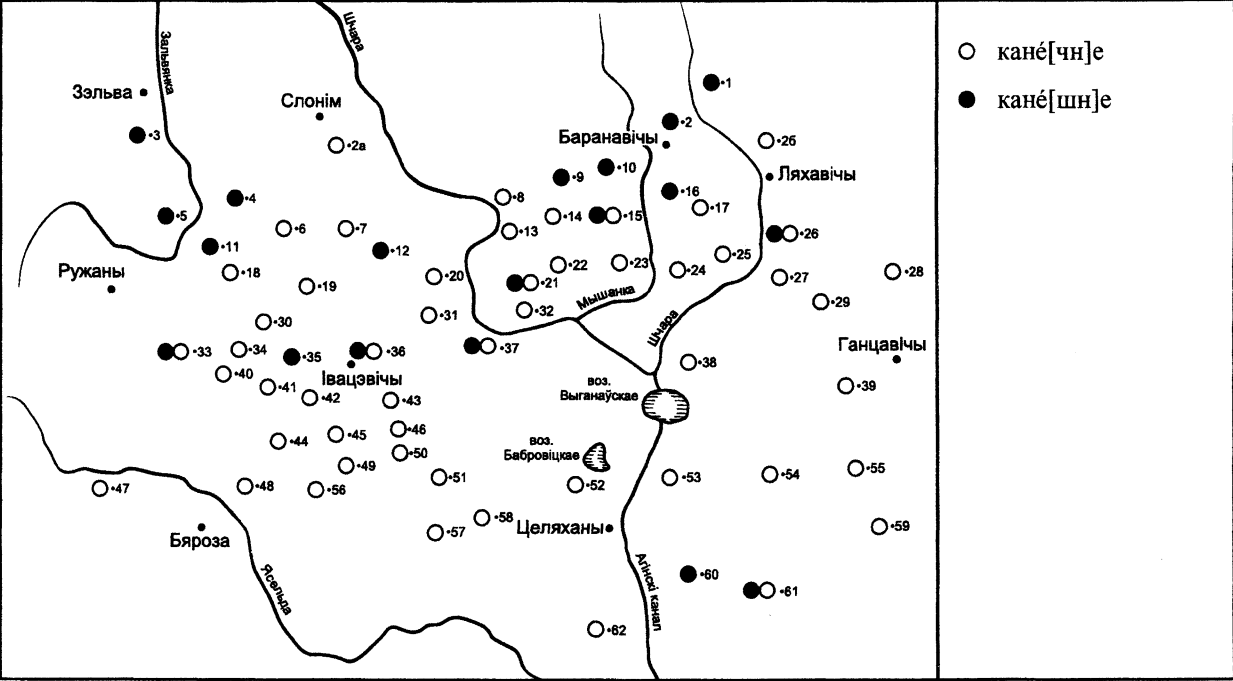
Карта 63

Вымаўленне спалучэнняў [чн], [шн] у слове *смачна*

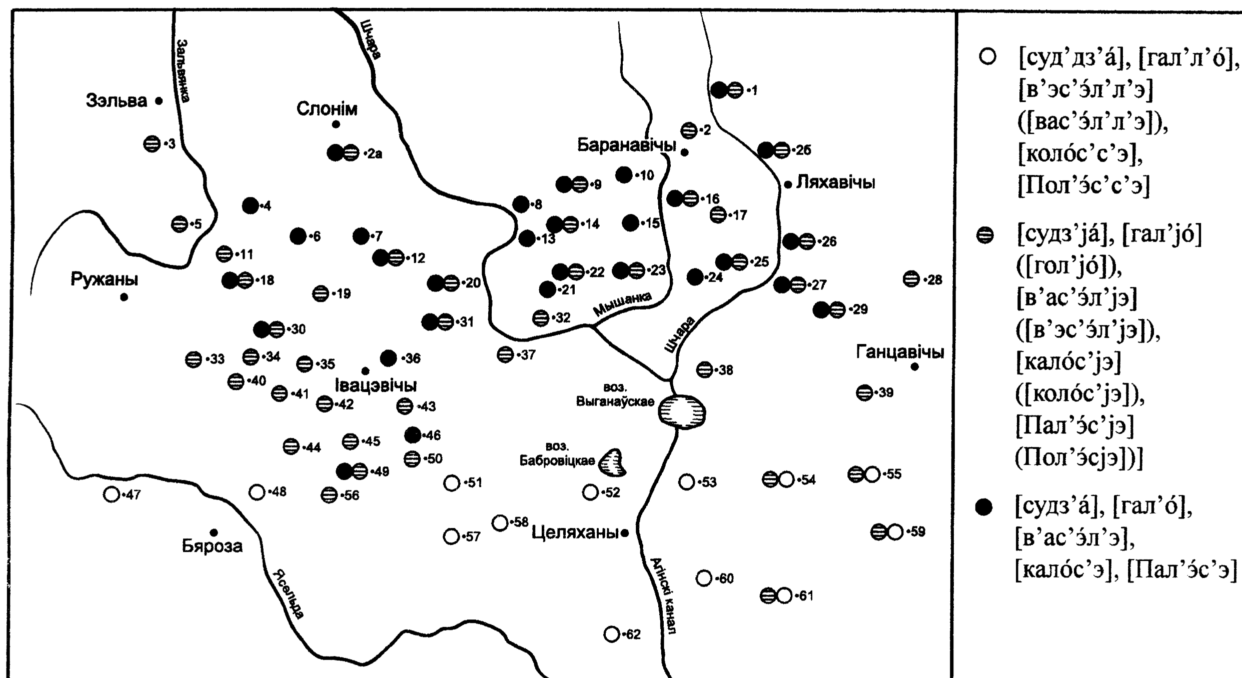
Карта 64

Вымаўленне спалучэнняў [чн], [шн] у слове *канечне*

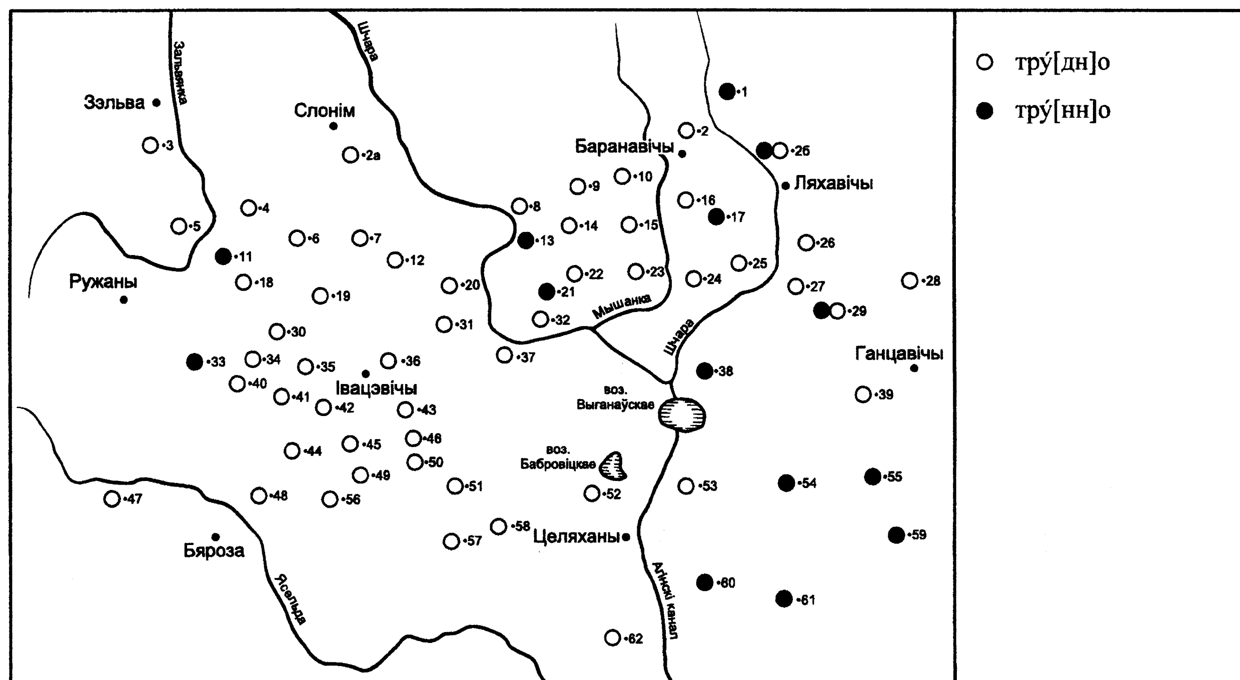
Карта 65

Наяўнасць / адсутнасць падоўжаных зычных на месцы спалучэнняў *[дьj], *[льj], *[сьj] у інтэрвакальным становішчы

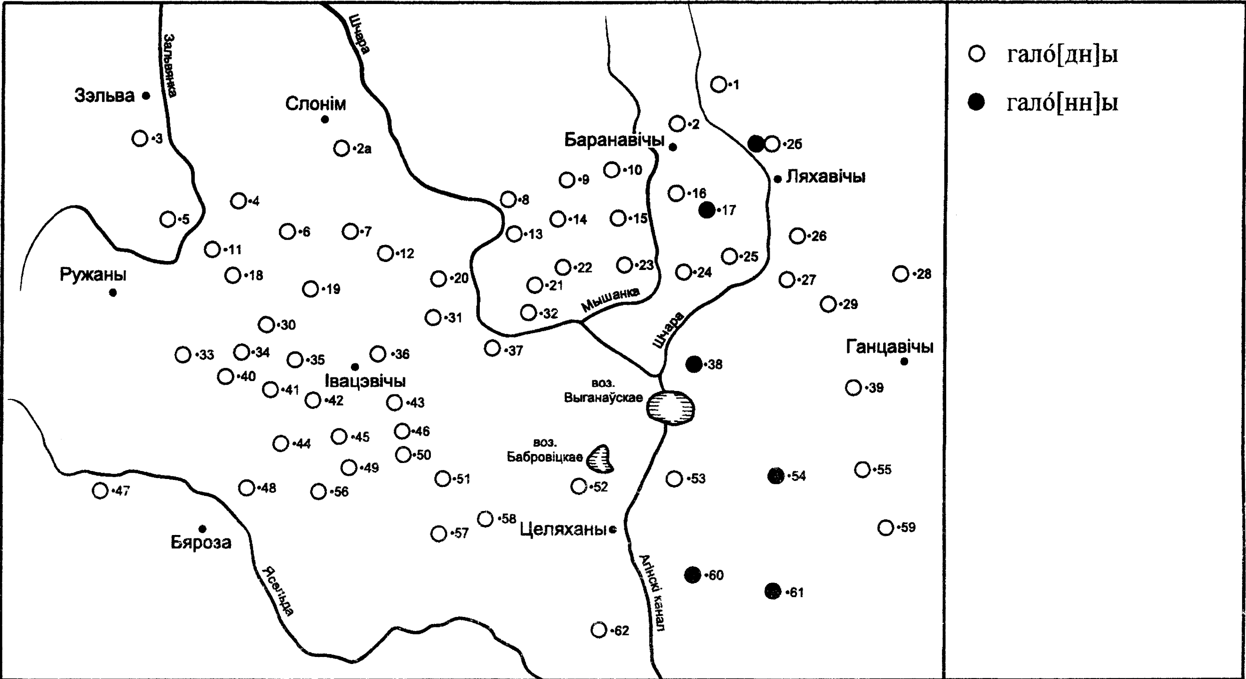
Карта 66

Вымаўленне на месцы спалучэння [дн] падоўжаных зычных [нн] у слове *трудно* (поўная рэгрэсіўная асіміляцыя)

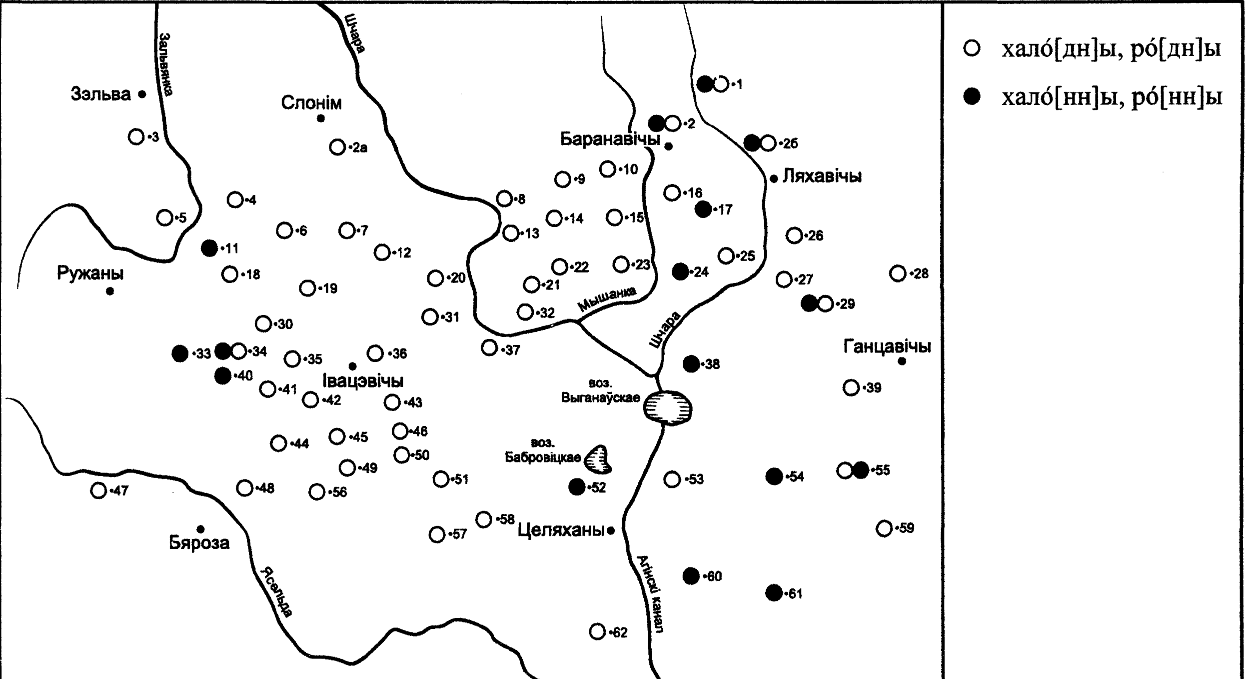
Карта 67

Вымаўленне на месцы спалучэння [дн] падоўжаных зычных [нн] у слове *галодны* (поўная рэгрэсіўная асіміляцыя)

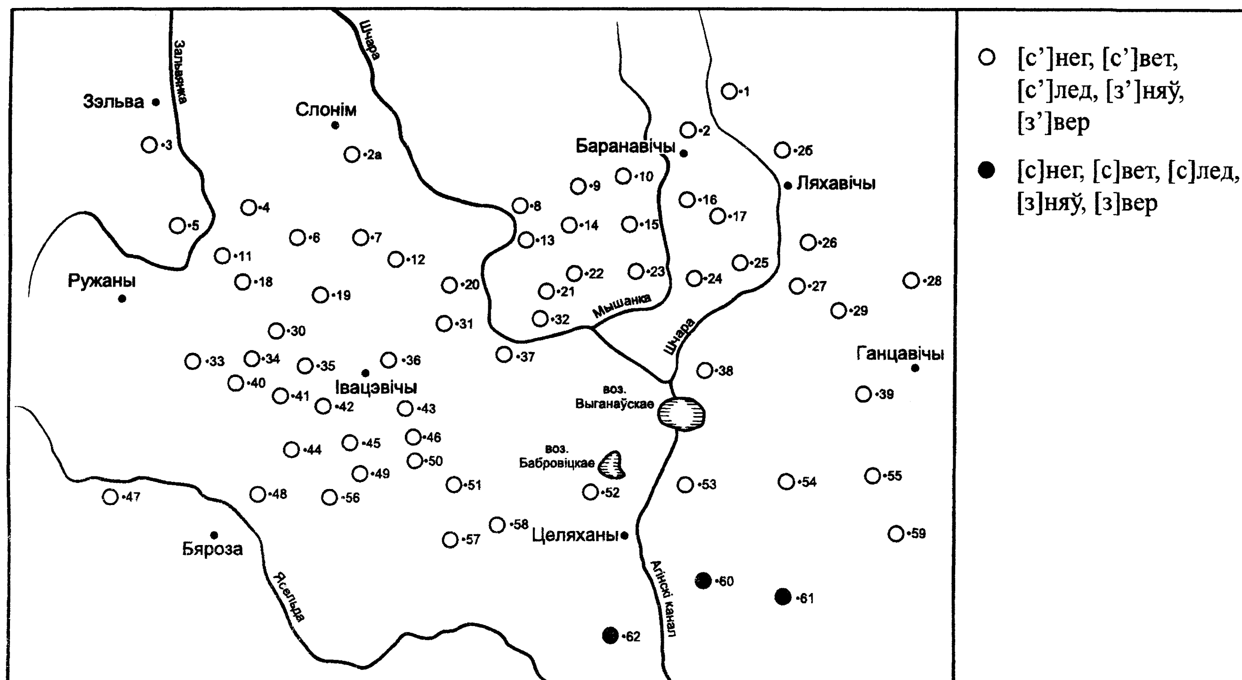
Карта 68

Вымаўленне на месцы спалучэння [дн] падоўжаных зычных [нн] у словах *халодны, родны* (поўная рэгрэсіўная асіміляцыя)

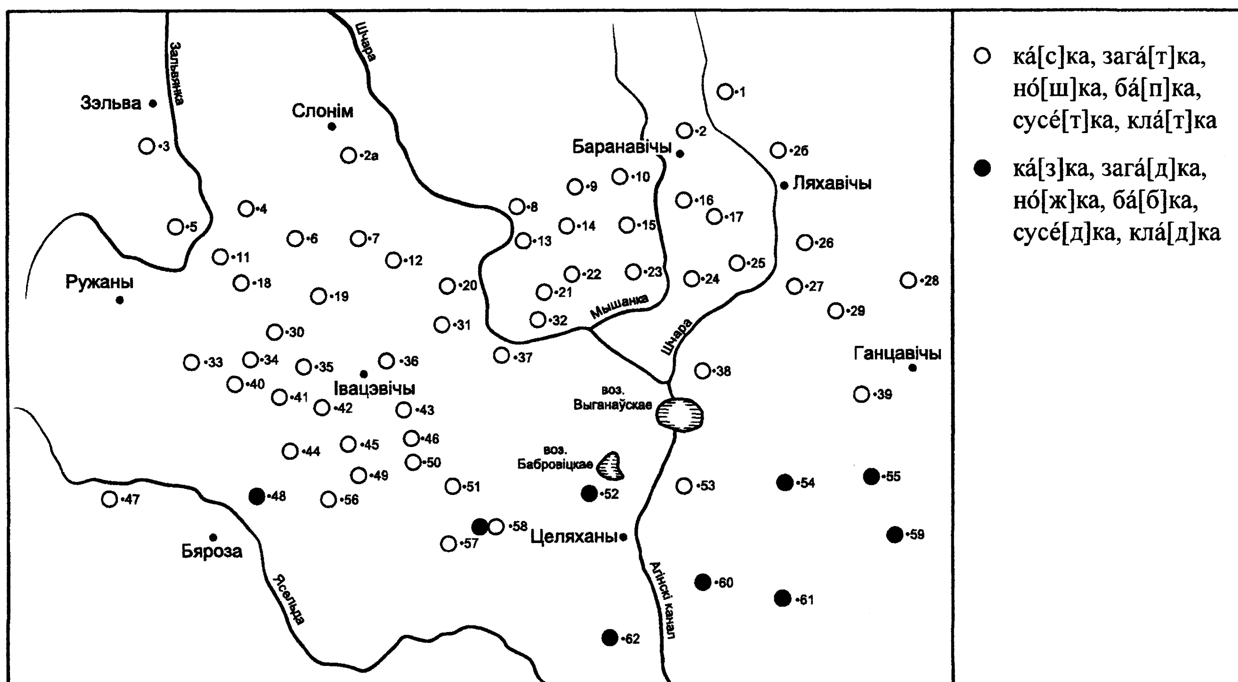
Карта 69

Наяўнасць / адсутнасць мяккіх свісцячых [з’], [с’] перад санорнымі

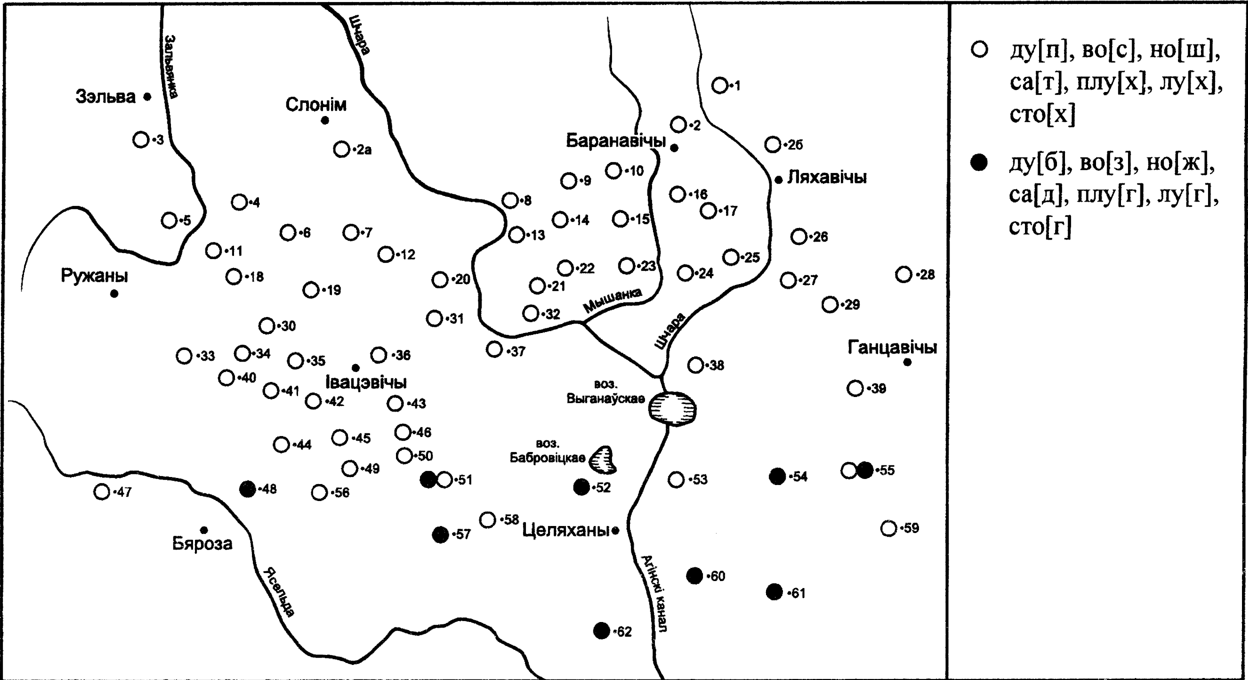
Карта 70

Аглушэнне звонкіх зычных у становішчы перад глухімі ў сярэдзіне слова

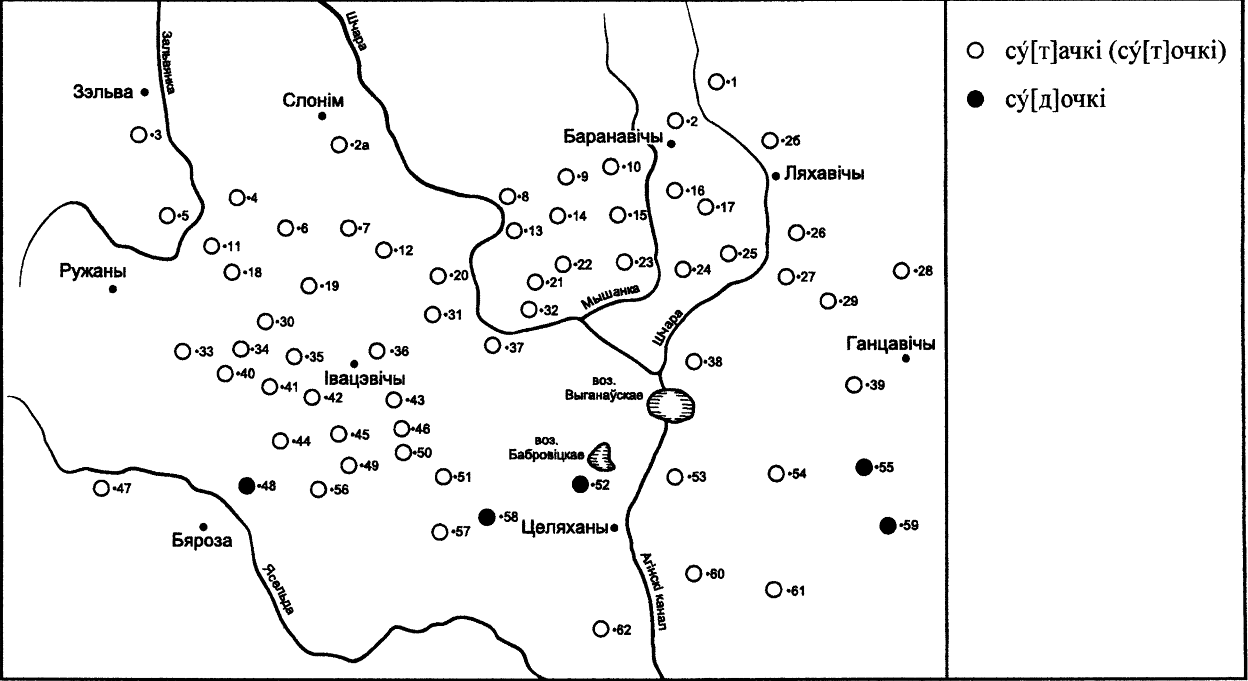
Карта 71

Аглушэнне звонкіх зычных на канцы слоў

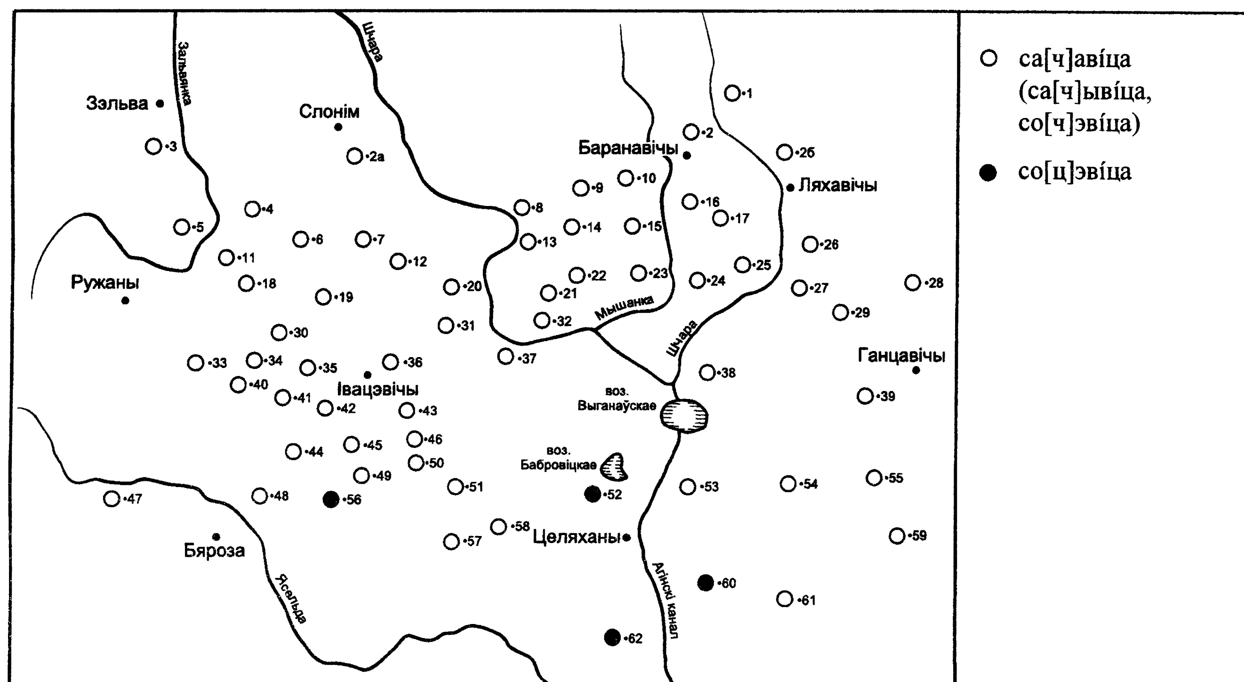
Карта 72

Рэгрэсіўная асіміляцыя па звонкасці перад галоснымі ў слове *сутачкі*

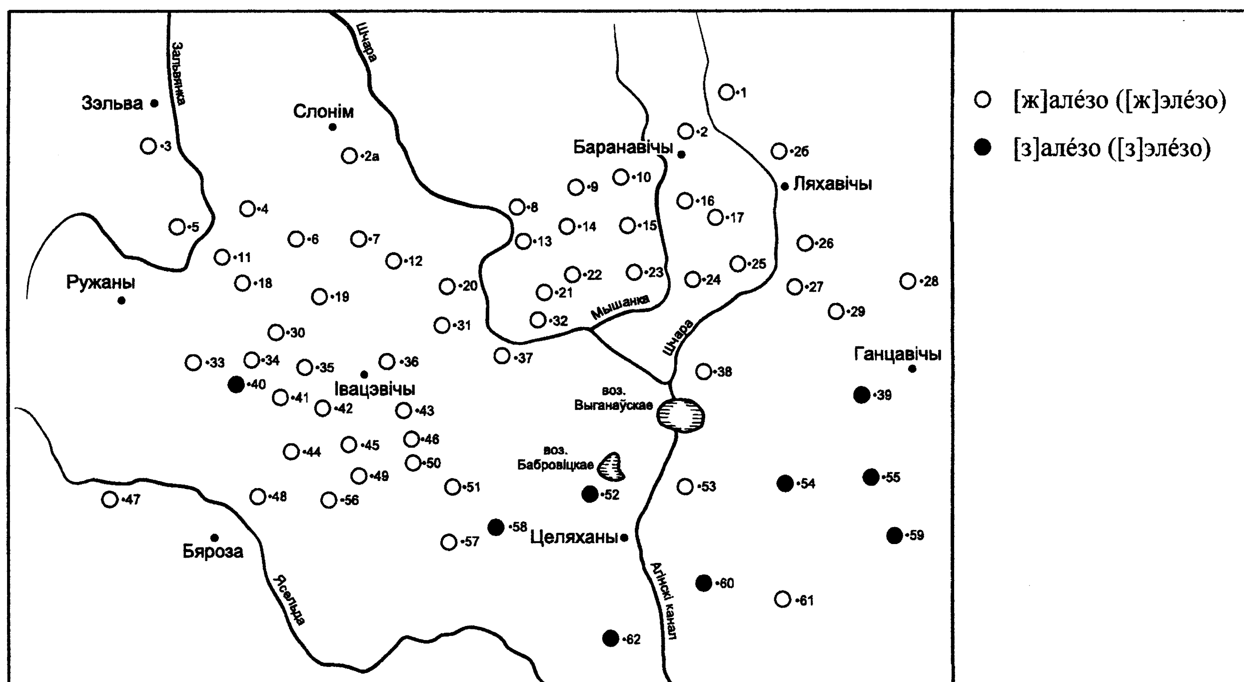
Карта 73

Рэгрэсіўная асіміляцыя па звонкасці ў слове *сачавіца*

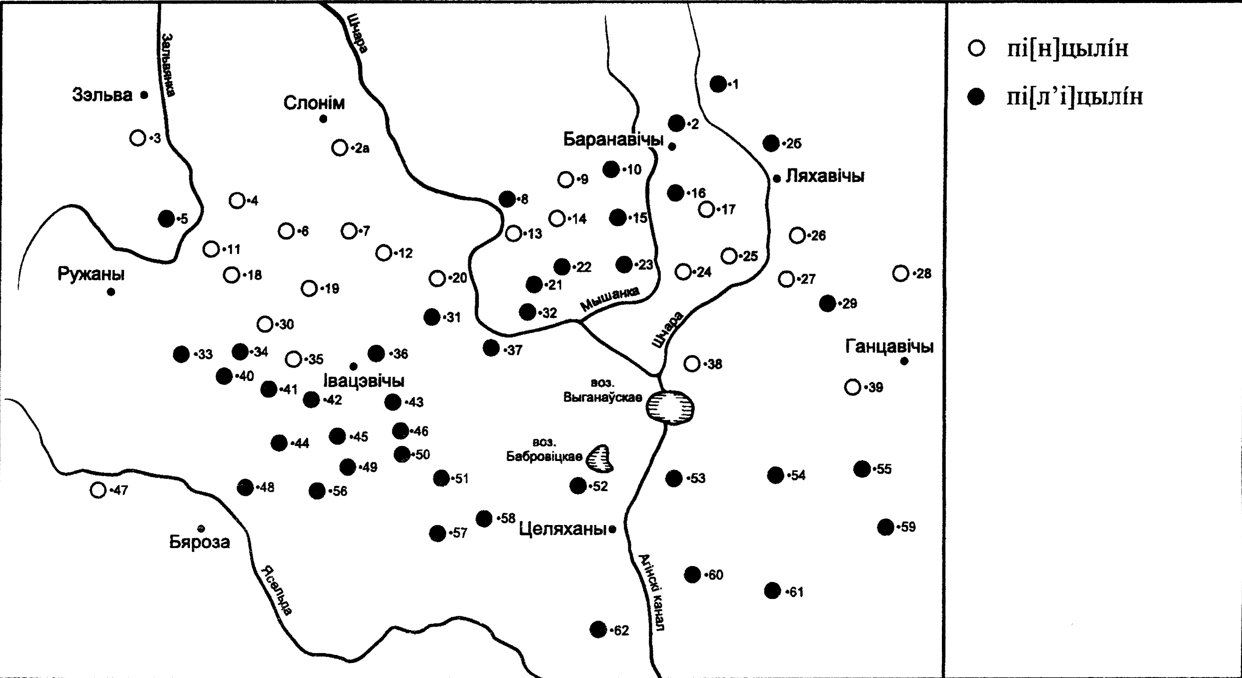
Карта 74

Рэгрэсіўная асіміляцыя па звонкасці ў слове *жалеза*

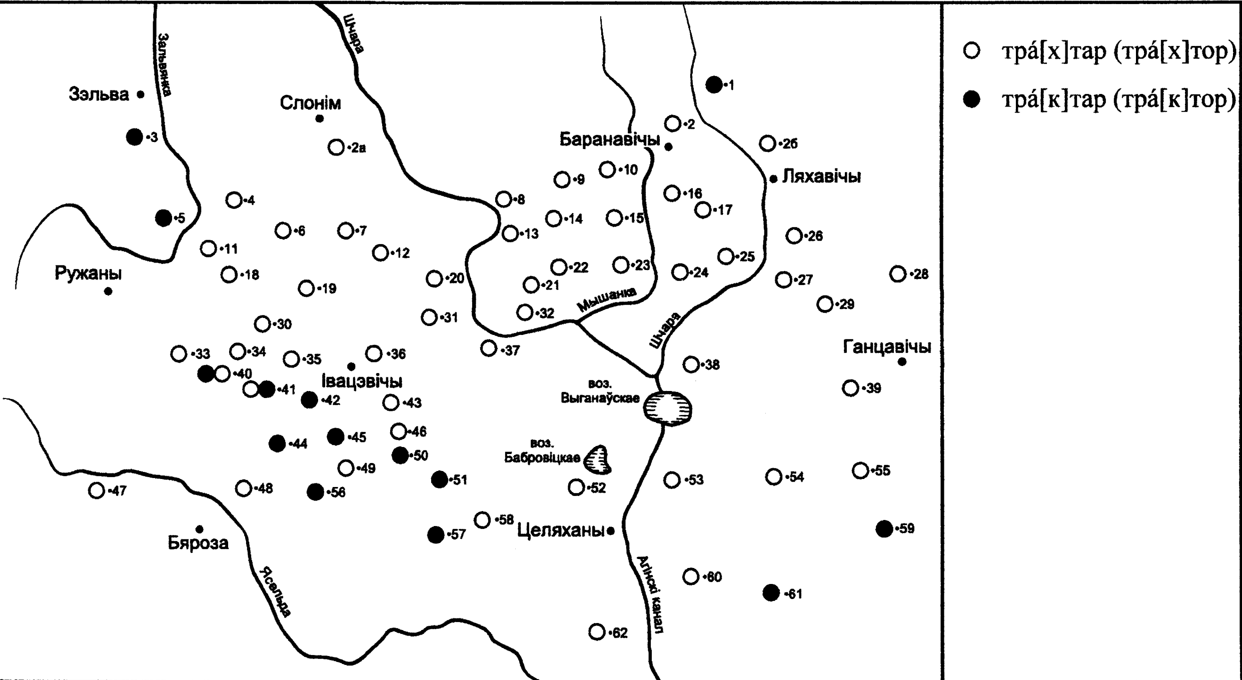
Карта 75

Рэгрэсіўная асіміляцыя па звонкасці ў слове *пеніцылін*

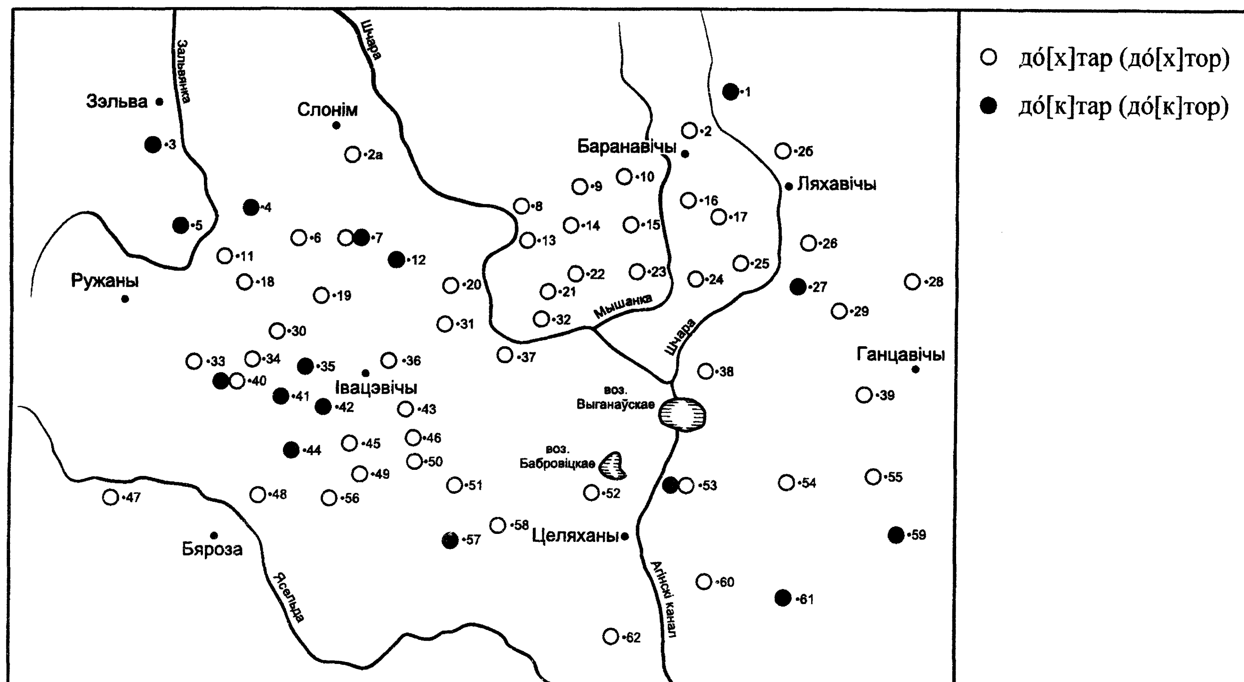
Карта 76

Дысіміляцыя ў слове *трактар*

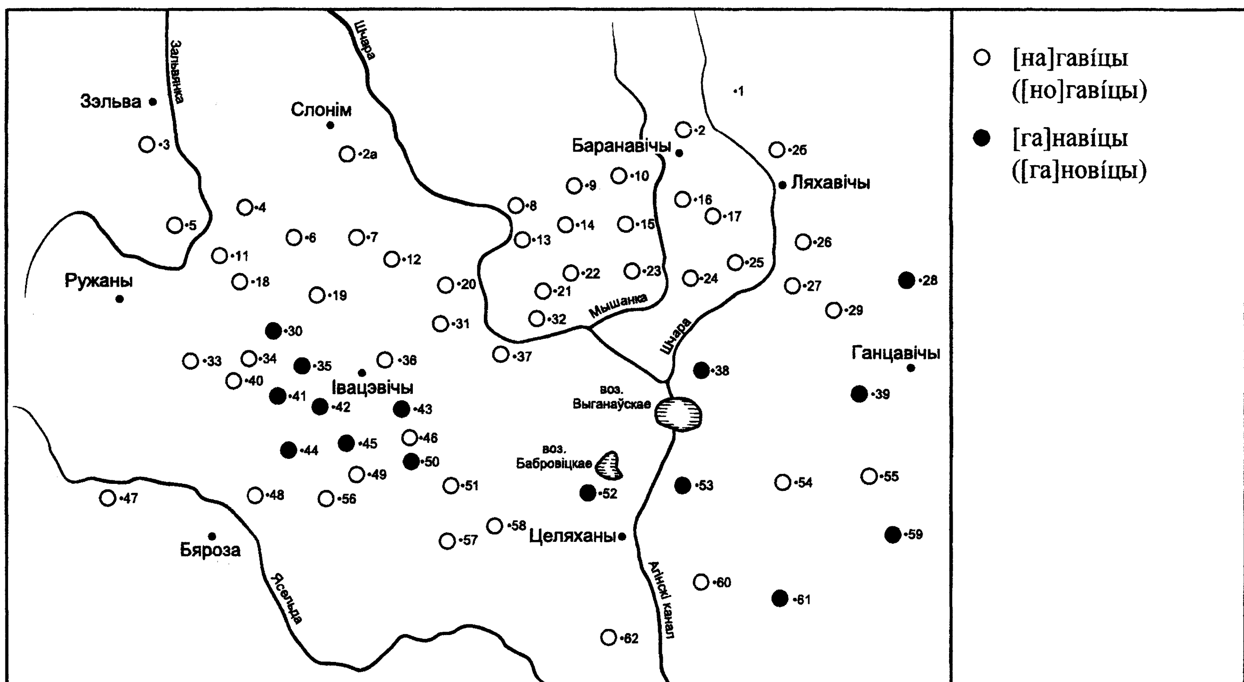
Карта 77

Дысіміляцыя ў слове *доктар*

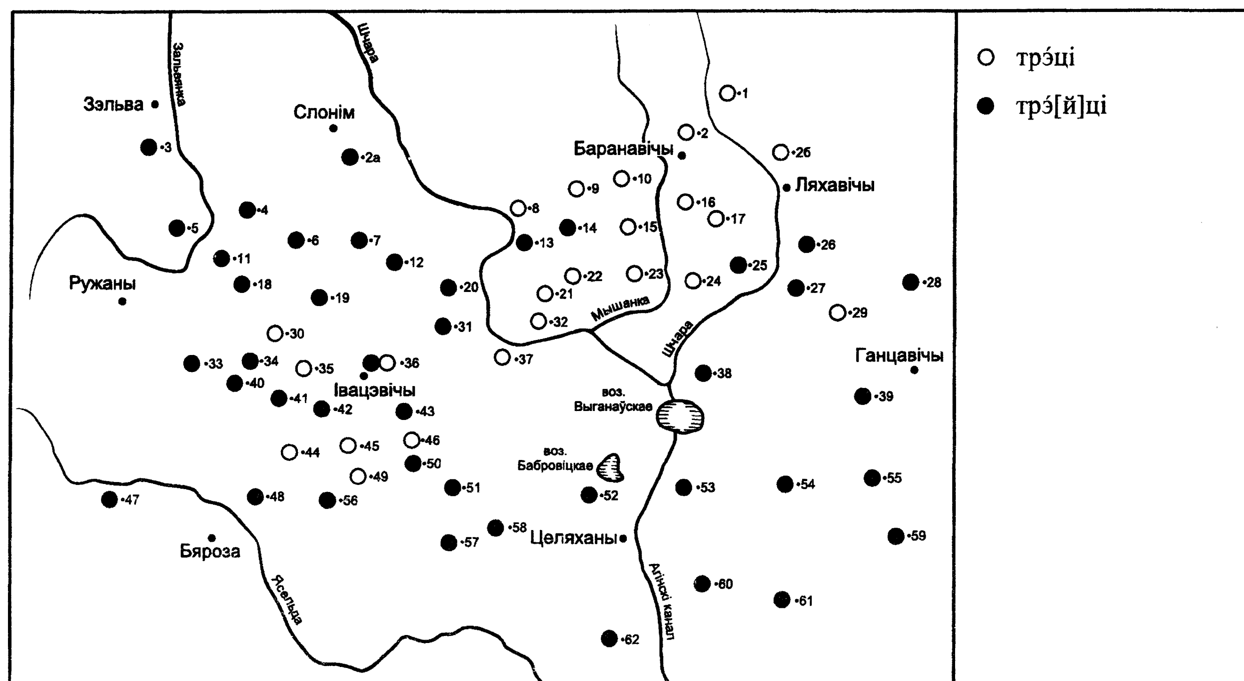
Карта 78

Метатэза ў слове *нагавіцы*

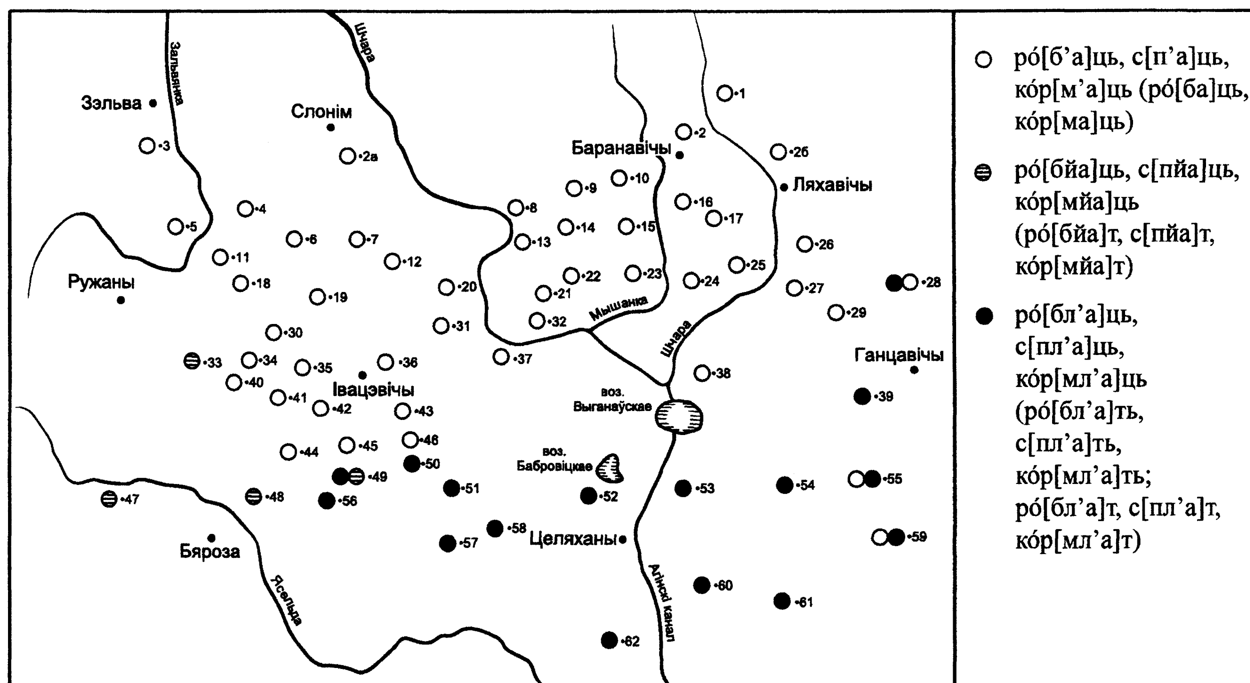
Карта 79

Эпентэза ў слове *трэці*

Карта 80

Наяўнасць / адсутнасць эпентычных гукаў [л’], [j] у дзеясловах абвеснага ладу 3-й асобы мн. ліку

Карта 81

Вымаўленне этымалагічных [т'], [д'] перад *[і]

○ [ц'і́]хо, [ц'і́]на, ха[дз'і́]ла (хо[дз'і́]ла), [дз'і́]кі

⊜ [т'і́]хо, [т'і́]на, хо[д'і́]ла, [д'і́]кі

● [ты́]хо, [ты́]на, хо[ды́]ла, [ды́]кі

Карта 82

Вымаўленне этымалагічных [д'], [т] перад *[э]

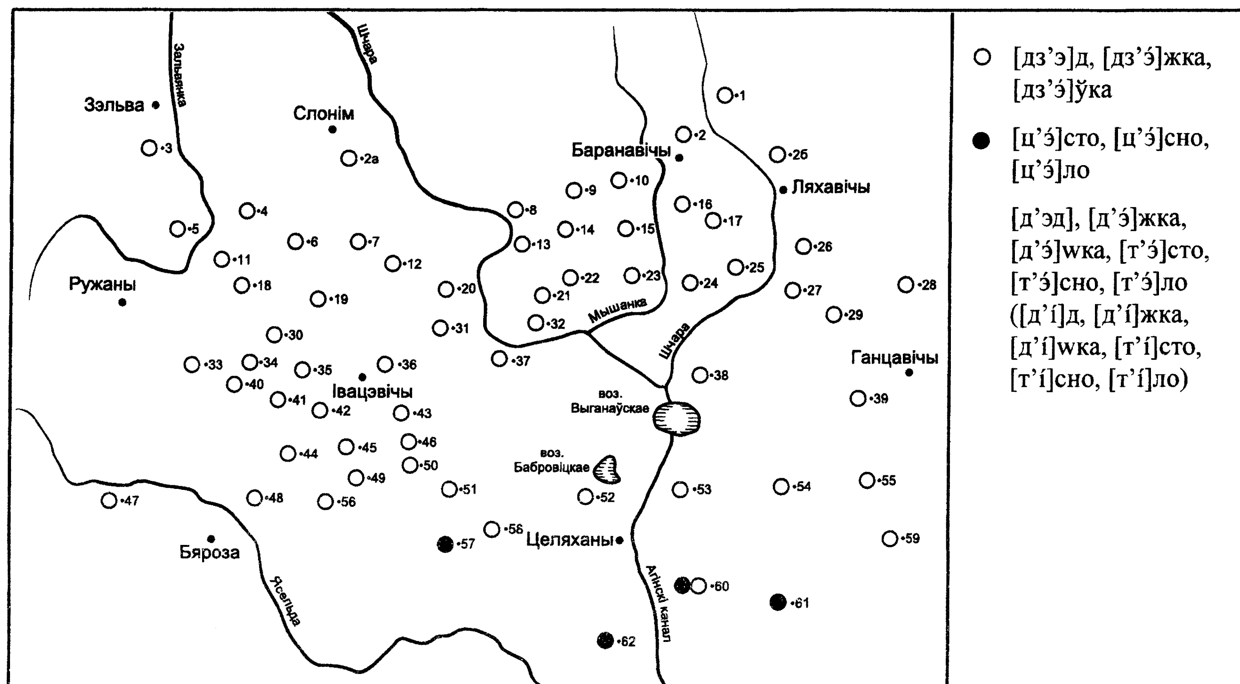
○ [дз'э]нь, [дз'э́]сяць ([дз'э́]сець), мяс[ц'э́]чко (мес[ц'э́]чко)

⊜ [д'э]нь, [д'э́]сець, мес[т'э́]чко

● [дэ́]нь, [дэ́]сець ([дэ́]сэть), мес[тэ́]чко (мэс[тэ́]чко)

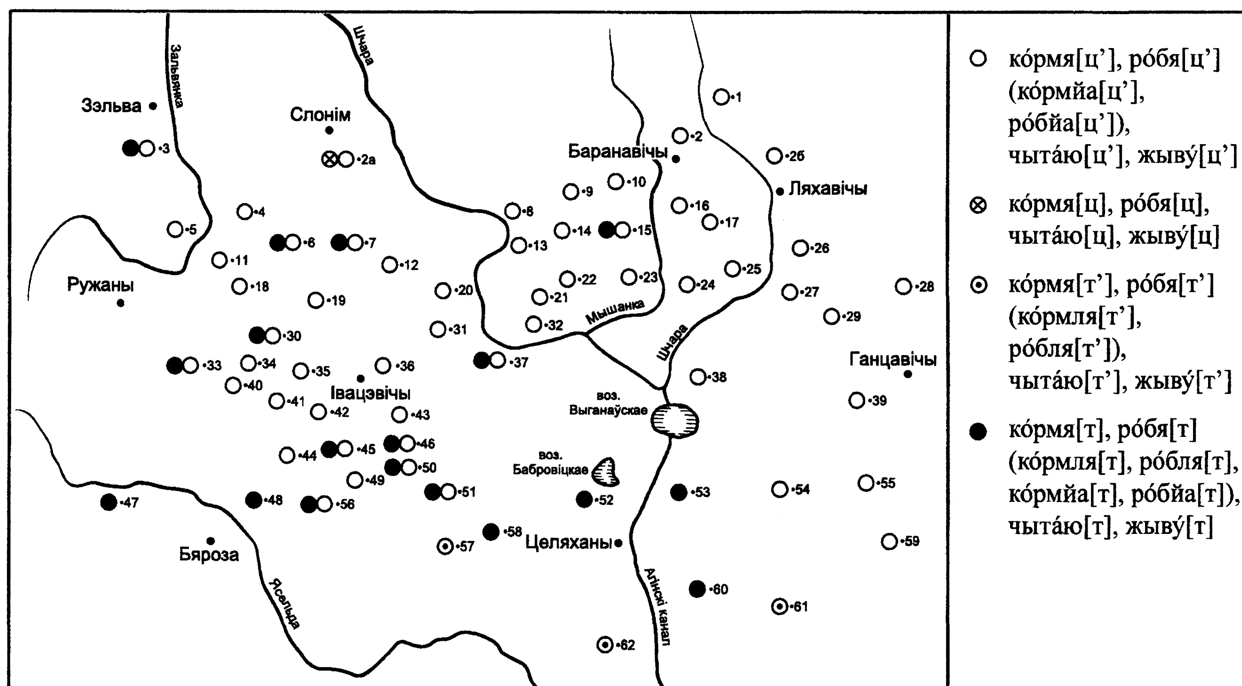
Карта 83

Вымаўленне этымалагічных [д'], [т'] перад ѣ

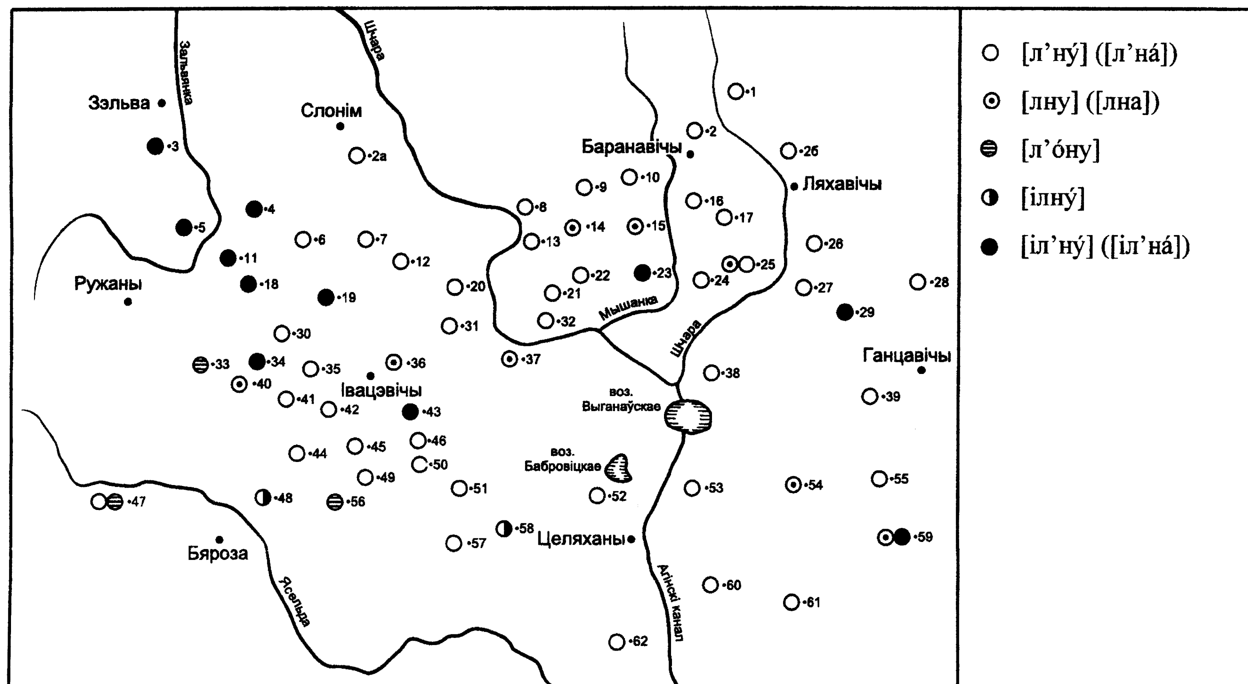
Карта 84

Вымаўленне [ц'], [ц], [т'], [т] на месцы этымалагічнага [т] у канцы слова ў дзеясловах I і II спражэнняў 3-й асобы мн. ліку

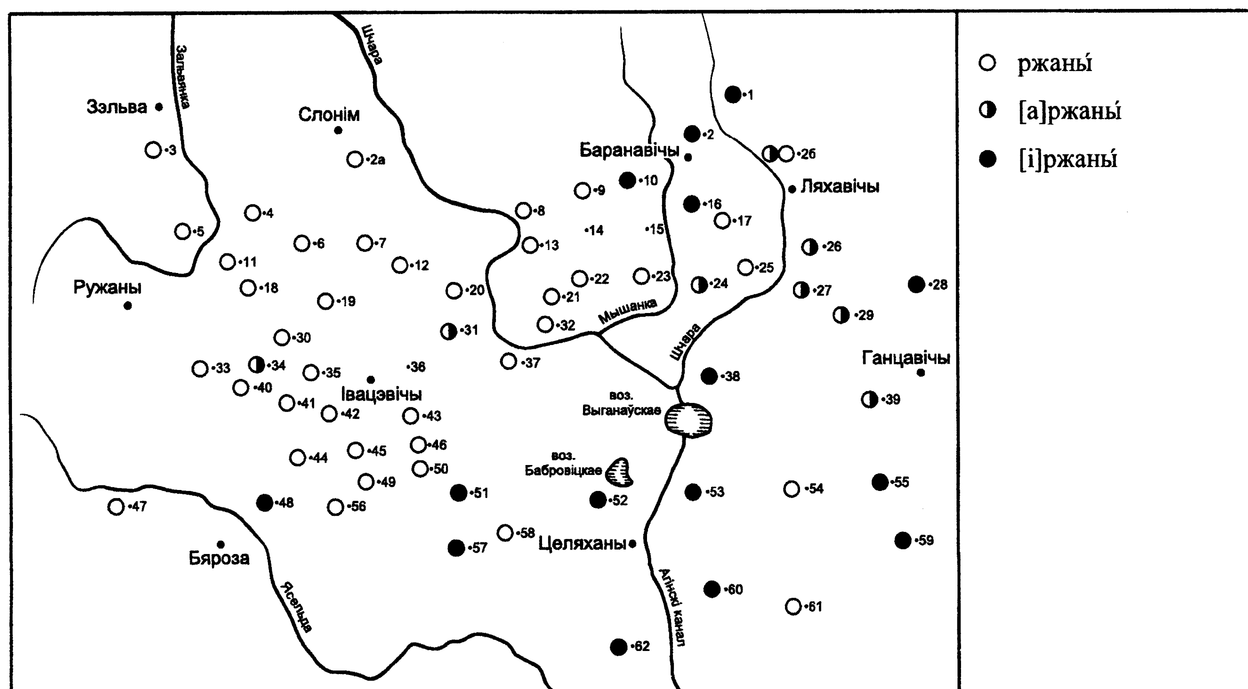
Карта 85

Наяўнасць / адсутнасць прыстаўных галосных у пачатку словаформы *льну*

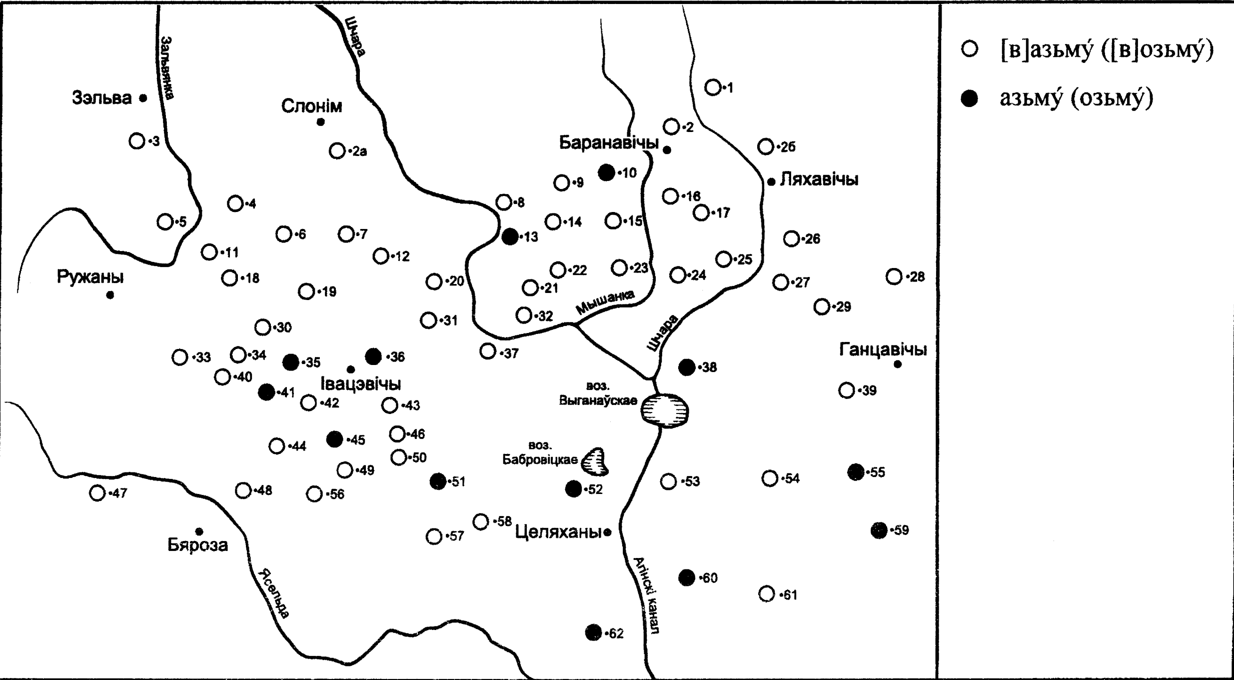
Карта 86

Наяўнасць / адсутнасць прыстаўных галосных у пачатку слова *аржаны*

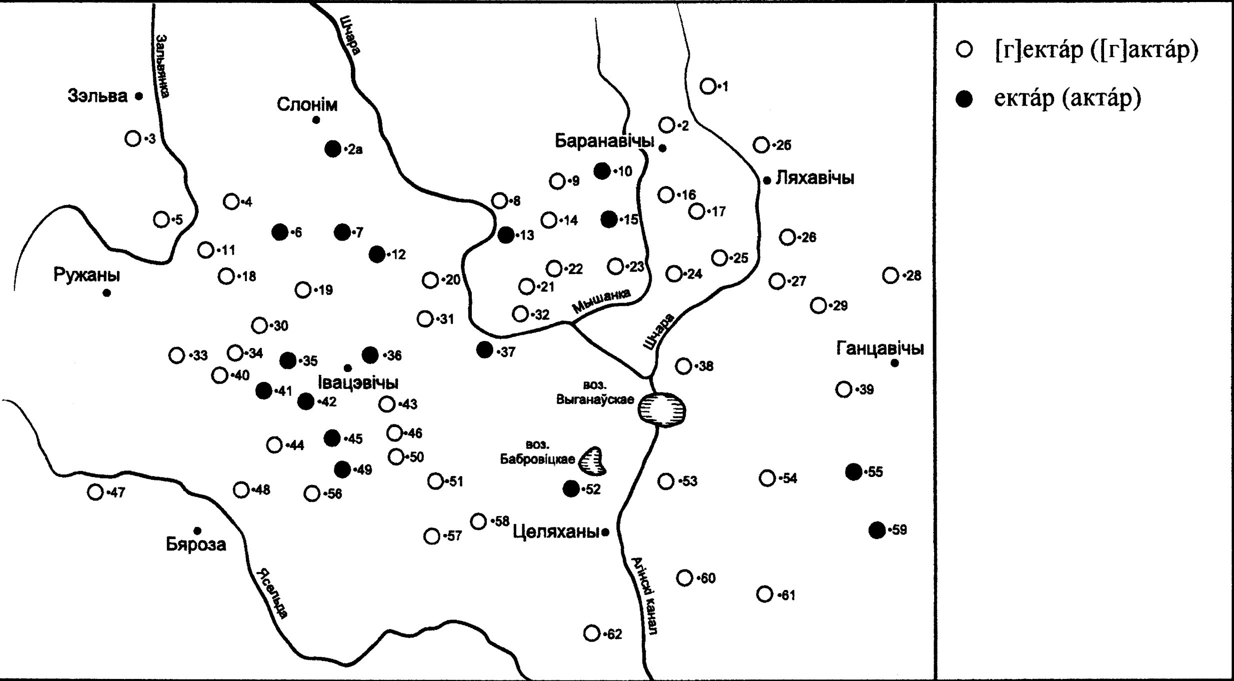
Карта 87

Адпадзенне пачатковага гука [в] у слове *вазьму*

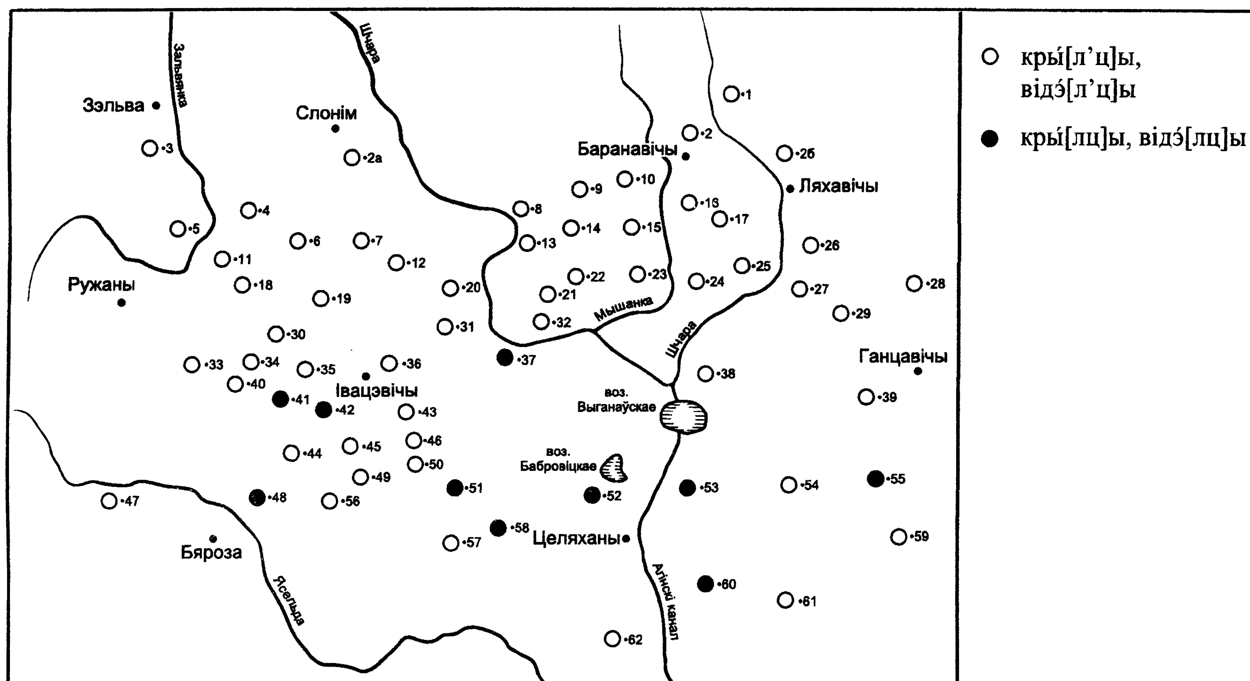
Карта 88

Адпадзенне пачатковага гука [г] у слове *гектар*

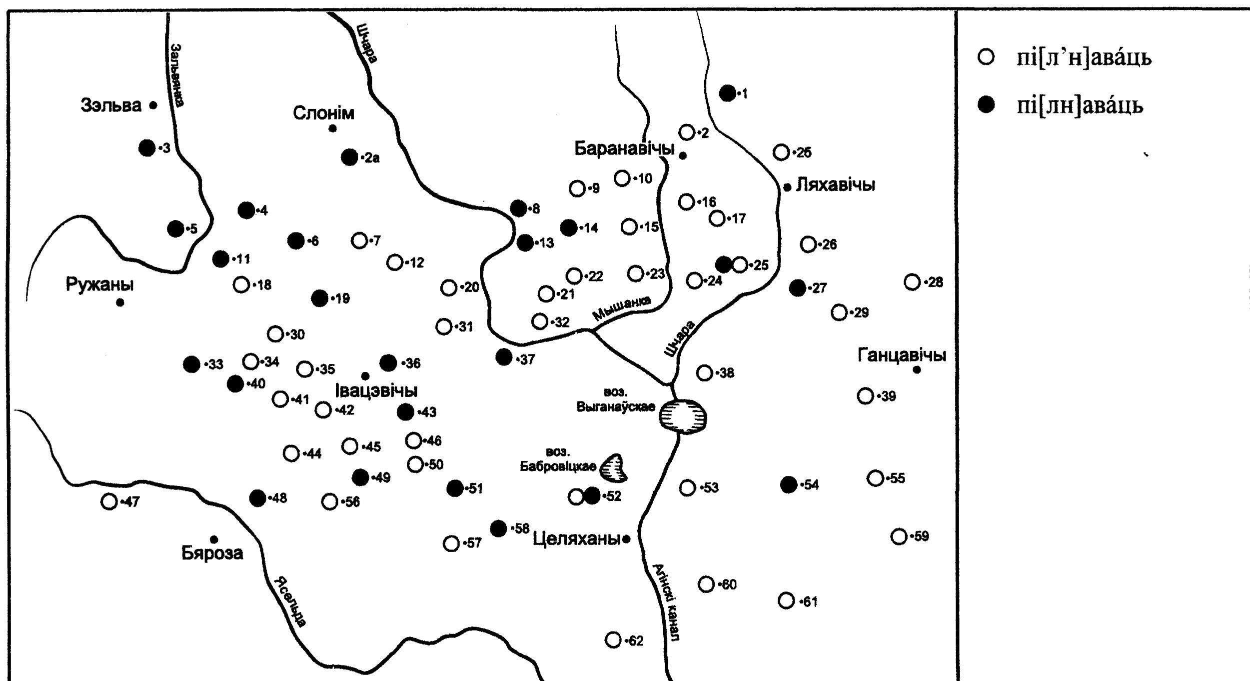
Карта 89

Вымаўленне спалучэнняў гукаў [льц], [лц] у словах *крыльцы, вiдэльцы*

Карта 90

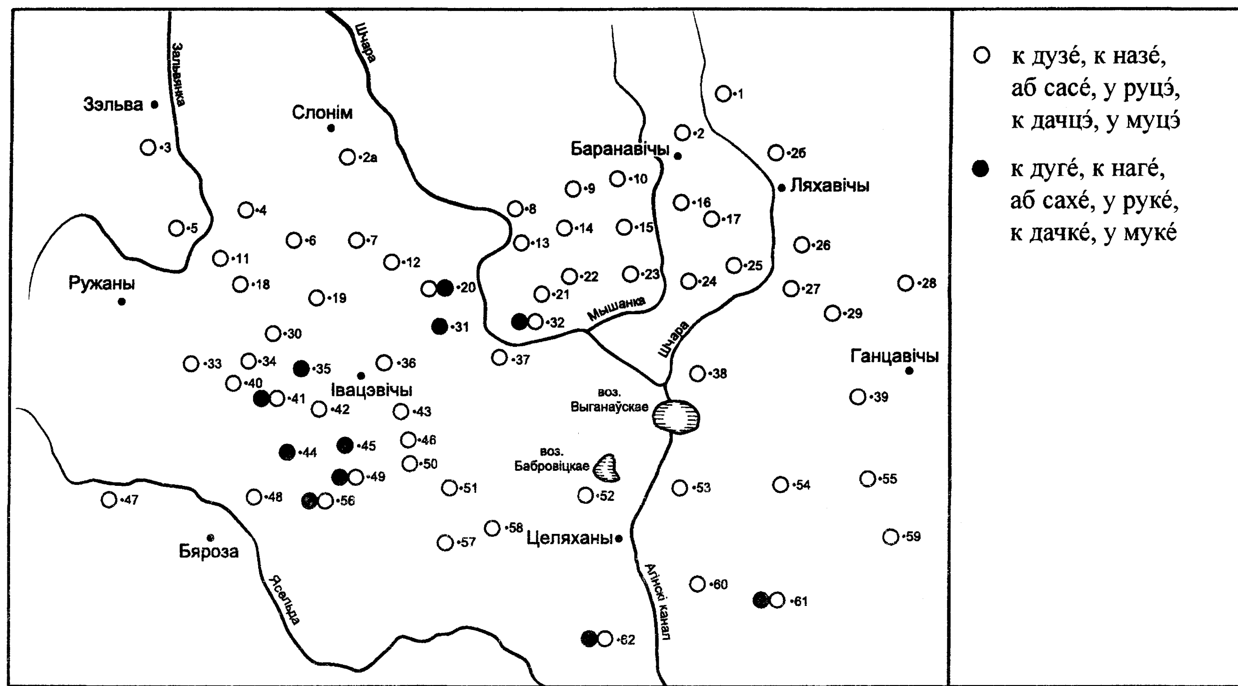
Вымаўленне спалучэнняў гукаў [льн], [лн] у слове *пiльнаваць*

Марфалогія

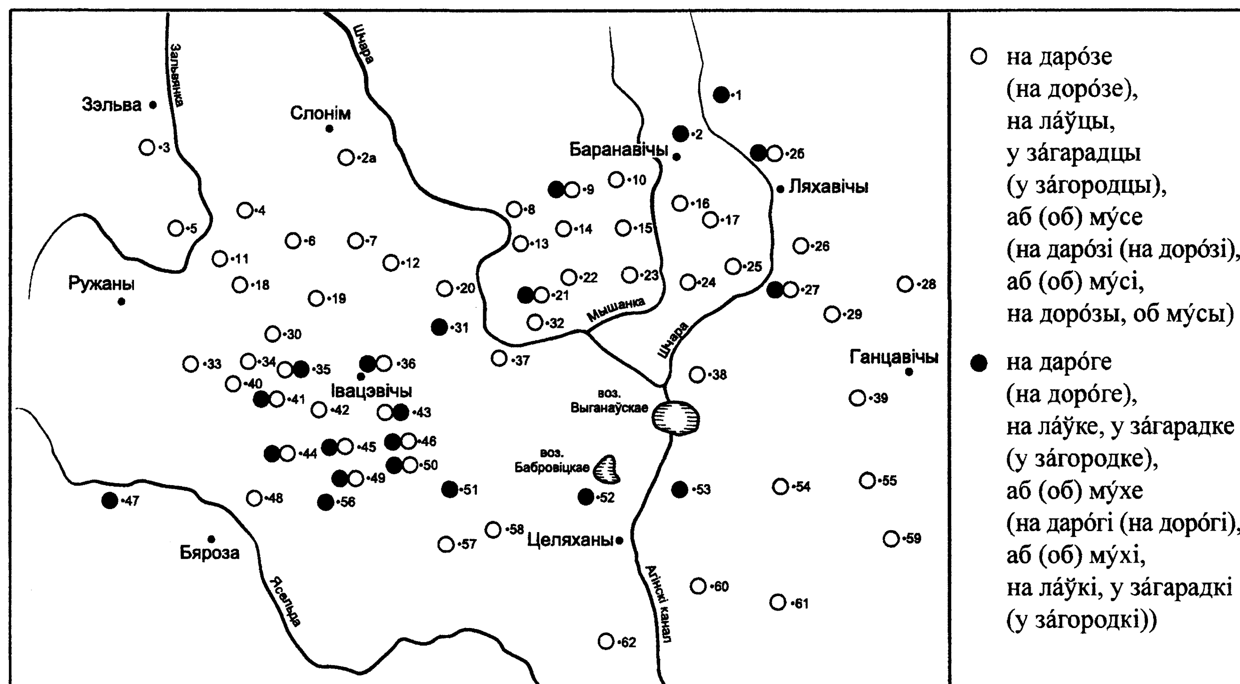
Карта 91

Наяўнасць / адсутнасць чаргавання заднеязычных са свісцячымі ў канчатках назоўнікаў ж. роду адз. ліку ў формах Д. і М. склонаў пад націскам

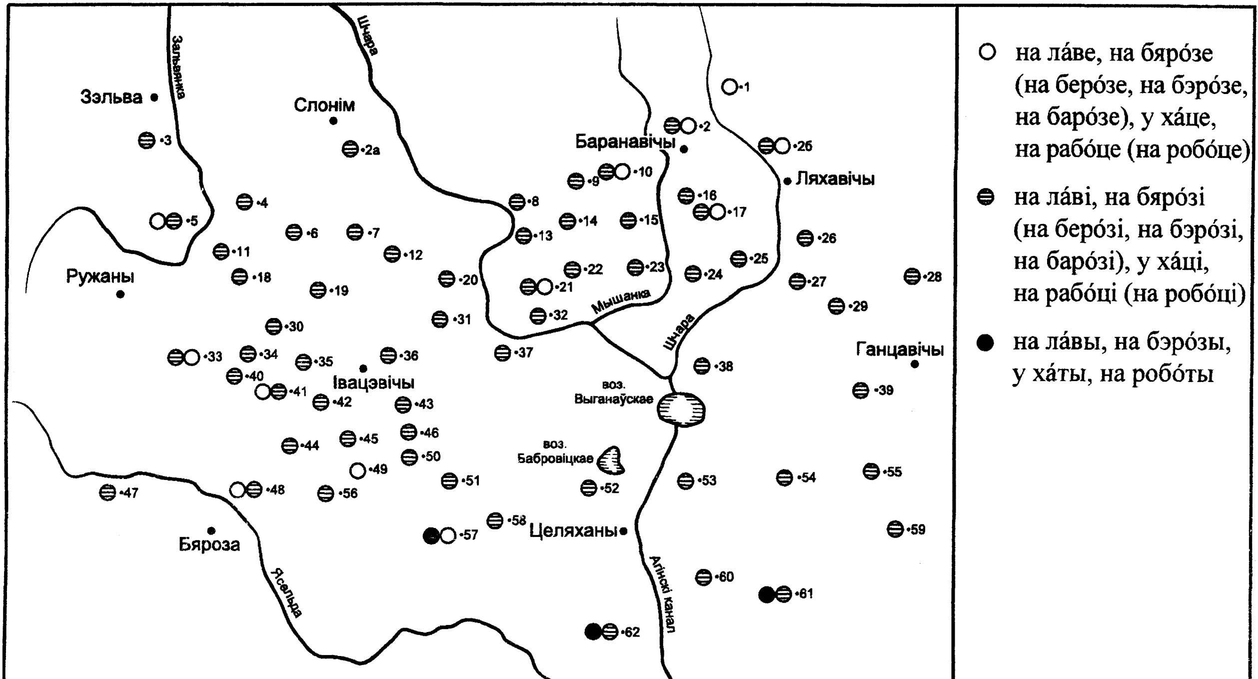
Карта 92

Наяўнасць / адсутнасць чаргавання заднеязычных са свісцячымі ў канчатках назоўнікаў ж. роду адз. ліку у формах Д. і М. склонаў не пад націскам

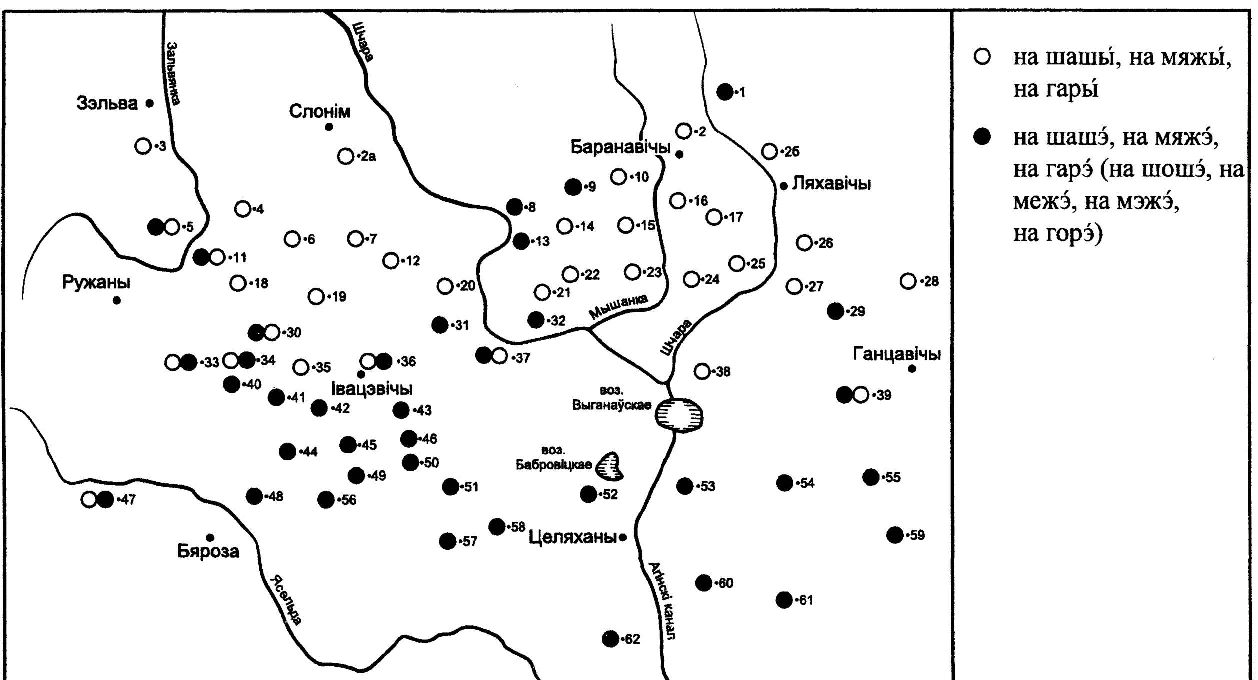
Карта 93

Ненаціскныя канчаткі назоўнікаў ж. роду адз. ліку ў форме М. склону пры аснове на цвёрды зычны

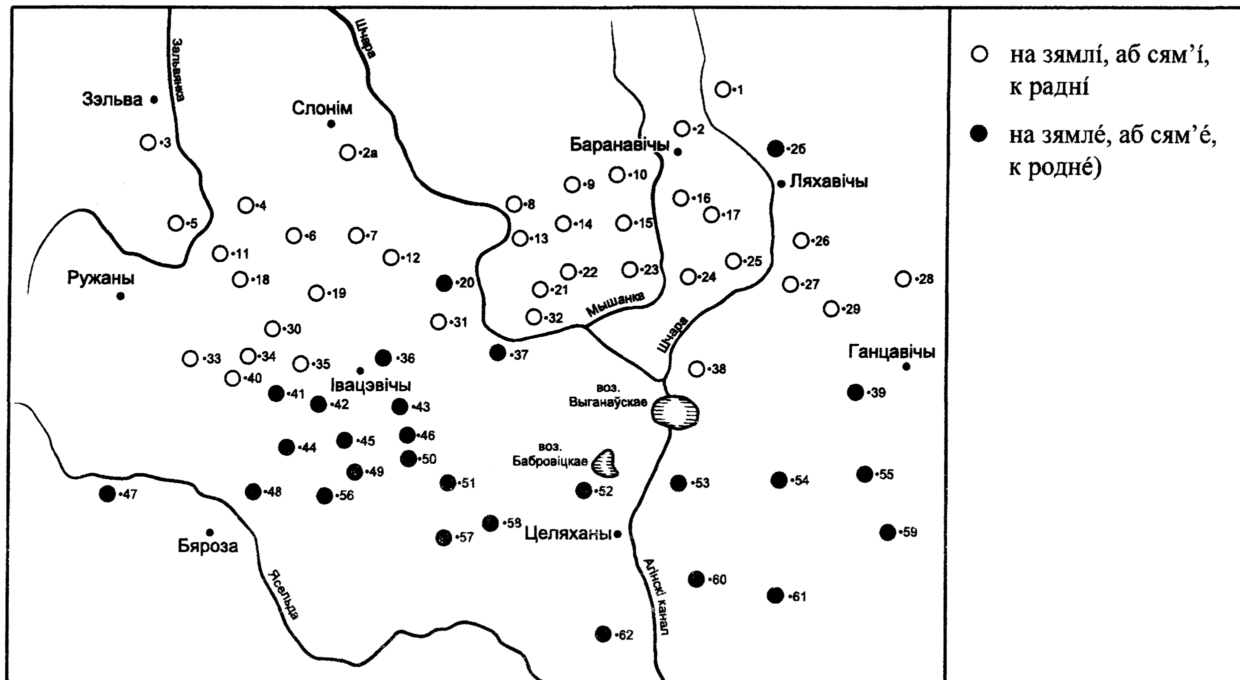
Карта 94

Націскныя канчаткі назоўнікаў ж. роду адз. ліку ў формах М. склону пры аснове на зацвярдзелы зычны

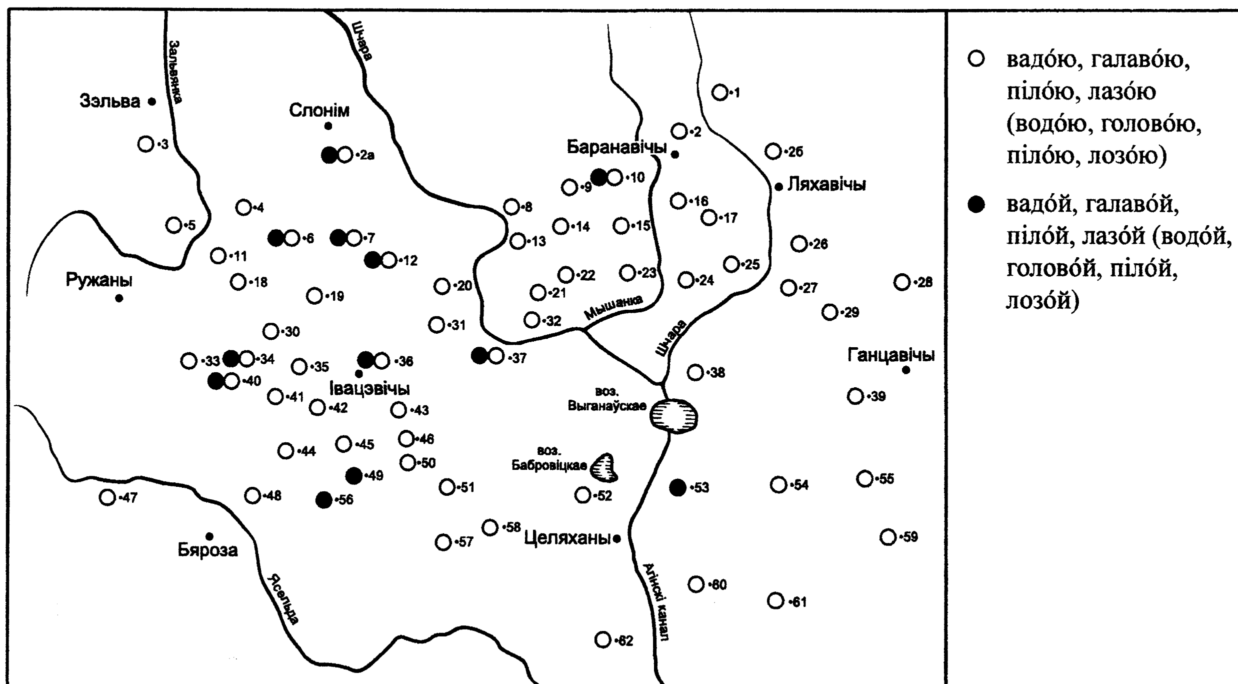
Карта 95

Націскныя канчаткі назоўнікаў ж. роду адз. ліку на -а ў формах Д. і М. склонаў пры аснове на мяккі зычны

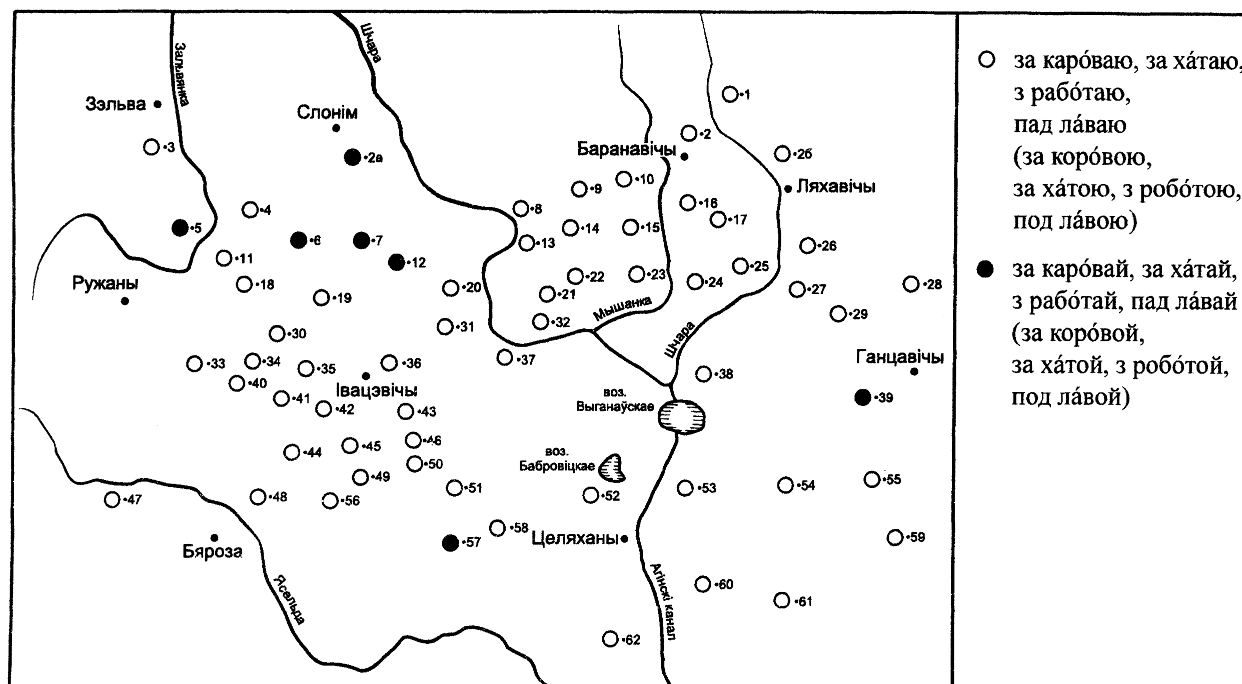
Карта 96

Націскныя канчаткі назоўнікаў ж. роду адз. ліку ў форме Т. склону з асновай на цвёрды зычны

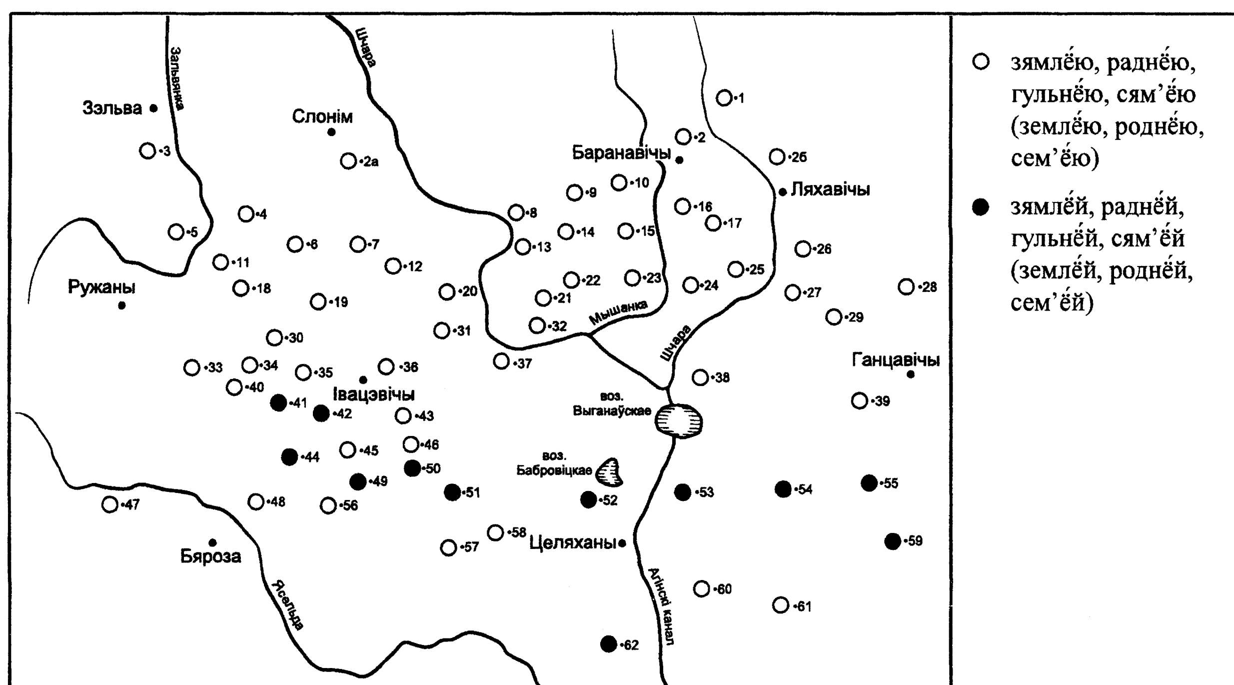
Карта 97

Ненаціскныя канчаткі назоўнікаў ж. роду адз. ліку ў форме Т. склону з асновай на цвёрды зычны

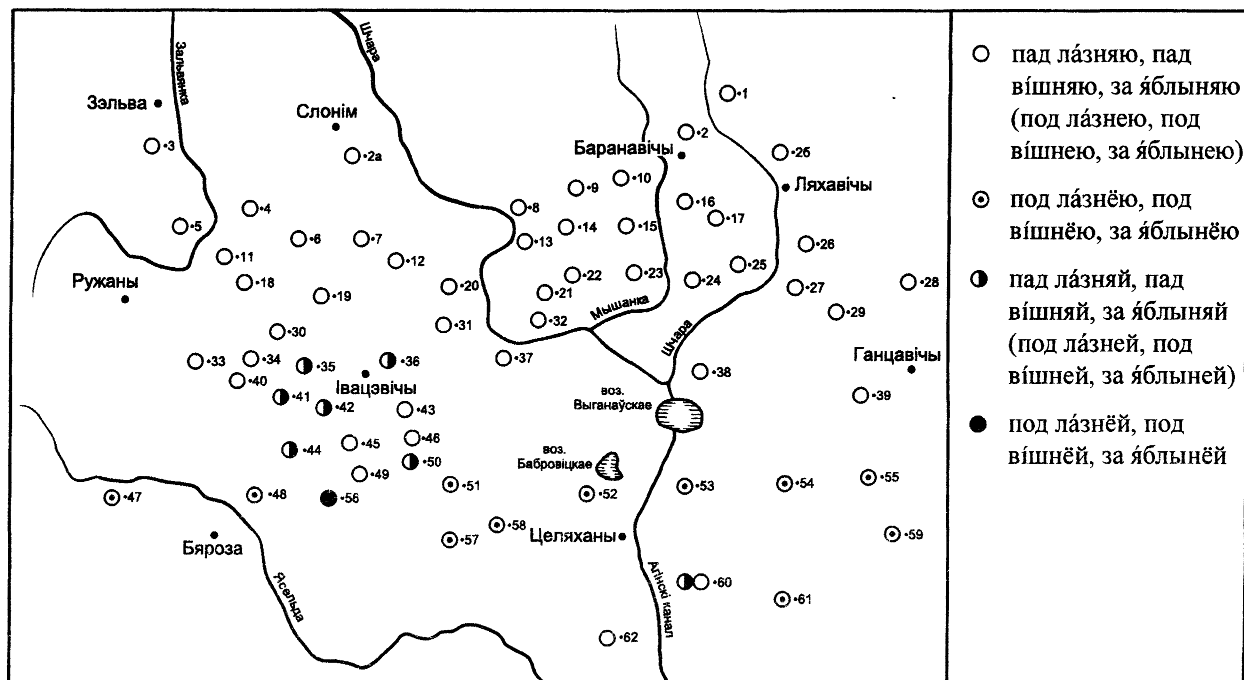
Карта 98

Націскныя канчаткі назоўнікаў ж. роду адз. ліку ў форме Т. склону з асновай на мяккі зычны

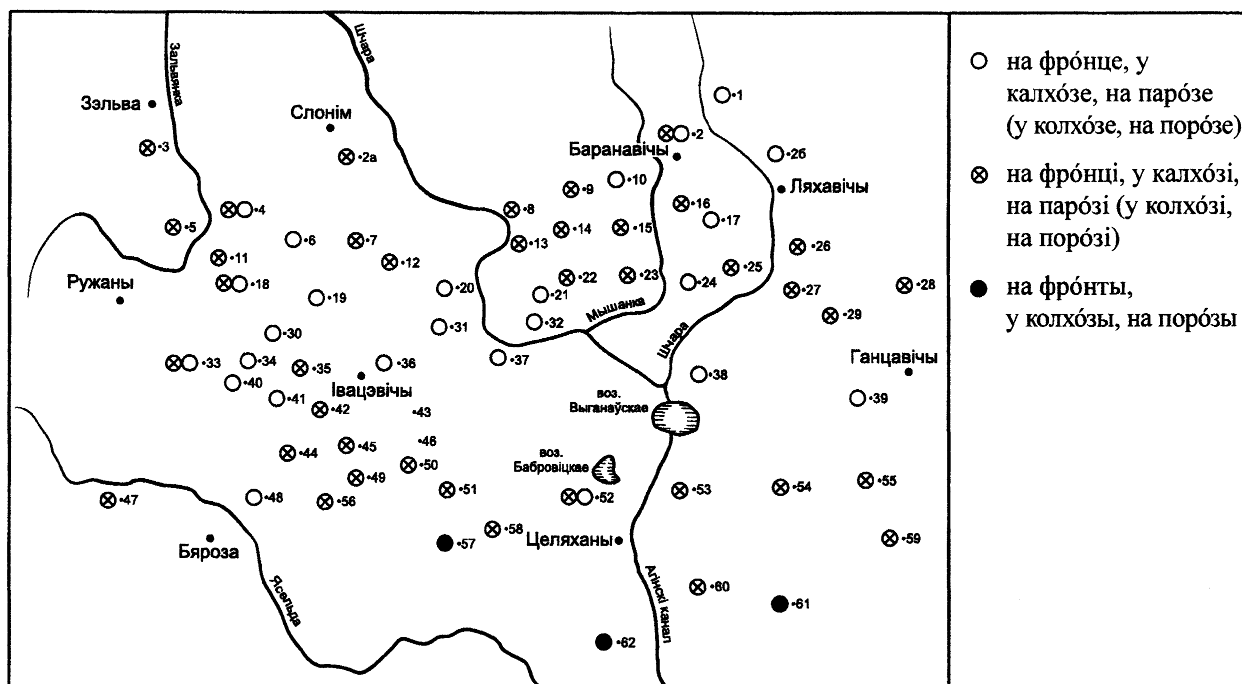
Карта 99

Ненацыскныя канчаткі назоўнікаў ж. роду адз. ліку ў форме Т. склону з асновай на мяккі зычны

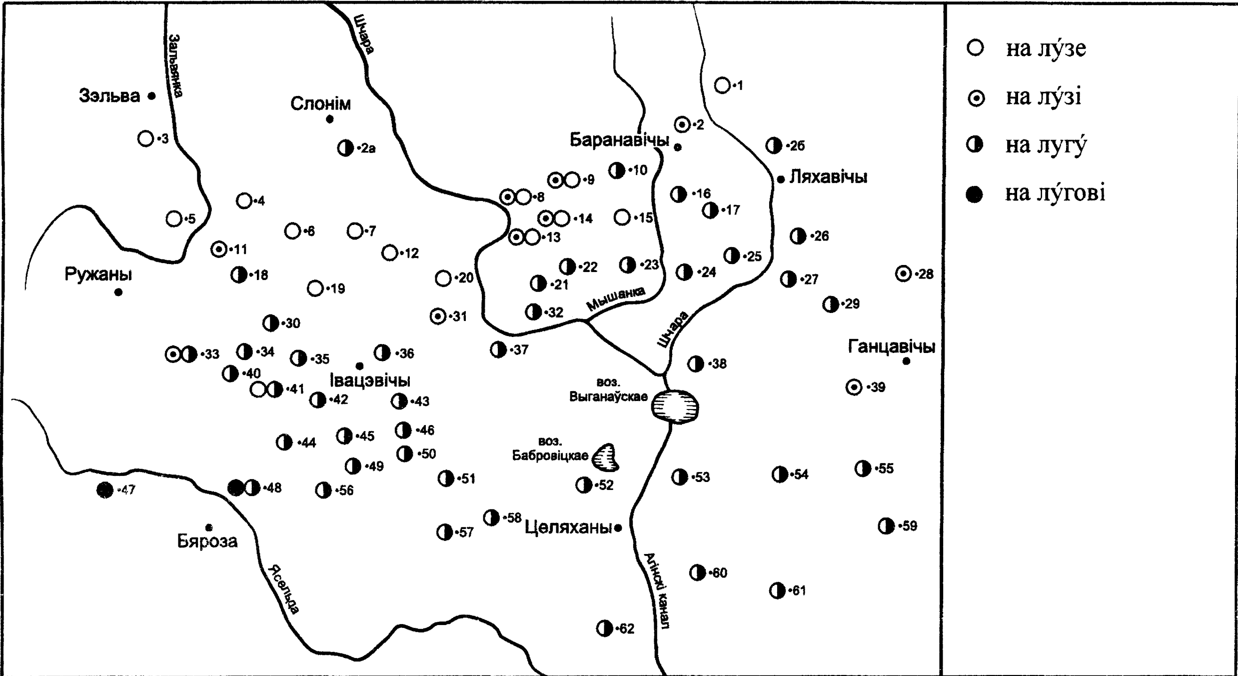
Карта 100

Ненацыскныя канчаткі назоўнікаў м. роду адз. ліку ў форме М. склону з асновай на цвёрды зычны

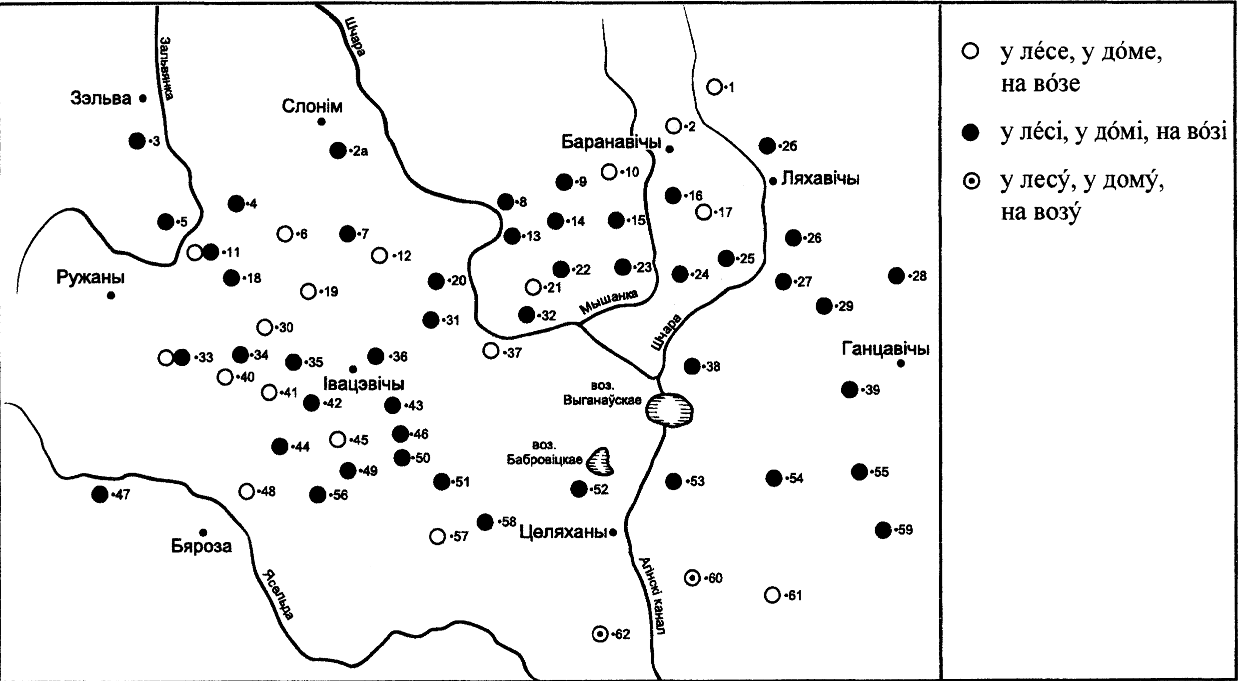
Карта 101

Канчаткі назоўніка м. роду адз. ліку ў форме М. склону з асновай на цвёрды зычны *луг*

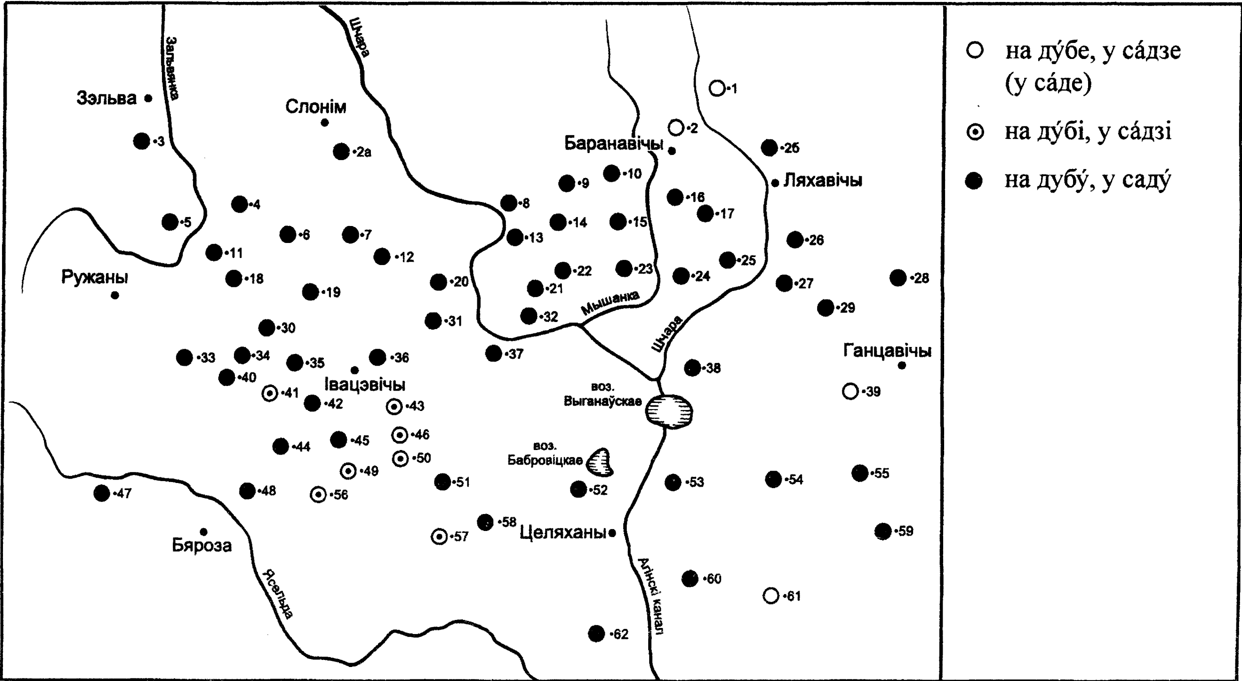
Карта 102

Канчаткі назоўнікаў м. роду адз. ліку ў формах М. склону з асновай на цвёрды зычны

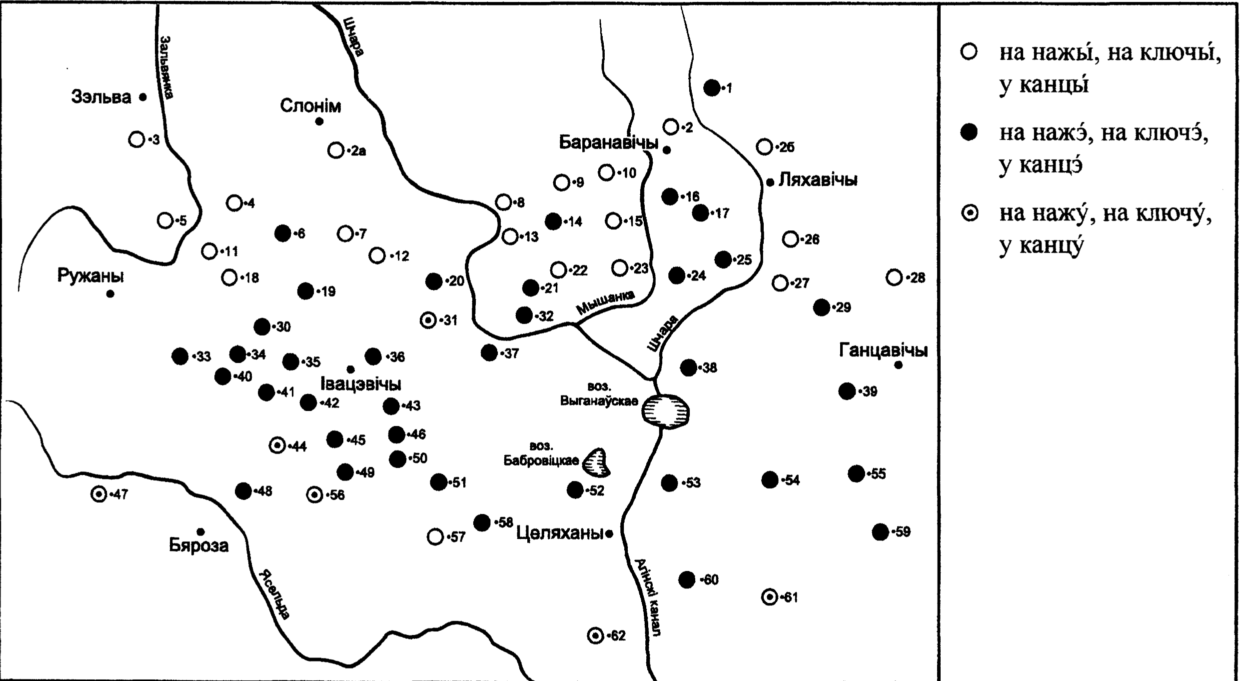
Карта 103

Канчаткі назоўнікаў м. роду адз. ліку ў форме М. склону з асновай на цвёрды зычны *дуб, сад*

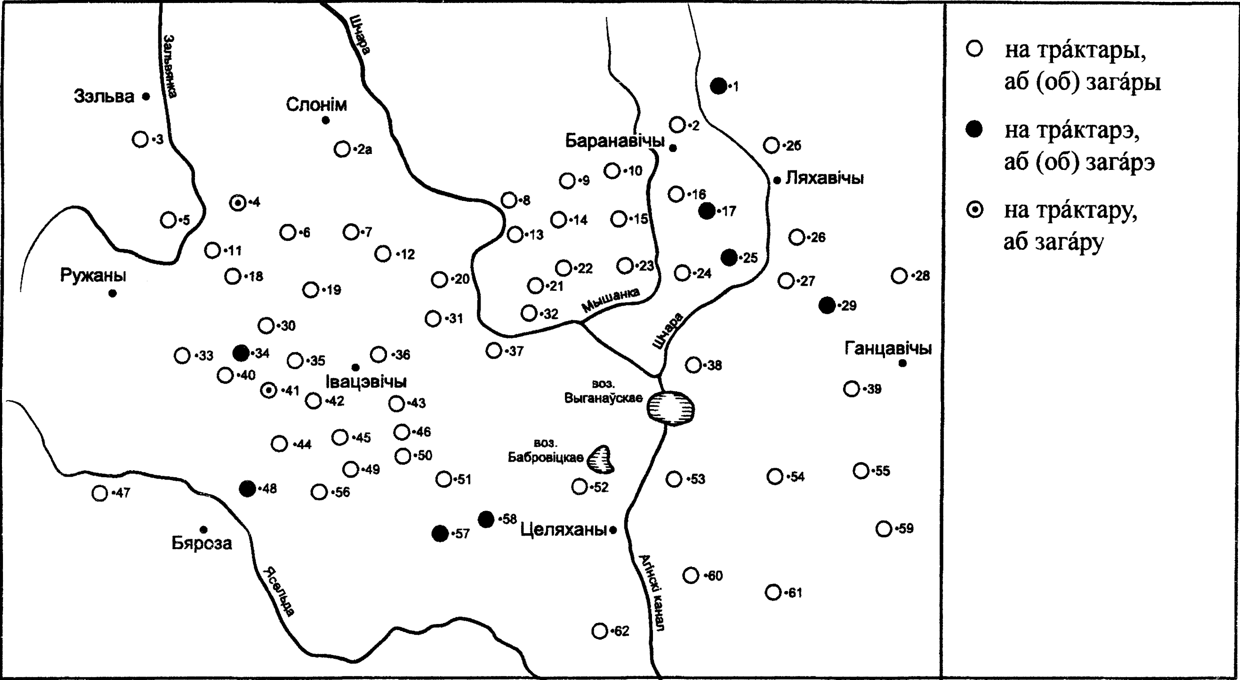
Карта 104

Націскныя канчаткі назоўнікаў м. роду адз. ліку ў форме М. склону з асновай на зацвярдзелы зычны *нож, ключ, канец*

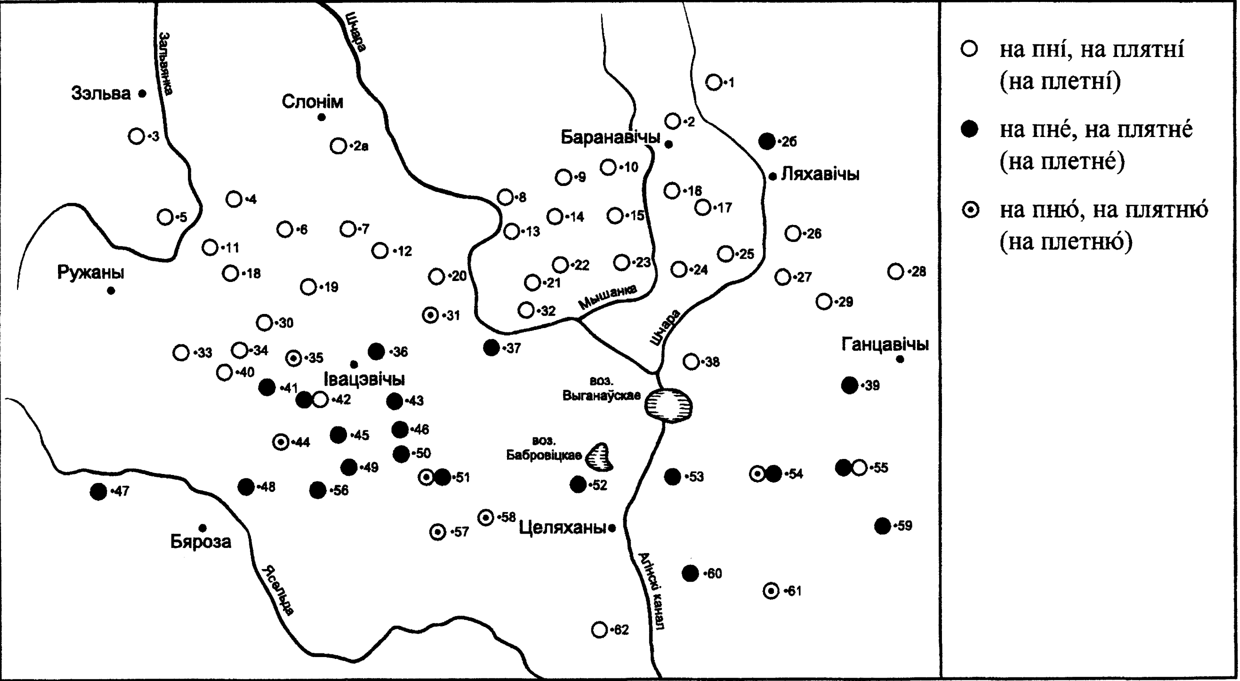
Карта 105

Ненацісскныя канчаткі назоўнікаў м. роду адз. ліку ў форме М. склону з асновай на зацвярдзелы зычны [р]

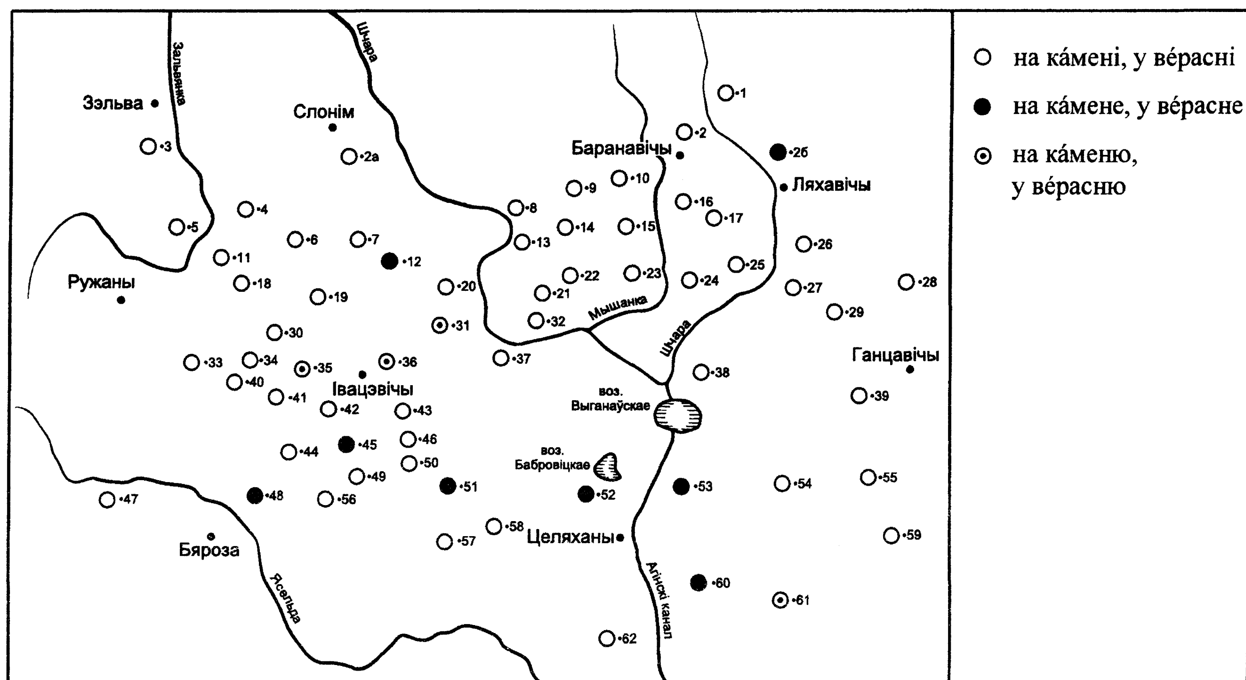
Карта 106

Націсскныя канчаткі назоўнікаў м. роду адз. ліку ў форме М. склону з асновай на мяккі зычны

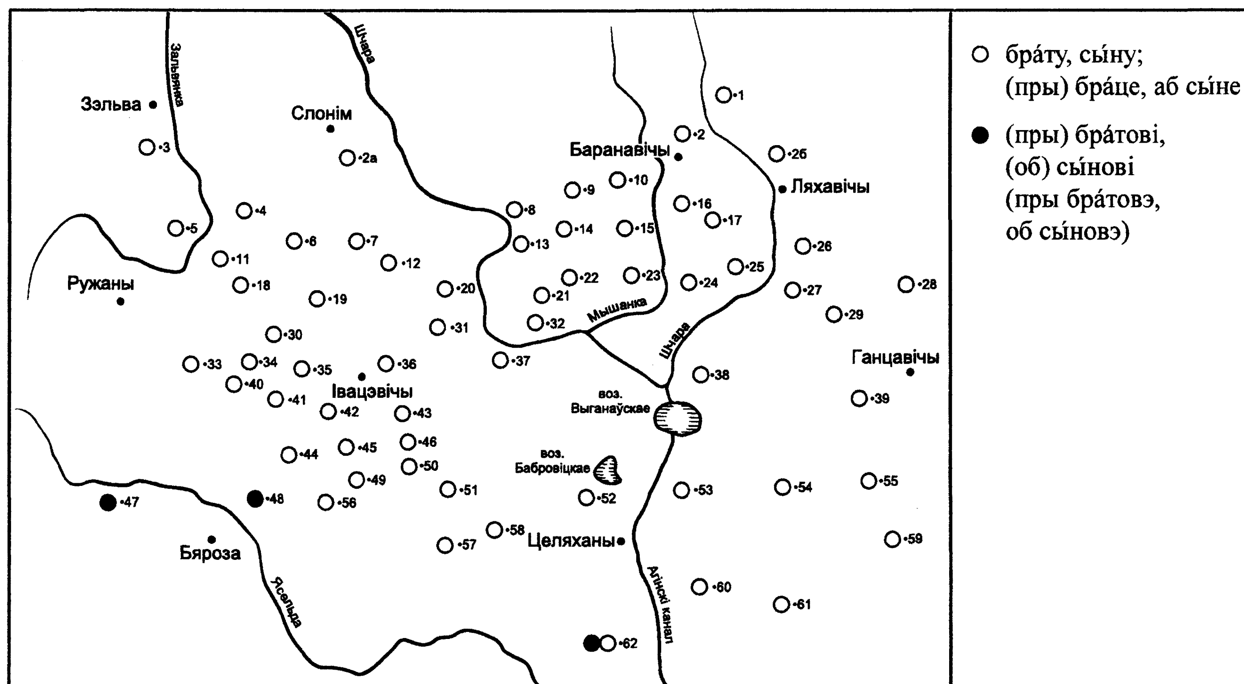
Карта 107

Ненаціскныя канчаткі назоўнікаў м. роду адз. ліку ў форме М. склону з асновай на мяккі зычны

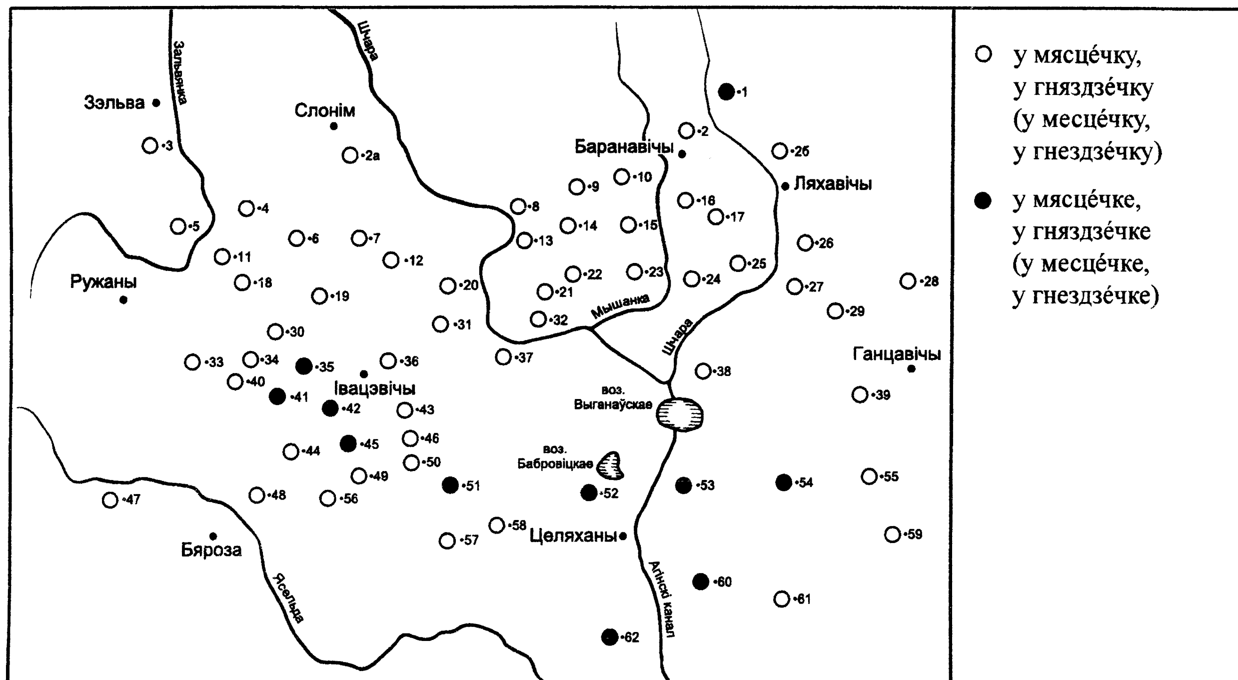
Карта 108

Канчаткі адушаўлёных назоўнікаў м. роду адз. ліку ў формах Д. і М. склонаў

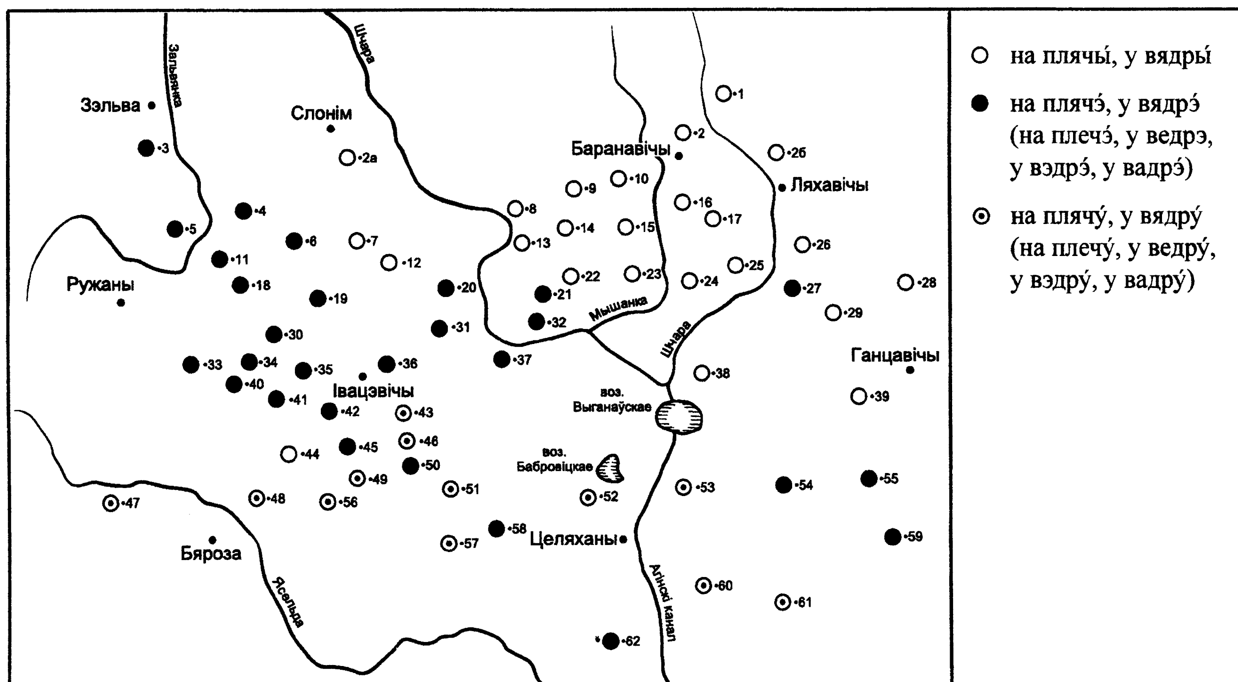
Карта 109

Ненаціскныя канчаткі назоўнікаў н. роду адз. ліку ў форме М. склону

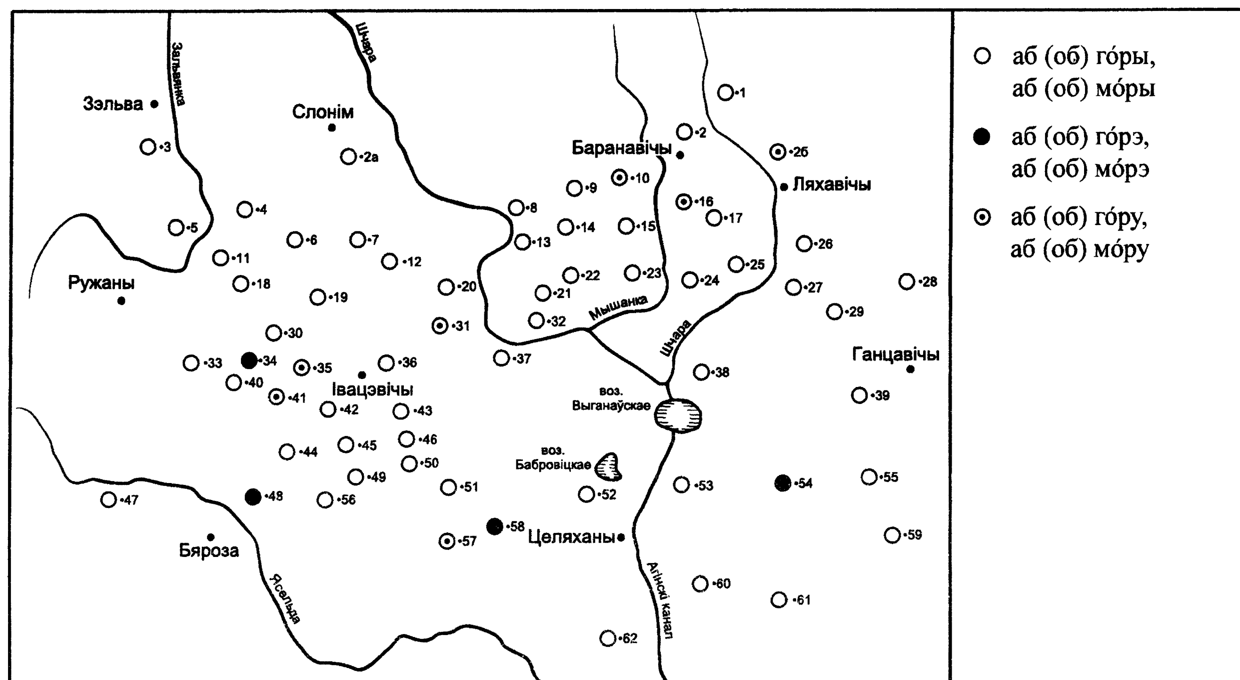
Карта 110

Націскныя канчаткі назоўнікаў н. роду адз. ліку ў форме М. склону з асновай на зацвярдзелы зычны

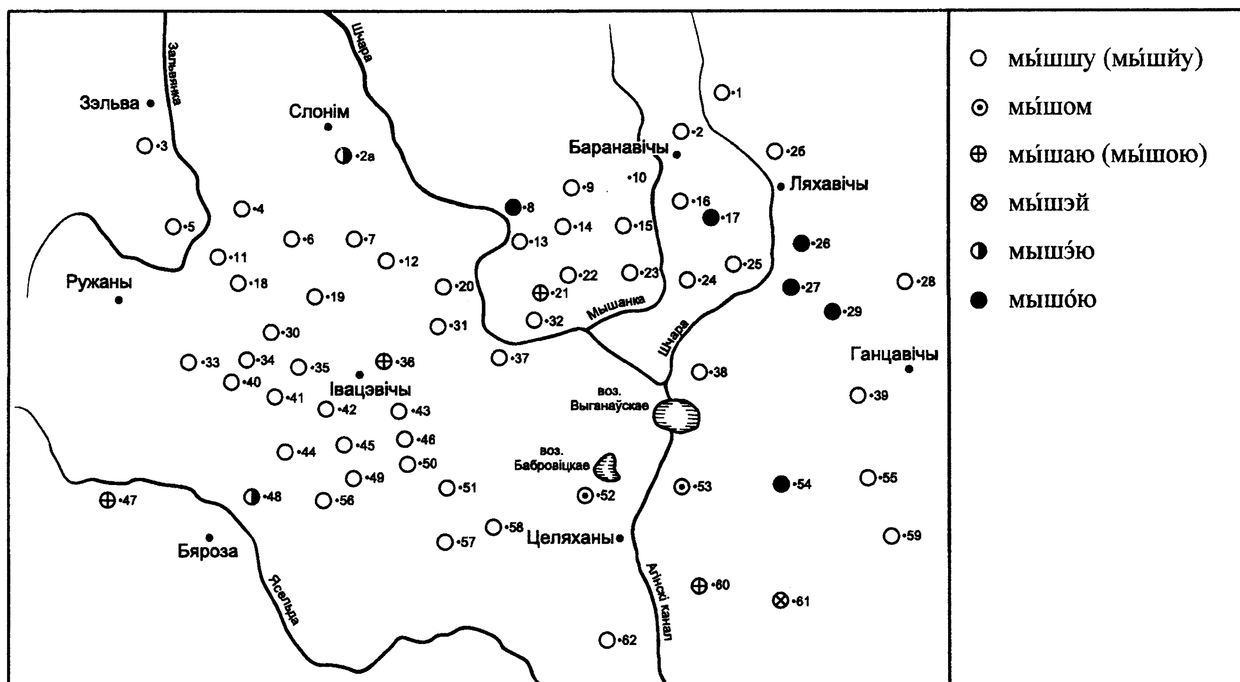
Карта 111

Ненаціскныя канчаткі назоўнікаў н. роду адз. ліку ў форме М. склону

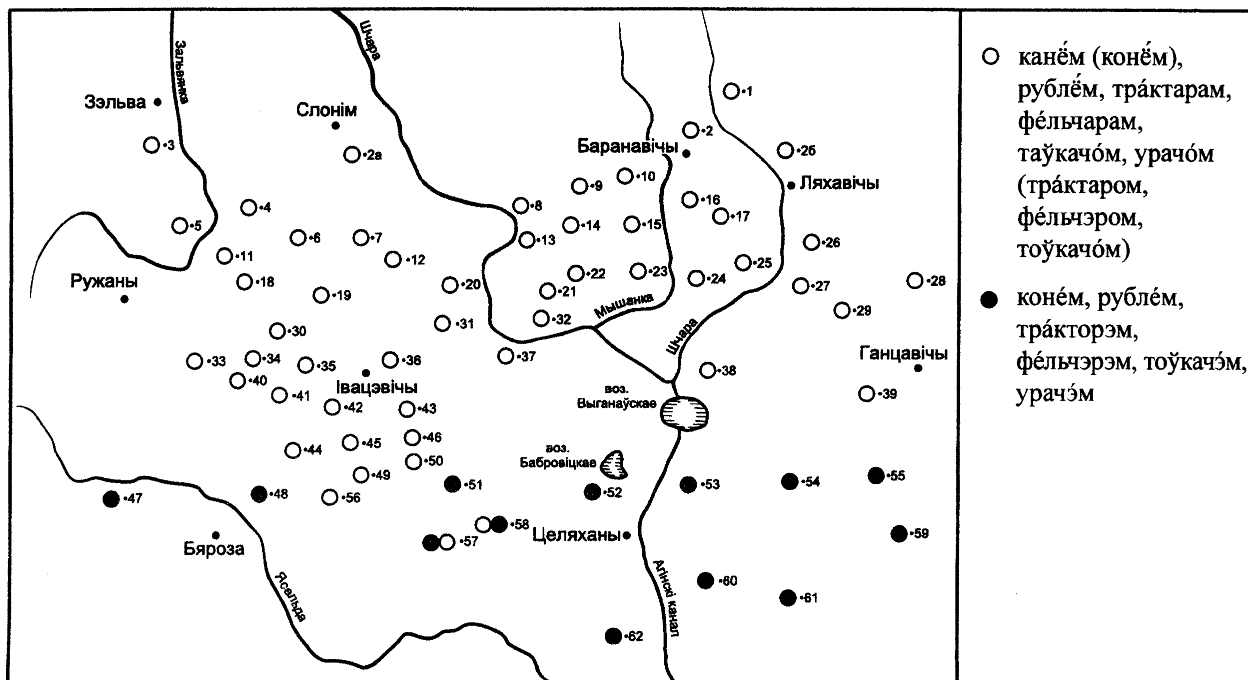
Карта 112

Канчаткі назоўніка ж. роду адз. ліку ў форме Т. склону *мыш*

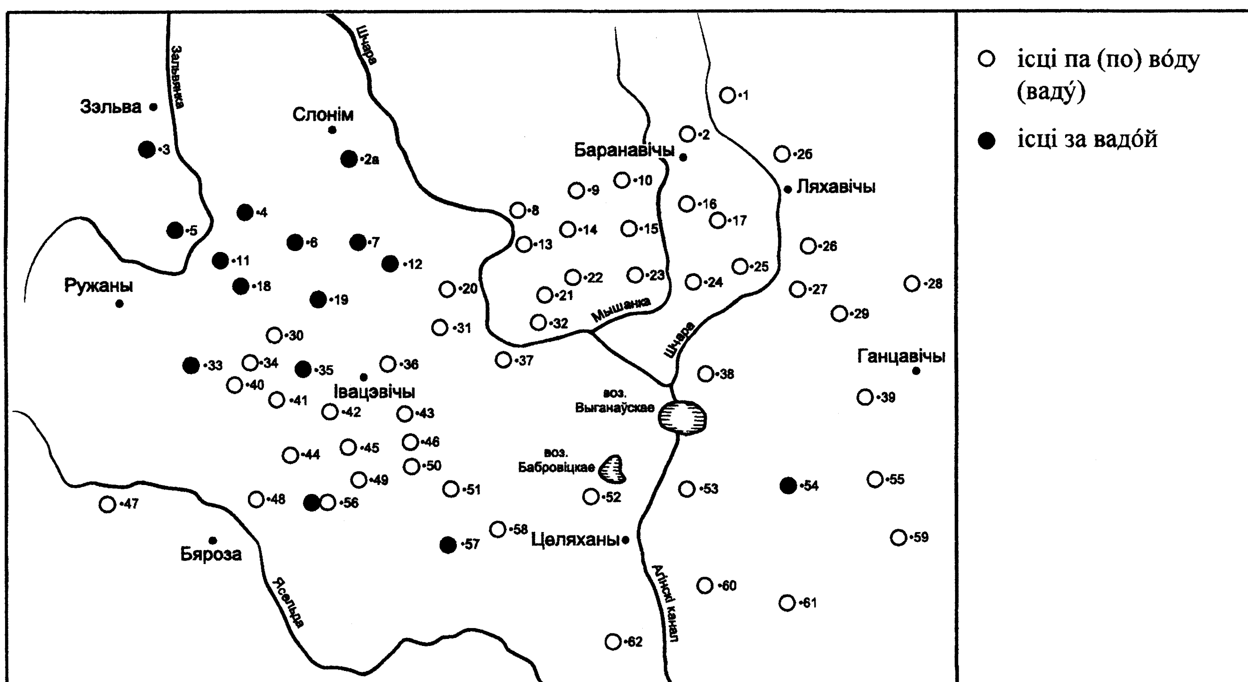
Карта 113

Канчаткі назоўнікаў м. роду адз. ліку ў форме Т. склону з асновай на мяккі і зацвярдзелы зычны

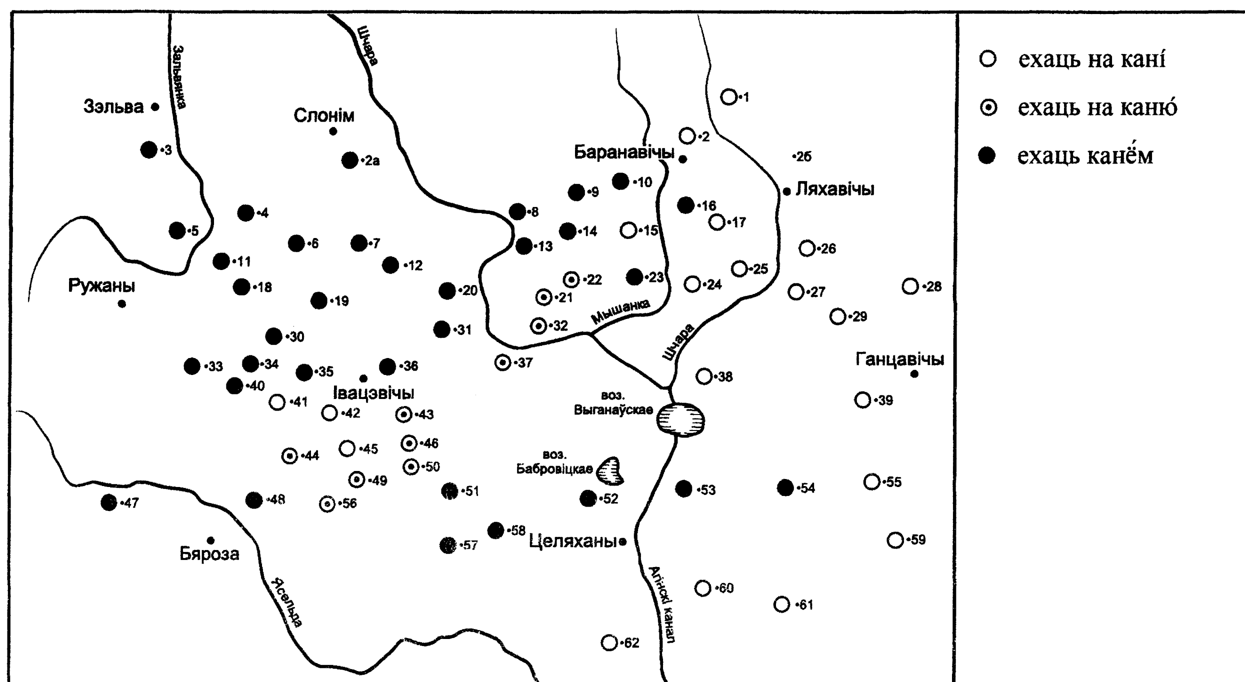
Карта 114

Ужыванне канструкцый тыпу *ісці па ваду*

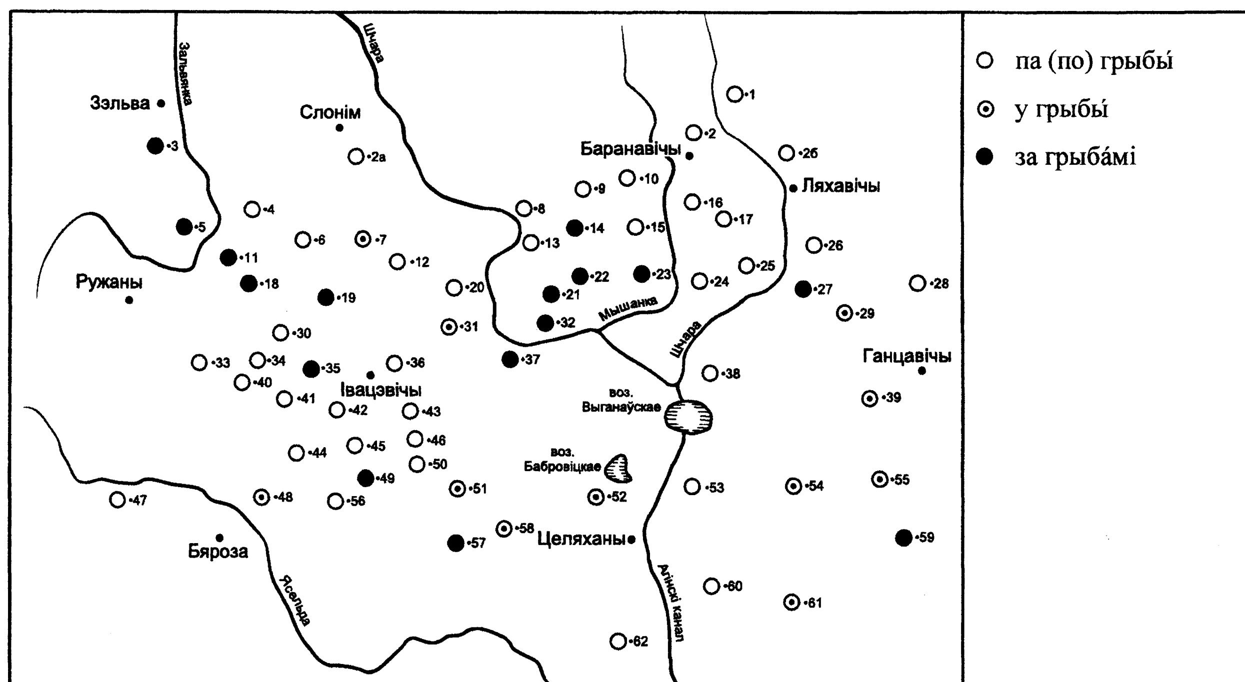
Карта 115

Ужыванне канструкцый тыпу *ехаць на кані*

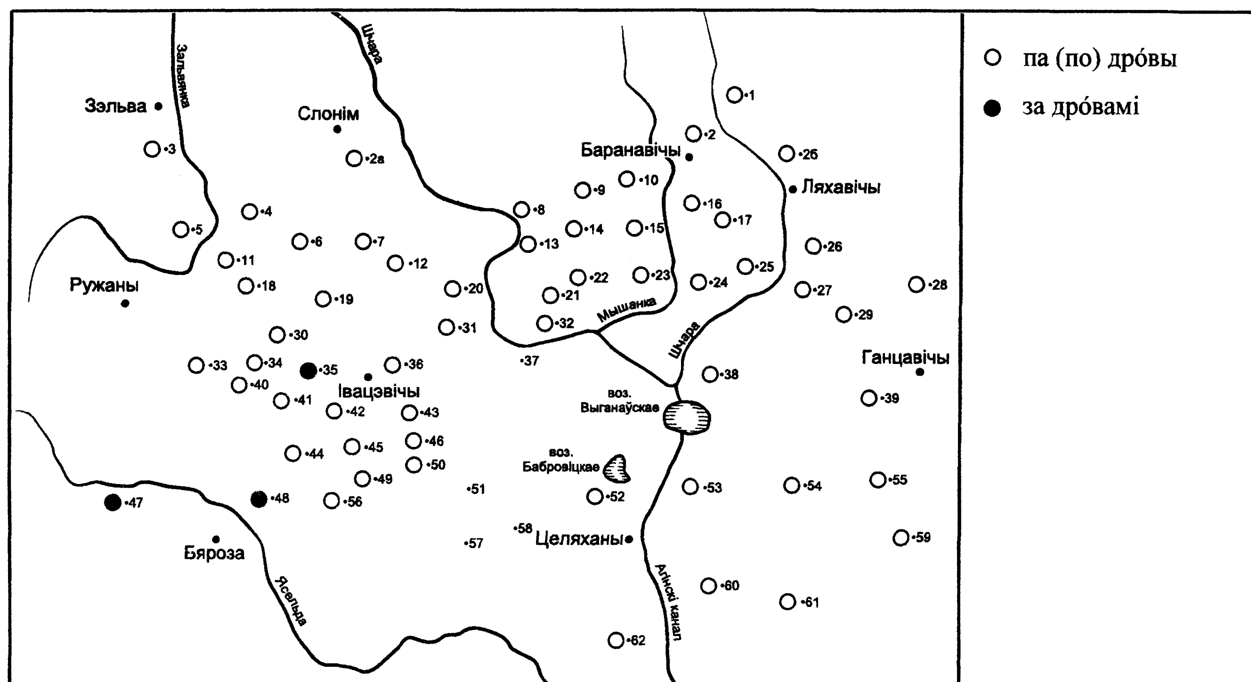
Карта 116

Ужыванне канструкцый тыпу *ісці па грыбы*

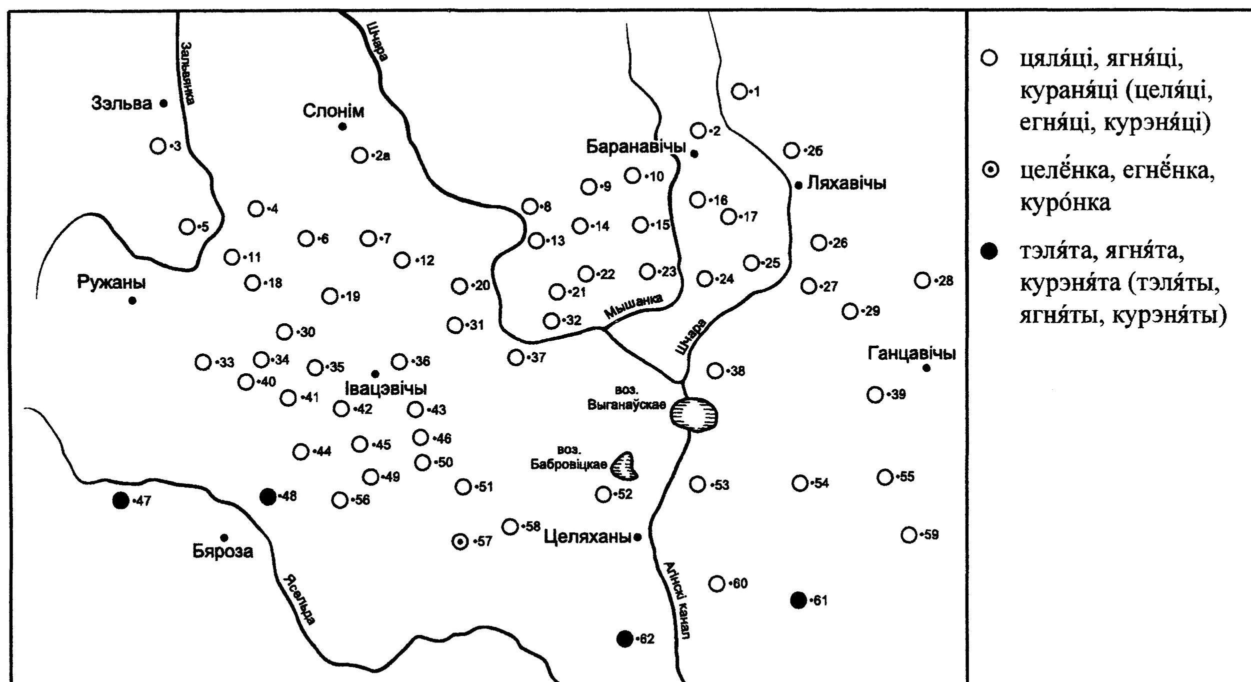
Карта 117

Ужыванне канструкцый тыпу *ісці па дровы*

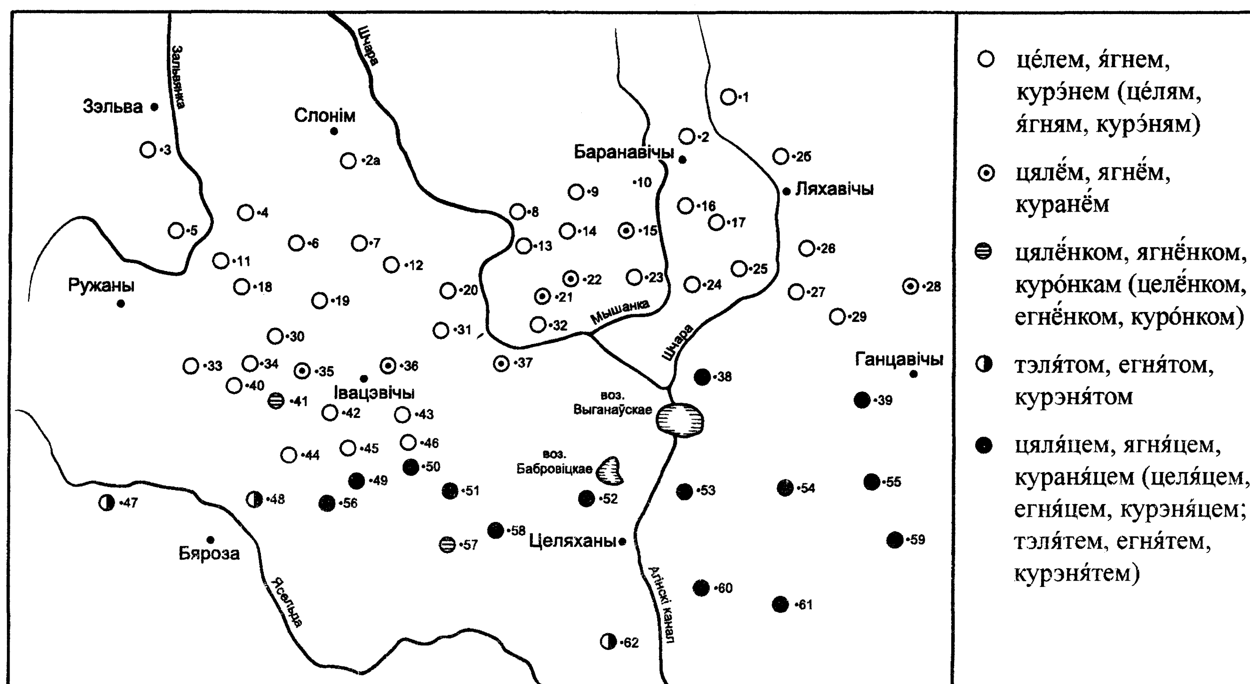
Карта 118

Канчаткі назоўнікаў н. роду адз. ліку ў форме Р. склону, якія абазначаюць назвы маладых свойскіх жывёл

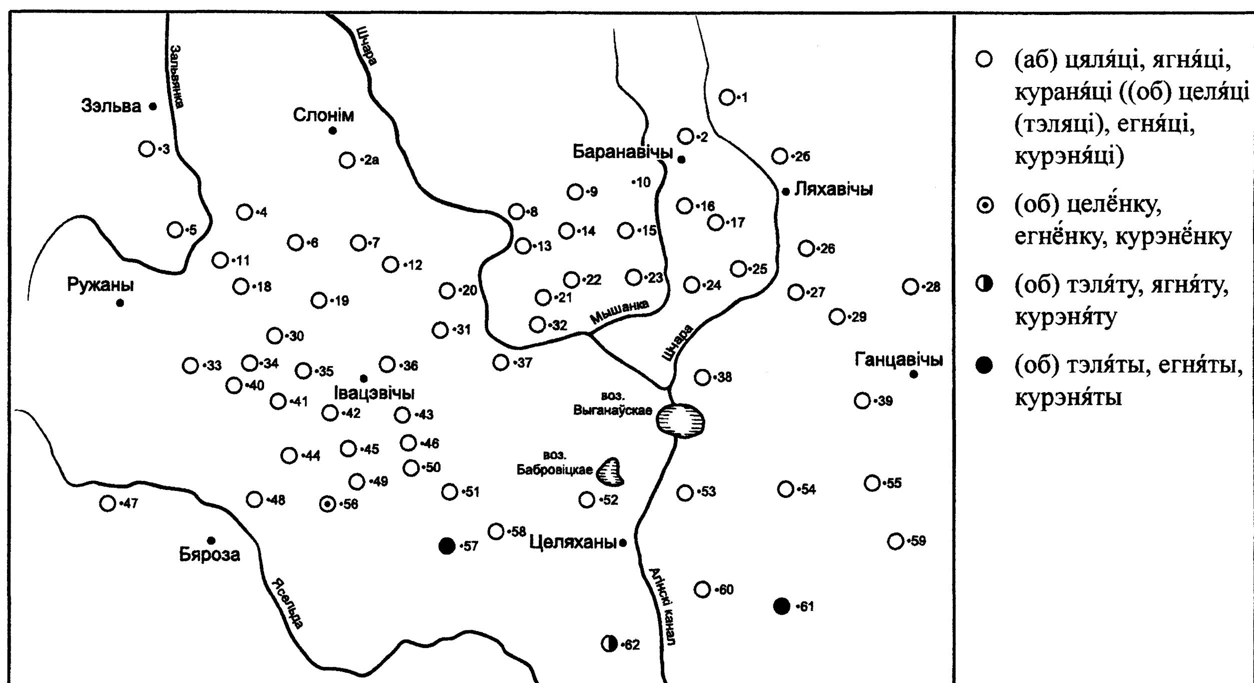
Карта 119

Канчаткі назоўнікаў н. роду адз. ліку ў форме Т. склону, якія абазначаюць назвы маладых свойскіх жывёл

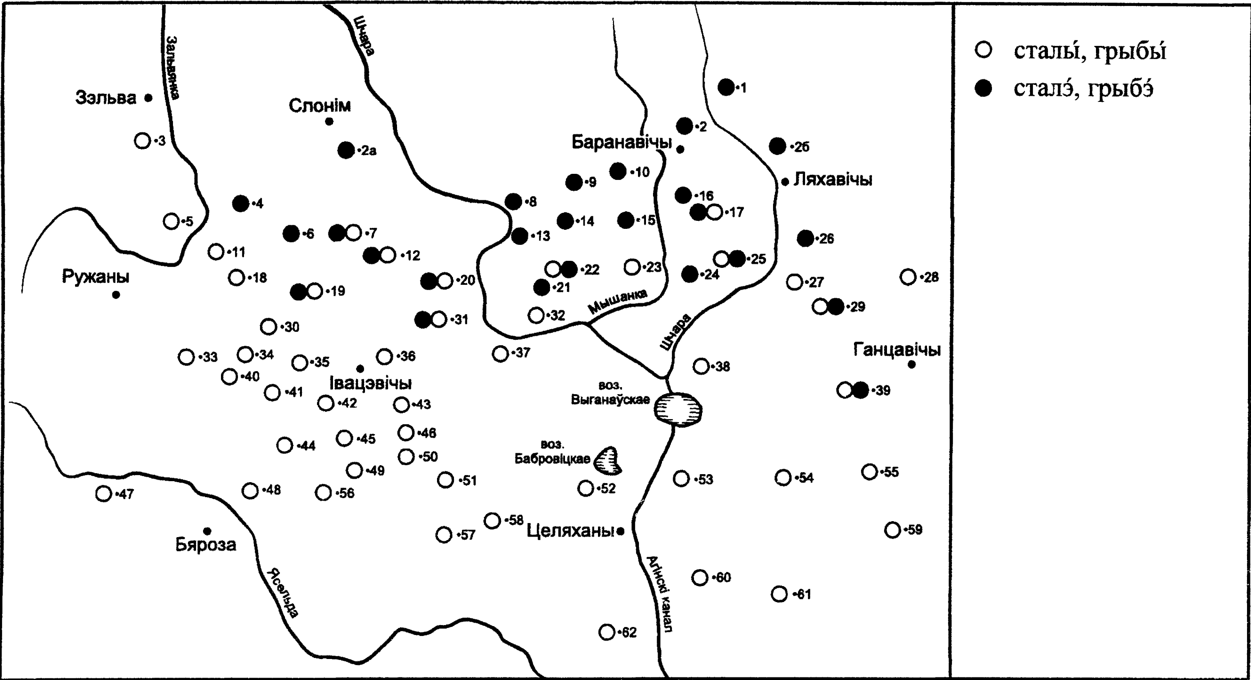
Карта 120

Канчаткі назоўнікаў н. роду адз. ліку ў формах Д. і М. склонаў, якія абазначаюць назвы маладых свойскіх жывёл

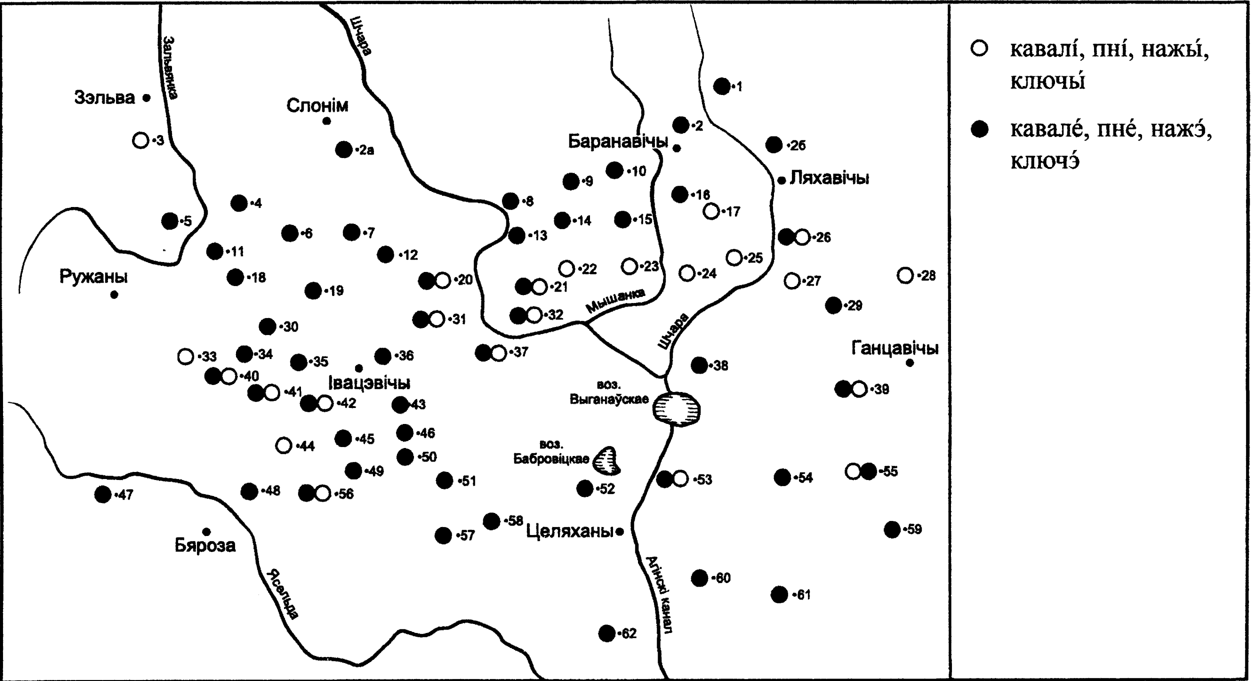
Карта 121

Націскныя канчаткі назоўнікаў м. роду адз. ліку ў форме Н. склону з цвёрдай асновай

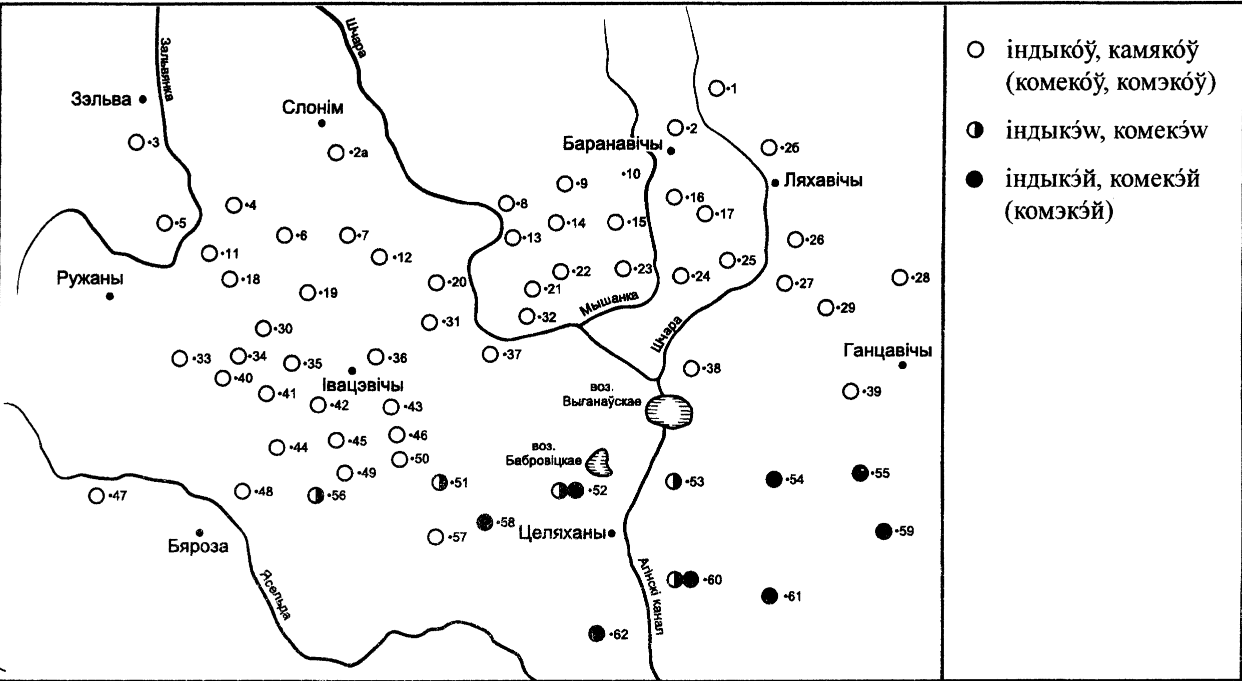
Карта 122

Націскныя канчаткі назоўнікаў м. роду мн. ліку ў форме Н. склону з мяккай і зацвярдзелай асновай

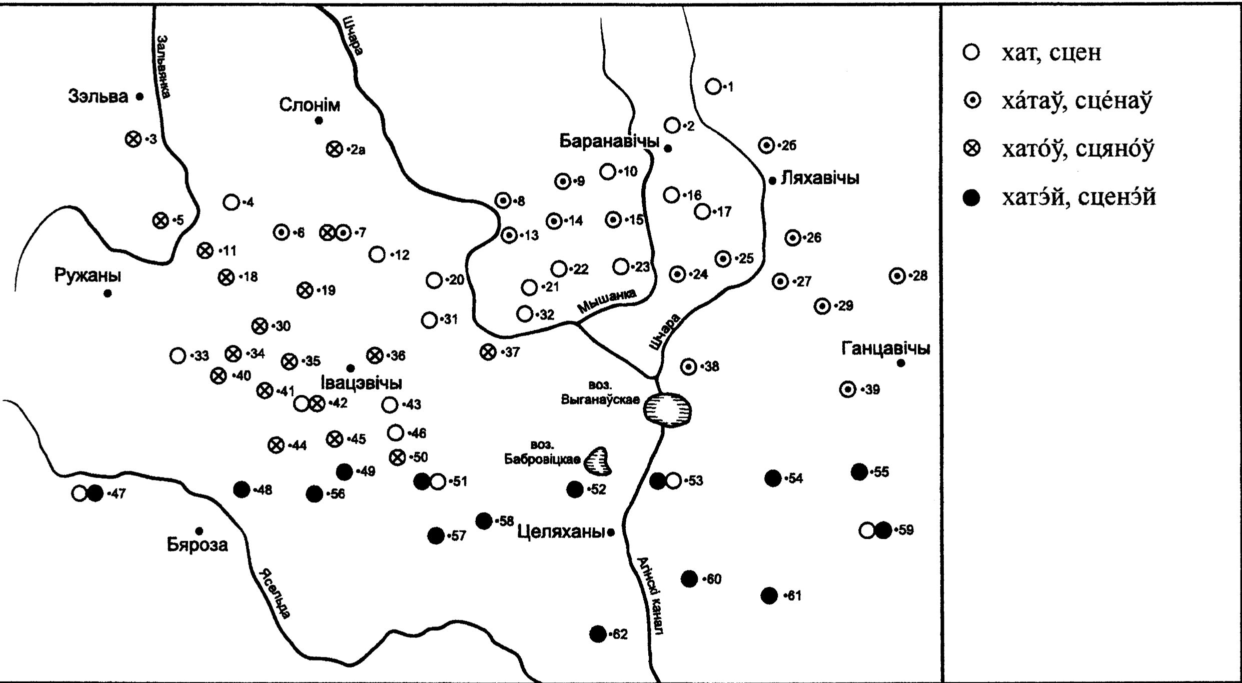
Карта 123

Націскныя канчаткі назоўнікаў м. роду мн. ліку ў форме Р. склону

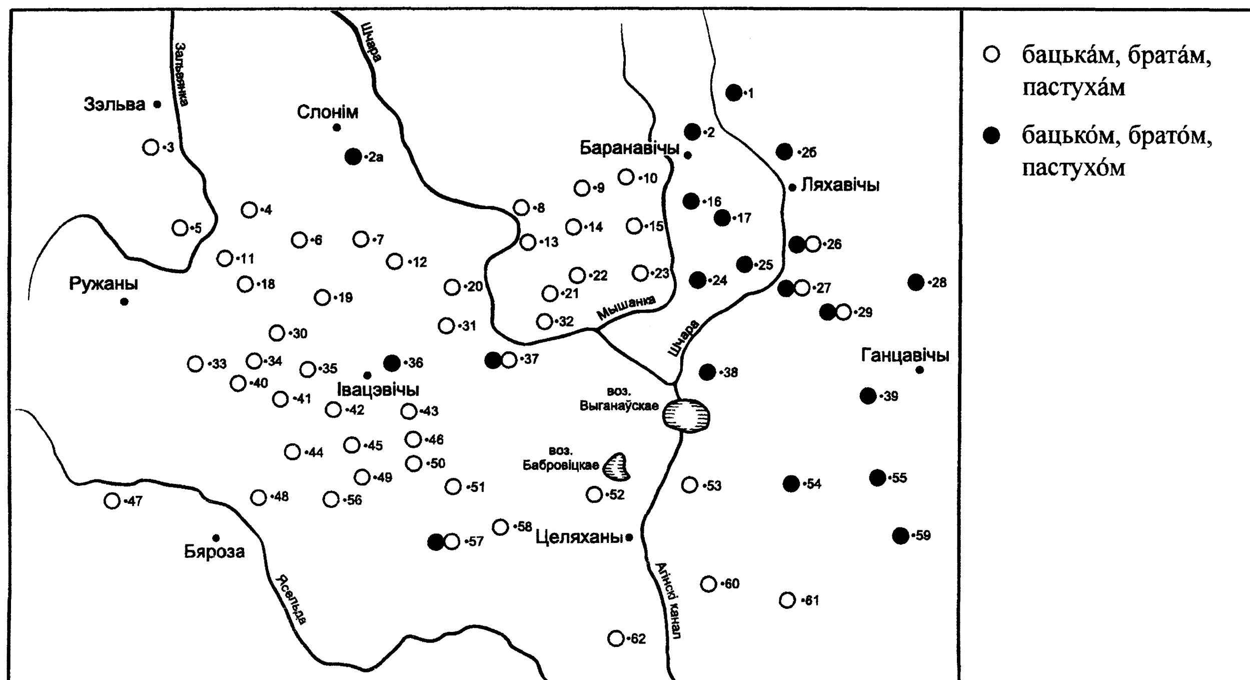
Карта 124

Канчаткі назоўнікаў ж. роду мн. ліку *хаты*, *сцены* ў форме Р. склону

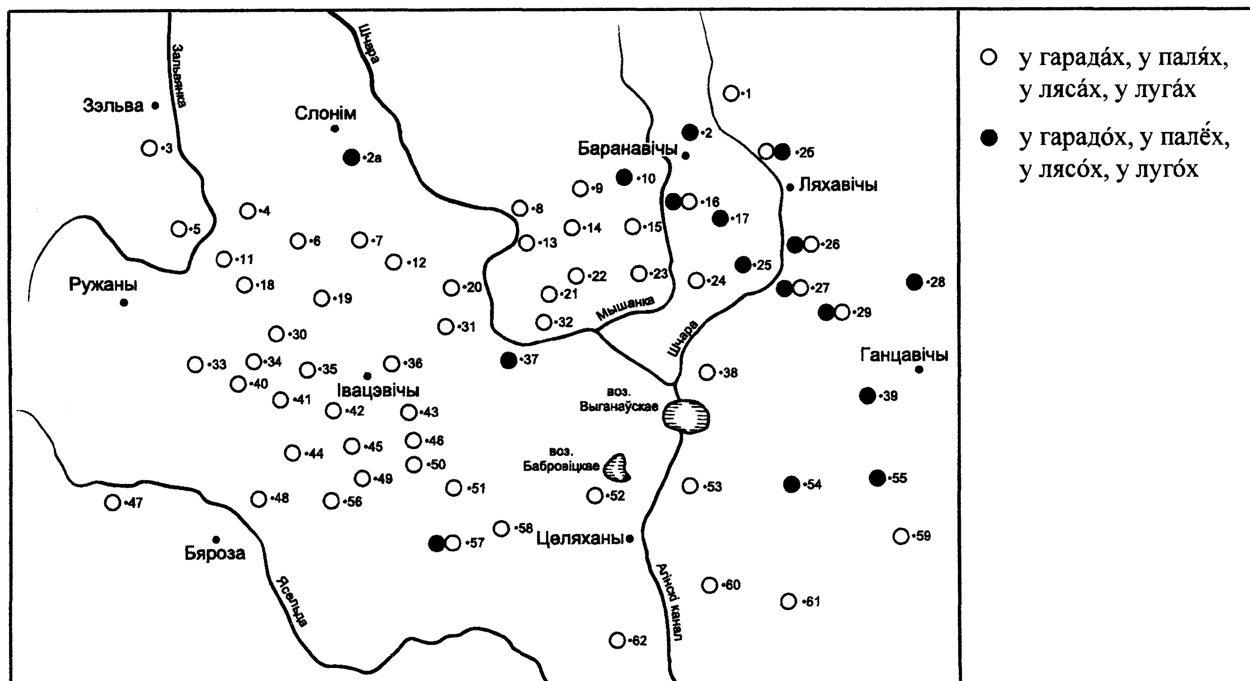
Карта 125

Націскныя канчаткі назоўнікаў м. роду мн. ліку ў форме Д. склону

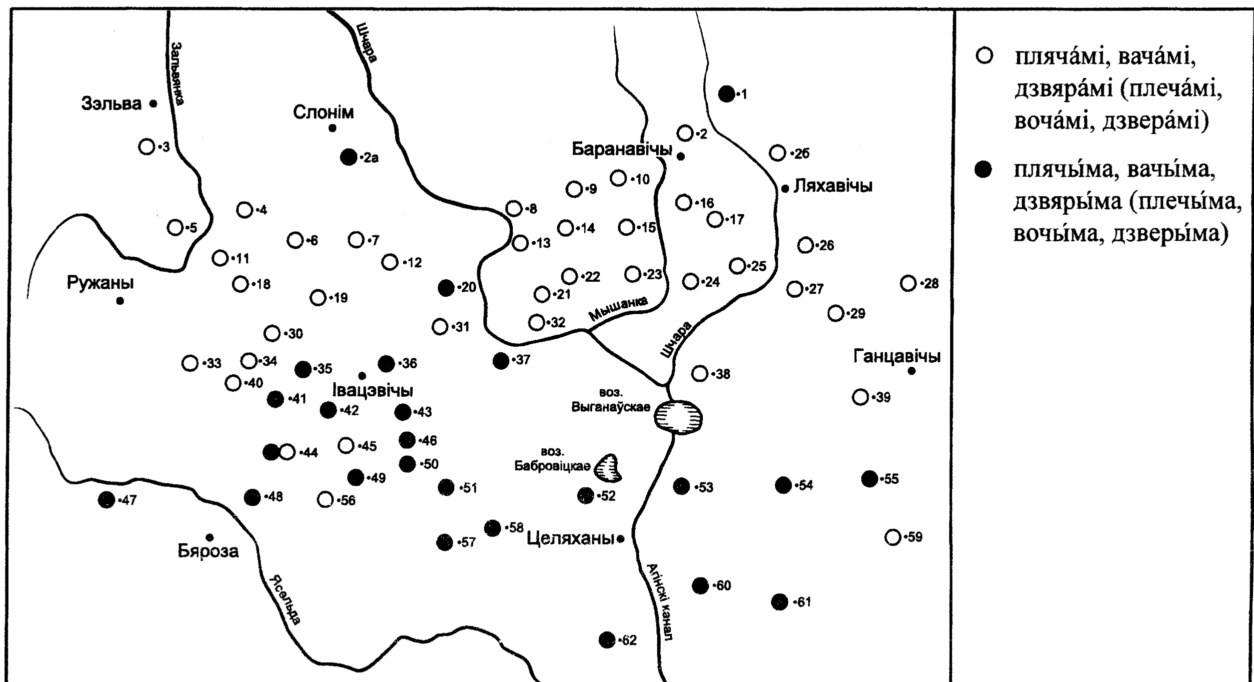
Карта 126

Націскныя канчаткі назоўнікаў м. роду мн. ліку ў форме М. склону

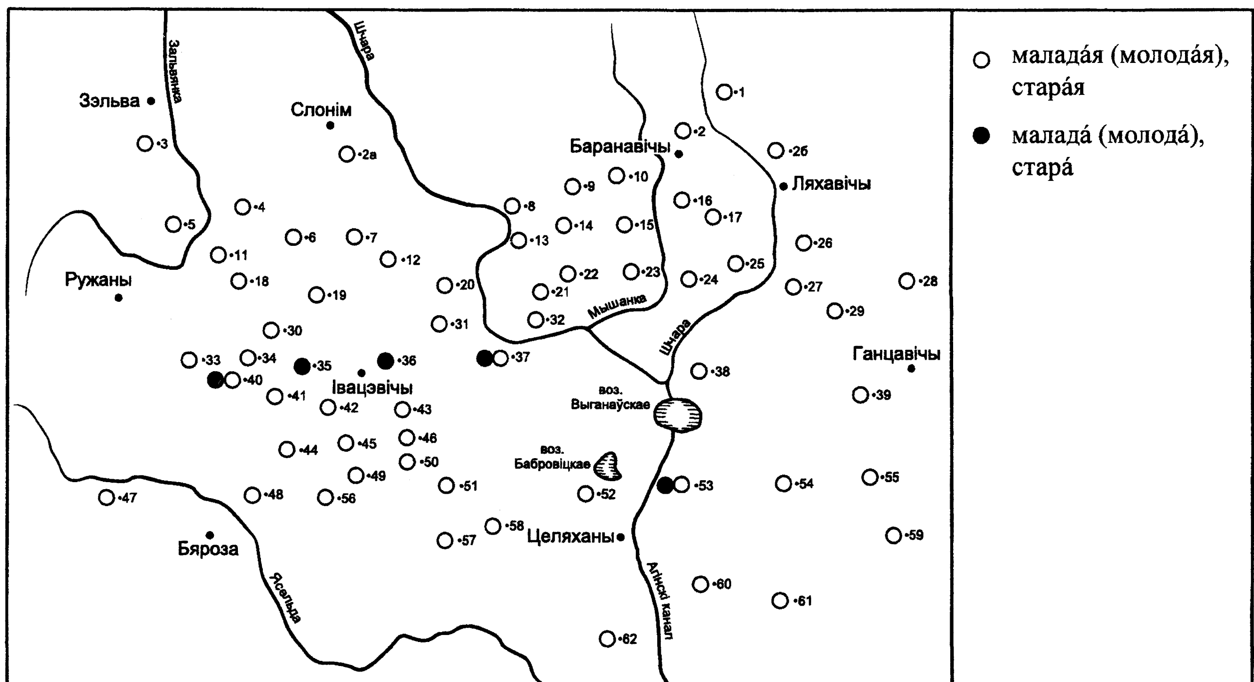
Карта 127

Націскныя канчаткі назоўнікаў мн. ліку ў форме Т. склону

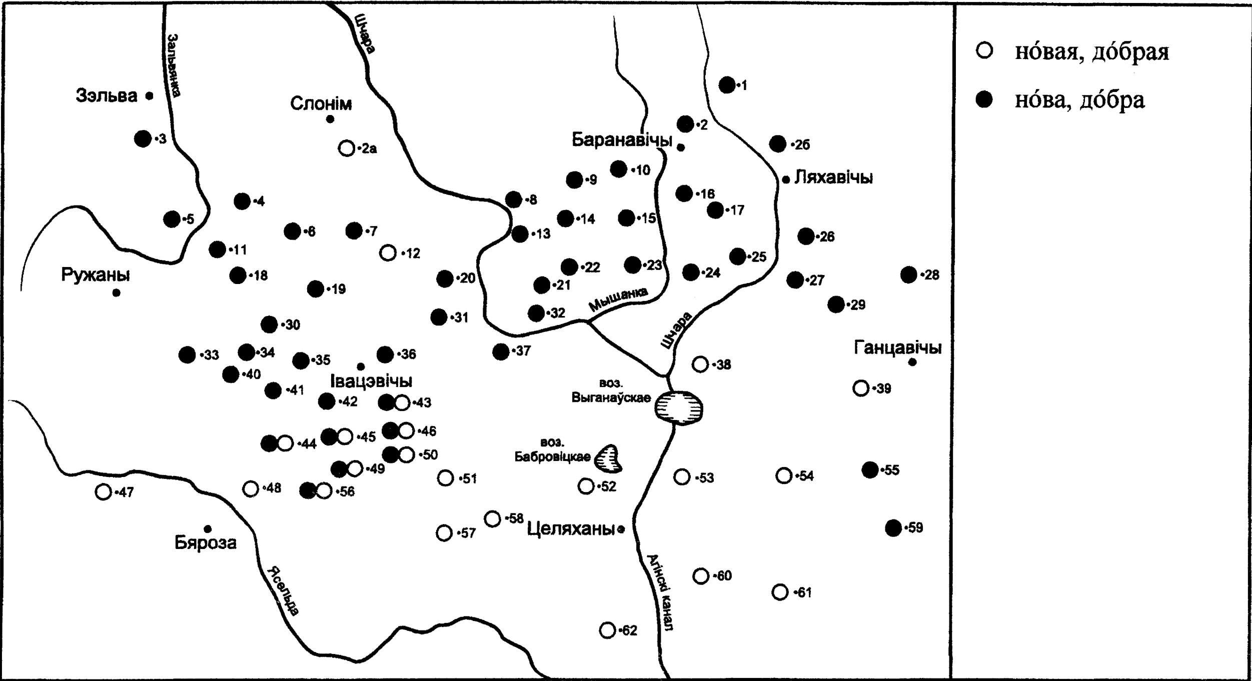
Карта 128

Націскныя канчаткі прыметнікаў ж. роду адз. ліку ў форме Н. склону

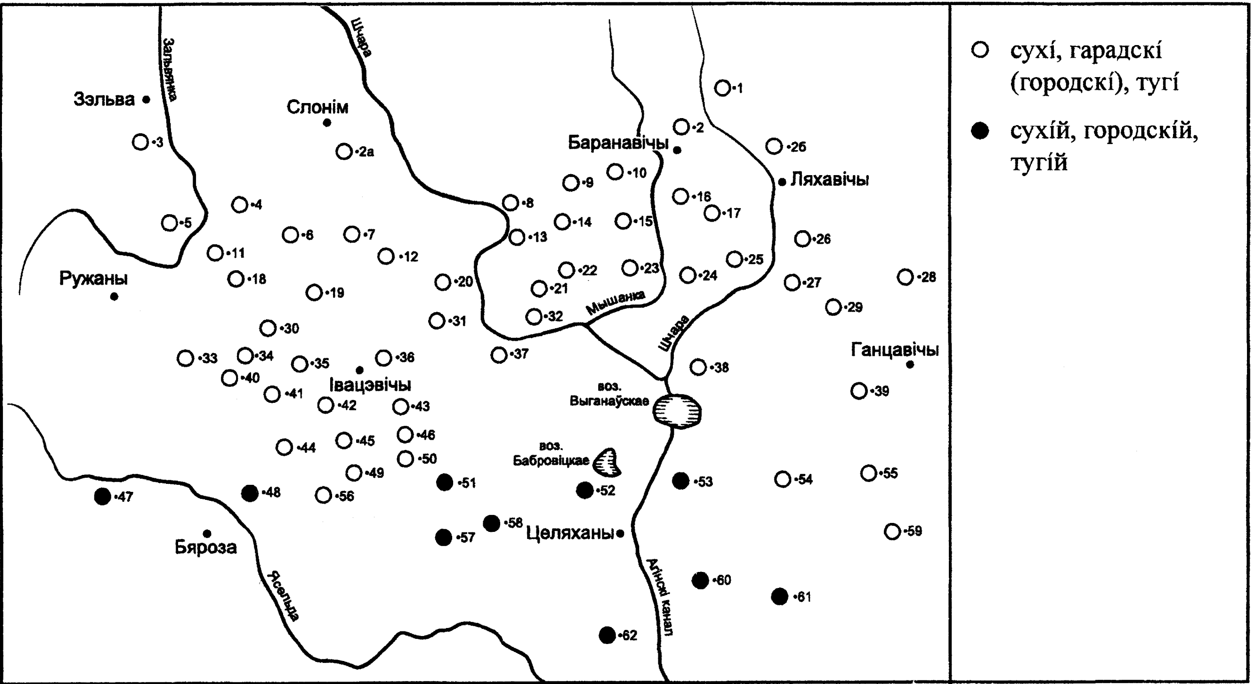
Карта 129

Ненаціскныя канчаткі прыметнікаў ж. роду адз. ліку ў форме Н. склону

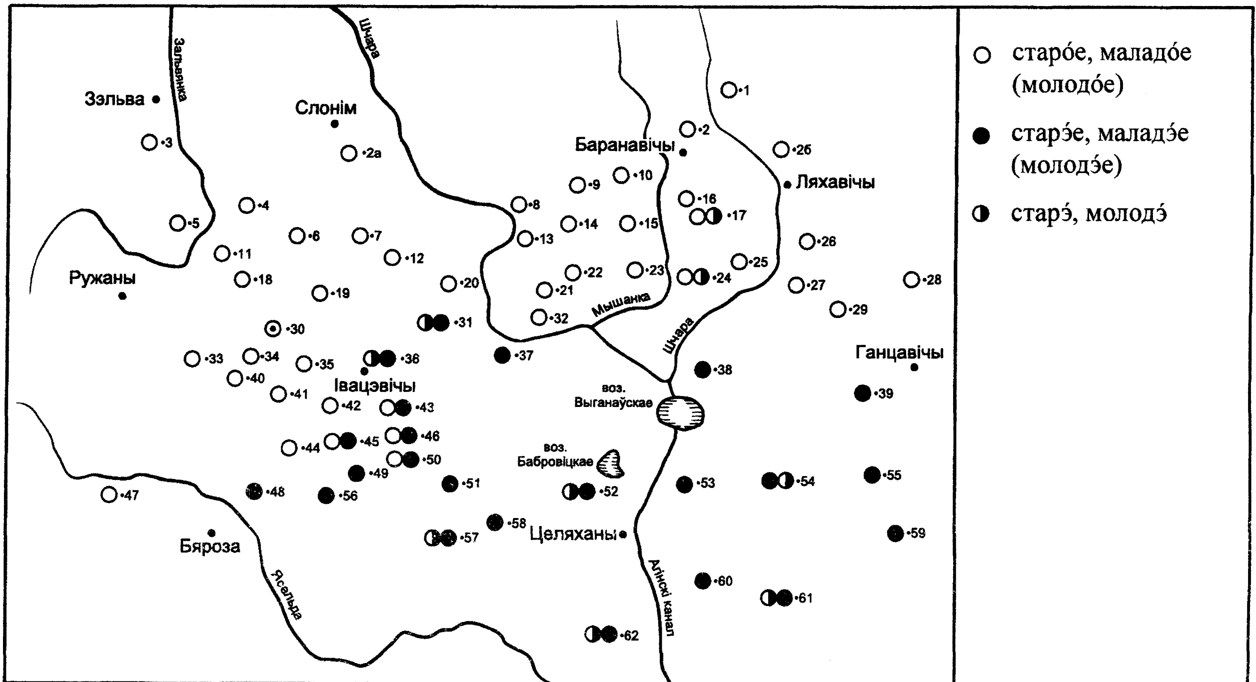
Карта 130

Націскныя канчаткі прыметнікаў м. роду адз. ліку ў форме Н. склону

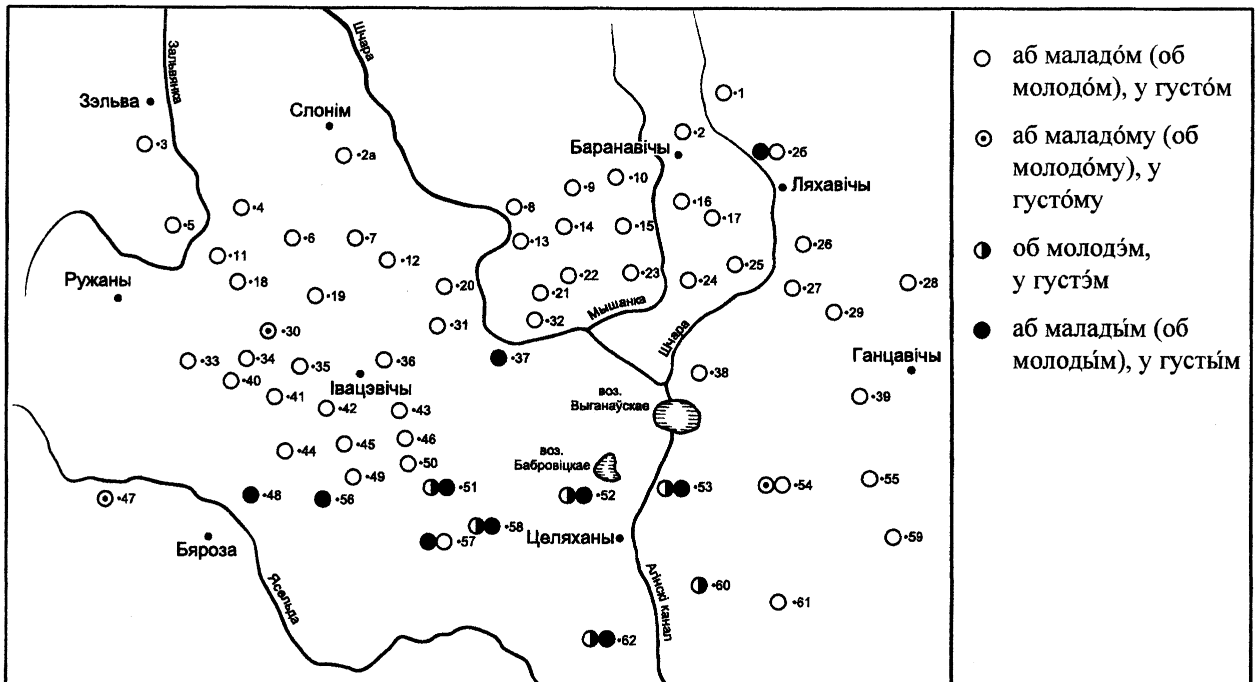
Карта 131

Націскныя канчаткі прыметнікаў н. роду адз. ліку ў форме Н. склону

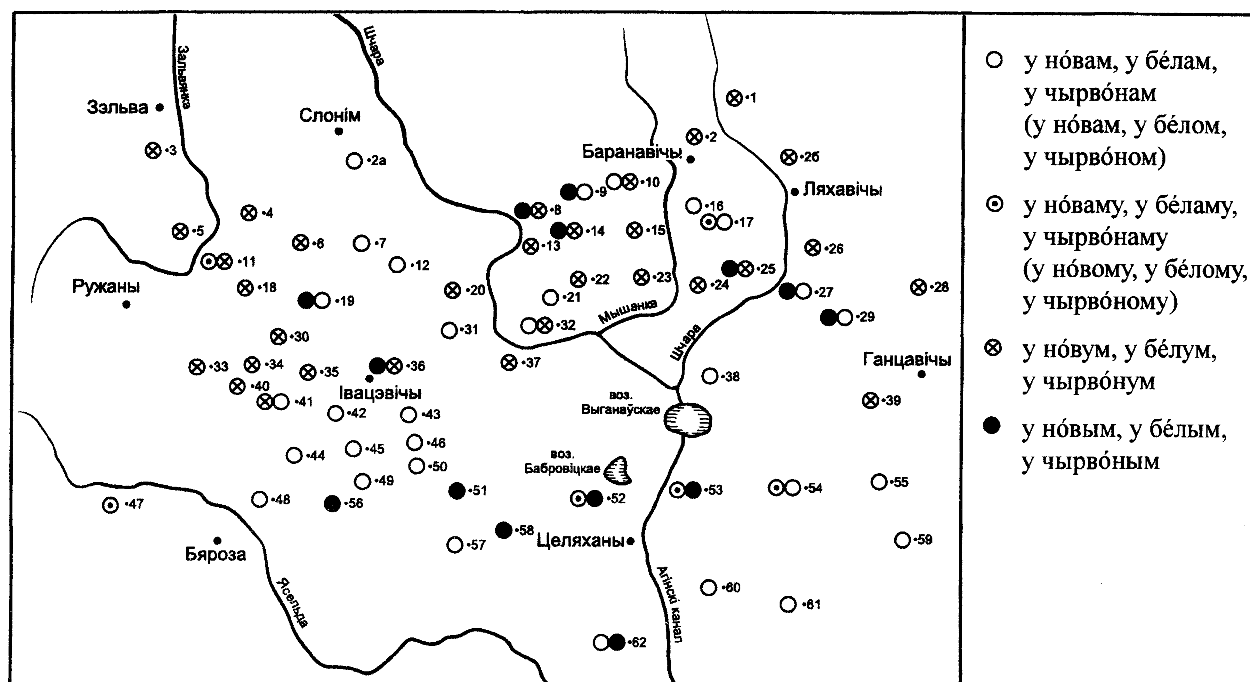
Карта 132

Націскныя канчаткі прыметнікаў м. роду адз. ліку ў форме М. склону

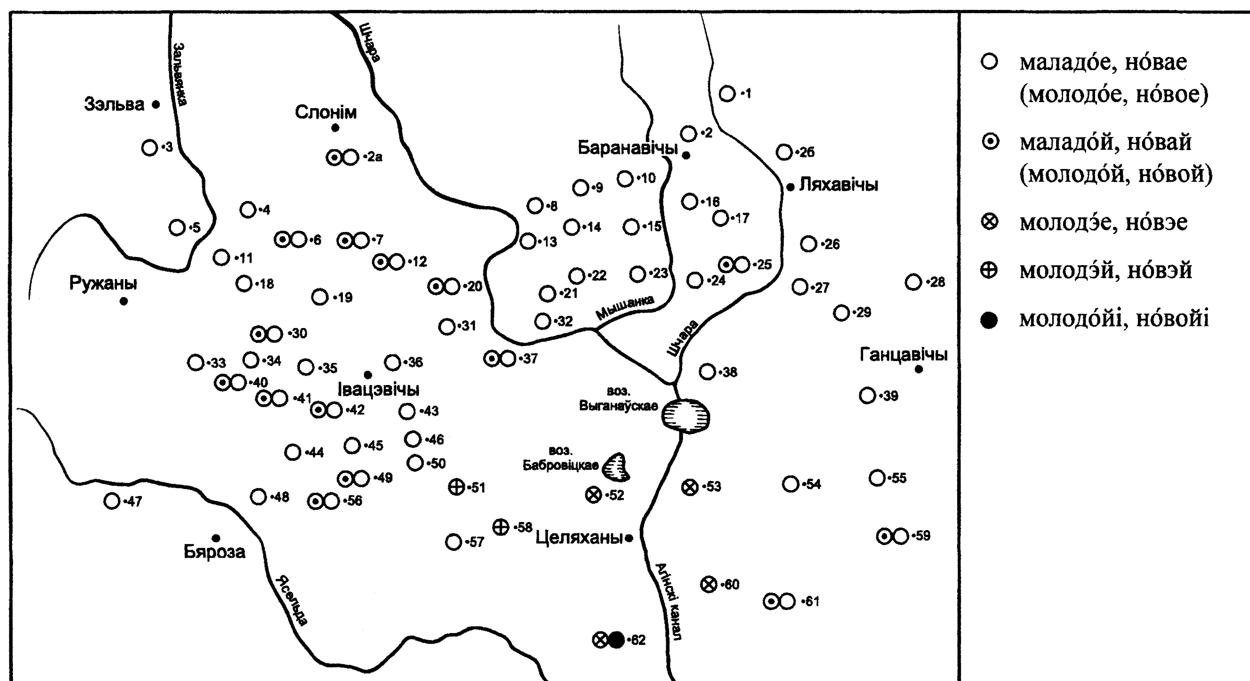
Карта 133

Ненаціскныя канчаткі прыметнікаў м. роду адз. ліку ў форме М. склону

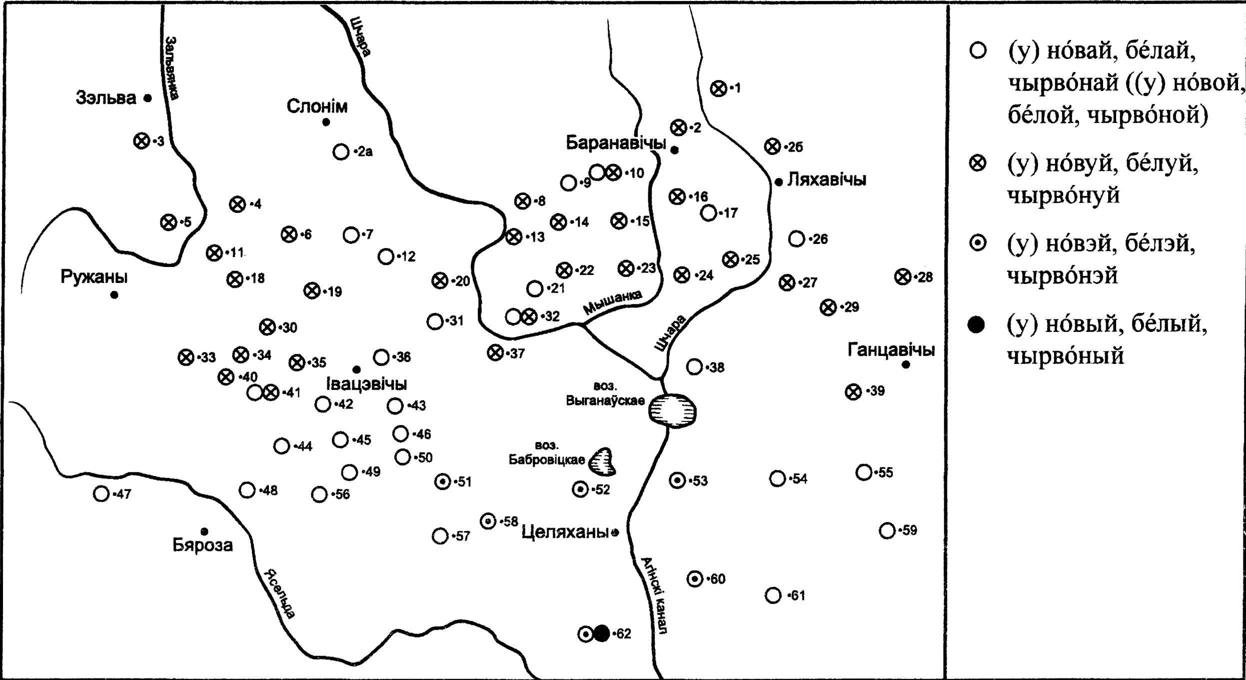
Карта 134

Націскныя і ненаціскныя канчаткі прыметнікаў ж. роду адз. ліку ў форме Р. склону

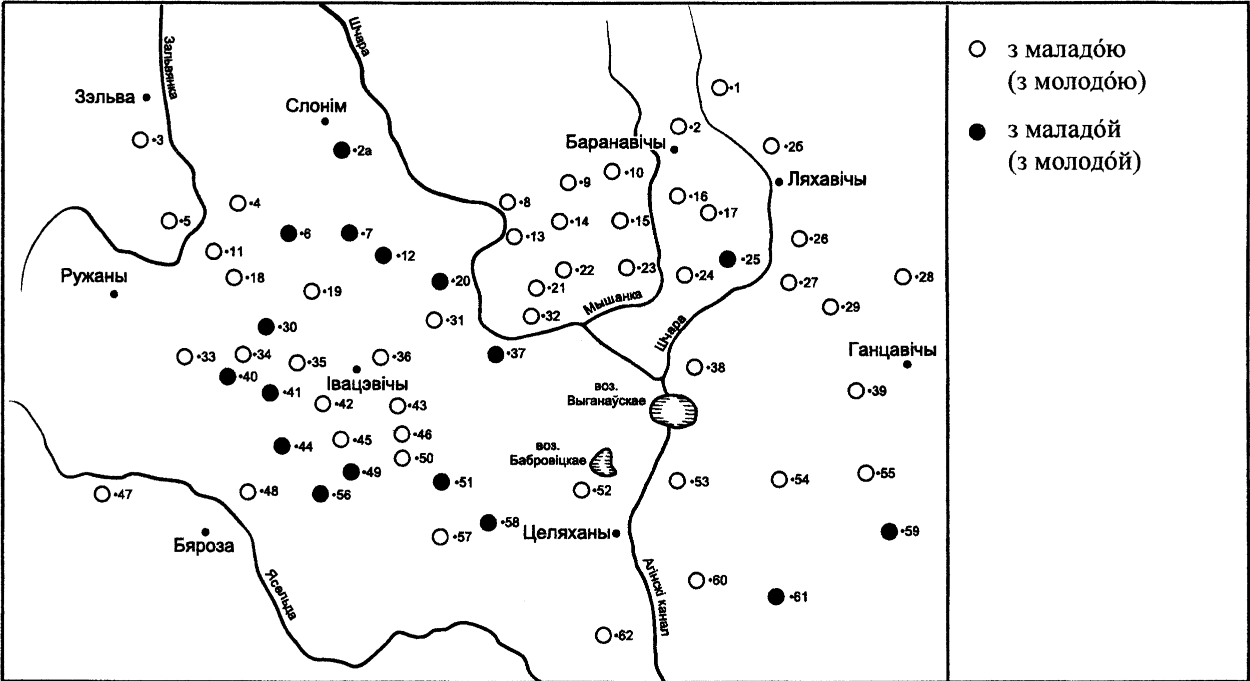
Карта 135

Ненаціскныя канчаткі прыметнікаў ж. роду адз. ліку ў формах Д. і М. склонаў

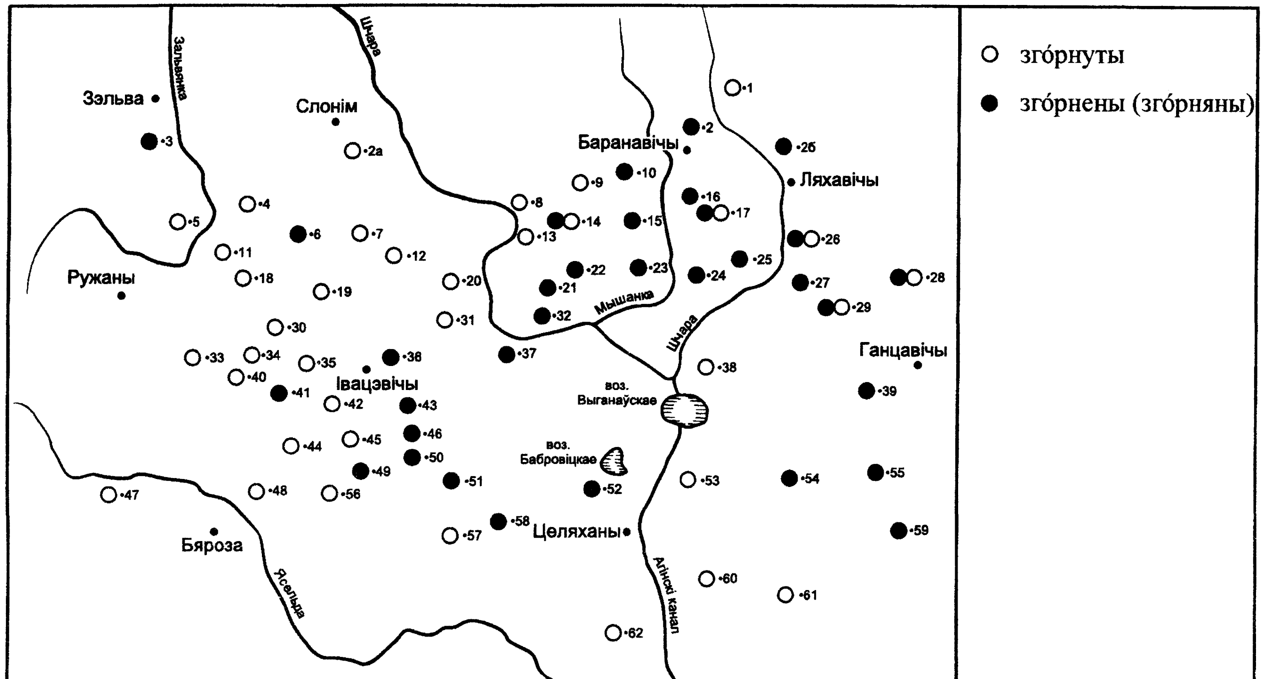
Карта 136

Націскныя канчаткі прыметнікаў ж. роду адз. ліку ў форме Т. склону

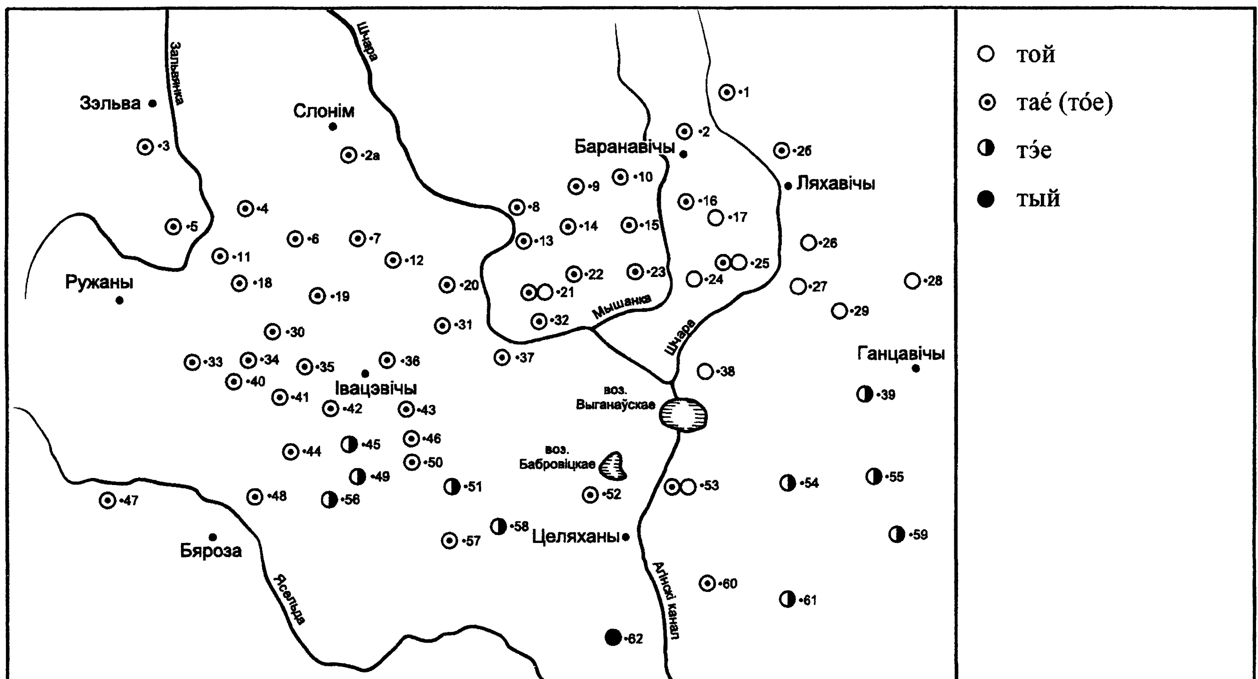
Карта 137

Формы дзеепрыметніка *згорнуты*

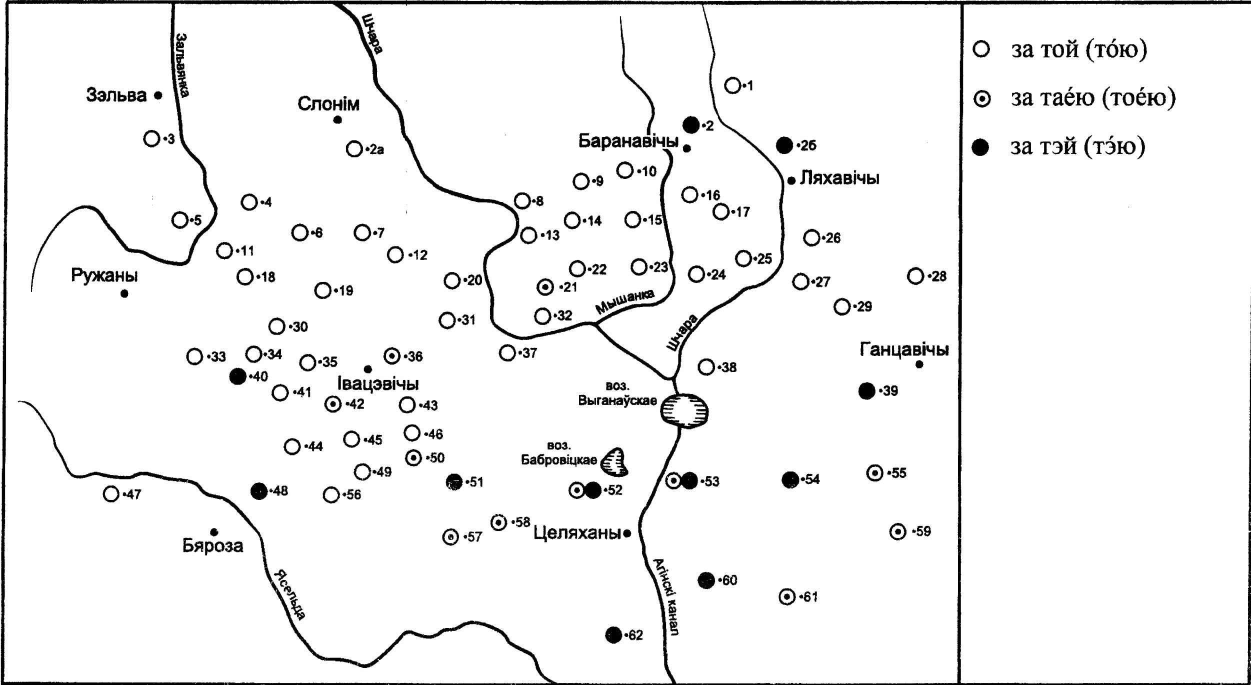
Карта 138

Указальны займеннік *тая* у форме Р. склону

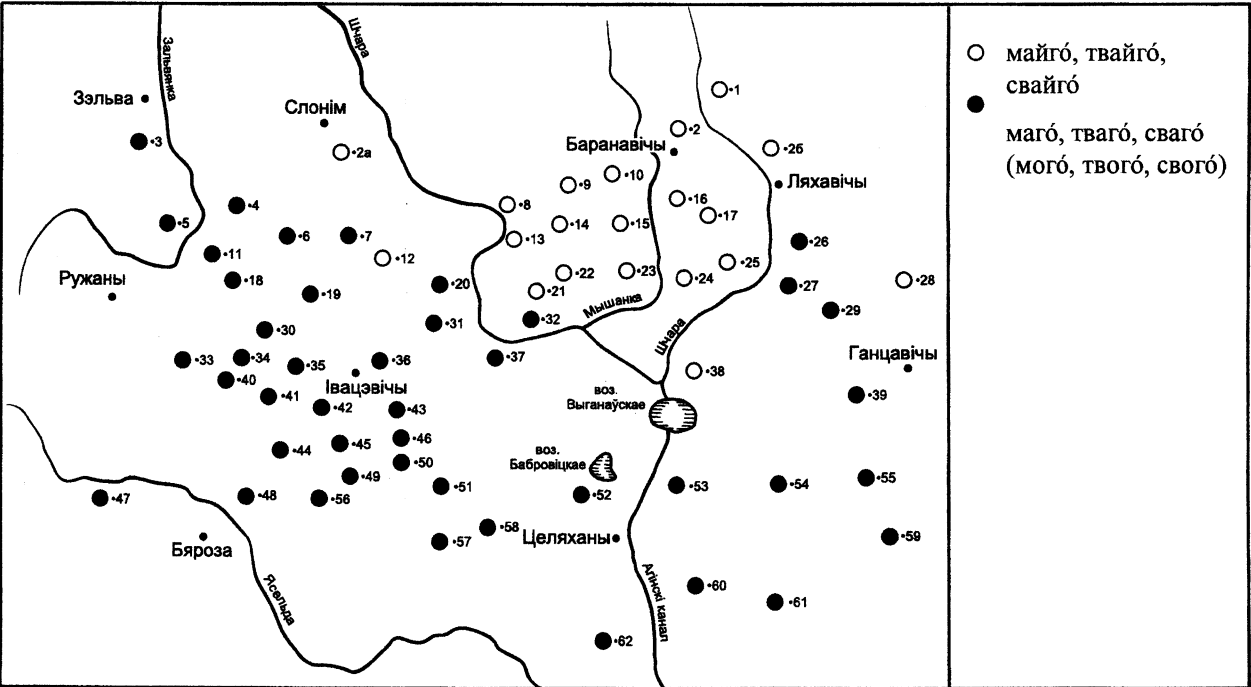
Карта 139

Указальны займеннік *тая* ў форме Т. склону

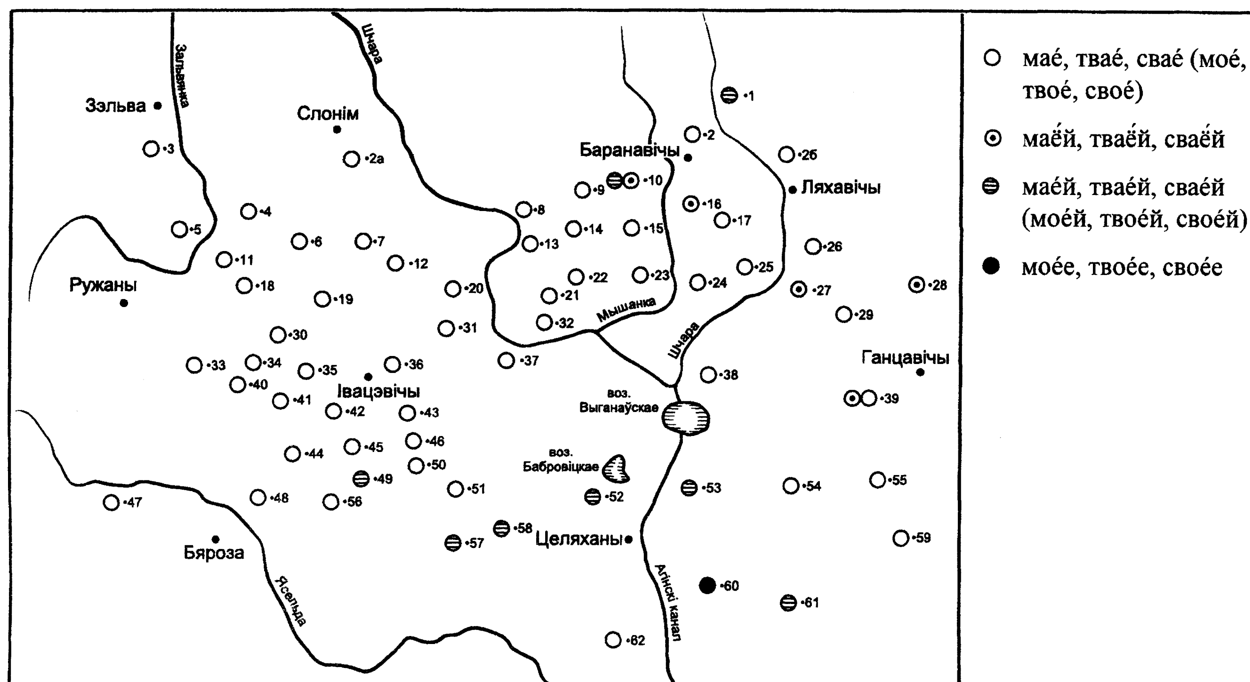
Карта 140

Наяўнасць / адсутнасць [j] у аснове прыналежных займеннікаў м. роду адз. ліку ў форме Р. склону

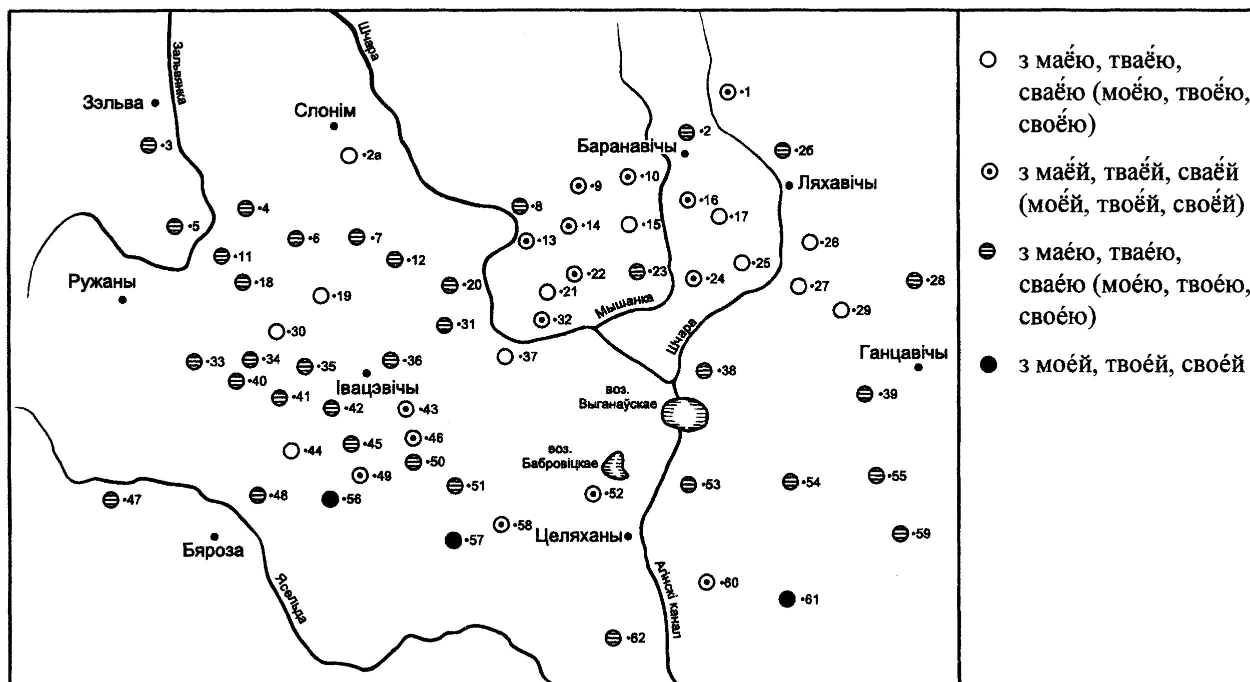
Карта 141

Прыналежныя займеннікі ж. роду адз. ліку *мая, твая, свая* у форме Р. склону

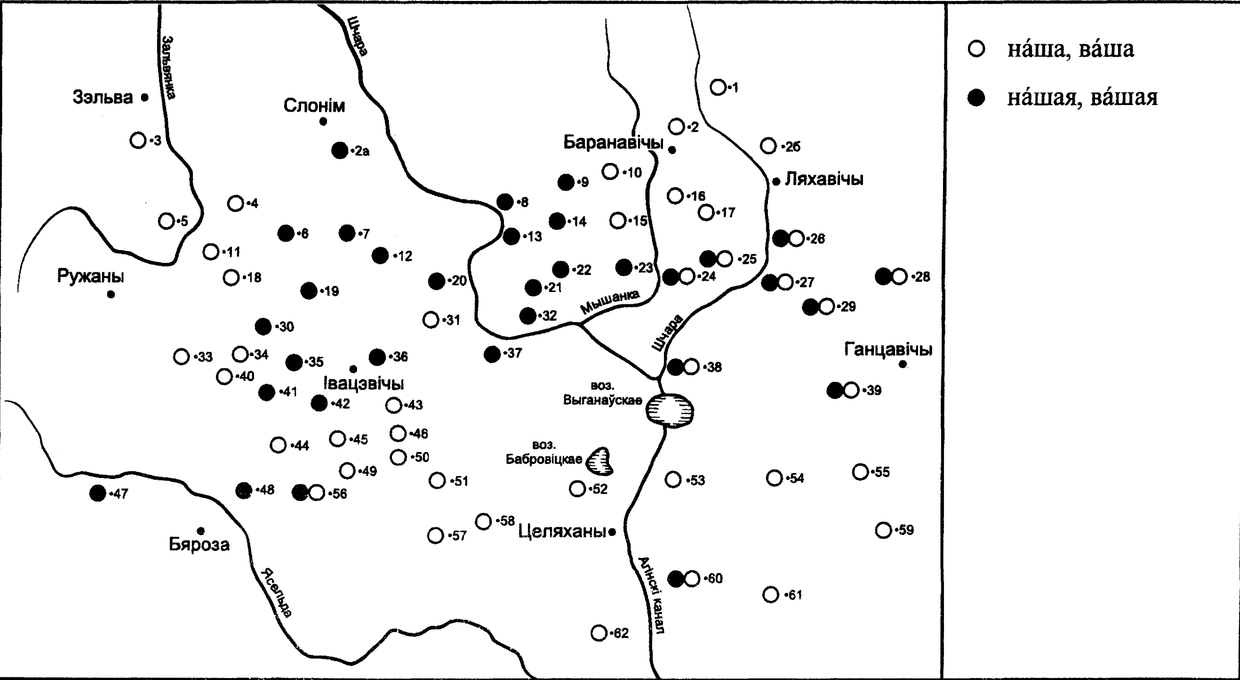
Карта 142

Прыналежныя займеннікі ж. роду адз. ліку *мая, твая, свая* у форме Т. склону

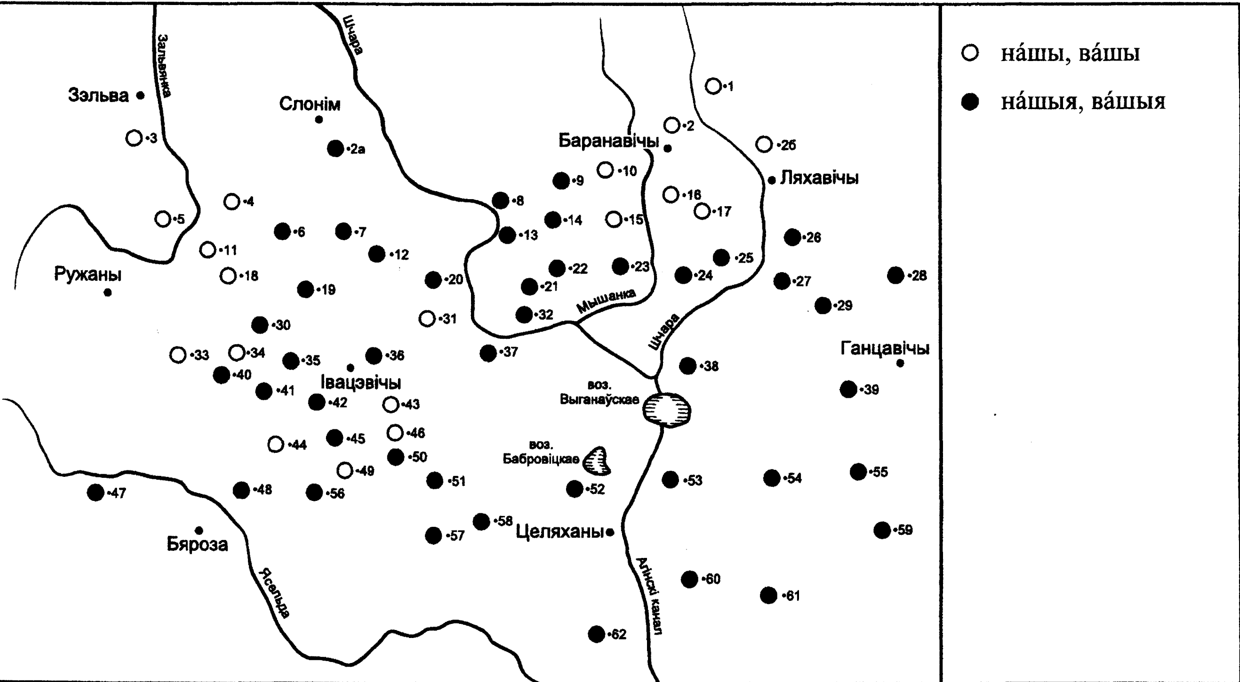
Карта 143

Аднаскладовыя і двухскладовыя канчаткі займеннікаў ж. роду адз. ліку *наша, ваша*

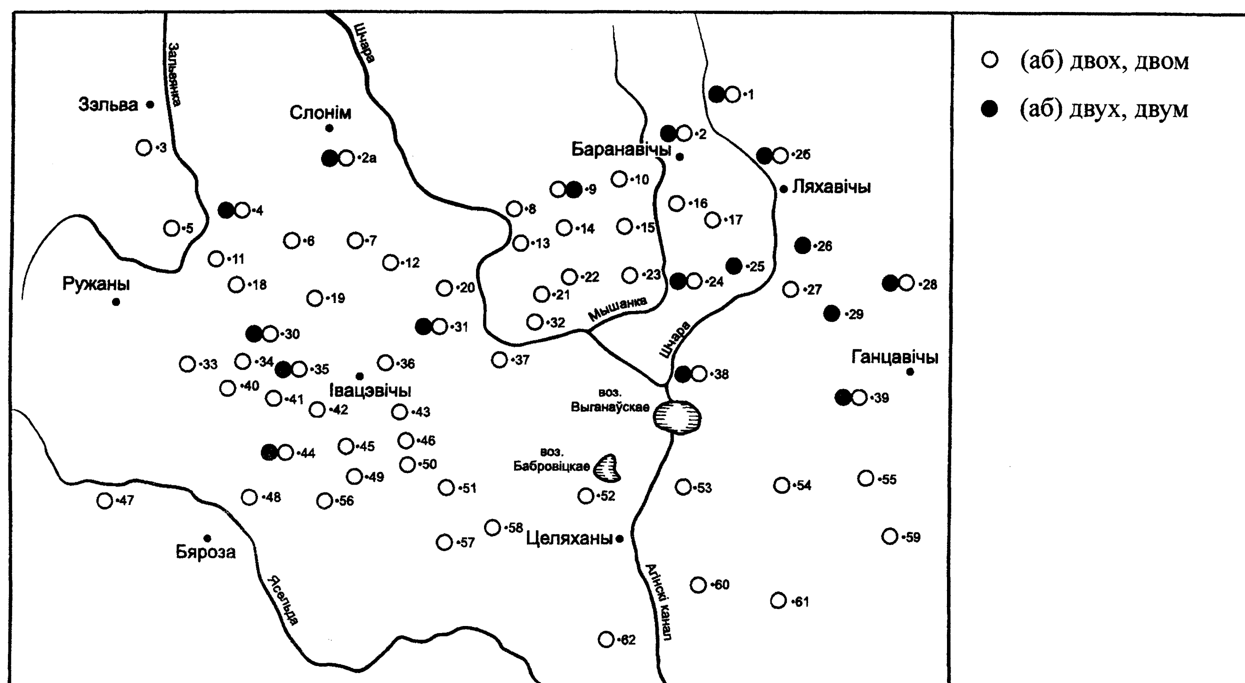
Карта 144

Аднаскладовыя і двухскладовыя канчаткі займеннікаў мн. ліку *нашы, вашы*

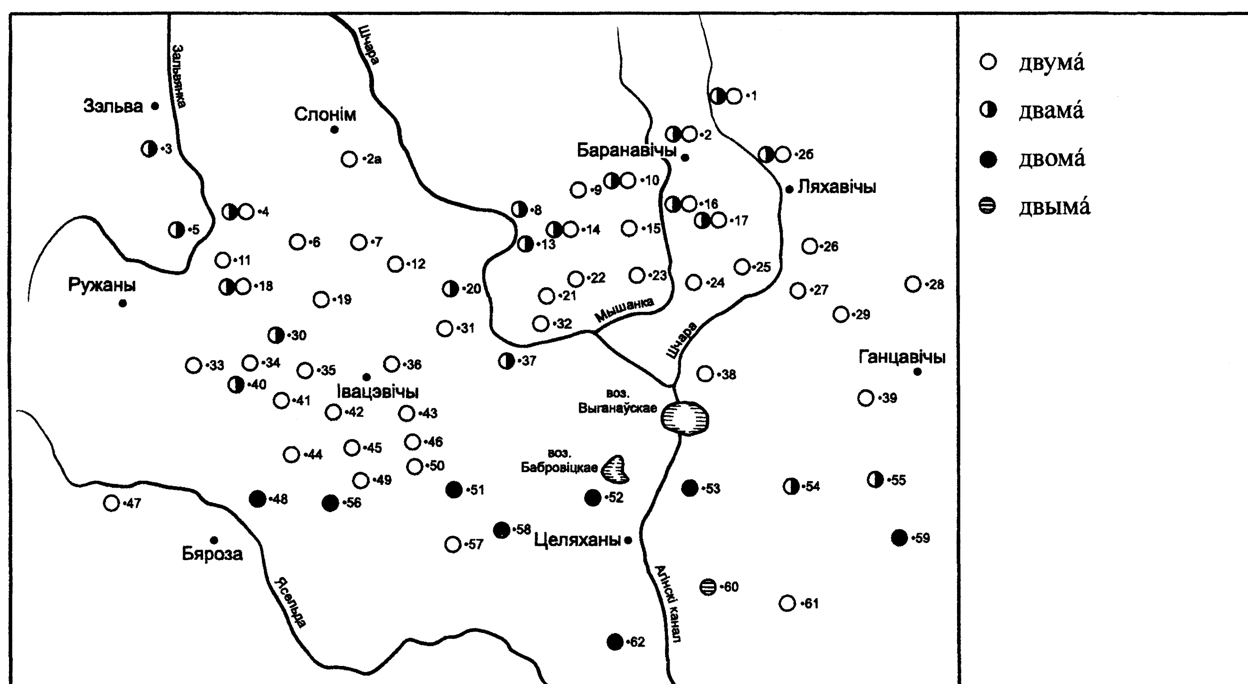
Карта 145

Канчаткі лічэбніка *два* ў формах Р., М. і Д. склонаў

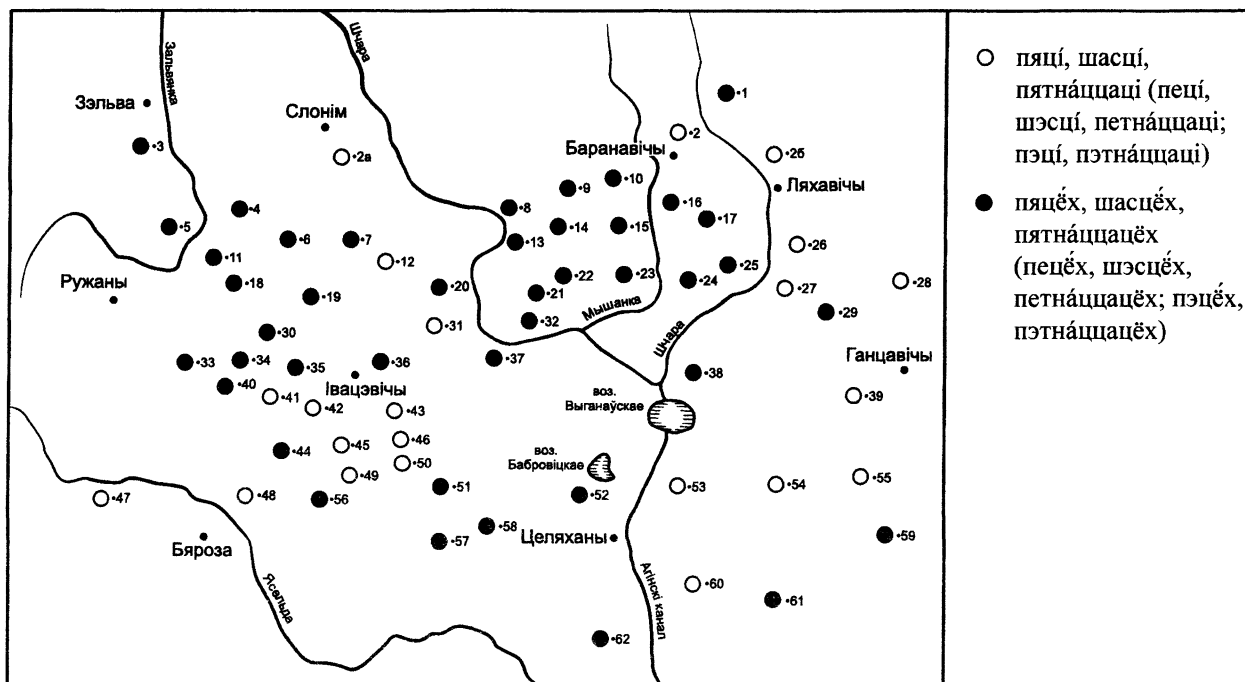
Карта 146

Вымаўленне галоснага ў аснове лічэбніка *два* у форме Т. склону

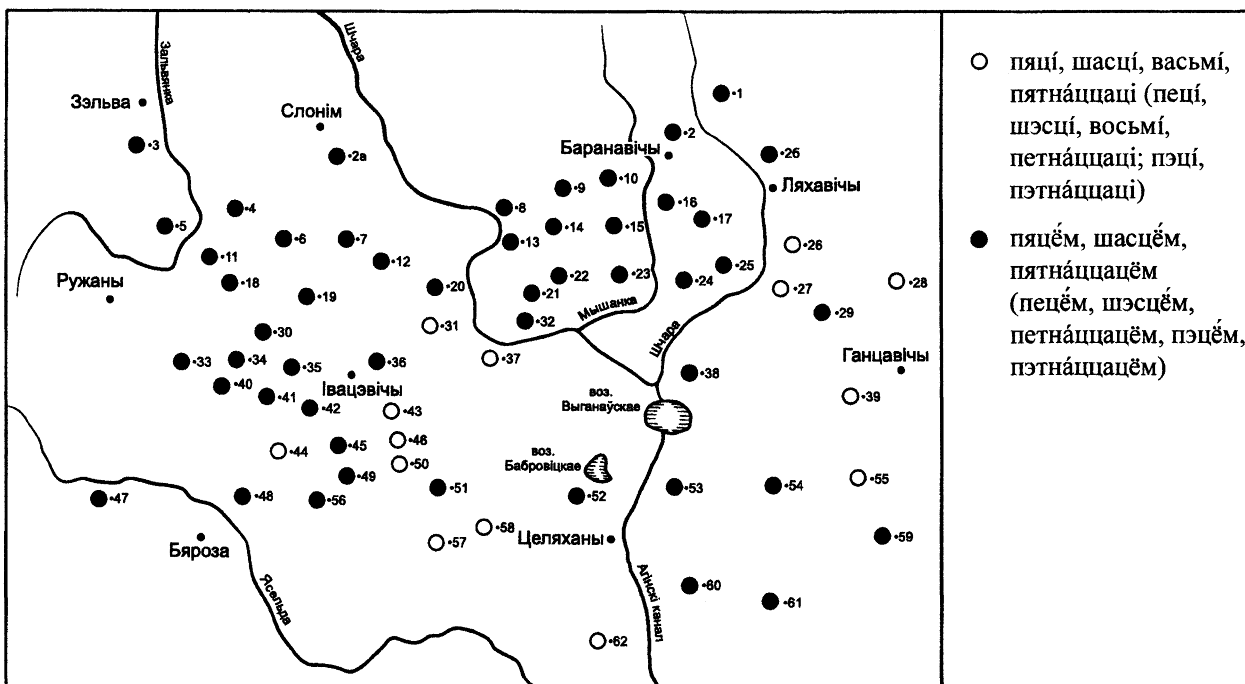
Карта 147

Канчаткі колькасных лічэбнікаў у формах Р. і М. склонаў

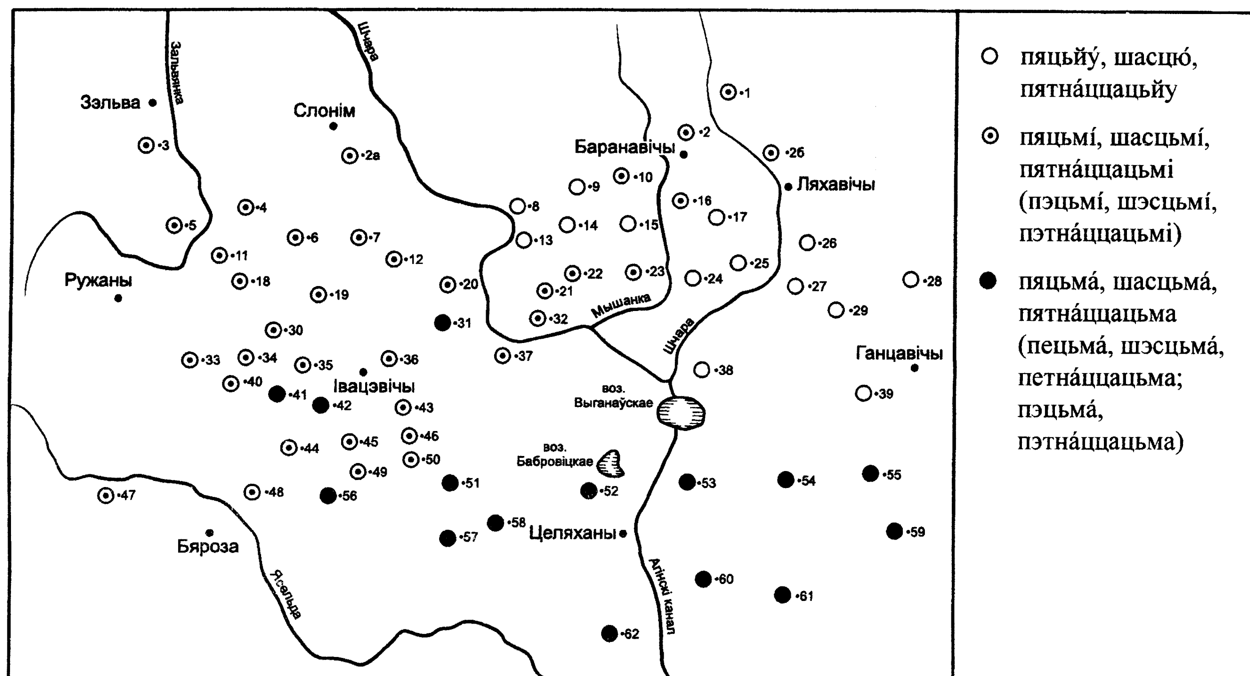
Карта 148

Канчаткі колькасных лічэбнікаў у форме Д. склону

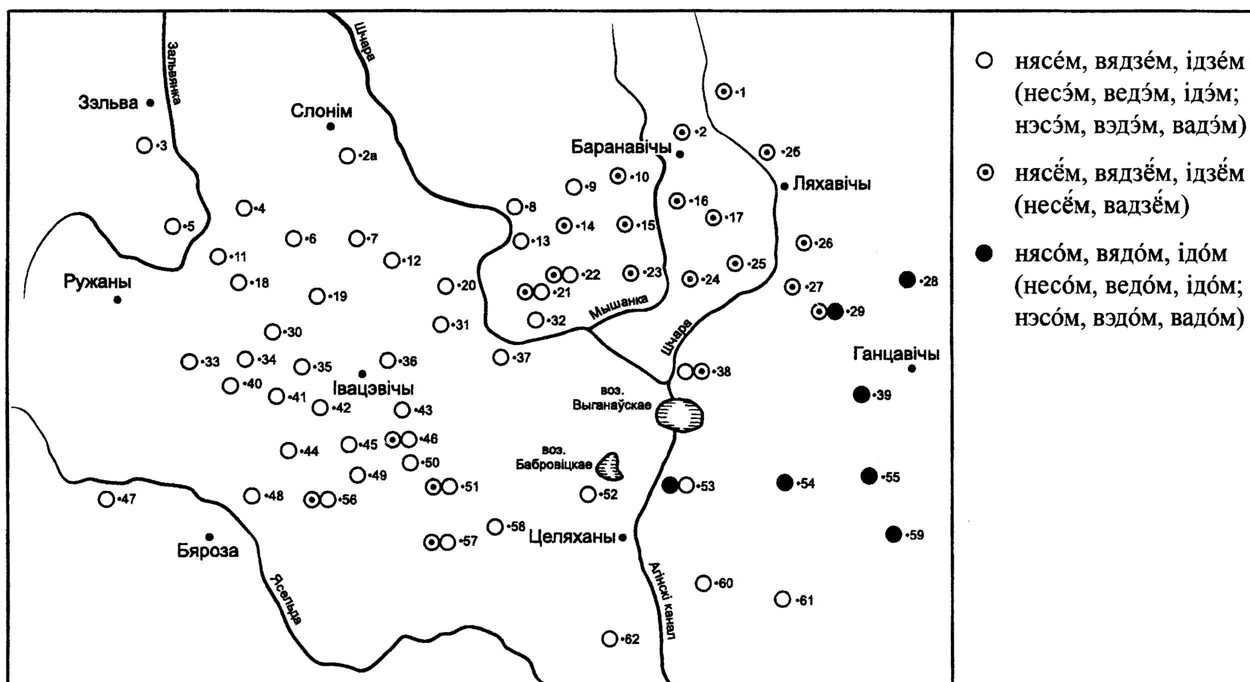
Карта 149

Канчаткі колькасных лічэбнікаў у форме Т. склону

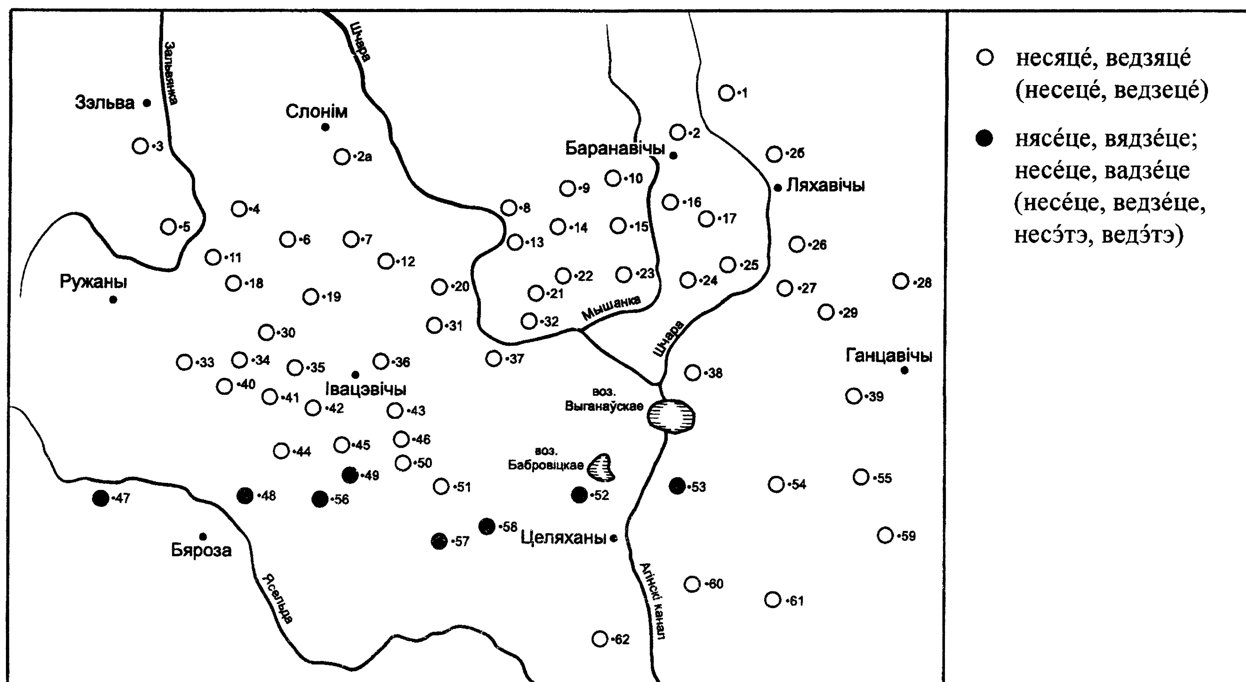
Карта 150

Націскныя канчаткі дзеясловаў I спражэння цяп. часу ў форме 1-й асобы мн. ліку

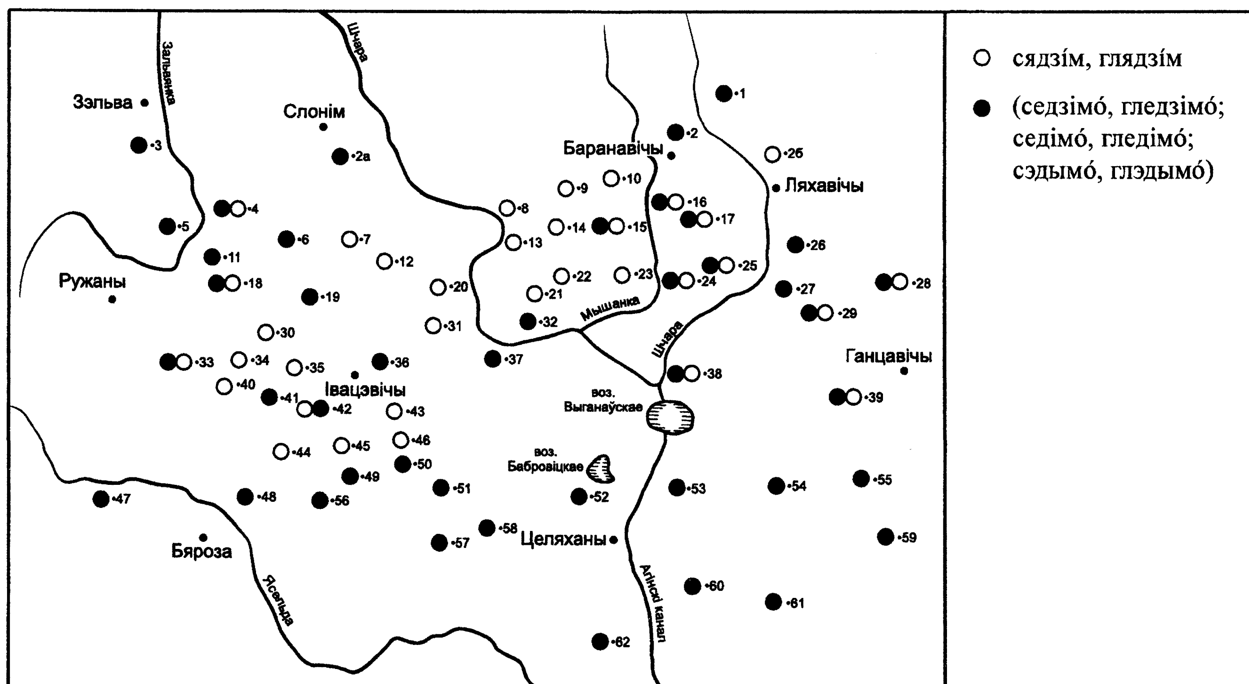
Карта 151

Націск у дзеясловах I спражэння цяп. часу ў форме 2-й асобы мн. ліку

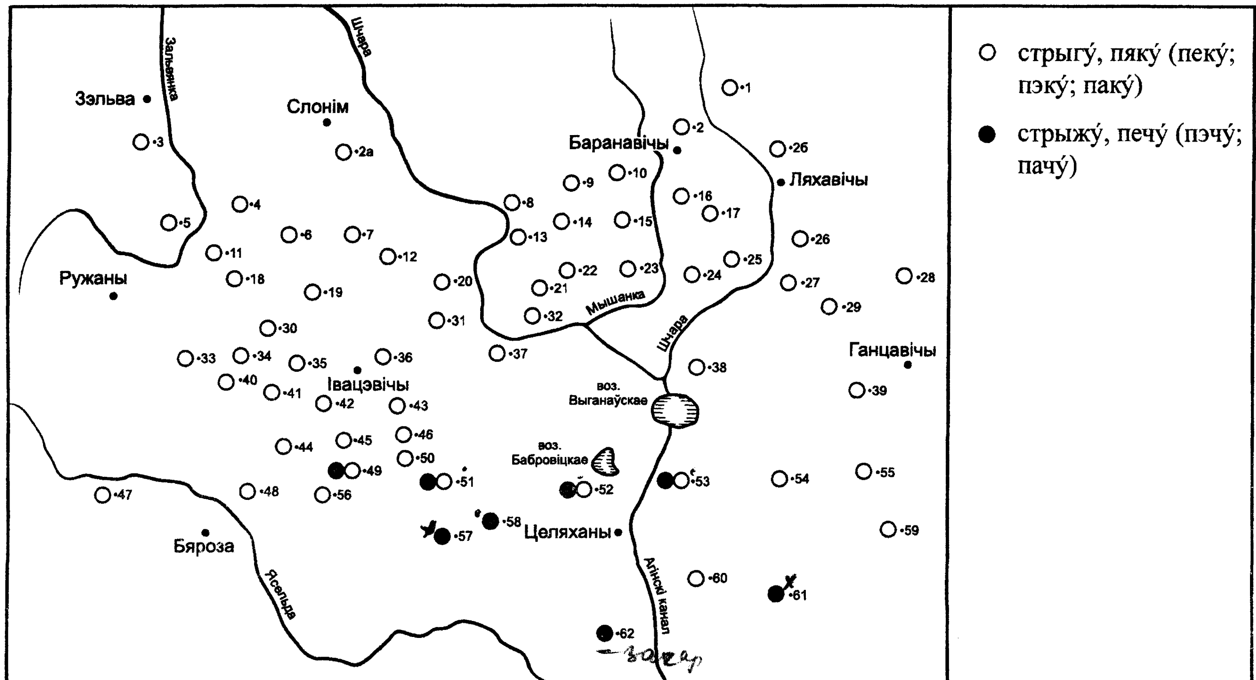
Карта 152

Канчаткі дзеясловаў II спражэння цяп. часу ў форме 1 асобы мн. ліку

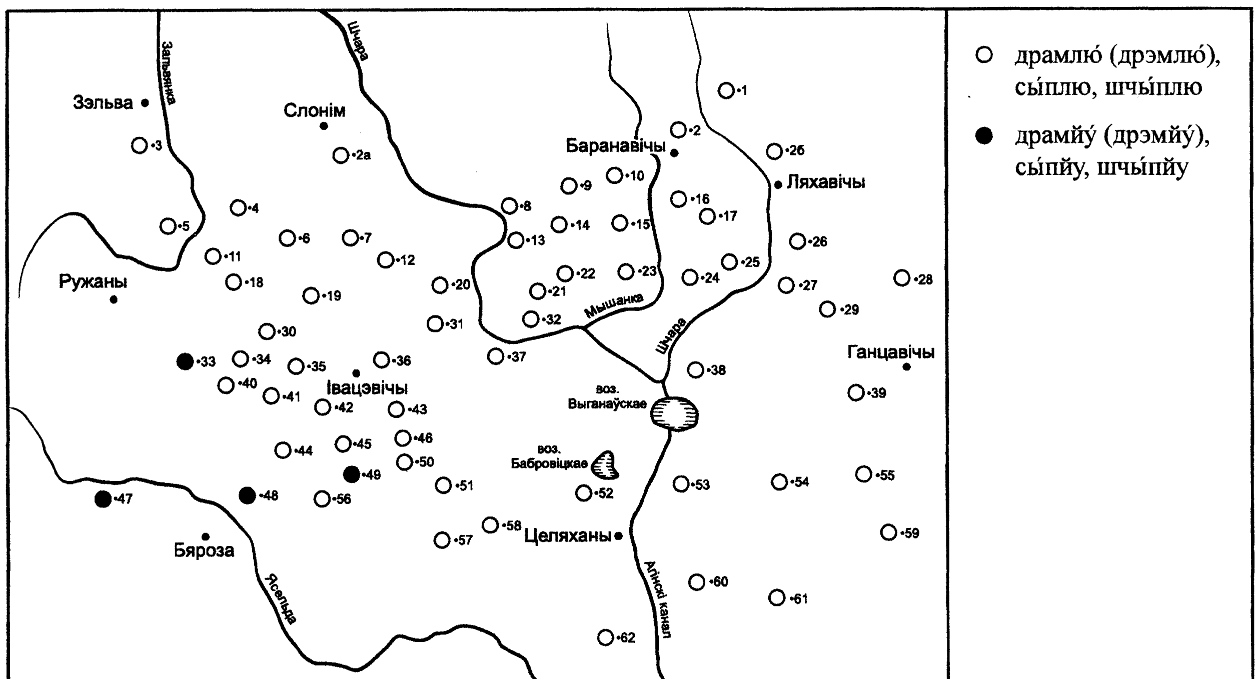
Карта 153

Наяўнасць / адсутнасць чаргавання заднеязычных з шыпячымі ў аснове дзеясловаў І спражэння цяп. часу ў форме 1-й асобы адз. ліку

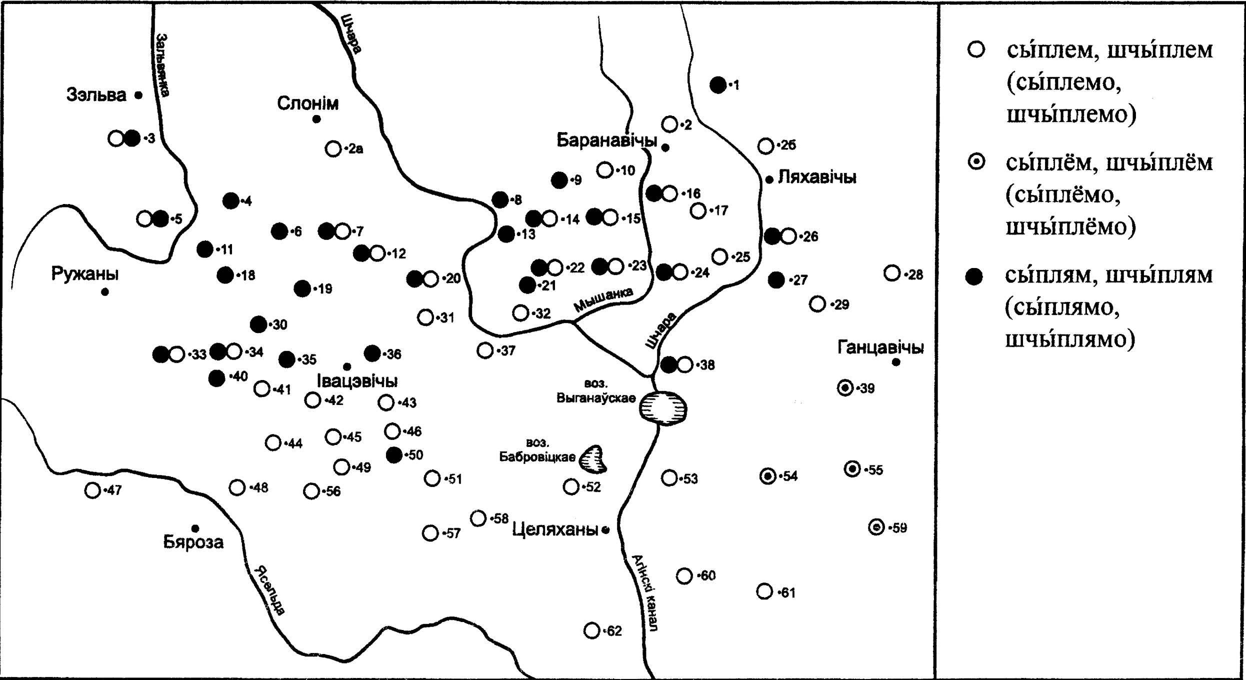
Карта 154

Эпентычны [л’], [j] у формах дзеясловаў І спражэння цяп. часу 1-й асобы адз. ліку з асновай на губны

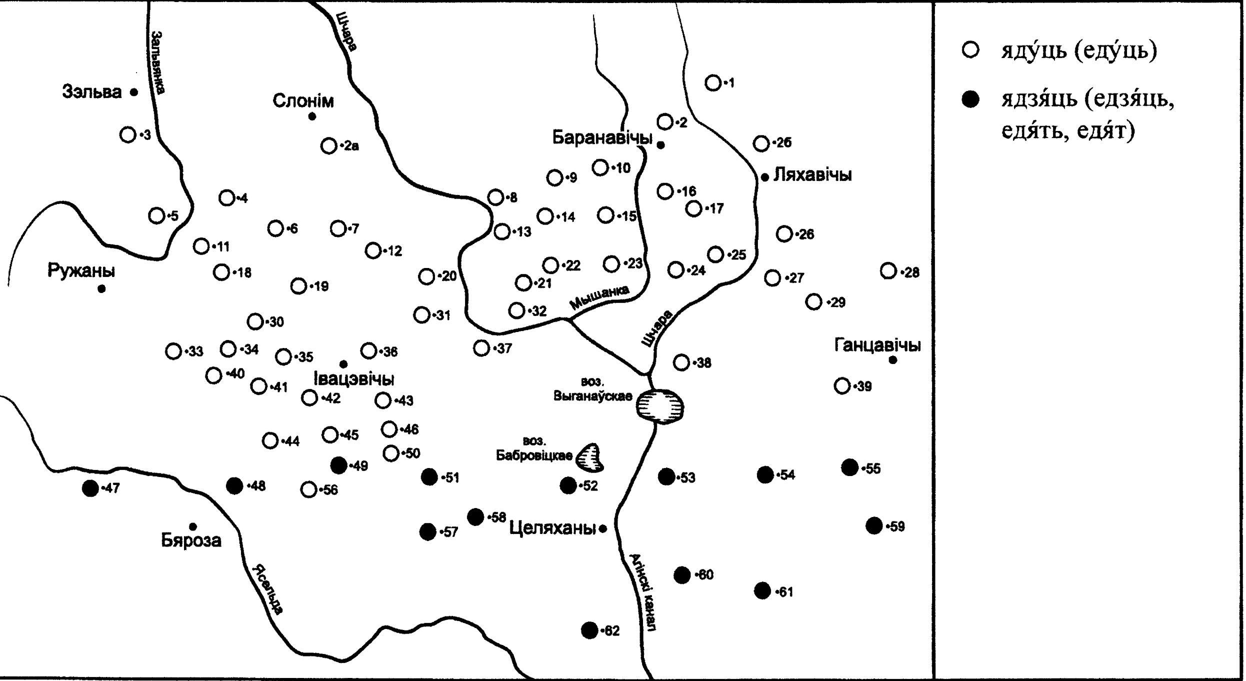
Карта 155

Ненаціскныя канчаткі дзеясловаў цяп. часу ў форме 1-й асобы мн. ліку

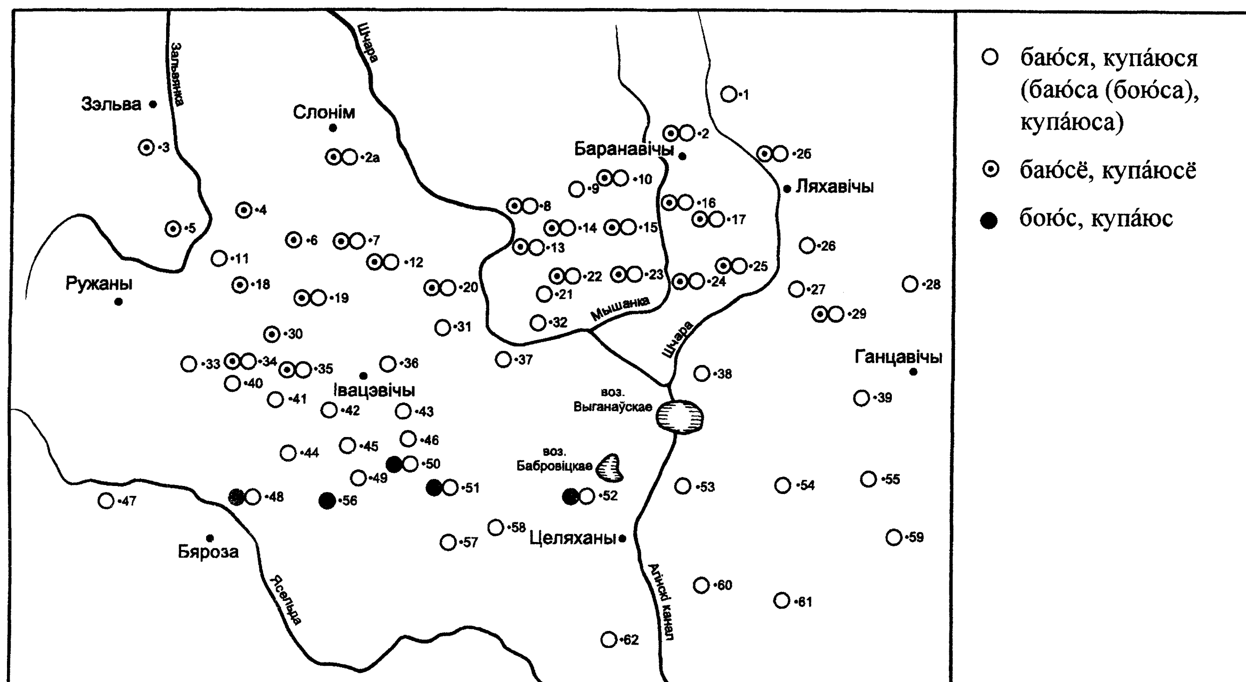
Карта 156

Канчаткі нетэматычнага дзеяслова цяп. часу *есці* ў форме 3-й асобы мн. ліку

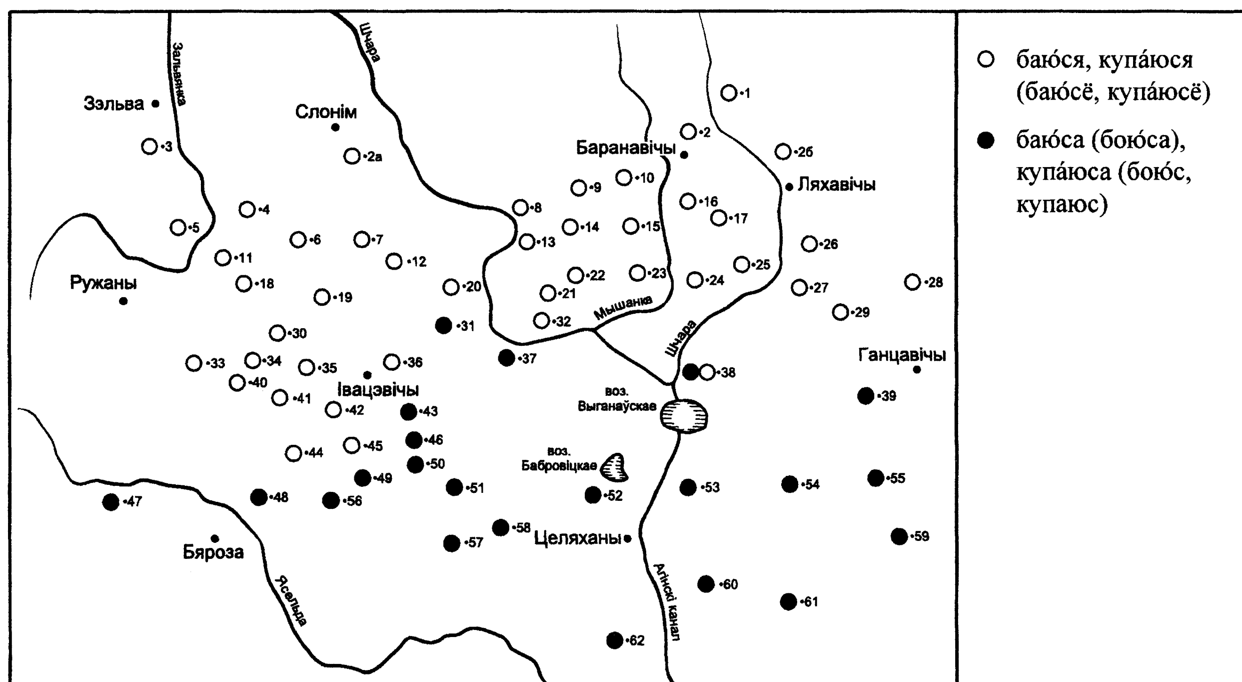
Карта 157

Вымаўленне галосных [а], [о] у постфіксе *-ся* зваротных дзеясловаў 1-й асобы адз. ліку

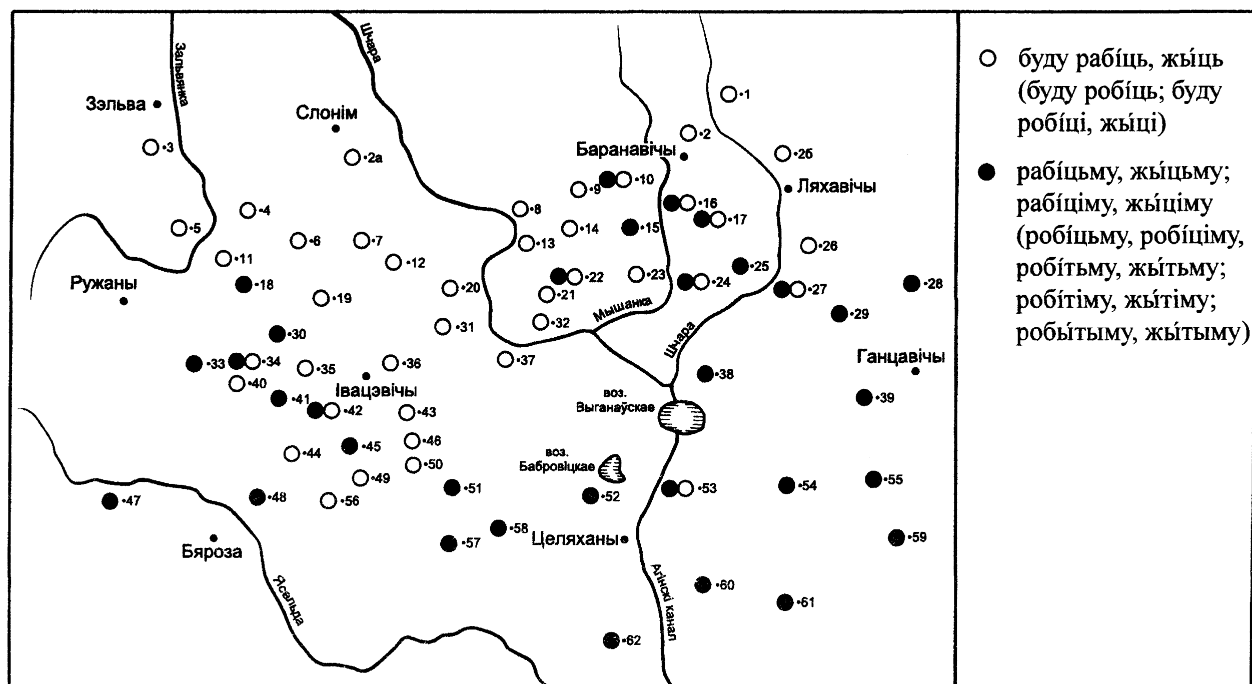
Карта 158

Вымаўленне зычнага [с] у постфіксе *-ся* зваротных дзеясловаў 1-й асобы адз. ліку

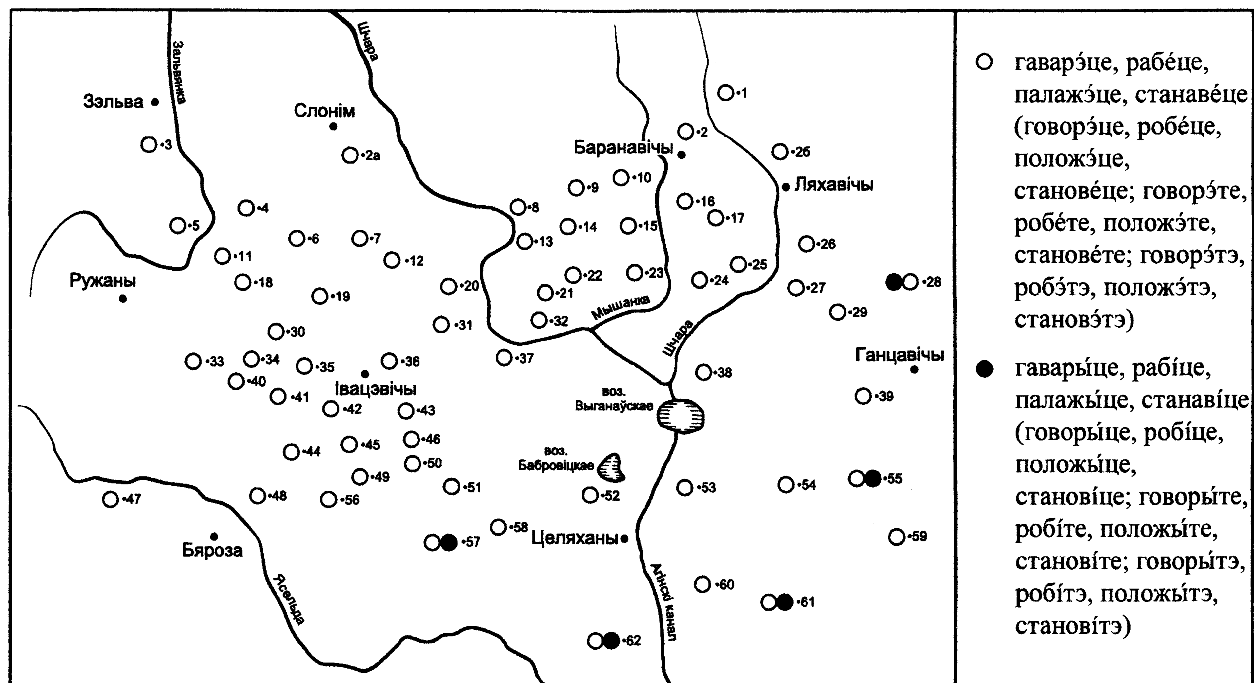
Карта 159

Формы будучага складанага часу дзеясловаў

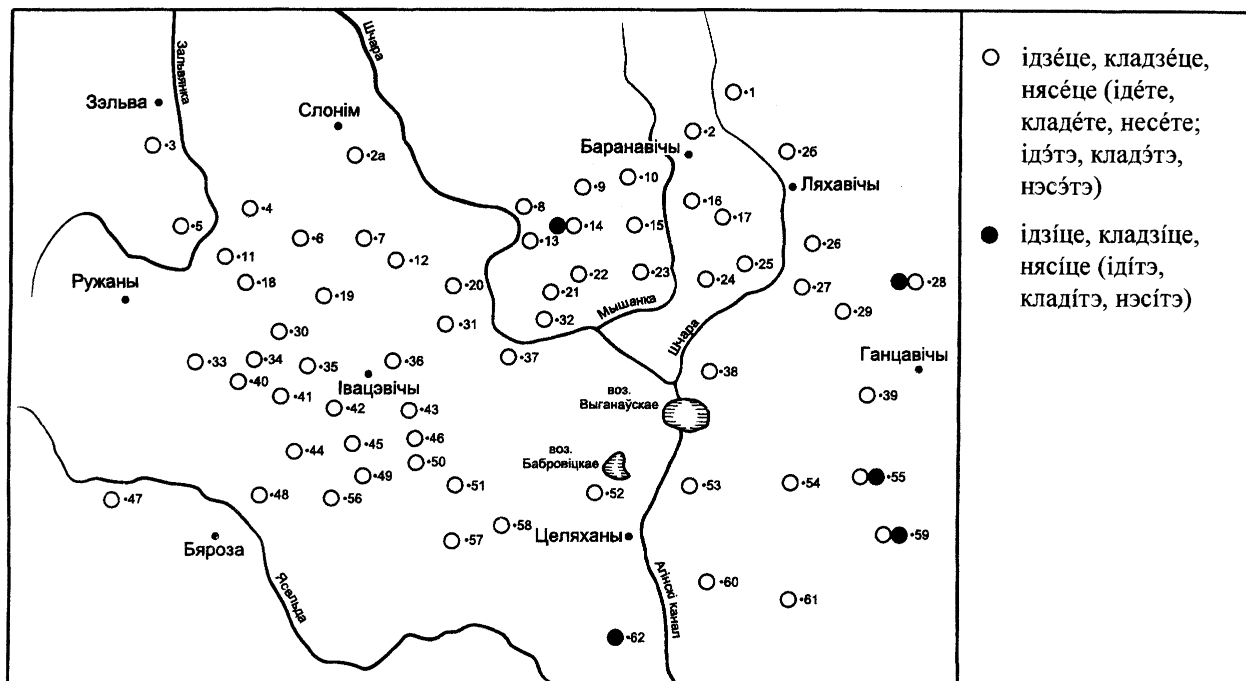
Карта 160

Формы 2-й асобы мн. ліку заг. ладу дзеясловаў II спражэння

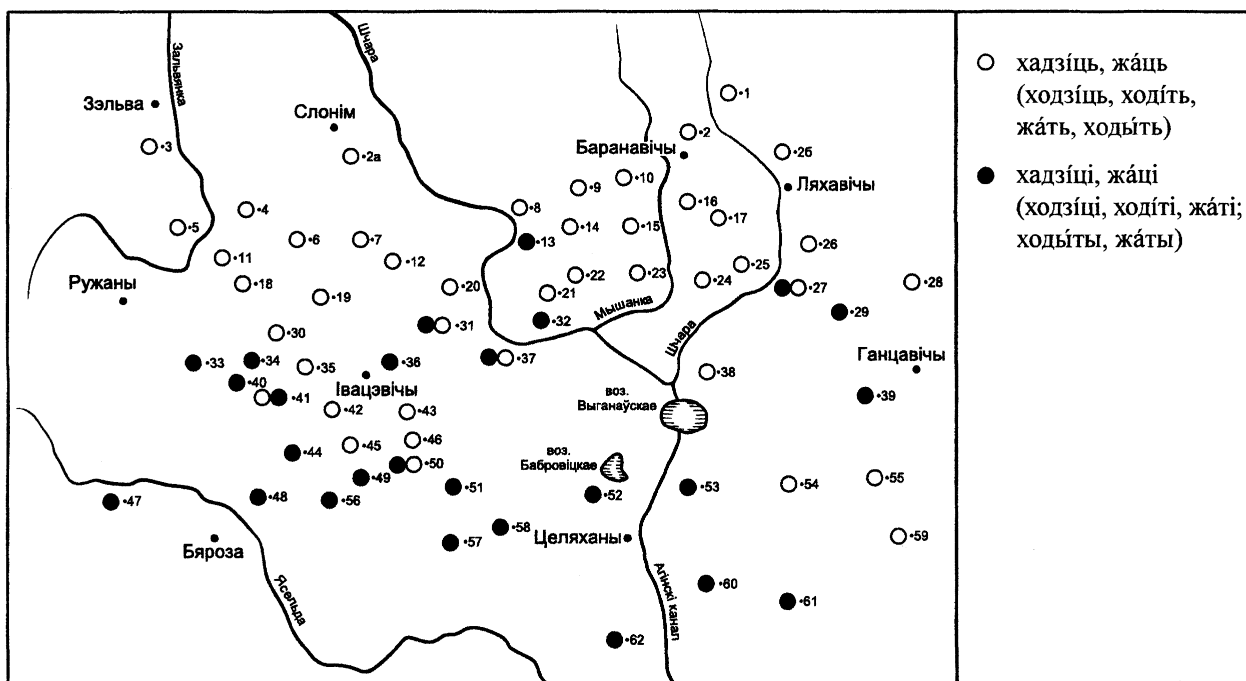
Карта 161

Формы 2-й асобы мн. ліку заг. ладу дзеясловаў I спражэння

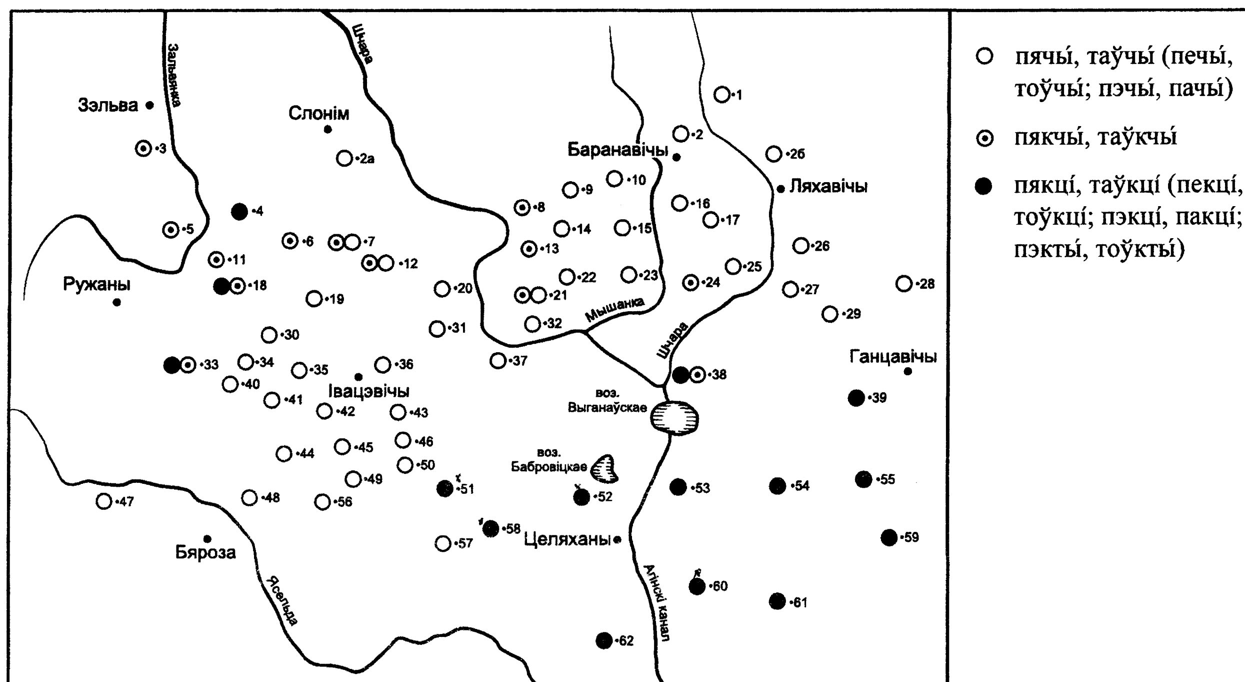
Карта 162

Формы інфінітыва з асновай на галосны

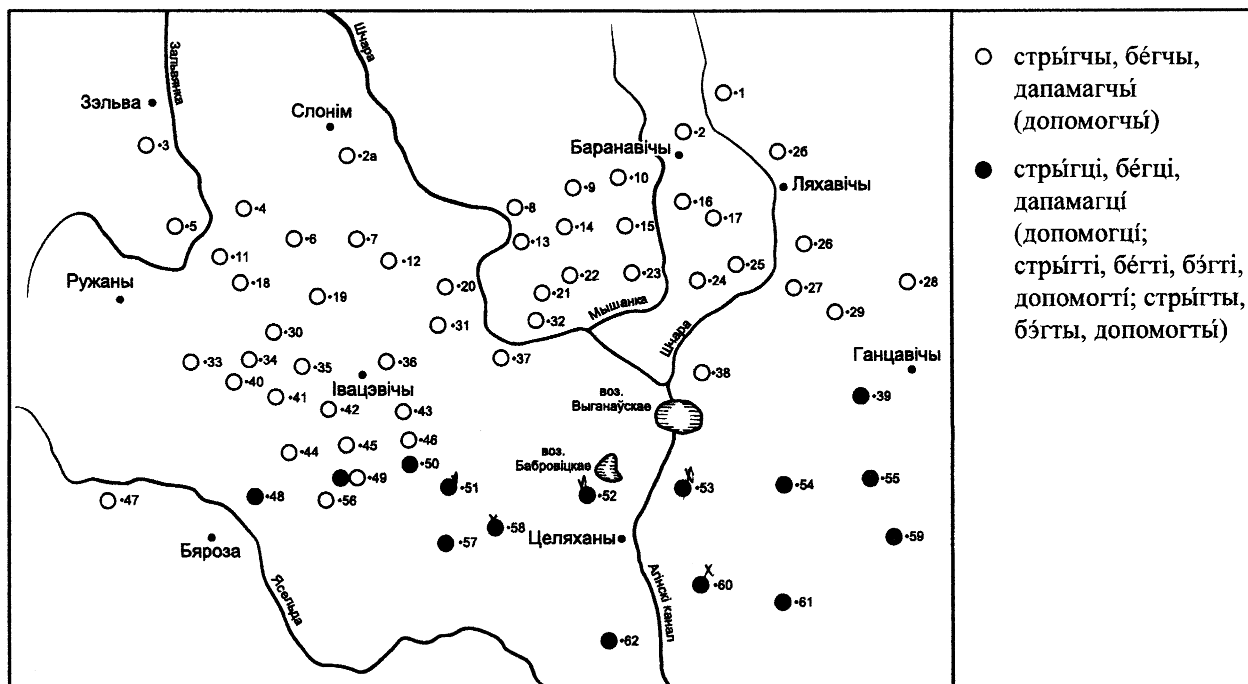
Карта 163

Формы інфінітыва з асновай на [к]

Карта 164

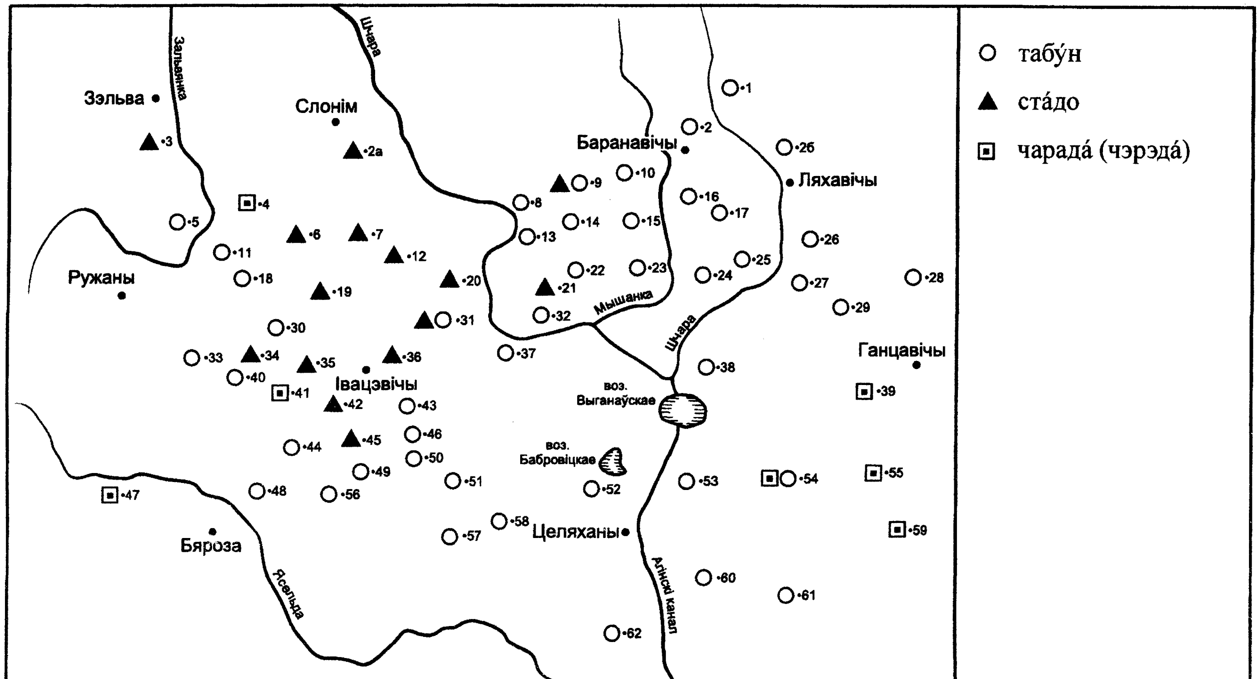
Формы інфінітыва з асновай на [г]

Лексіка

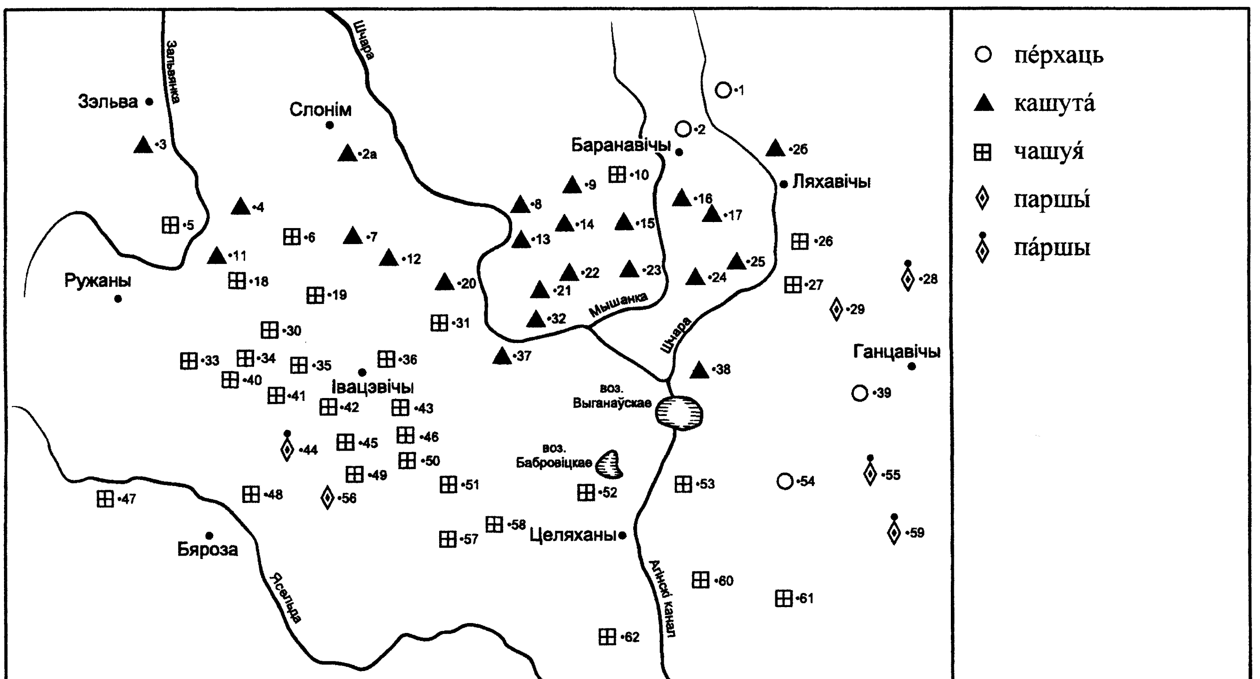
Карта 165

Статак жывёл аднаго віду

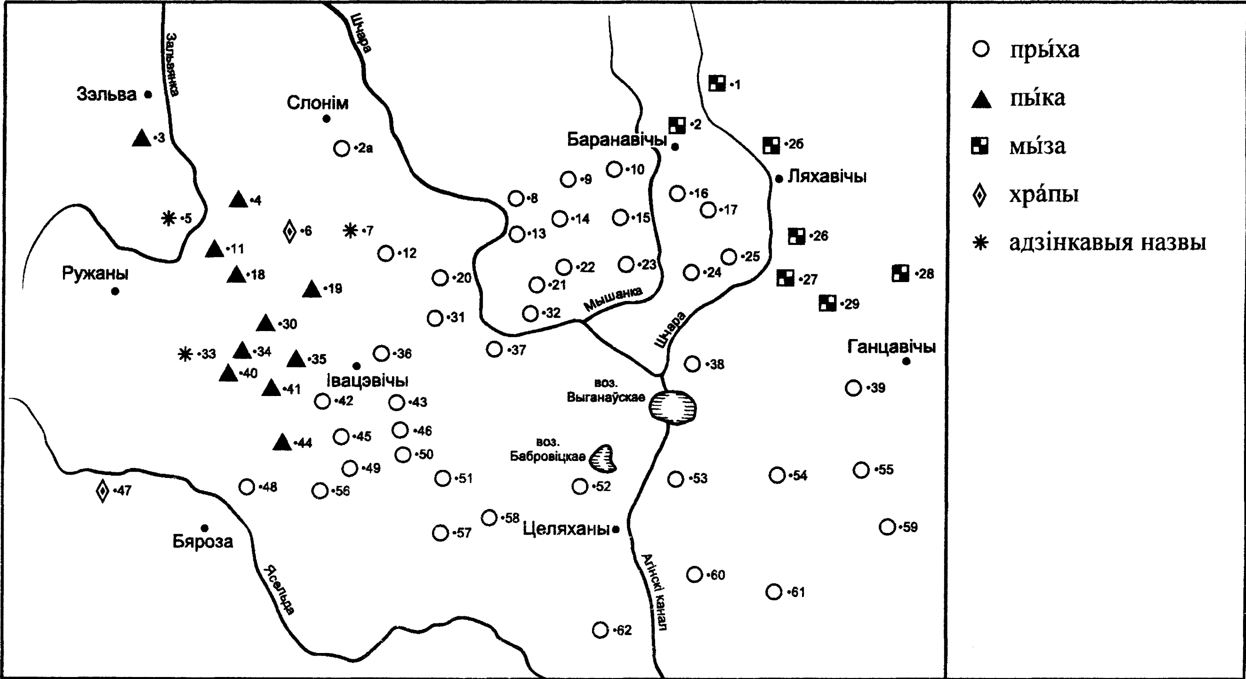
Карта 166

Перхаць (у жывёл)

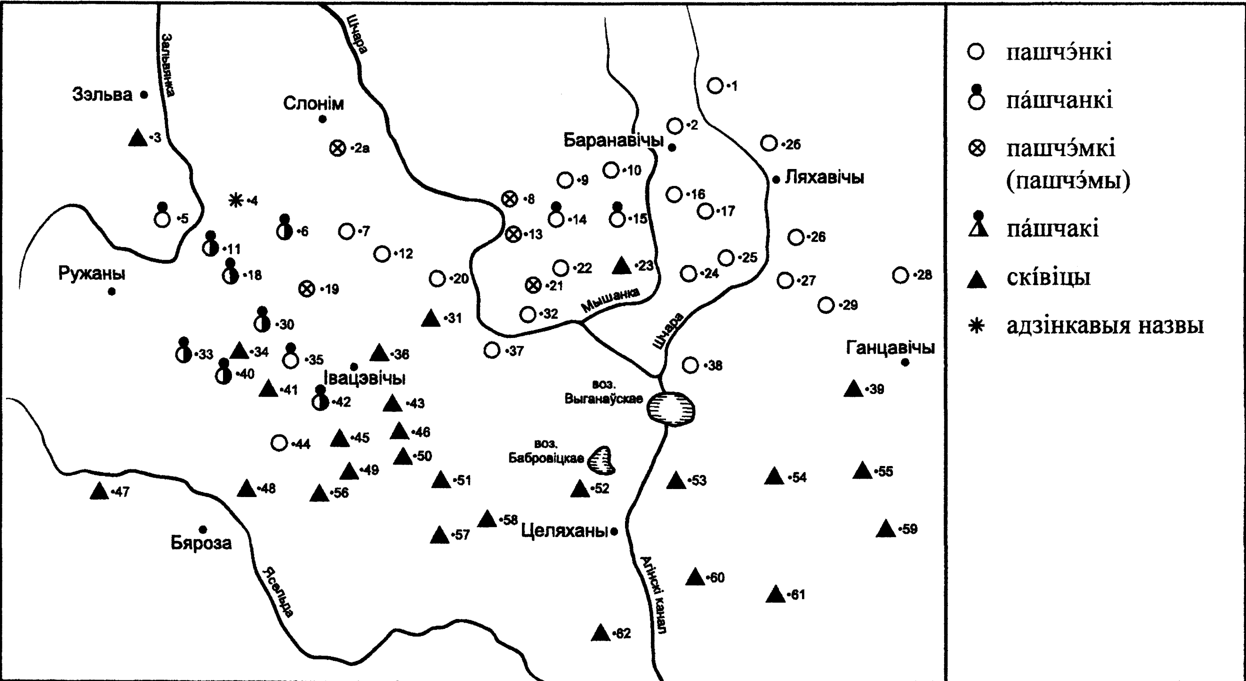
Карта 167

Пыса (у каровы)

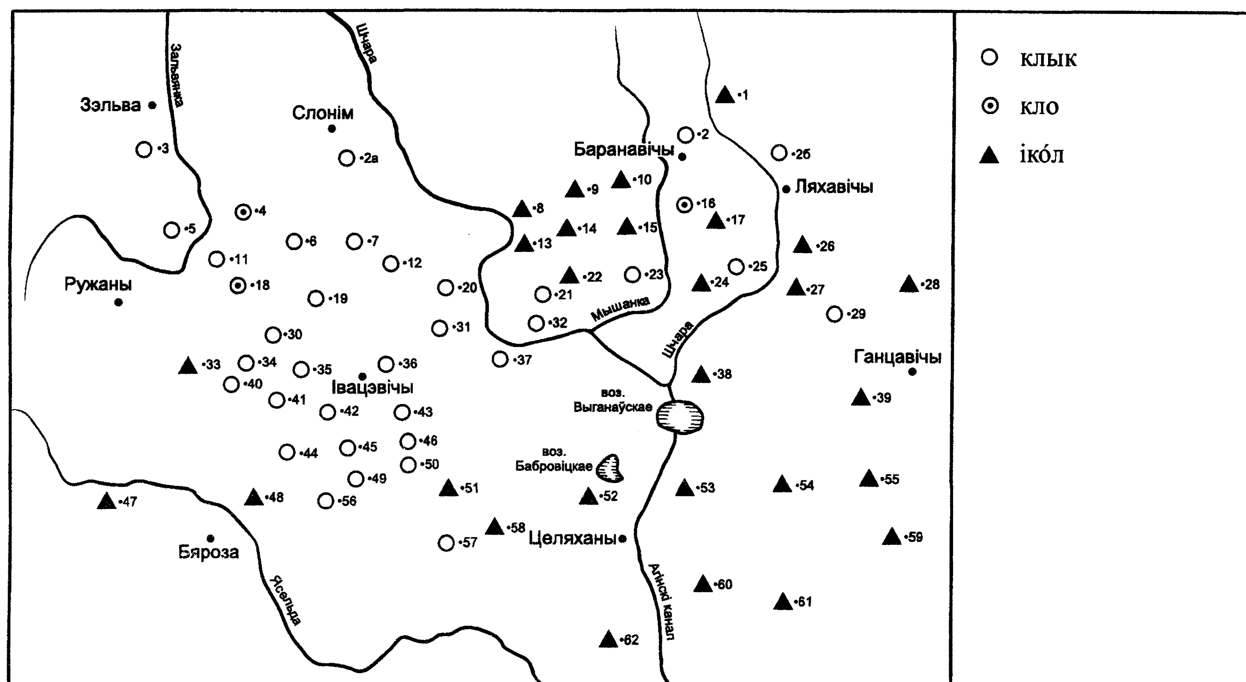
Карта 168

Скiвiцы ў жывёл

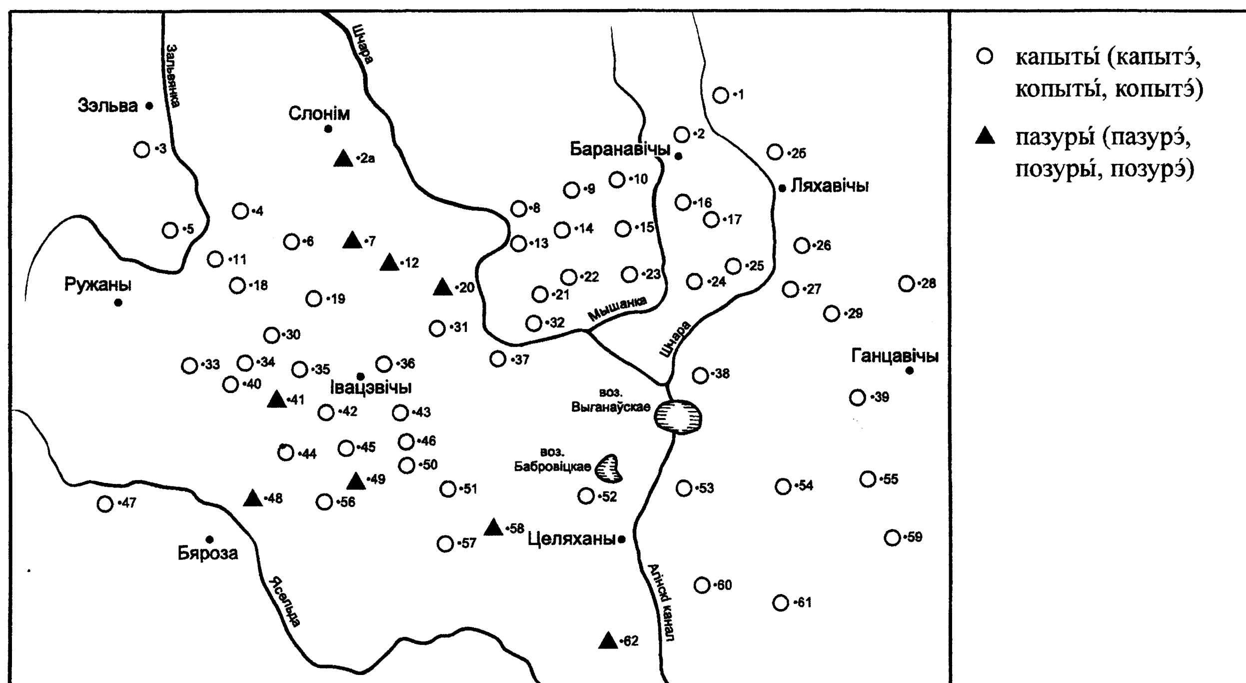
Карта 169

Бакавыя вялікія зубы ў свіней

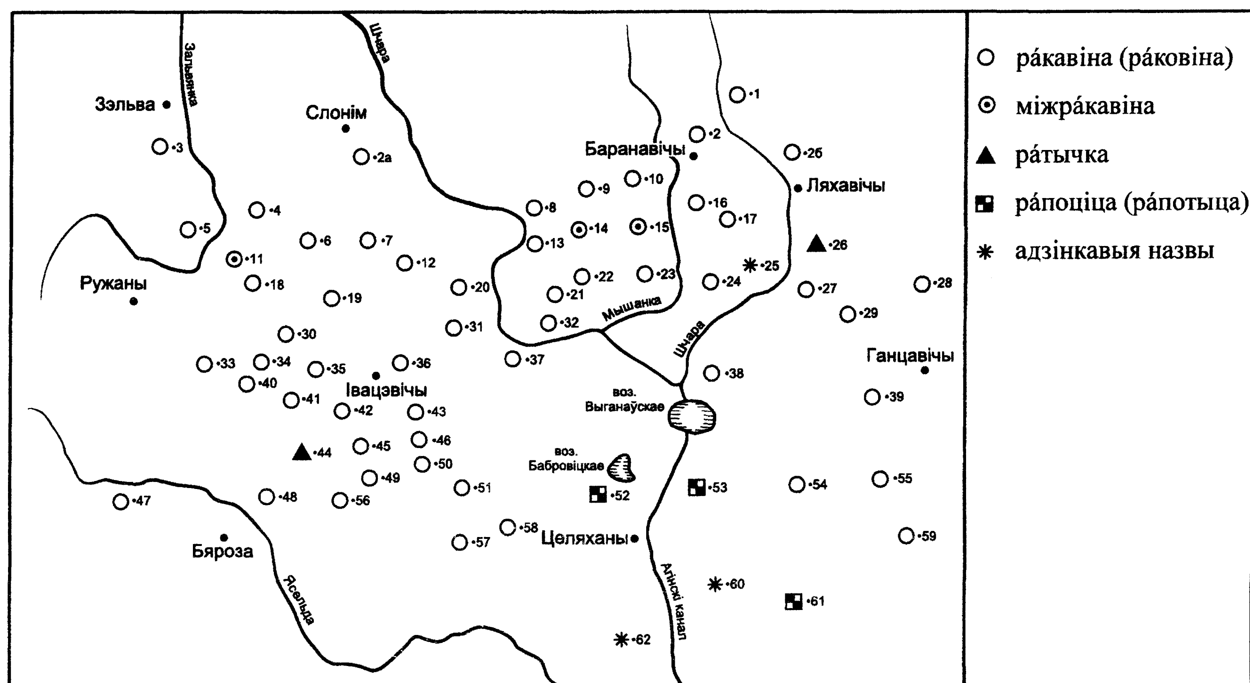
Карта 170

Капыт

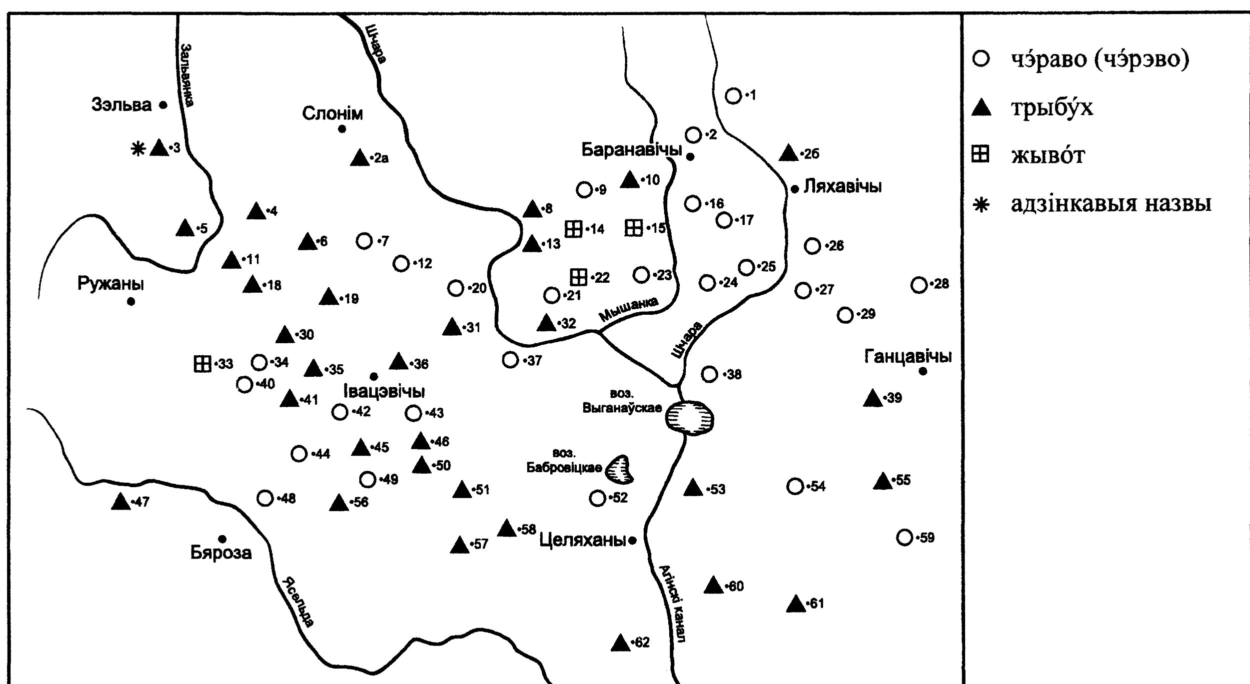
Карта 171

Прагал у капыце ў парнакапытных

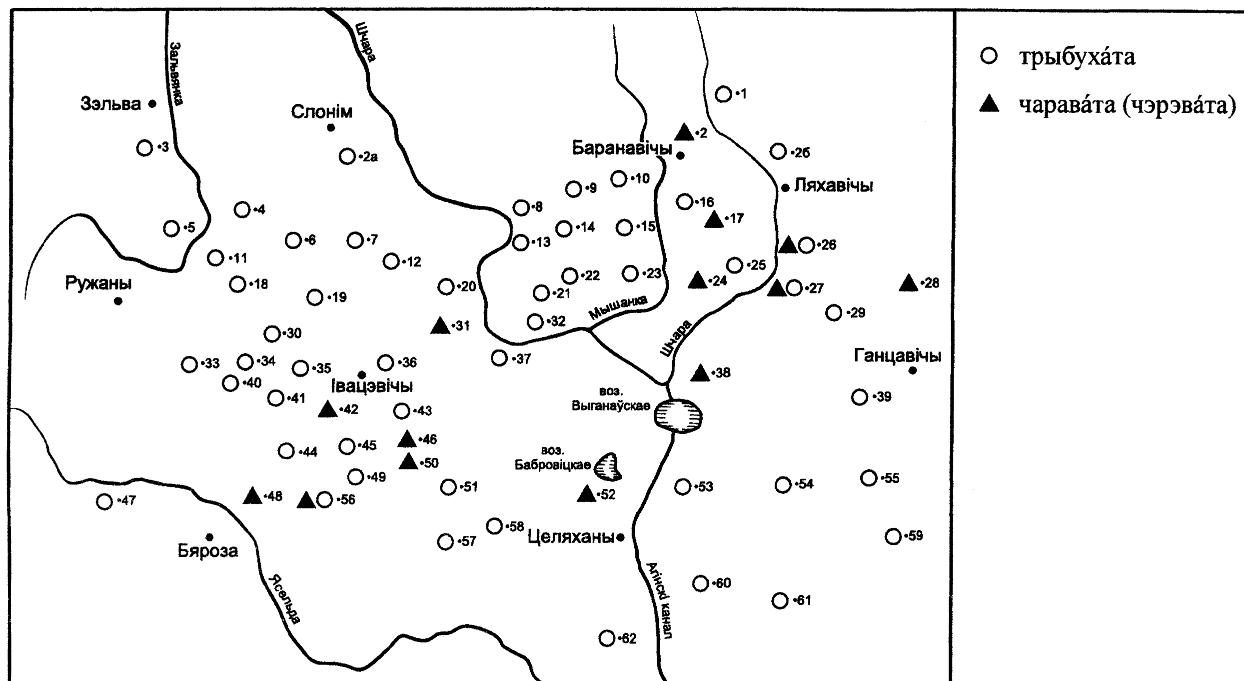
Карта 172

Чэрава ў жывёлы

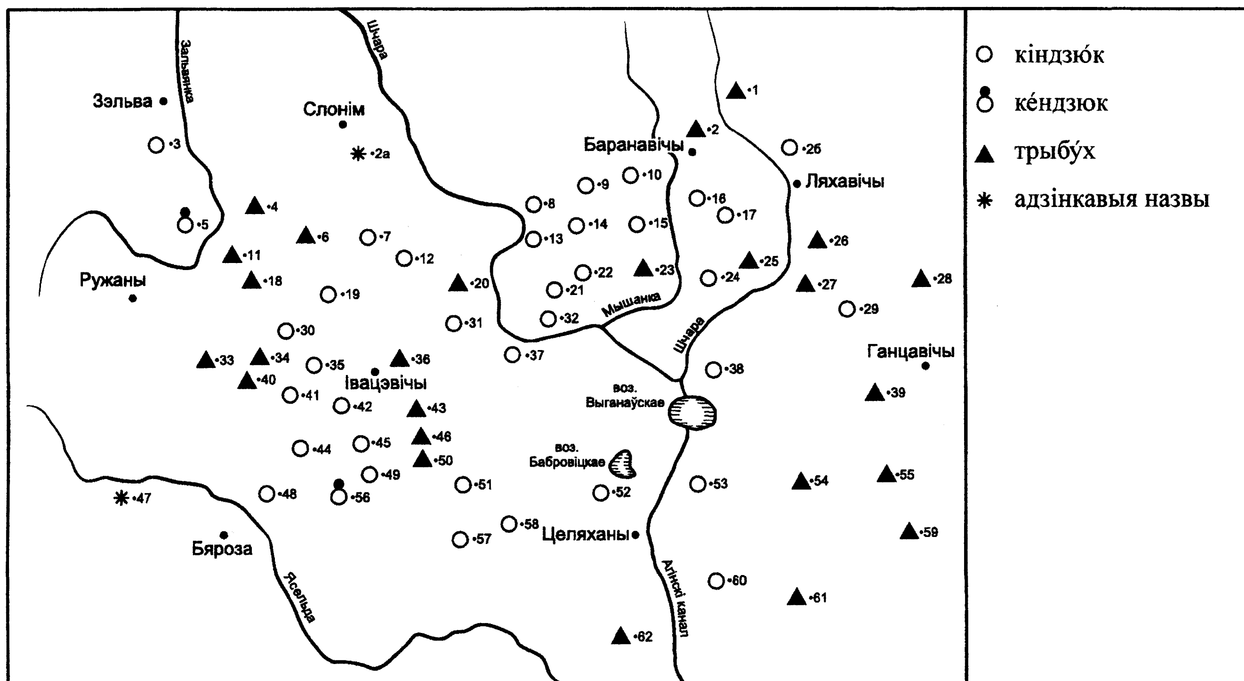
Карта 173

Жывёла з вялікім чэравам

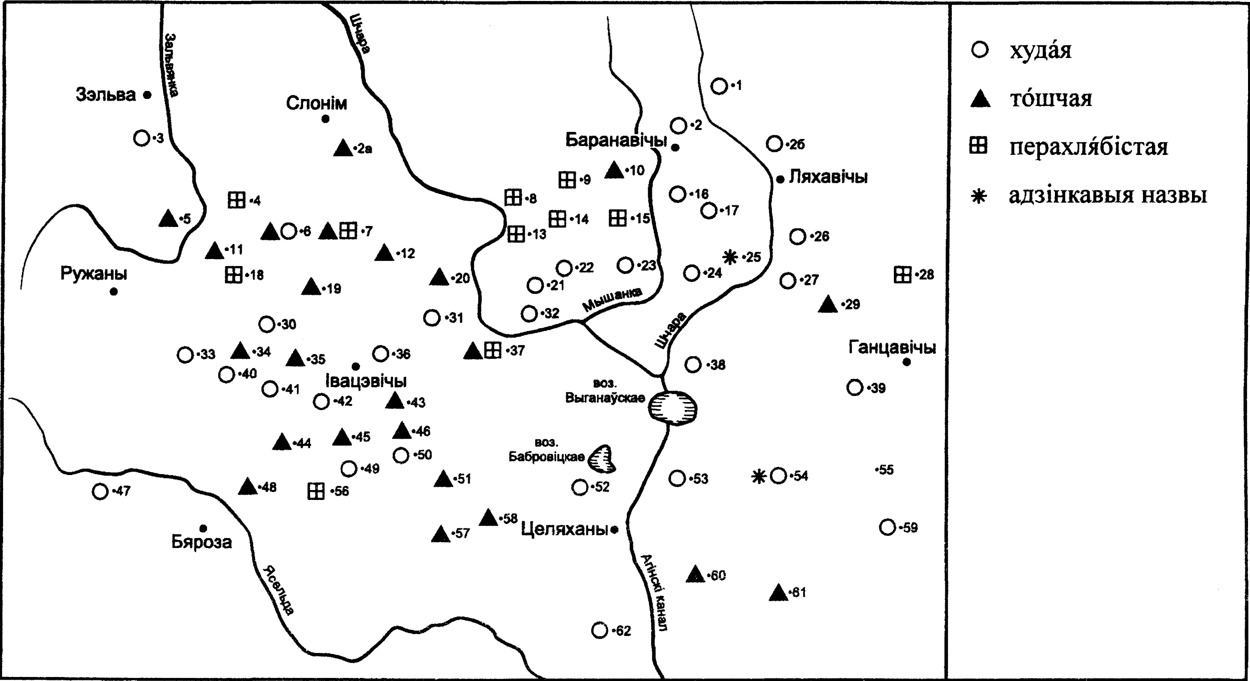
Карта 174

Страўнік у свінні

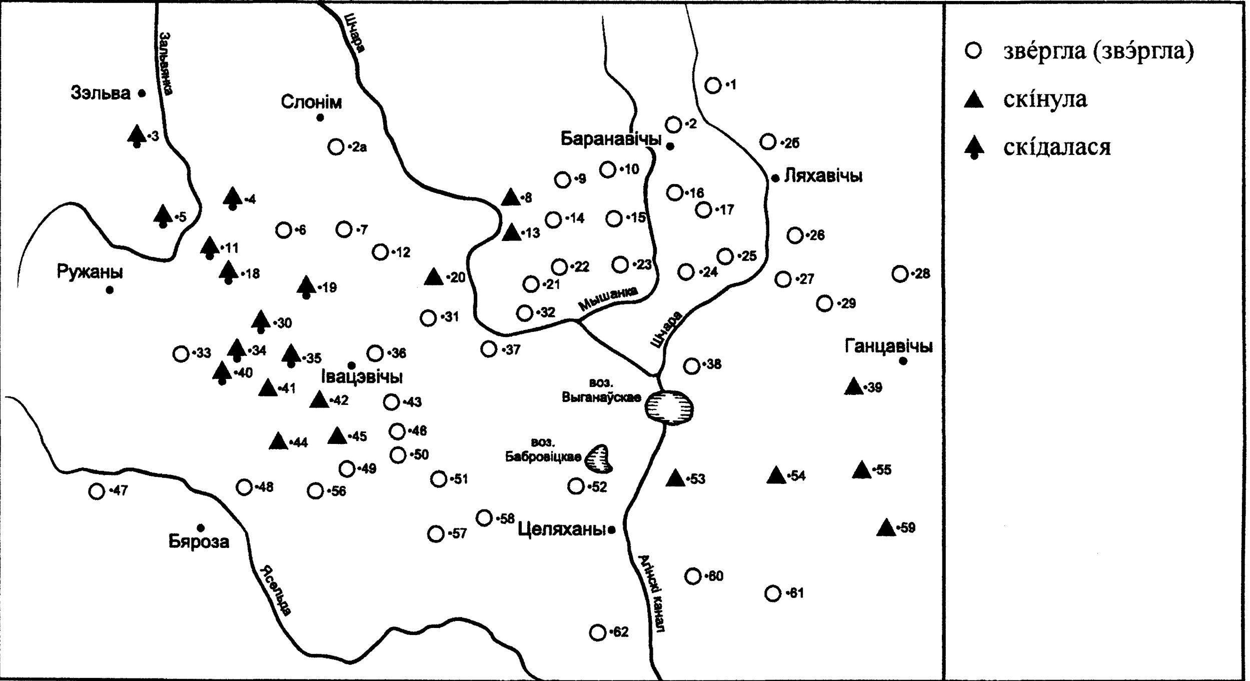
Карта 175

Жывёла з апалымі бакамі

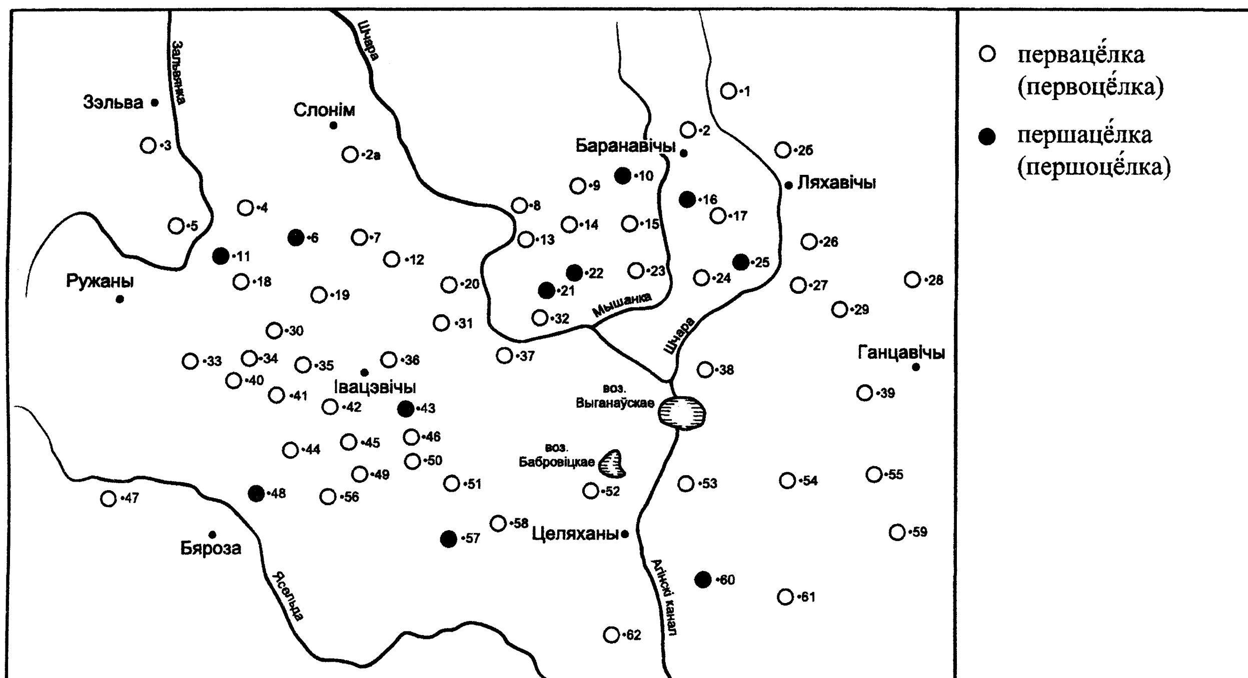
Карта 176

Дачасны ацёл

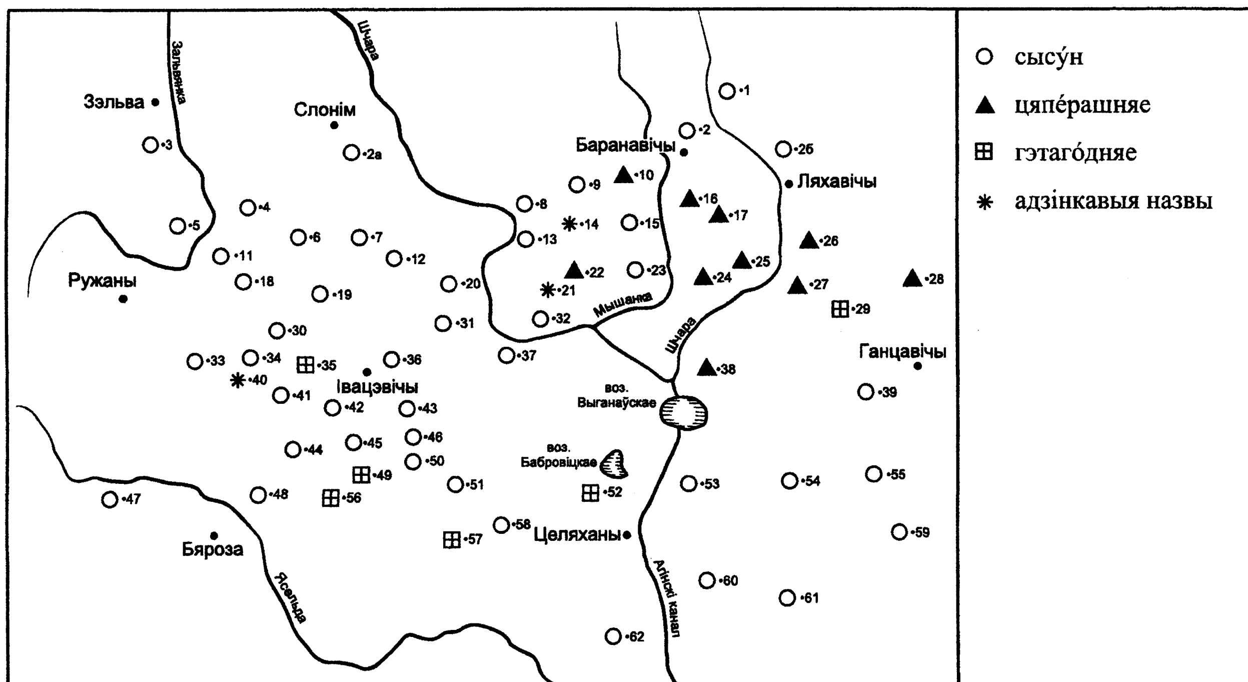
Карта 177

Карова, якая першы раз ацялілася

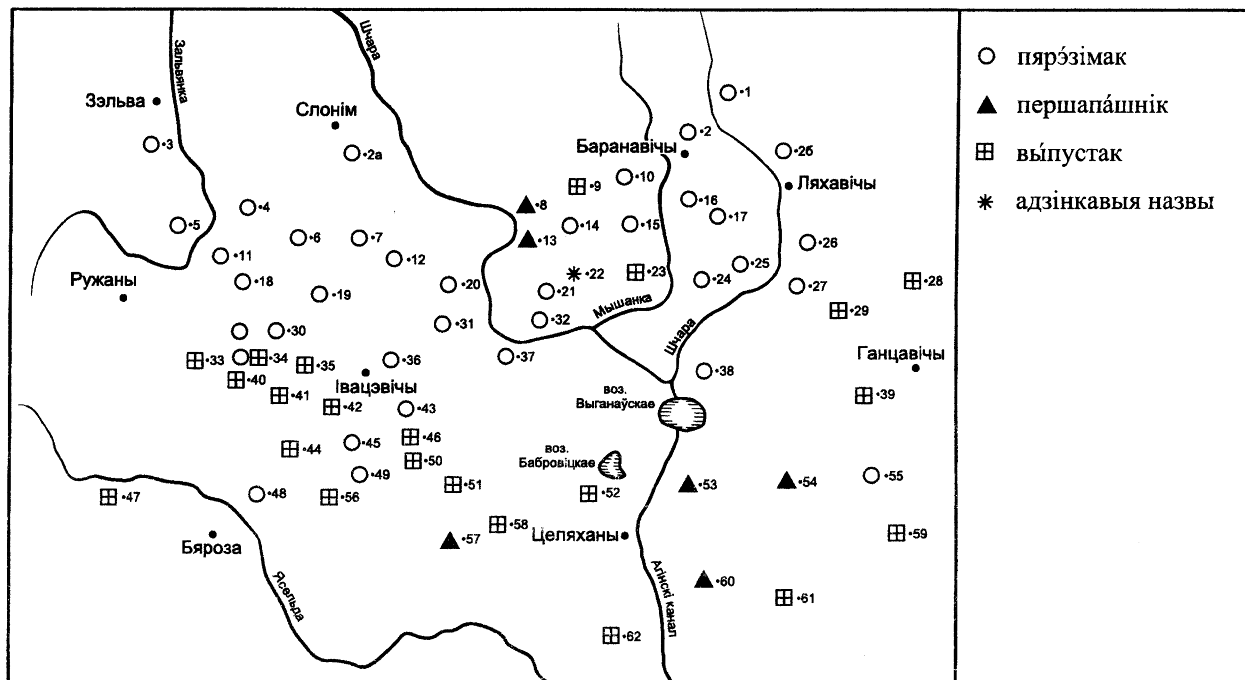
Карта 178

Веснавое цяля

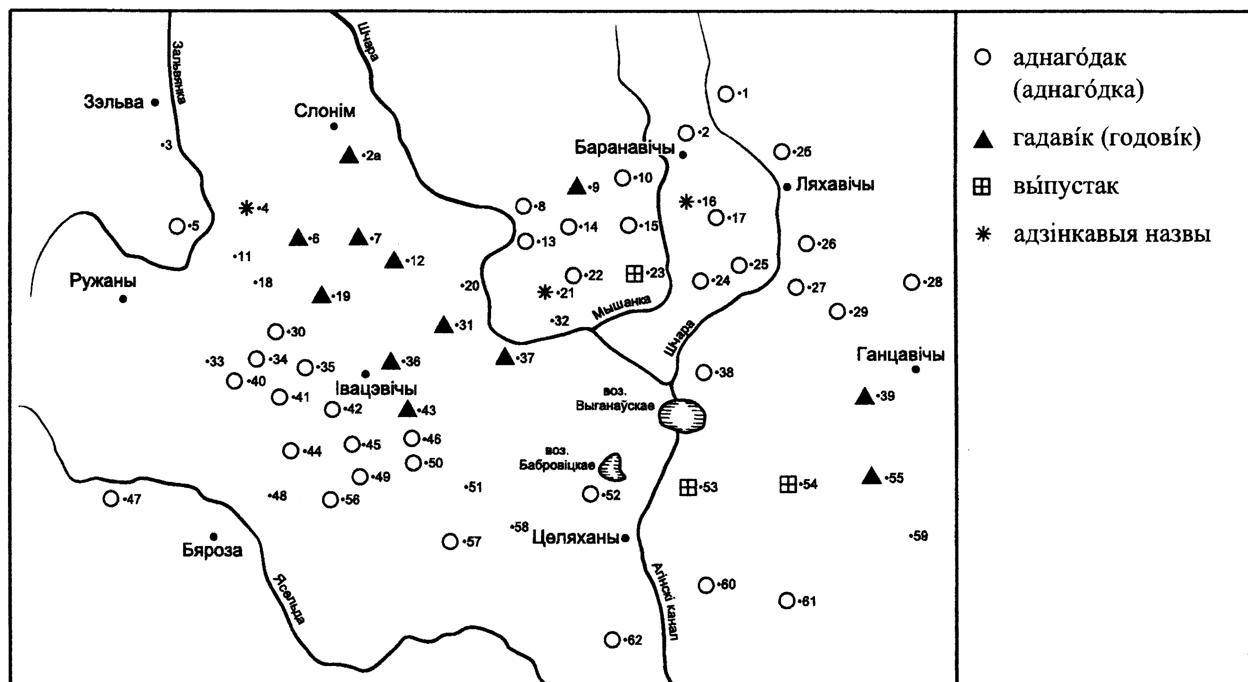
Карта 179

Цяля, якое перазімавала

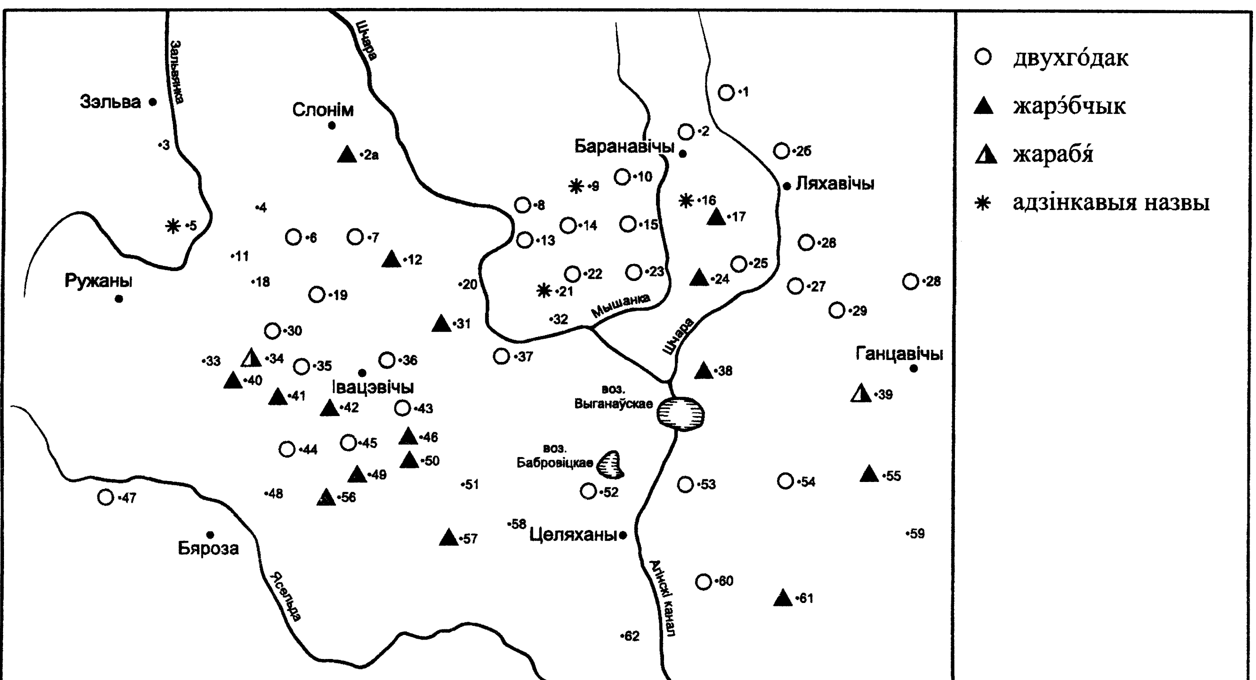
Карта 180

Аднагадовае жарабя

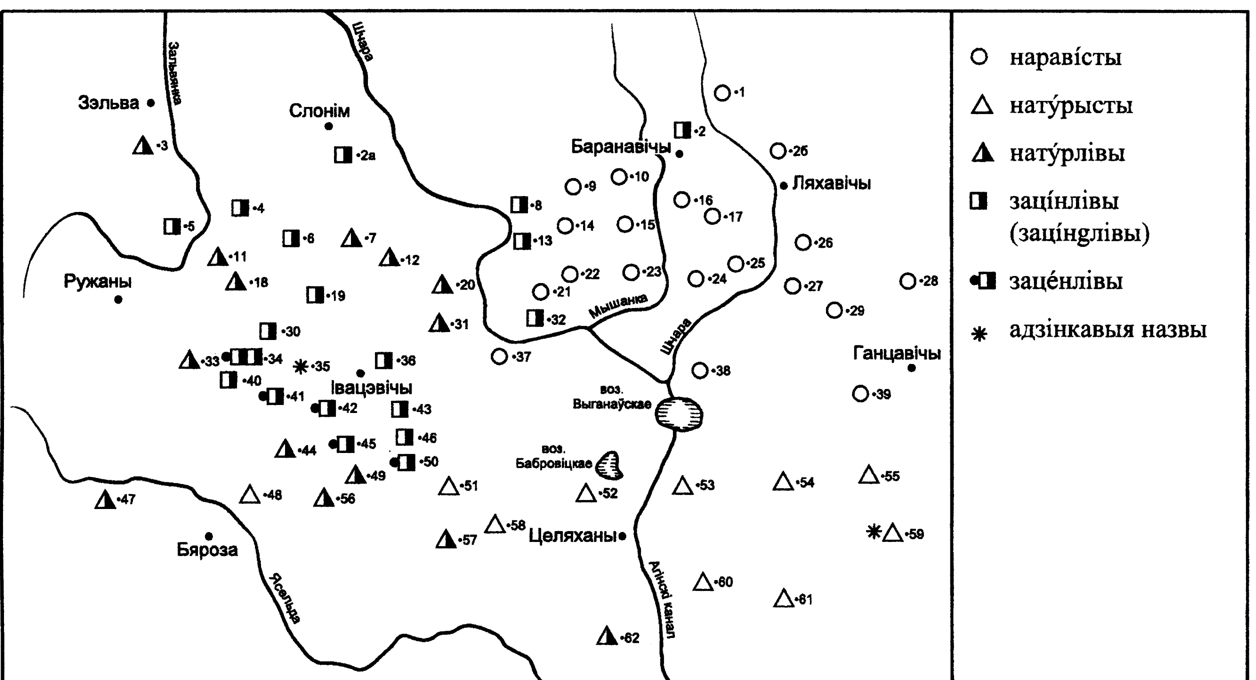
Карта 181

Конь ва ўзросце 2 гадоў

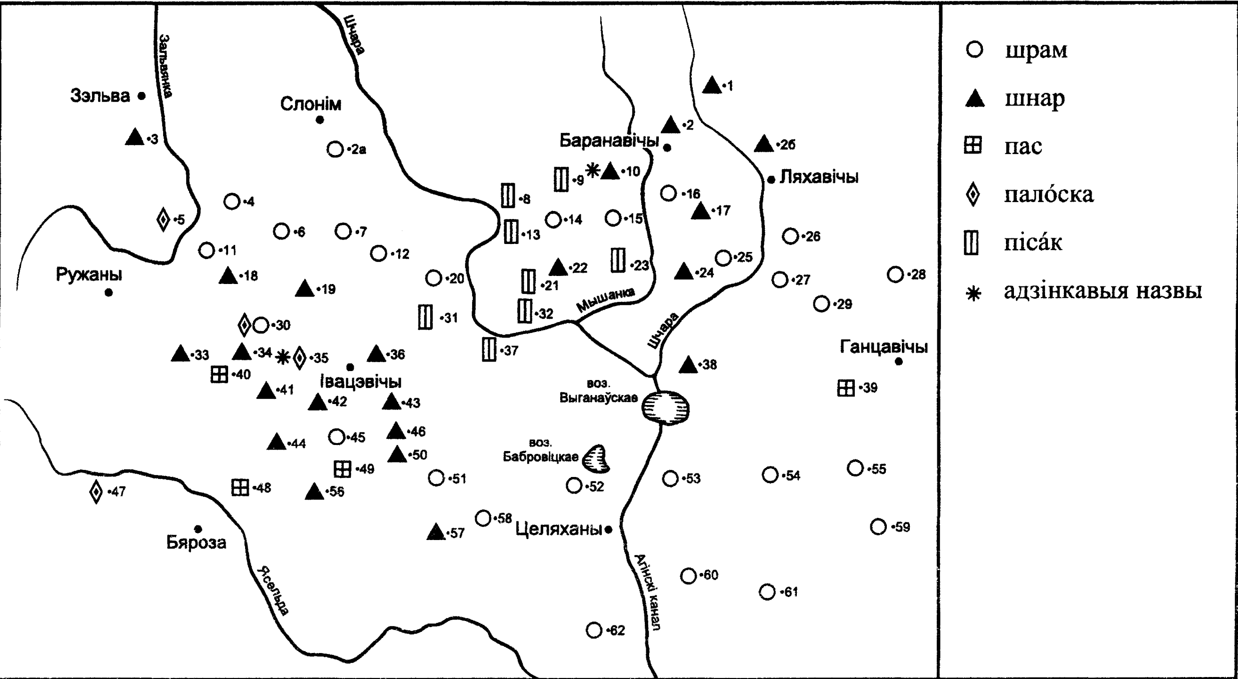
Карта 182

Наравісты (пра каня)

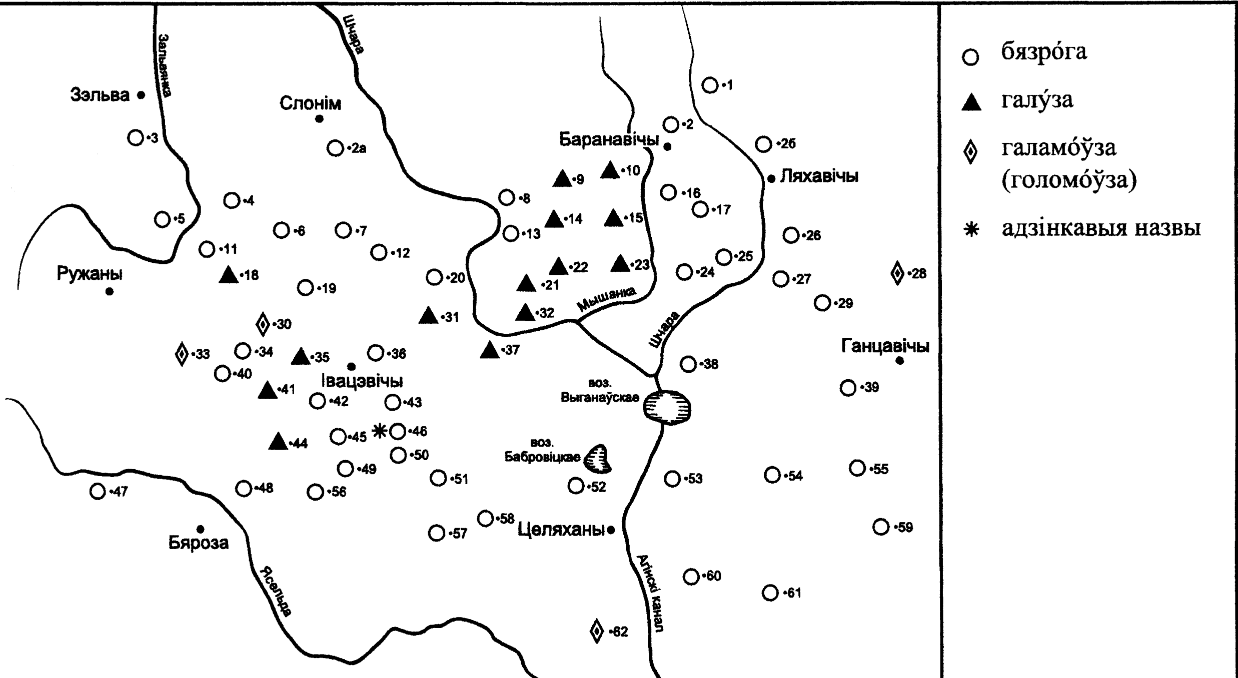
Карта 183

Шрам у жывёлы

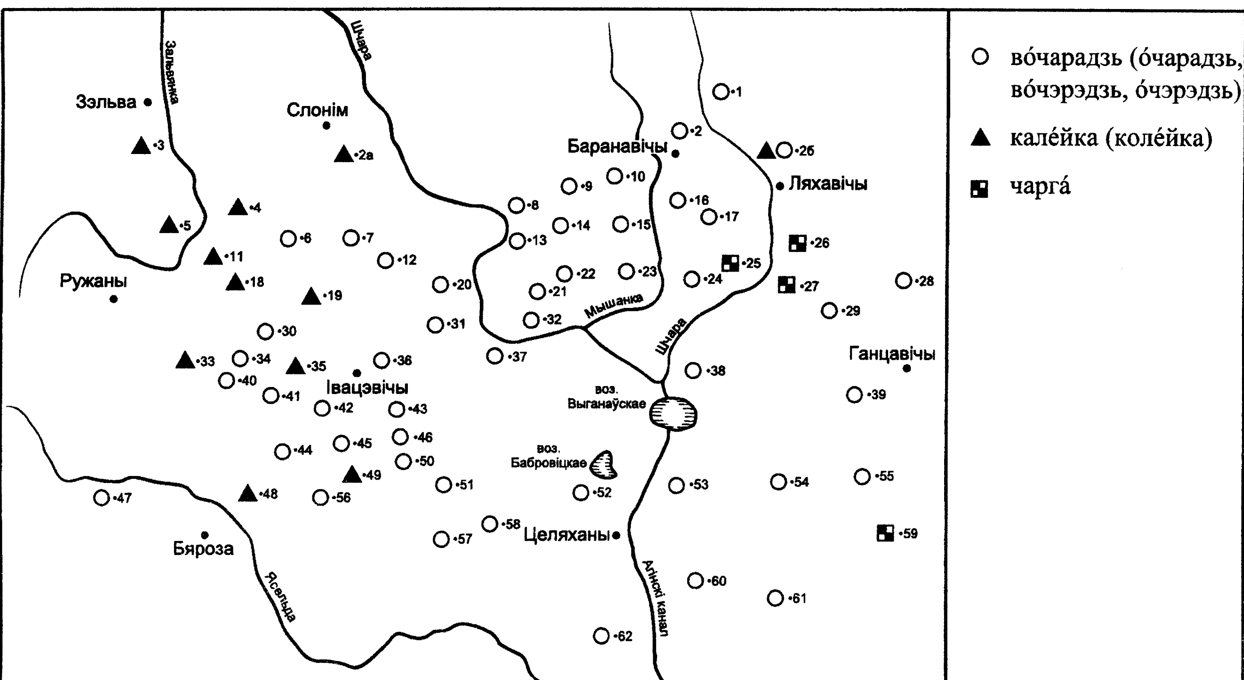
Карта 184

Бязрогая карова

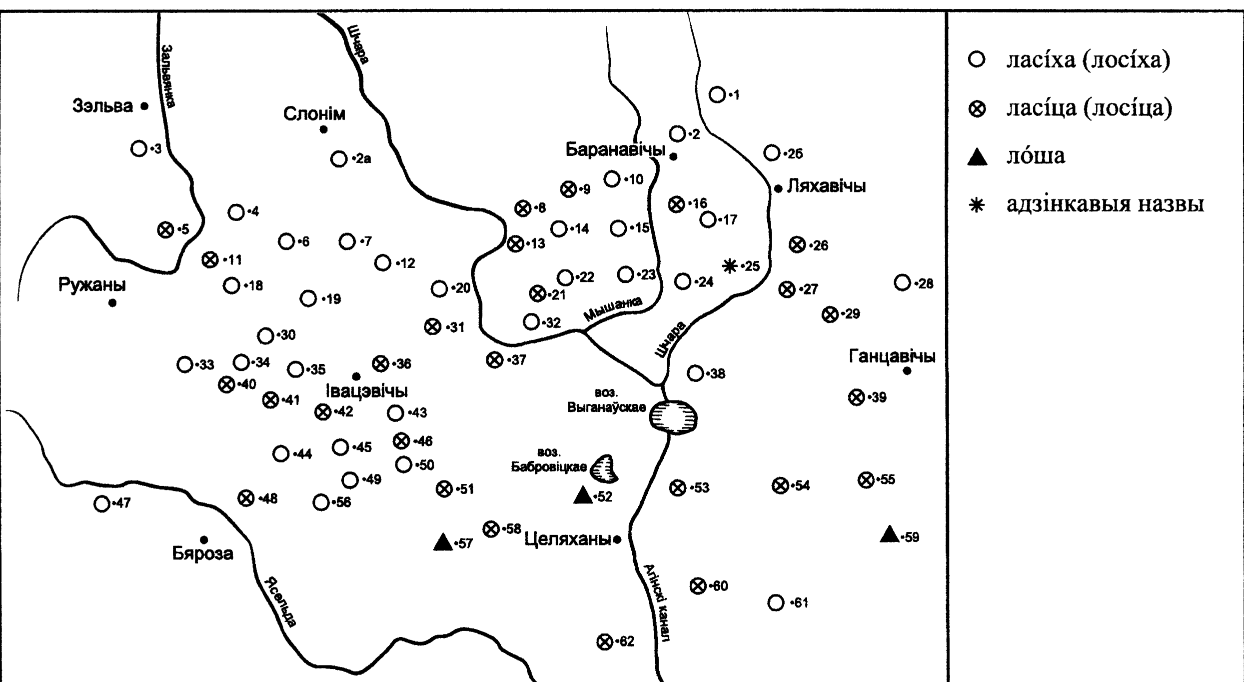
Карта 185

Чарга пасвіць статак

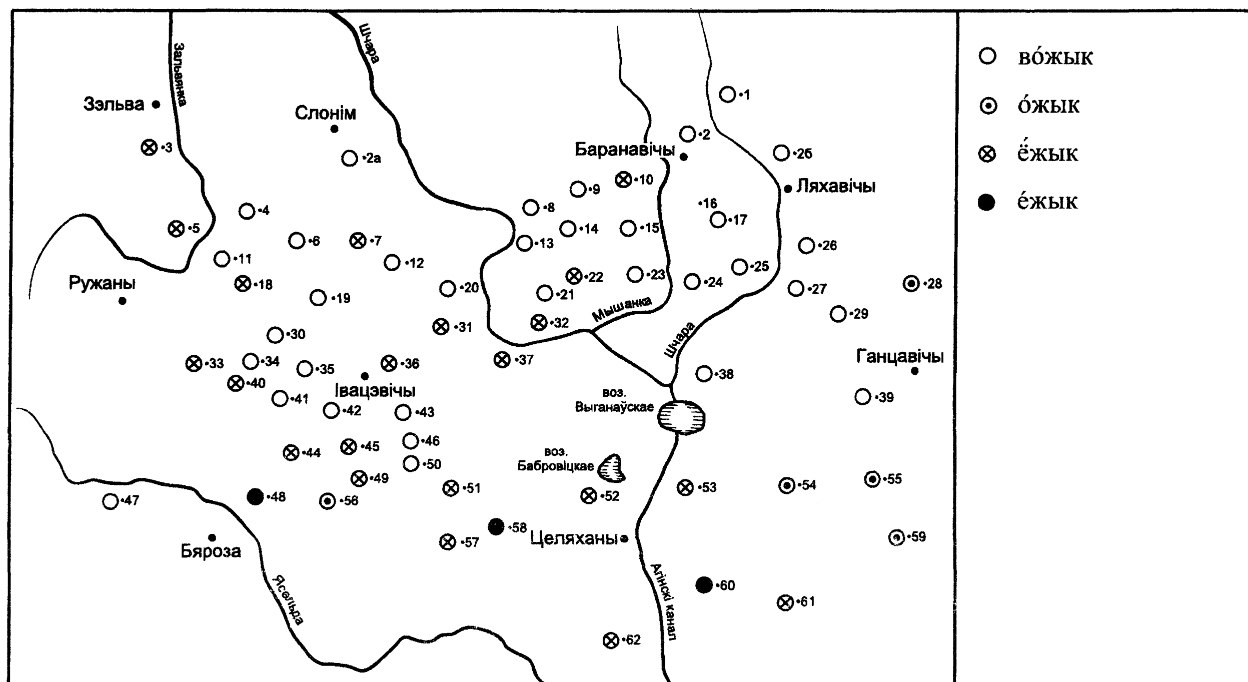
Карта 186

Самка ласяя (*Alces alces*)

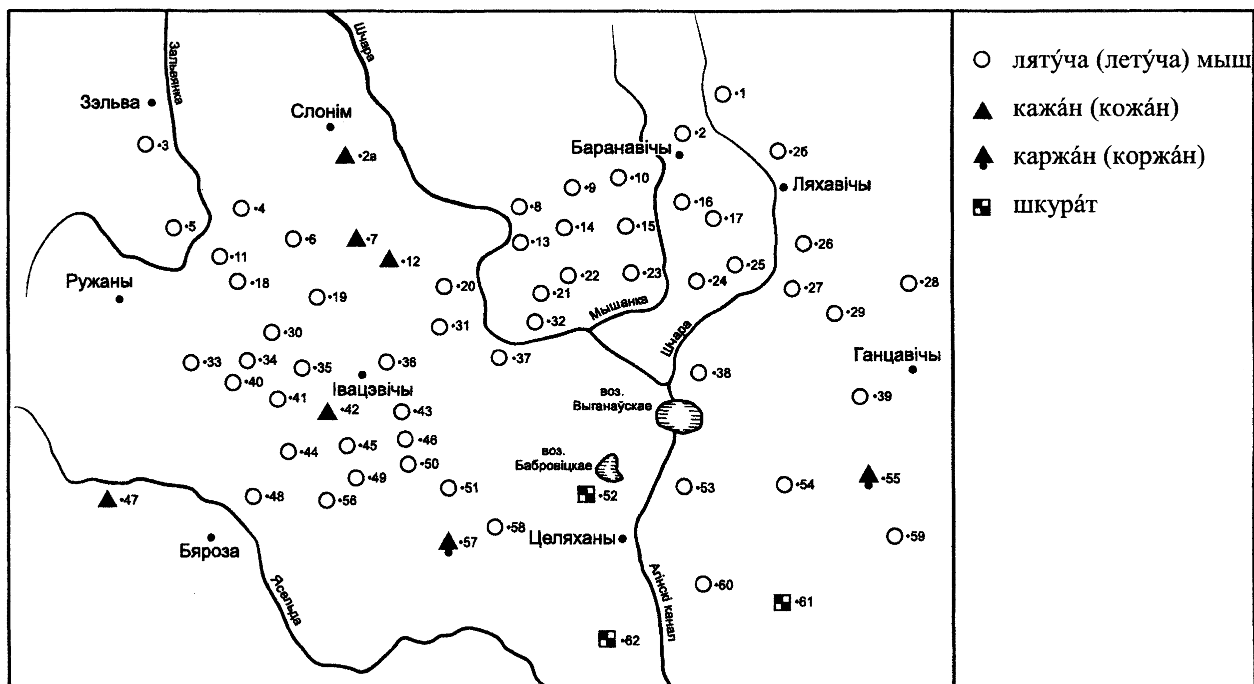
Карта 187

Вожык (*Erinaceus europaeus*)

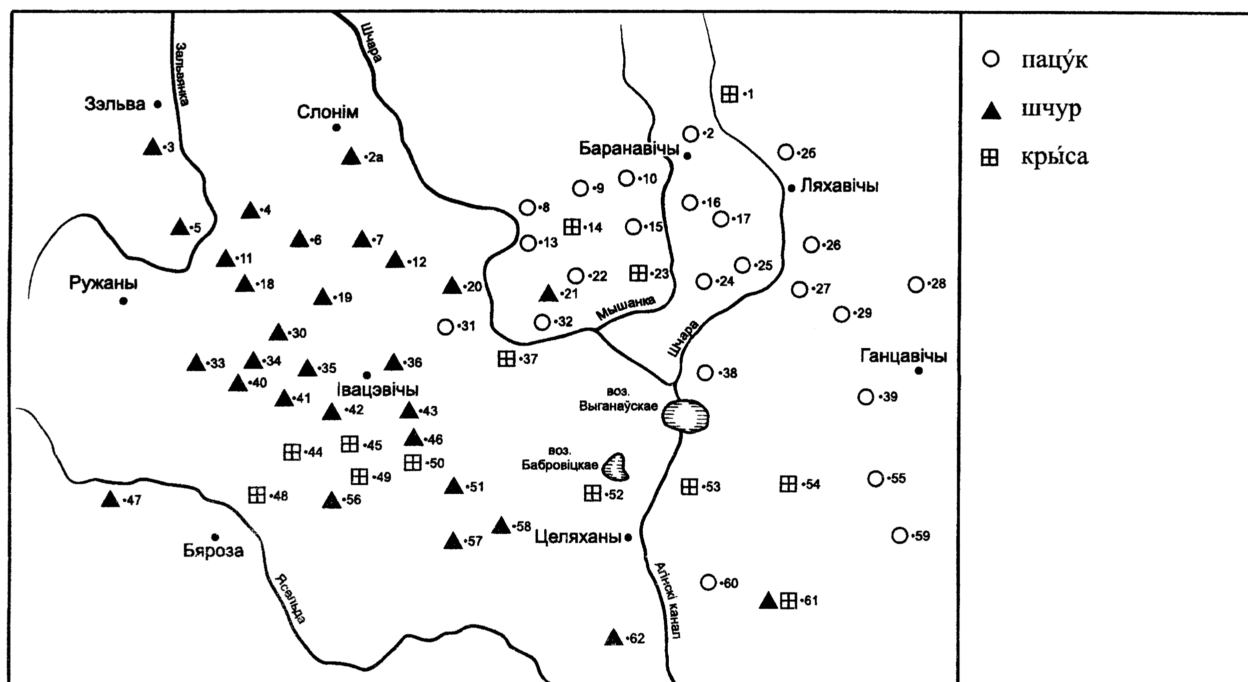

Карта 188

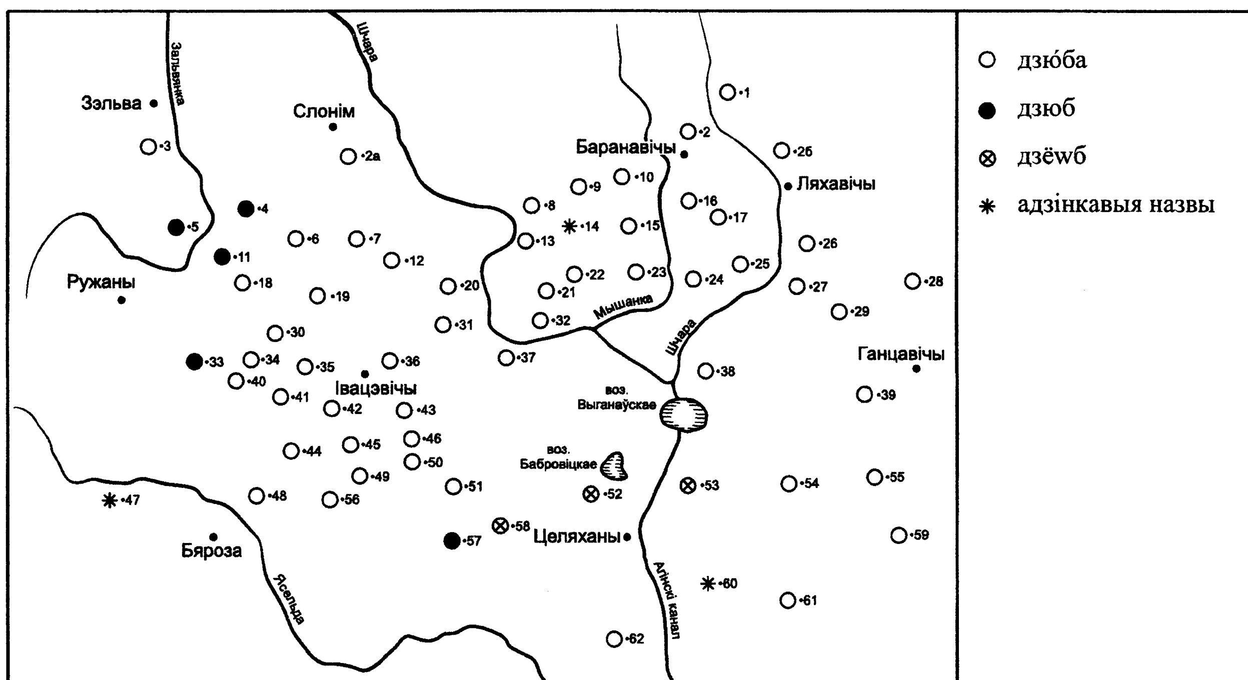
Кажан (*Microchiroptera*)

Карта 189
Пацук (*Rattus*)

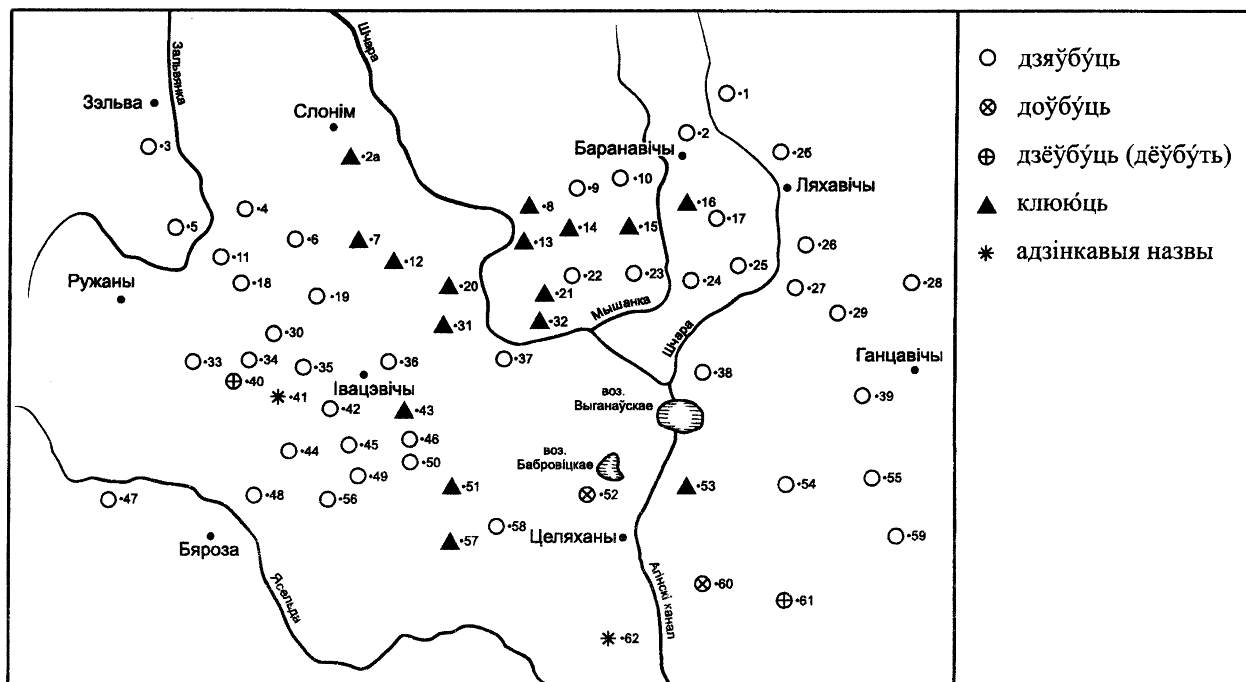

Карта 190
Дзюба ў птушкі

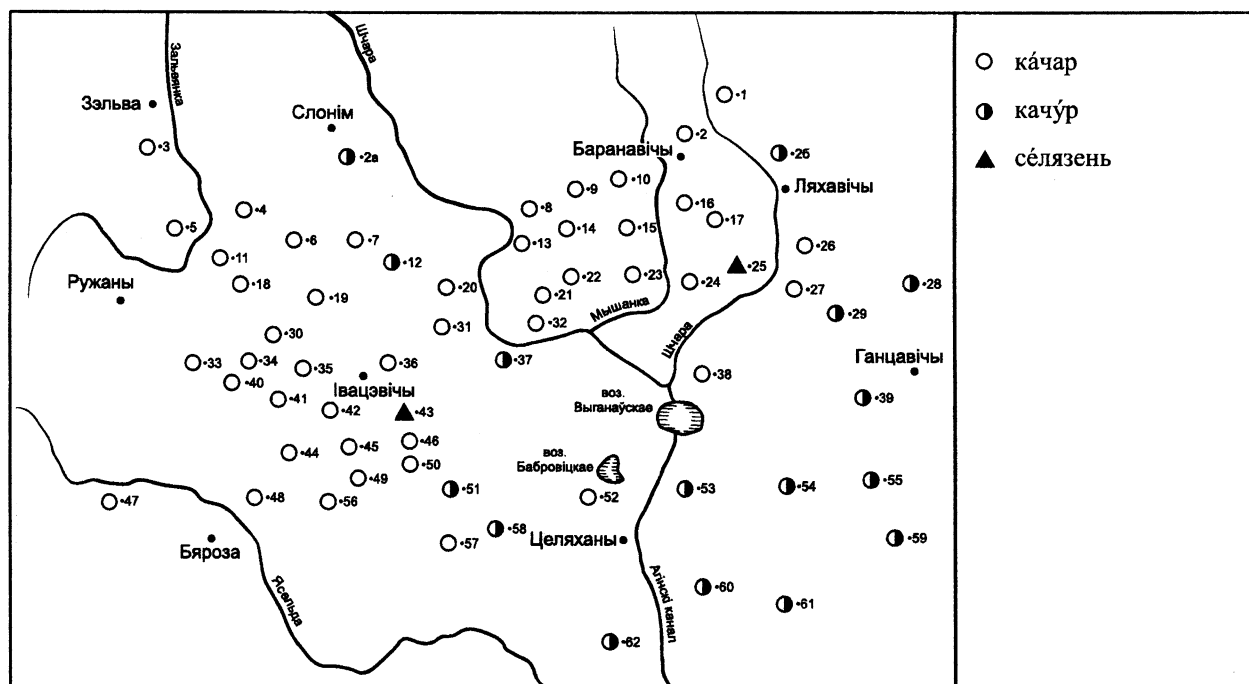
Карта 191

Птушкі дзяўбуць (зерне)

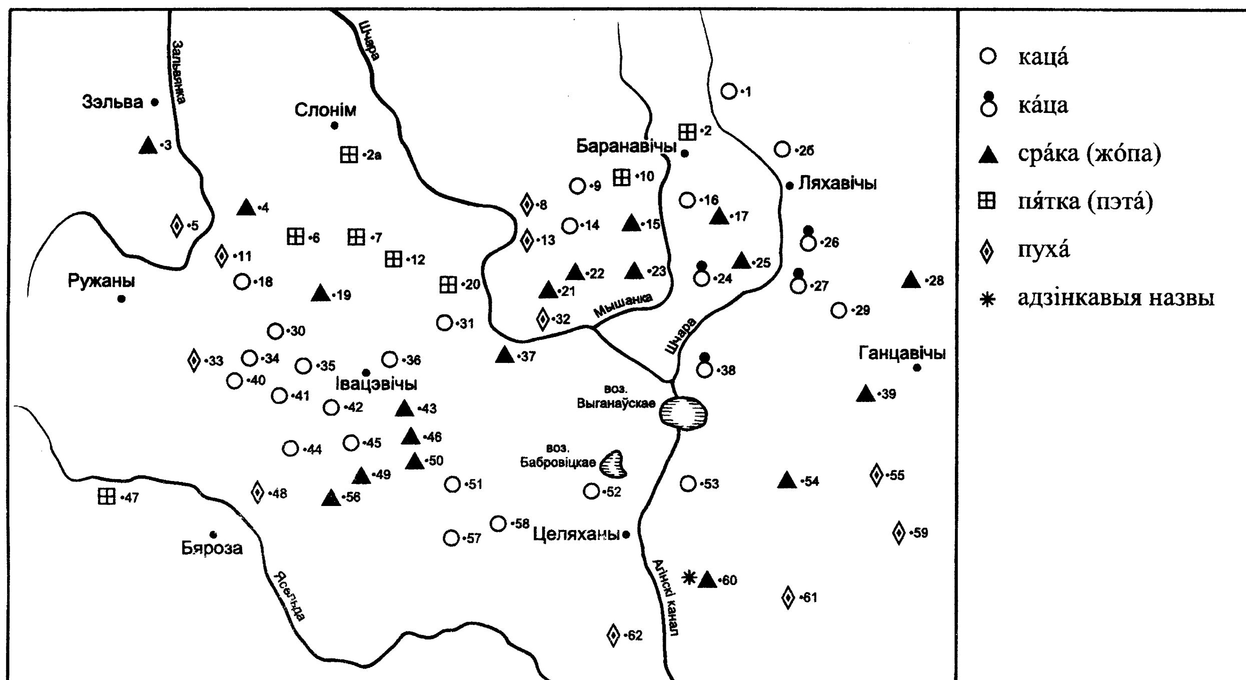

Карта 192

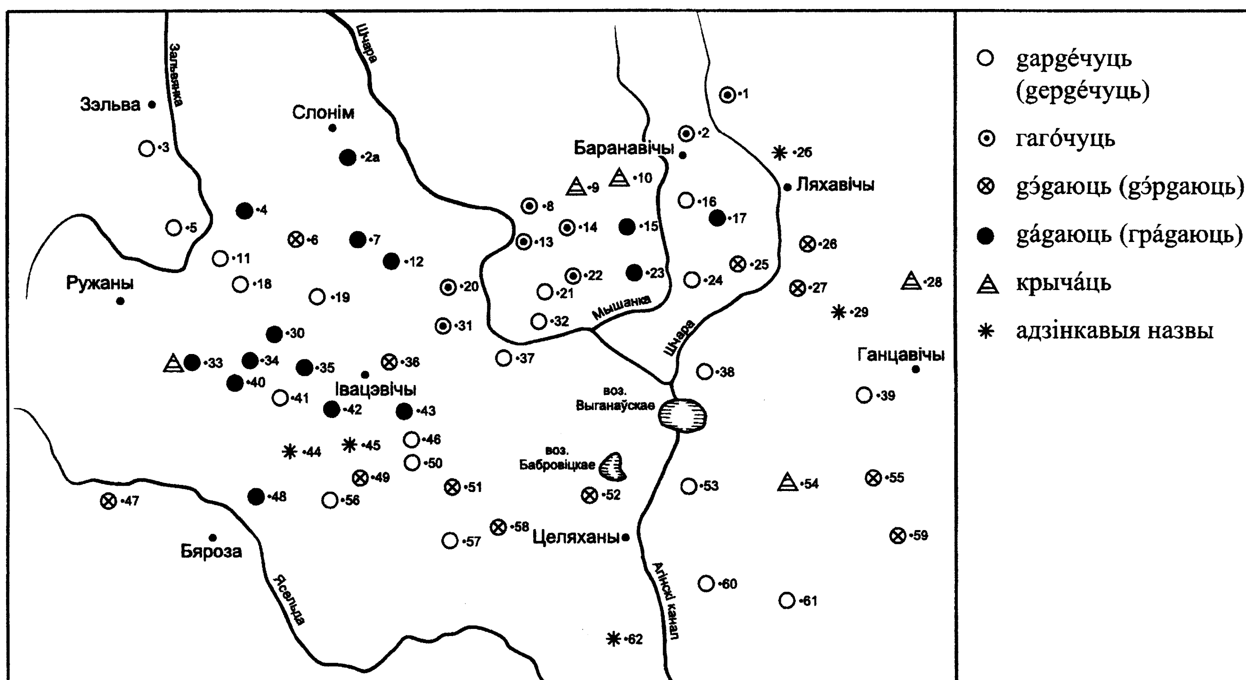
Самец качкі (*Anas strepera*)

Карта 193
Тупы канец яйка

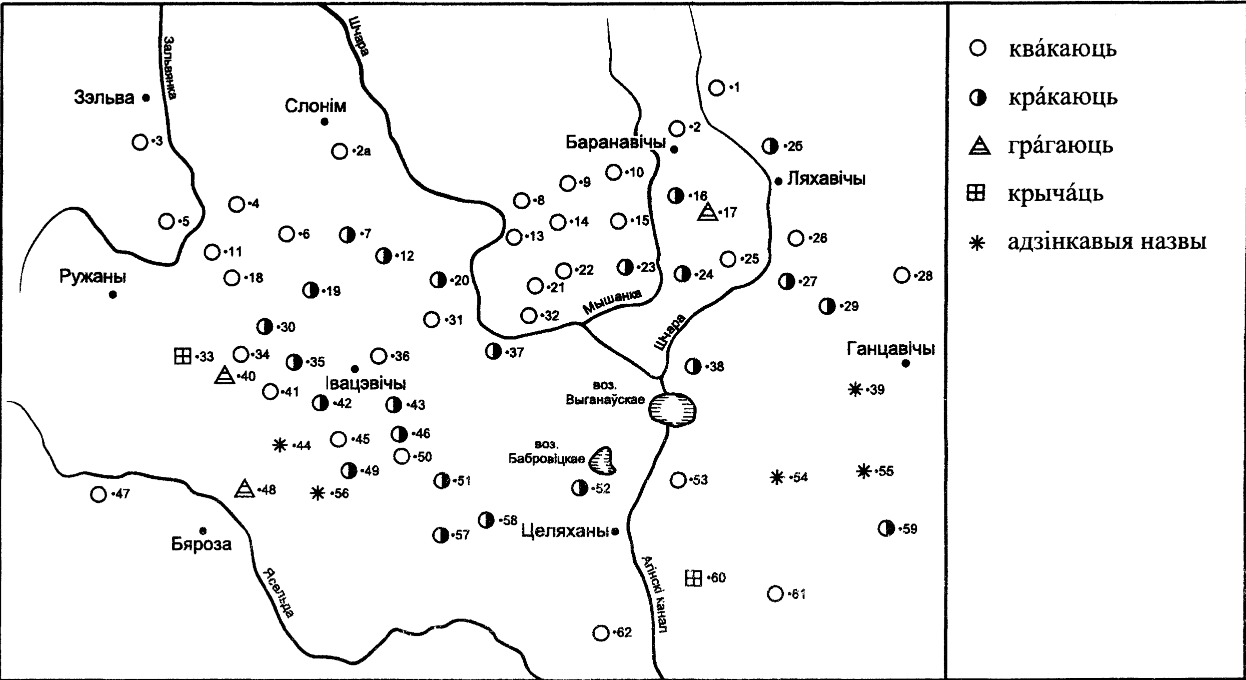

Карта 194
Гусі гергечуць

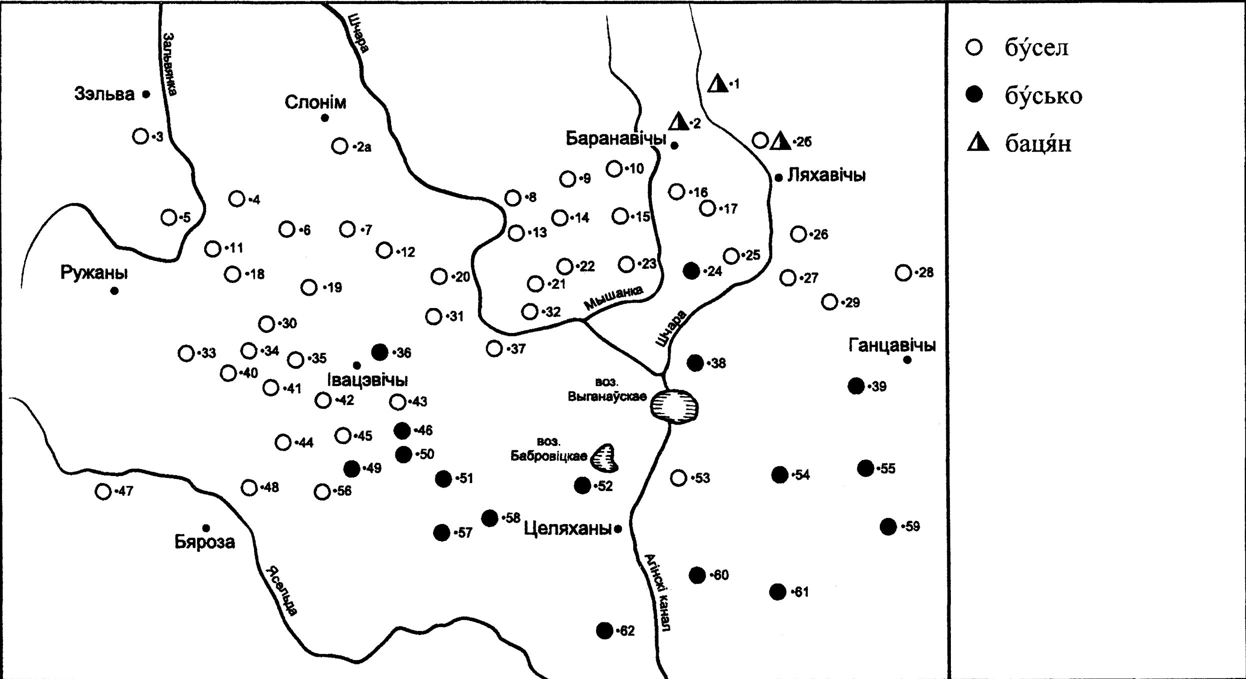
Карта 195

Качкі кракаюць

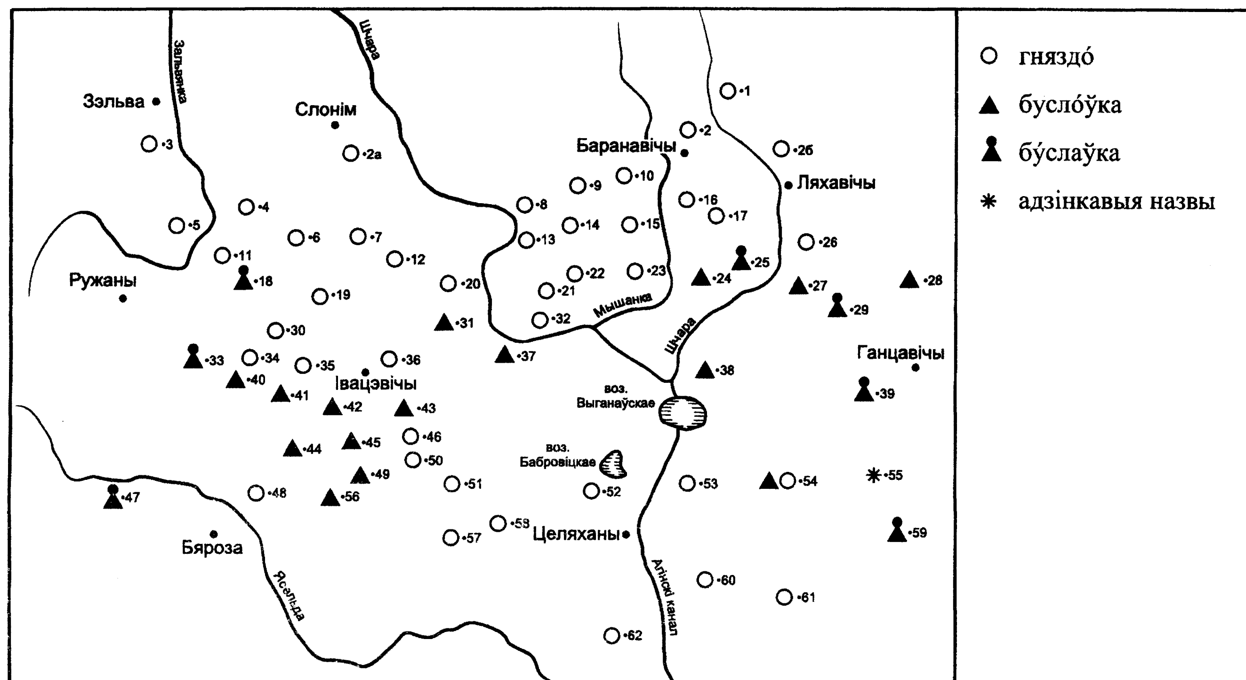
Карта 196

Бусел (*Ciconia ciconia*)

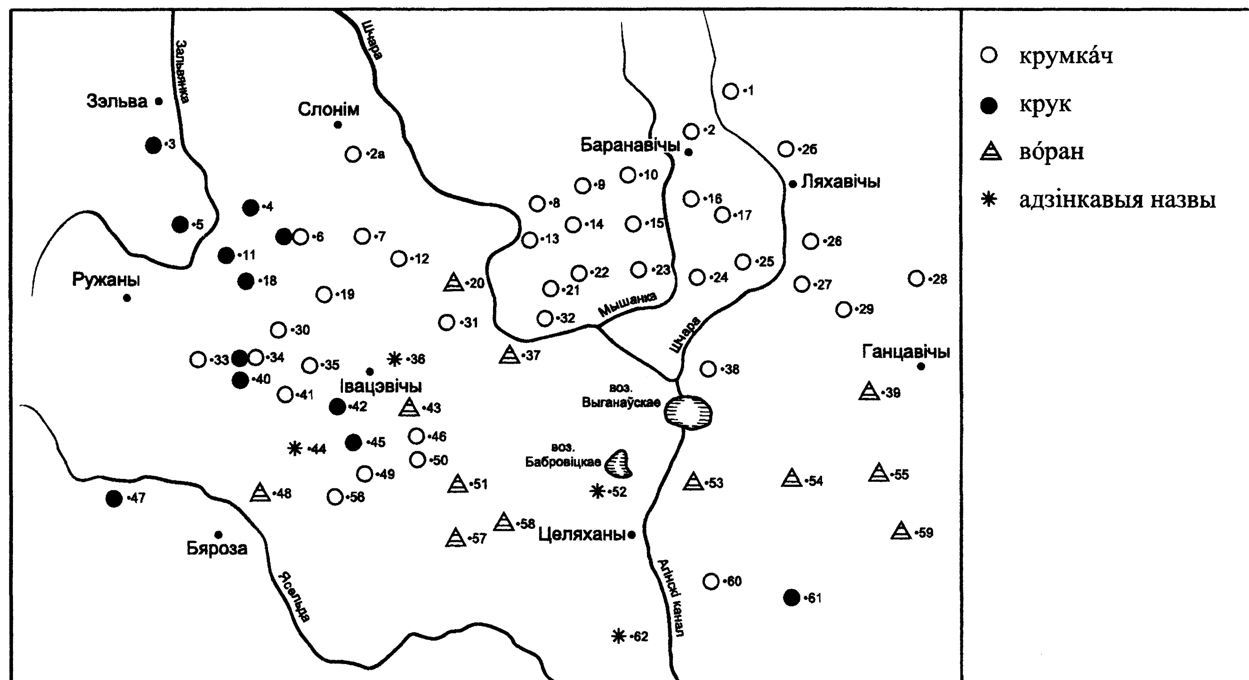
Карта 197

Гняздо бусла

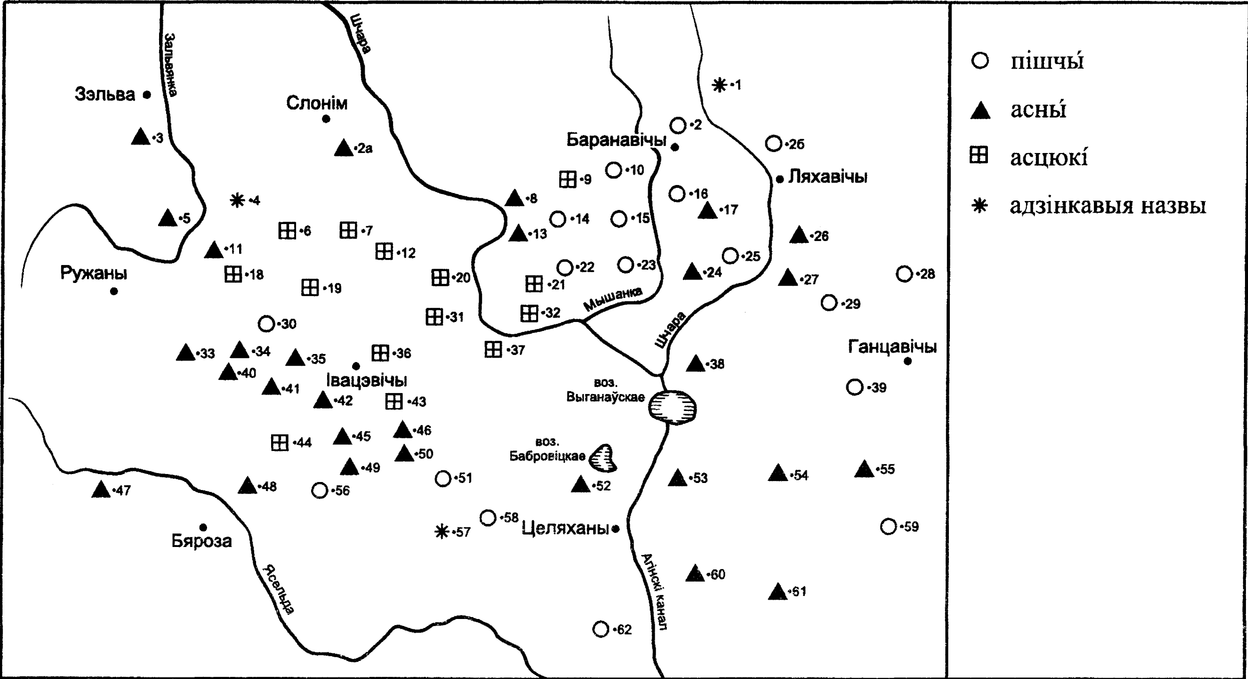
Карта 198

Крумкач (*Corvus corax*)

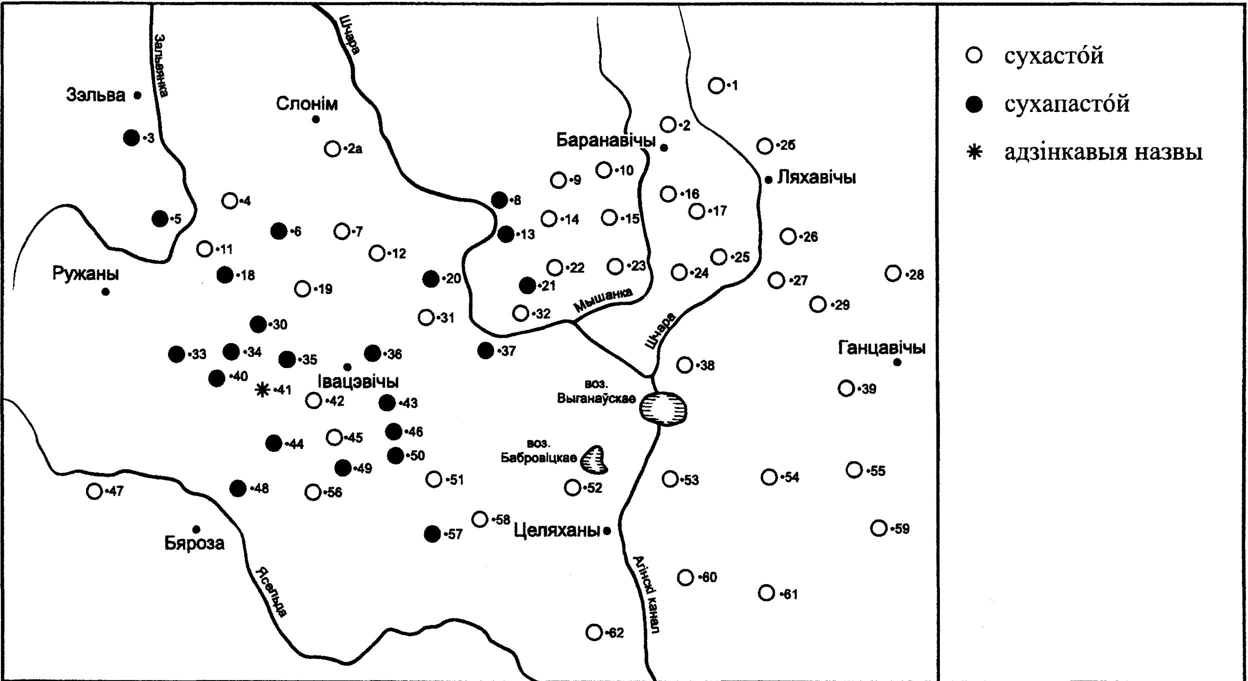
Карта 199

Адросткі пёраў пасля лінькі

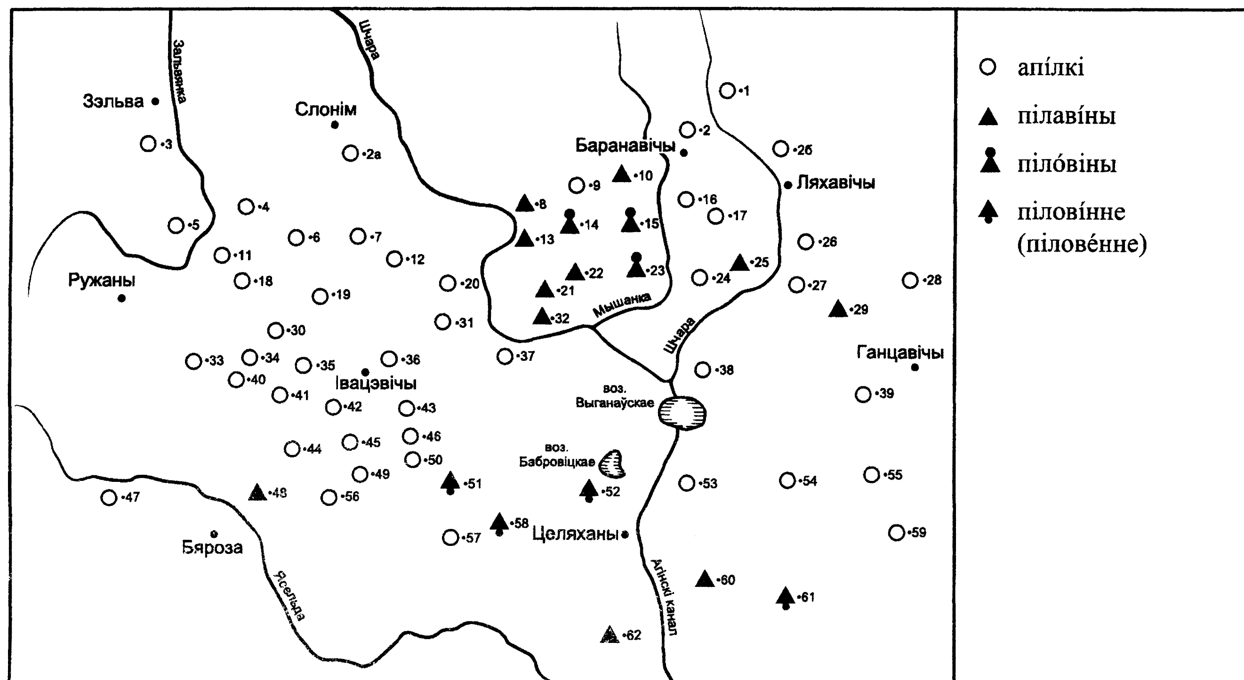

Карта 200

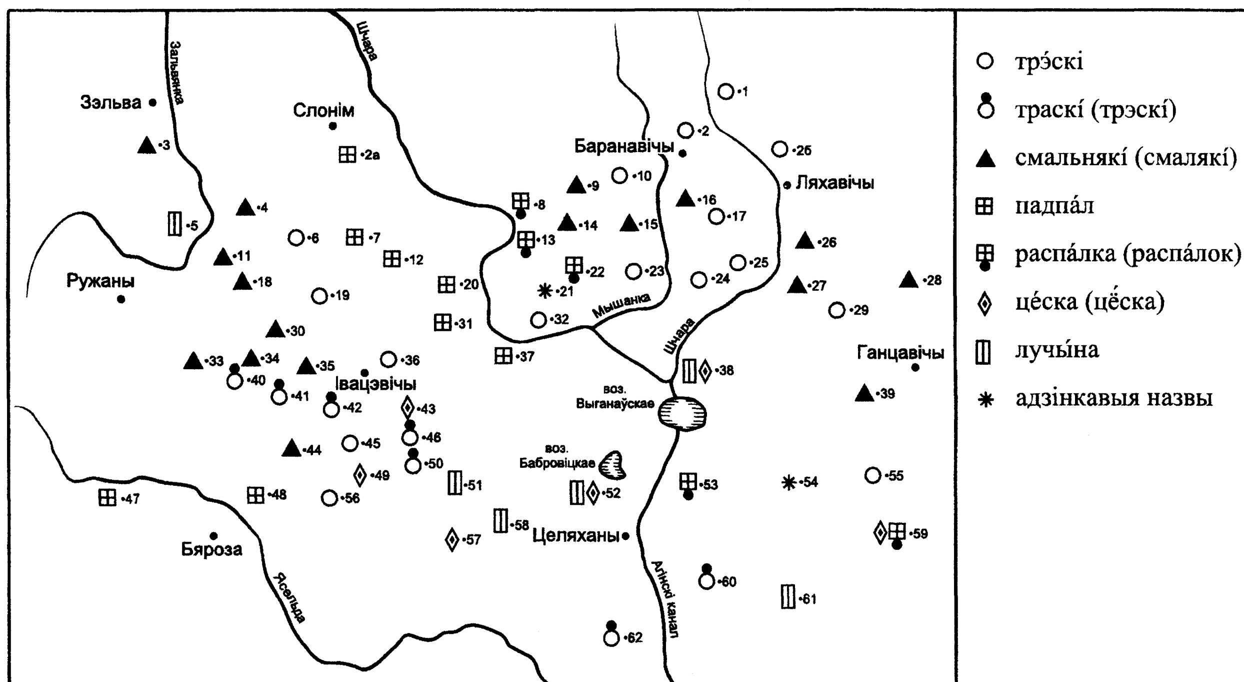
Сухастой

Карта 201
Пілавінне

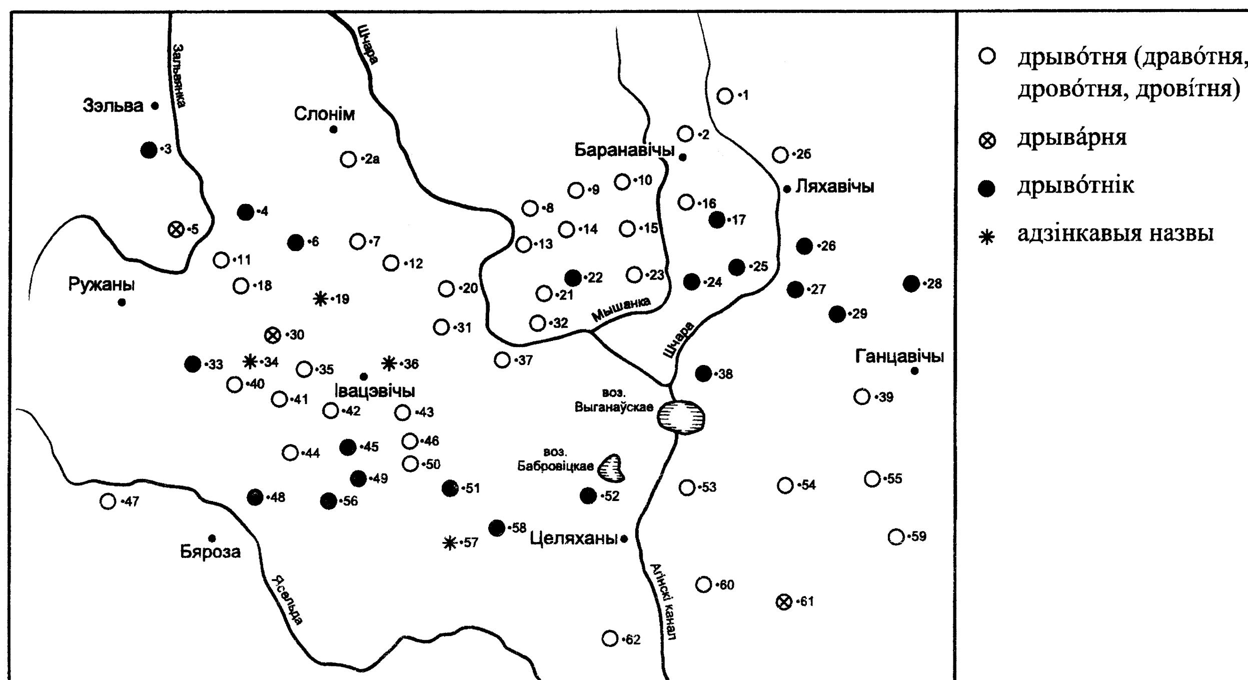

Карта 202
Трэскі

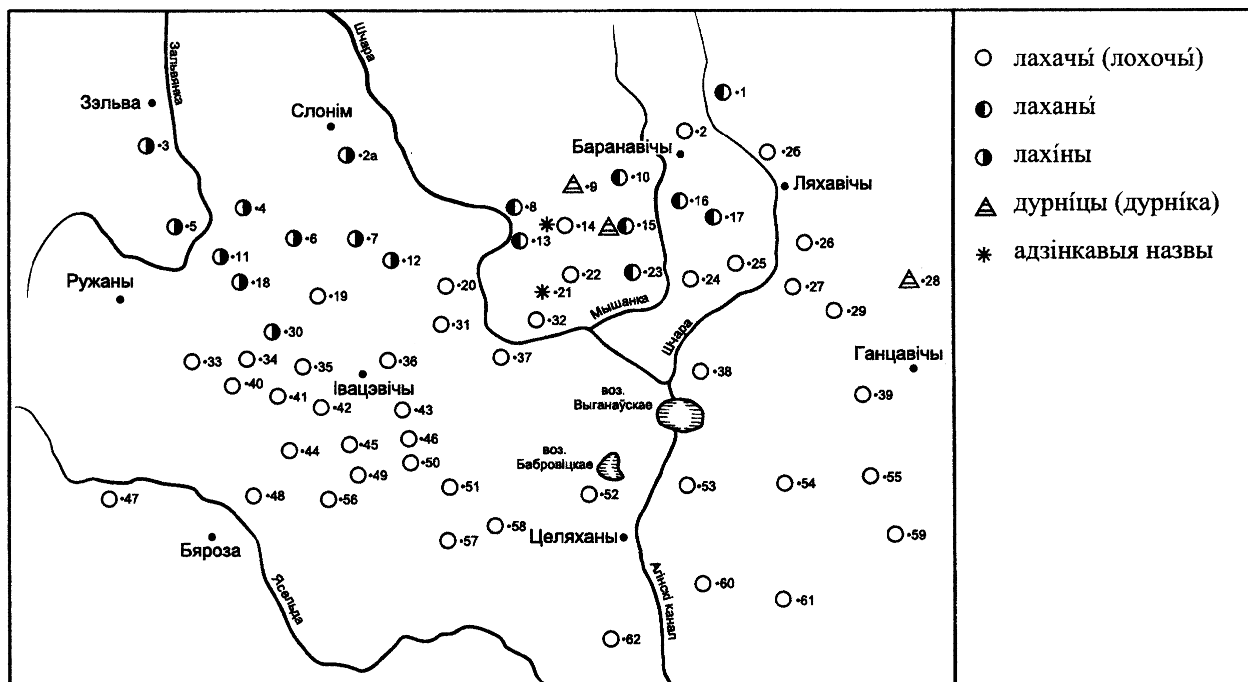
Карта 203

Месца на двары, дзе сякуць дровы

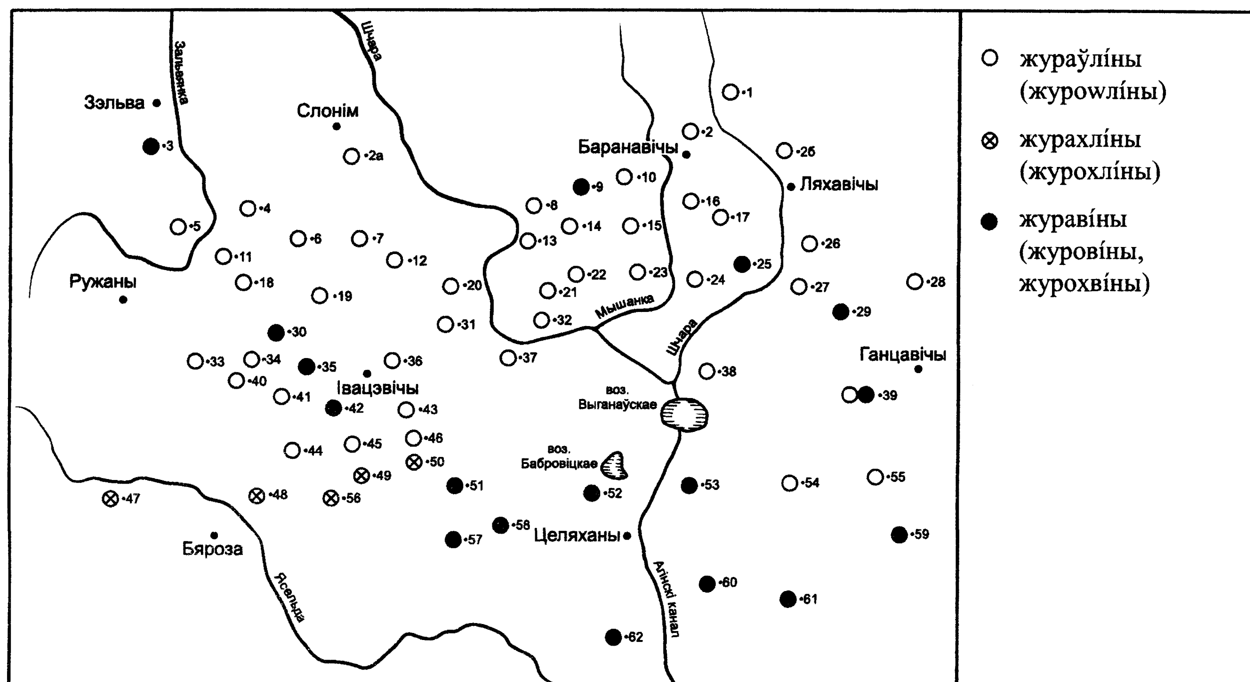
Карта 204

Буякі (*Vaccinium uliginosum L.*)

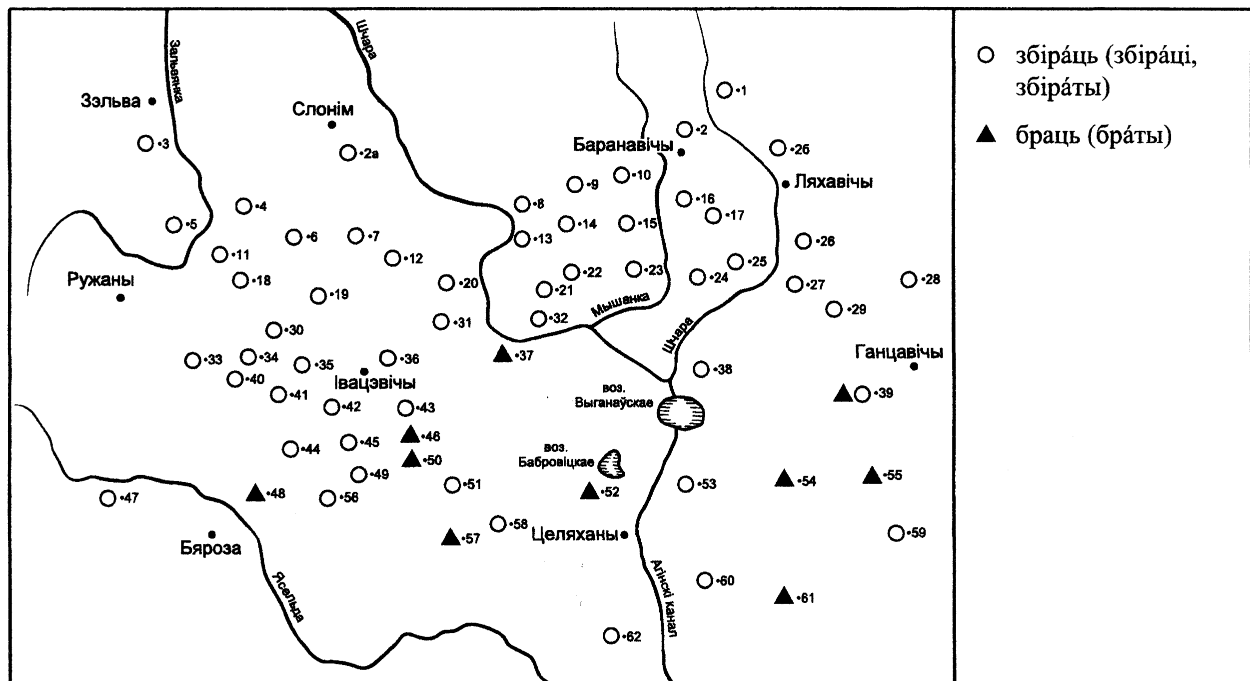
Карта 205

Журавіны (*Oxycoccus quadripetalus* Gilib.)

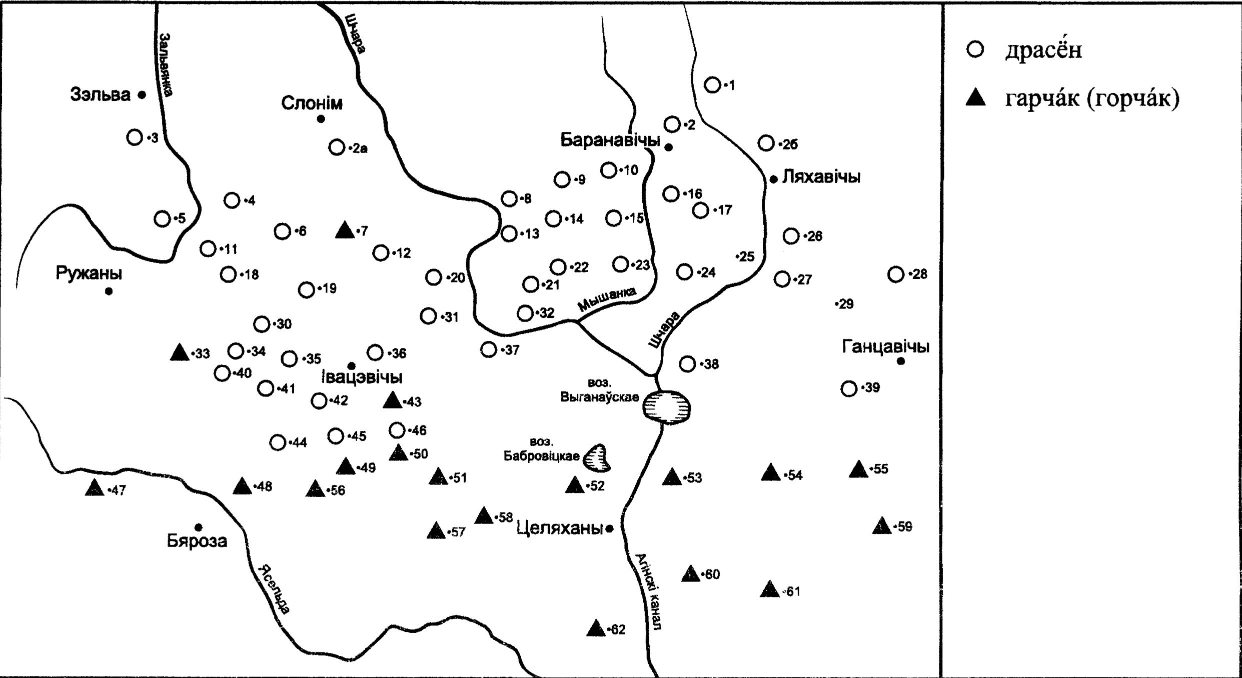
Карта 206

Дзеяслоў са значэннем *збіраць (ягады)*

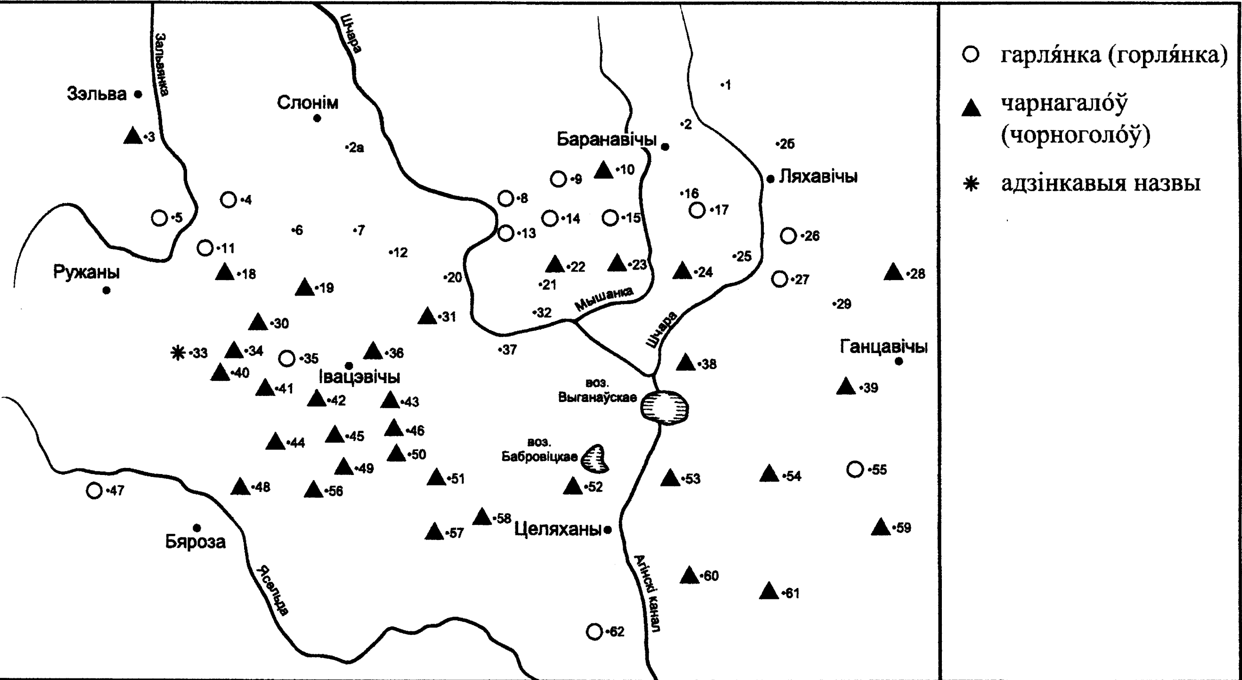
Карта 207

Драсён (*Polygonum hydropiper* L.)

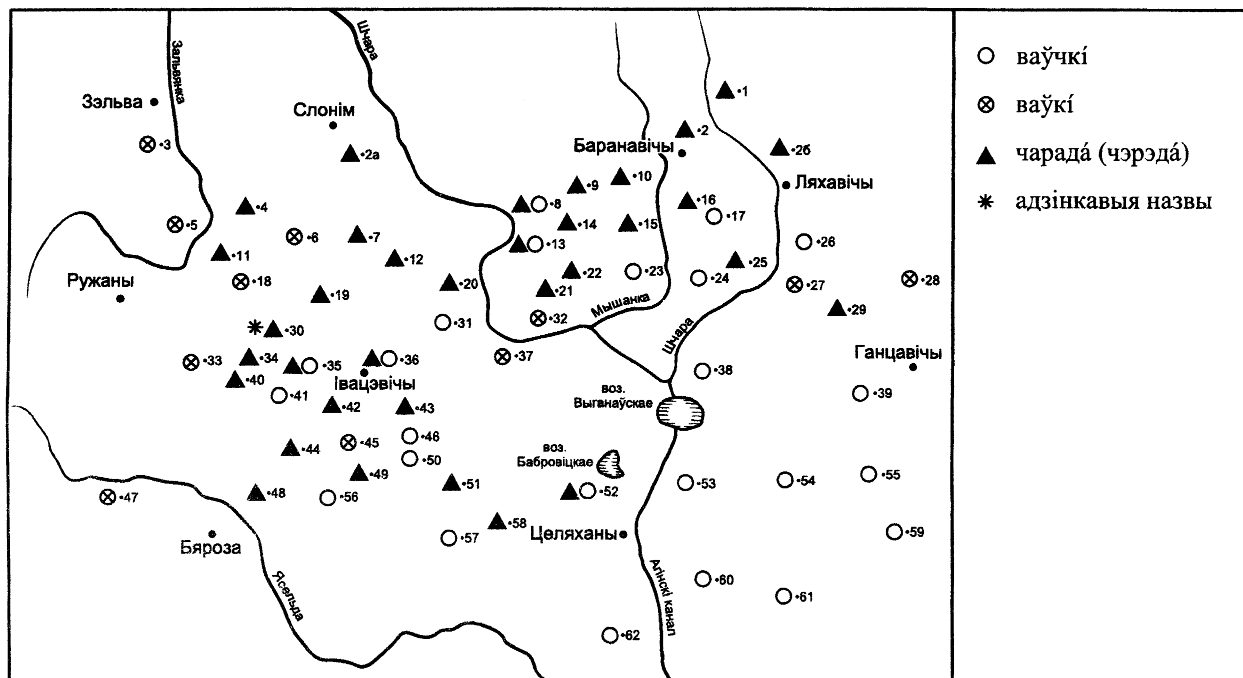
Карта 208

Чорнагалоўнік (*Prunella vulgaris* L.)

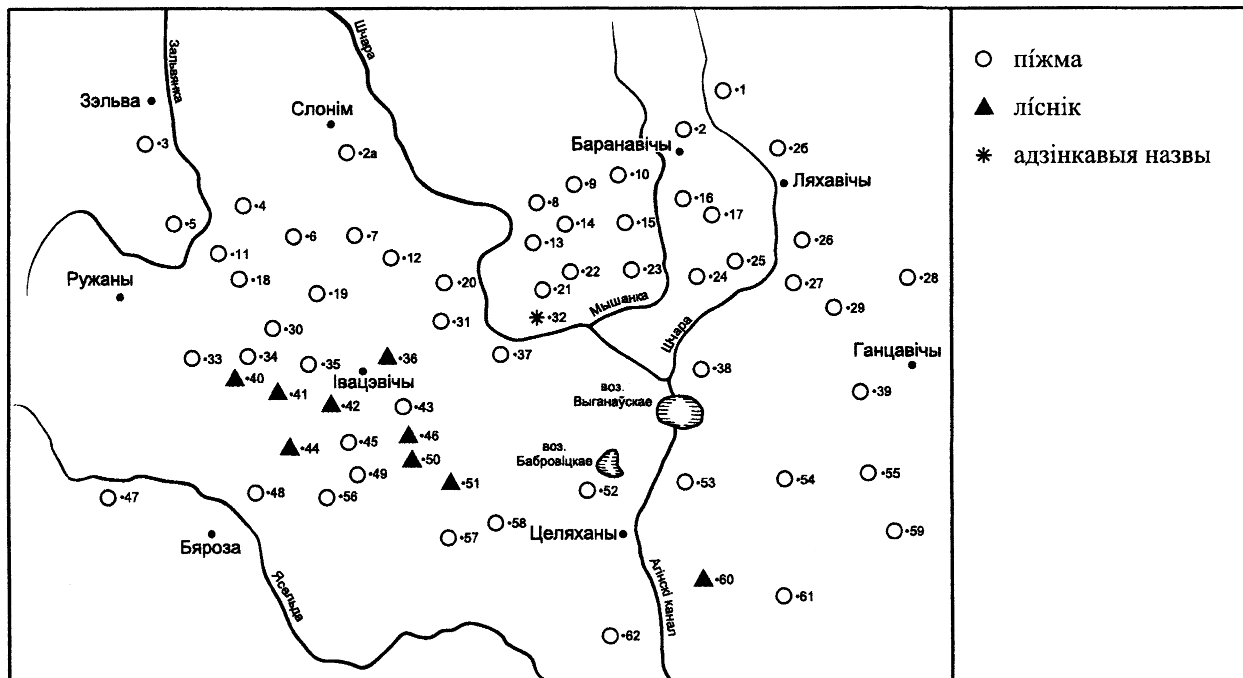
Карта 209

Ваўчкі (*Bidens tripartita* L.)

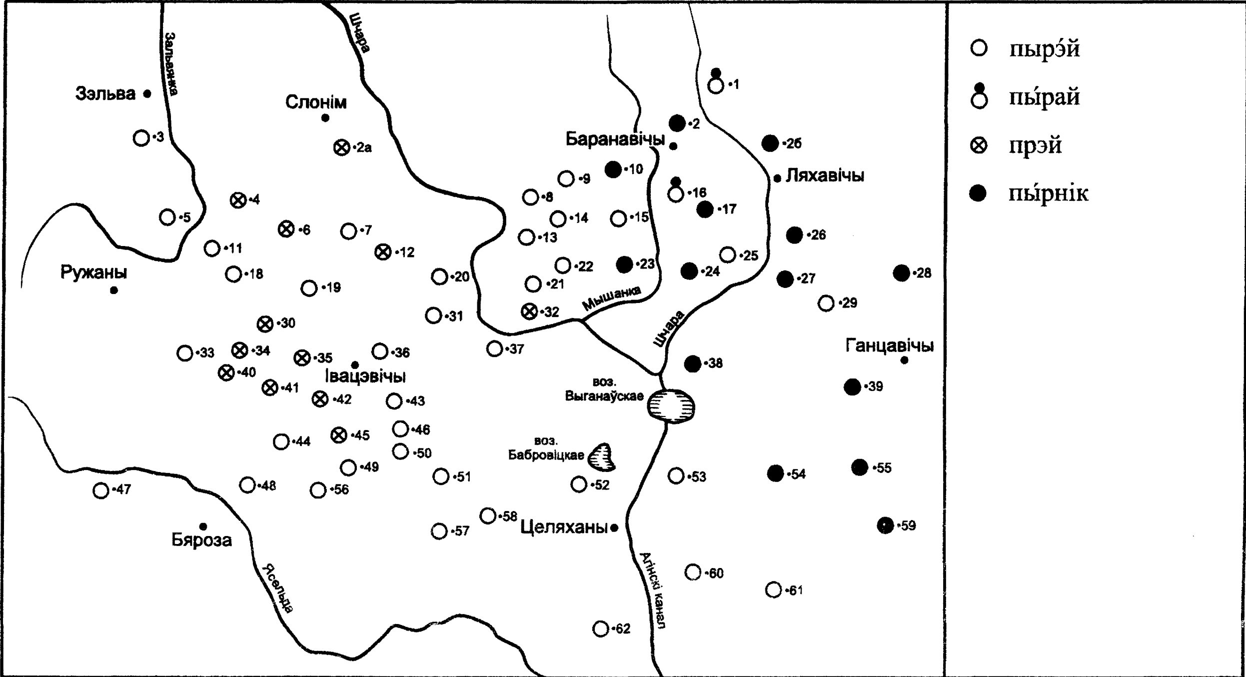
Карта 210

Піжма (*Tanacetum vulgare* L.)

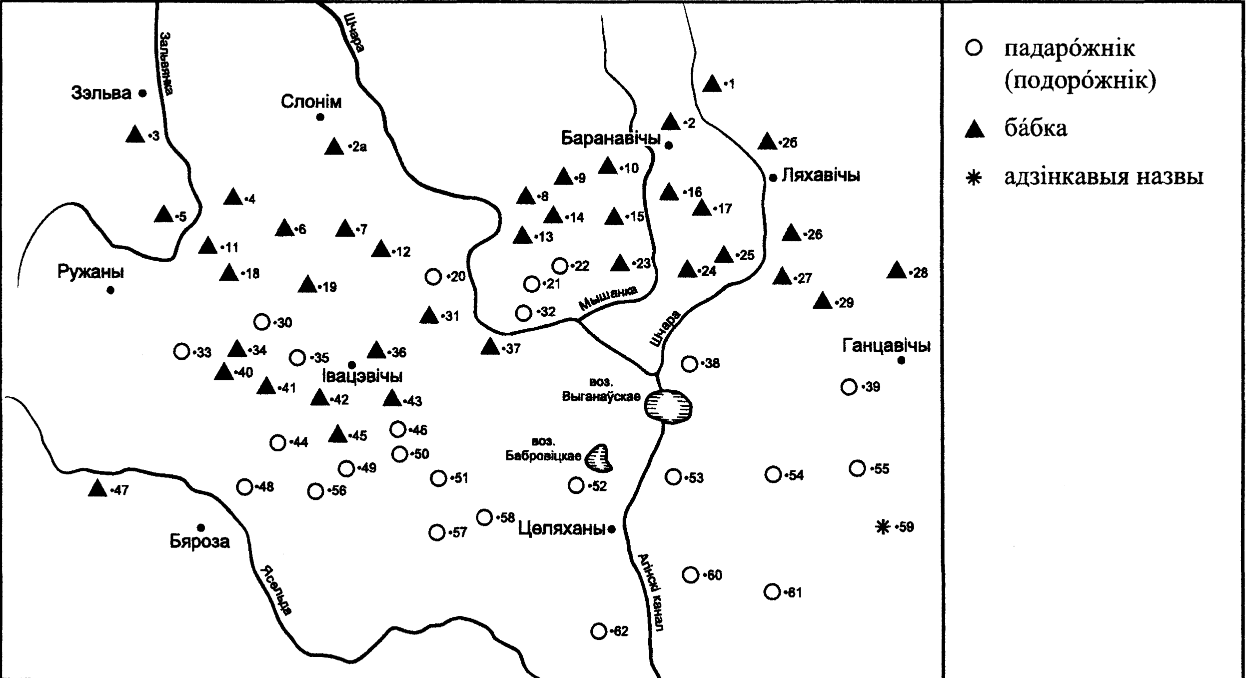
Карта 211

Пырнік (*Agropyron repens* L.)

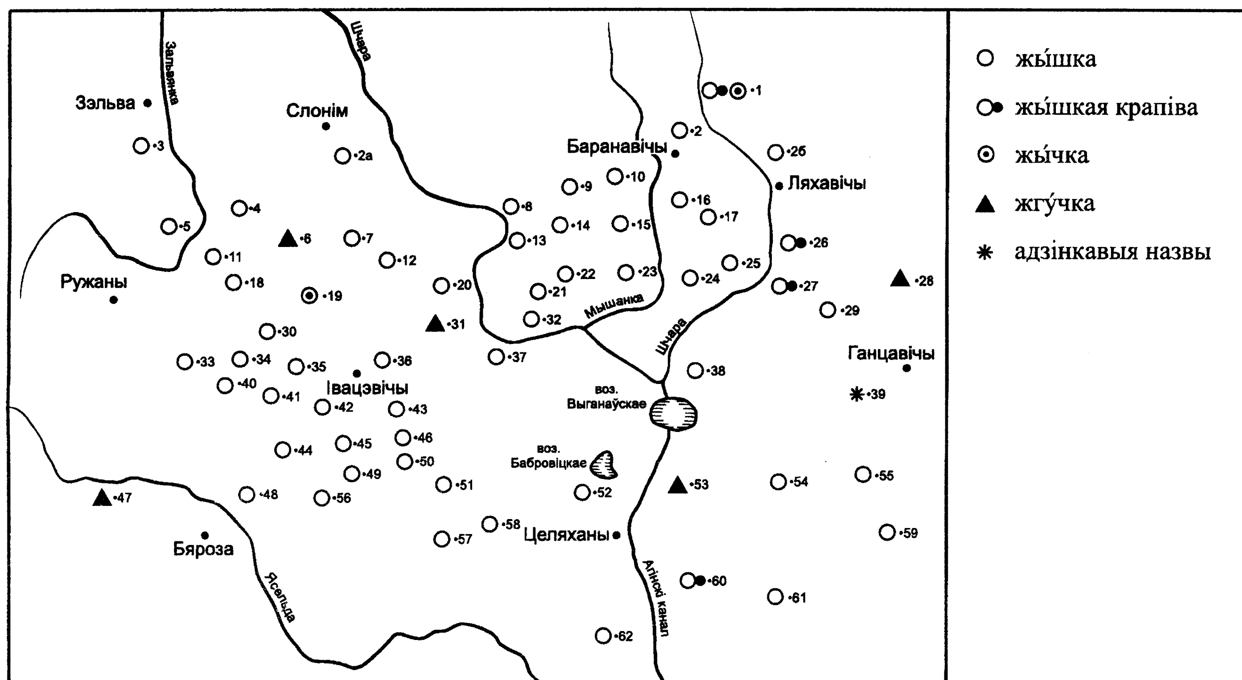
Карта 212

Трыпутнік (*Plantago major* L.)

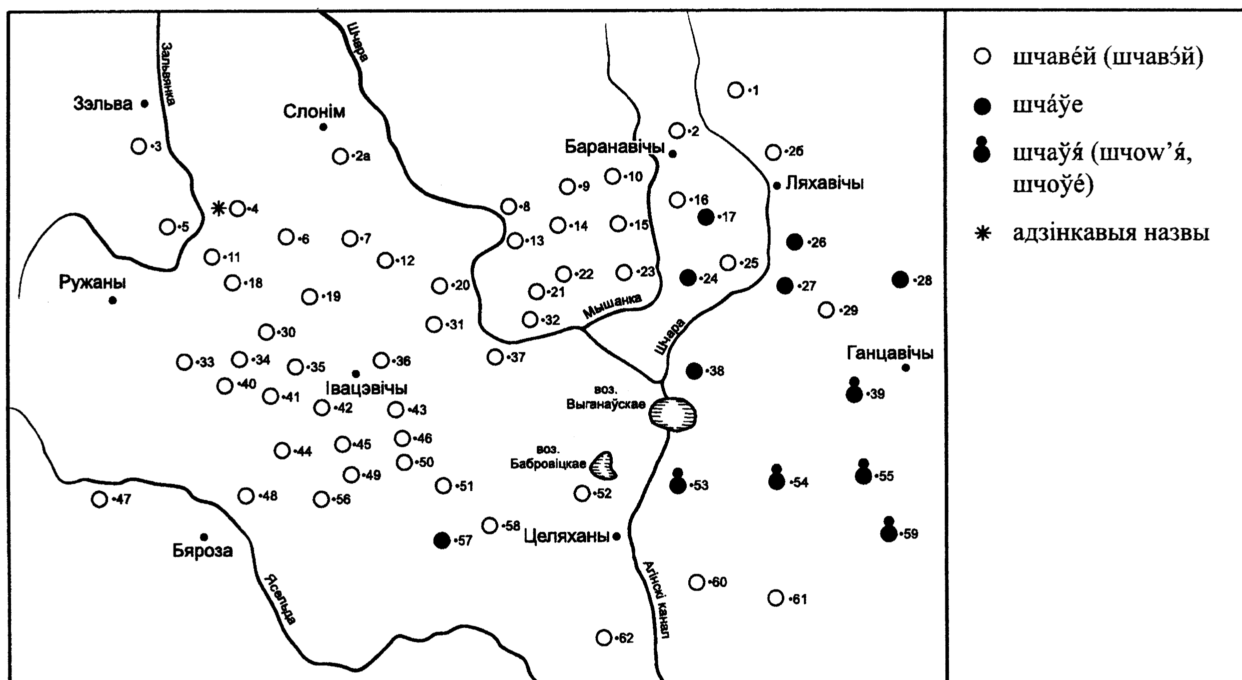
Карта 213

Жыгучка (крапіва з дробнымі лісточкамі) (*Urtica urens* L.)

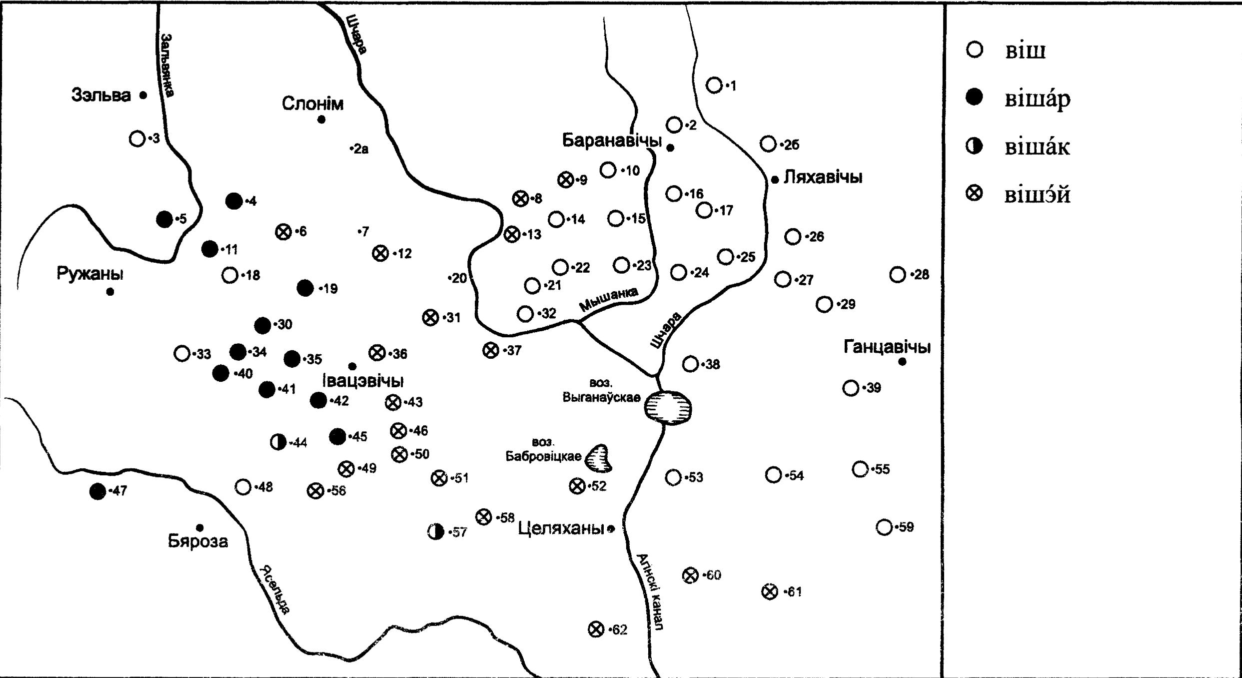
Карта 214

Шчаўе (*Rumex acetosa* L.)

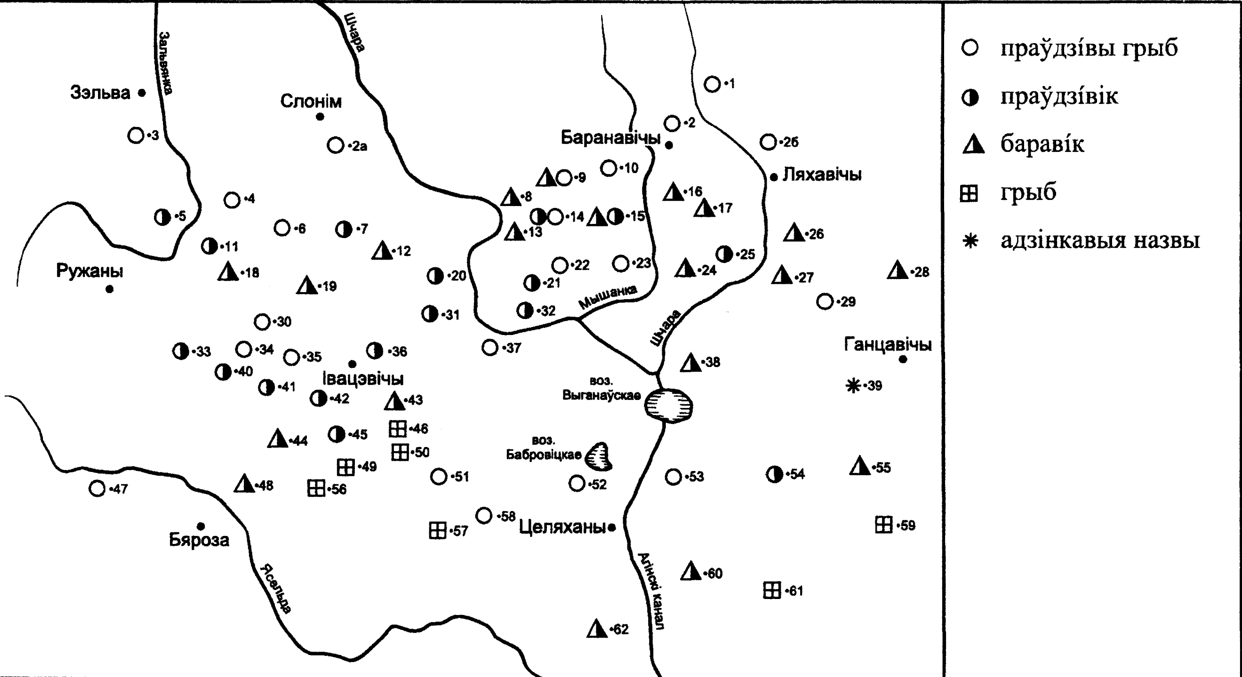
Карта 215

Старая няскошаная трава

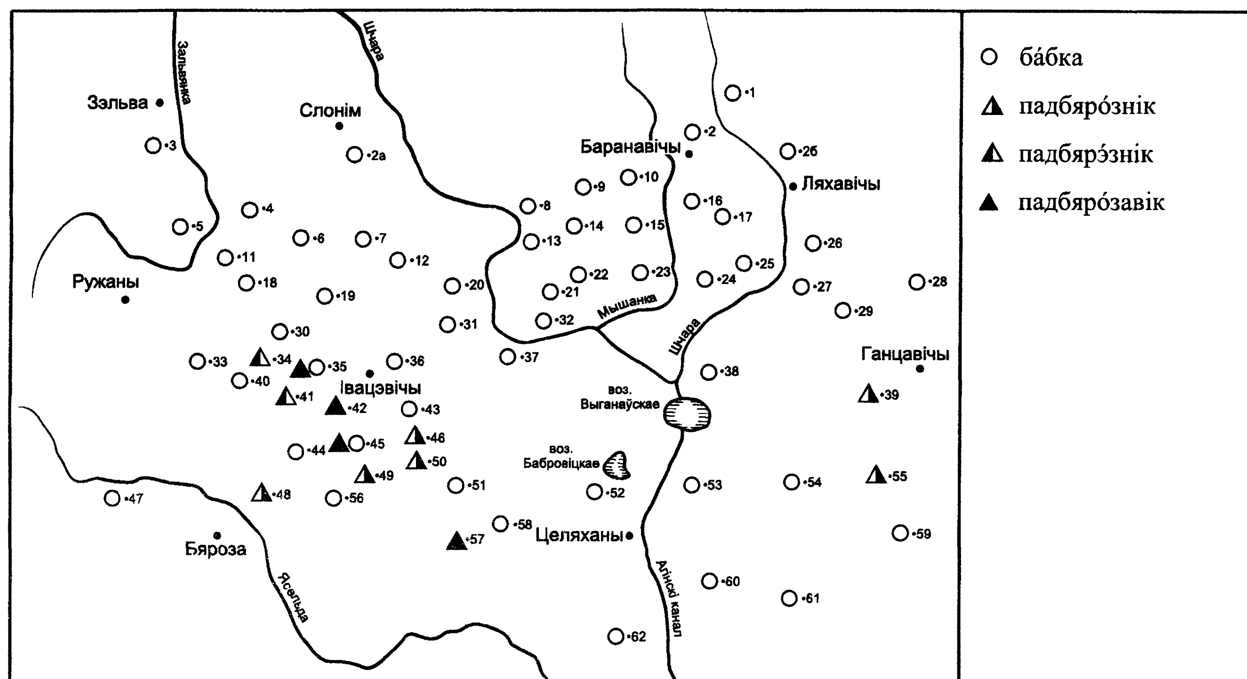
Карта 216

Баравік (*Boletus edulis* Fr.)

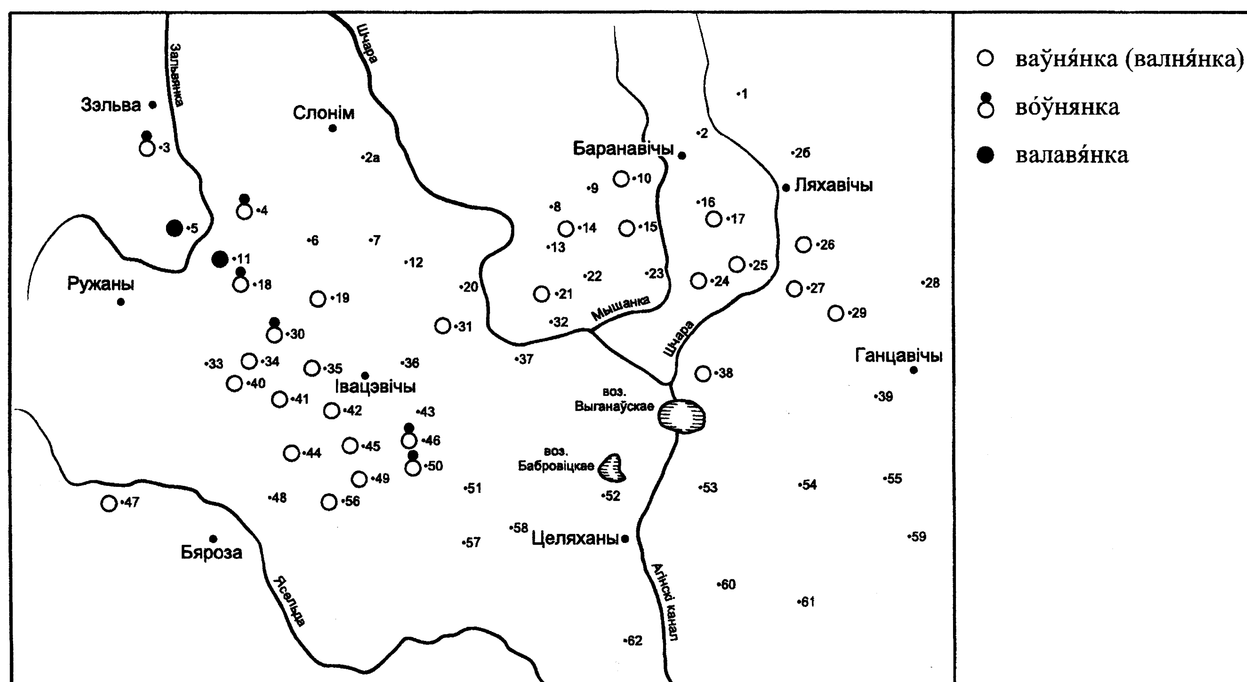
Карта 217

Бабка (падбярозавік) (*Leccinum scabrum* (Fr.) S.F. Gray)

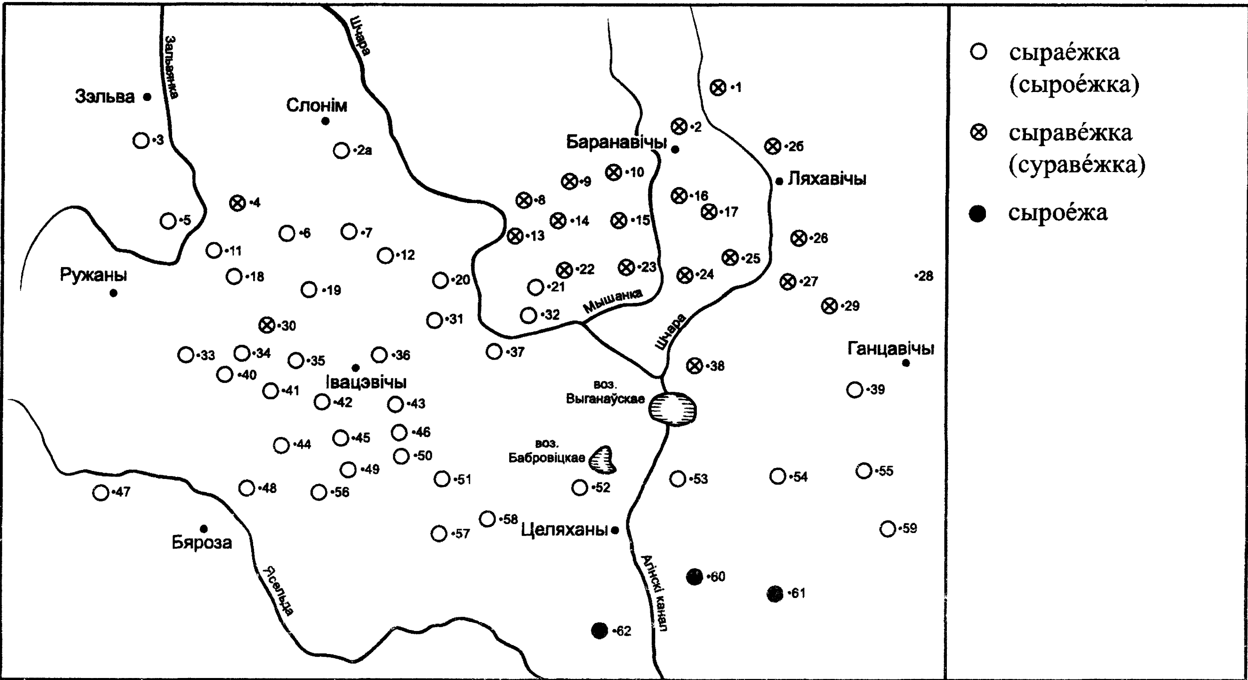
Карта 218

Ваўнянка (*Lactarius torminosus* (Fr.) S.F. Gray)

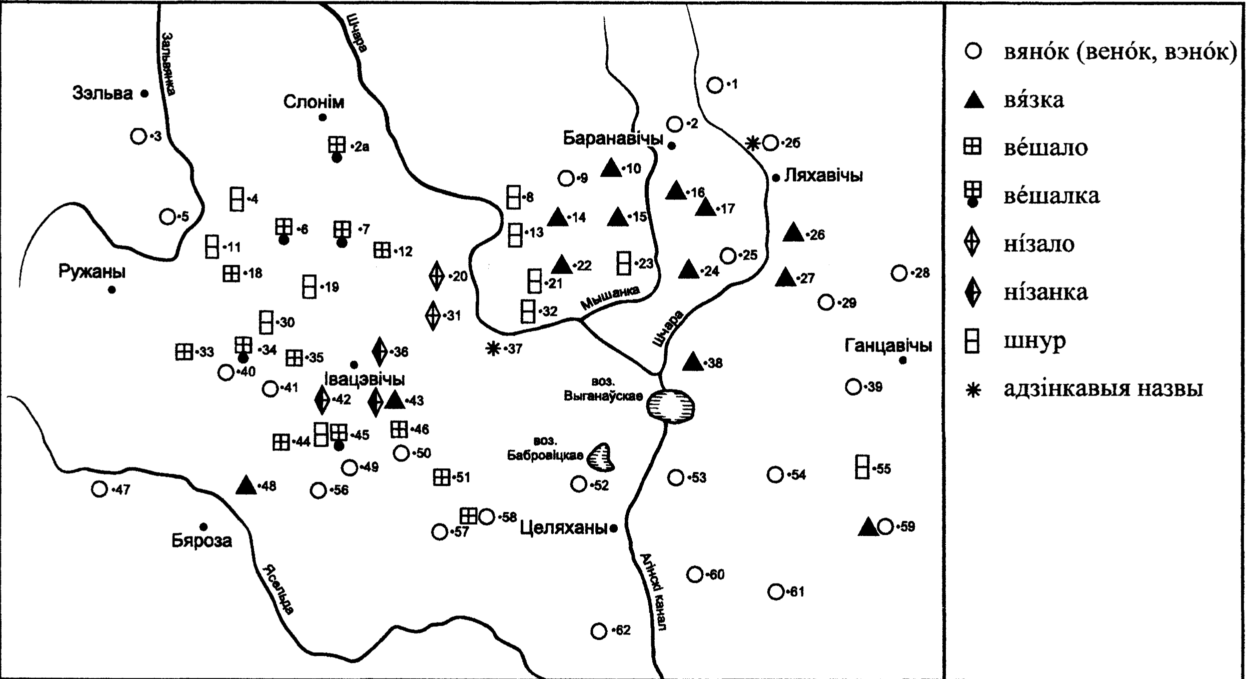
Карта 219

Сыраежка (*Russula* S.F. Gray)

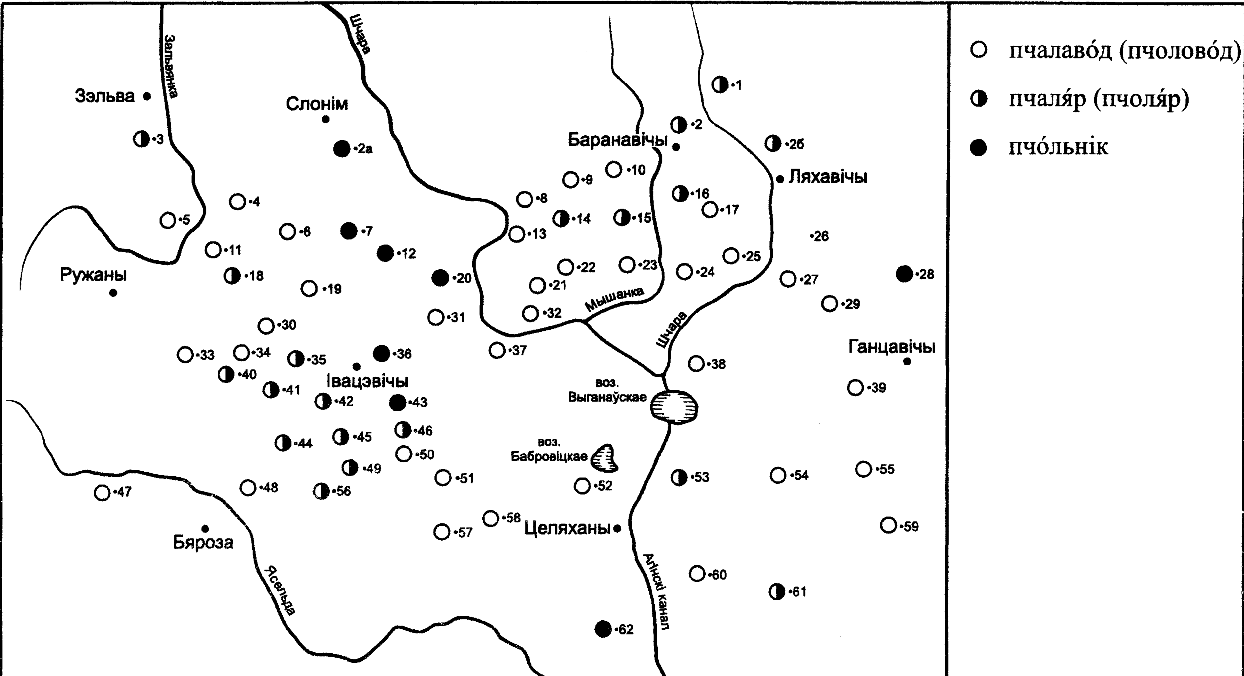
Карта 220

Вязка грыбоў

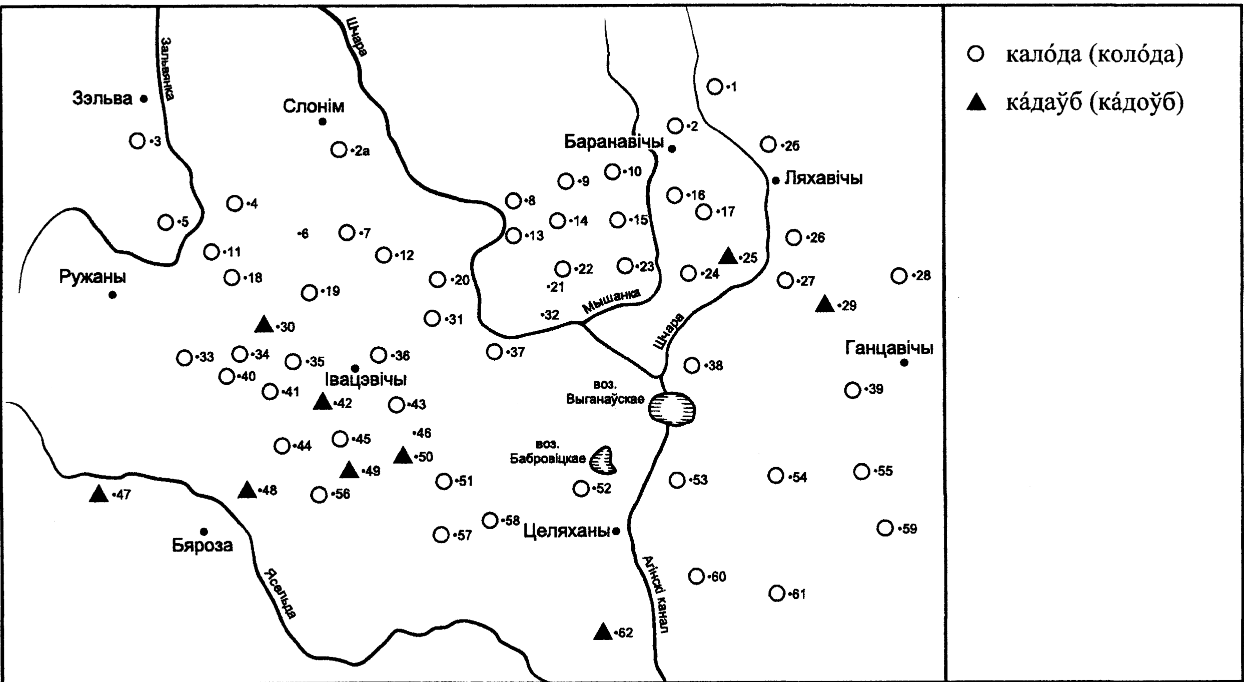
Карта 221

Пчаляр

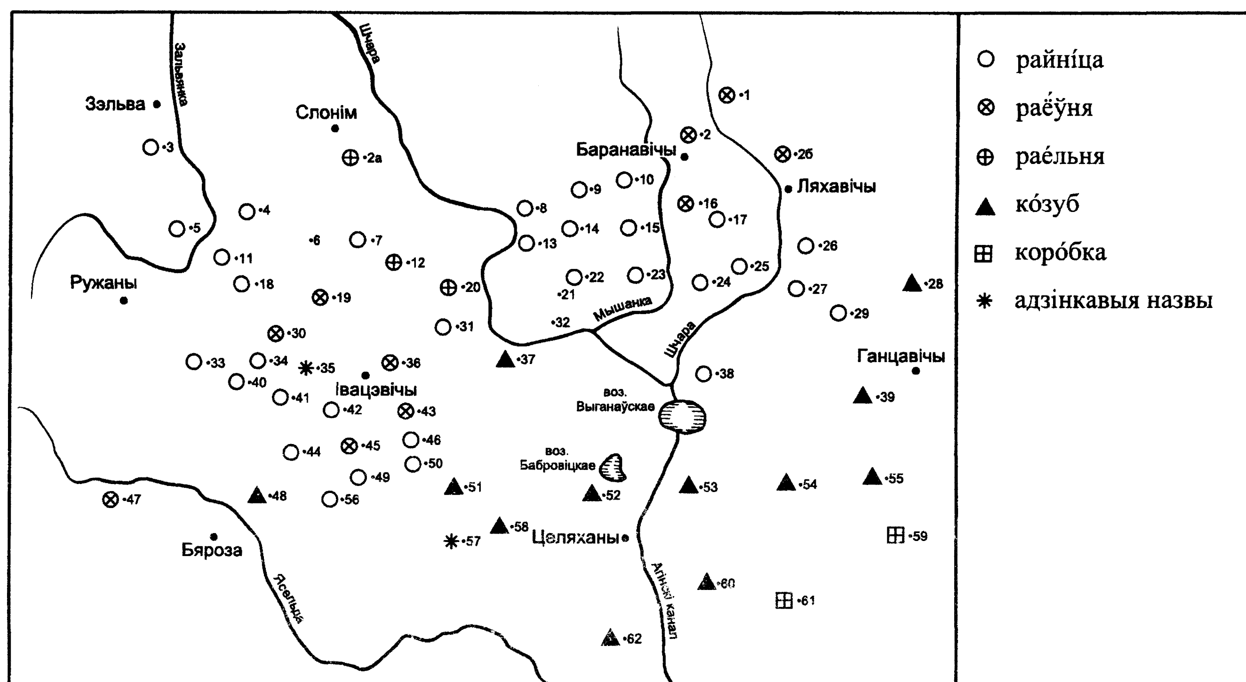
Карта 222

Круглы вулей, які стаіць вертыкальна

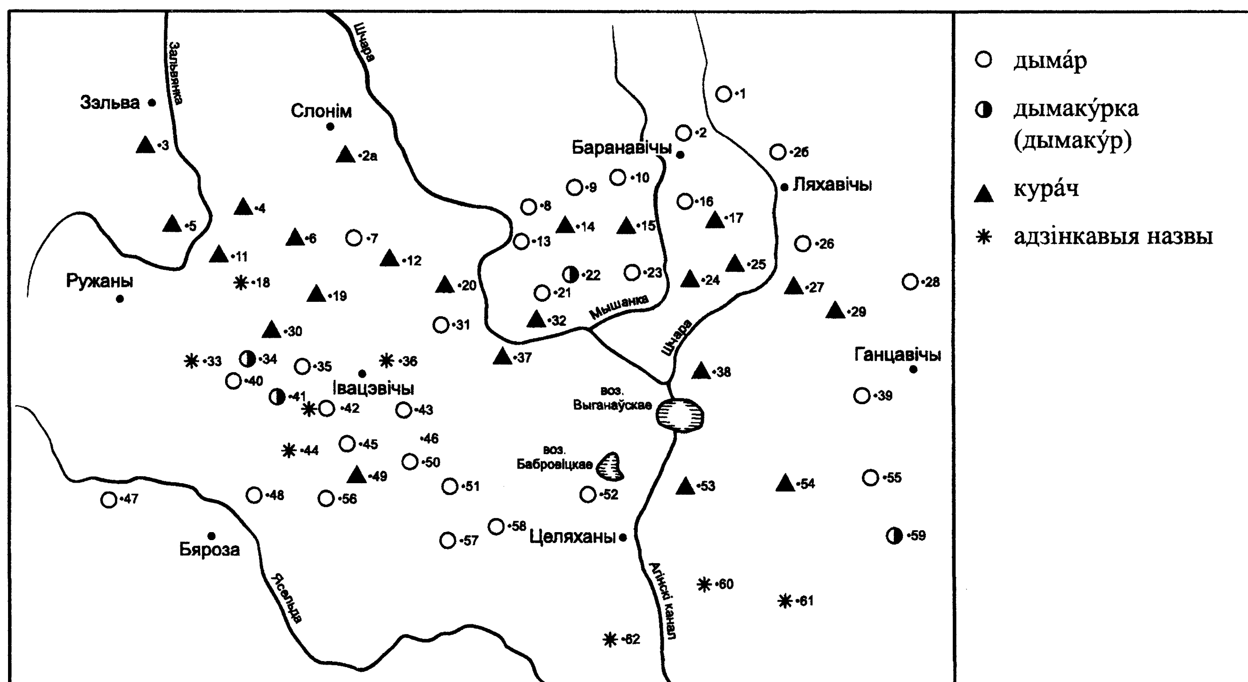
Карта 223

Пасудзіна, куды адграбаюць рой

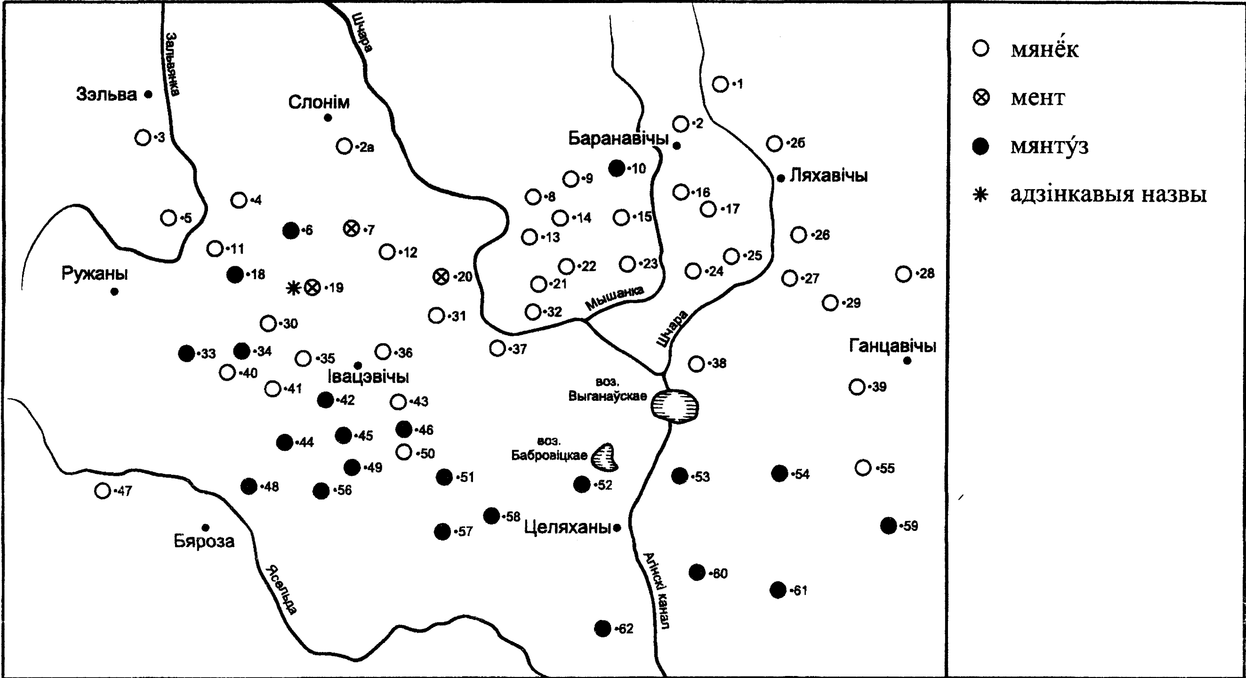
Карта 224

Дымар

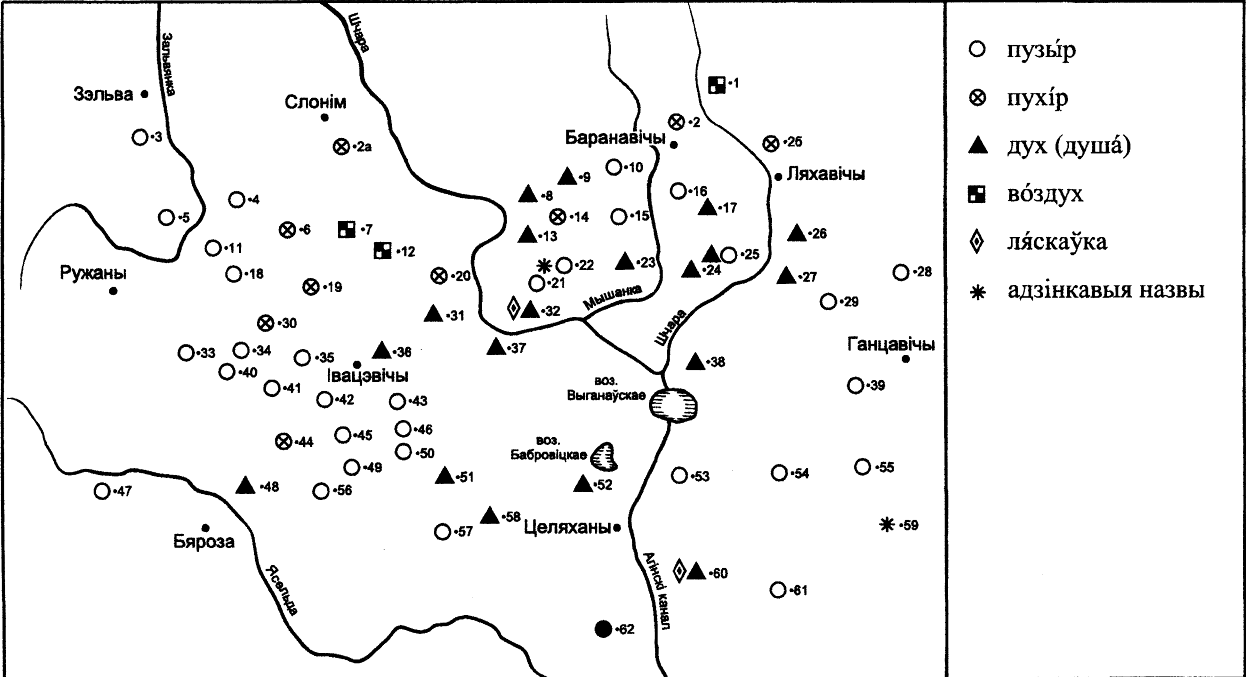
Карта 225

Мянтуз (*Lota lota* L.)

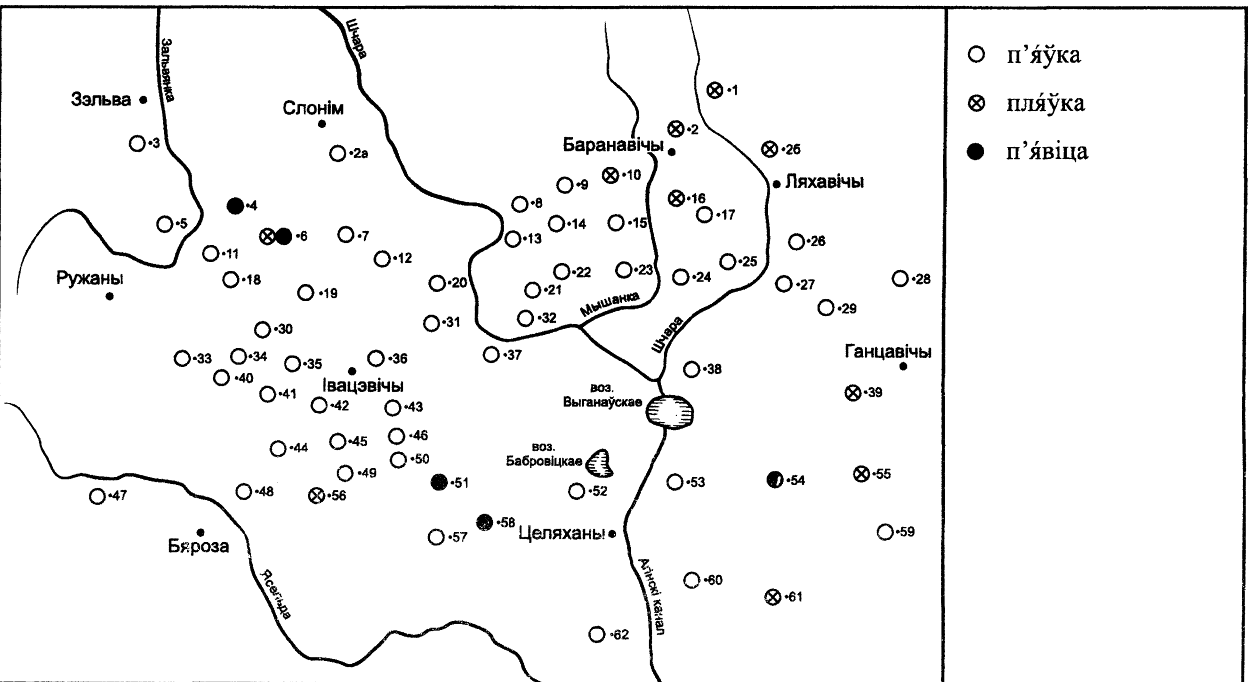
Карта 226

Плавальны пузыр (у рыб)

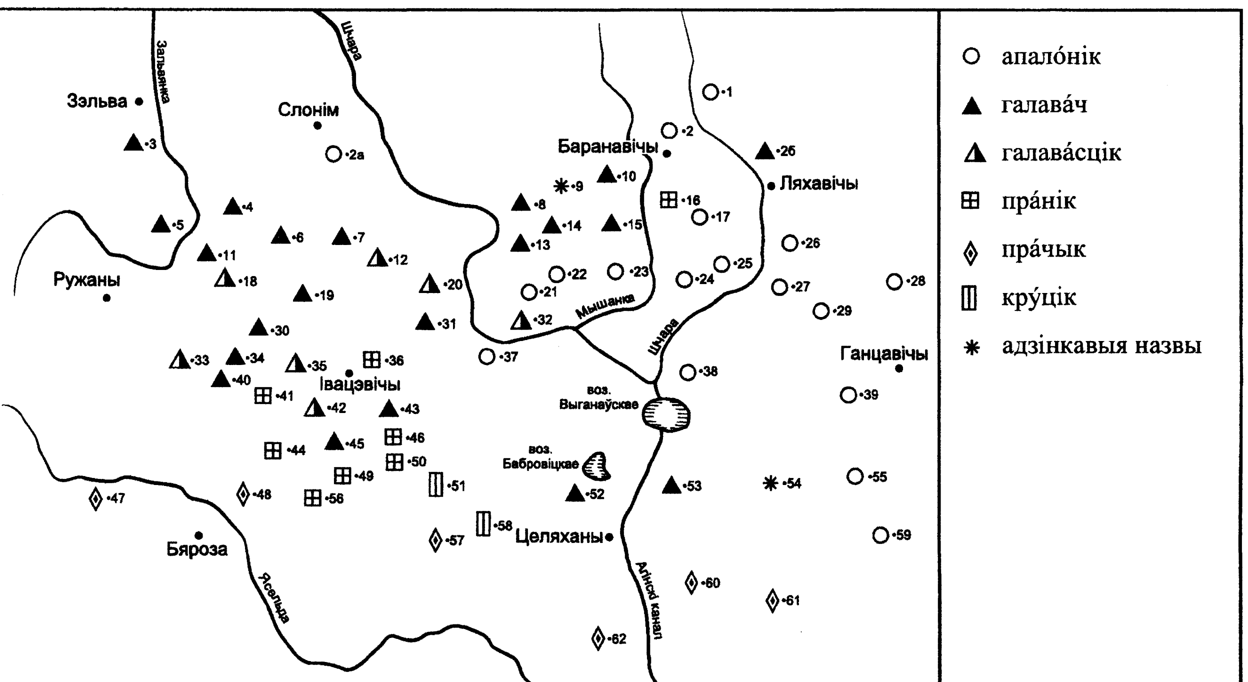
Карта 227

П'яўка (*Hirudinea*)

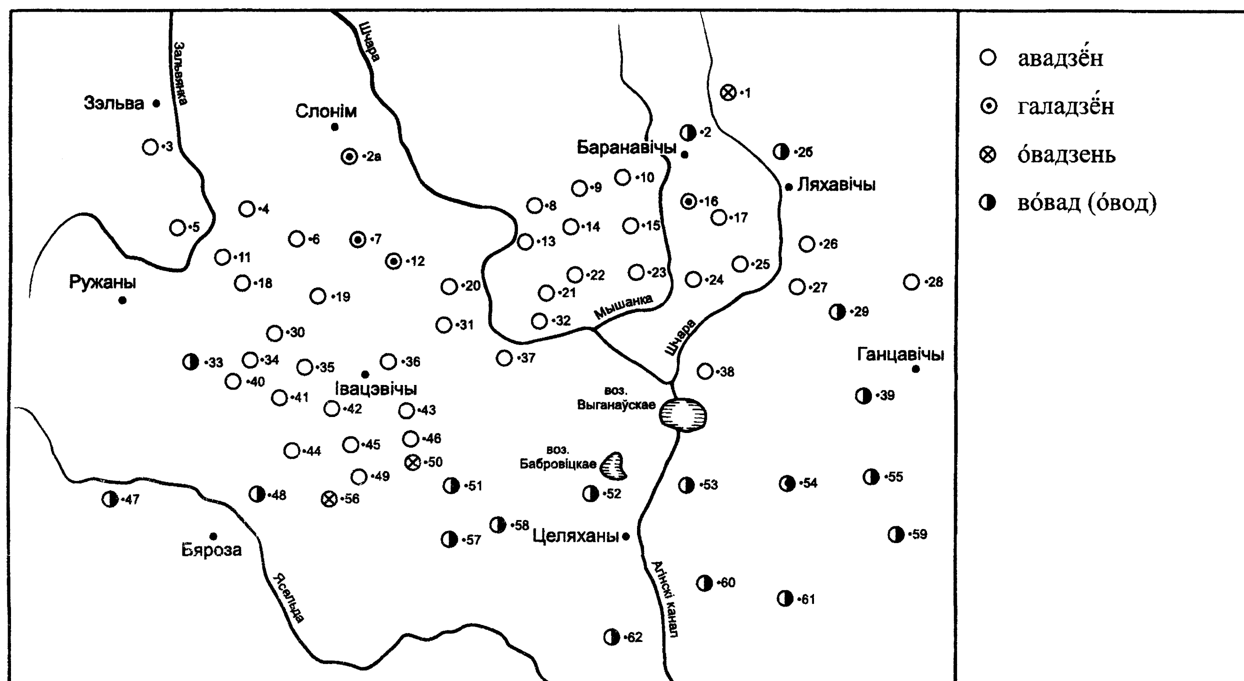
Карта 228

Апалонік

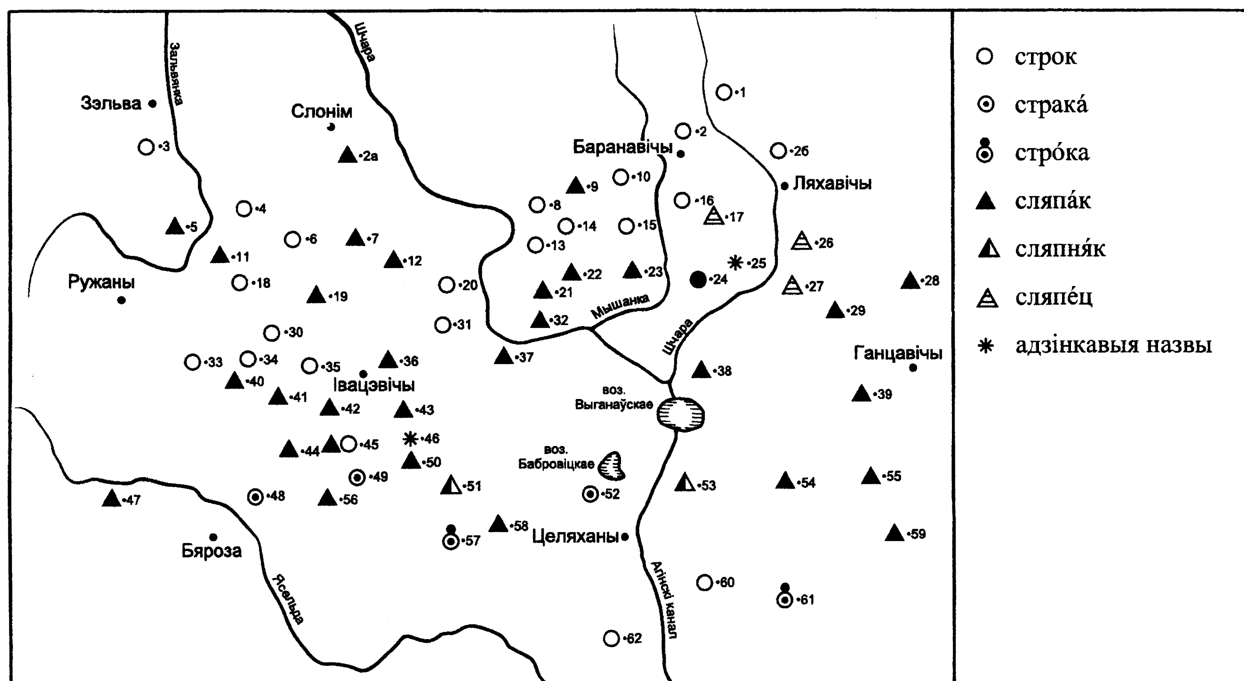
Карта 229

Авадзень (*Oestridae, Hypodermatinae*)

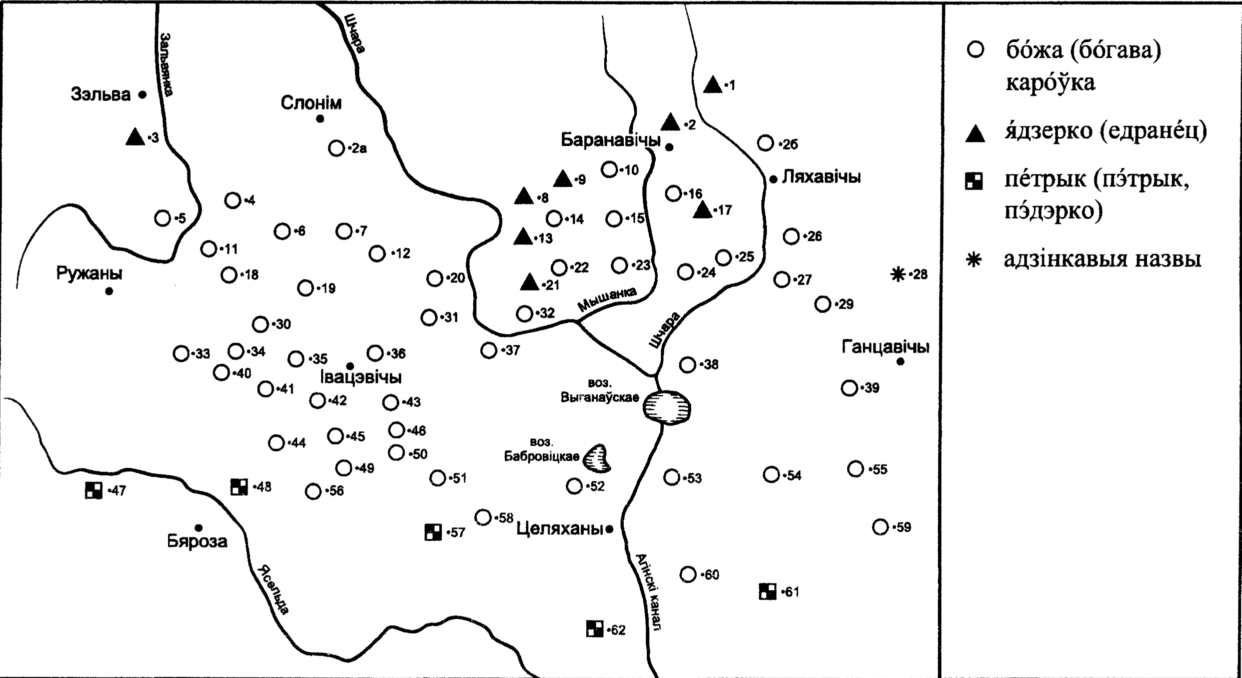
Карта 230

Здрок (*Gasterophilidae intestinalis*)

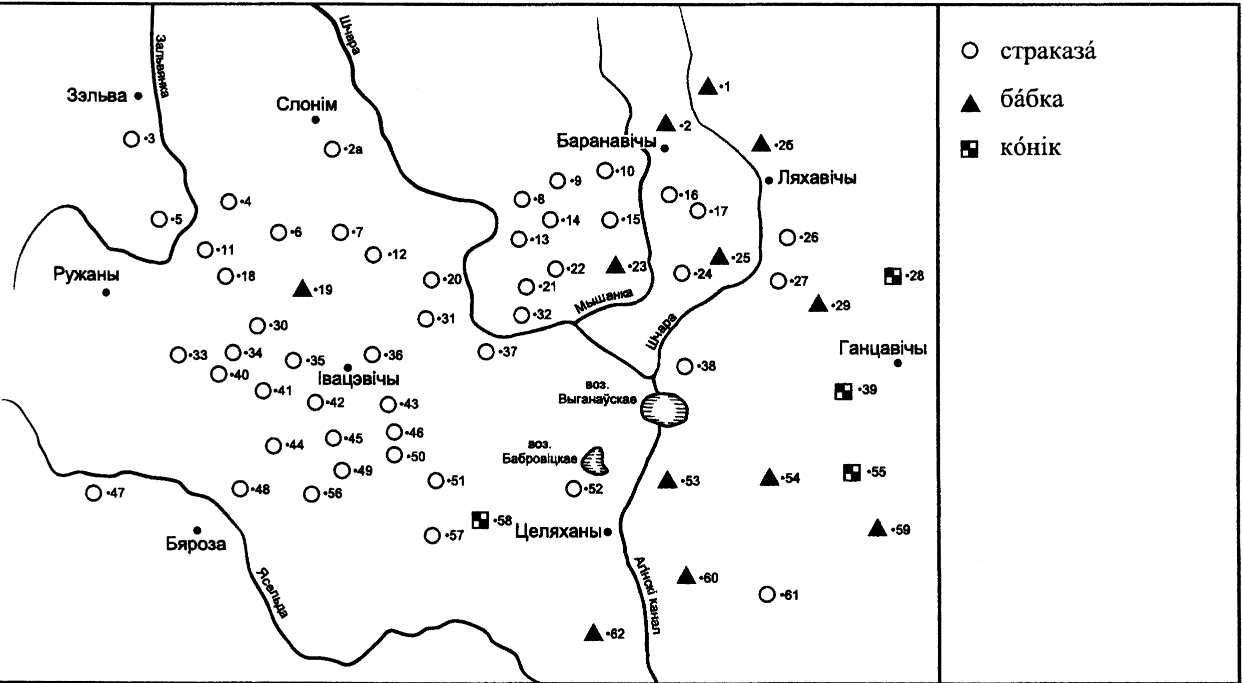
Карта 231

Божая кароўка (*Coccinellidea*)

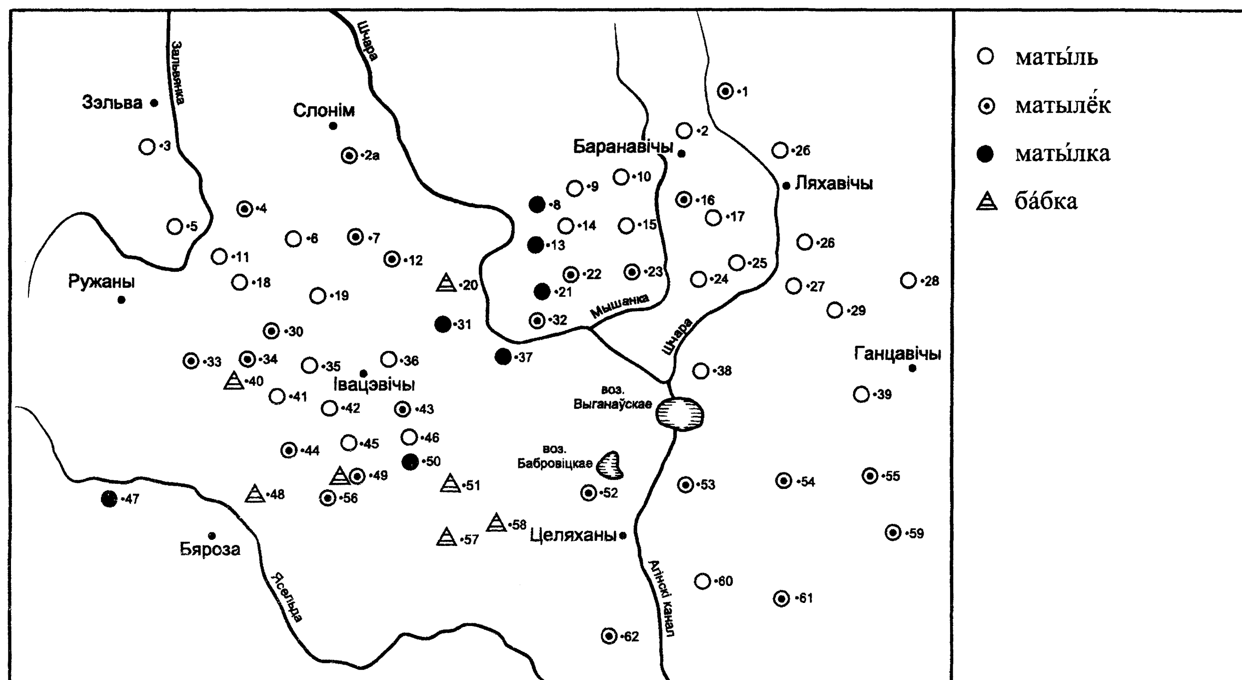
Карта 232

Страказа (*Odonata*)

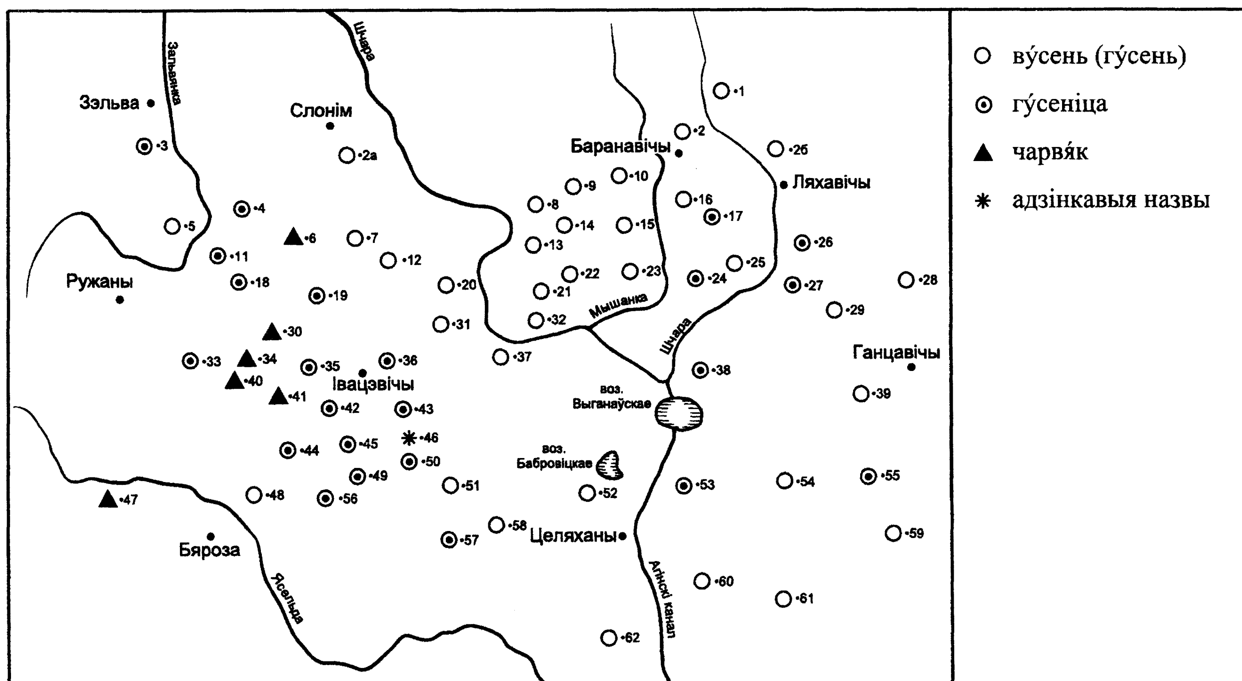
Карта 233

Матыль (матылёк)

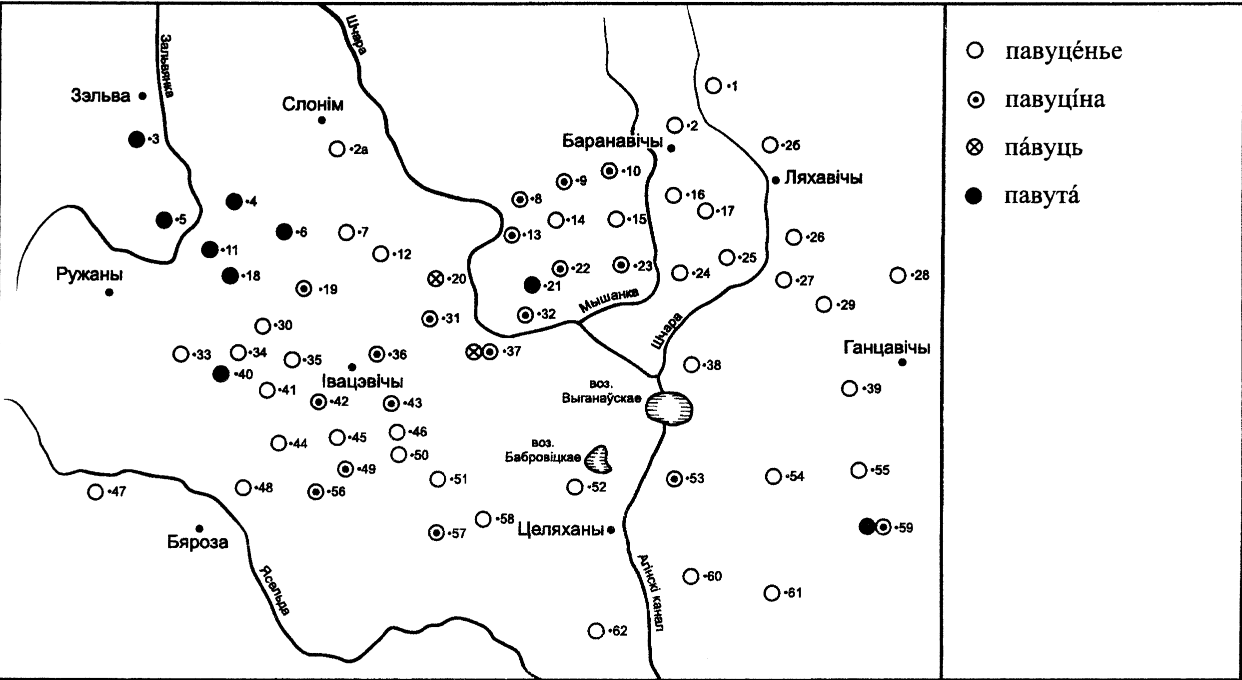
Карта 234

Вусень

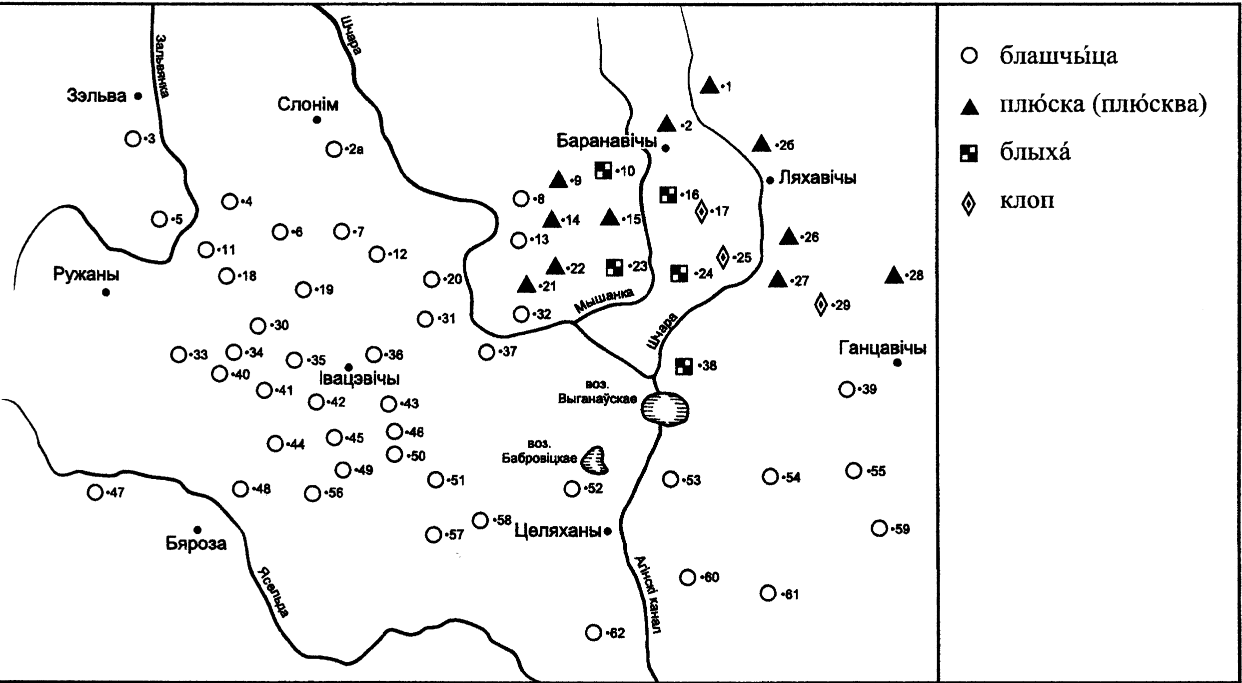
Карта 235

Павуціна

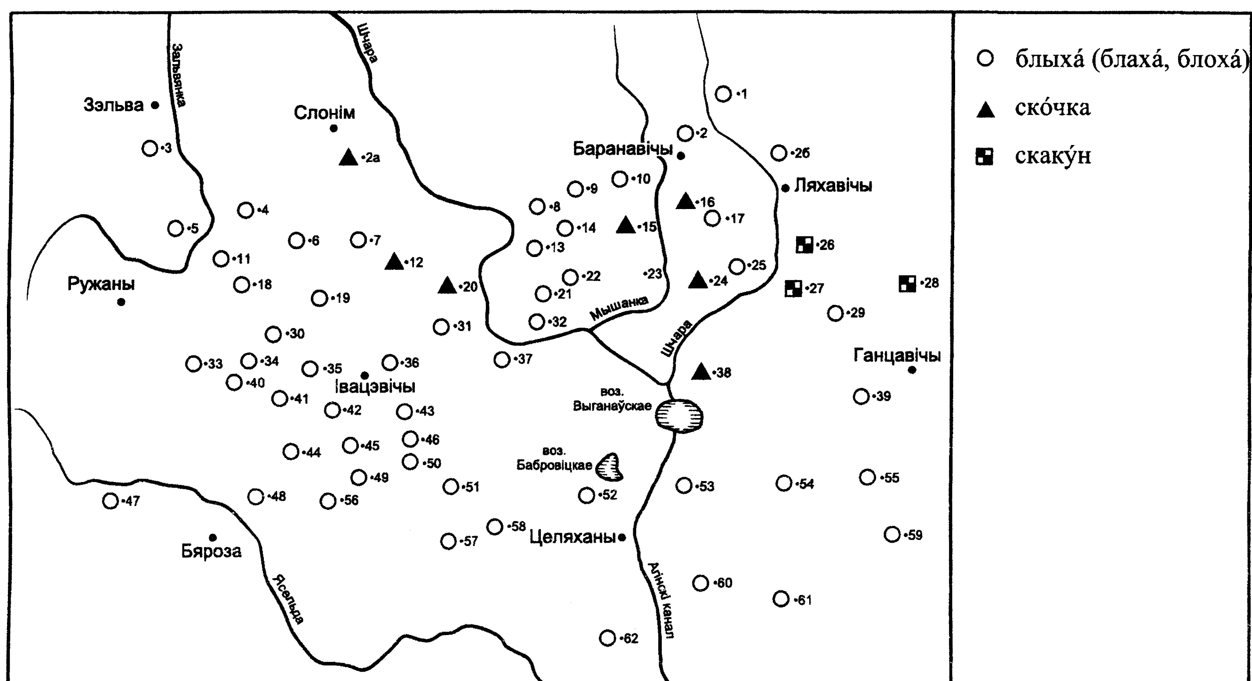
Карта 236

Клоп (*Cimex lectularius*)

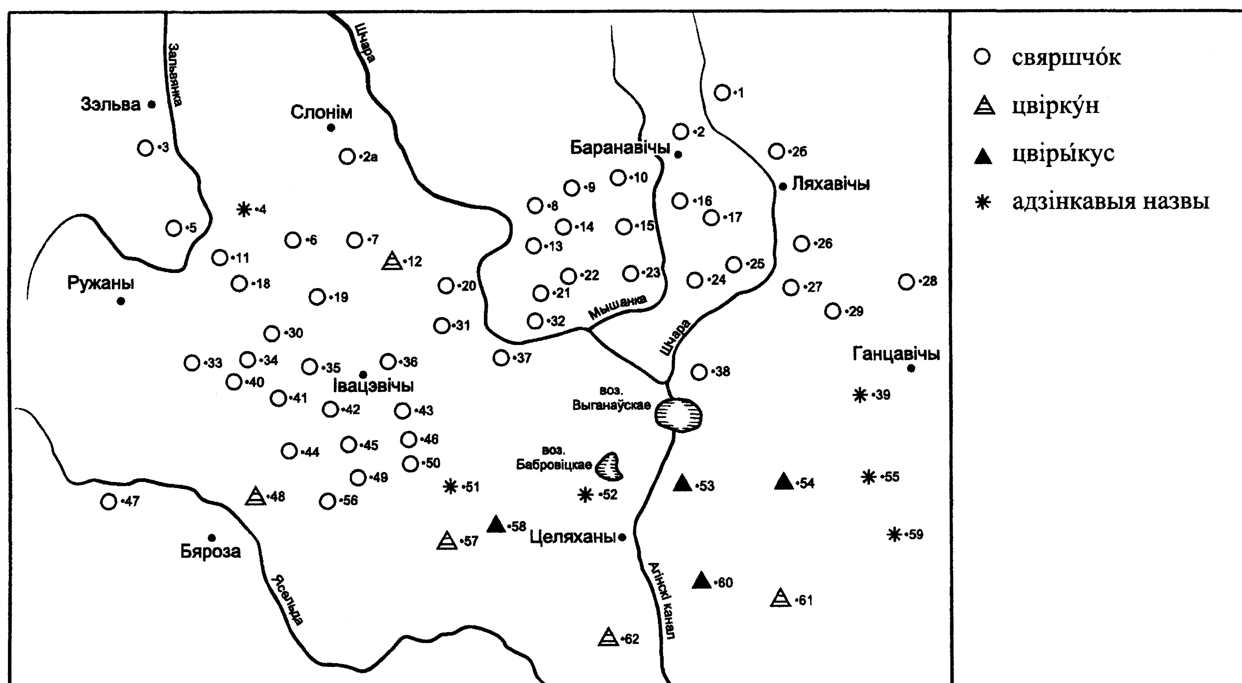
Карта 237

Блыха (*Pulex irritans*)

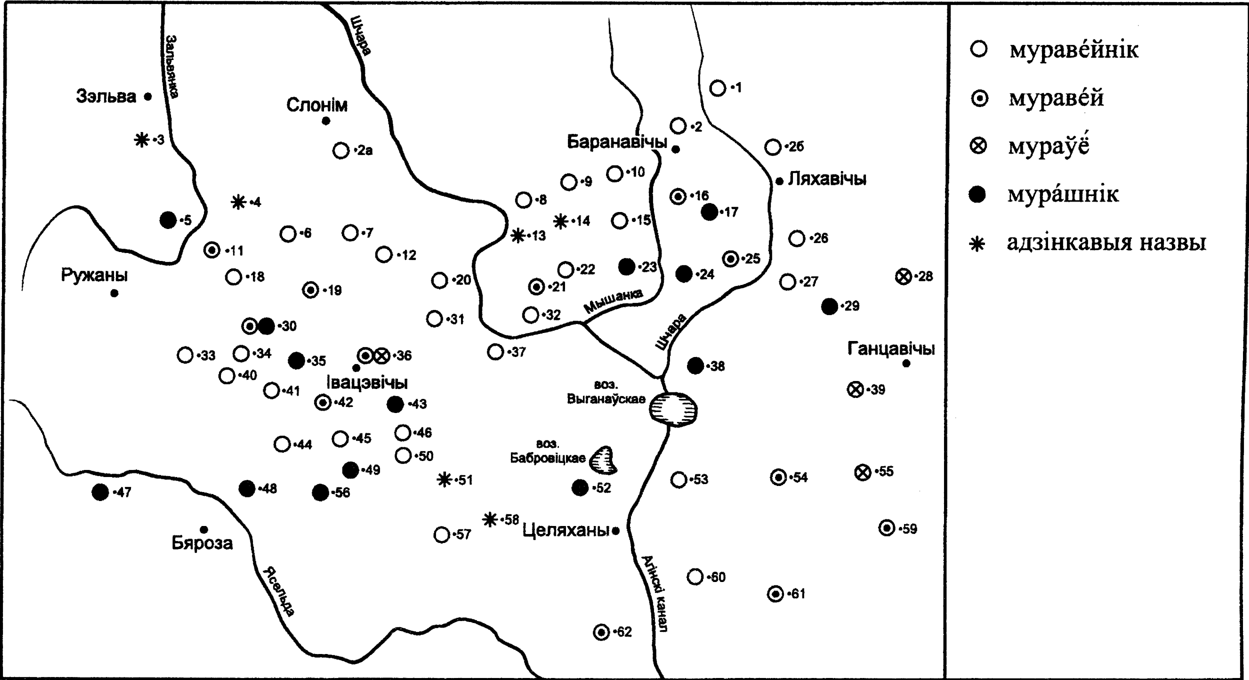

Карта 238

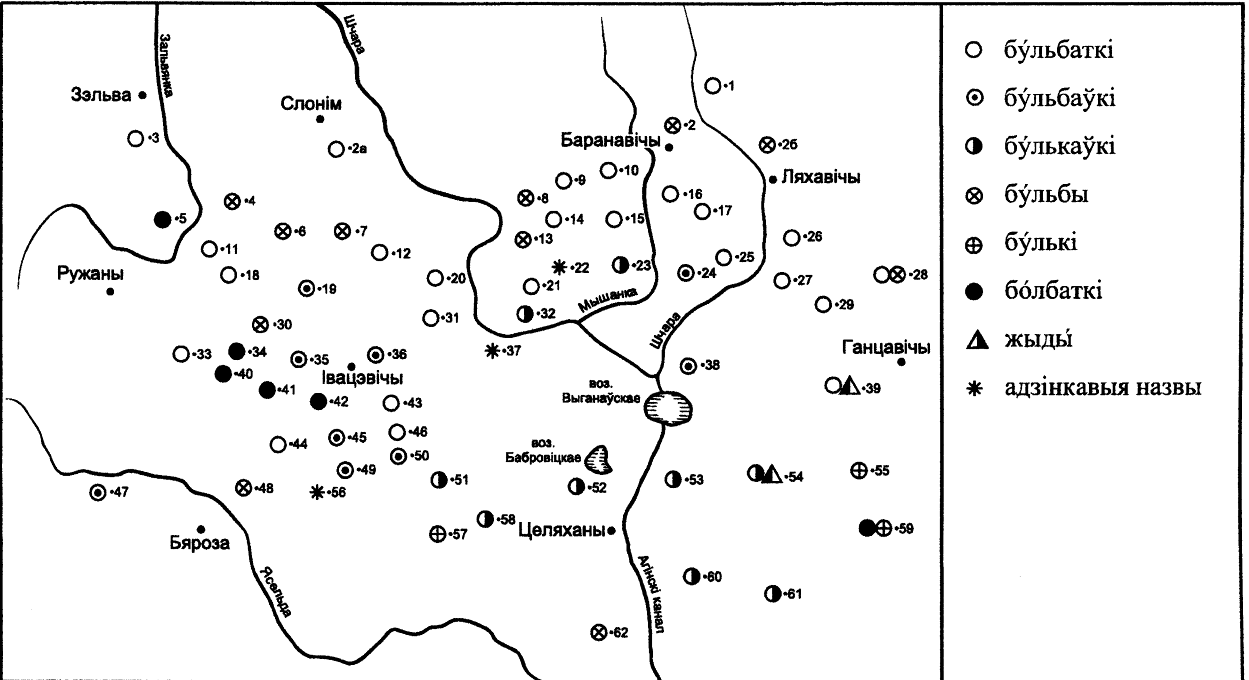
Цвыркун (*Gryllus domesticus*)

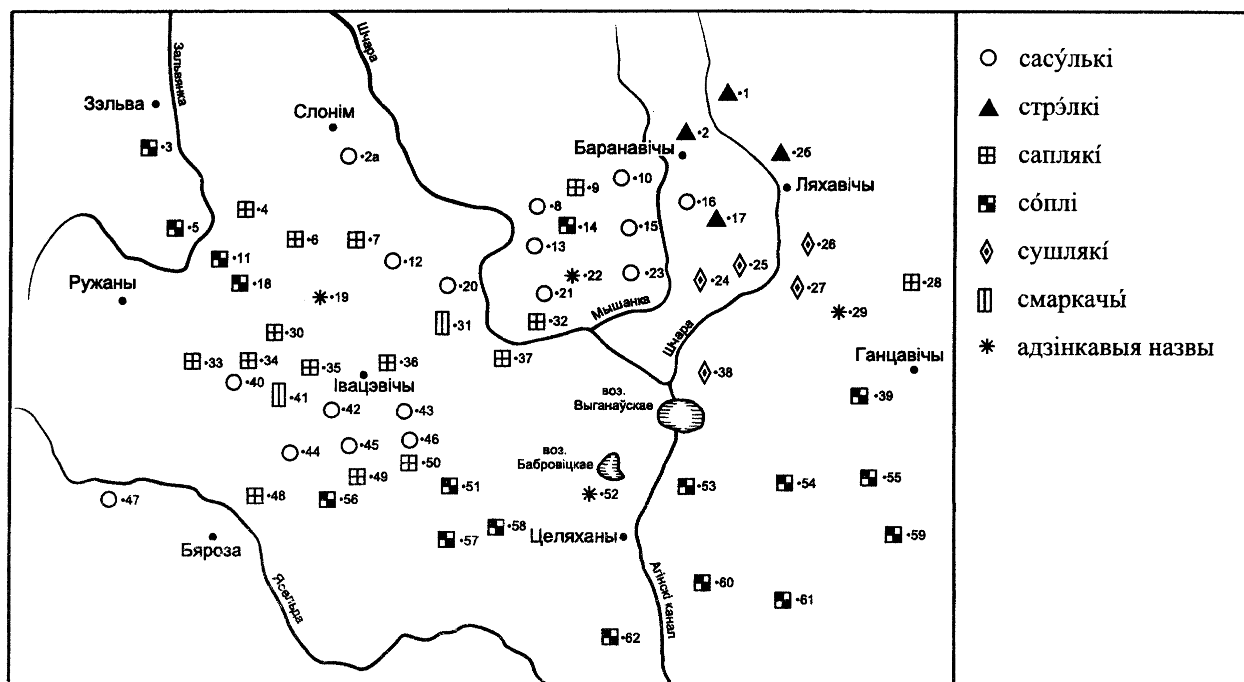
Карта 239
Мурашнік

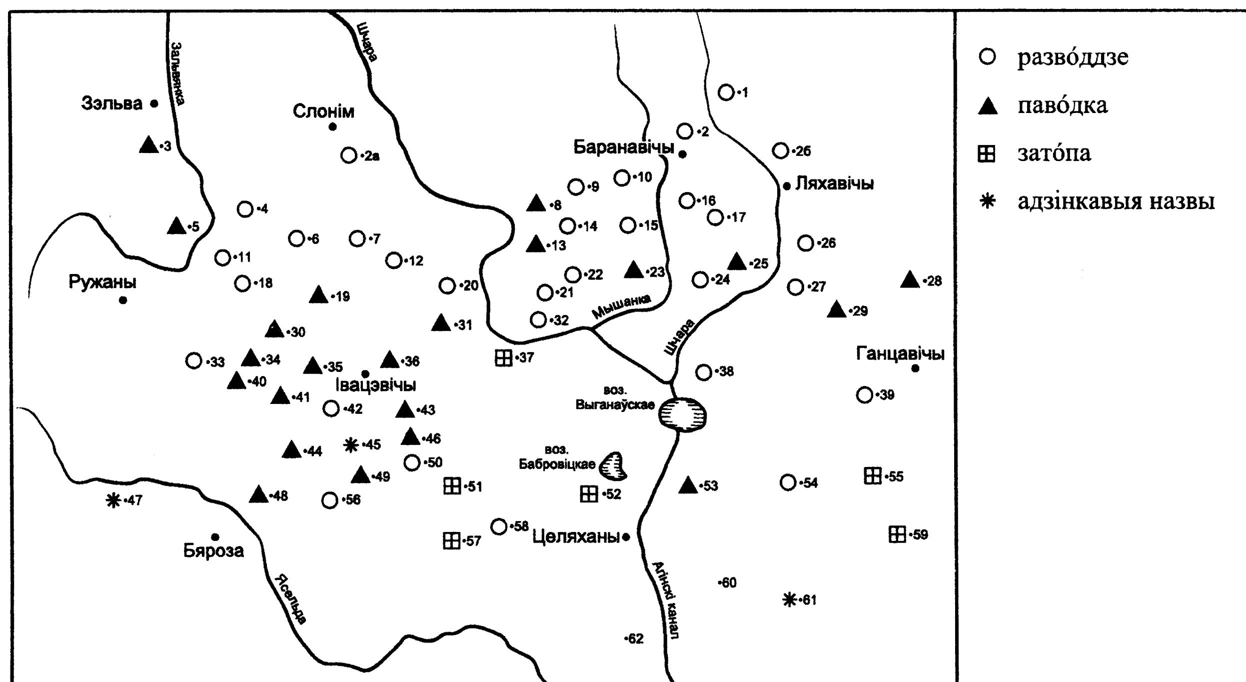
Карта 240
Бурбалкі (на вадзе)

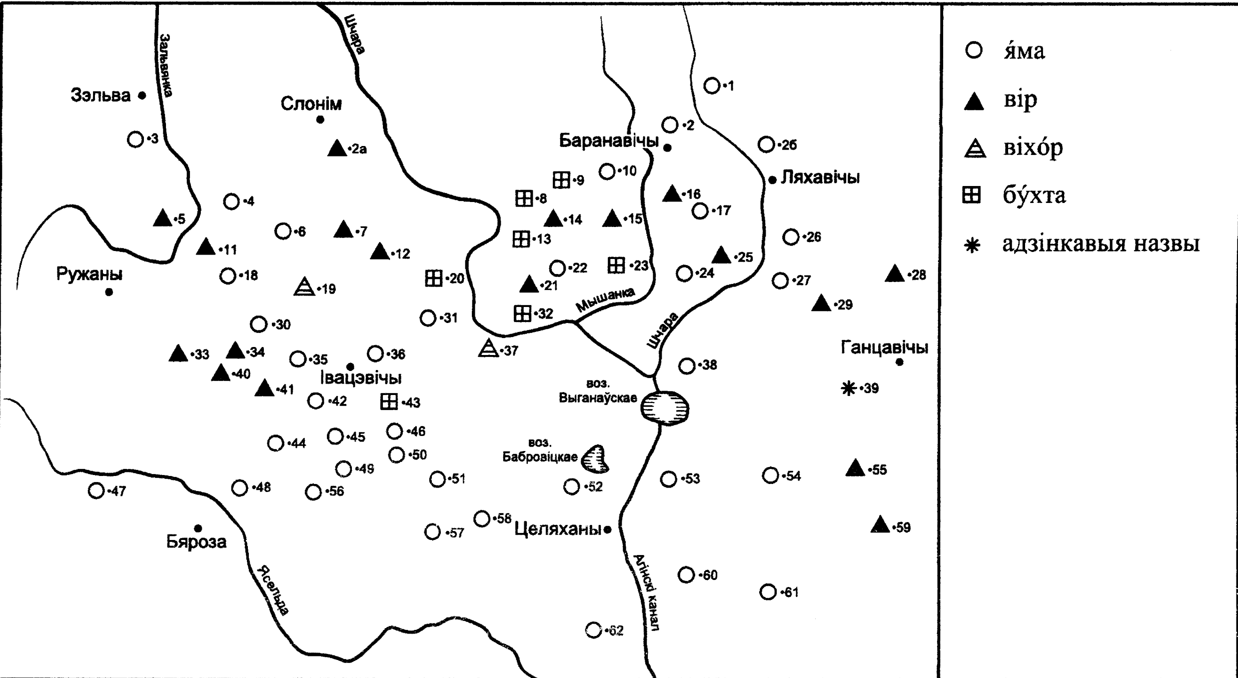
Карта 241
Ледзяшы

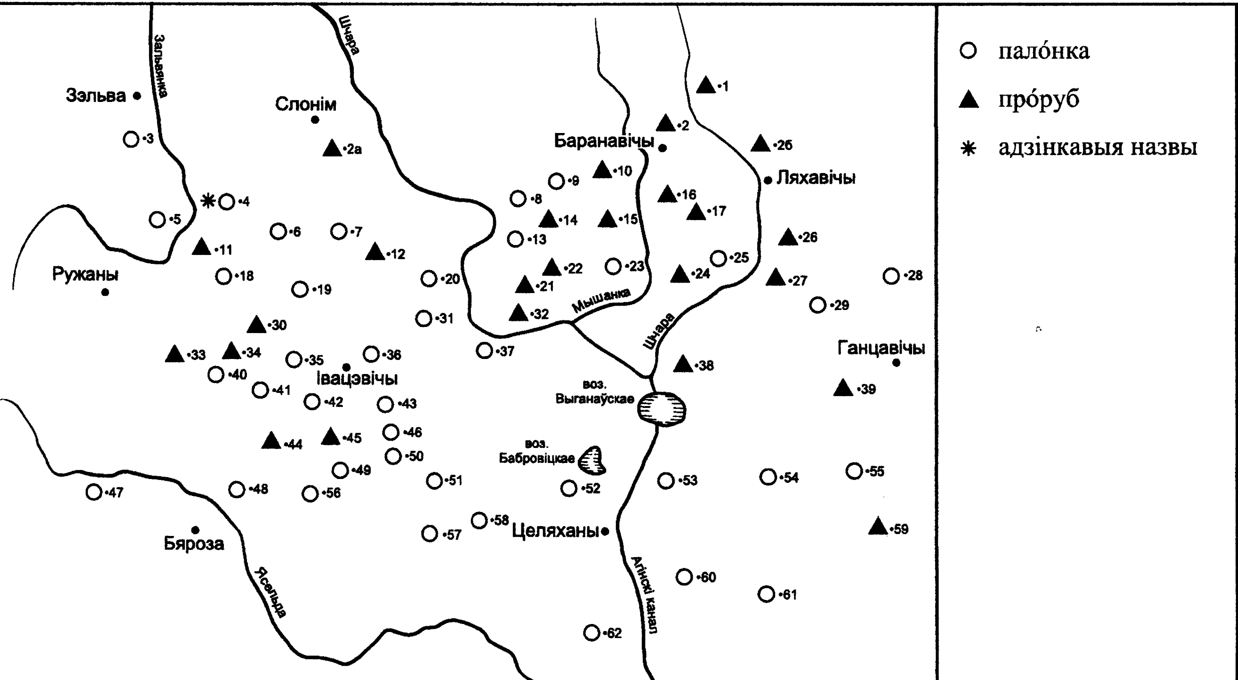
Карта 242
Паводка

Карта 243
Яма (на рэчцы)

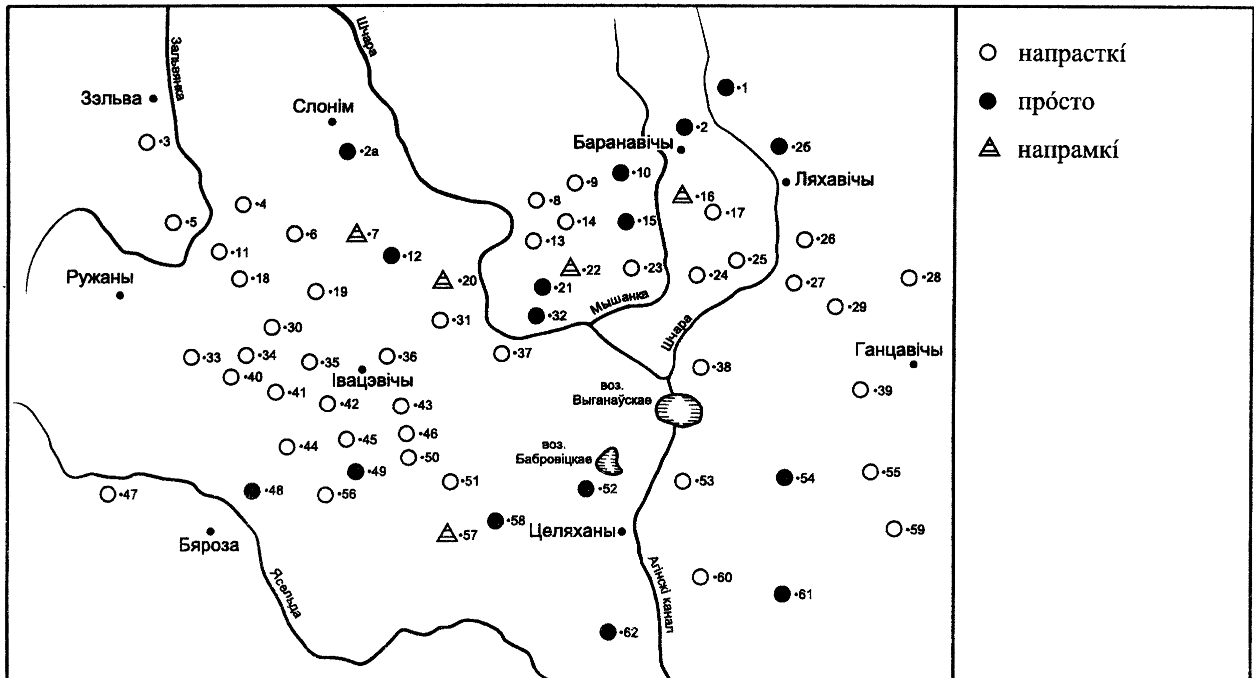

Карта 244
Палонка

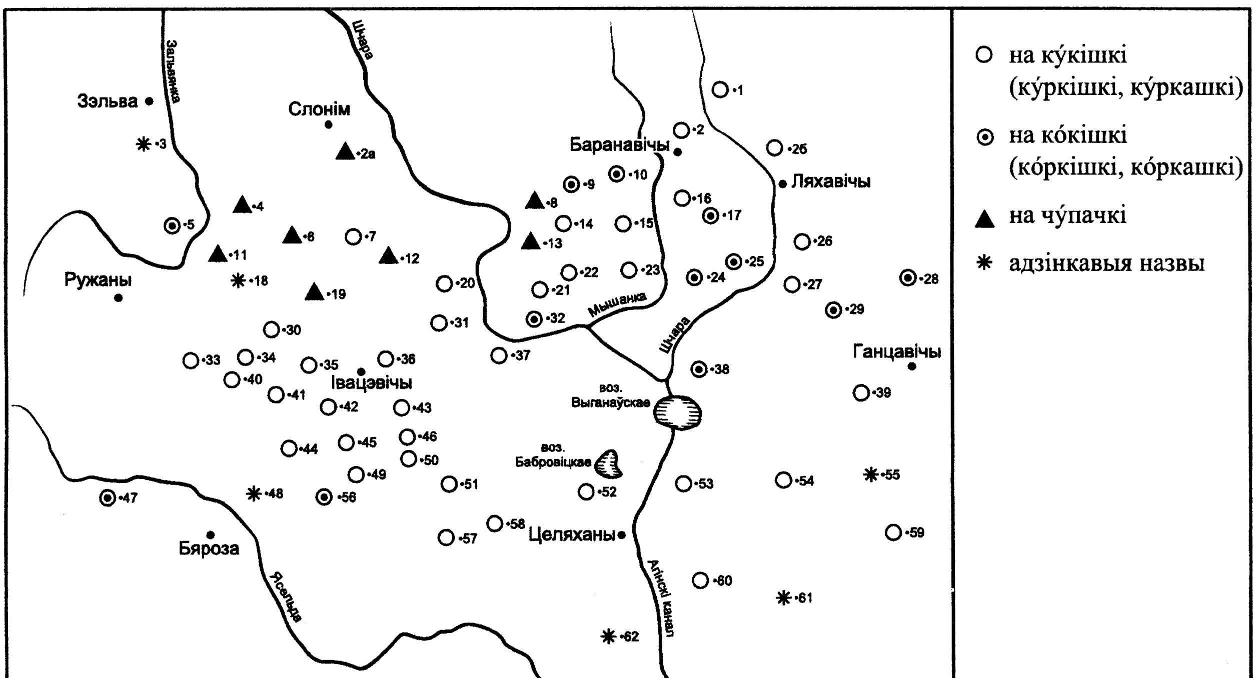
Карта 245

Напрасткі (ісці)

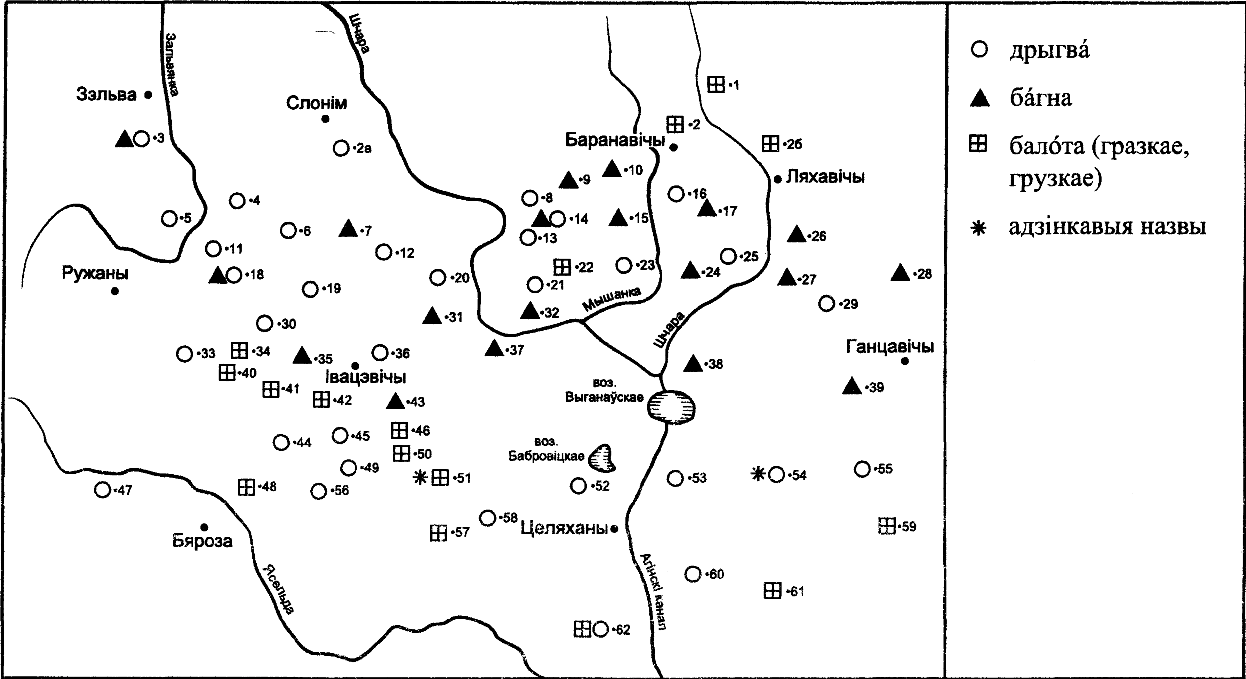

Карта 246

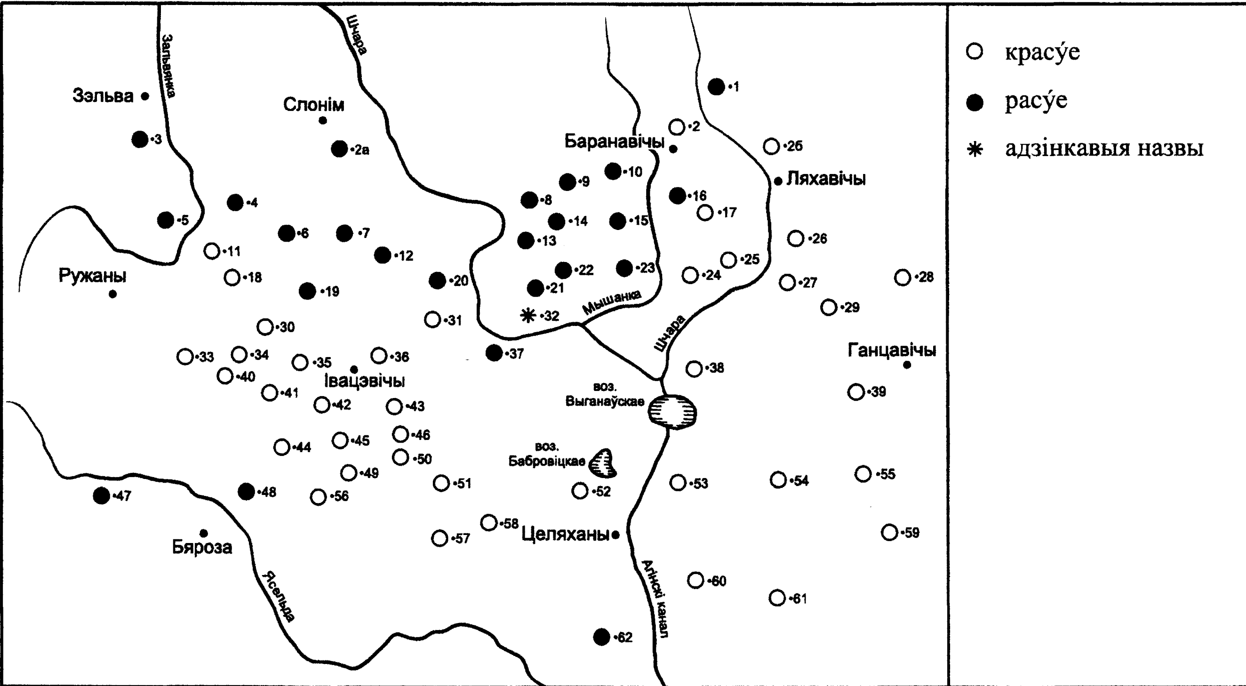
На кукішкі (сесці)

Карта 247
Дрыгва

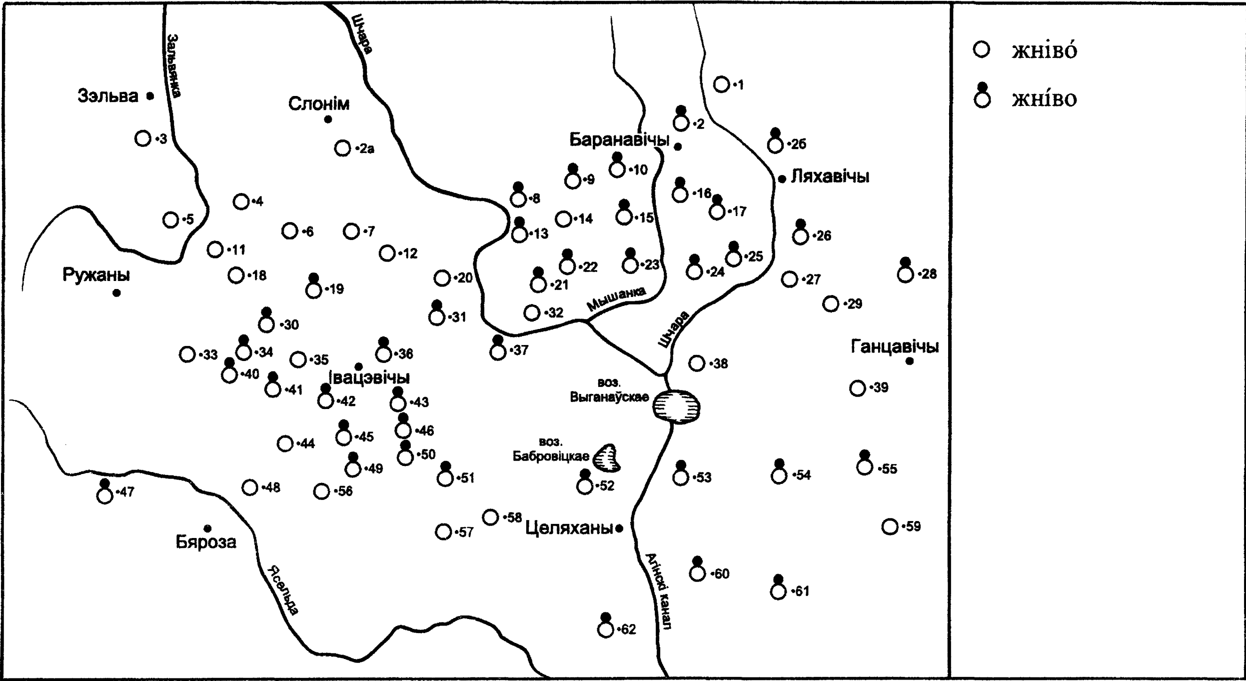

Карта 248
Красуе (жыта)

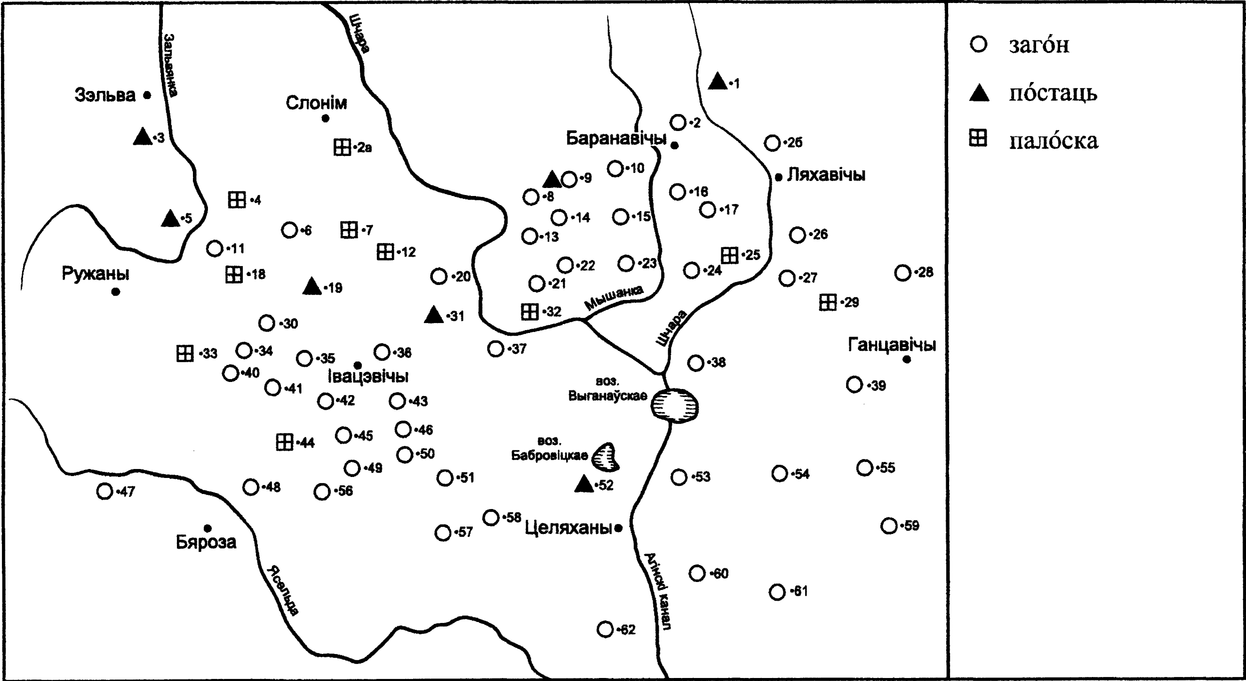
Карта 249

Жніво

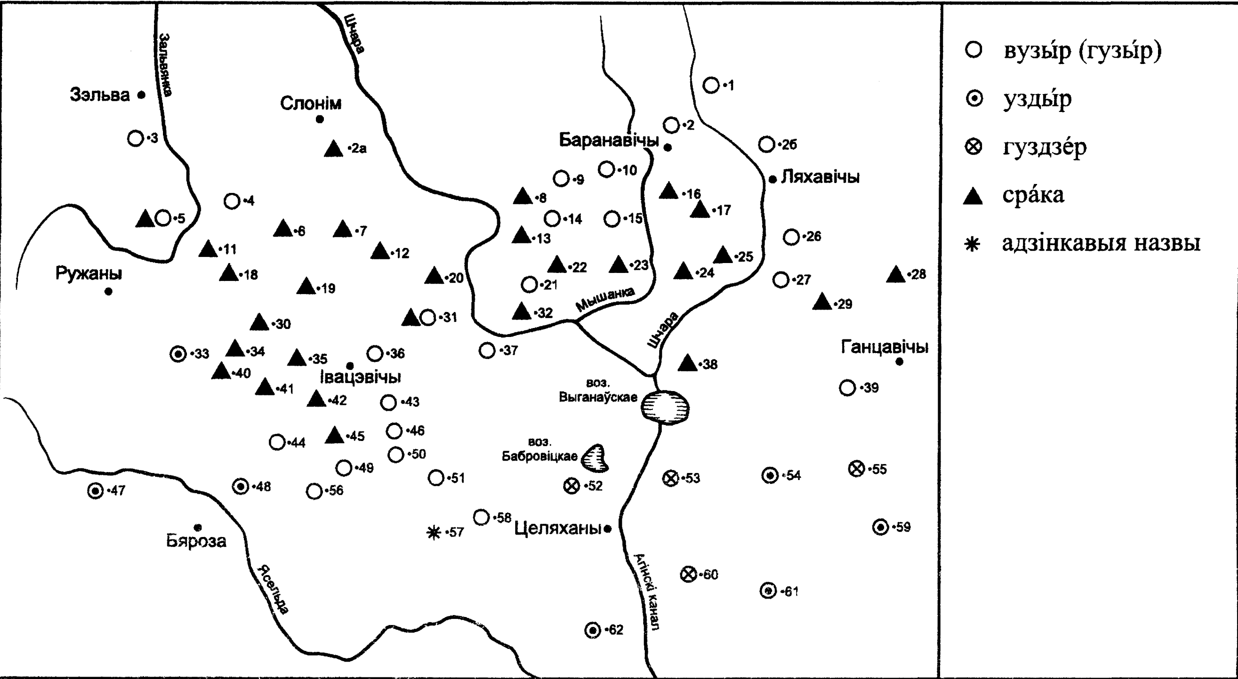
Карта 250

Палоска, якую займае адна жняя

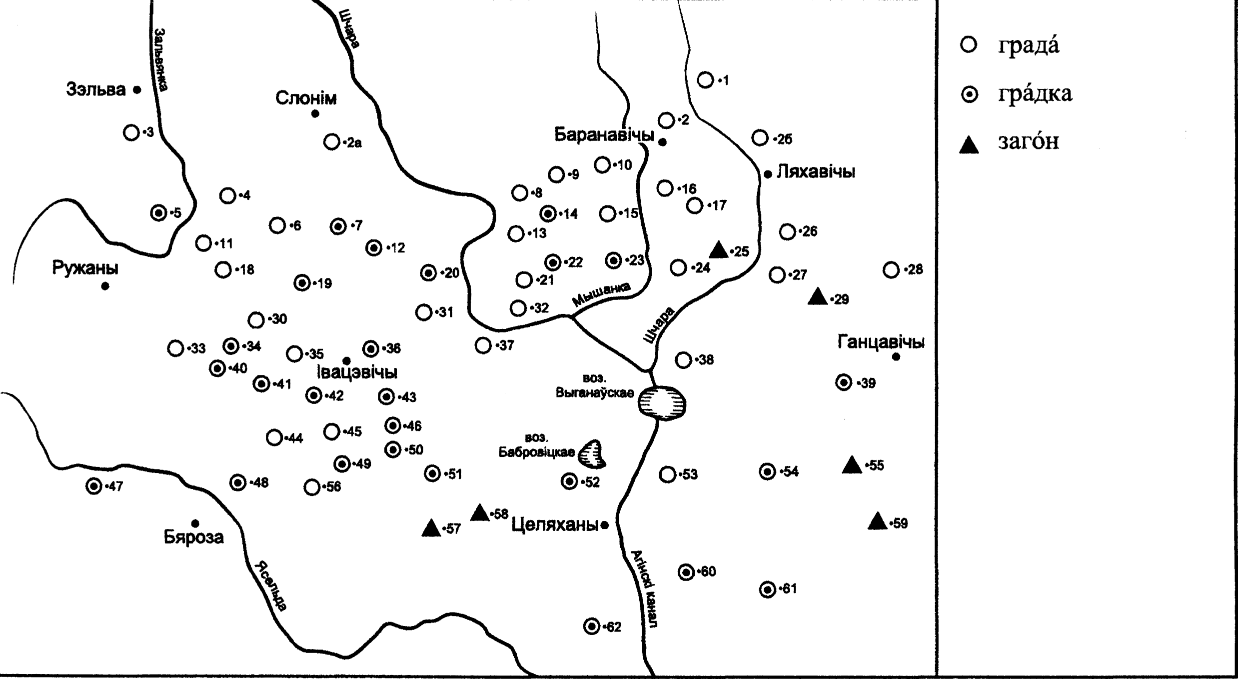
Карта 251

Ніжняя частка снапа

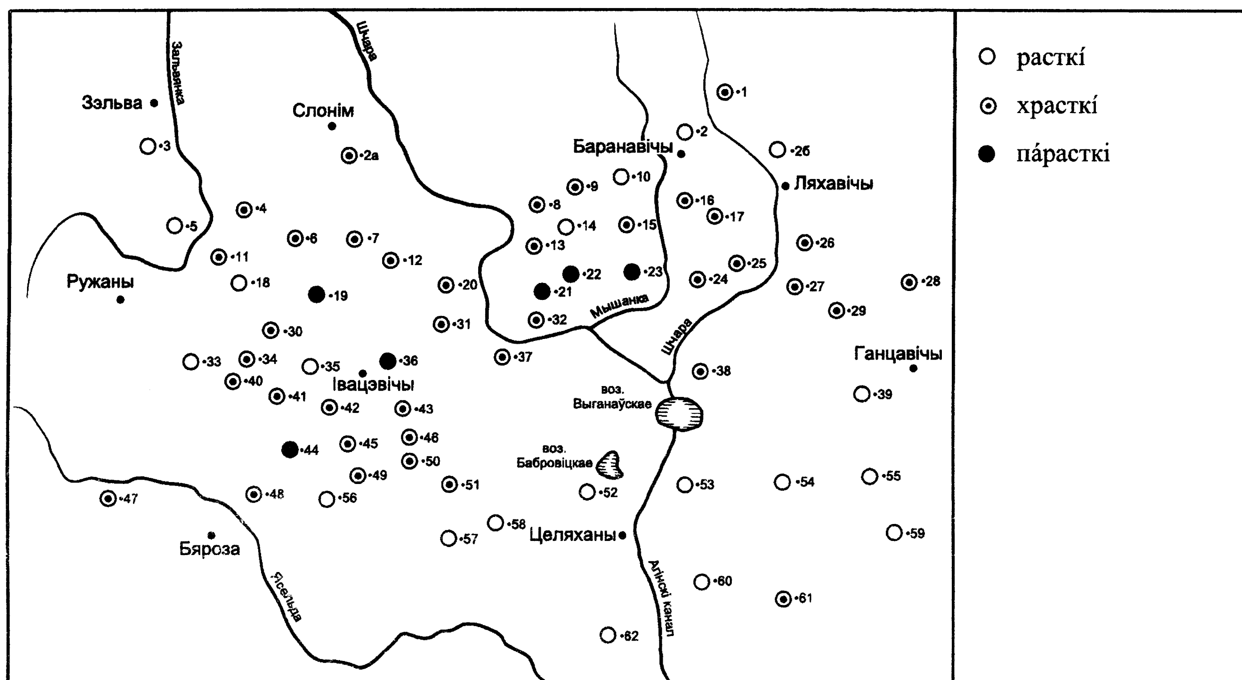
Карта 252

Градка

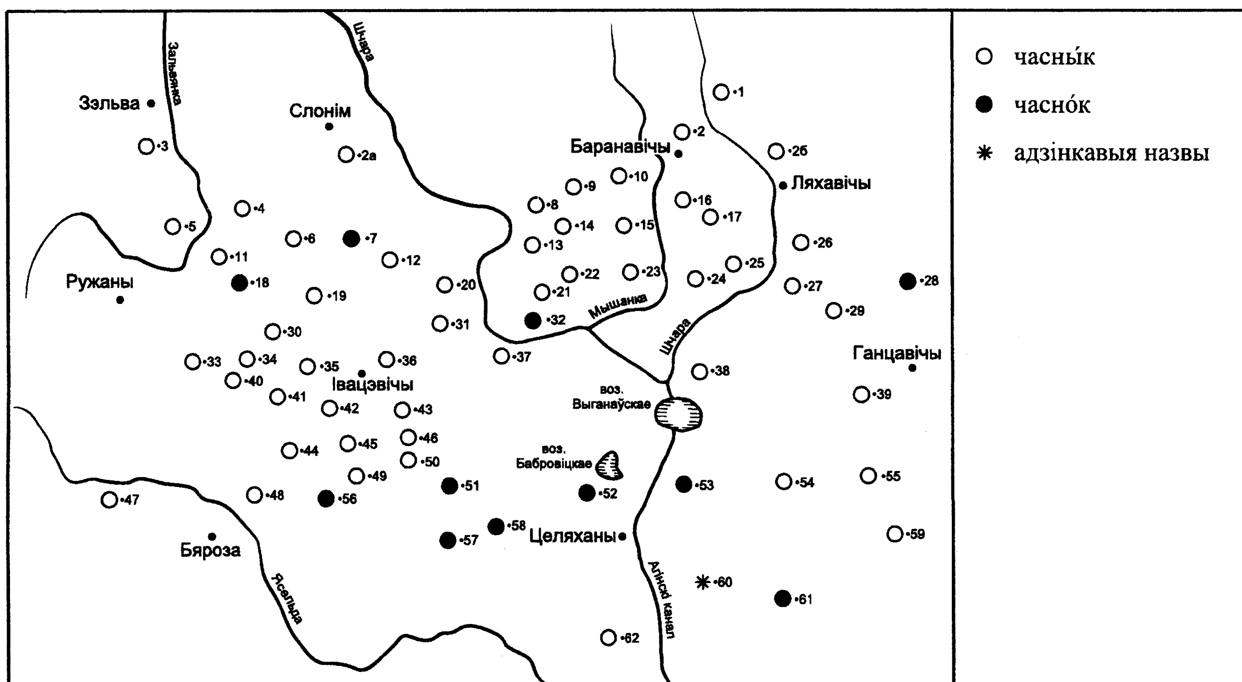
Карта 253

Парасткі ў прарошчаным насенні

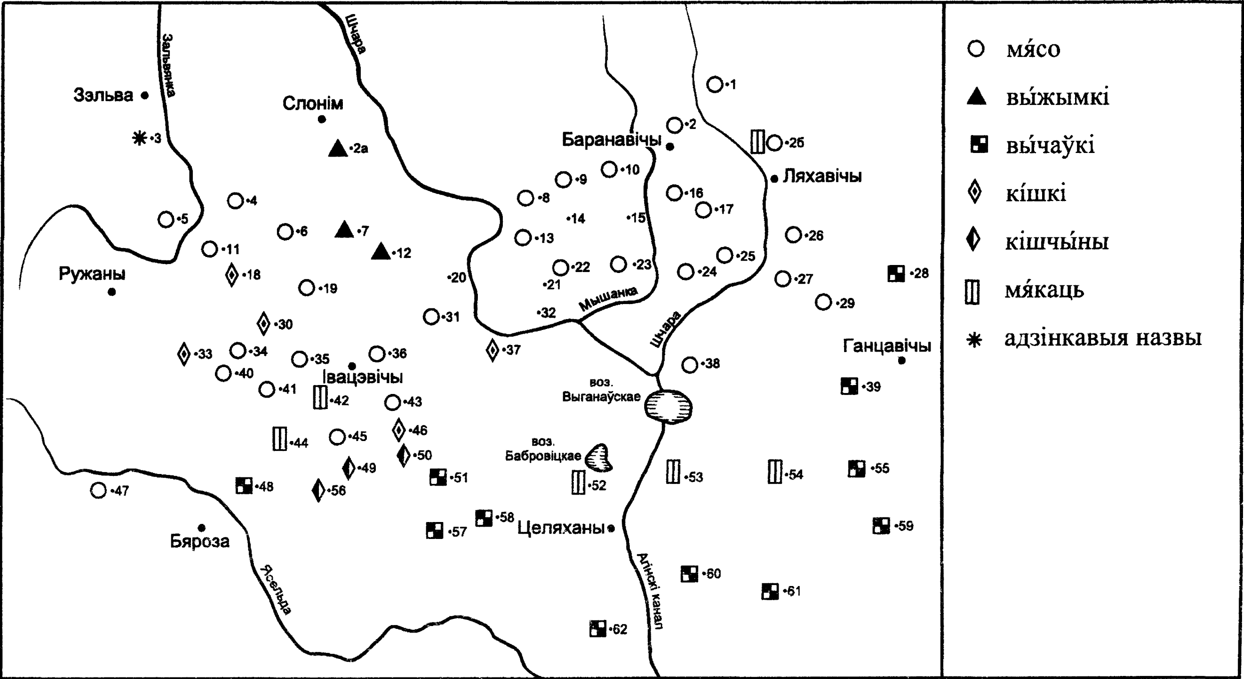
Карта 254

Часнок

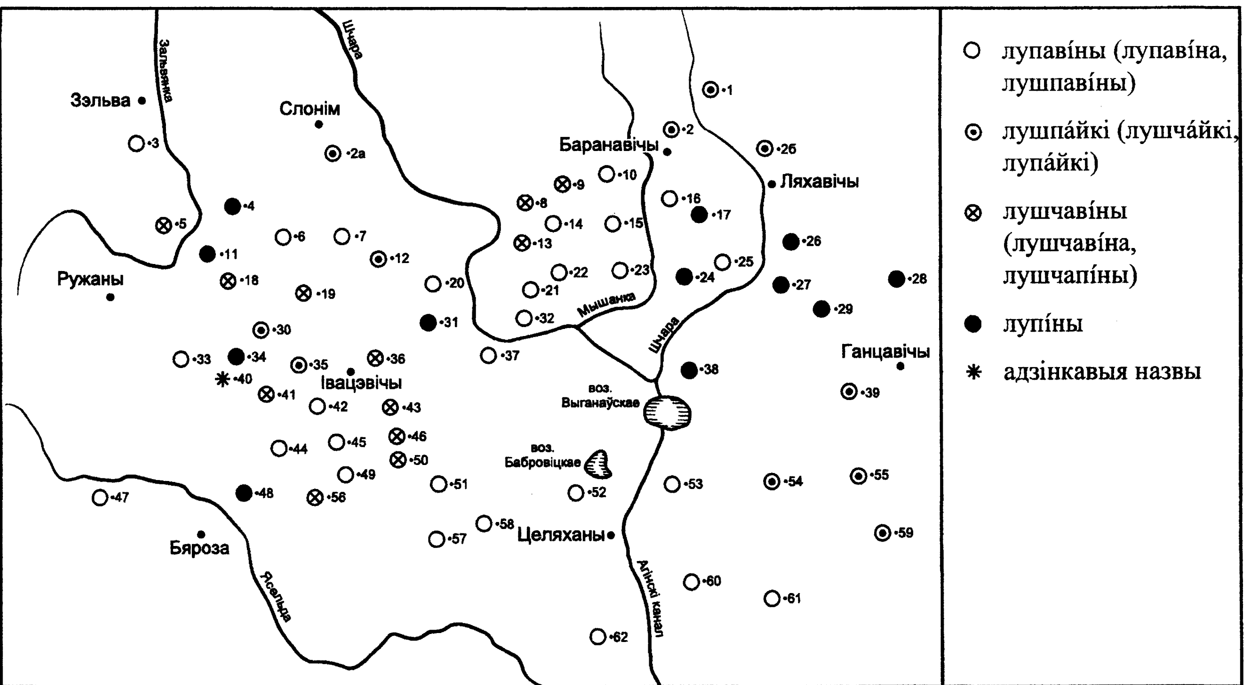
Карта 255

Мякаць (у гарбузе)

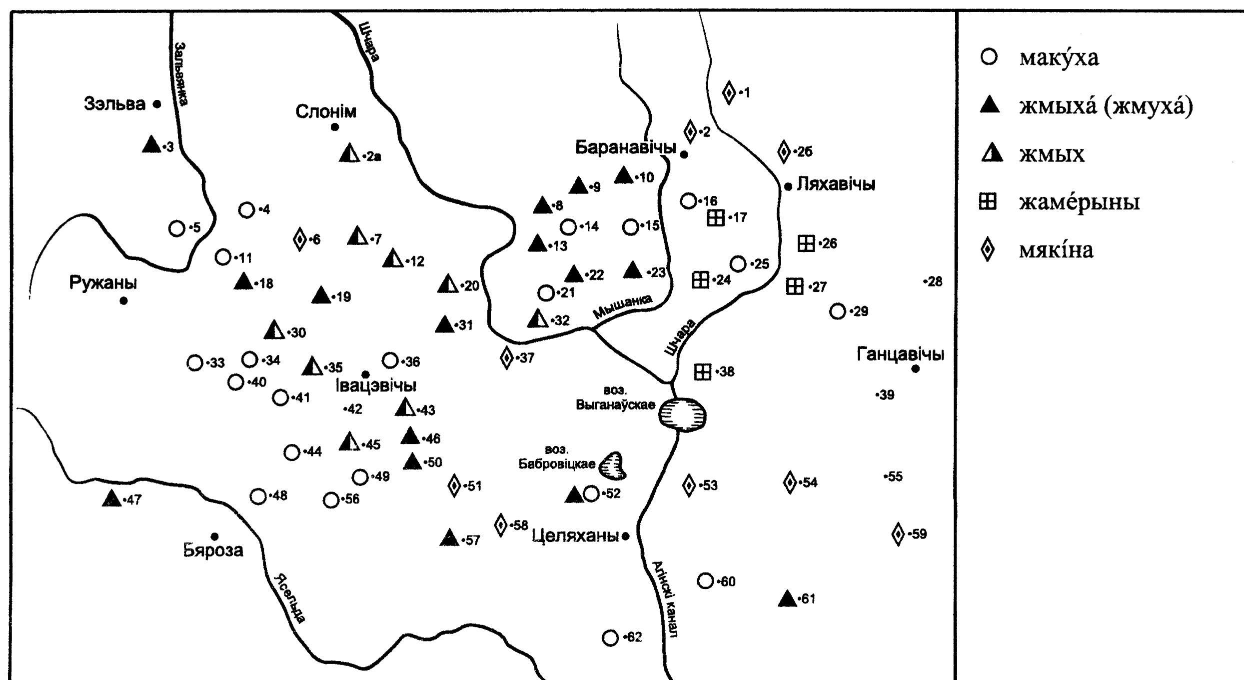
Карта 256

Шалупіны ад струкоў бабовых раслін, насення сланечніка

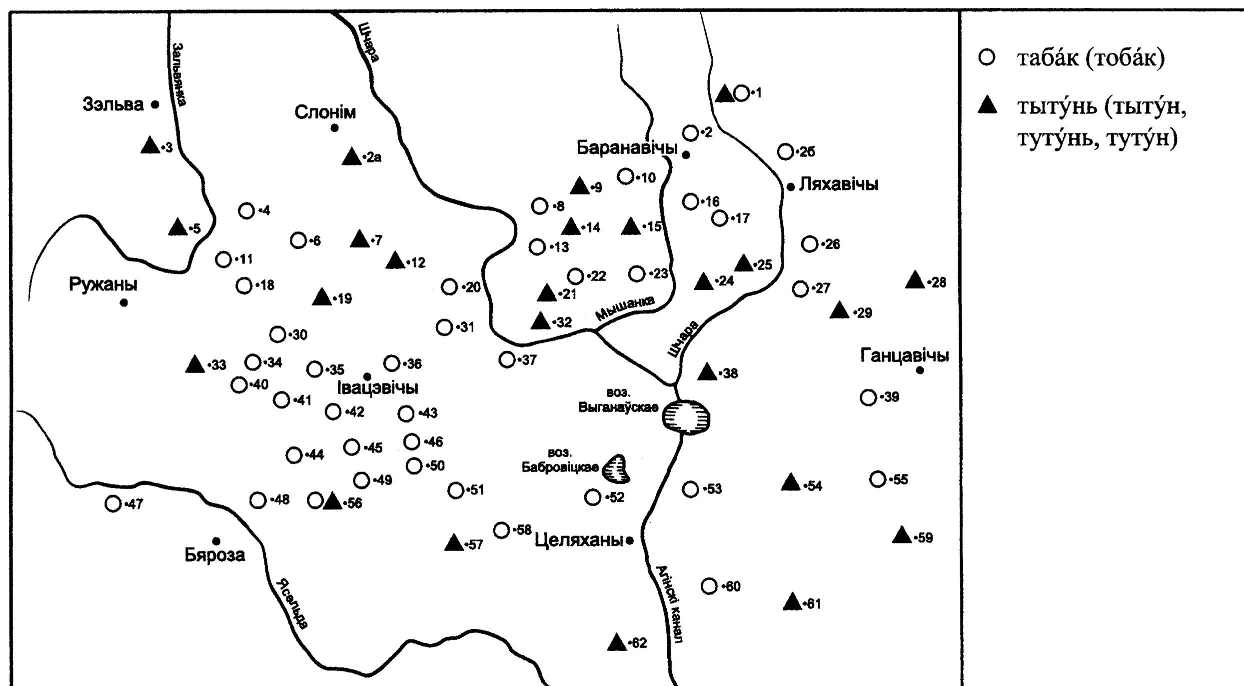
Карта 257

Адыходы пасля выціскання алею з ільнянога семя і канопляў

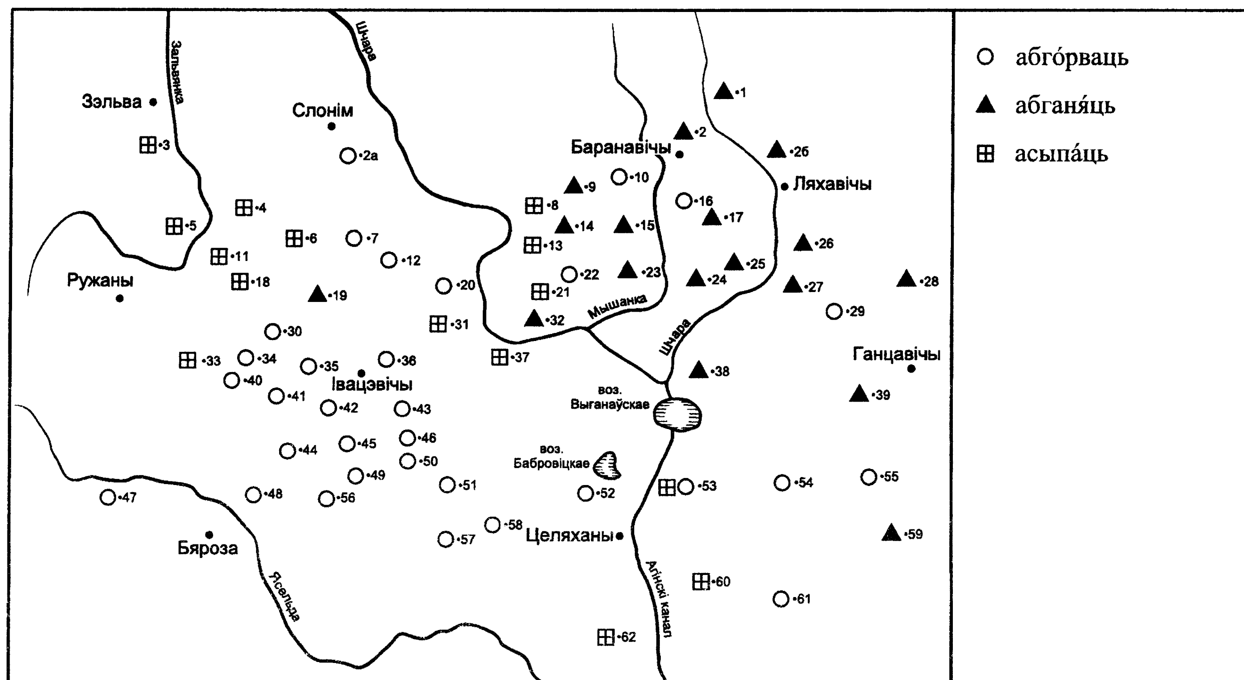
Карта 258

Тытунь

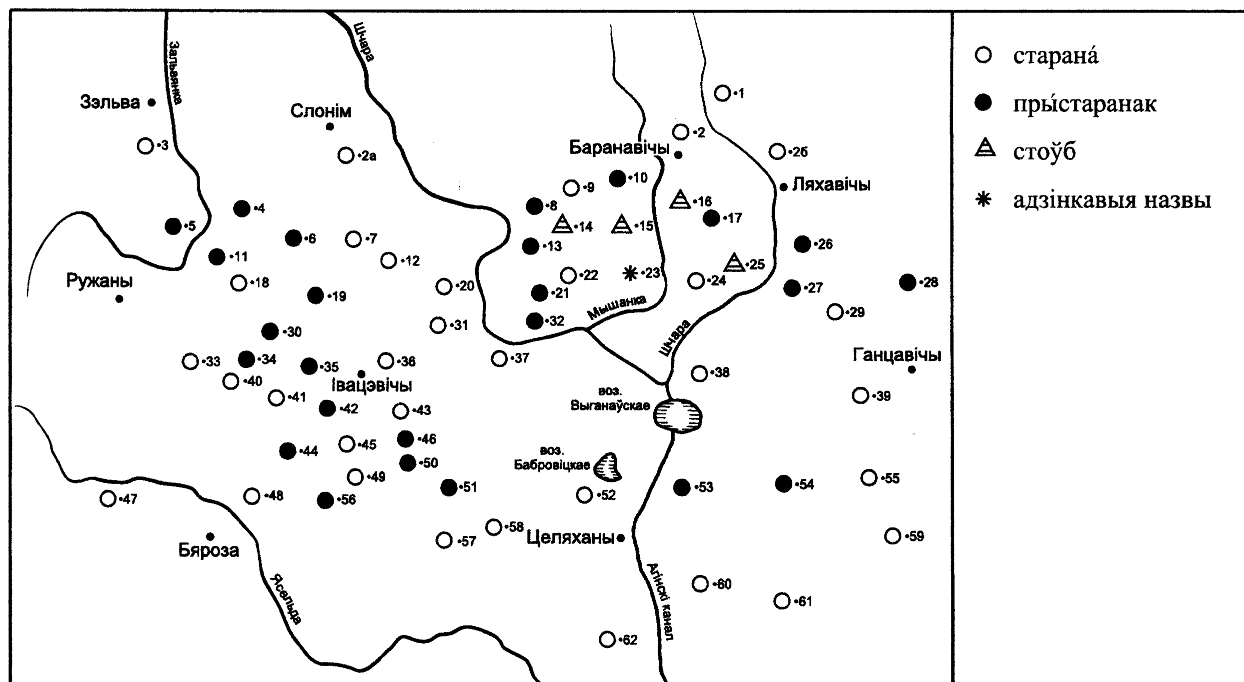
Карта 259

Абганяць (бульбу)

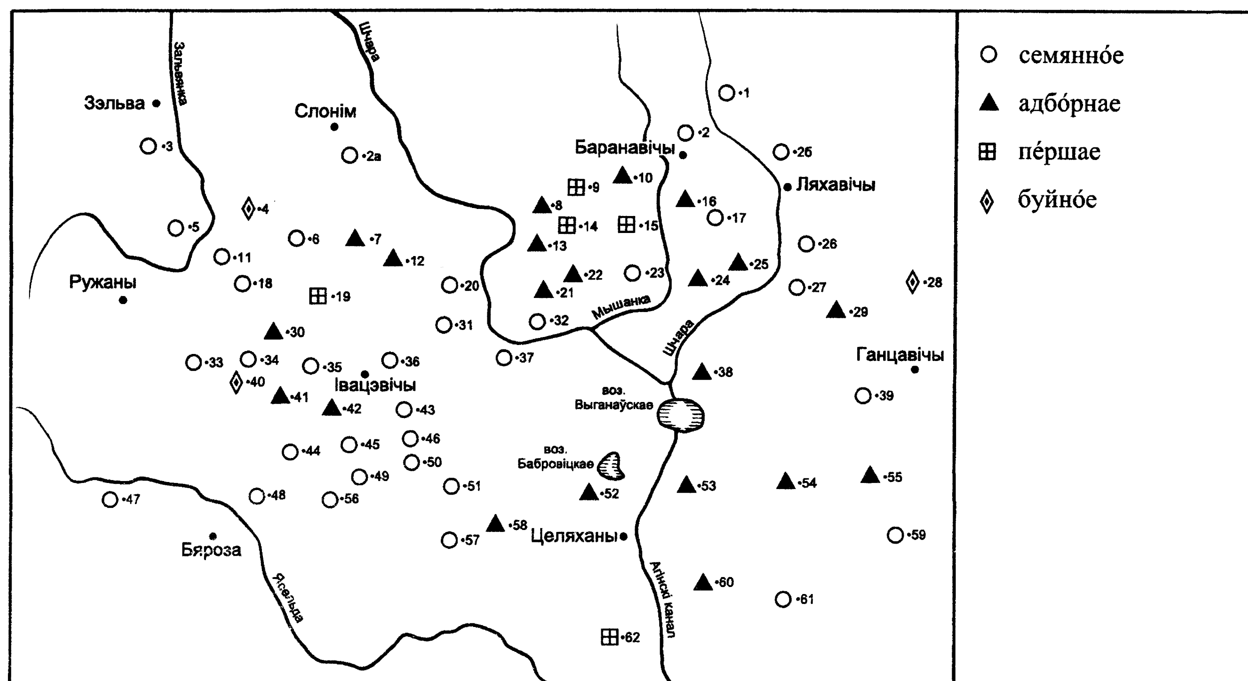
Карта 260

Застаронак (у гумне)

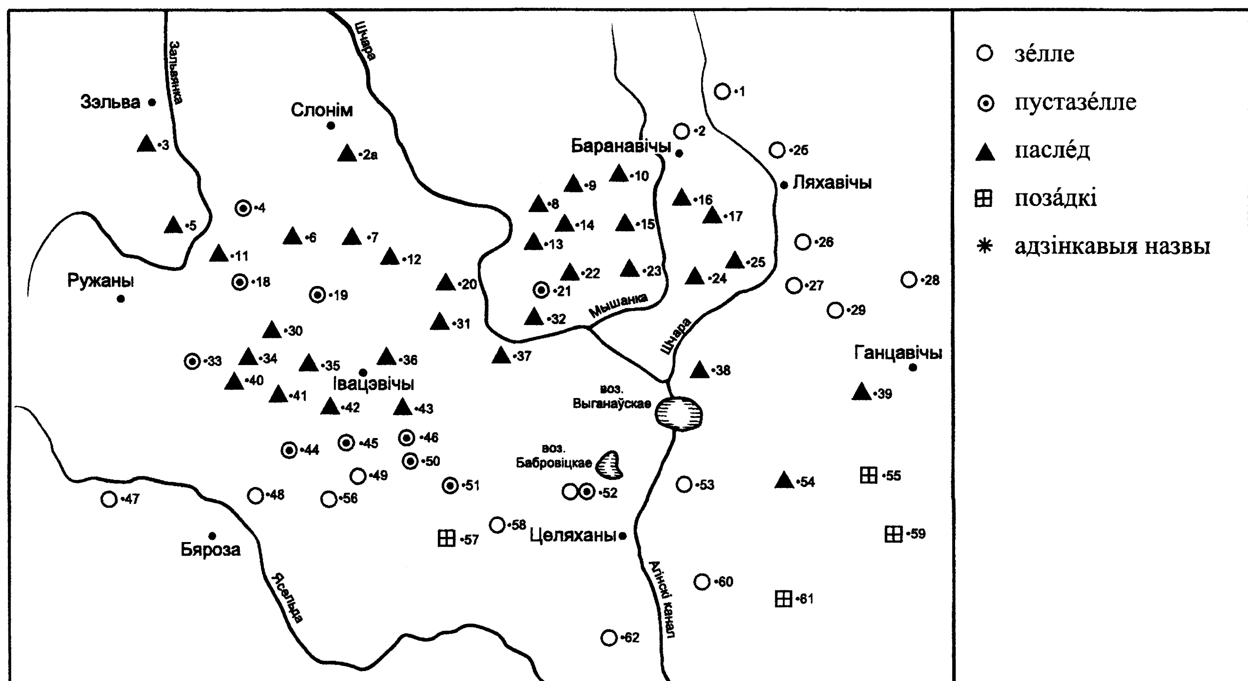
Карта 261

Зерне найвышэйшай якасці

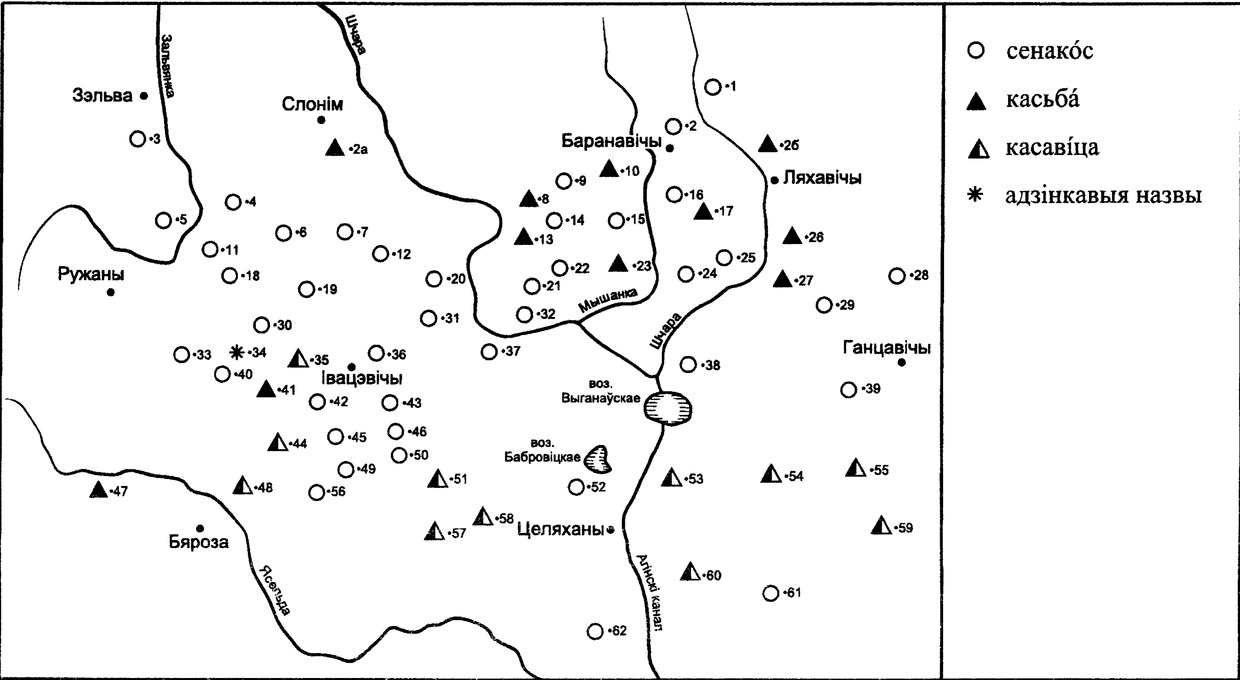
Карта 262

Адыходы з насення траў

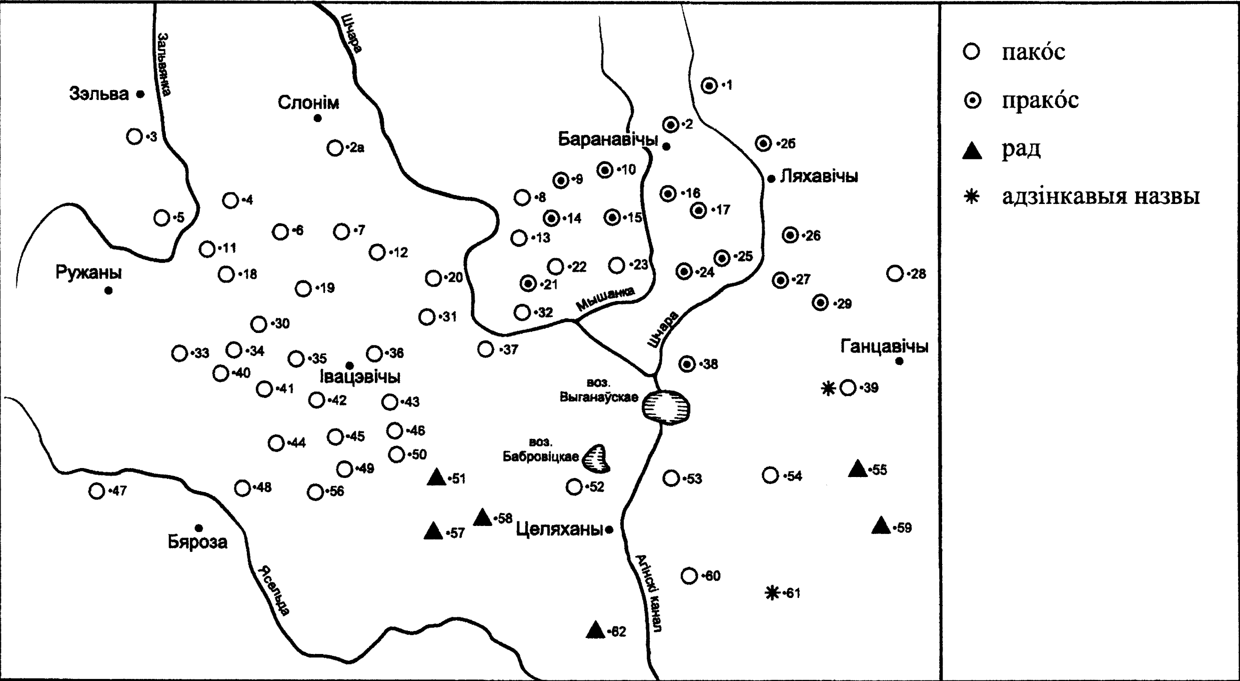
Карта 263

Час кашэння травы на сена

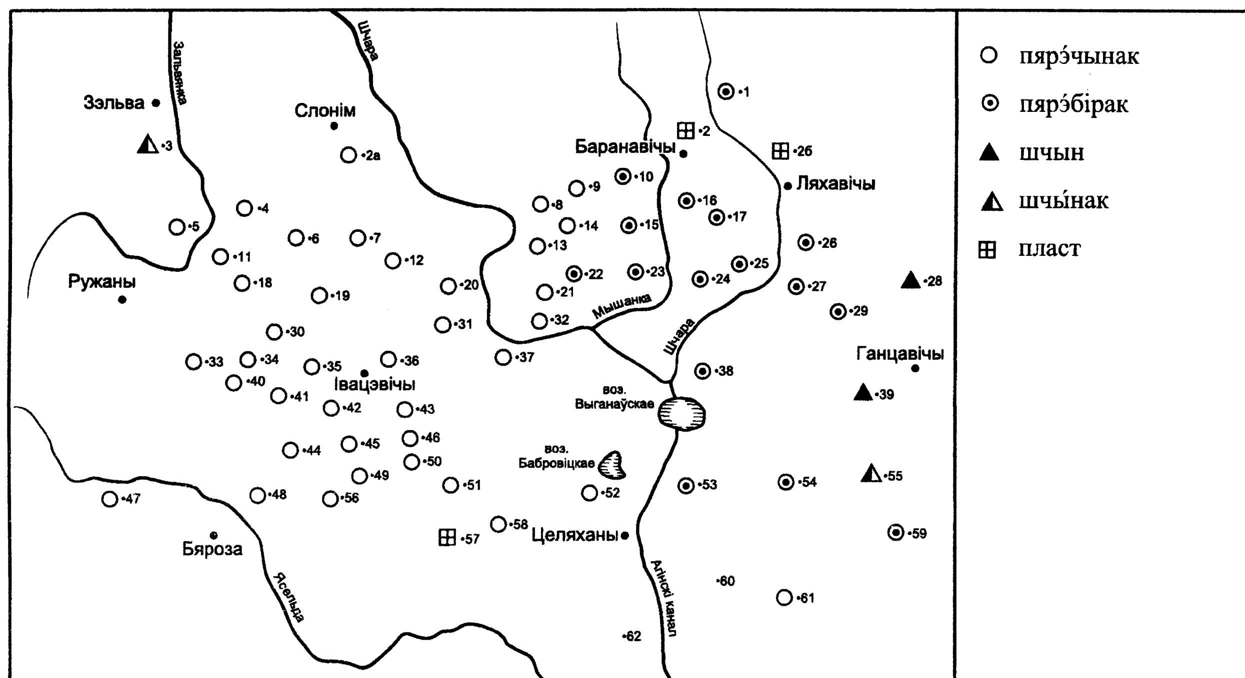
Карта 264

Пракос

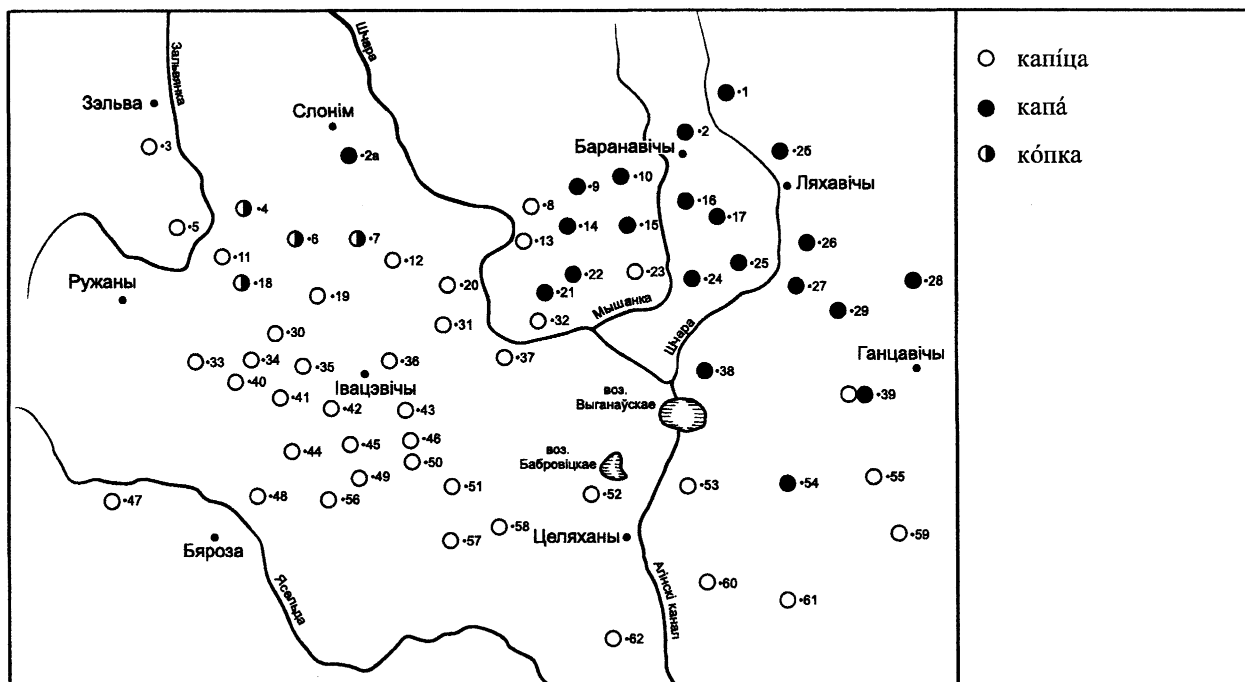
Карта 265

Пласт сена

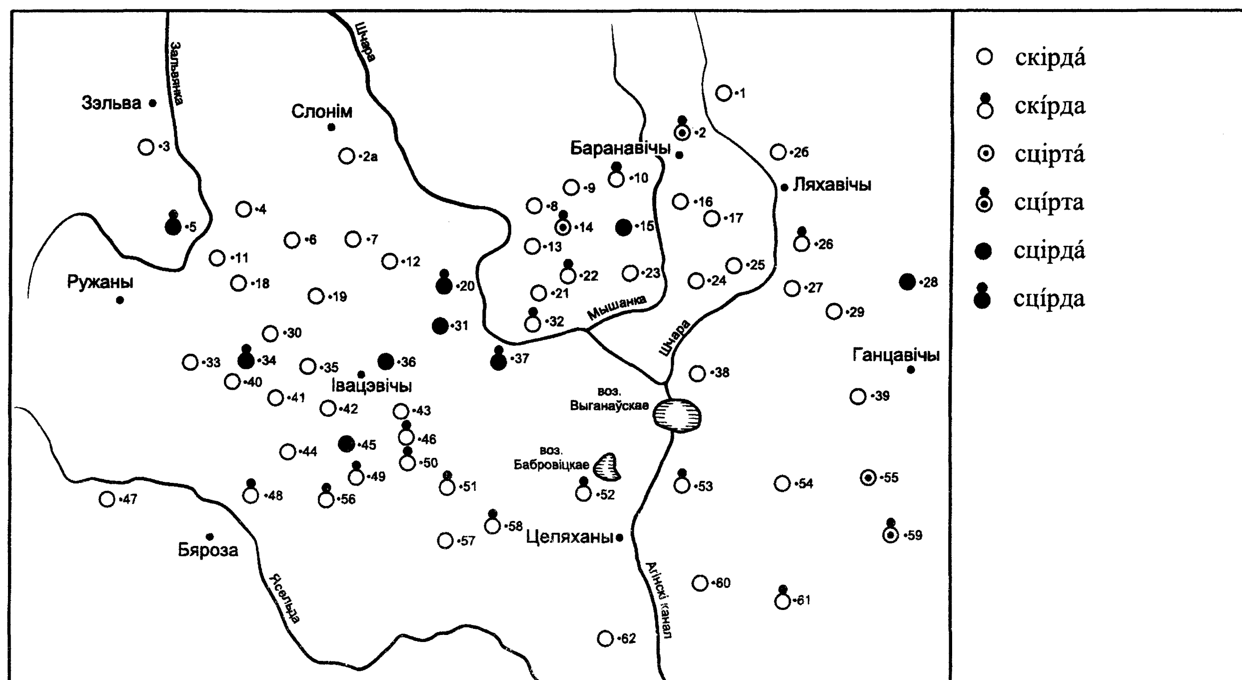
Карта 266

Малая ўкладка сена на сенажаці

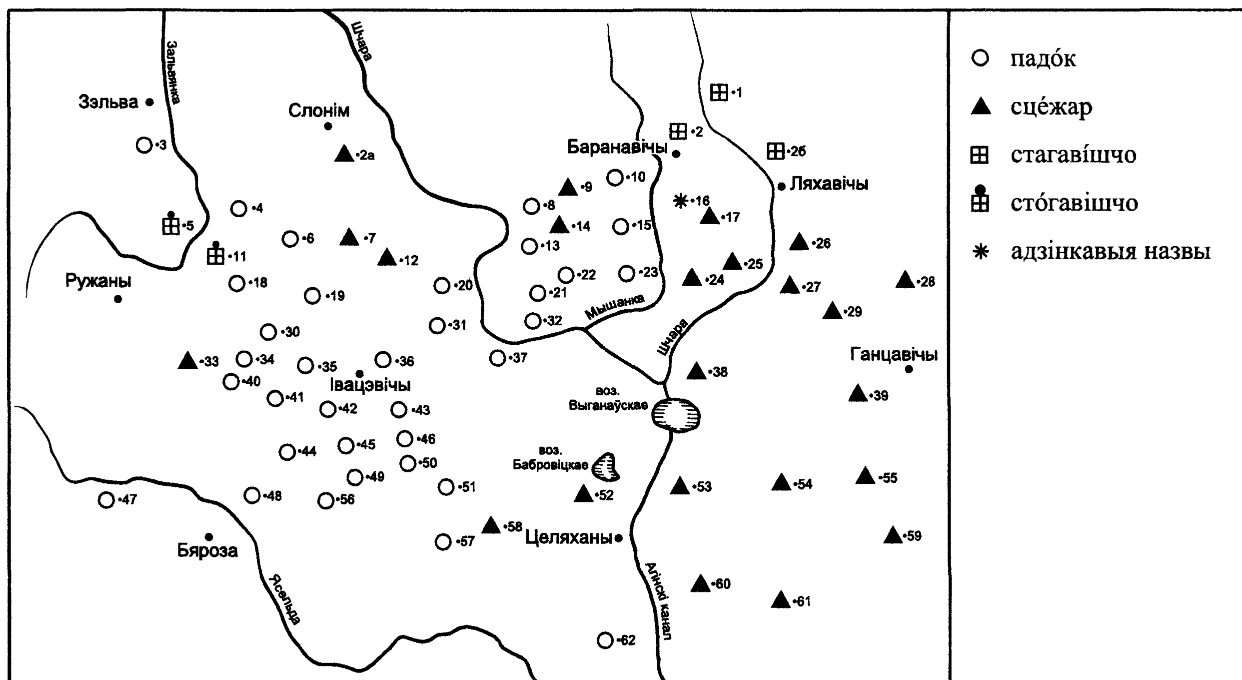
Карта 267

Сціртa сена

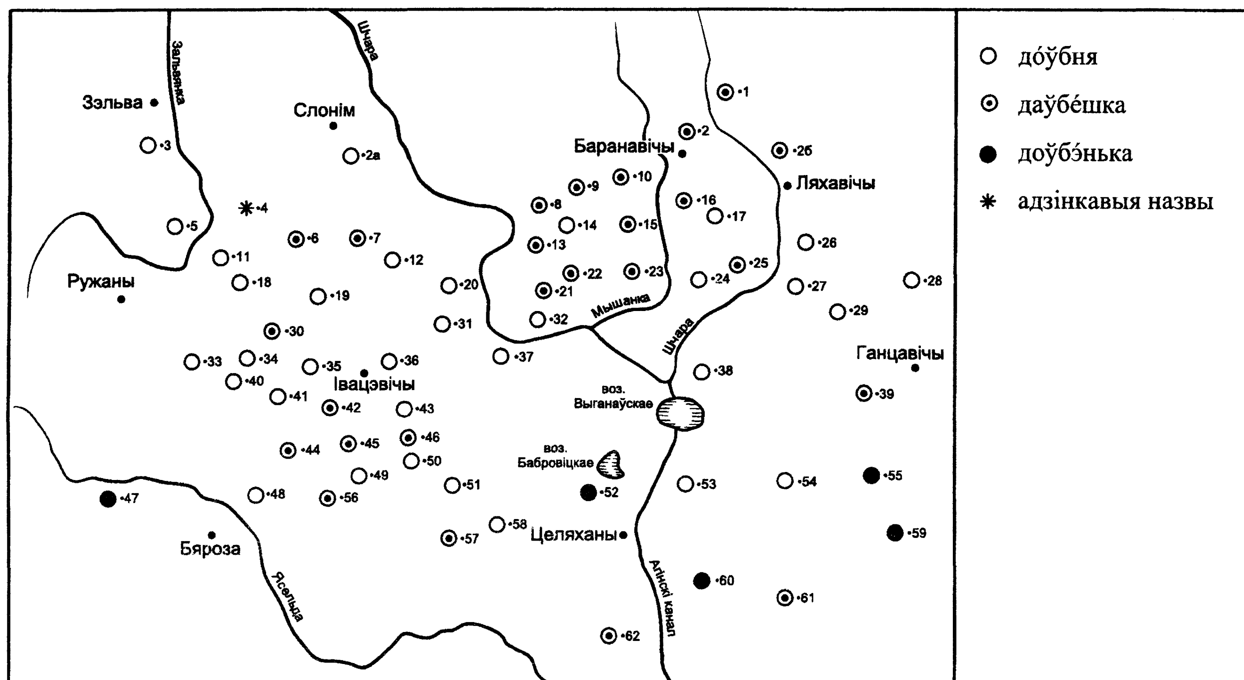

Карта 268

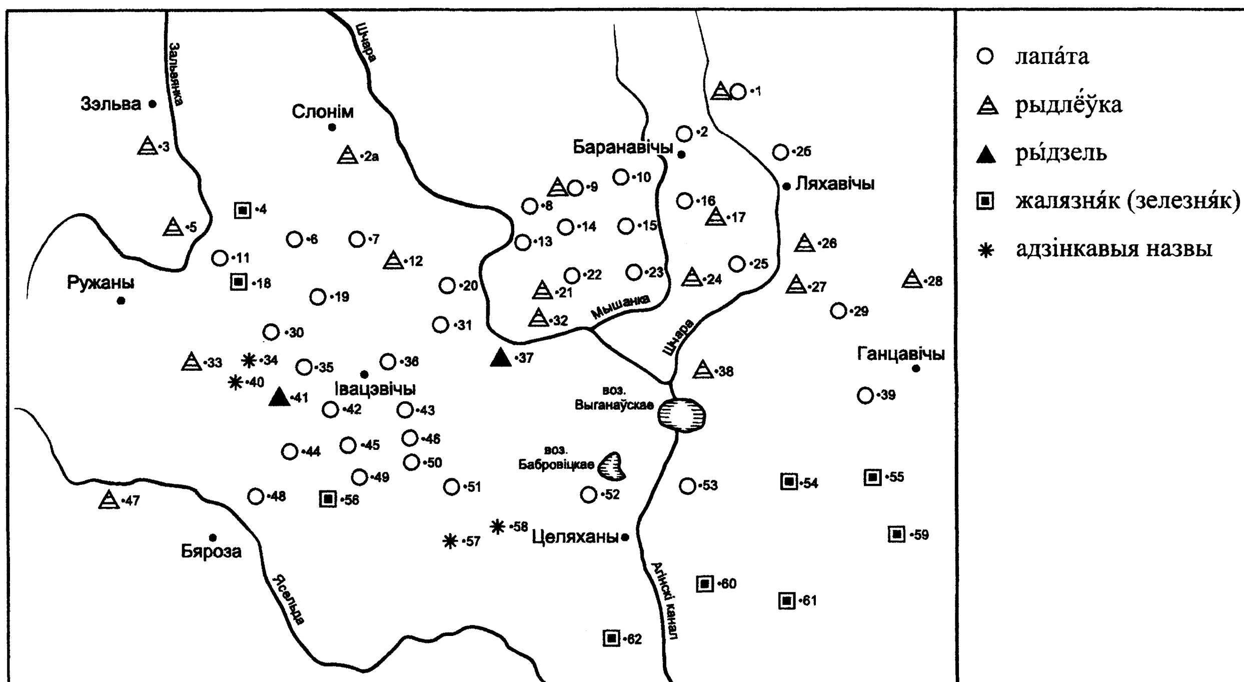
Месца, дзе стаяў стог

Карта 269
Доўбня

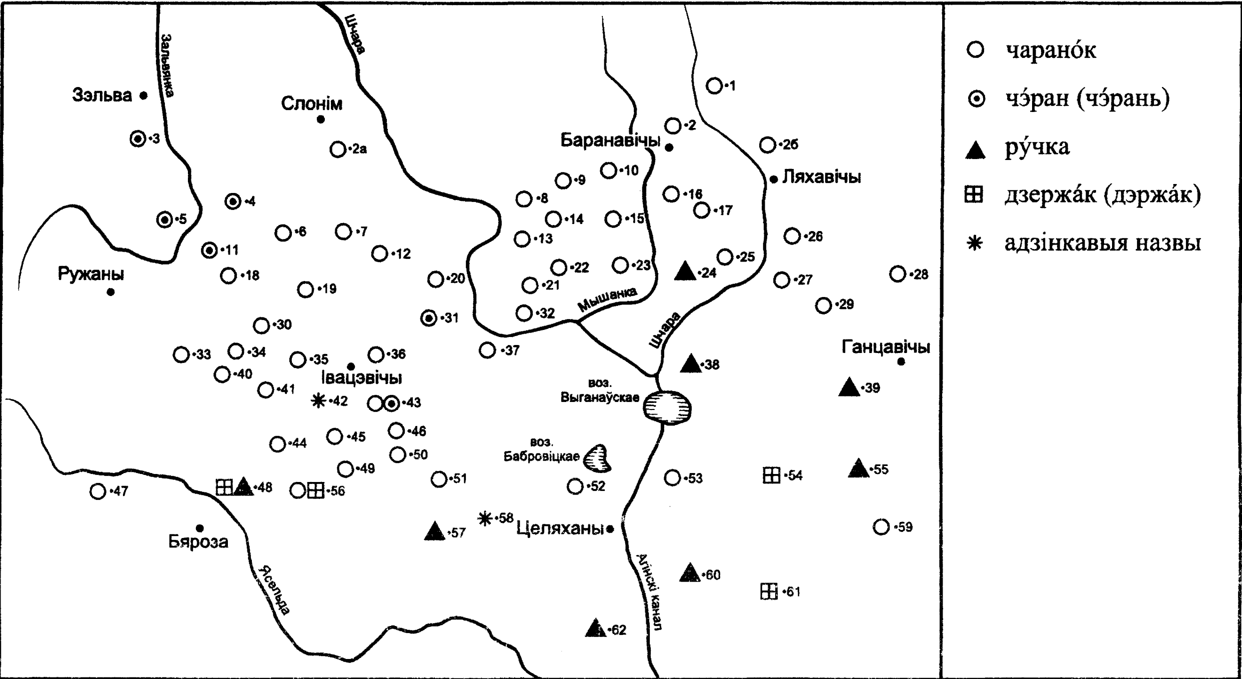

Карта 270
Рыдлёўка

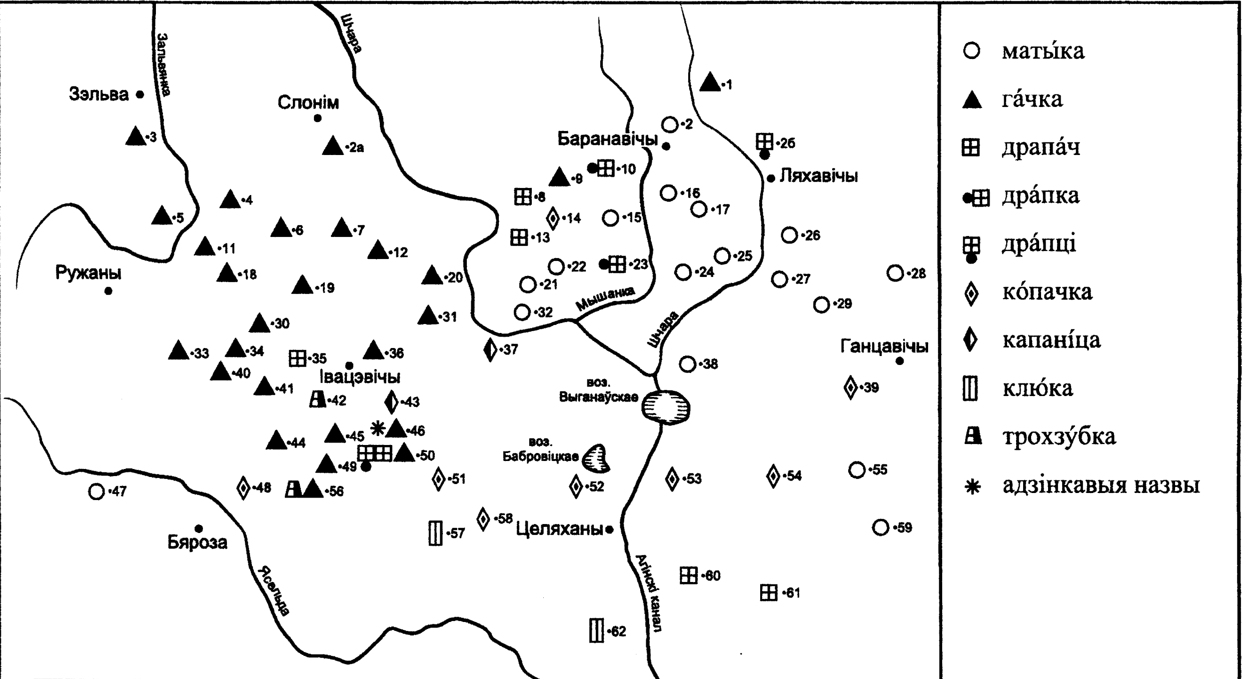
Карта 271

Дзяржальна рыдлёўкі

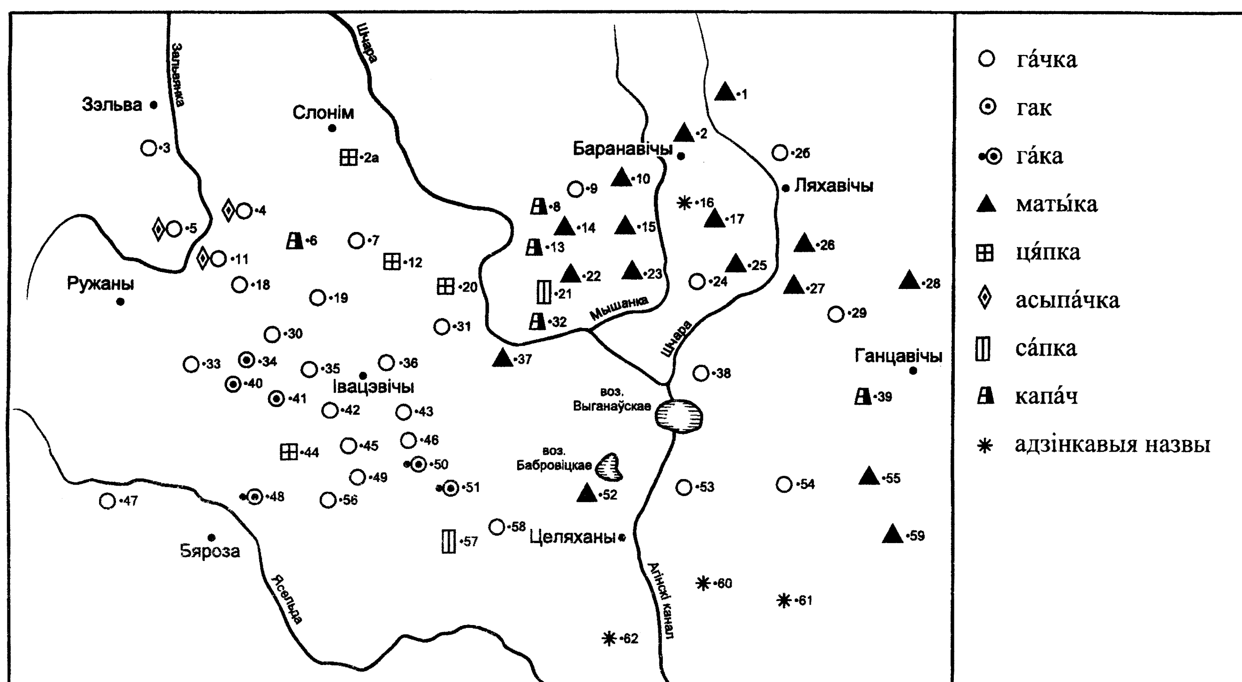

Карта 272

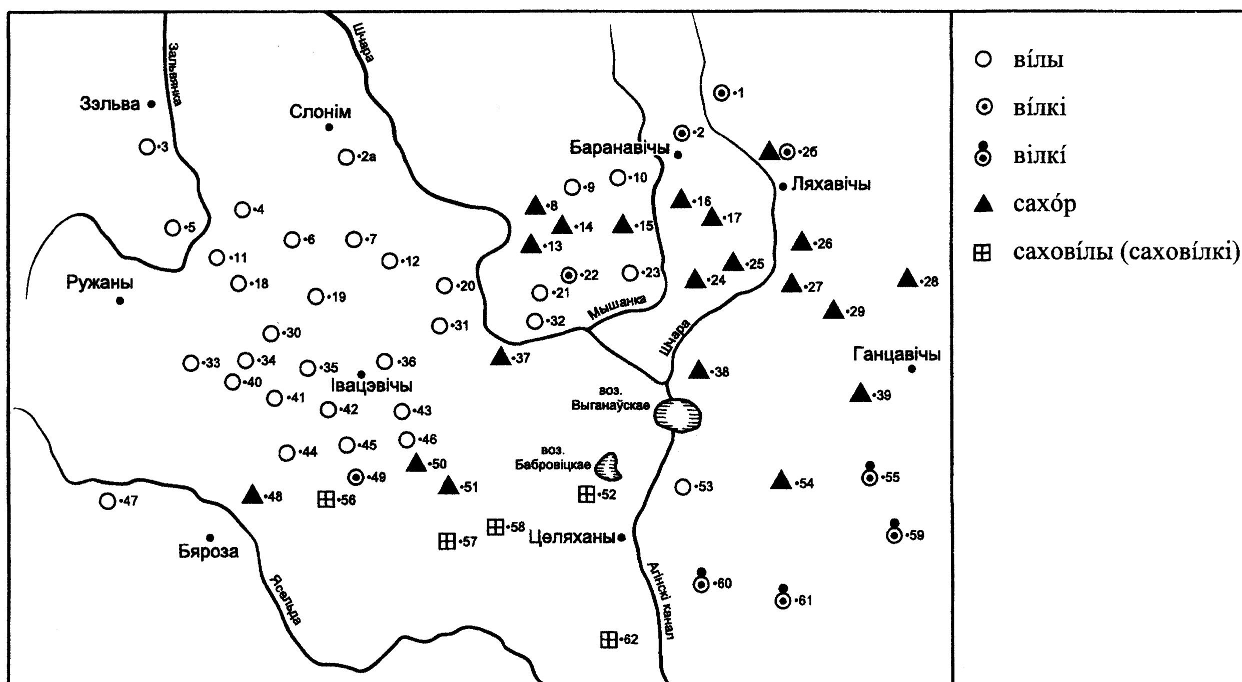
Матыка (з зубцамі)

Карта 273
Матыка (без зубцоў)

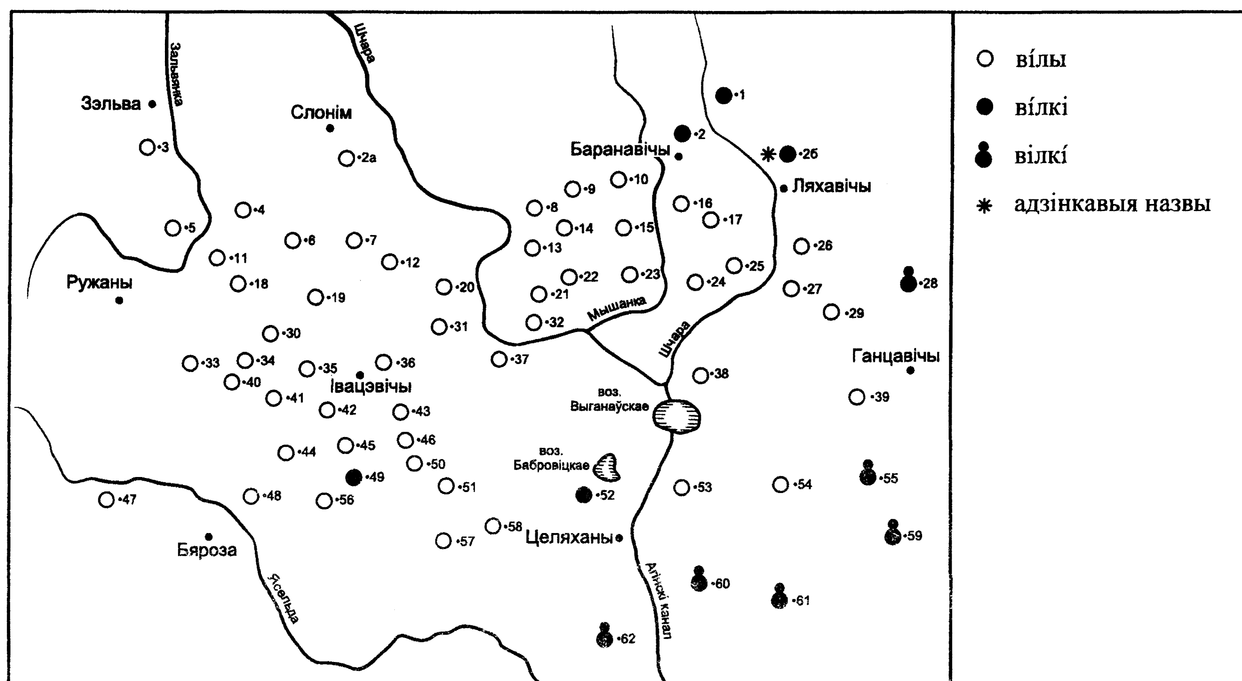

Карта 274
Вілы (драўляныя)

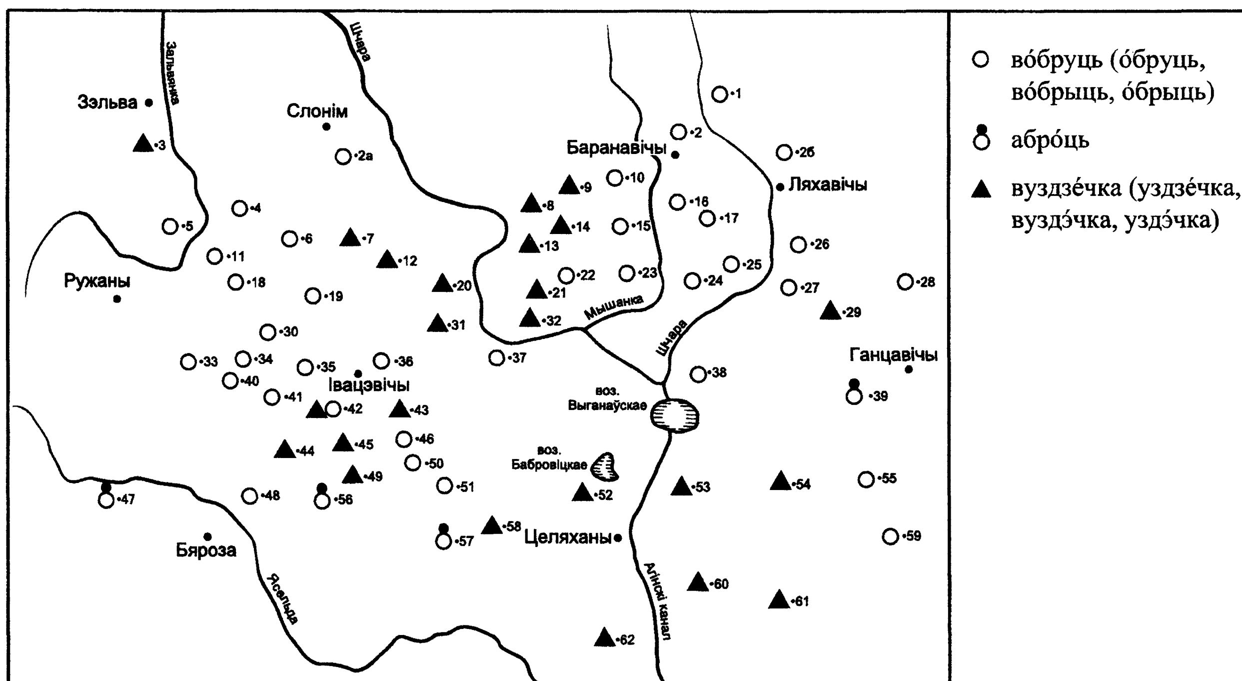
Карта 275

Вілы (жалезныя)

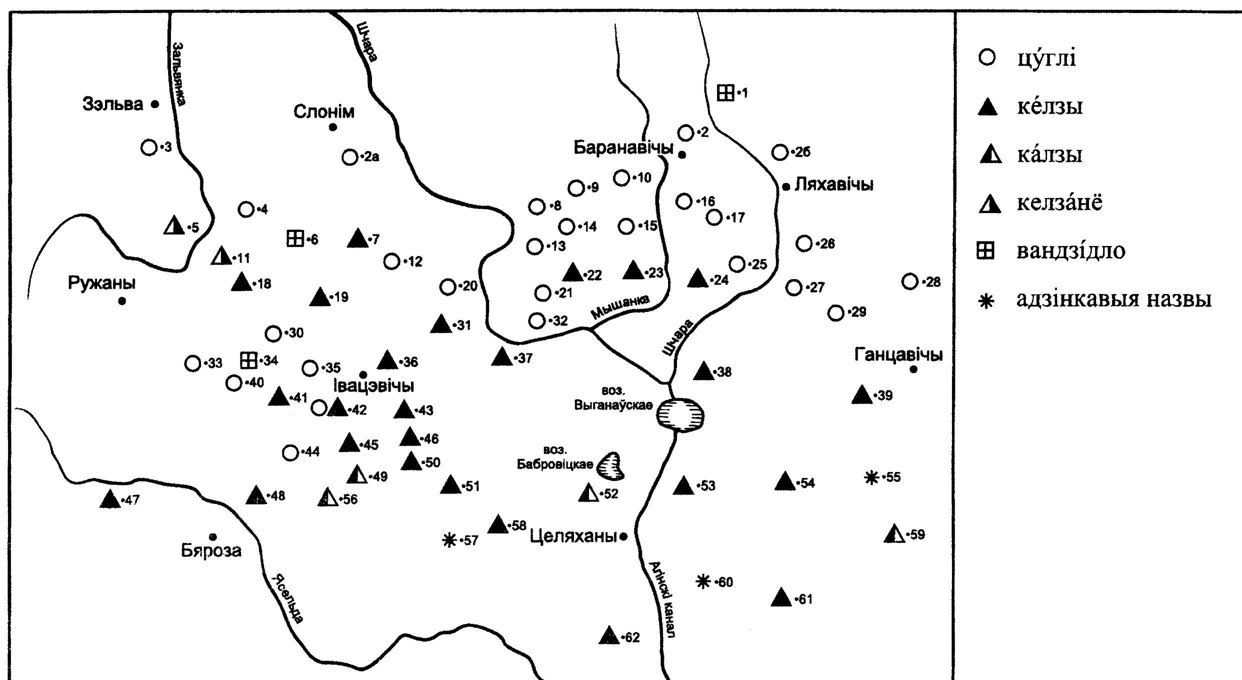

Карта 276

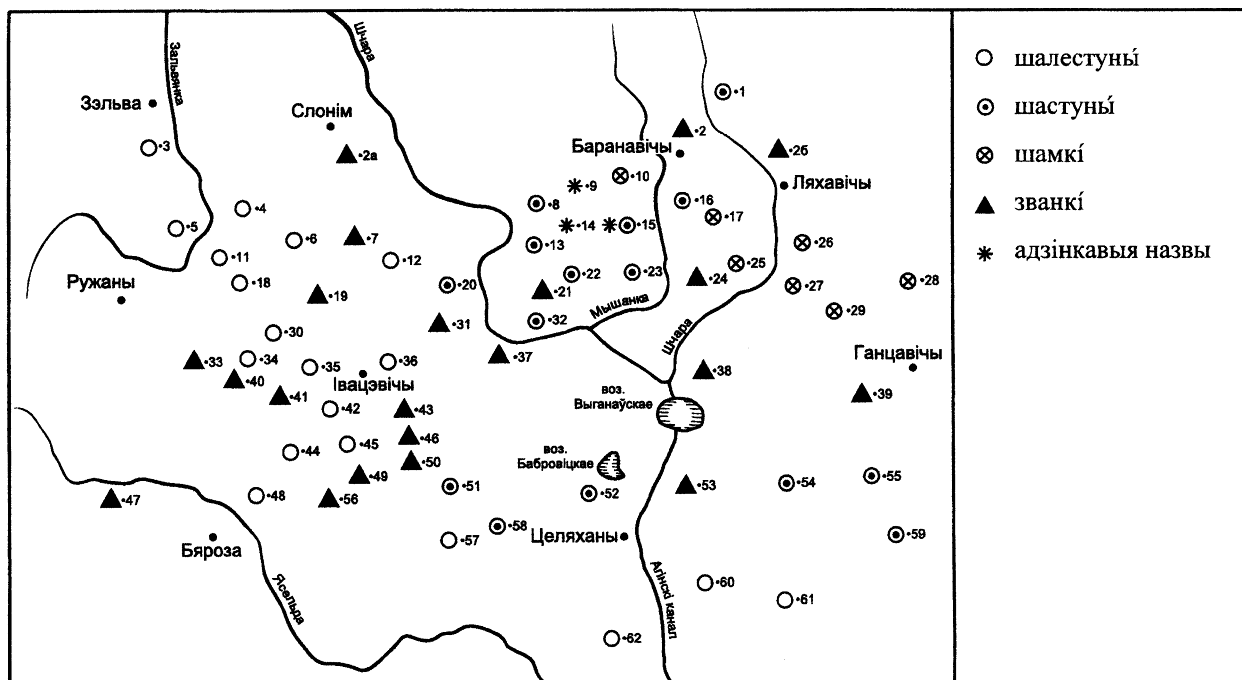
Аброць

Карта 277
Цуглі

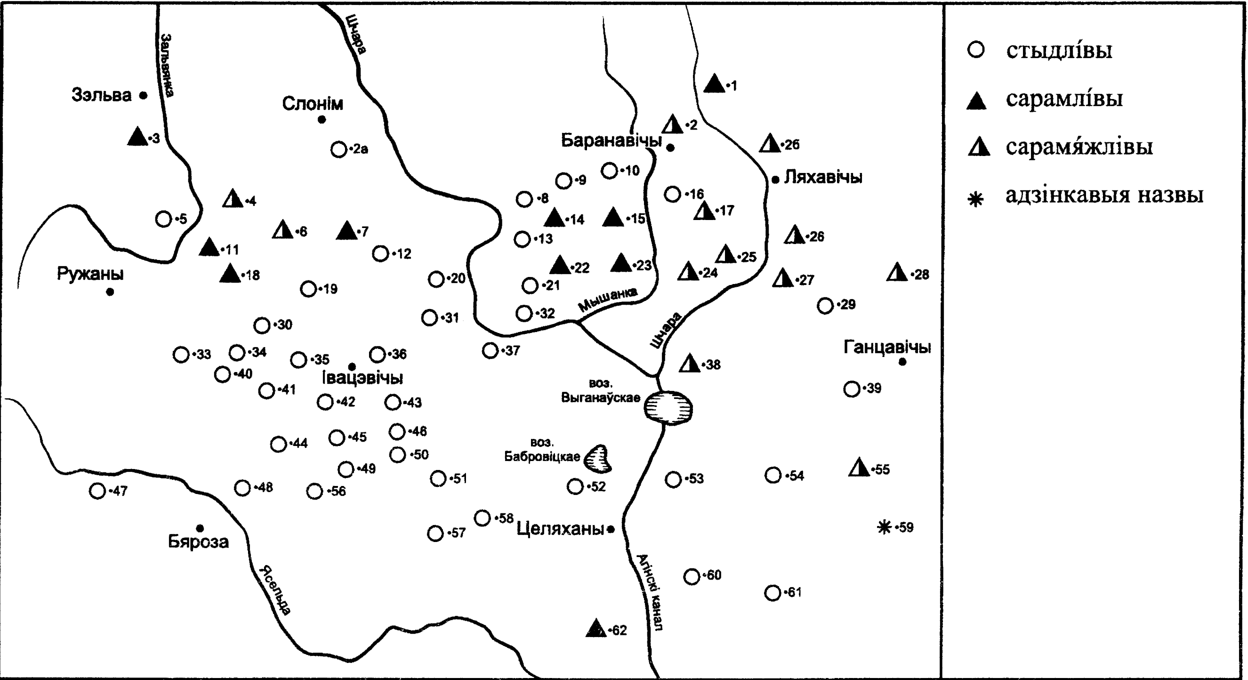

Карта 278
Шамкі

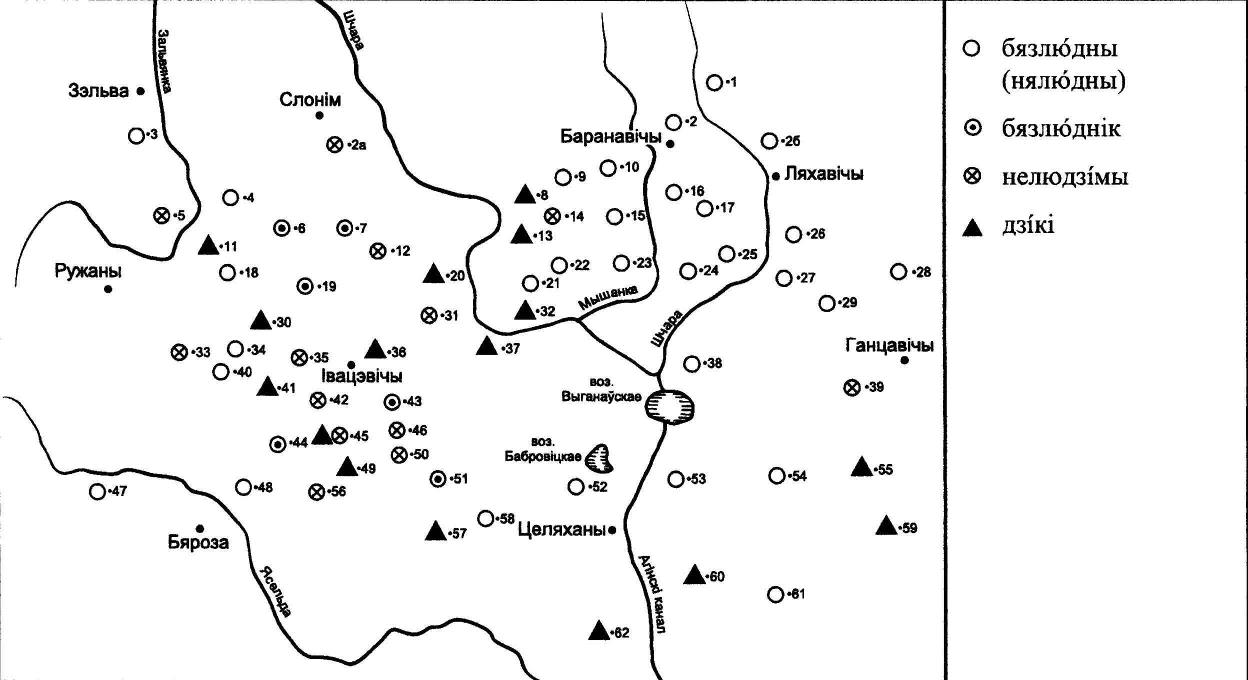
Карта 279

Сарамлівы (чалавек)

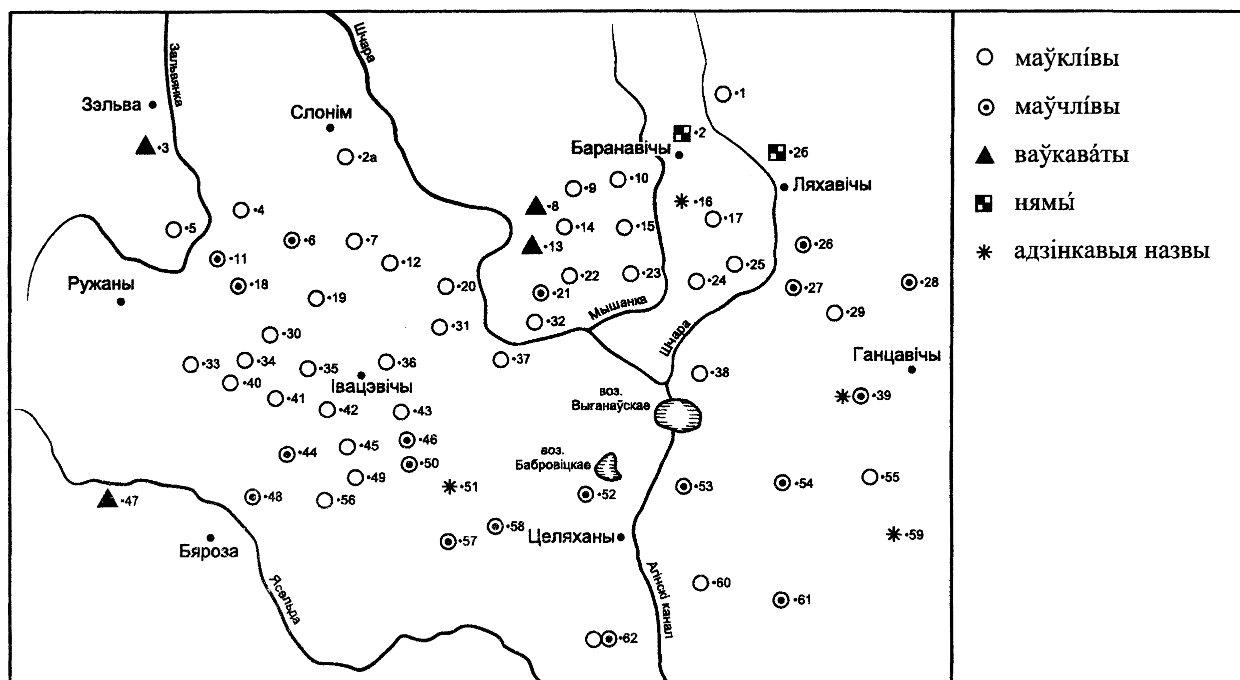
Карта 280

Нелюдзімы (чалавек)

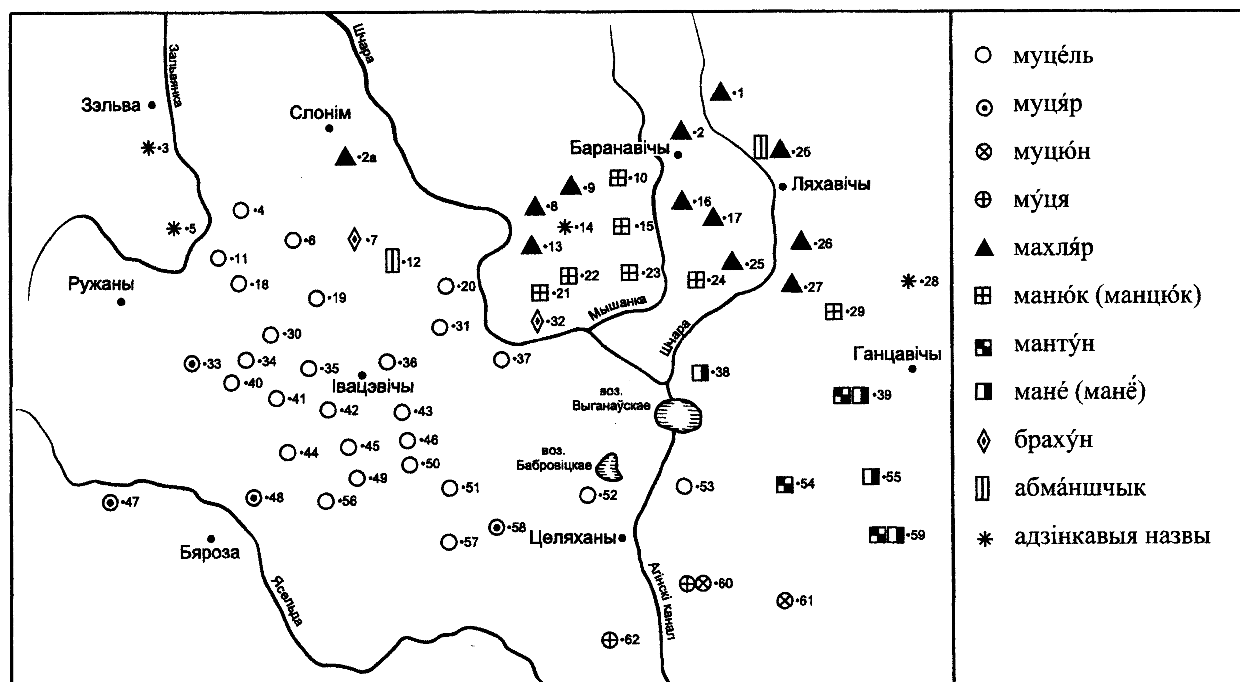
Карта 281

Маўклівы (чалавек)

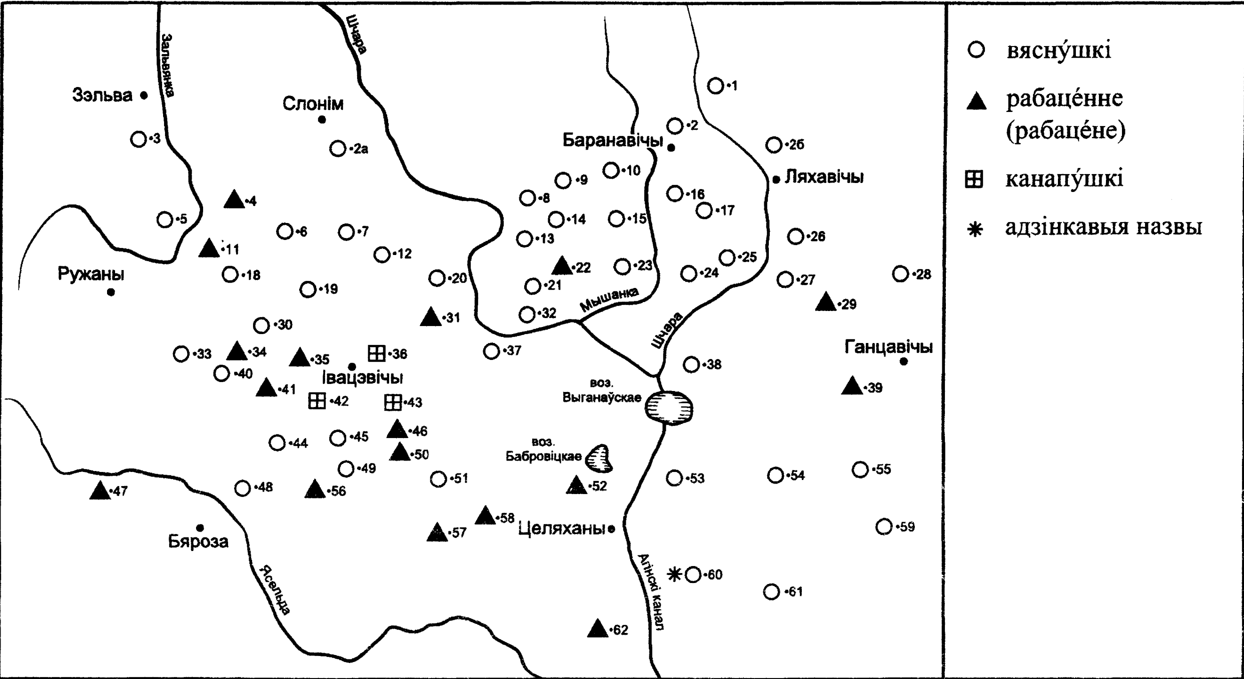

Карта 282

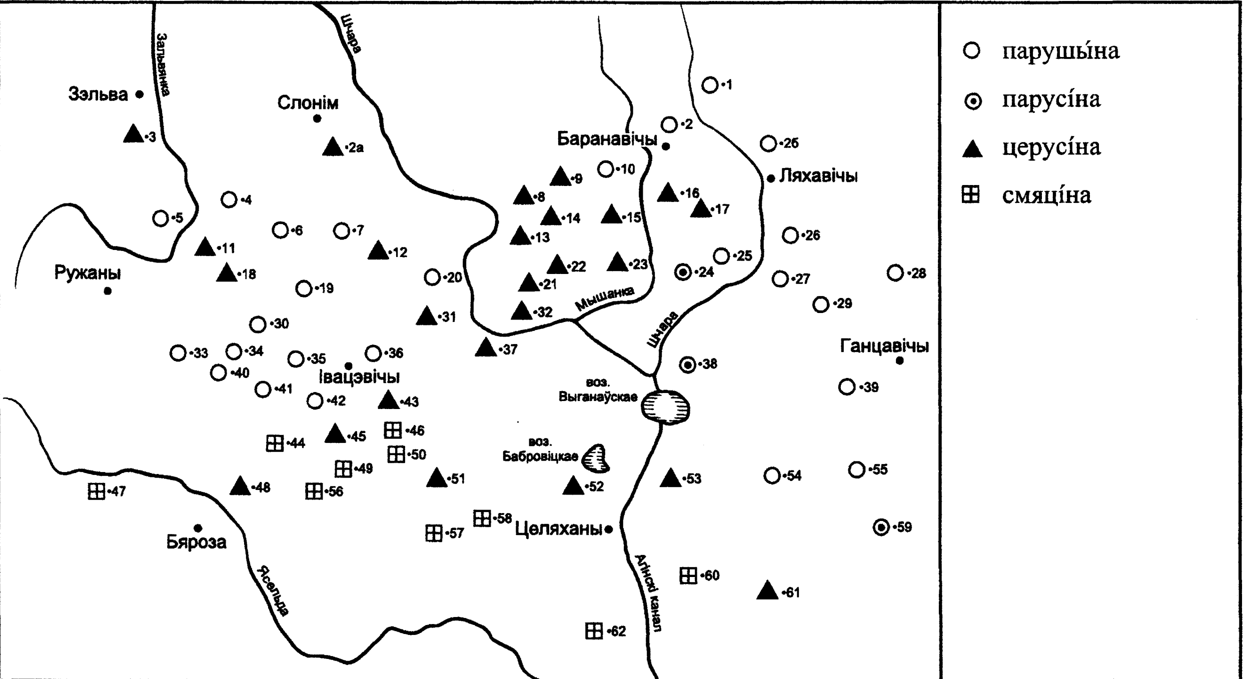
Манюка, хлус

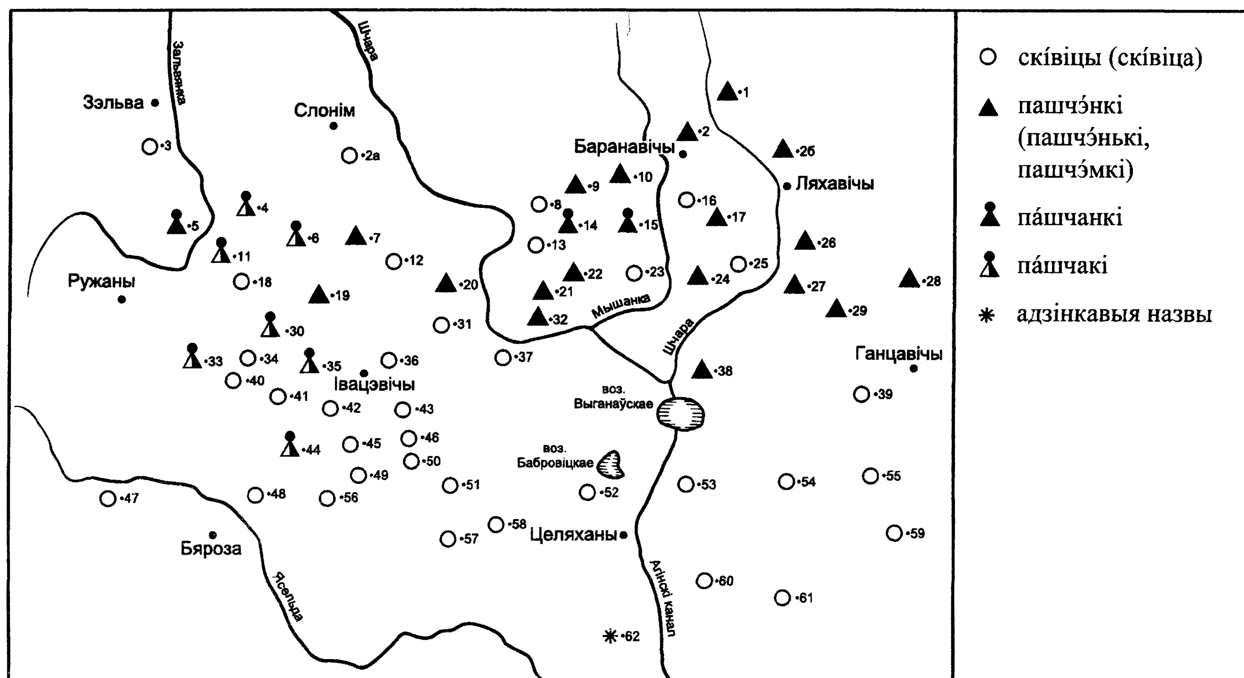
Карта 283
Рабацінне

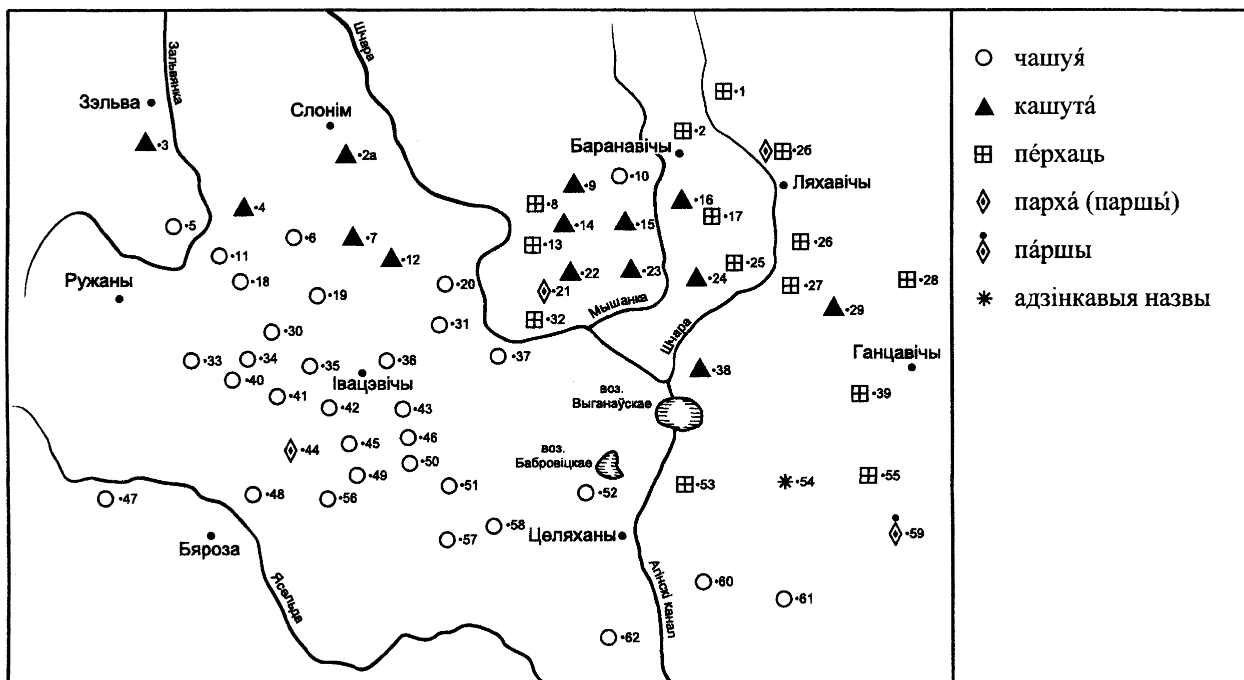
Карта 284
Парушына

Карта 285
Сківі́цы (у чалавека)

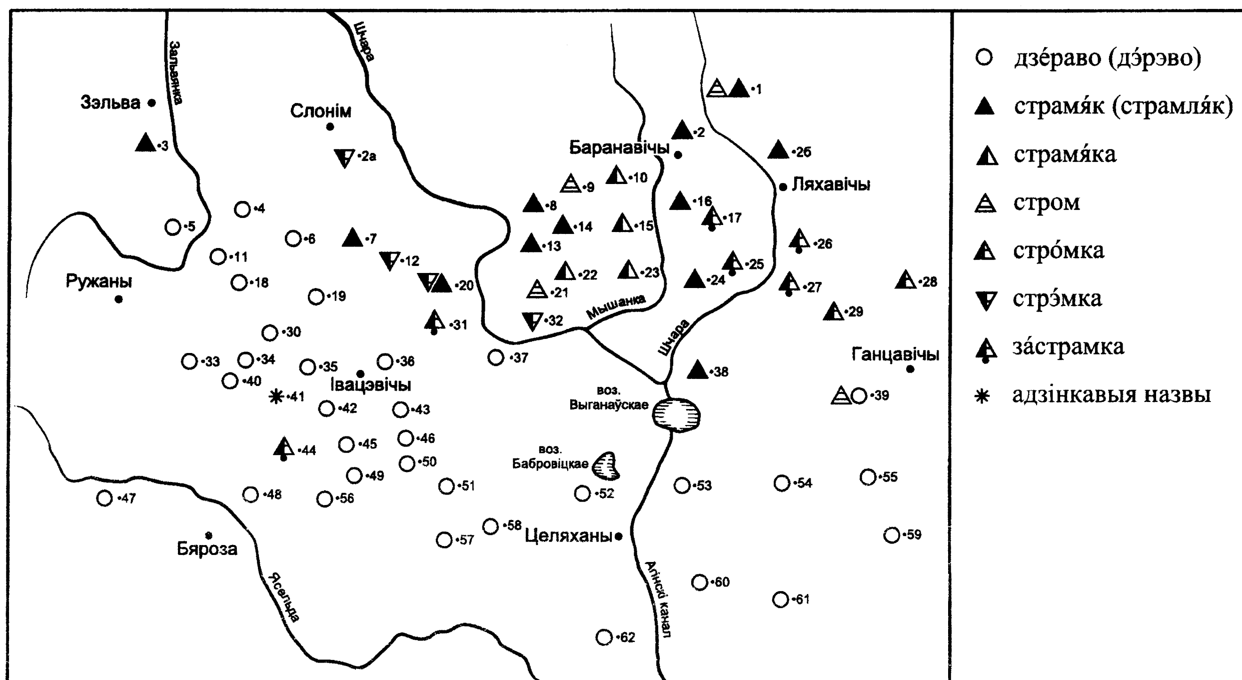

Карта 286
Перхаць (у чалавека)

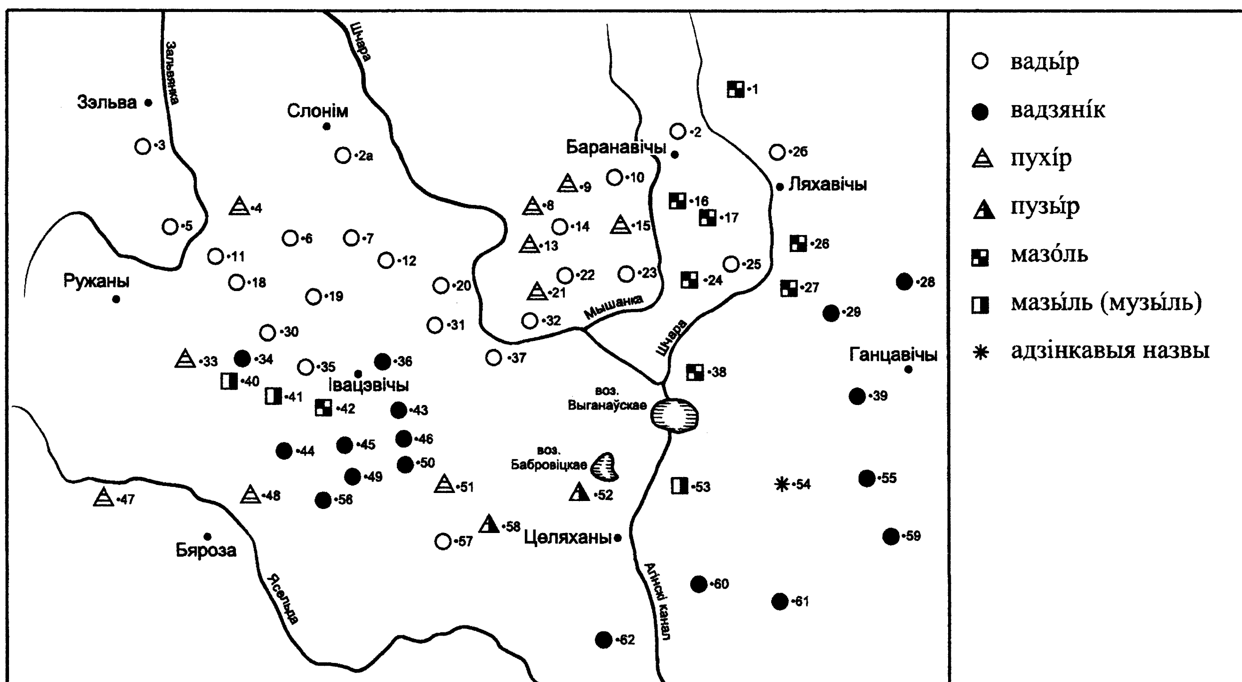
Карта 287

Стрэмка

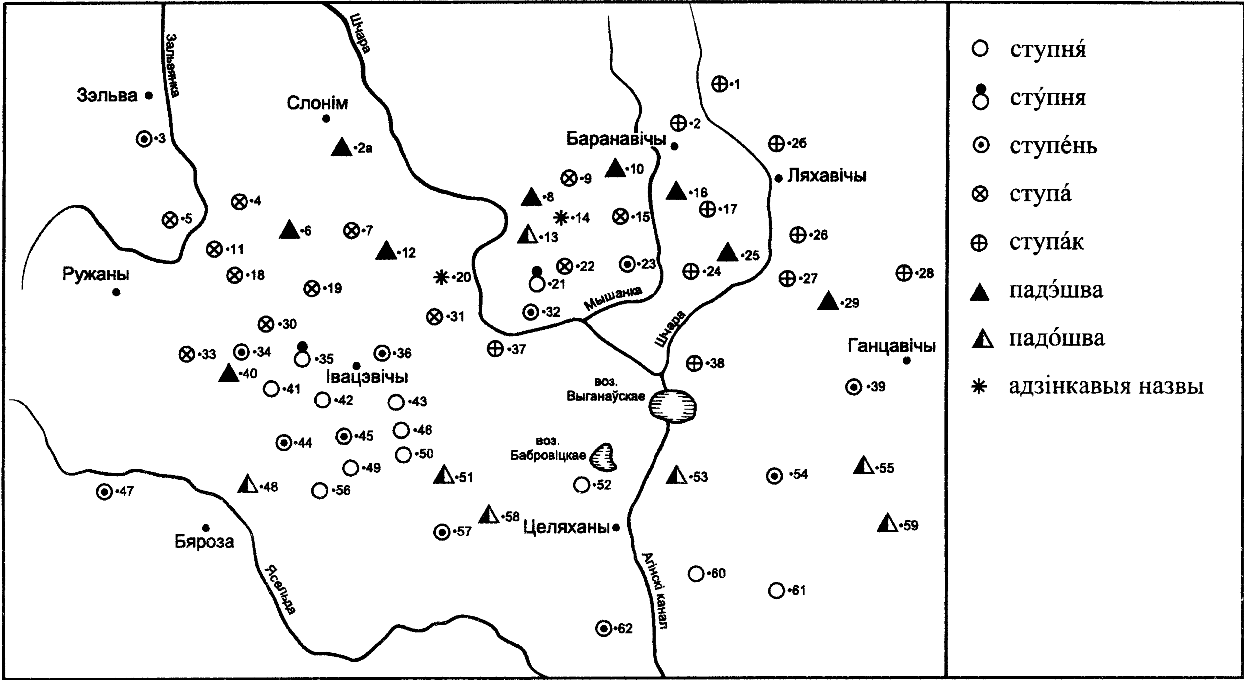

Карта 288

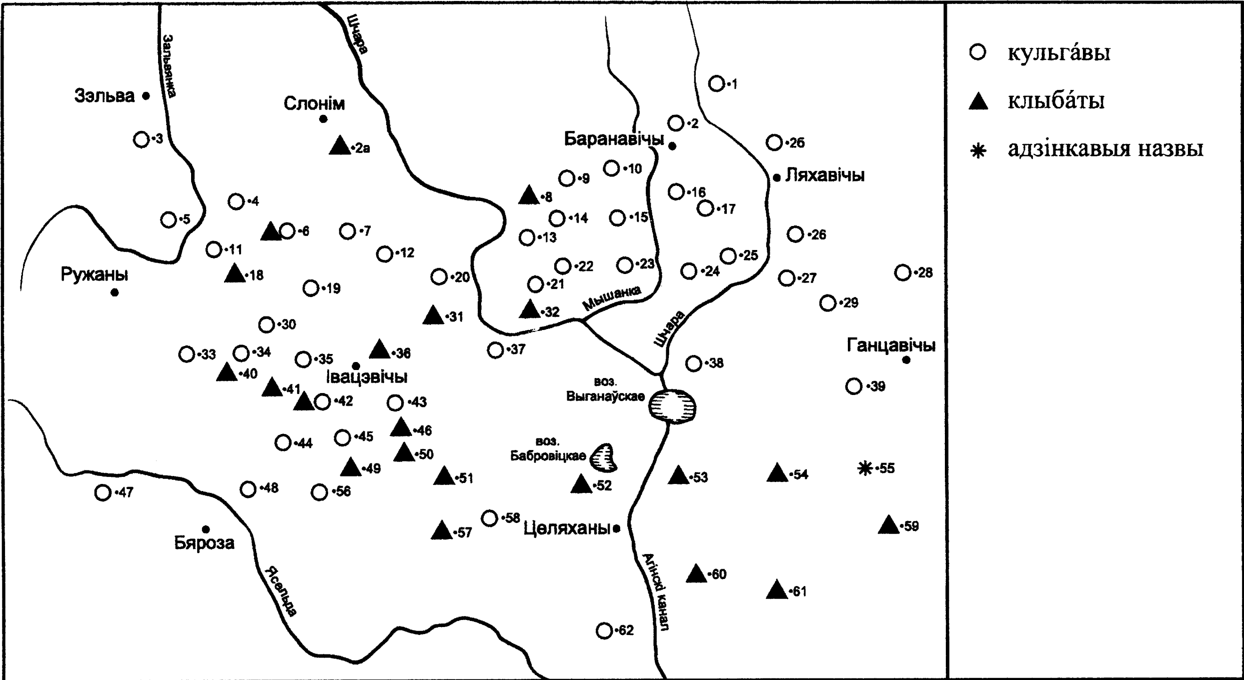
Вадзяны пухір (на скуры ў чалавека)

Карта 289
Ступня

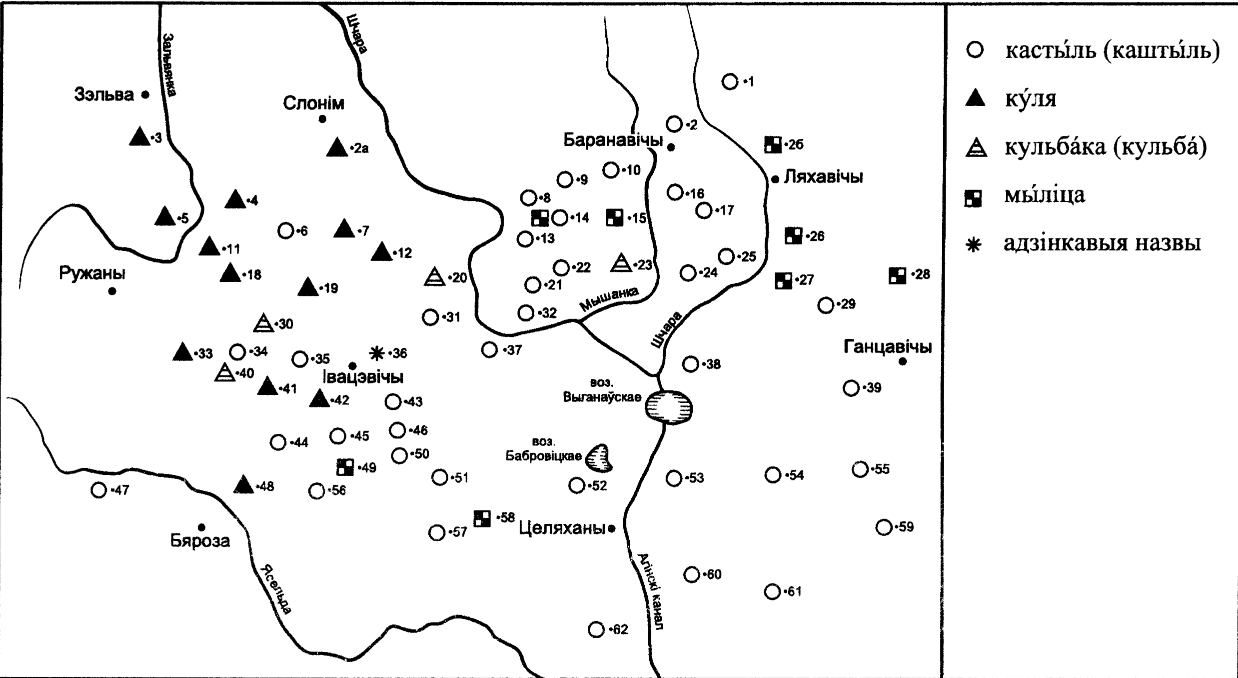

Карта 290
Кульга́вы (чалавек)

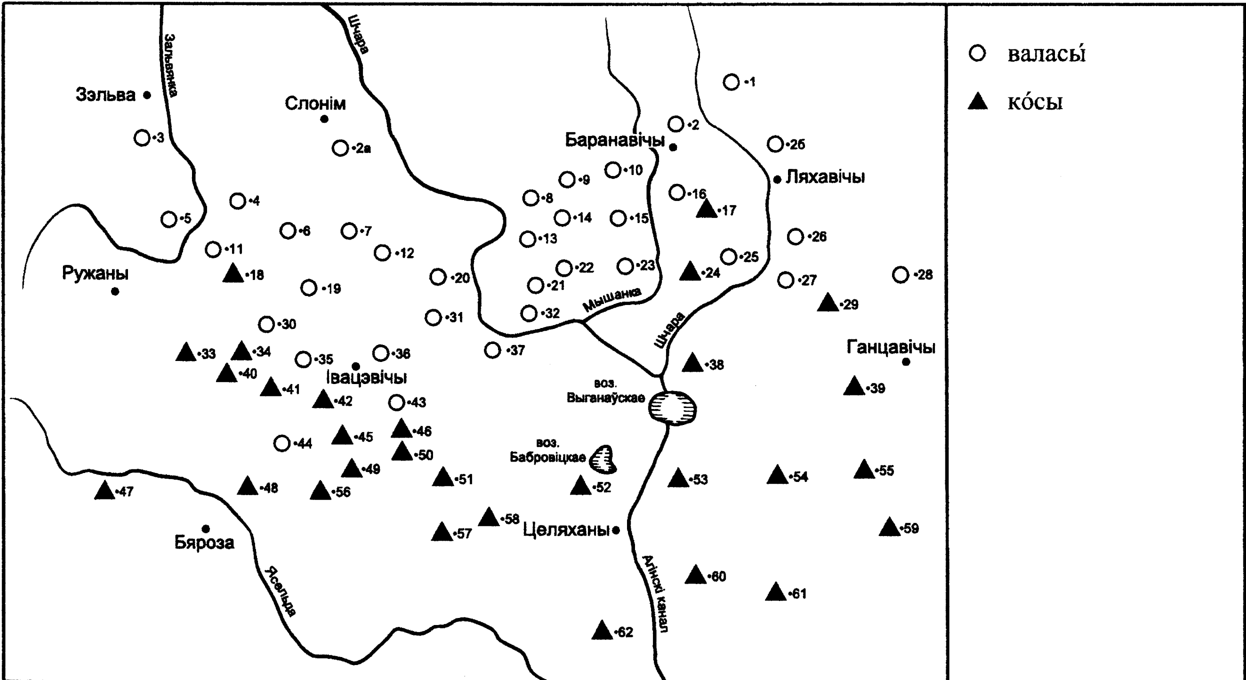
Карта 291

Мыліца

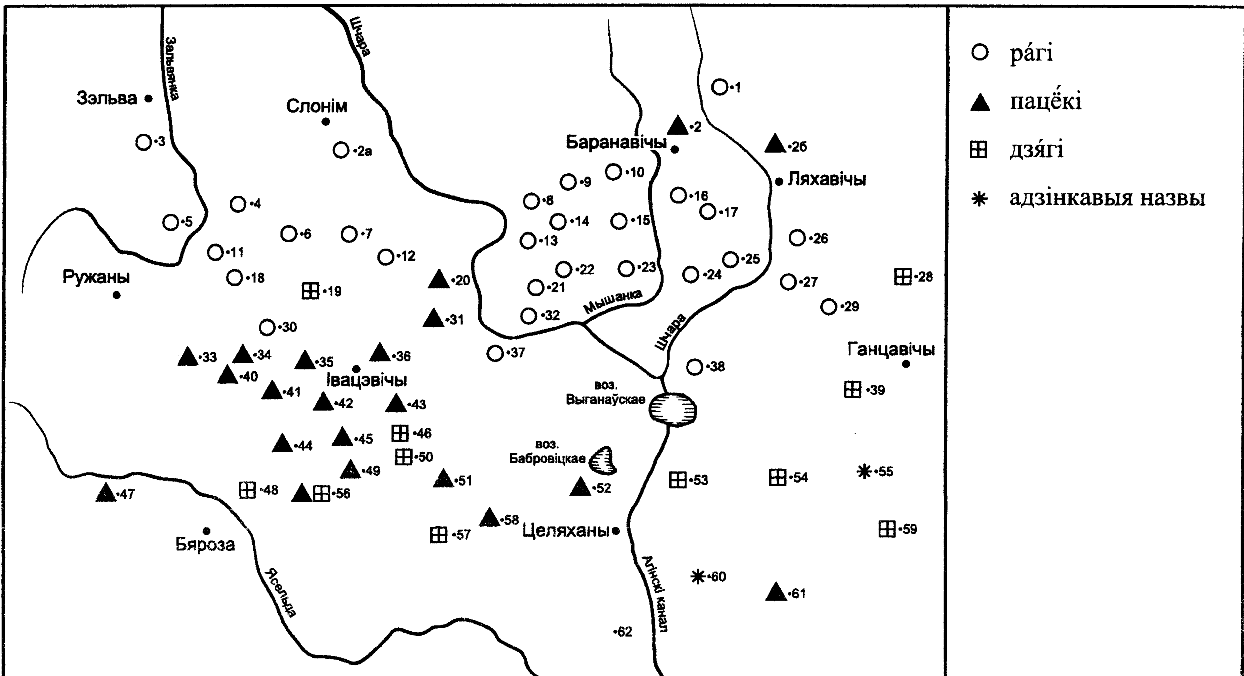
Карта 292

Незаплеценыя валасы

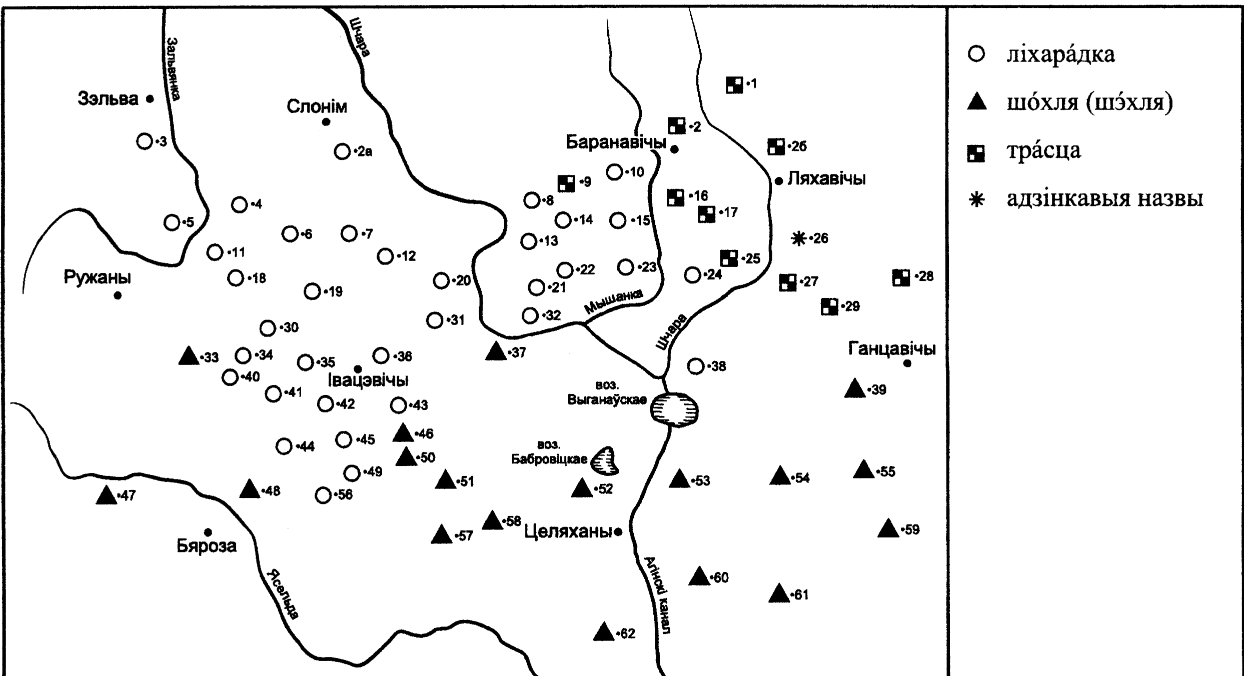
Карта 293

Сляды поту, слёз на твары

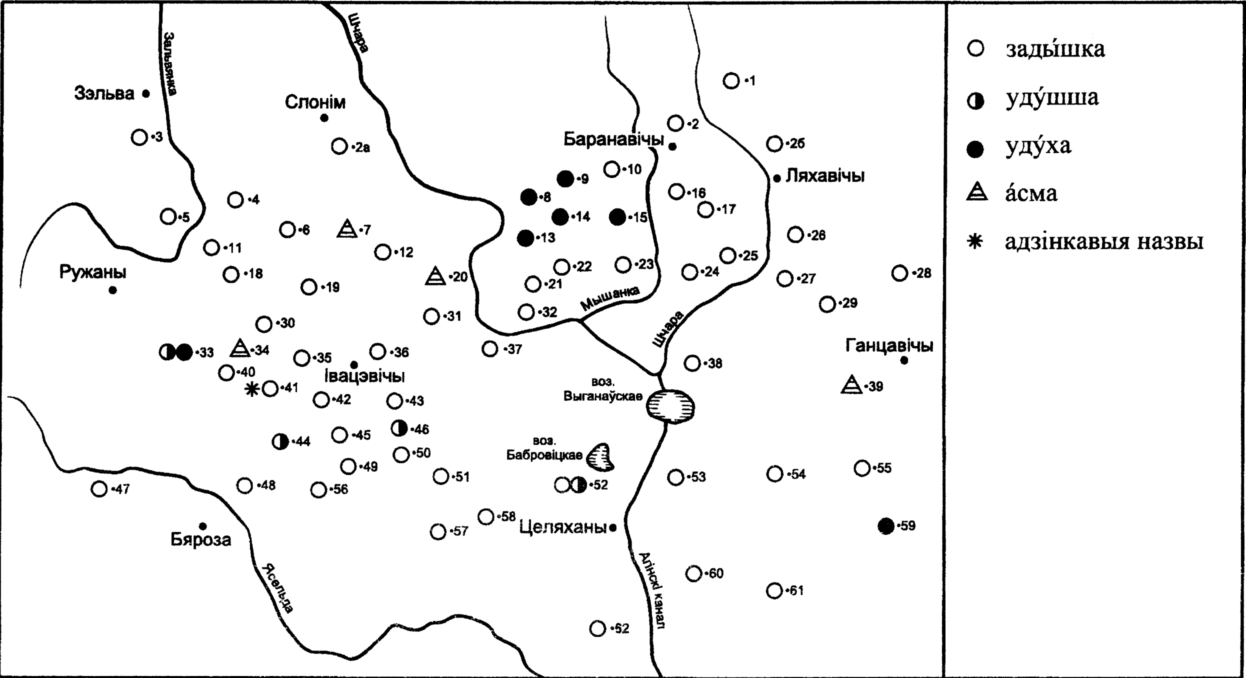

Карта 294

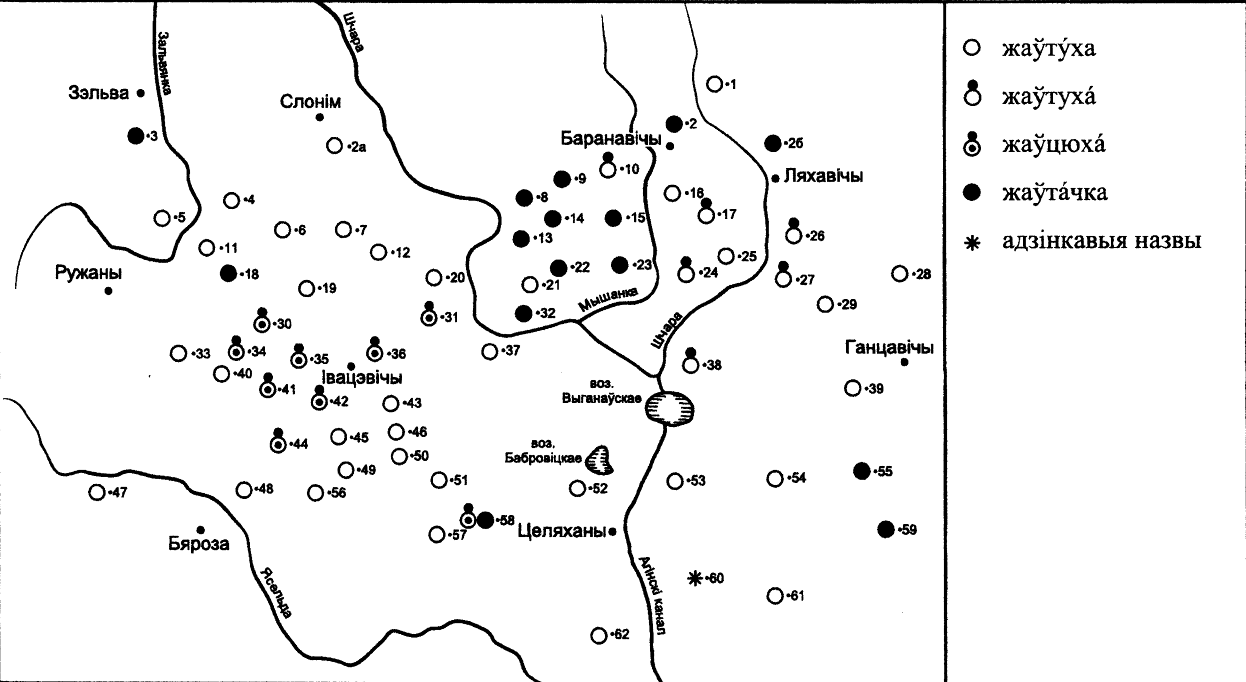
Малярыя

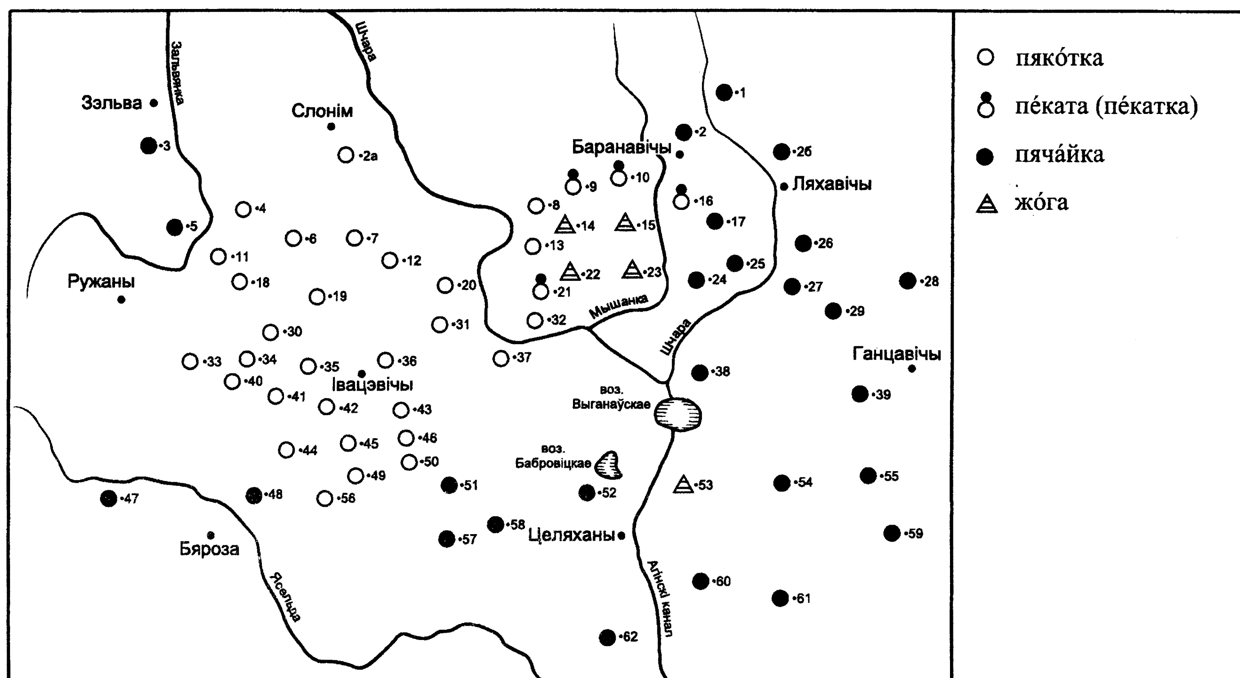
Карта 295
Астма

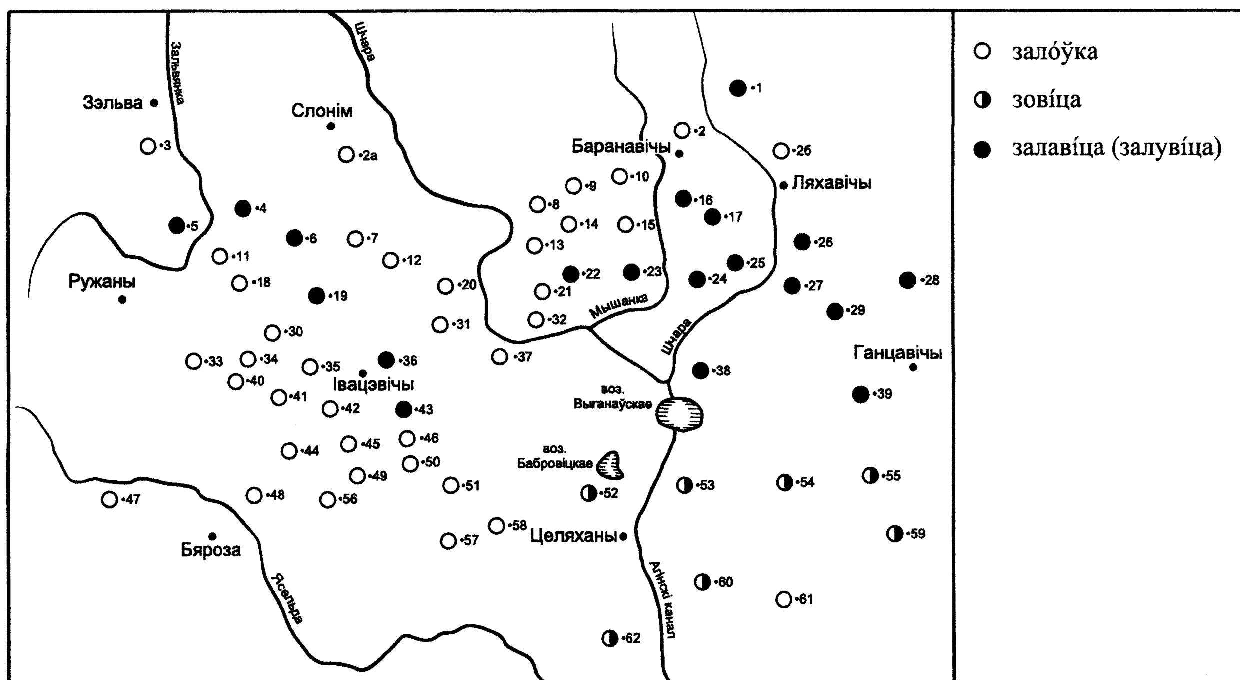
Карта 296
Жаўтуха

Карта 297
Пякотка

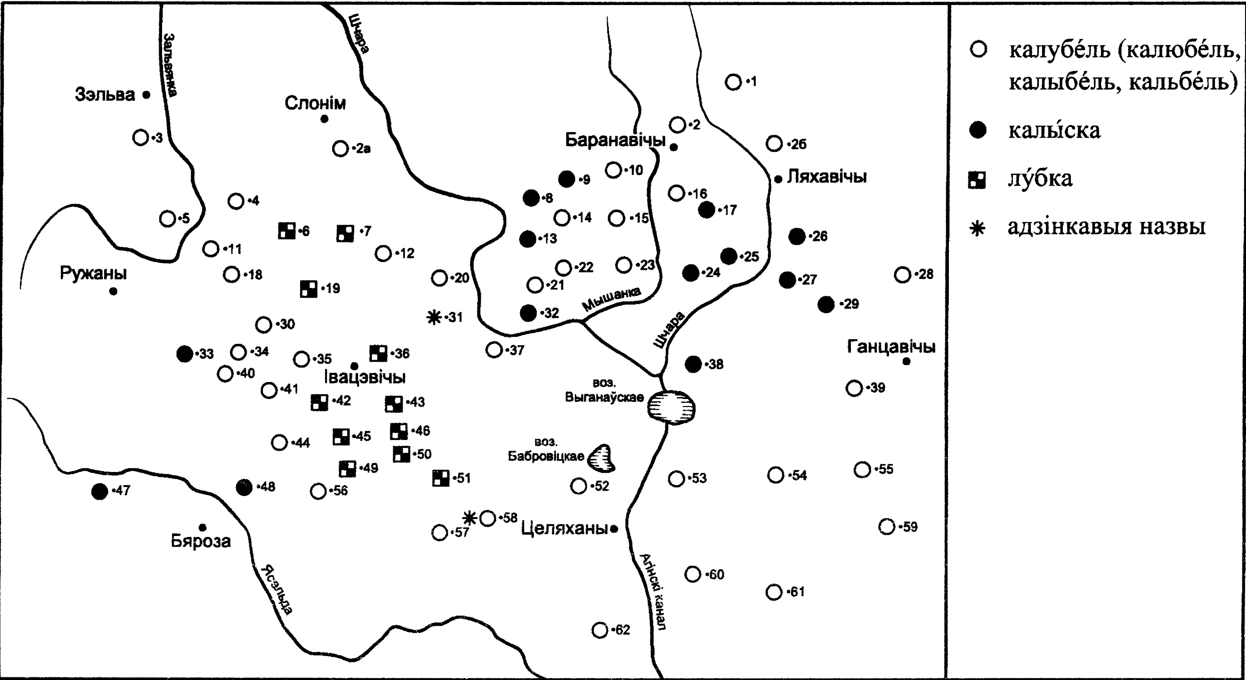

Карта 298
Залоўка

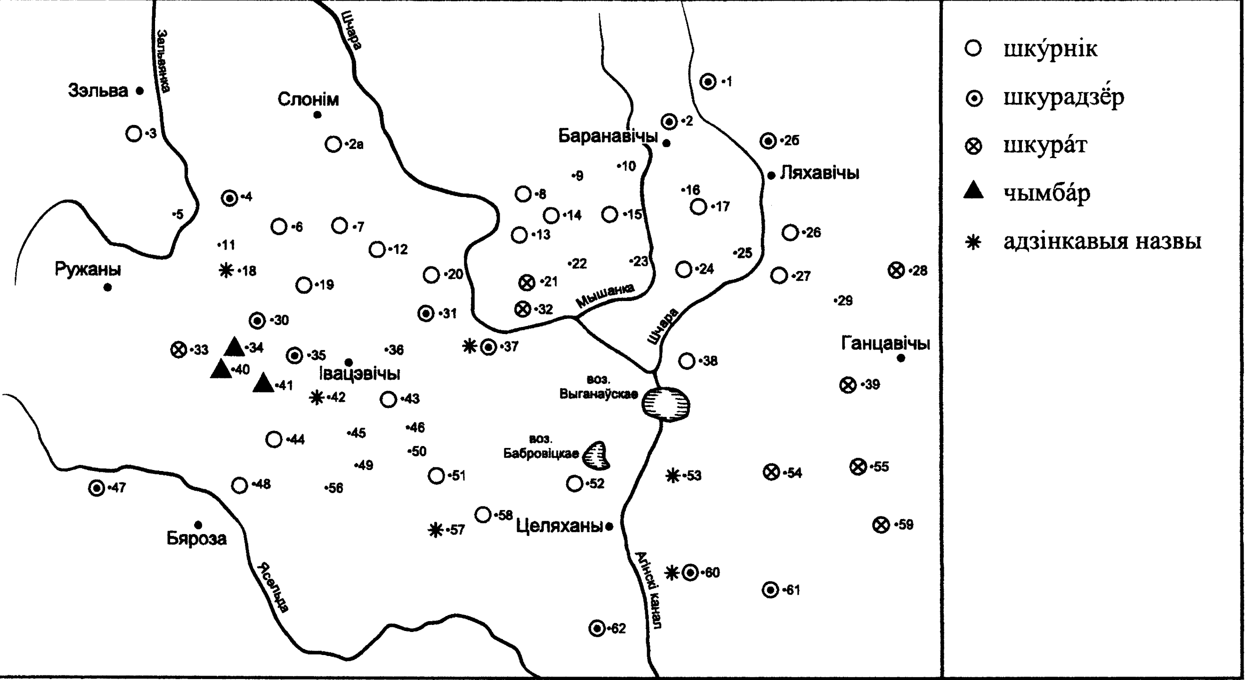
Карта 299

Калыска (на полі)

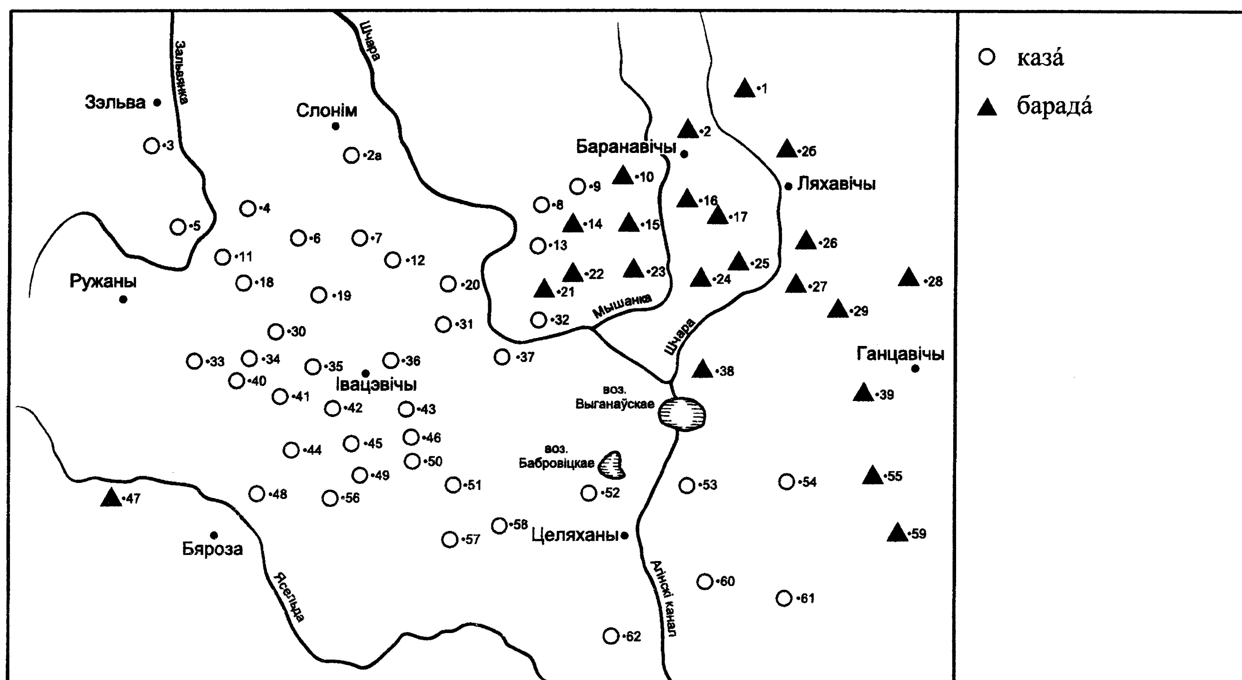
Карта 300

Гарбар

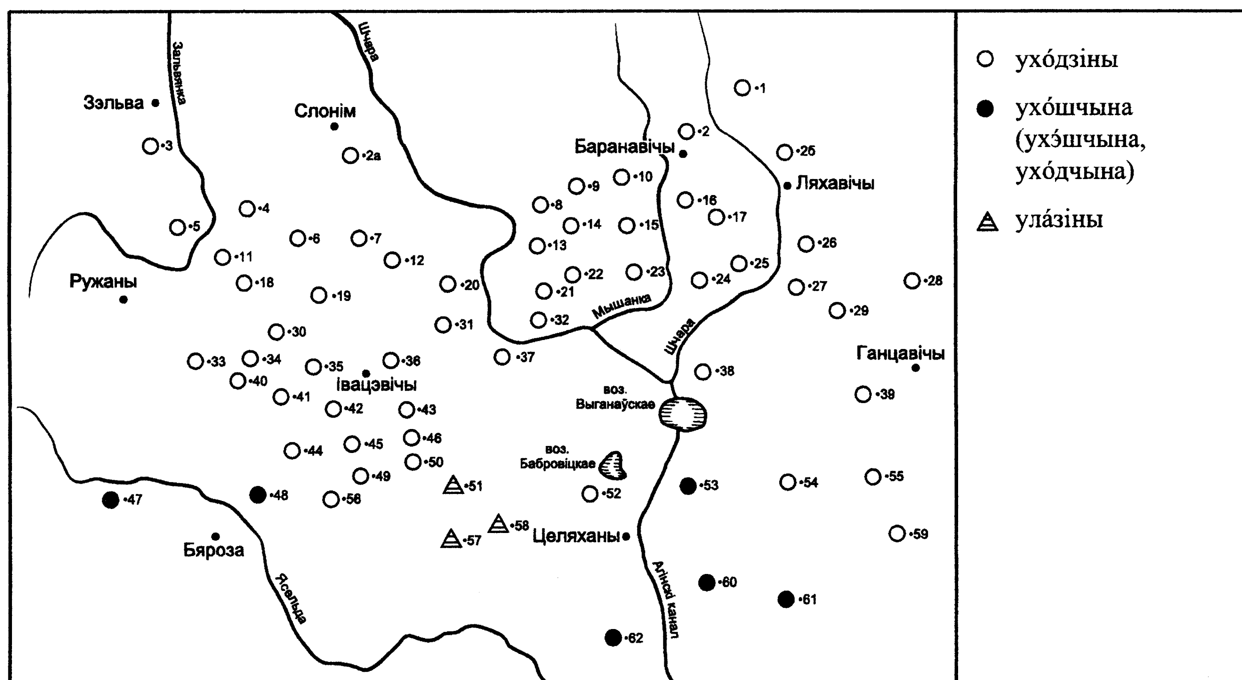
Карта 301

Нязжаты пасмык жыта

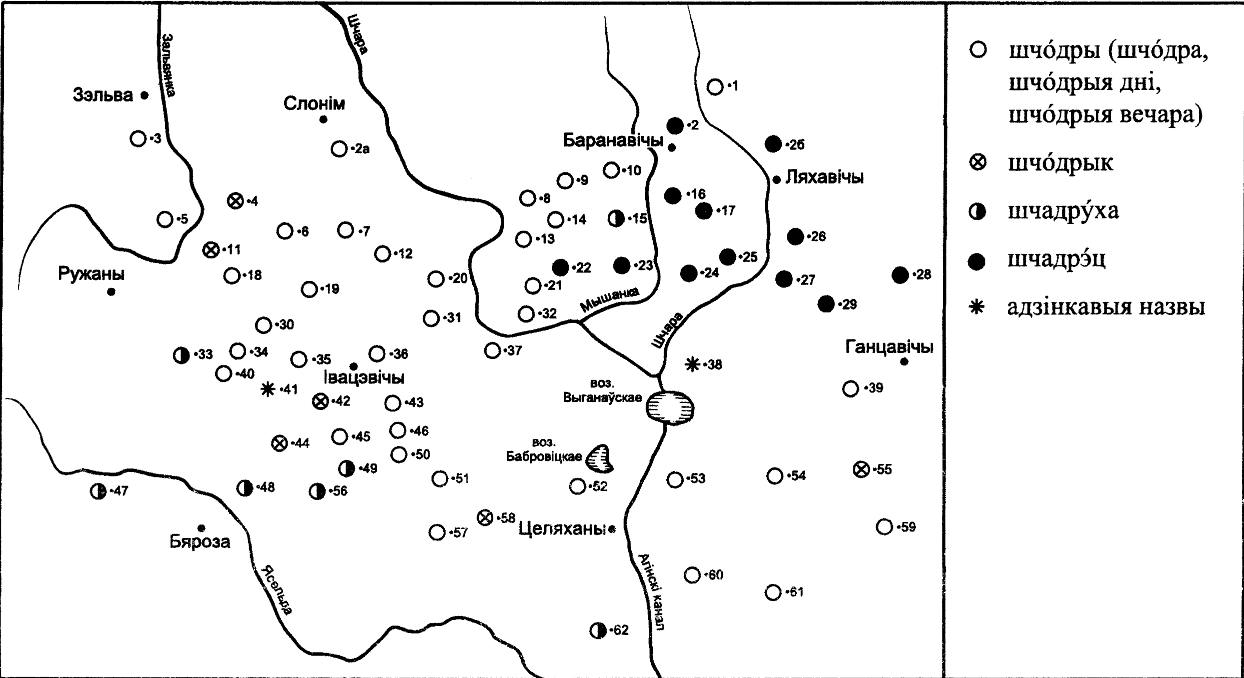

Карта 302

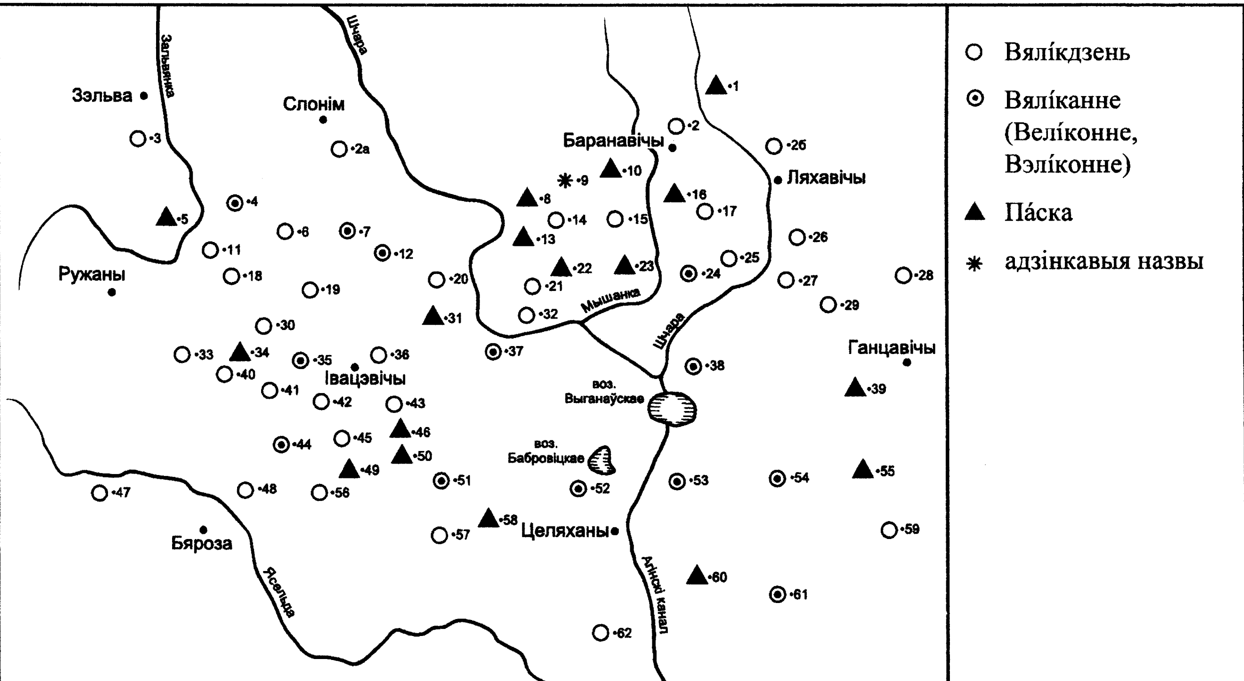
Увахoдзіны

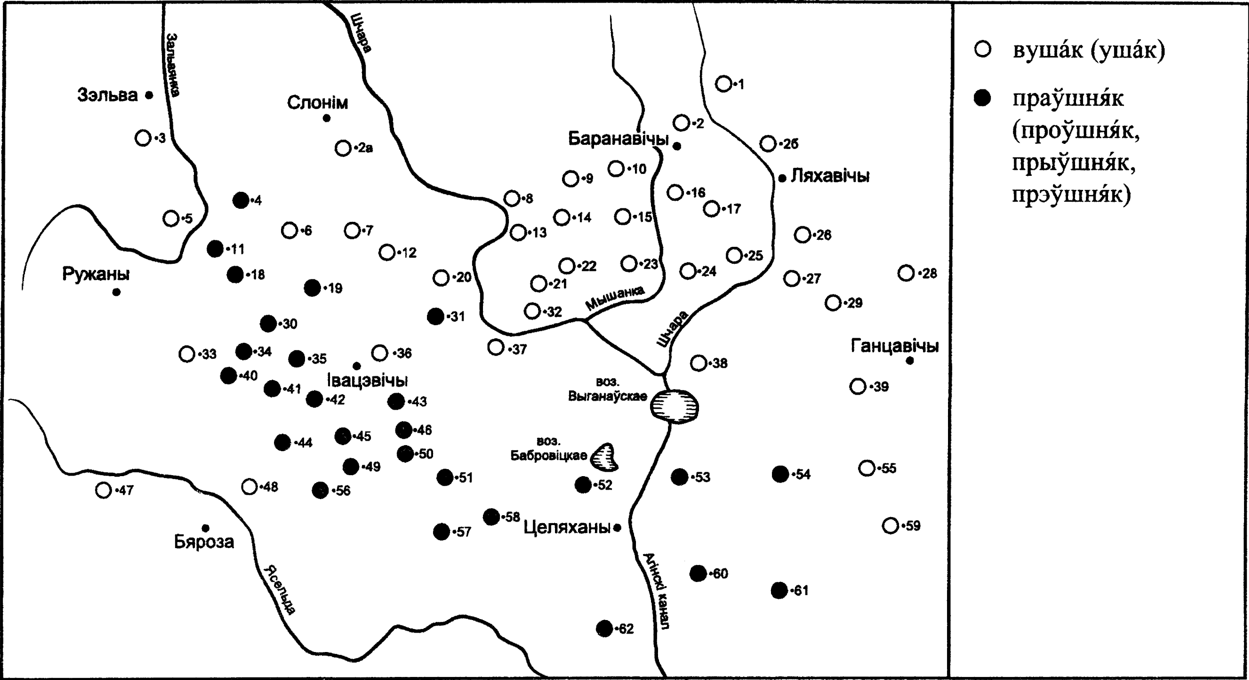
Карта 303
Шчадрэц

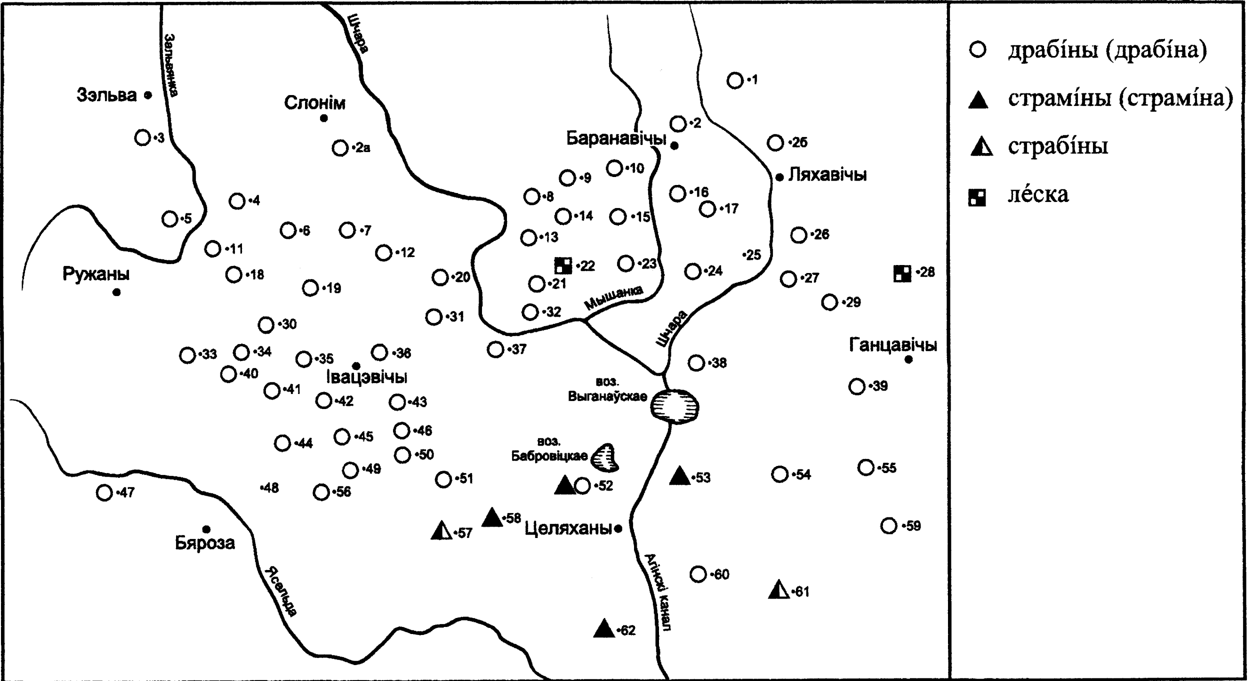
Карта 304
Вялікдзень

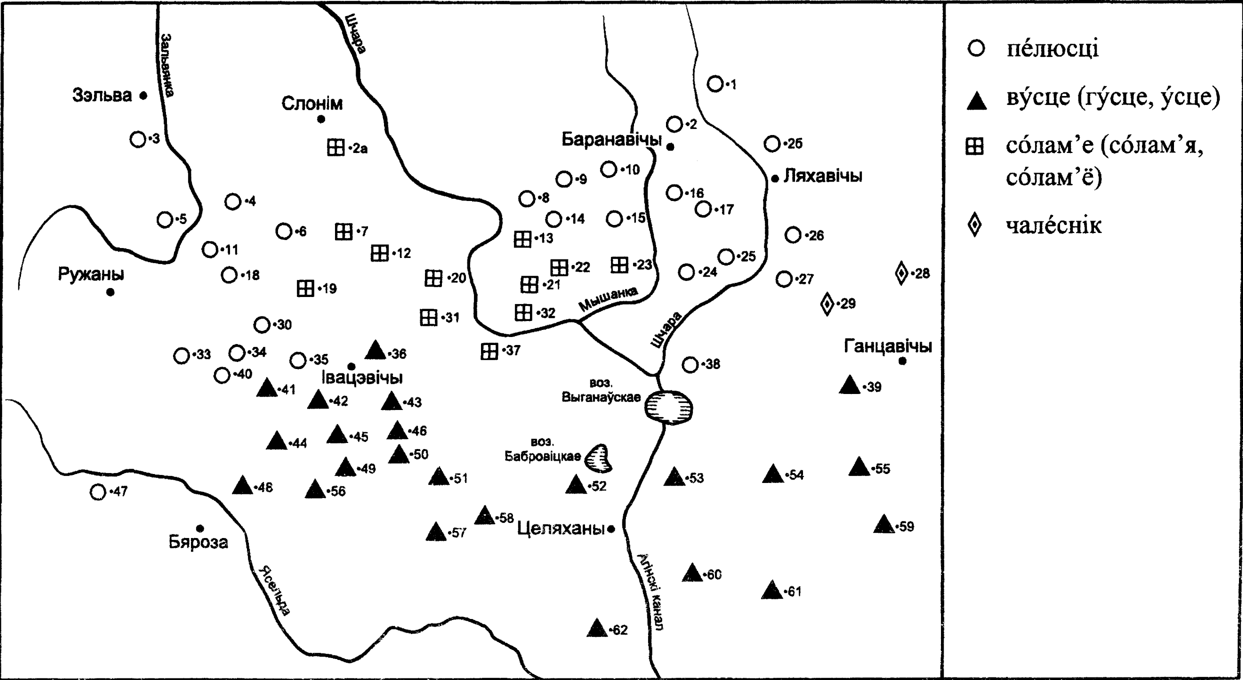
Карта 305
Вушак

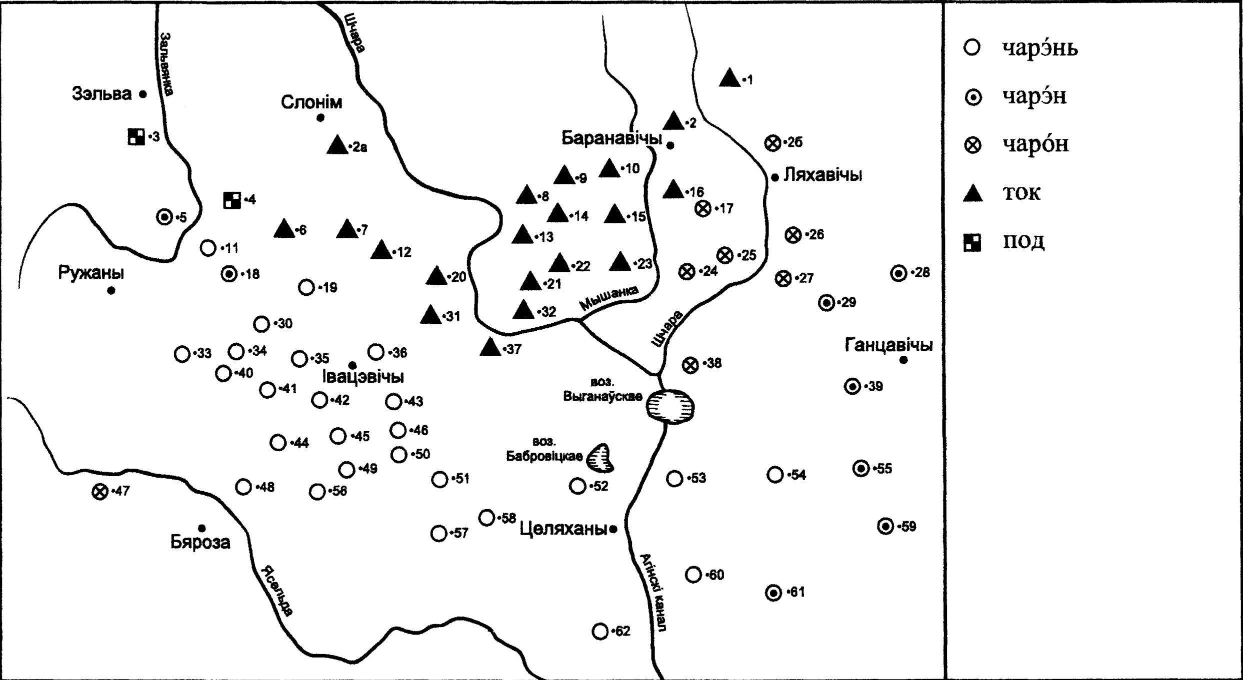
Карта 306
Лесвіца

Карта 307
Вусце (у печы)

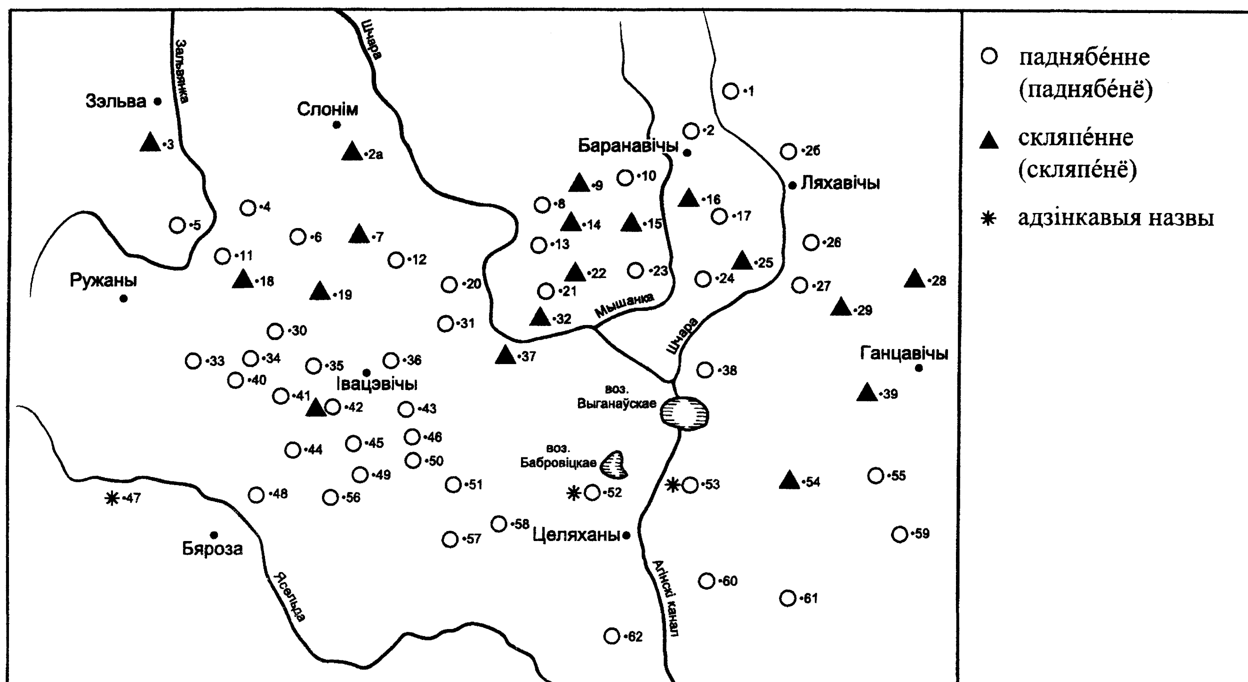

Карта 308
Месца ў печы, дзе гараць дровы

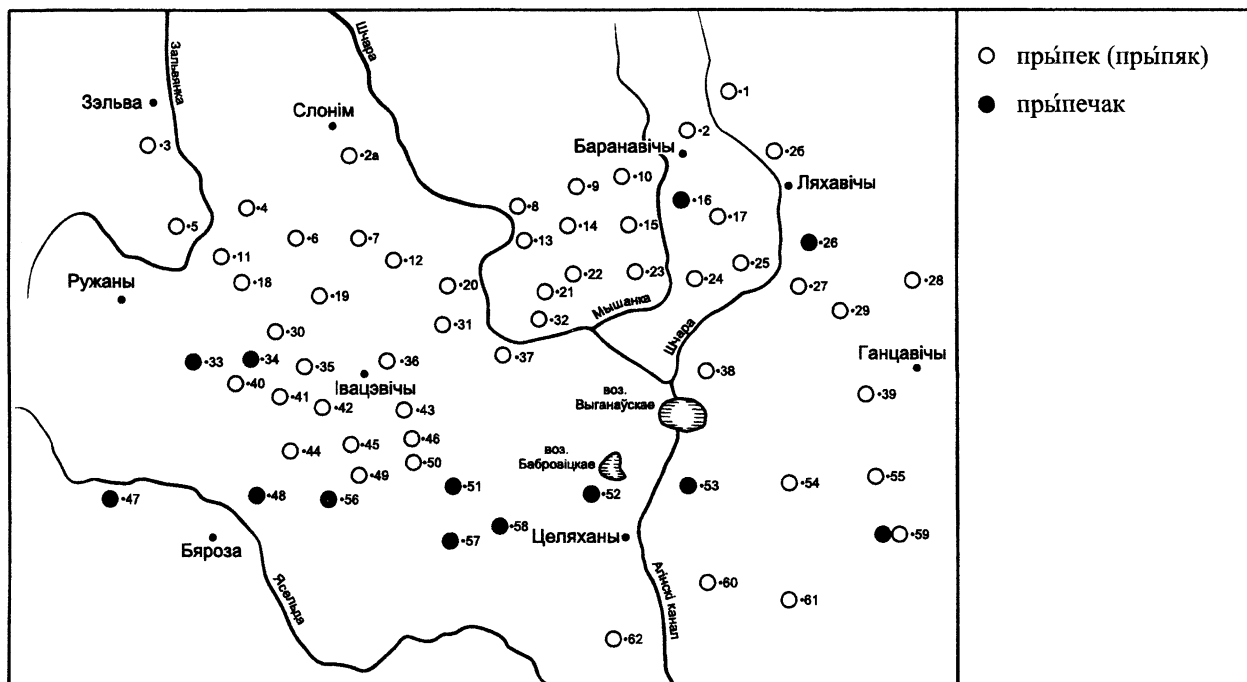
Карта 309

Верхняя частка ўнутры печы

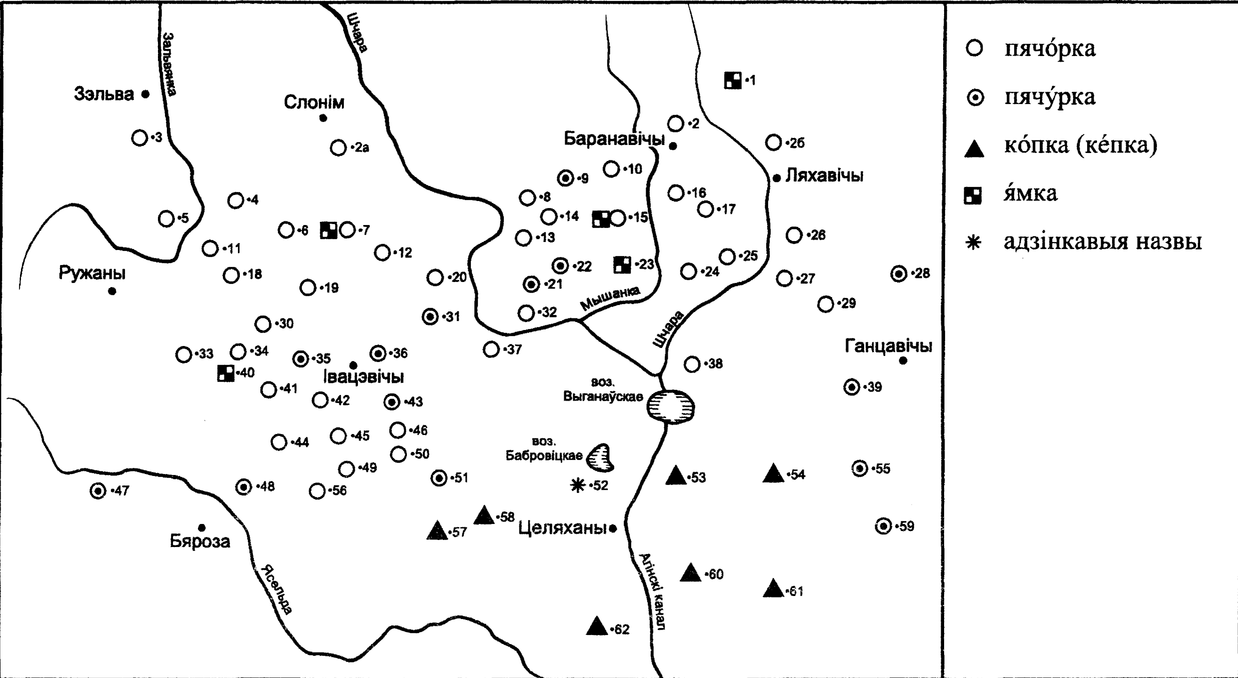
Карта 310

Прыпечак

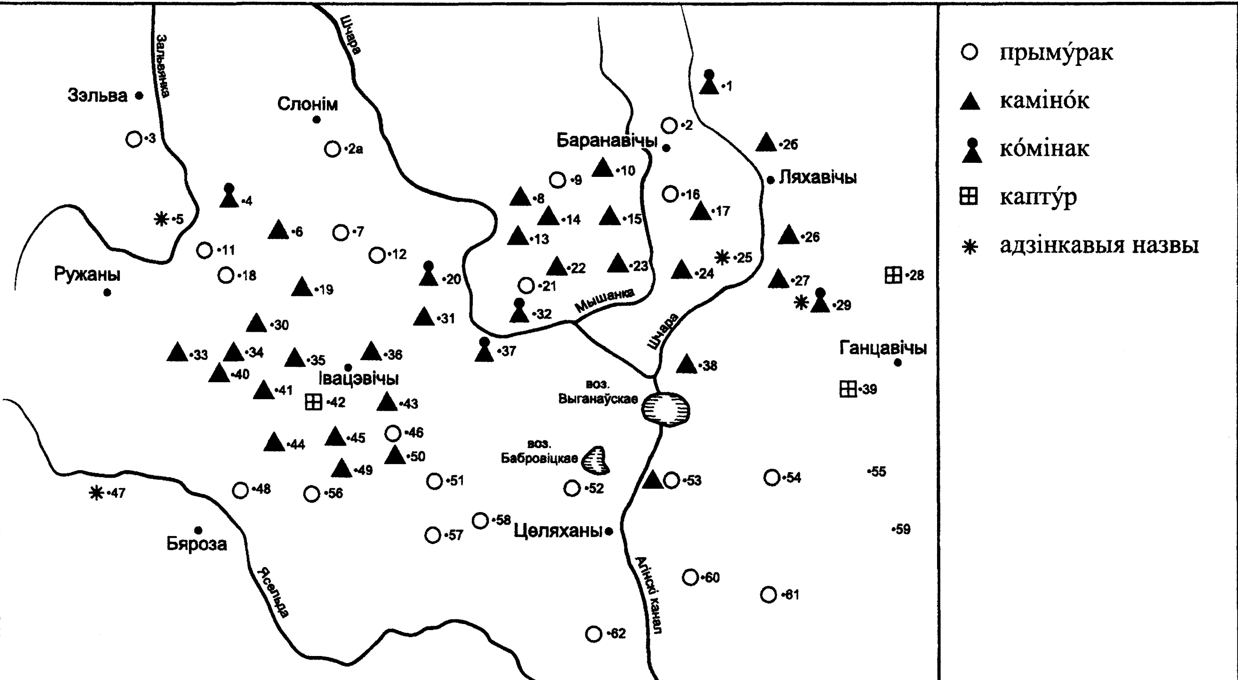
Карта 311

Ямка збоку печы, дзе сушаць што-небудзь

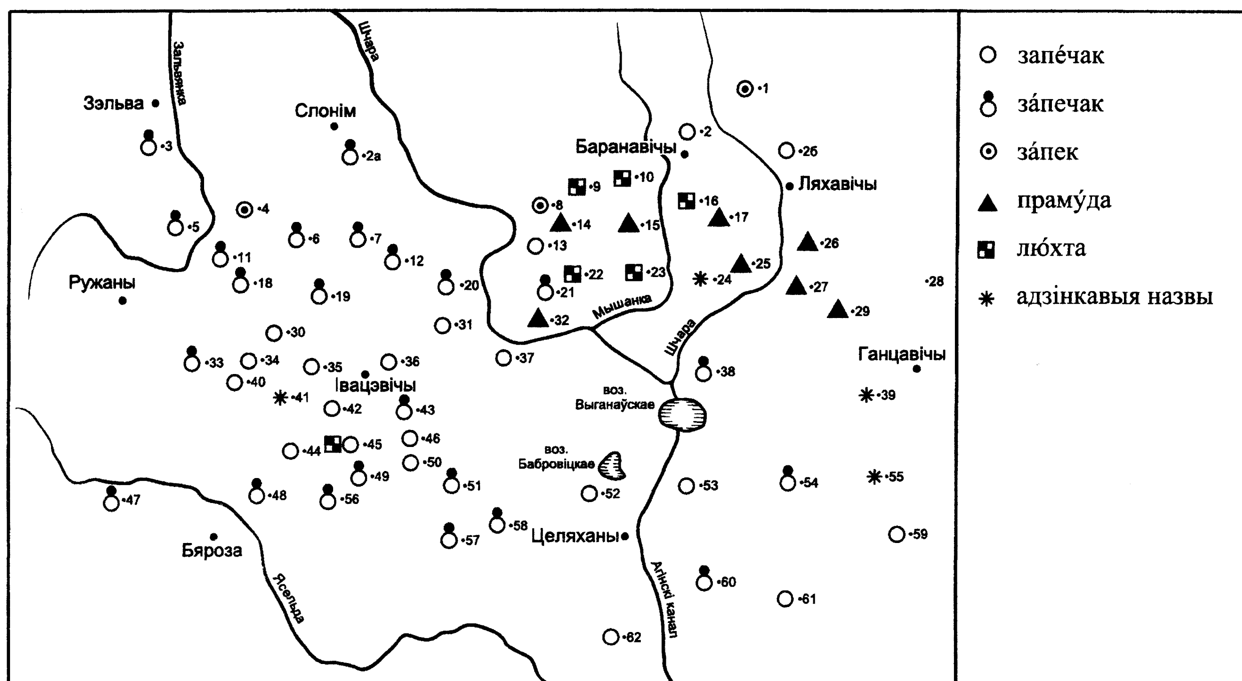
Карта 312

Выступ на коміне

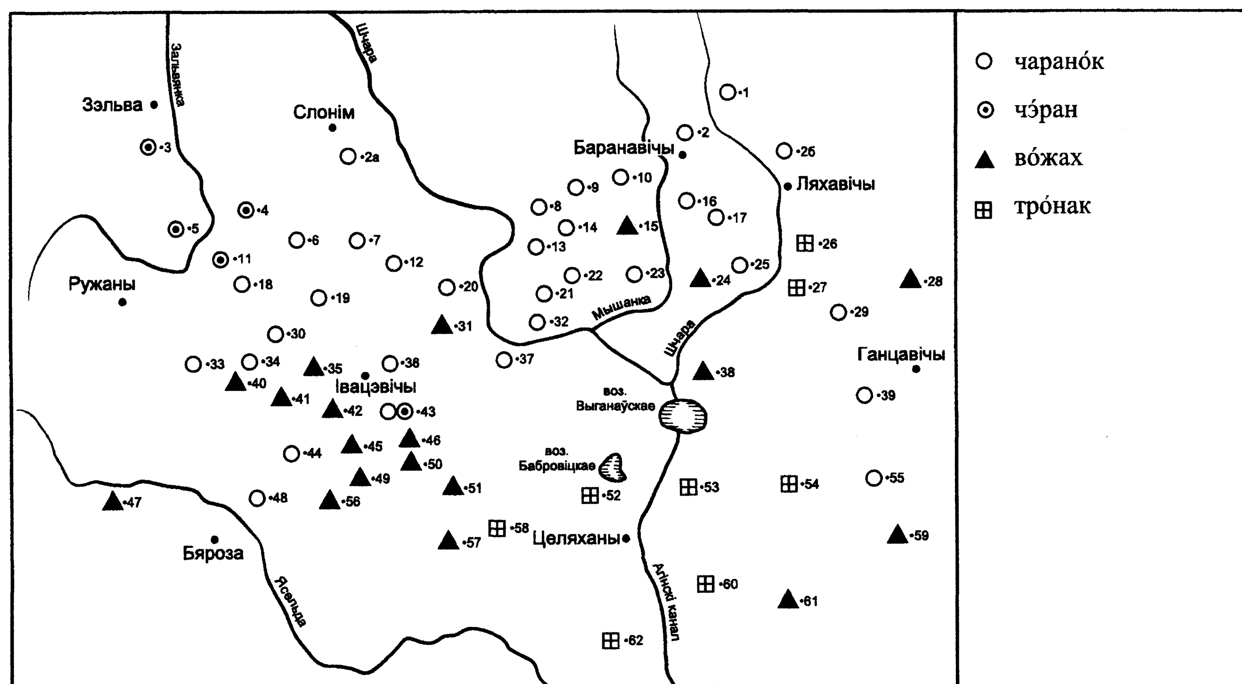
Карта 313

Запечак

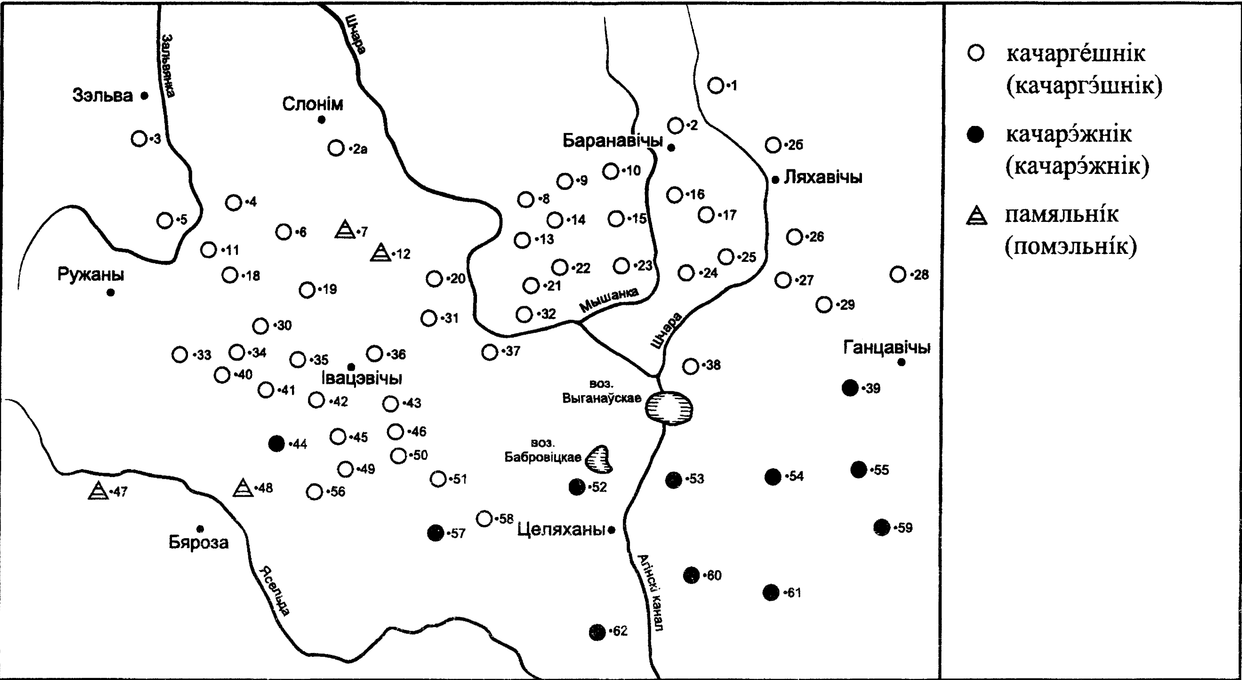

Карта 314

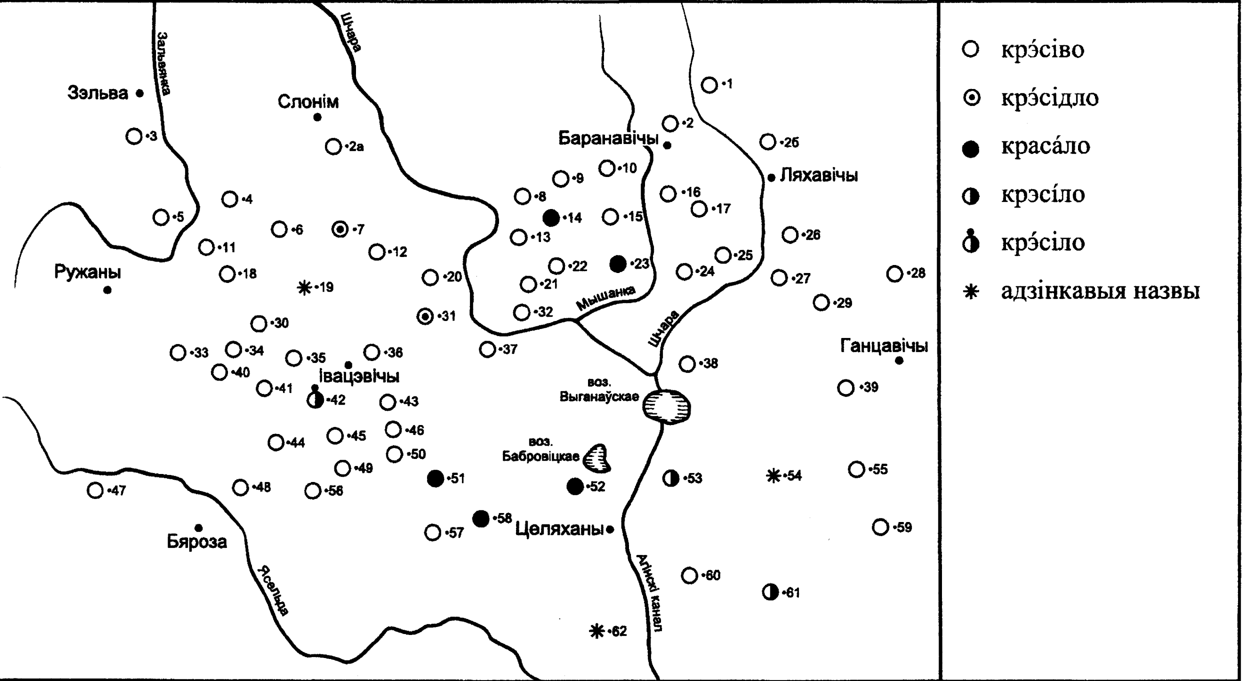
Вожаг (дзяржанне ў качарзе)

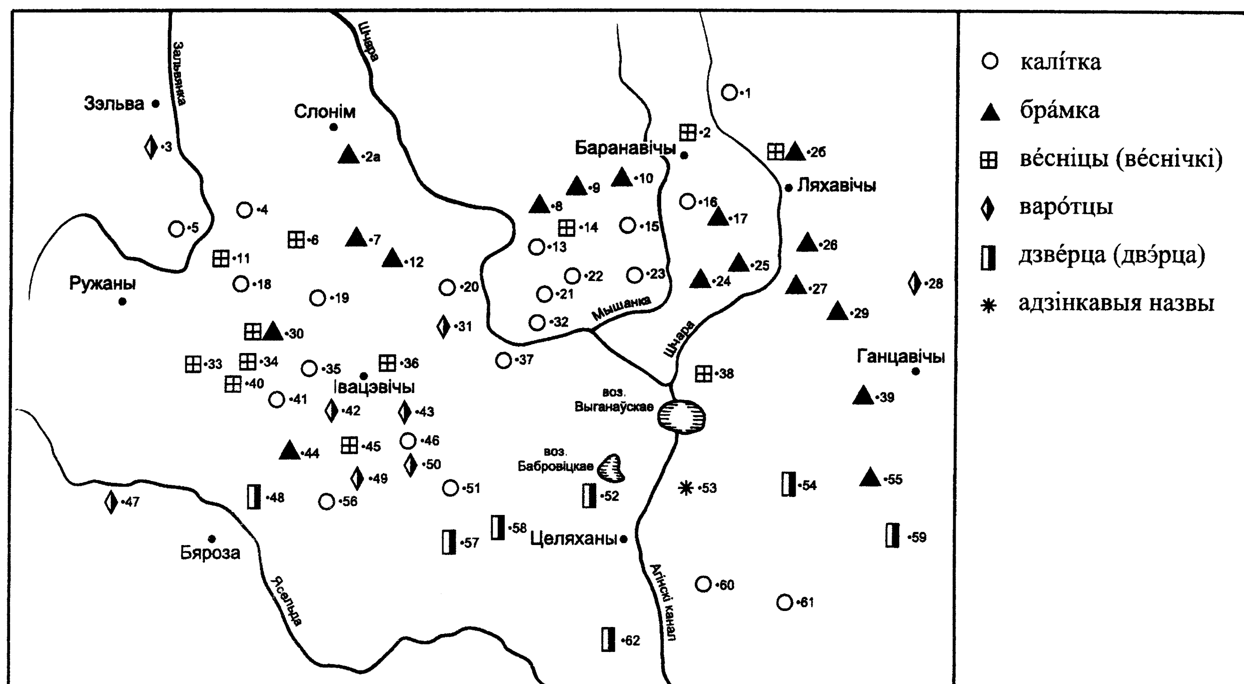
Карта 315
Качарэжнік

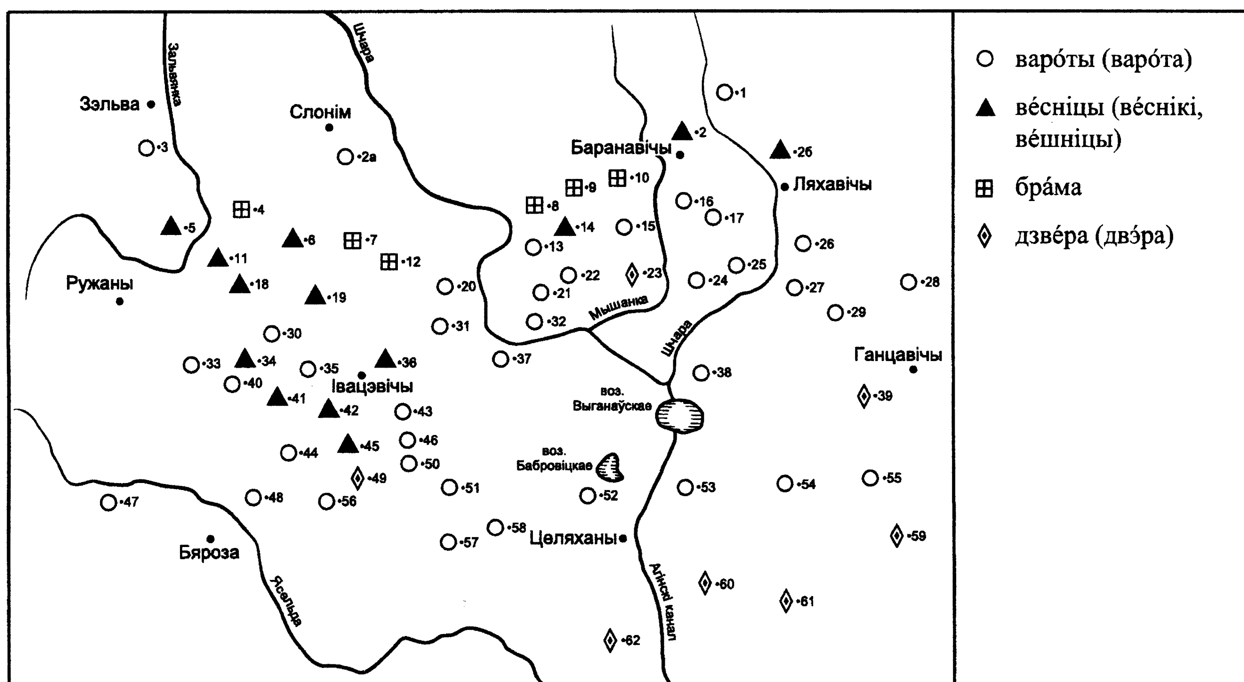
Карта 316
Крэсіва

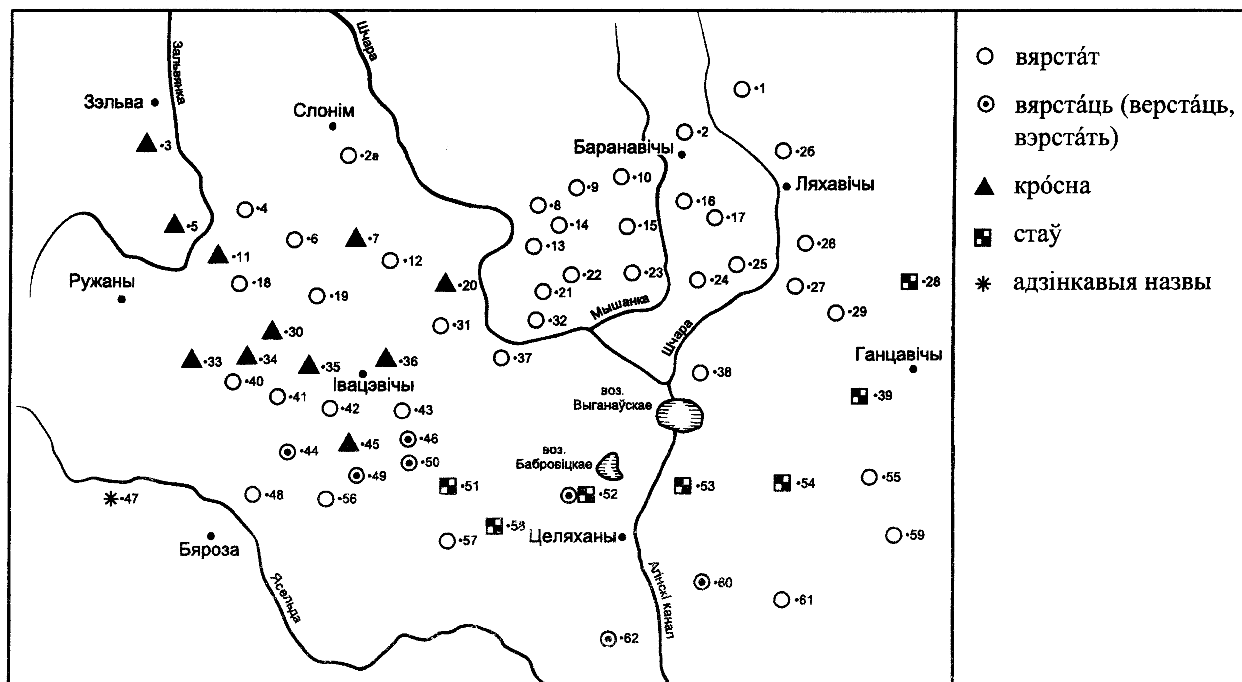
Карта 317
Весніцы

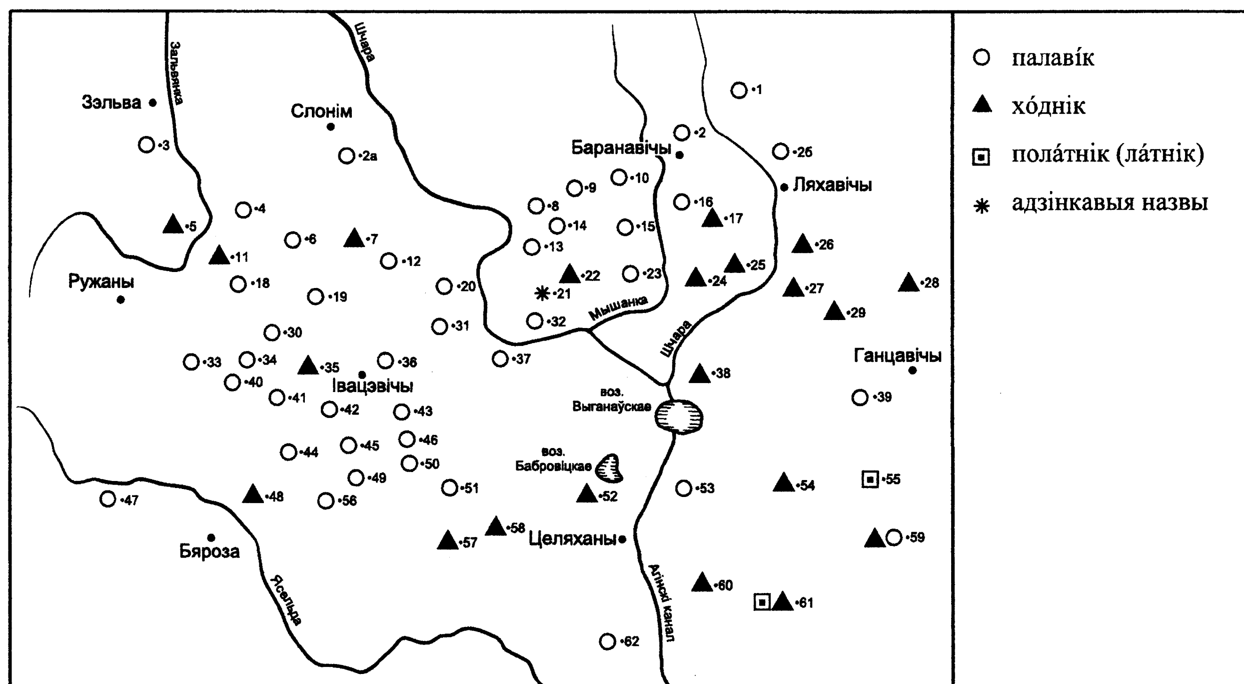
Карта 318
Брама

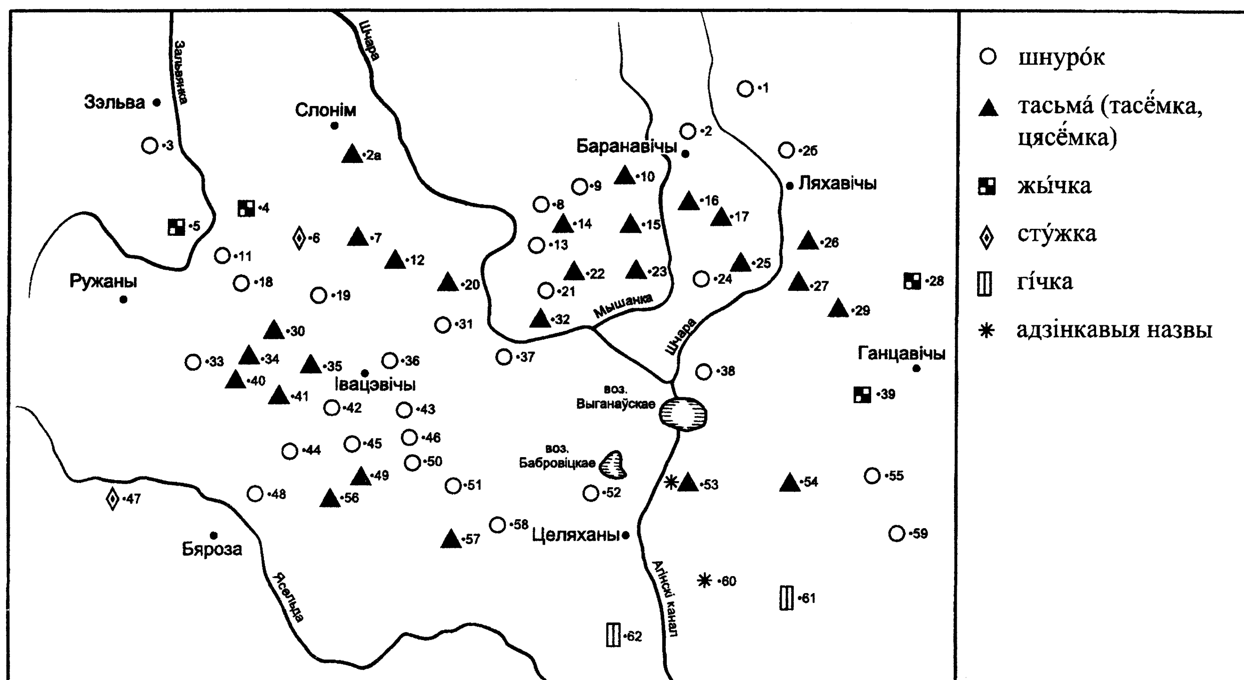
Карта 319
Кросны

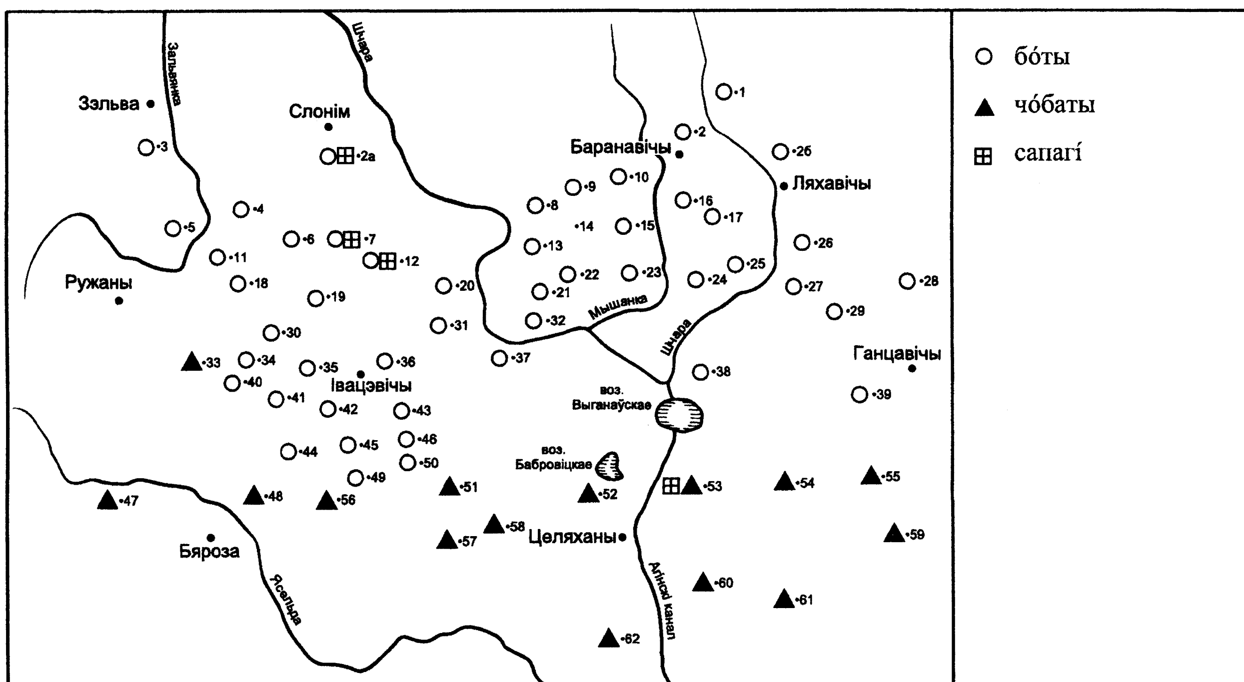
Карта 320
Палавік

Карта 321
Шнурок (для крыжыка, медальёна)

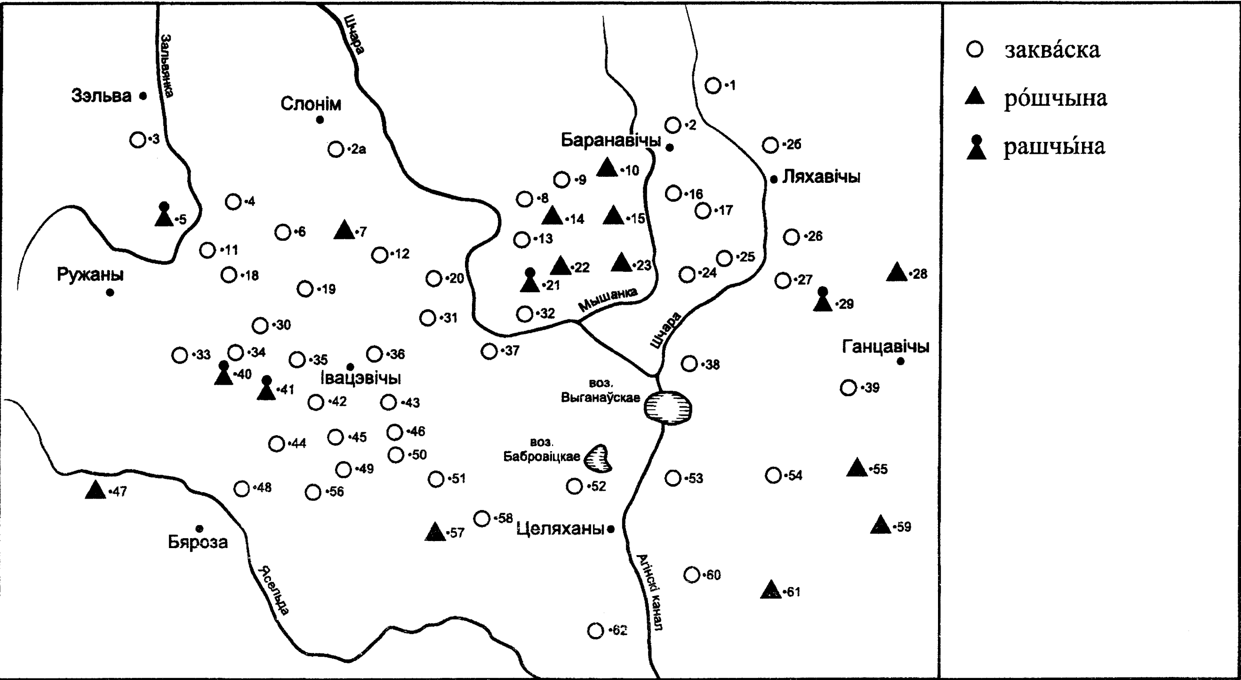

Карта 322
Боты

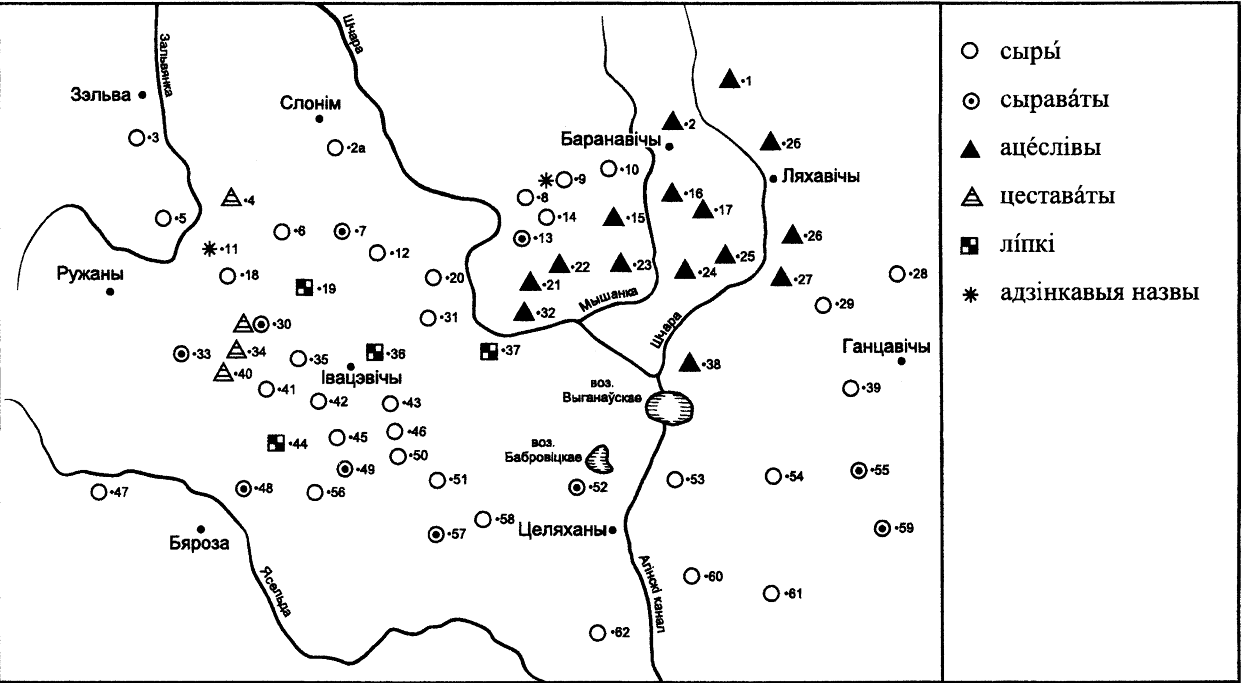
Карта 323

Рошчына (у дзяжы)

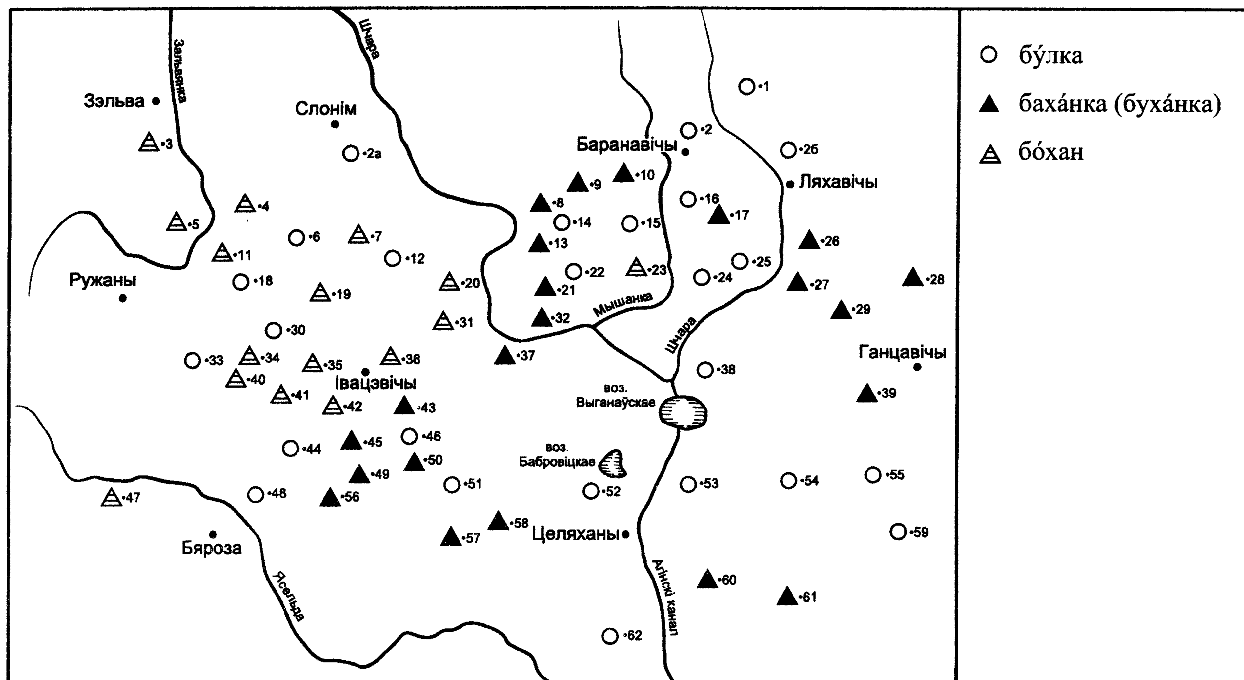

Карта 324

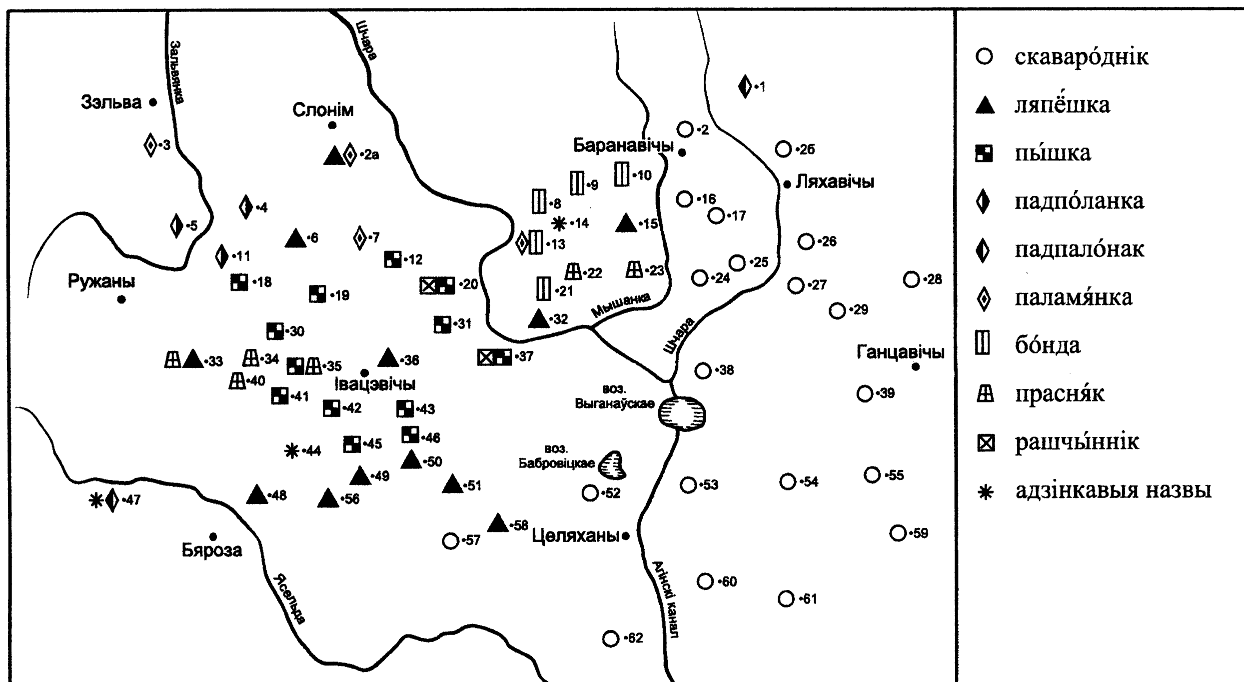
Ацеслівы (хлеб)

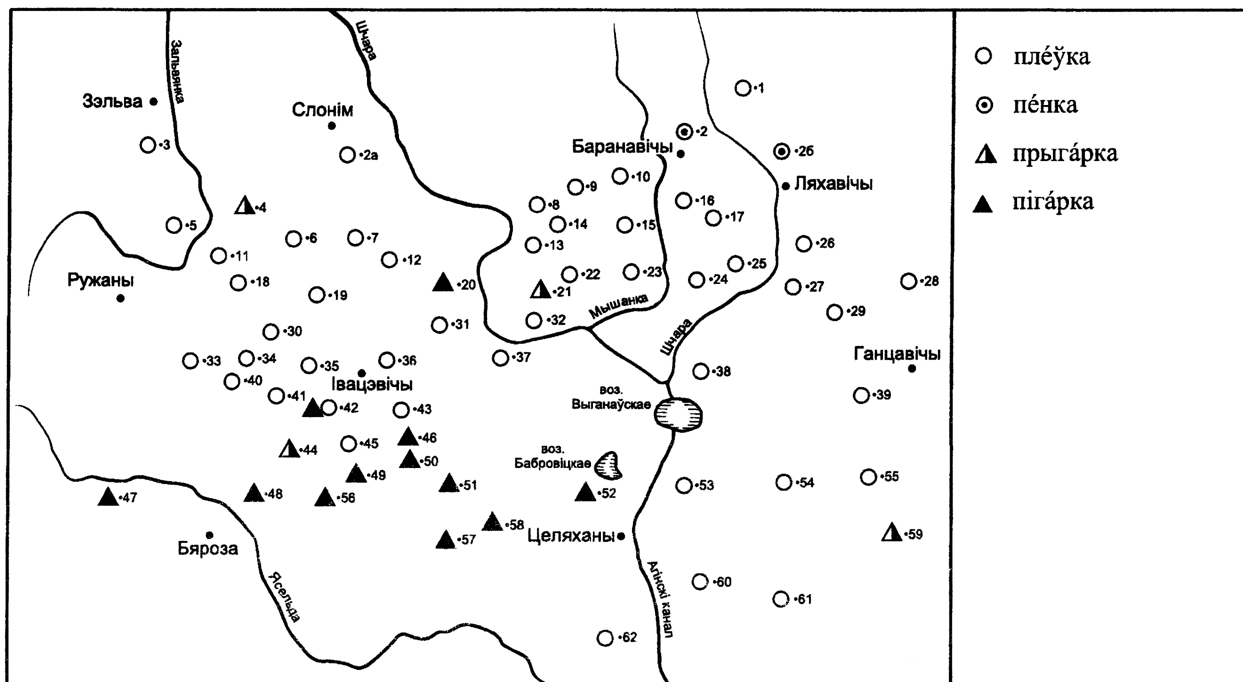
Карта 325
Бохан (хлеба)

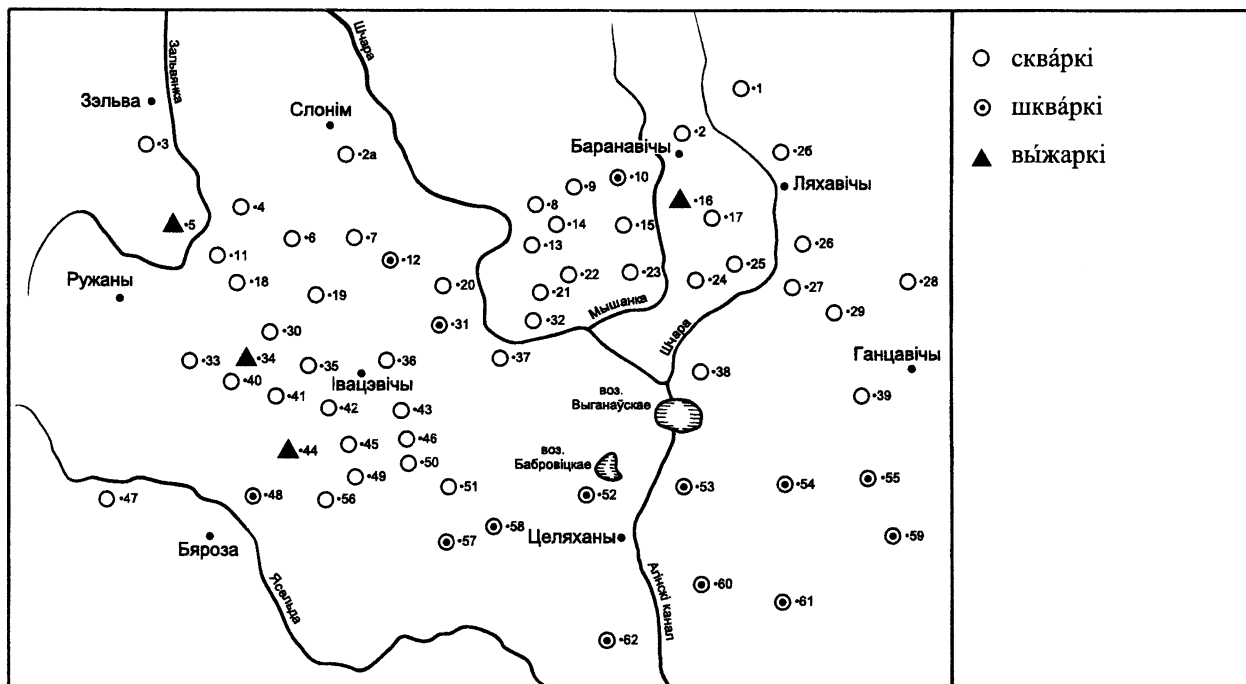
Карта 326
Скавароднік

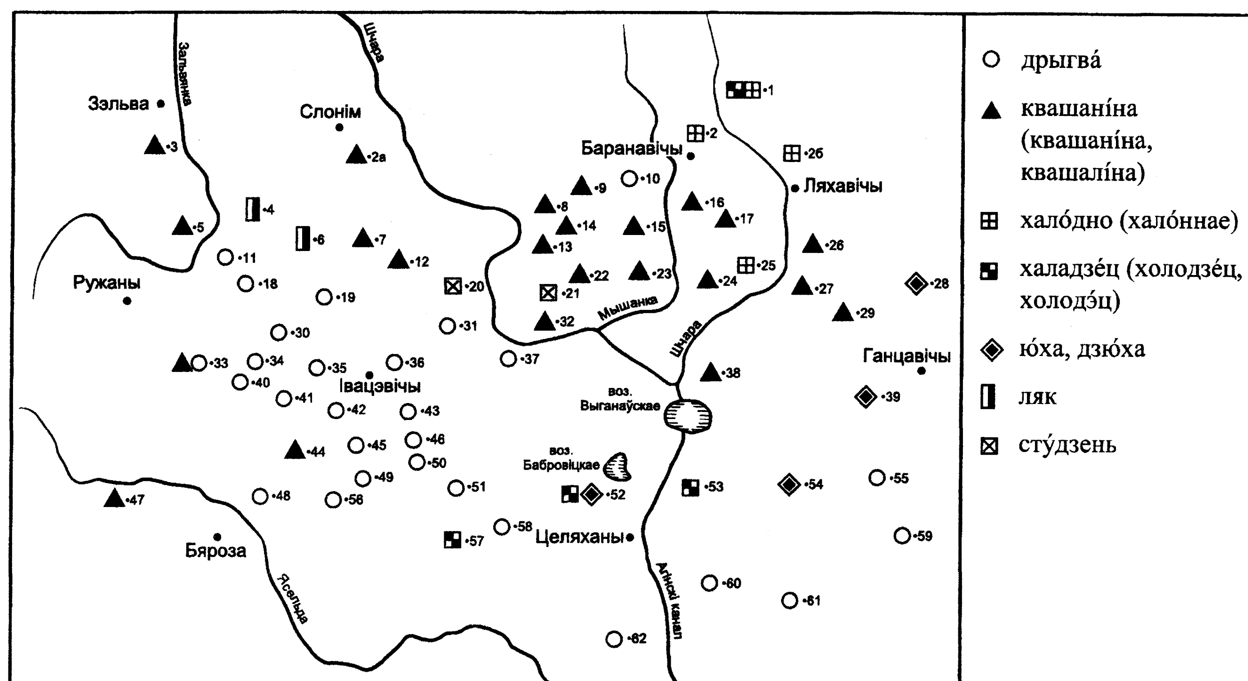
Карта 327
Плеўка

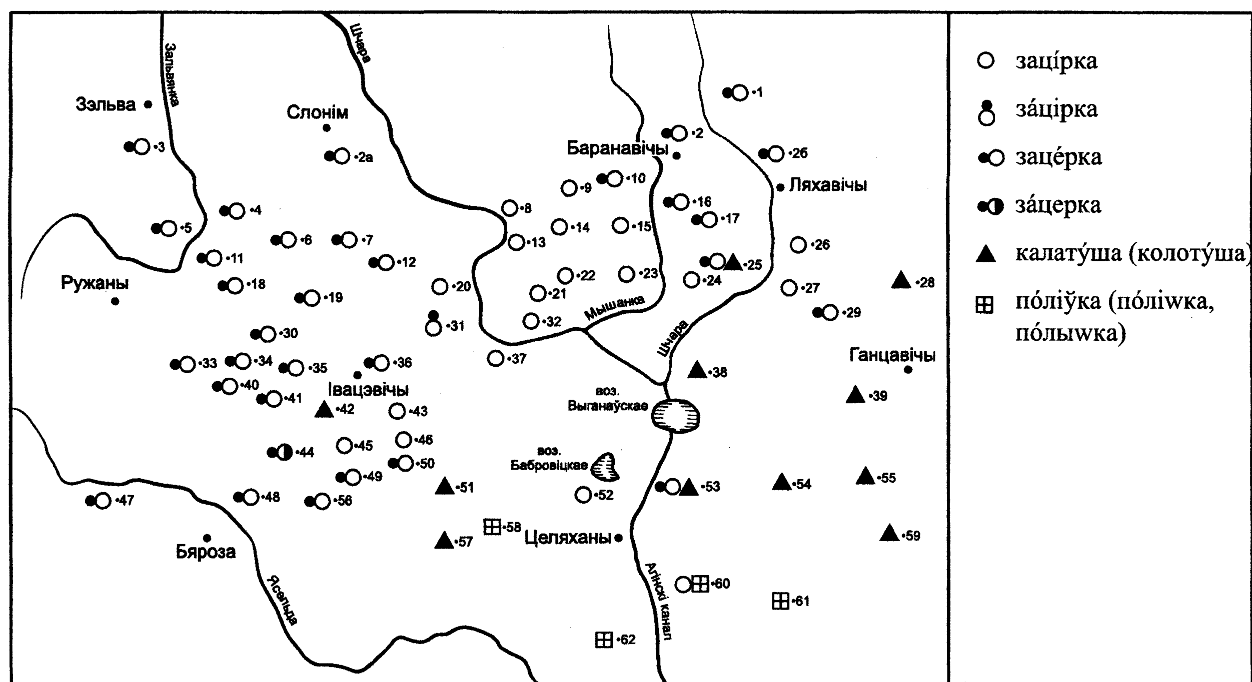
Карта 328
Высkваркі

Карта 329
Халадзец

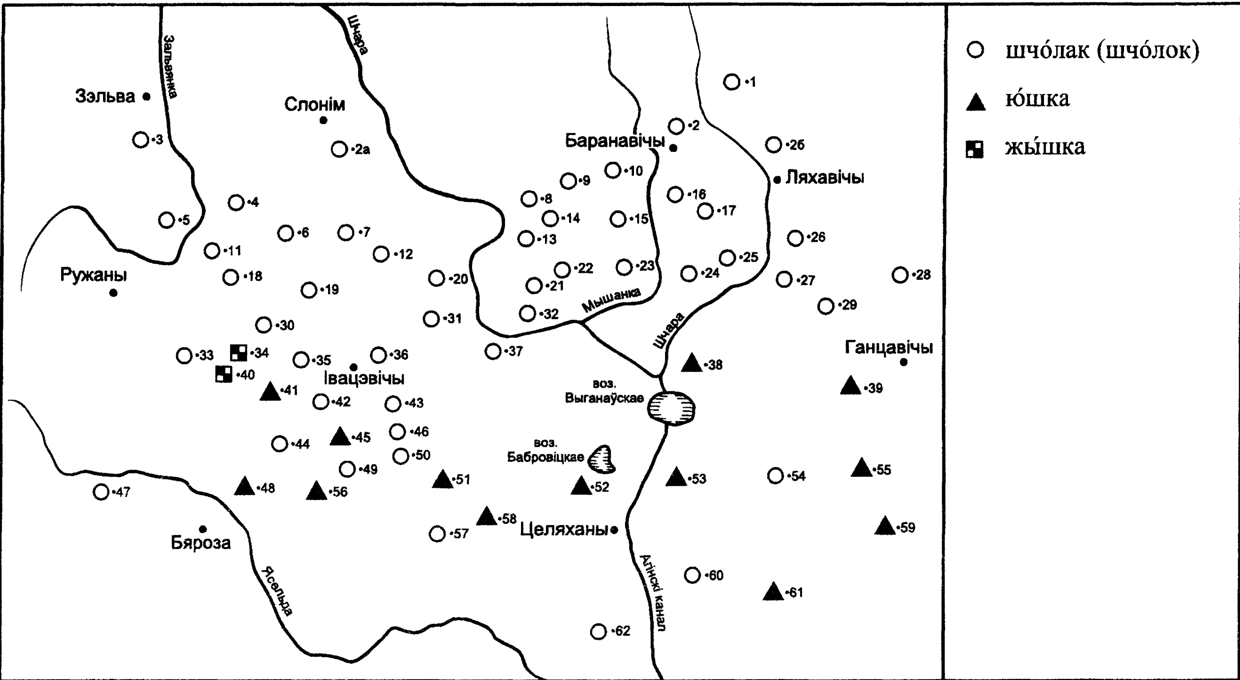

Карта 330
Зацірка

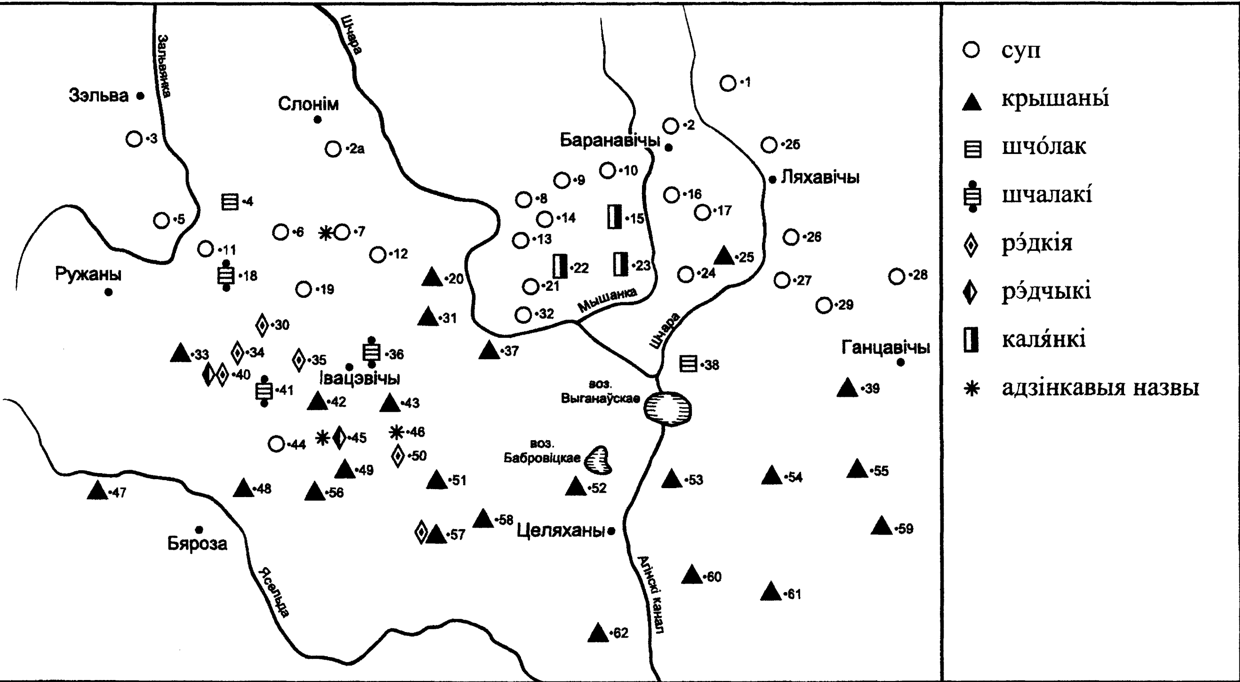
Карта 331

Юшка

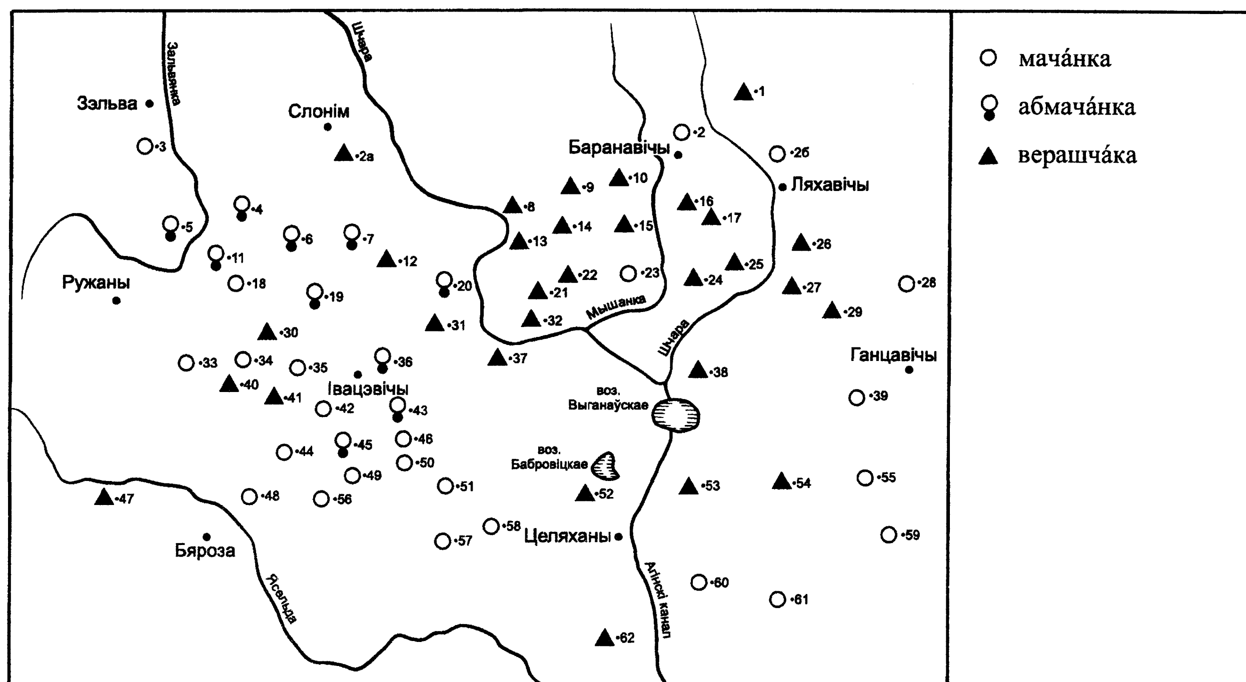
Карта 332

Бульбяны суп

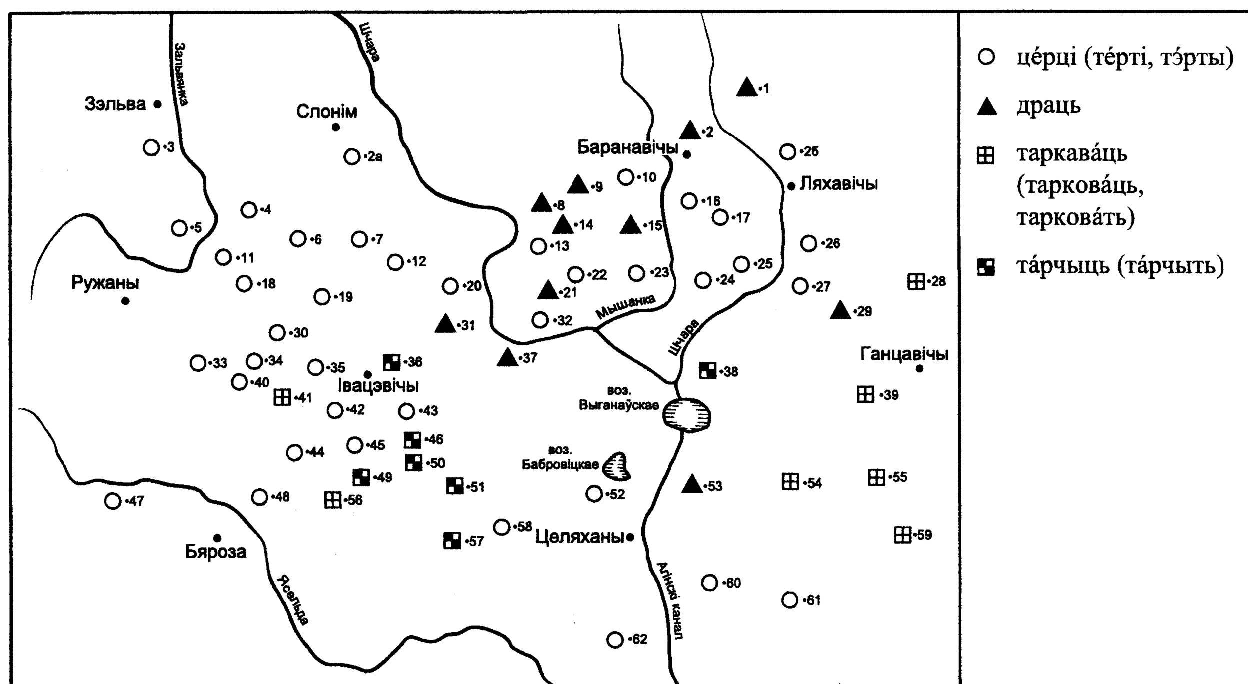
Карта 333

Мачанка з дамешкам малака і мукі

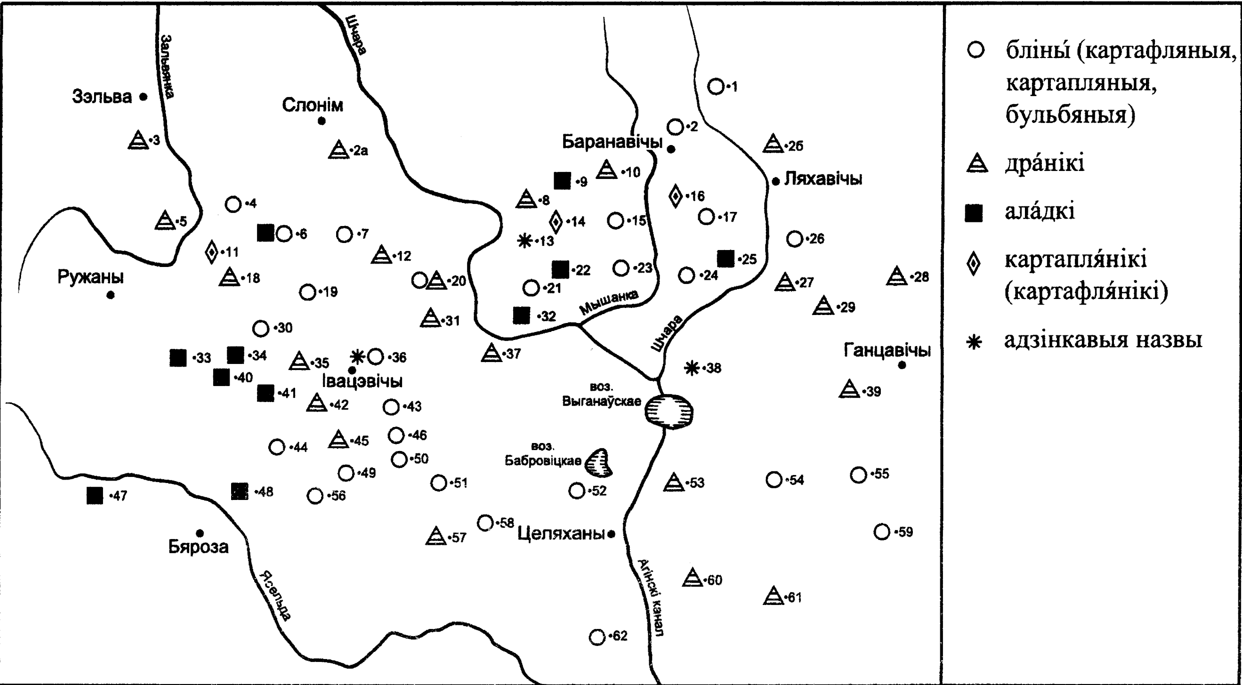
Карта 334

Таркаваць (бульбу)

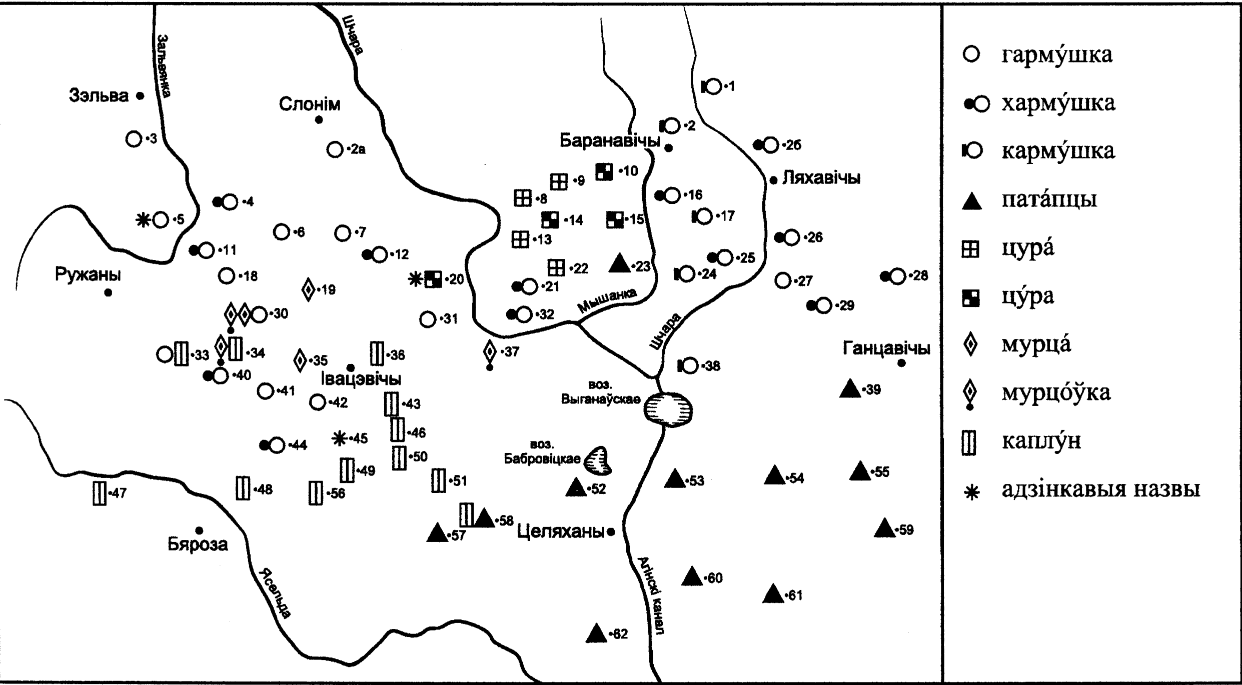
Карта 335

Дранікі

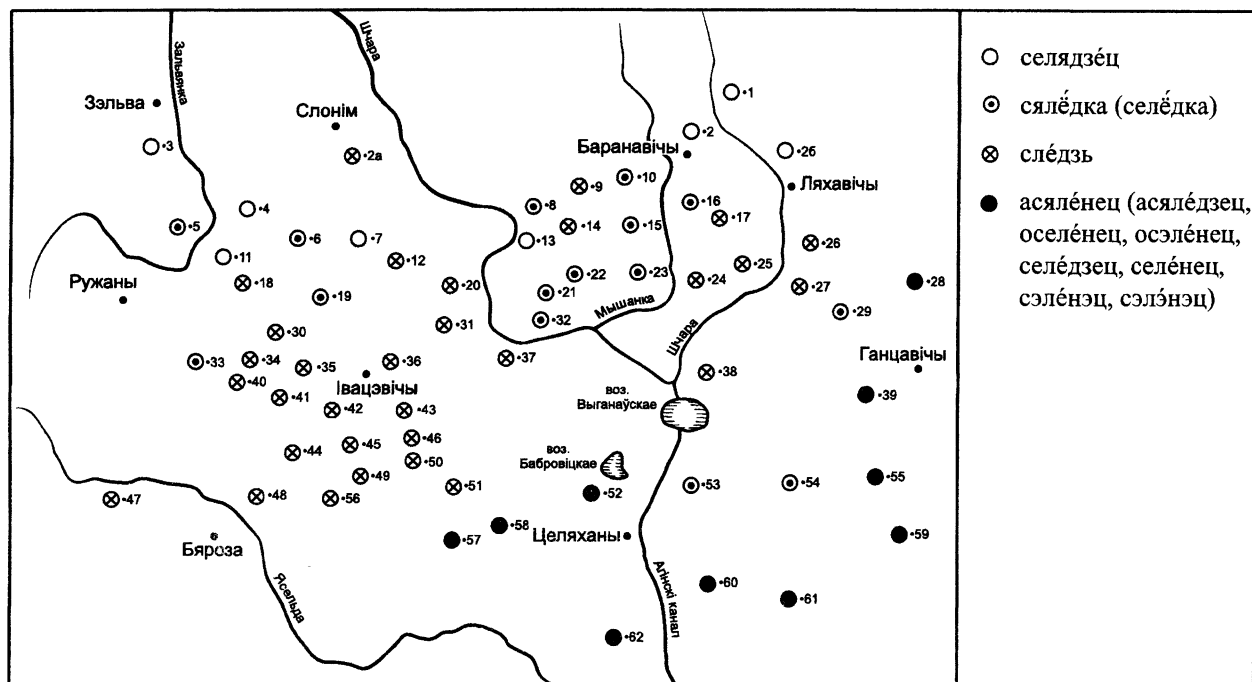
Карта 336

Страва, прыгатаваная з вады, кавалкаў хлеба і цукру

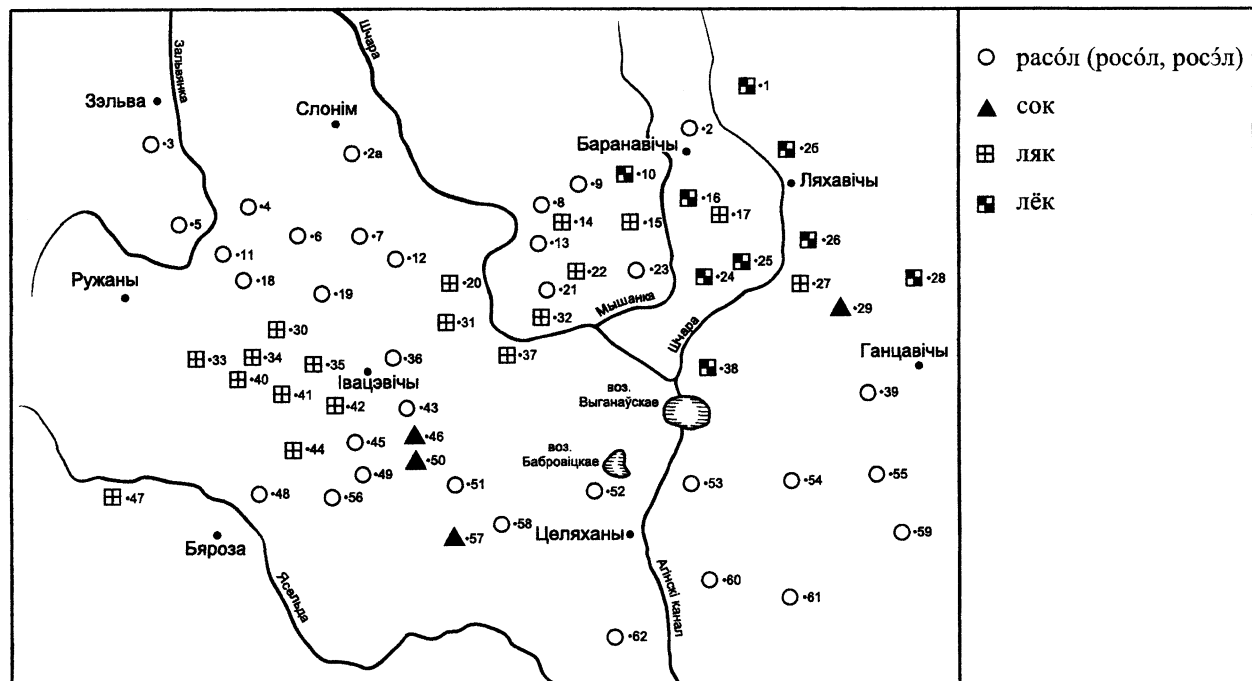
Карта 337

Селядзец

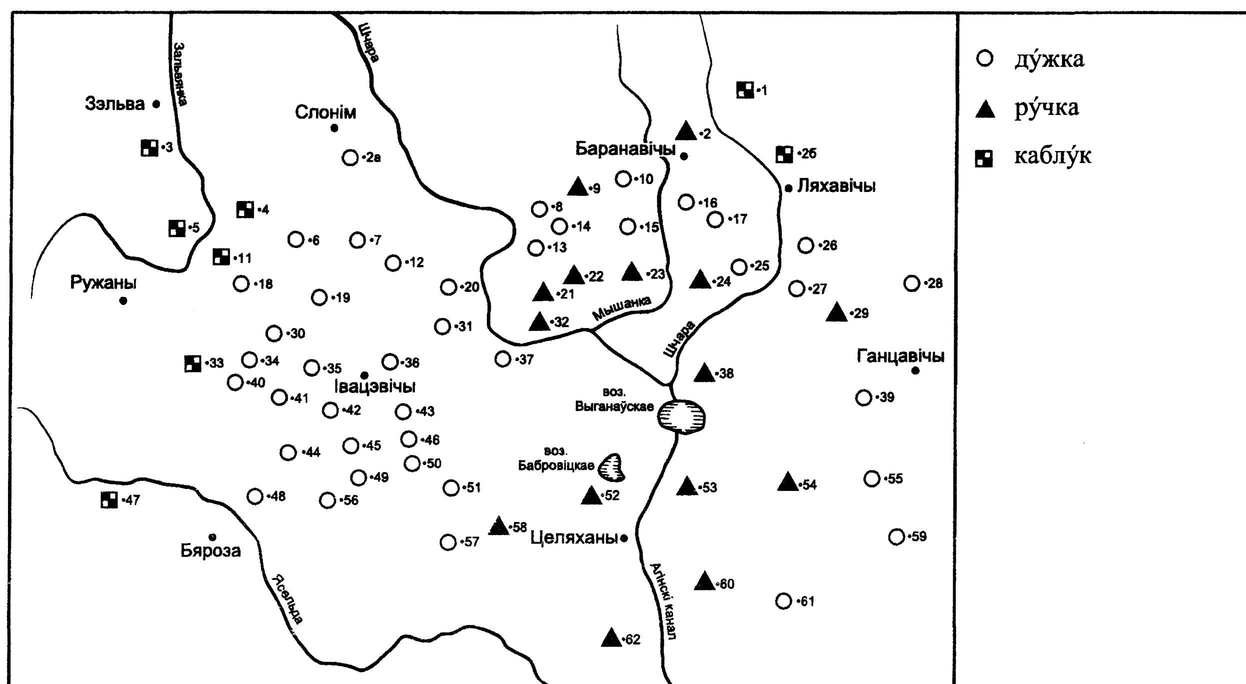
Карта 338

Селядцовы расол

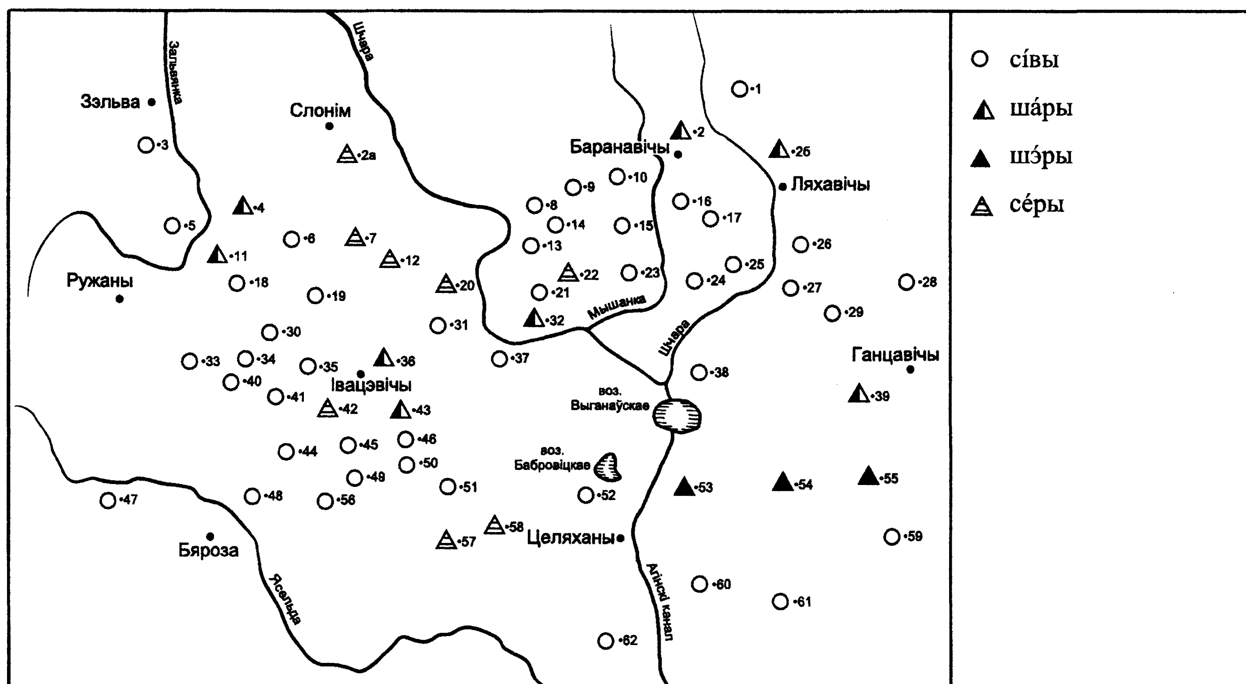
Карта 339

Дзяржанне (кошыка)

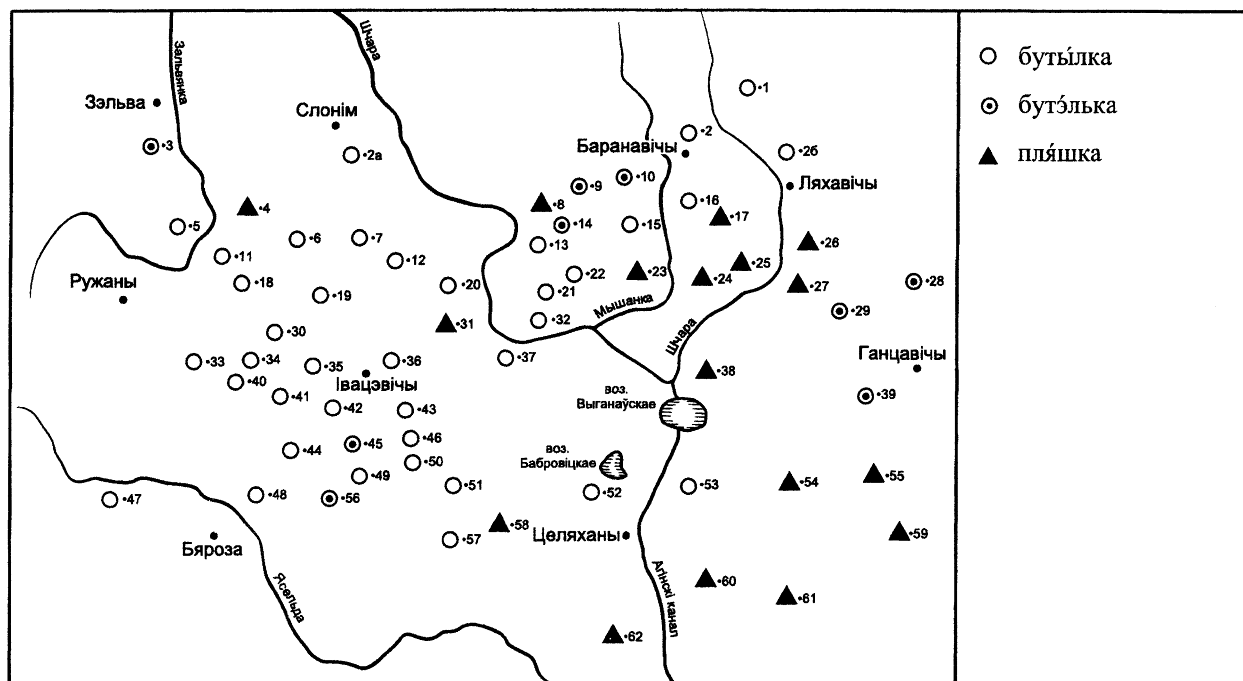
Карта 340

Шэры колер

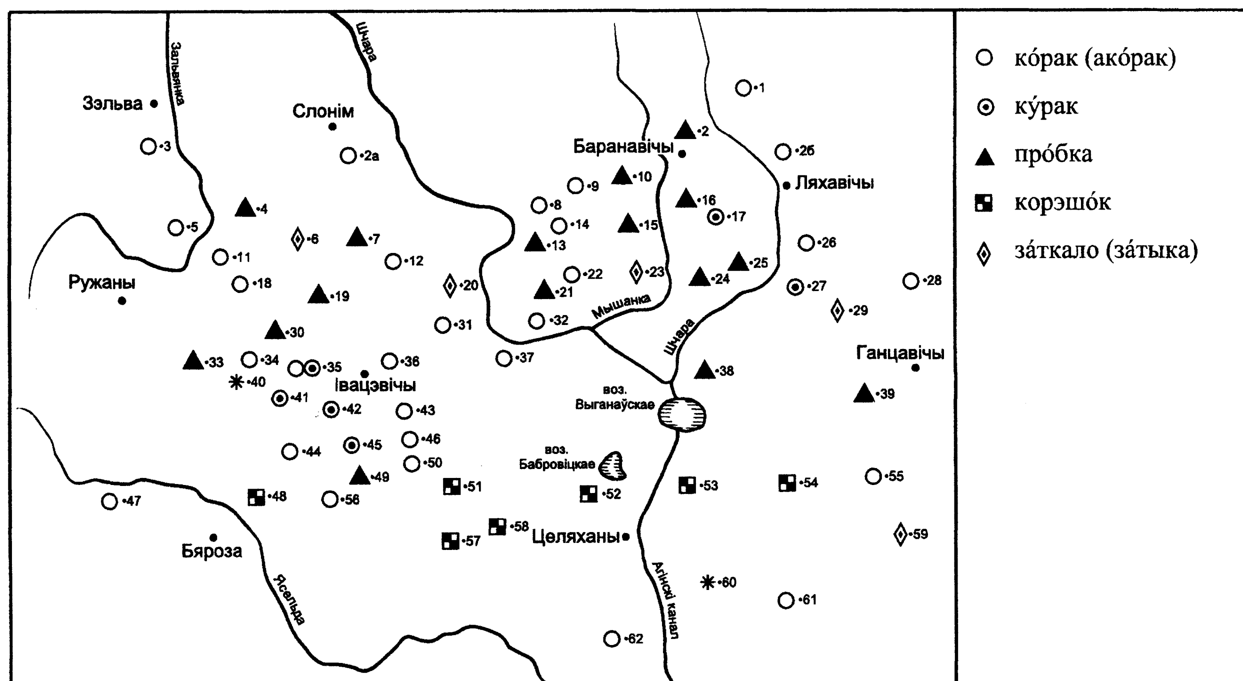
Карта 341

Бутэлька

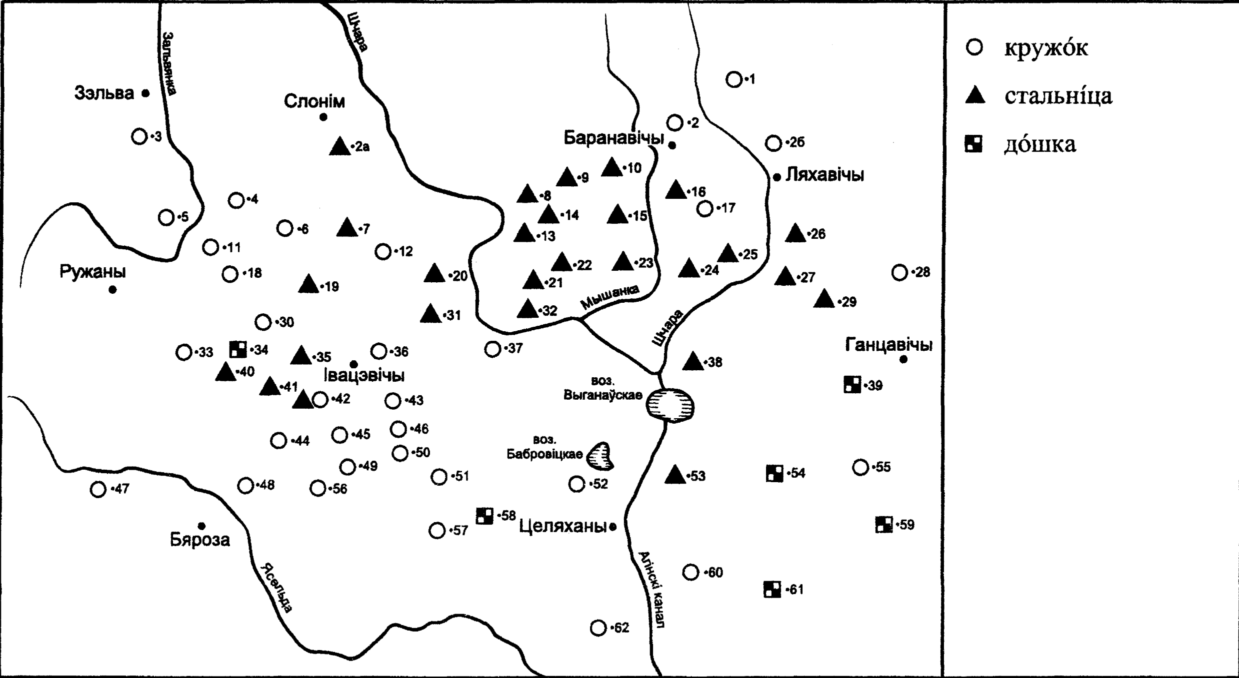
Карта 342

Корак

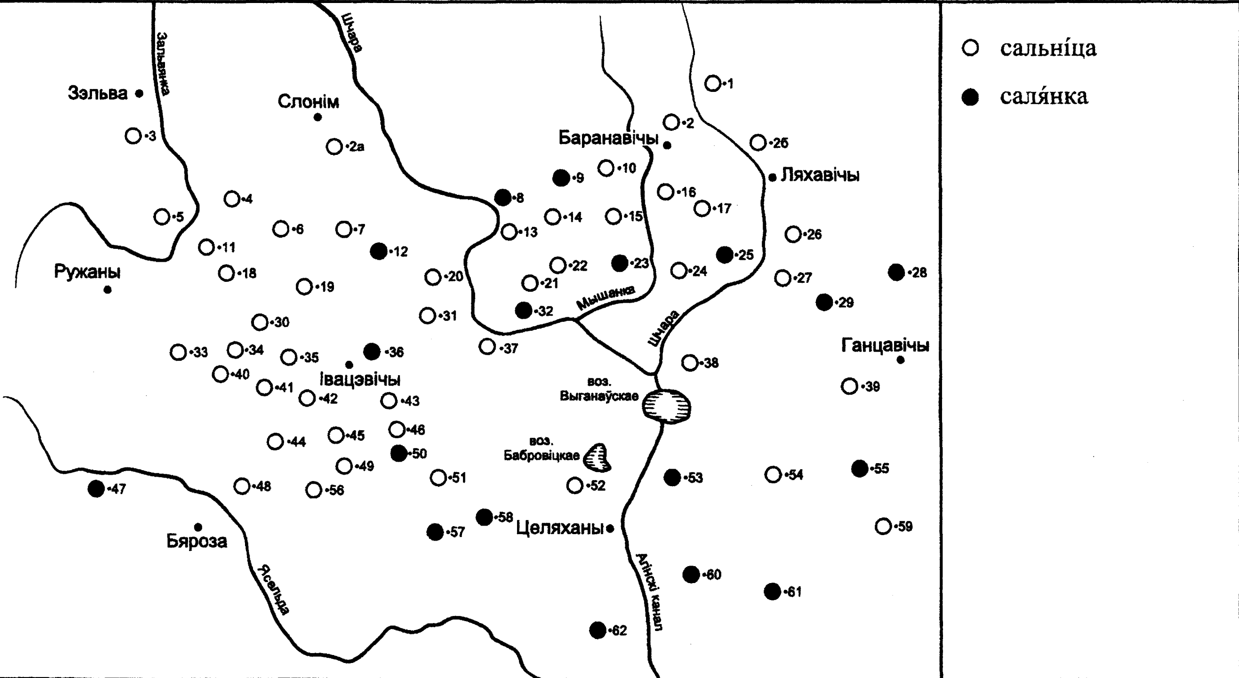
Карта 343

Днушка (невялікая)

Карта 344

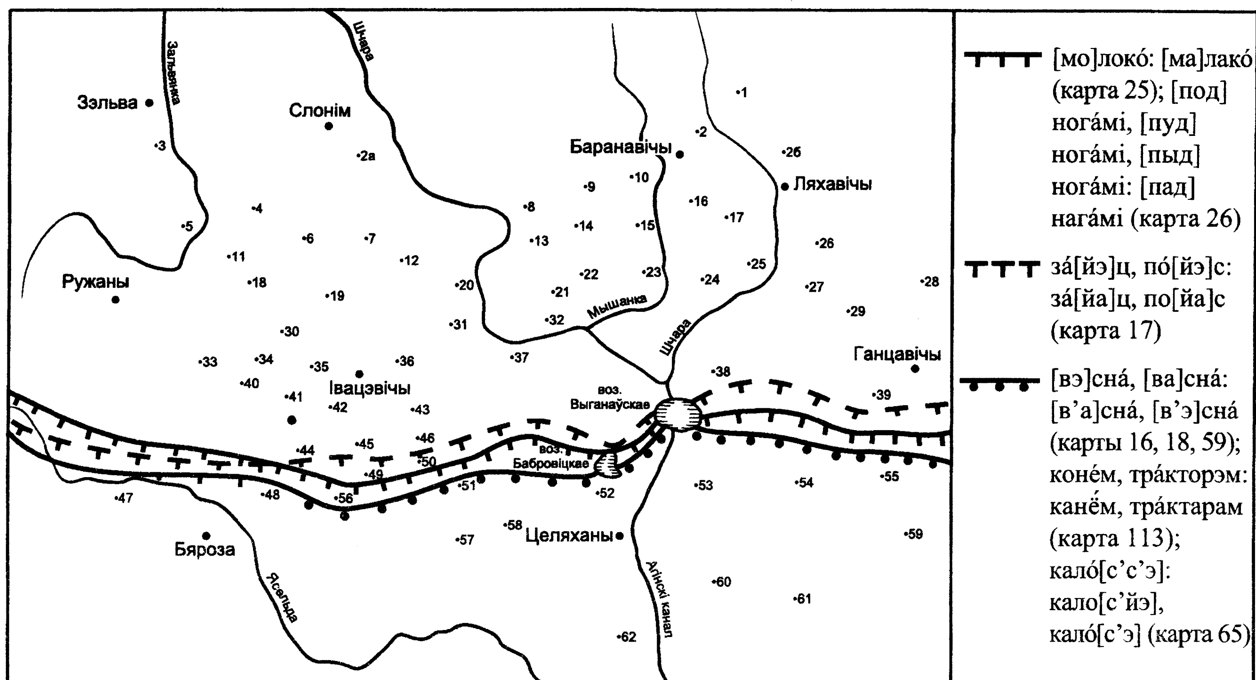
Салянка

Тыпалогія ізаглос

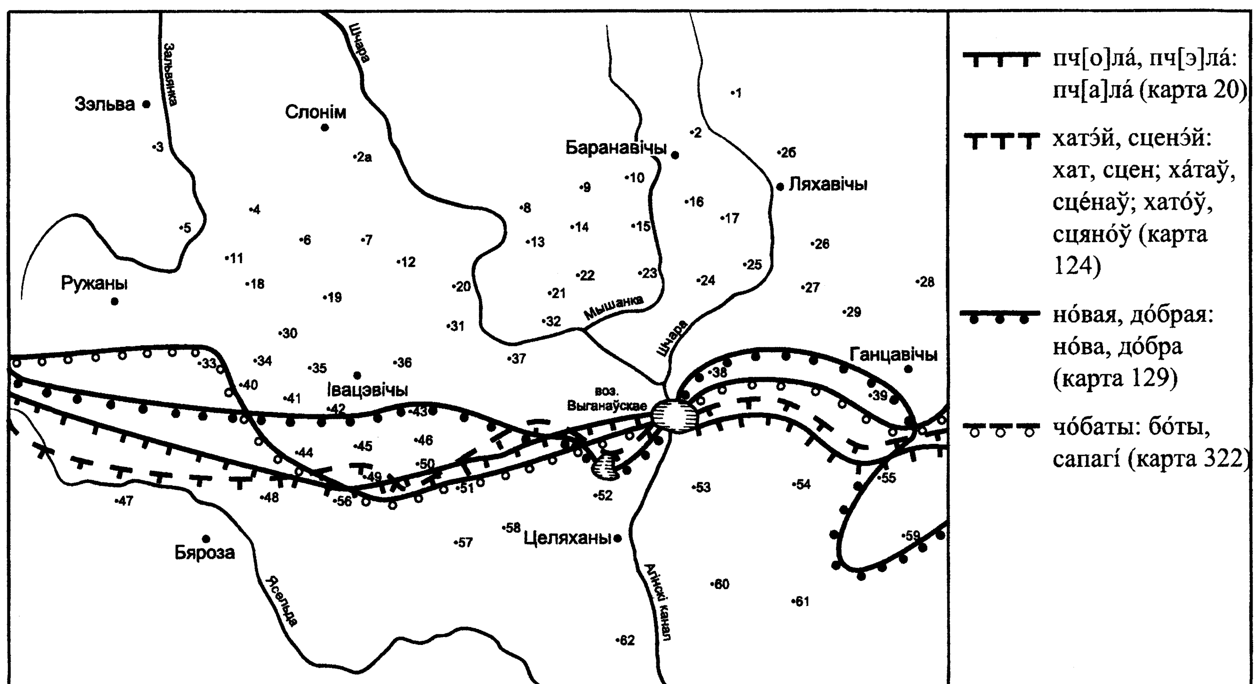
Карта 345

Ружанска-івацэвіцка-ганцавіцкі пучок ізаглос

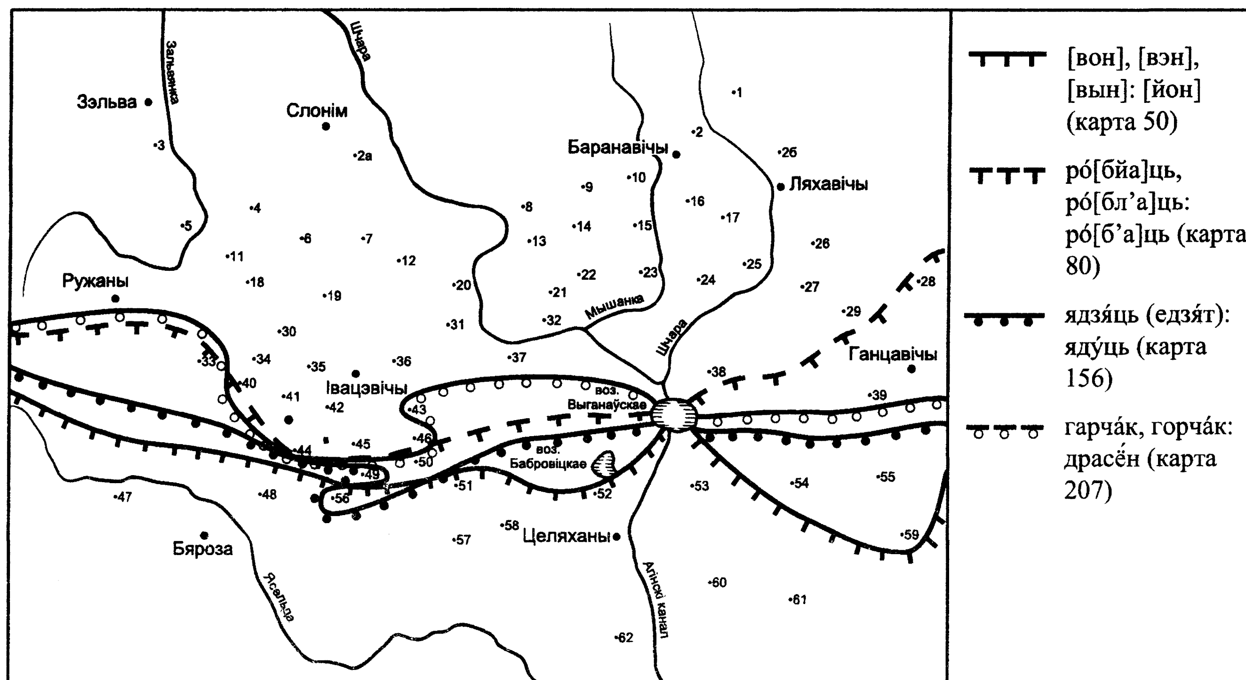
Карта 346

Ружанска-івацэвіцка-ганцавіцкі пучок ізаглос

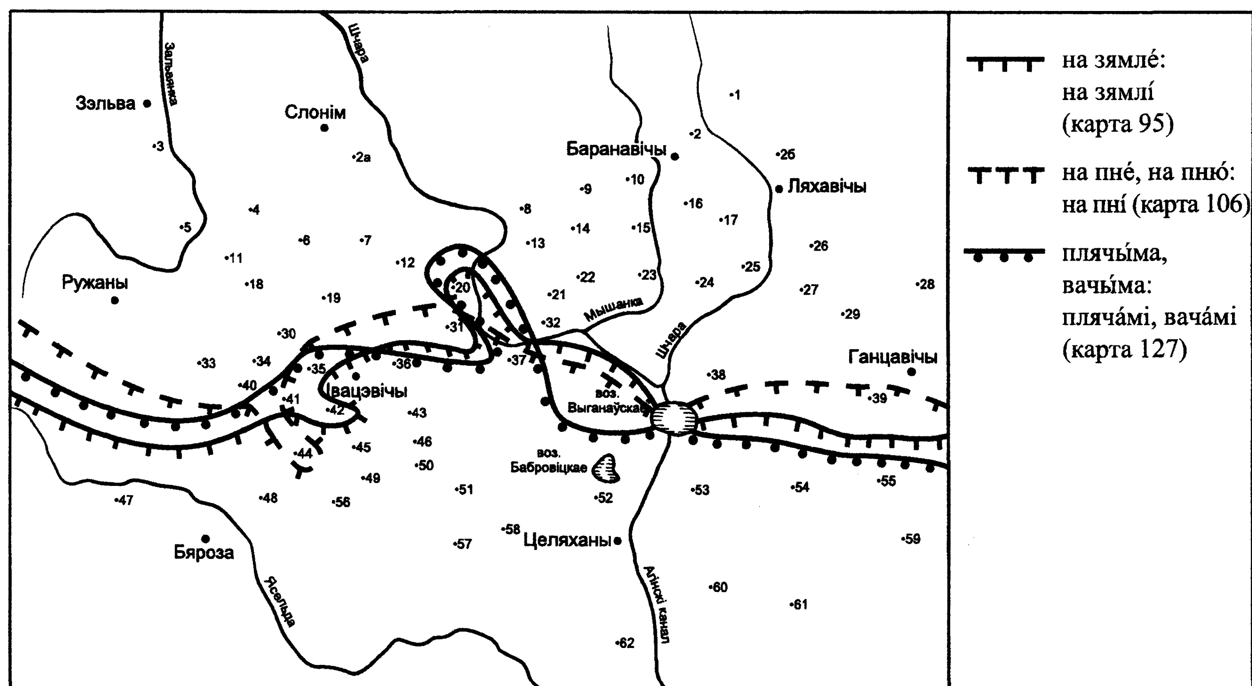
Карта 347

Ружанска-івацэвіцка-ганцавіцкі пучок ізаглос

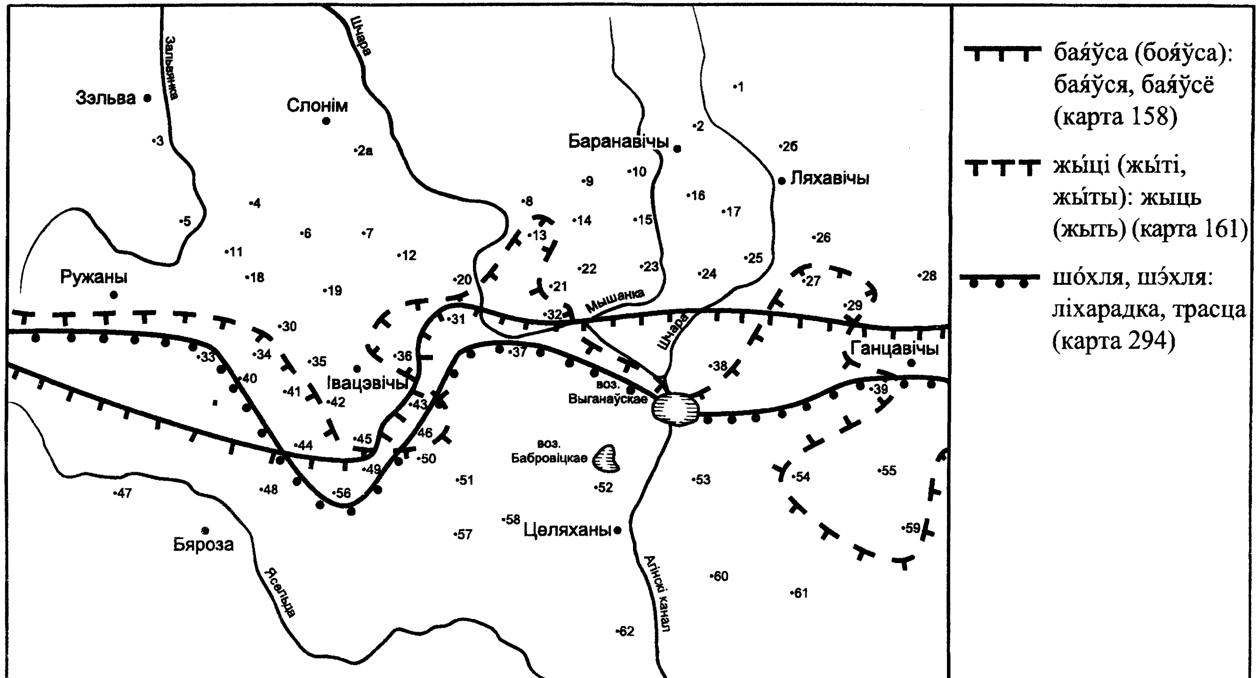
Карта 348

Ружанска-івацэвіцка-ганцавіцкі пучок ізаглос

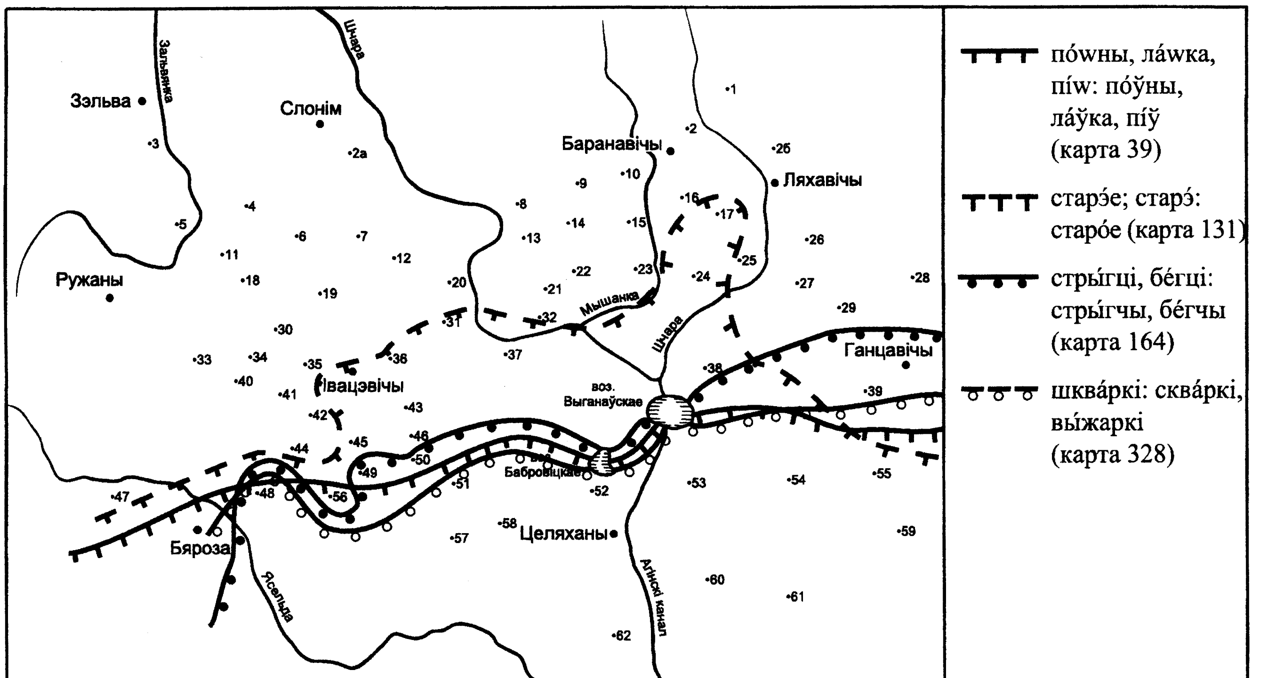
Карта 349

Ружанска-івацэвіцка-ганцавіцкі пучок ізаглос

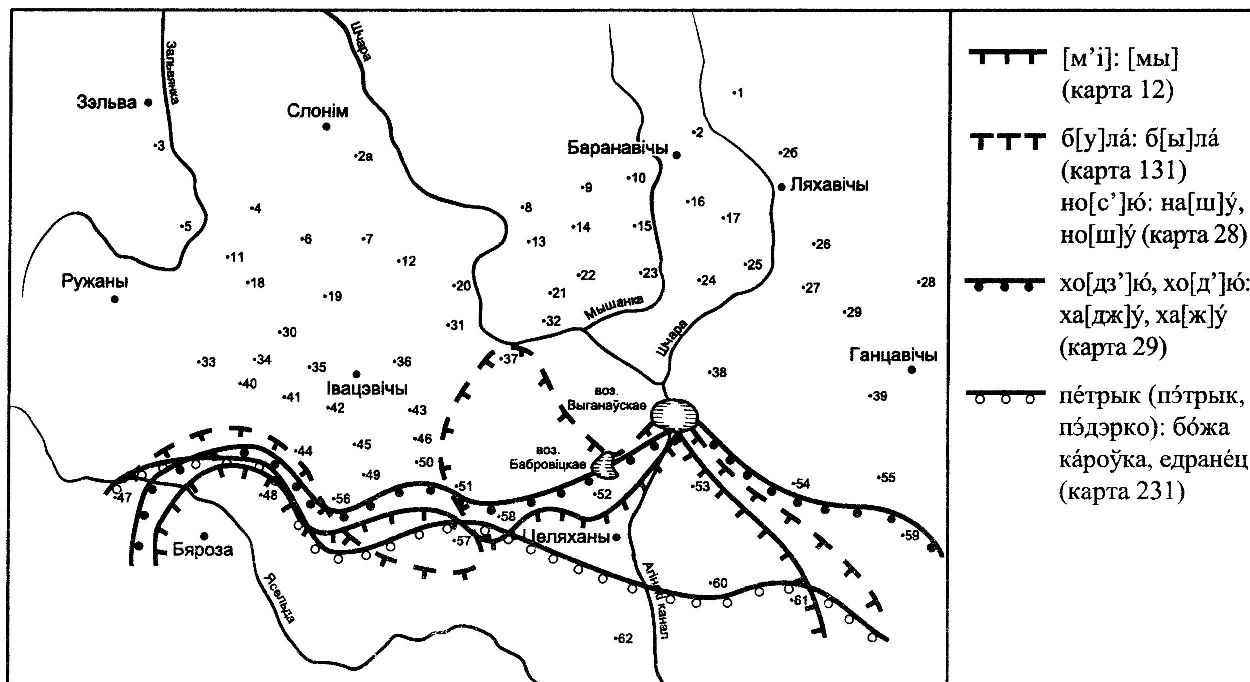
Карта 350

Бярозаўска-івацэвіцка-ганцавіцкі пучок ізаглос

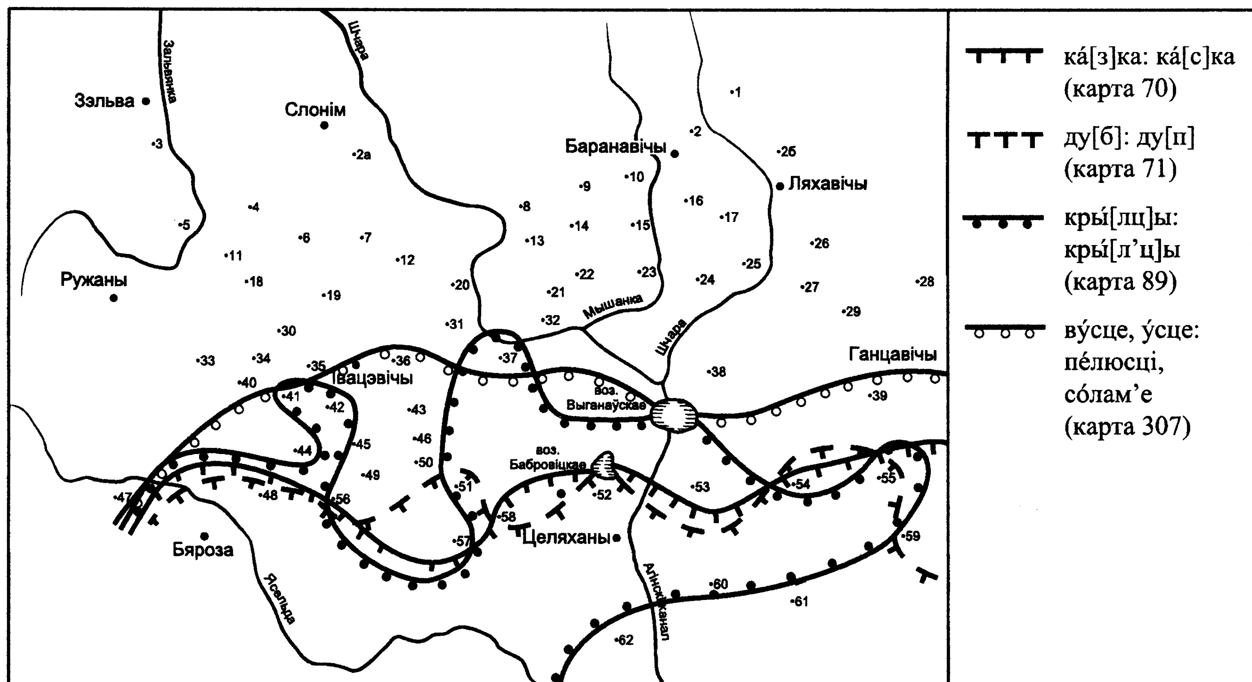
Карта 351

Бярозаўска-выганаўска-рудненскі пучок ізаглос

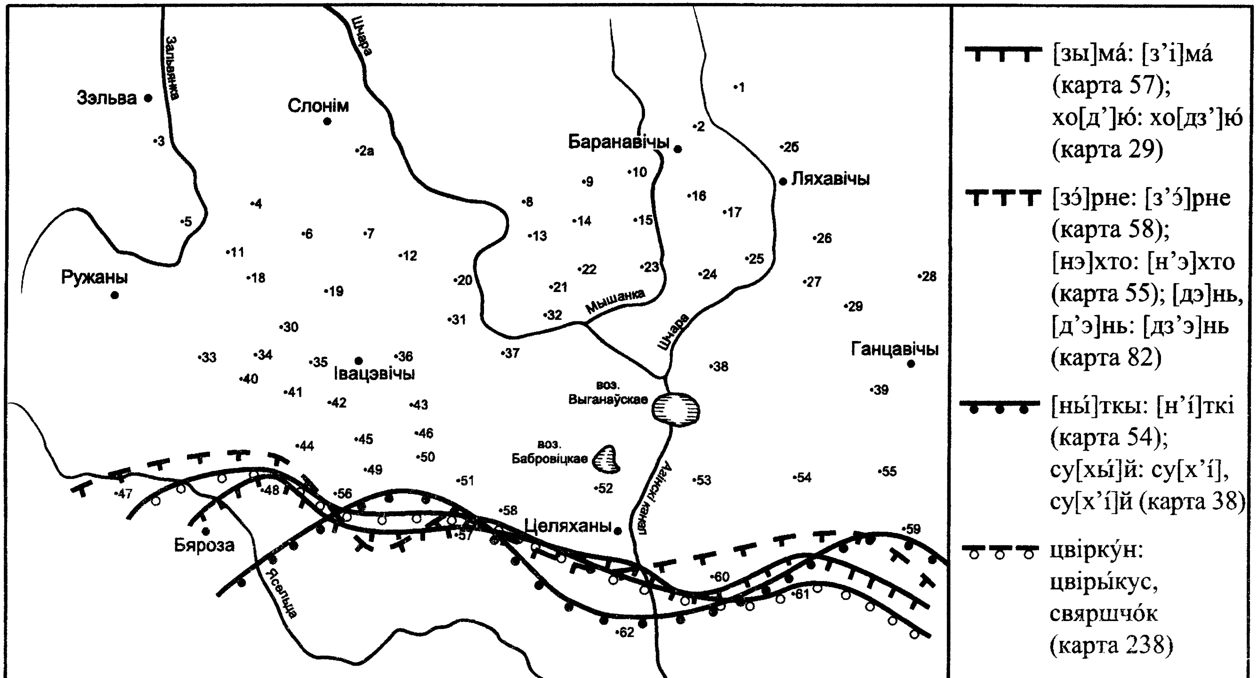
Карта 352

Бярозаўска-целяханска-ганцавіцкі пучок ізаглос

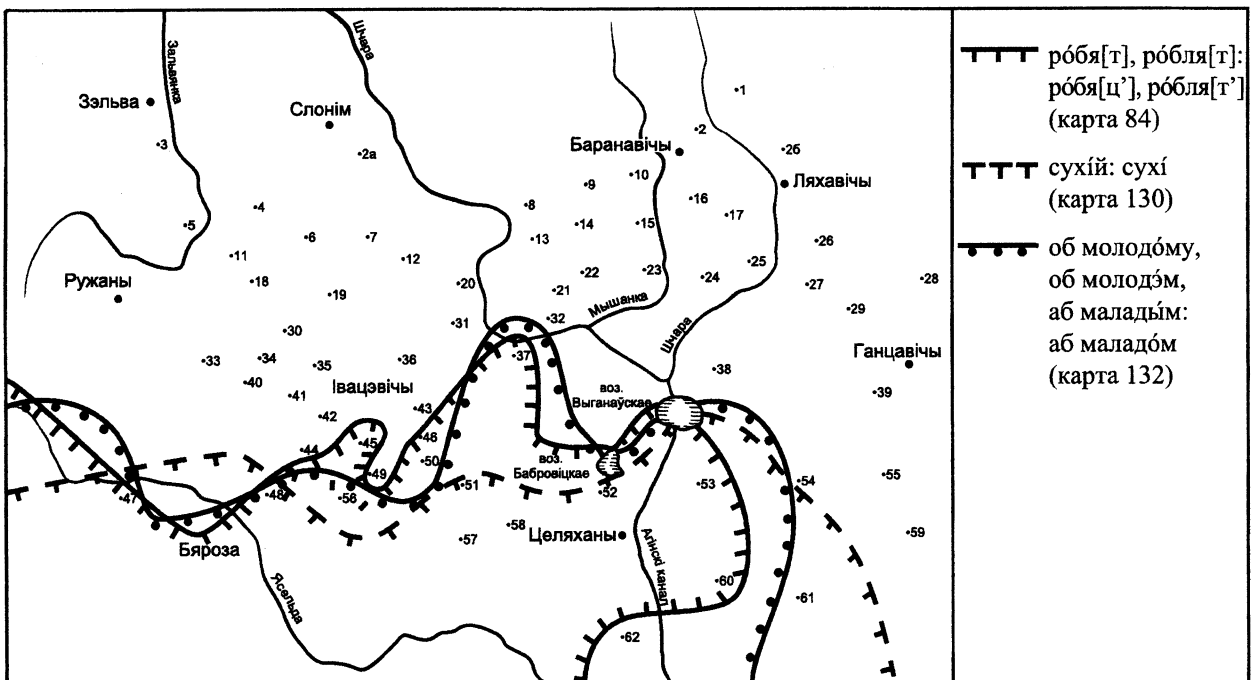
Карта 353

Бярозаўска-аброўска-рудненскі пучок ізаглос

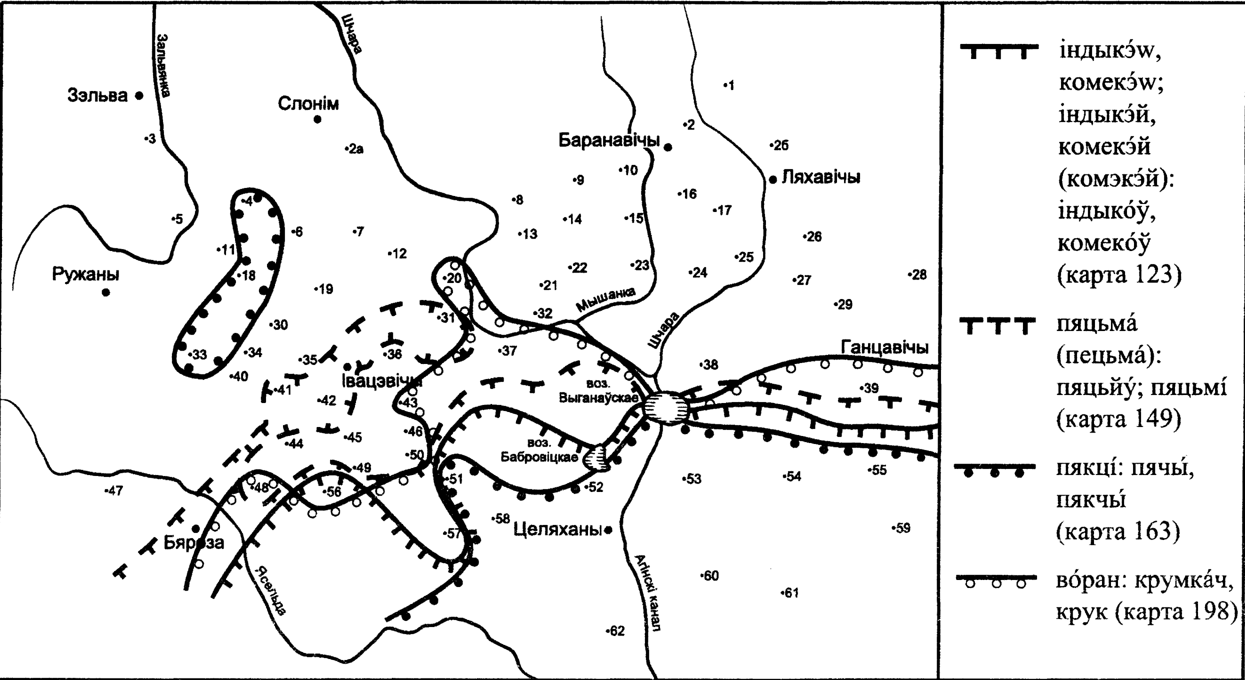
Карта 354

Ружанска-бярозаўска-выганаўска-рудненскі пучок ізаглос

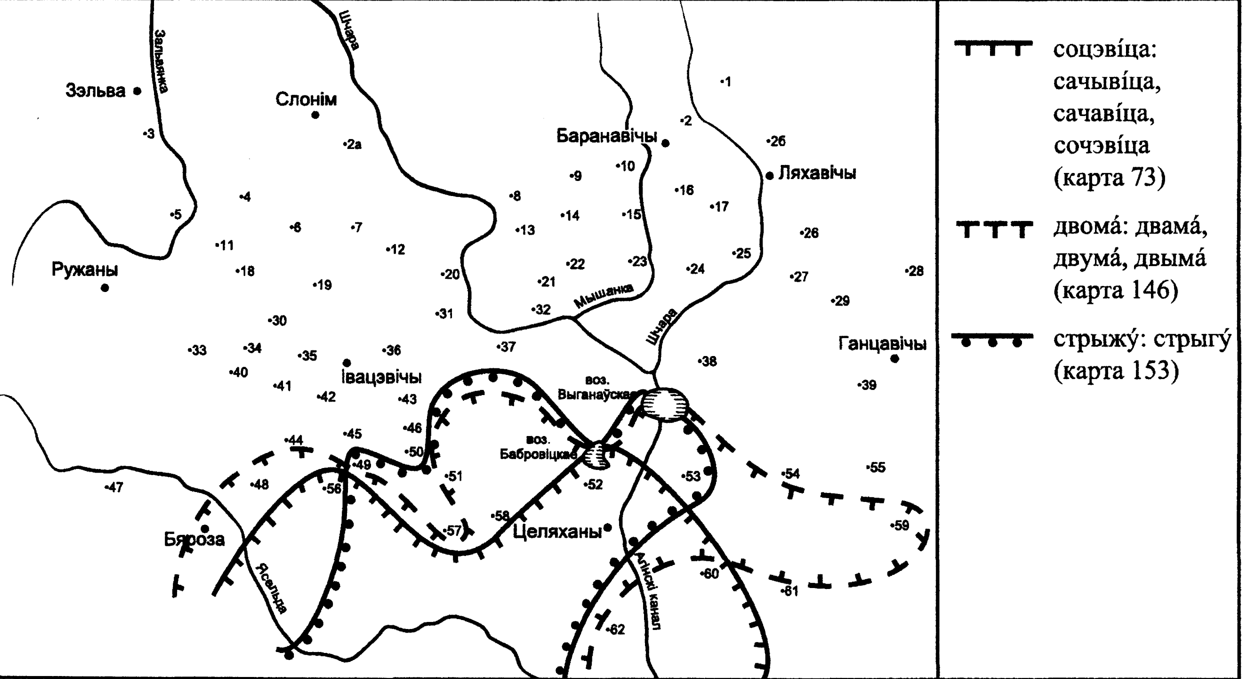
Карта 355

Бярозаўска-івацэвіцка-ганцавіцкі пучок ізаглос

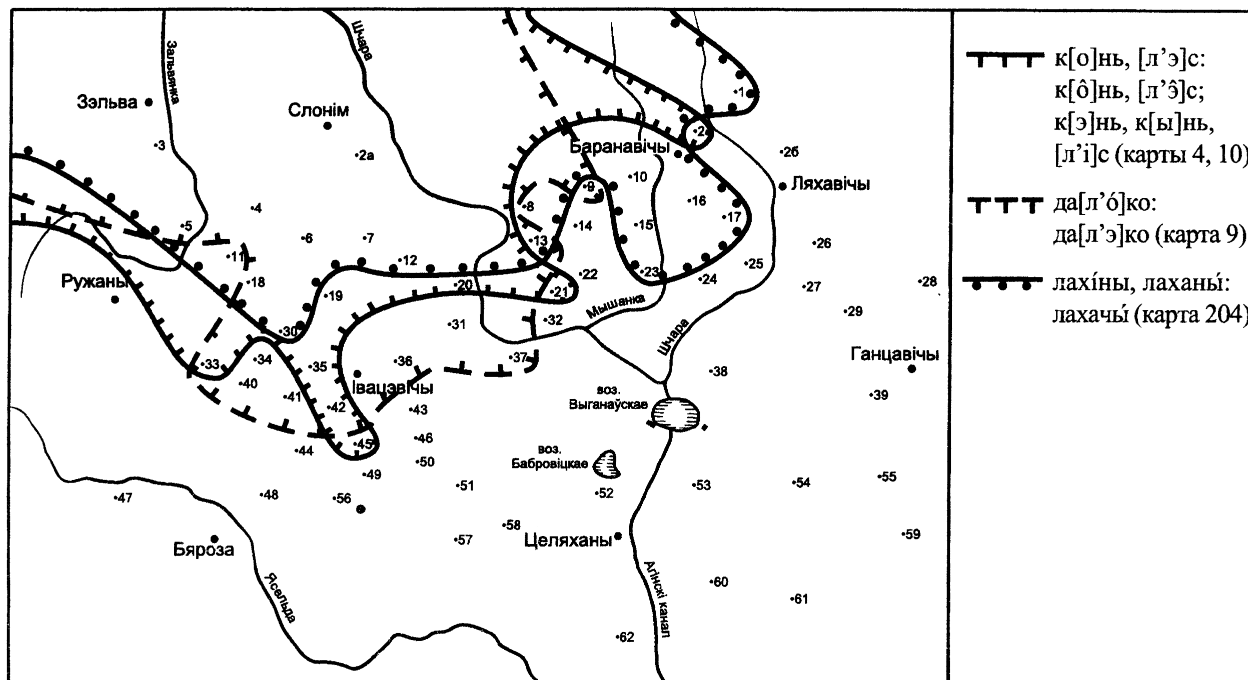
Карта 356

Бярозаўска-выганаўска-сакалоўскі пучок ізаглос

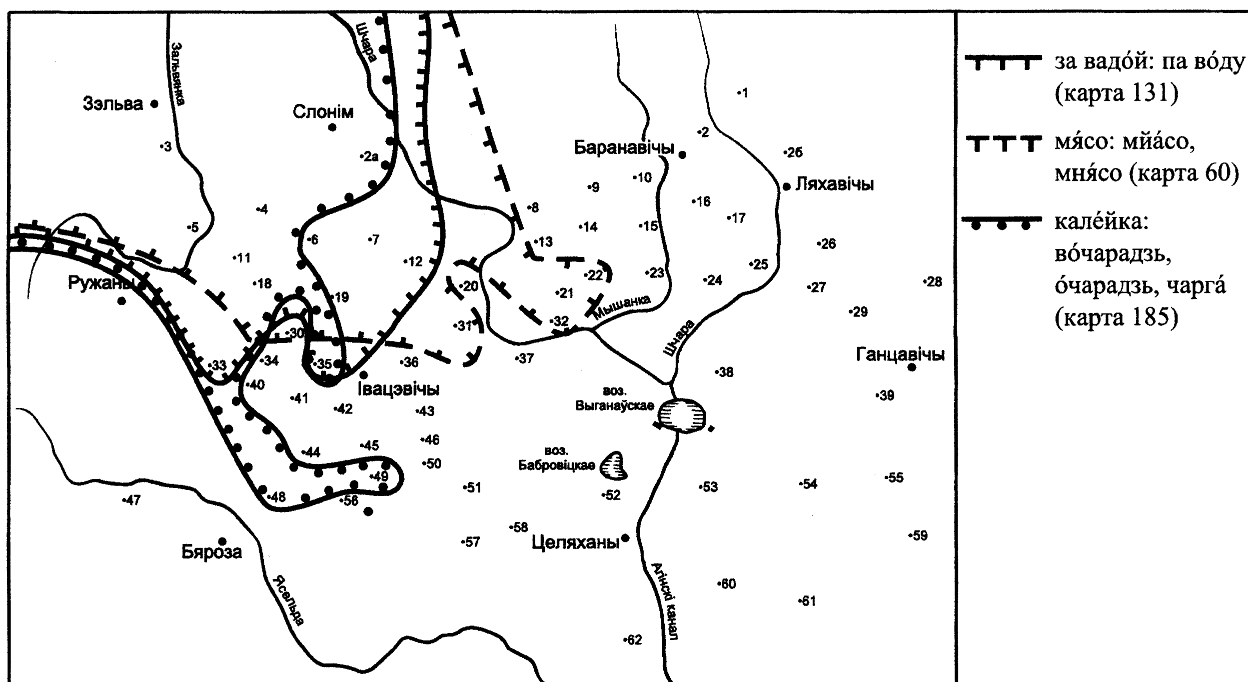
Карта 357

Ружанска-івацэвіцка-баранавіцкі пучок ізаглос

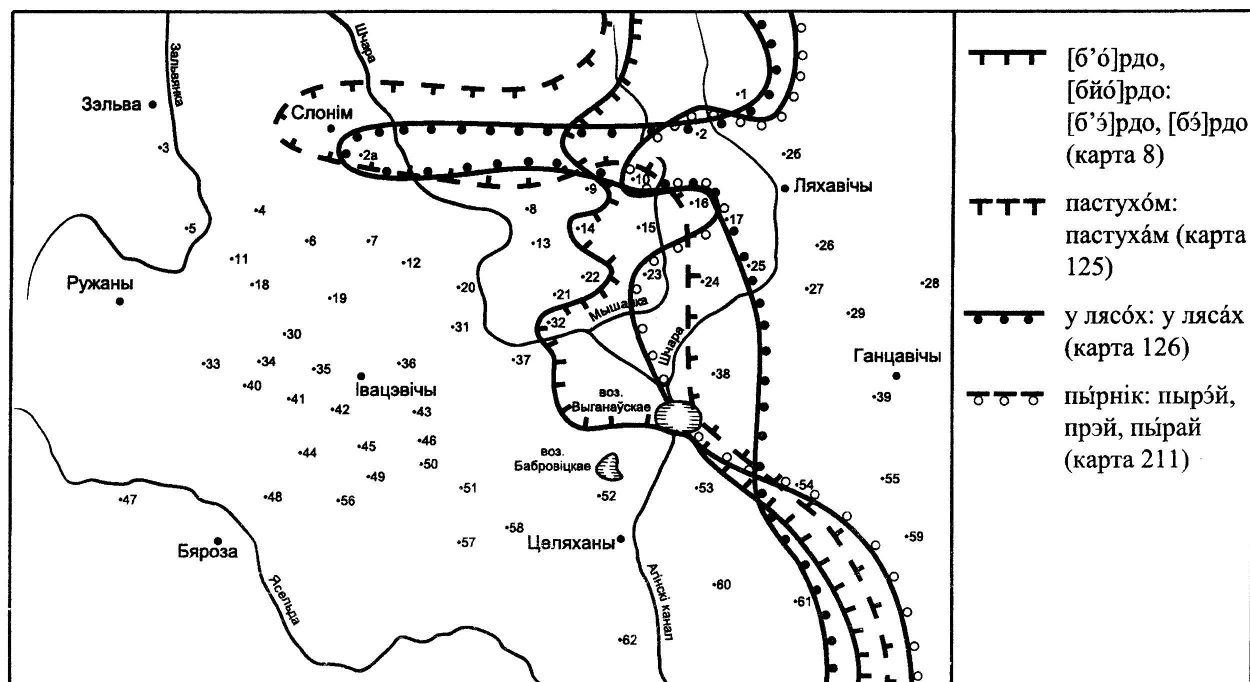
Карта 358

Ружанска-івацэвіцка-слонімскі пучок ізаглос

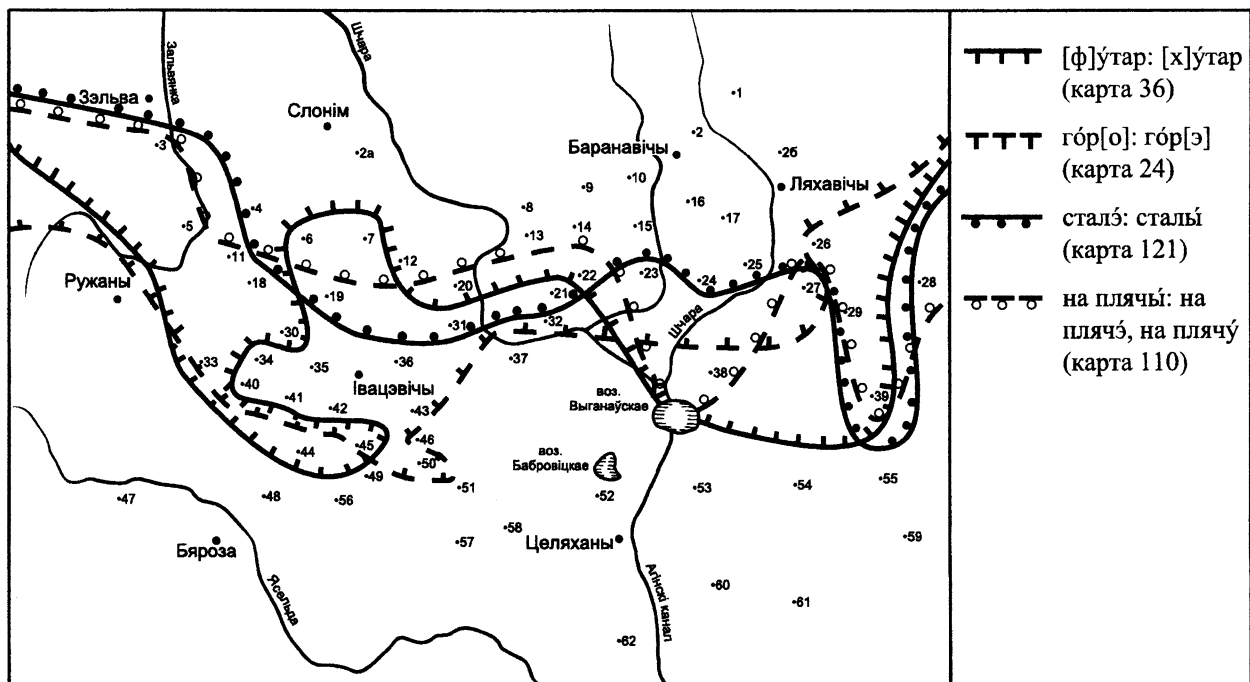
Карта 359

Баранавіцка-выганаўска-рудненскі пучок ізаглос

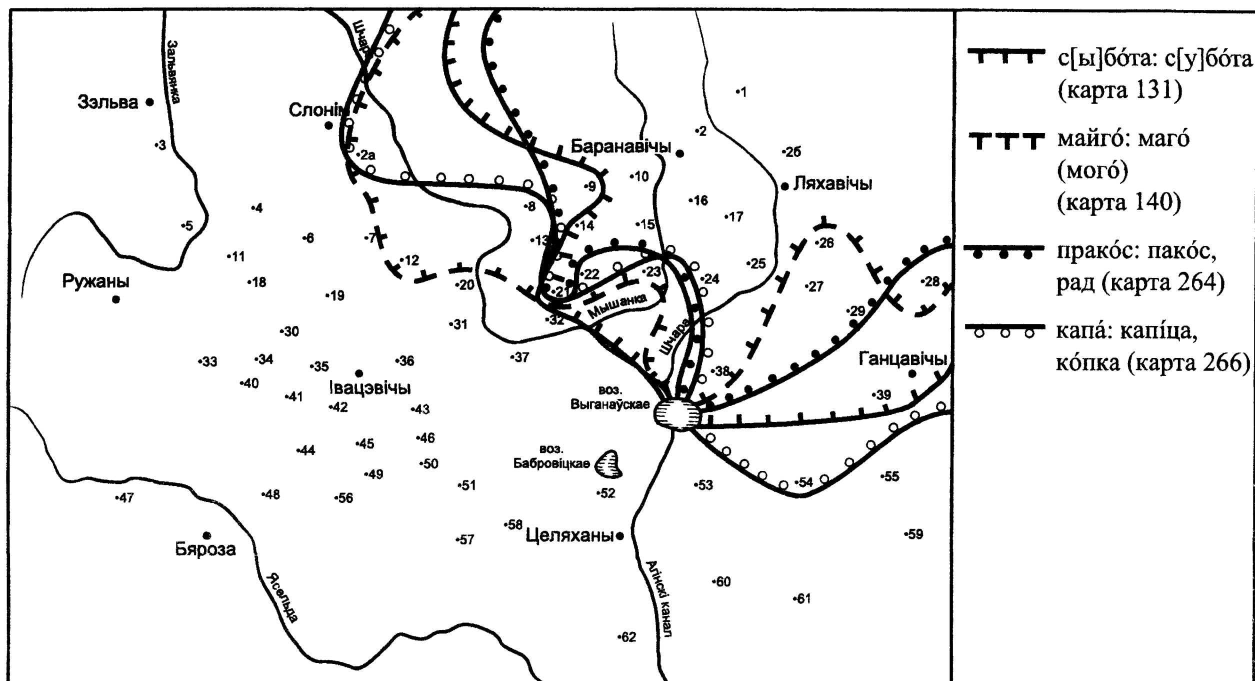
Карта 360

Зэльвенска-івацэвіцка-ганцавіцкі пучок ізаглос

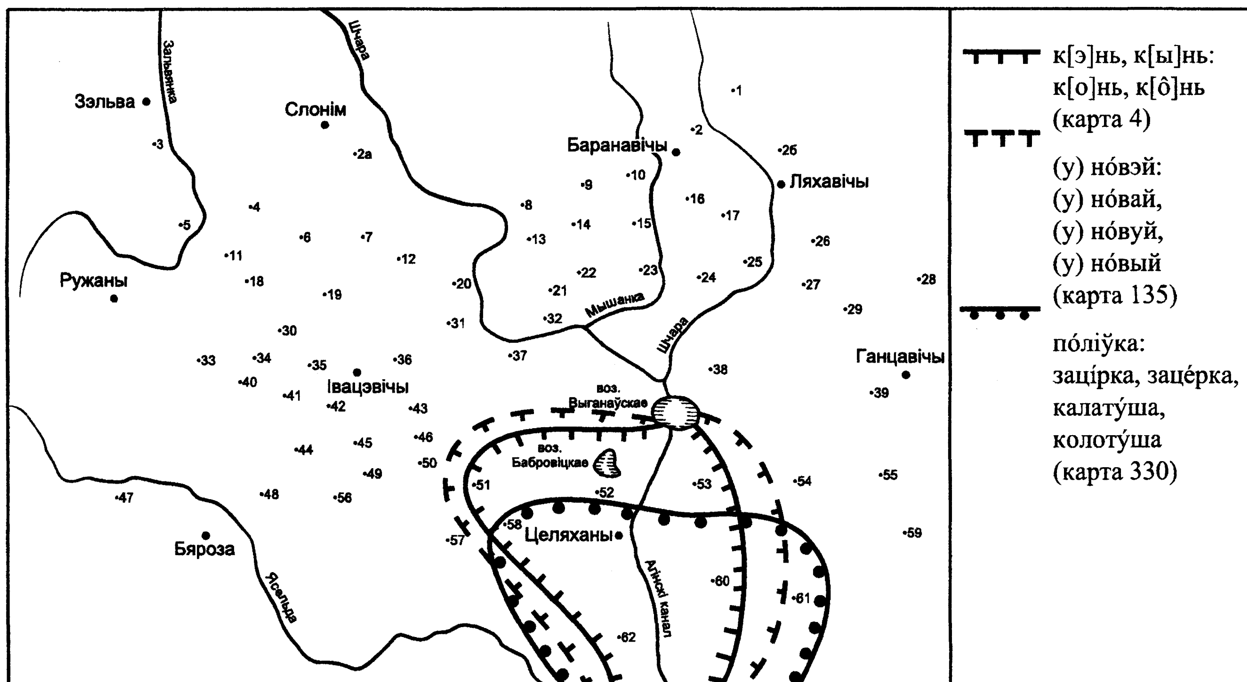
Карта 361

Слонімска-выганаўска-ганцавіцкі пучок ізаглос

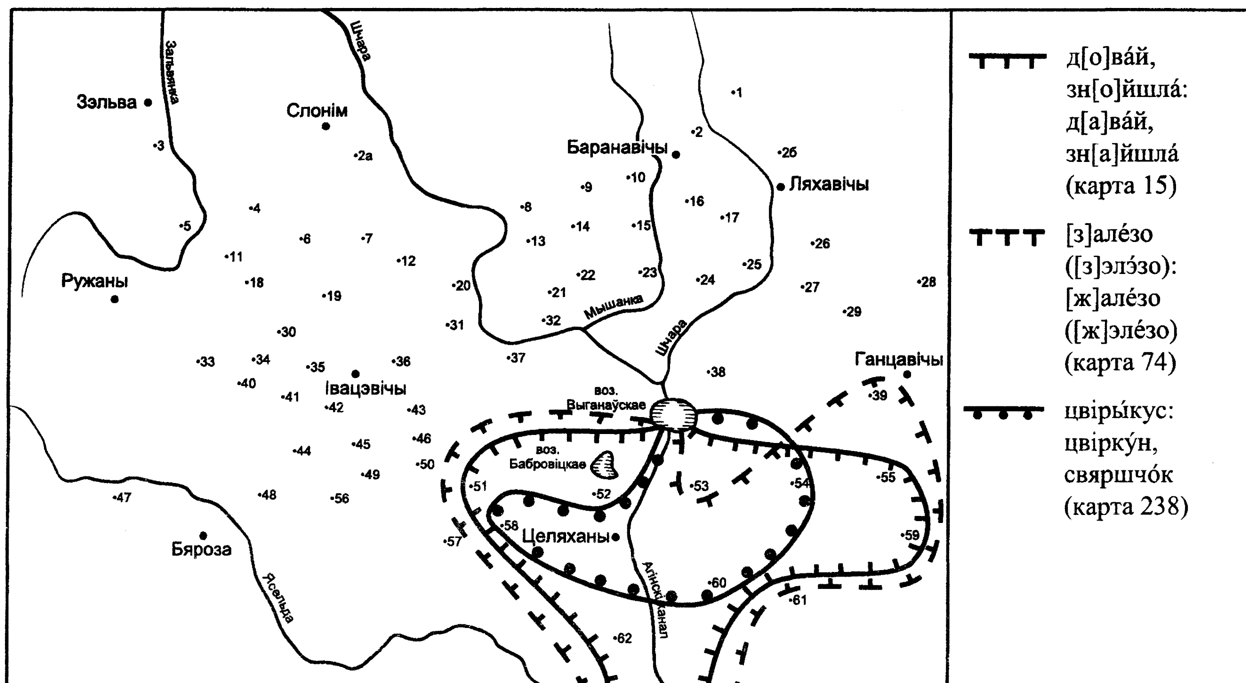
Карта 362

Сакалоўска-выганаўска-гуткаўскі пучок ізаглос

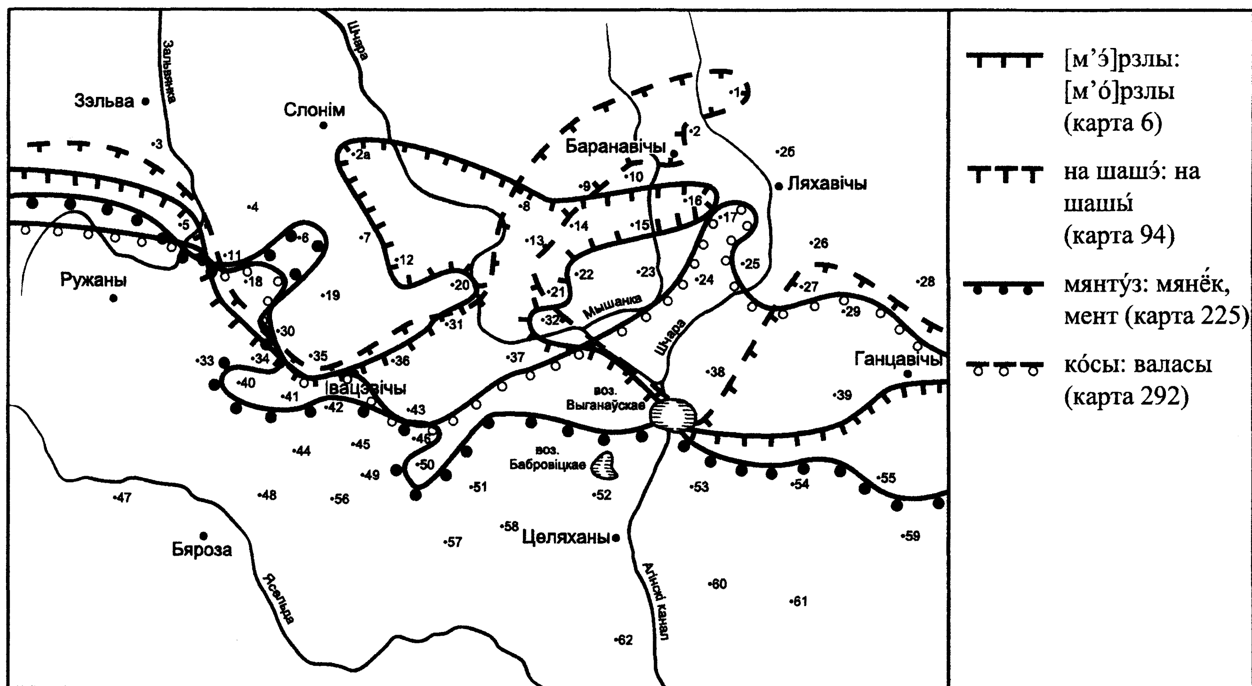
Карта 363

Сакалоўска-ганцавіцка-рудненскі пучок ізаглос

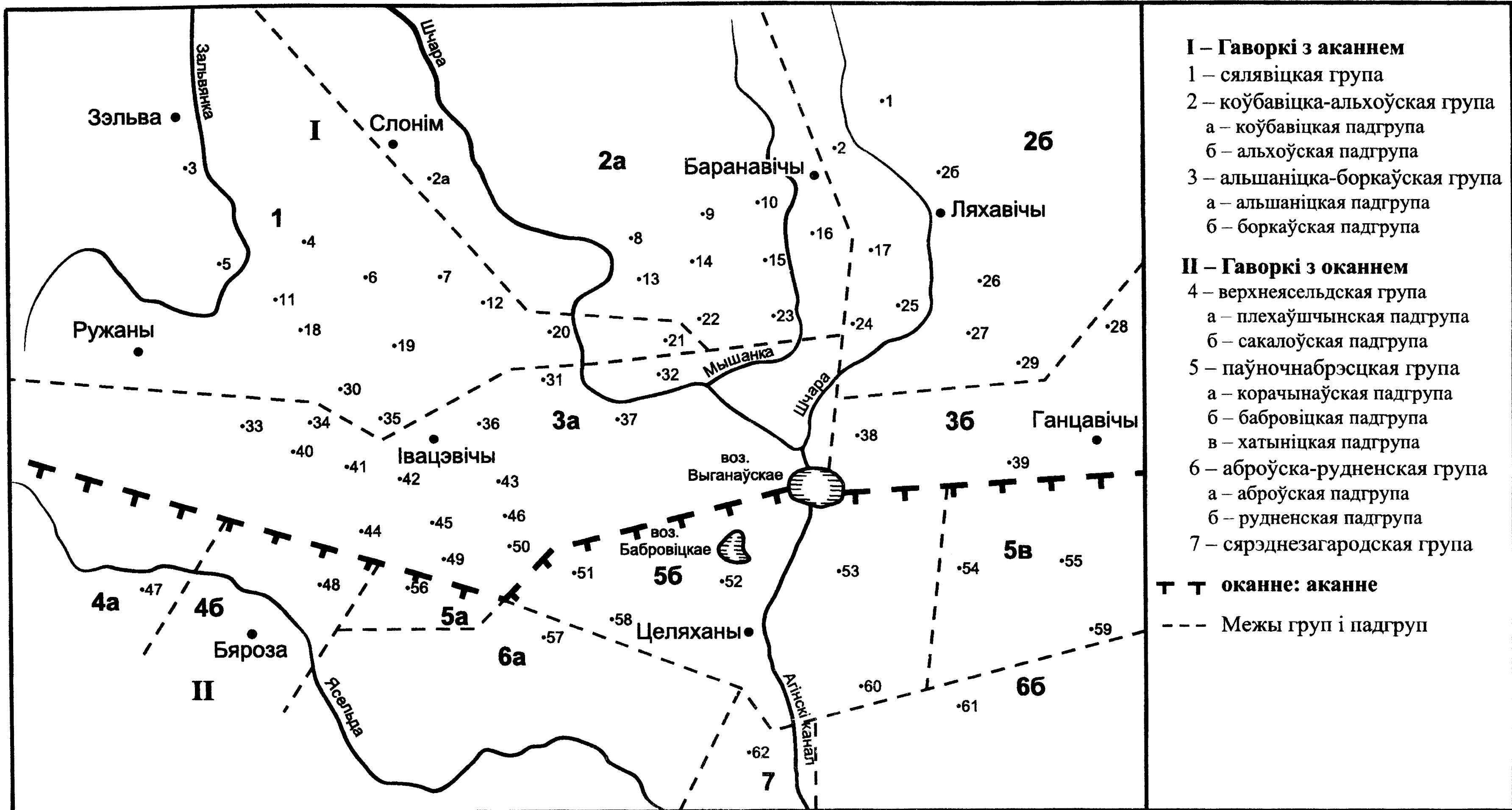
Карта 364

Зэльвенска-баранавіцкі-ганцавіцкі пучок ізаглос

Карта 365

Групоўка гаворак на тэрыторыі паўночна-ўсходняй Брэстчыны

Навуковае выданне

Чарнякевіч
Юрый Валер'евіч

АТЛАС
ГАВОРАК
ПАЎНОЧНА-ЎСХОДНЯЙ БРЭСТЧЫНЫ

Рэдактары
Надзея Вішнеўская, Святлана Шавель
Тэхнічны рэдактар
Алесь Дрыбін
Мастак
Віталь Катовіч
Макетаванне
Наталля Ермоленка
Карэктар
Алена Ляхоўская

Падпісана ў друк 12.10.09. Фармат 60×84$^{1}/_{8}$. Папера афсетная. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 29,53. Ул.-выд. арк. 29,7. Наклад 200 паасобнікаў. Замова № 49.
Выдавец і паліграфічнае выкананне НВК "Тэхналогія". ЛВ № 02330 / 0552516 ад 09.07.09.
220007, Мінск, вул. Ляўкова, 19.